

ספר
דברי מרדכי

הדור אתם ראו כמה נאה נר זה דברים המצורקים • באות מאירות
מפיו לפידים וברקים • דרושים לכל חפציהם אור נוגה להם ויהי
הם מריקים • הדרשה תדרש ואנהרינהו לעינין דרשינהו להני
קראי כסיני והם מחושקים • מילתא דאתיא מררשא חביבא זרחה
זרחה אור כי יהל ועוזו בשחקים • הן אלה קצות דרכי איש אלהים
קדוש הוא הרב הגדול מעוז ומגדול כמוהר"ר **מרדכי גלאנטי**
וצוק"ל מתהלך בגן בעדת צדיקים • ובסופו בא יבא מעט ש"ת
אחד ממאה ממחברת הקדש **ספר גדולת מרדכי** אשר שבחוהו
רבנן והדברים עתיקים •

ואתיא מכללא סוף דבר הקול נשמע לבר מניה דמר מעלת הרב
המופלא כמוהר"ר **משה גלאנטי** וצוק"ל גדולים צדיקים • יתר
הבו אשר דרש משה חבה יתירה נודעת לו מלאים זיו ומפיקים •
הכי קרא שמו **קולו של משה** בחכמה ובתבונה ובדעת מים
עמוקים :

פה **ליוורנו** יע"א

שנת **כי האיש מרדכי** סולך וגדול לפ"ק

ברפוס חדש של החכם דט"ל
אליהו בן אמוזג וחבריו הי"ו
מרפיסים ומוכרי ספרים

בס"ד ספר קולו של משה

קעב

קול חתן • דרוש ראשון

איתמר כי מדרשה מה' ילא הרבר מהיכן ילא רבו יהושע כ"כ בשש ר"ח כר יתק מהר המוריה ילא ורבנן אמרי ותהי אשה לבן אדוניך :

ישתבח הכורה ויתעלה סיוט מוסיב יקודס משעת פקידה גור הומר עוכר לעשיותן .

זאה האשה חלק ארס יתדיו יהיו תמים לבתים לבדוס יתלכון לויתן . ויהי אך ילא ילא ויגדל הילר וילך הלך ונדל ררך גדילתן . דרכו של איש ילא חפשי לחזר אחר הכידתו לו מלא עזר לל"ע זו כלה נאה ותסודה כלכיוון ובקומתן . ושמת כלכו הך גילת ורנן ושמת את השתי גילה אחר גילה שון ושמתה קול חתן . ורבר הלקינו יקודס לעולם אמר ותהי איהי בופה גוירה דכריס כהיותן . כאשר בא הרבר מפורש כש"ס ריש מס' סוטה א"ר שמואל בר ר"י כי הוה פתח ר"ל כסוטה סוה אמר הכי אין מוזוגין לו לארס אשה אלא לפי מעשיו שנאמר כי לא ימות שכט הרשע על גורל הלקיזים וקסוס לזוגין בקריעת י"ס אינו והאמריו א"ר מ' יוס קודס יארת הולד ב"ק וולאת ואומרת בת פ' לפ' וכו' ל"ק הא כיוונן ראשון הא כיוונן ב' ופירש"י ז"ל אינו מי הו זיווג לפי רשע והא מקודס יארתס וכו' מכריוון את זיווגו וכו' זיווג ה' לפי המזל ב' לפי מעשיו וקסה לזוגס לפי שאינה בת זוג ע"כ :

ועפ"ז כן נכון מהמר הנלכ פתח השער רכל רבני המפר ז"ל תמהים כמהו פלוגי רבו יהושע

ורבנן ומ"ט מר לא אמר כמר ותו אעיקרא דריבא רבכא מה זו שאלה מהיכן ילא הרבר ומקרא מלא מה' ילא הרבר ופירש"י לפי דרכיך שזימנה לך הרי מן הניתוחס וסיומניס דעכיר אליעזר מהתס משמע כי מפי עליון היתה זאת ועפ"ז יכה על נכון דלפשה דמילתא כיוונן א' שנסא ארס אשה ה' היה ההשה אשר הוכיח ה' מעת הפקרו לכה בעולם ואי אפשר להקטנות כלל הכן כאשה ב' אז הו לפי מעשיו והו כוונת רש"י כפי' כרס כל קבל דנא כתב ה"ה מהראב"ח ז"ל כפ' חיי שרה וז"ל והן אמת שאפשר לפרש כמ"ס הגמרא כאן כיוונן א' כהן כיוונן ב' שזיווג ה' קורא את גורת הזיווג שהוא מ' יוס קודס יארת הולד זיווג ב' קורא את הזיווג ממש כי אע"פ שנגזר על הארס כיוונן א' בת פ' לפ' מ"מ אפשר לו לבטל הגזרה הוה בעת הנישואין ע"י זכות ותפלה ואין מוזוגין לו אשה אלא לפי מעשיו ע"כ ועל פי פירוש זה הרב ז"ל יתווסבו דברי התוס' כמס' תענות ד"ר על מאי דאיתא שס א"ר שמואל כ"כ א"ר יונתן ג' שאלו שלא כהונן אליעזר ע"ה כן קוש ויפתח הגלעדי כתבו התוס' וה"ת הנאי לא תשיב כלב כן יפונס שאמר כל אשר וכה קרית ספר חתן לו את עכסה כתי לאשה וכו' וי"מ דלכך נקראת עכסה שכל הרואה אותה כועס על אשתו וזהו ודאי משום לניעות יתירה רקא חזו כה והוה סומך דוכותה וזכות דיריה מהתויע רלה מוזוגין לו אלא כפי מעשיו כדאיתא כסוטה דהין מוזוגין וכו' :

ע"כ ואחר הרואה כל אשר כתובו יתמ'ה דאררכה משס ראהו לקפך דרוקא כיוונן ב' לפי מעשיו ולה כיוונן א' ודאיתו לה"ה מהרש"ה ז"ל כס' רתף אהבה סומן ע"ז שתורן לזה דלכך כתבו התוס' דוכותה וזכות אכיה לומר דהע"ג דזיווג א' לא הו לפי מעשיו אלא לפי המזל כגורת הכורא ית"ס מ"מ ע"י זכות גדול משתנה המזל וזכותה וזכות אכיה הו"ל זכות גדול וע"ס ולרדיו הריוט חיו לפי תירון זה רחוק מאד דאמאי כתבו התוס' כדאיתא כסוטה וכו' והו"ל מעשה לקתור ועיקר חילוק זה דזכות גדול לא הוה איה מקומו והו"ל לתווי הוה דכתבו הס' כמקומות אחרים דע"י זכות גדול משתנה המזל ועפ"י מהראב"ח הנו"ל מזינן מימר דהני ז"מ כהאי שיטה קיימי דזיווג א' קיינו בעת הגזרה זיווג ב' היינו שעת הנישואין ולהכי קאמרי כדאיתא כסוטה דהין מוזוגין אלא לפי מעשיו דאף כיוונן א' הו לפי רוב המעשה :

ואגב אורחין הואיל ואתא לידן האי מומר דתענית כן נכון מקרא שכתוב בשמואל א' י"ז והיה

האיש אשר יכנו יעשרנו המלך עושר גדול ואת כתו יתן לו וכו' ויאמר דור ה' האנשים העומדים עמו לאמר מה יעשה לאיש אשר יכה את הפלשתי הלז והסיר חרפה מעל ישראל כי מי הפלשתי הערל הזה כי חרף מערכות הלקים חיים ויהמר לו העס כדבר הזה להמר כה יעשה לאיש אשר יכנו . וכל רבני המפר' דרכו קשתם כשאלת חכם דהע"ה מה יעשה לאיש וכו' שהרי קל כרוזא קרא כחול וכל ישראל לו שמעו אף הוא הוה מן השומעים ומה זו שאלה ועוד מה היתה הכוונה באומרם והסיר חרפה כי מי הפלשתי הערל הזה הכן כבר נזכר מ"ס בגמ' ג' שאלו שלא כהונן וחד מנייהו שאלו מלך ישראל והמר עור לב' השיבו כהונן וחד השיבוהו שלא כהונן לאליעזר ושאלו השיבוהו כהונן וליפתת שלא כהונן דהא דשאל אפשר שיהיה עכר או ממזר וי"ל המלך רוד וכתב מהר"ש יפה ז"ל ככ"ד פ' ס' ריש לתת איזה טעם למה לא נזהרו כדכריהס ועוד מאי שנא ליפתח השיבוהו שלא כהונן ולהנך השיבוס כהונן ותירן כהונן ועל שאלו כתב וז"ל ושאלו בטת כי לא יהיה לעשות התשועה הגדולה שהיא אלא מבני ישראל הטובים וכ"ס כהלעדרף הליו ר"ה קי כי כהתעוררות לבמו אלה הדכריס הוה מדרגת ר"ה קי ומ"מ נחשבו שאלין שלא כהונן דאפשר חילוף זה ופ"י ע"ד הרמב"ם כי האפשר לא יקרה מהנחתו כול ע"כ ואפשר דכזה ממש קא משתעי קרא דהכרוו ילא אשר יכה וכו' יעשרנו המלך ואת כתו יתן לו ולזה קא מתמה דהע"ה ויהמר דור ה' האנשים העומדים עמו לאמר מילתא דתמוהא הנכי הרואה מה יעשה לאיש אשר יכה את הפלשתי הלז דהוה זו שאלה שלא כהונן הוה דאפשר שיהיה עכר או ממזר ומה יעשה לו הנתון יתן לו המלך את כתו ח"ו וכל כי האי לאו שפיר עבר כשאלה הלזו וכ"ת דרבר גדול כוה או אפשר להיות ע"י פסול עבר וממזר דתשועה גדולה כזו כעויה סויעתא דשמויה כהתעוררות ר"ה קי ה' ליתא דכל מאי דעכיר הוה והסיר חרפה מעל ישראל כי מי הפלשתי

קורו של משה קור התן דרוש א

הפלשתי הערל הזה כי חרף מערכות אלהים חיים ובורהו בר קטלא הוא וכל העומד לנגדו דמו וזהו האיש אשר יבנו גברה קטולא קטול וקומחא עובינא טחין ומשום הכי אפשר להיות על יד מהן דהו ואפי' עבר וממזר וכיון שכן שלא כהוגן שאל המלך וע"ז השיבוהו האנשים דאף ע"פ כן לריד זכות גדול וע"ד ע"ו ר"ו הקומן השמים כה יעשה לאיש אשר יבנו דבורתי מן השמים לא ישיבוהו כי אם כהוגן ונכרה דשפיר תוי דווקא יעלה לגדולה כזו :

באופן

אחרת הני המרתו במק"ק הללו ונכון עוד פסוק ראשון וז"ל ויהי אדם יושב הארץ והיה האיש אשר יבנו וכו' דקשה והלא עיניהם הרחוקות את האיש והא שיתו ודעה אחת כמ"ס מקורם וכל איש ישראל בראותם את האיש וינטו מפניו ויירדו מאד וזה לו מ' יום משכים ומעריב וא"כ מאי קהמר הראיתם האיש וכו' ונקדים מ"ס מרן ז"ל ביתה יוסף סי' ר"ז מחו"ס ס"ו וז"ל כתב המרדכי בפ' זה כורך בשם הר"מ על דהובן שאמר לחתנו העשיר תלמוד כנך והתן לך כך וכך פטור דה"י דכל"ה מזה ללמוד את בנו ועשיר הוא וכדור לו שיקיים המלוה המוטלת עליו ומז' ה"ל משטה אני כך וכהיה דהיה בורח מכות האסורים וכן חלוץ לה ע"מ שתתן לך ר' זוו דמז' ה"ל משטה אני וככל אלו וכיוצא בהם אפי' היו לא עשין טענין ליה עכ"ל. עוד נקדים מ"ס הרמב"ן ז"ל בהלכות מלכים פ"ו ואמר שחזרין כל החזרין מעורכי המלחמה וכו' ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת לרה וירע שעל יחור ה' הוא עושה מלחמה וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד וכו' וכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ומכהיל עצמו עובר כל"ה שנאמר אל ירך לבכבס אל תיראו ואל תחפזו ולא עוד אלא שכל דמי ישראל תלויין בלואהו ואם לא נלח ולא עשה מלחמה ככל לבו וככל נפשו הרי זה כמו ששפך דמי הכל וכו' וכל הנלחם בכל לבו כלא פחד וחסיה כוונתו לקרש את השם כלכר מוכטח לו שלא ימלא נזק ולא תניעהו רעה ויכנה לו בית נכון בישראל ויזכה לו ולבניו עד עולם ויזכה לחיי הע"ב עכ"ל ורז"ל דרשו הובא בילקוט זהו שאמר הכתוב נאם פגע לרשע בקרב לבו אין פחד אלהים לנגד עיניו היה דור מסתכל בגלות הפלשתי ורואה אותו נכור ומוזיון ככל בני זמין אמר מי יוכל לזה כשראה אותו מחרף ומנדרף אמר אנו יכול מאחר שאינו נפחד מהקב"ה ע"כ ומעתה נא"ה דהיכרה דמזה רכה על עורכי המלחמה להלחם בלב שלם ובכל נפשם לקדש את השם ונמלא לפ"ז כל מה שינסה עמהם המלך ויקבל על עצמו לתת להם מתנות רבות גדולות ועלומים פטור ועשיר יהיה דהו"ל כהיה דהמרדכי דהמתנה עם העשיר ללמד את בנו תורה ויתן לו מתנה טובה פטור ממנה דה"ל משטה אני כן מאחר דמטה רמיהו עליה וכן כל כיוצא בזה וה"כ הנה נמי דכותה דמנה רמיהו על עורכי המלחמה להלחם מלחמות ה' וכל מהי דנדר להא מלכא הית ליה מקום פטור מ"מ מלחמת גלות שאני דהתם כל עורכי המלחמה נלחמים יחד ואיש את רעהו יעזרו ולאחיו יהמר חזק ויכולת בידם שינלכו במלחמה רק שילחמו בלב שלם משא"כ הכא איש אחד הוא לבדו וערוך מלחמה ועם גלות אשר כח אכניס כמו וחסון הוא כאלונוים וגם מבני ענק ומי הוא זה אשר יוכל לו ופשיטא ודאי בכנון דה לא מחייבו

למקור עלמם למיתה וכולי האי ה' לא ליה ובורהו כל תנאי שמתהנה המלך לאיש המוסר עצמו להלחם עם תקיף ממנו מחייב בו המלך ולכן כמערכה אל הדרוש פיו פתח בחכמה הכרוז וכה אמר הראיות האיש העולה הזה גבור ואיש מלחמה ומרמו הקומה כילתרף את ישראל הוא עולה לאמר כי לא נמלא כמוהו בכל גבול ישראל וכל כי האי נוניא לזכא מזה עליכס להלחם בו כי מי האיש אשר יוכל לו ועל זה והיה האיש היחידו אשר ימסור נפשו ועל עצמו לא חס ויכנו מבח מות יעשרנו המלך וכו' והין לו למלך פתחון פה לרין ולומר פטור אני מאחר דמחייבים במלחמה זו והו"ל כהיה דמרדכי הא לותא דמלחמה כזאת לא מניה איבא ולא שורי לשם נפשו בכפו הוכא דכריא היוקא ובורתי יתחייב המלך ככל הוציא מפיו יעשה ויאמר דוד אל האנשים העומדים עמו חכמים חמה הללוים חלוו מה יעשה לאיש אשר יכה את הפלשתי הלו דאכתו מלך הדין יכול המלך לפטור את עצמו מלחמה זו כי מי הפלשתי הערל הזה כי חרף מערכות אלהים חיים ומאחר דהין פחד אלהים לנגד עיניו בורתי מן השמים ורחמיהו כל דרם ויכל לו כהרף עין כי אלהי ישראל יתח כעורו והיה אדיריו רק שילחם עמו בלב שלם לקדש את שמו ות' ומאחר דכן חובה רמיהו על כל הנלחם בקדושת השם זהו"ל כהיה דהמרדכי דהנודר למי שחייב בכס לעשותו פטור ועשיר וה"כ מה יעשה לאיש אשר יכה את הפלשתי הלו ויאמר לו העם כדבר הזה להמר כה יעשה לאיש אשר יבנו דלאו כל מוחא ומוסא סביל רח וברך עכע מלחמה כזאת רבת המהומה וסכנה גדולה ולא אמר אלהים לאיש יחידו לסכן עצמו ובורתי חייבו מחייב בכל מוצא שפתיו לא יקל דכרו :

הדרן

עלך למאמרין ונדרק דקרוק דק כפיצור אליעזר לבית כחאל שאמר הנה אנכי נכב וכו' היא האשה אשר הוכיח ה' לבן אדוני דאמאי שינה הלשון מן המעשה אותה הוכיח וכו' ובאן הוא אומר היא האשה אלא ודתי כוונתו לומר היא האשה הידועה אשר הוכיח ה' לבן אדוני מעת ההריון אשר ילאת כ"ק והמרה בת פ' לפ' הדא היא אחתא בת זוגיה ועל כן אמרו לו לבן ובתואל מה' ילא הדבר שבת זוגו היה משעת פקידה ושאלו בני מדרשא מהיכן ילא נודע הדבר כי זו היא בת זוגו שנגזרה לו משעת פקידה רבי יבוע אמד מהר המוריה ילא דאלו מן הניקוש שעשה אין דאיה לומר כי זו היא שיוצאת כפי בקשתו היא היא האשה הידועה שנגזרה לו מעת ההריון דר"י ס"ל כפיצור מהראב"ח הויוו א' היינו בשעת פקידה שיוצאת כ"ק ואזמרת בת פ' לפ' ויוווג ב' היינו שעת הנישואין ואפשר להטות ששחנה הגזירה וא"כ אין ראיה מהנישואין דבת הנמאלת לפי ניחשוהו היא האשה שנגזרה לו משעת פקידה אלא מהר המוריה שא"ל הקב"ה לאברהם נולדה דבקה בת זוגו דולתק כנראה דאכתי קיימה גורת ההריון ולא נשתנית דאלו הו"ל להשתנות ע"ו וזאת אין לך זכות גדול מזכות העקירה שפשט יאע"ה את זארו ומסר עצמו למיתה ואין זכות נפלא מזה והפ"ה אמר לו האלהים שנולדה דבקה בת זוגו משש ראיה דזו היא בת זוגו שנגזרה לו משעת פקידה אבל דבן ס"ל כפשט דכתי הש"ס ובפירש"י דיוווג א' נישואין ממש ואין משתנית גורת ההריון כלל וה"כ מן הניקוש ניכר דהיא בת זוגו כיון דבנישואו מימר אמר הבת הנמאלת כפי ניחשוהו היא האשה אשר הוכיח ה' היא האשה אשר נגזרה

קורו של משה

קול חתן דרוש א'

קע

נגזרה משעת פקודה ועליה נאמר ותהי אשה לבן ארונו :

ובישים רבינו הקדוש האר"י זלה"ה כתבו רבני המפרשים כביאור מהמרון לבי שיזחק היה כן עקרה מסטרה דנוקבא כנו' כוזהר ולפוכך לא הי"ל זיווג כי הו"ק עלמו נוקבא ועוד דמיתה קטורה כי כי רגליה יורדות מות ומתוכן בא לו זיווג לו"ה מהר המורה כי אז ילדה נשמתו וחזרה כעבור הכרהם ורכנו המרו ותהי אשה לבן הארונו כי עד עתה להיותו מסטרה דנוקבא לה הוזכר כי הלה בן לשרה השתן ולכרה בן כי מסטרה דירה בא ועבשו חזר להיות בן הכרהם וכמ"ש ותהי אשה לבן הארונו כי עבשו נהפך להיות זכר וסיים על זה הר"ב נזר הקורש כביאור מדרש זה וז"ל ומדבריו משמע דר"י ורכנו לה פליגי הלה דרכנו התו לפרושי מילתא דר"י ולסיעו ליה ע"כ . ובפירוש המרו שכשעת העקידה ילדה ממנו נשמתו ונתלכסה כאלו ובהה לו נשמה חדשה מסטרה דנוקבא :

ואפשר דלזה יטמון בדמ"ז הליעור ע"ה כפיפורו דהמר ותלד שרה אשת ארונו בן להרני אחרו זקנתה וחתן לו וכו' דה"ל הו"ה תיבת להרני כמעט ח"ו שפת יתר דהה כדודים משתעי קרא ובאומרו ותלד שרה אשת ארונו בן דיוגודע הדבר להכרהם ולדה דלה נשאת להיש אחר אלא רמו דמו להס ותלד שרה אשת ארונו בן דמקטרה ולדתו ולא הוה חזי לפדק הנושא אשה דמסטרה דנוקבא הוה הכן טוב נעשה בן לארונו ע"י העקודה אחרו זקנתה אחרו תכלית זקנתה כסוף ימיה ומאז ראו הוה לשאת אשה :

גם אפשר לרמוז בזה מדר"ל כסוף וירא ויהי אחרו הדברים האלה אחר הרהורי דברים שהיו עם מי מהרהר אברהם הרהר אמר אלו מת בחר המורים לא היה מת בלא בניס עבשו שנעשה לו נס מה אעשה אשיאנו וכו' ע"כ . וקשה וכי אלו לא היה מעשה העקידה לא היה א"ל משאו אשה והלא ממלות הבן על האב להשיאו אשה ותו אמאי לא תיוס למיתתו עד עתה ולא קורס לבן והרב היפ"ת כתב לא שעבשו וירא ממותתו מהשר כתחלה אלא ער השתא לא אסוק ארעתיא חבל כשטויה על העקידה רהה שטעה כמה שלא השיאו בכחיתו שימהר להולי' ובכל מקרה שיפגע בו לא ילך עדידי ולכן דאה עתה להשיאו אשה ע"כ . וקשה לשמוע ליחס טעות לאאע"ה ועוד ו"ל כלשון הכתוב באומרו עבשו שנעשה לו נס דענין העקידה היוו מתיוחס לנס דהנס הוה כי יפול הנזבל כהיוה לרה ממקרו הזמן ויולתו ה' לזה יקרא נס כרס הכה נסוון הוה כדכתי' והאלהים נסה את אברהם דה"ל האלהים והעלהו לעולה ושוב א"ל אל תשלח ירך אל הנער והפה שפטר הוה הפה שהתיר וחינו מתיוחס זה לנס . ועשי"ד הרב הקדוש ז"ל ומאמרי הוזהר נדון הדבר כי אאע"ה הוה האלהים נכיה הוה וכבר ידע דמשנולד ולחק מסטרה דנוקבא תחיליך כאשר ה"ל והנה בן לשרה השתן ולכתי קורס העקידה לא אסוק ארעתיא להשיאו אשה דהין לו בת זוג שהרי הוה מסטרה דנוקבא אכן כשעת העקידה דאה דאה בעין שכלו שפרסה נשמתו ממנו ובהה לו נשמה חדשה מסטרה דירה הו נתעורר להשיאו אשה ולזה רמוז דו"ל אחרו הדברים אחר הרהורי דברים מי הרהר אברהם הרהר אמר אלו מת בחר המורים לא הוה מת בלא בניס כי לא היה אפשר להוליד כלל דנשמתו מסטרה דנוקבא עקרה הין לה

ולד ולא הי"ל בת זוג עבשו שנעשה לו נס גדול כזה דפירחה נשמתיה מניה וכאלו טלד מחדש דמי דכאה לו נשמה מסטרה דירה אומר מעתה מה אעשה אשיאנו דמעתה חל עלי חובת מלאת הכן על האב וכבר להשיאו מבנות עניר אר"מ אמר לו האלהים איך לריך כבר נולדה בת זוג ולזה אמרו לבן ובתולא מה' ולא הדבר מהר המורה דכאה לו נשמה דדכורה וכיון שכן ותהי אשה לבן ארונוך דשייך ליה ליזחק להיות לו אשה מאחר דמעשה נקרא בן ארונוך ולא בן שרה :

ובמרוצת הסיפור דהליעור אלה מקראי קדש גופיהו הימא מילתא אלה הס ואשאל אותה ואומר בת מי את וכו' ואשים הנזם על אפה והלמדיים על ידיה וקקד ואשתתיה ואברך את ה' וכו' אשר הנחתי בדרך אמת לקחת את בת אחי ארוני לבני ועתה אם ישכם עושים חסד והמת את ארוני הנירו לי והם לא הגירו לי ואפנה על ימני הו על שמאל ווען לבן ובתולא ויאמרו מה' ולא הדבר לא כוכל דבר אלוך רע או טוב הנה רבקה לפניך קח וכן ותהי אשה לבן ארונוך כאשר דבר ה' ואל"ה' בהאומרו ואשים הנזם על אפה והלמדיים על ידיה המאי אינטרוך להודיעם כמתנה זו דאפי' למאור דאמרי רבנו הנזמן מתנה לתכירו לריך להודיעו כבר תרגמוה כש"ס כמילתא דלא עכירה לאגלווי הכל אי עכירה לאגלווי הין לריך להודיעו והרי הכה עיניהם הדואות את הנזם והת הלמדיים ואמאי בעי לאודיעו ותו באומרו ואברך וכו' לקחת את בת אחי ארוני לבני והלא אכתי לא ידע אם יתנו הם לא א"כ מה זו הודאה על הדבר הספק ותו קשה בתשובתם לא כוכל דבר אלוך רע או טוב בשלמא רע לחוי אלא טוב אמאי לא ומק טוב ומה נעים דבר טוב ועוד באומרם הנה רבקה לפניך קח ולך דכנראה קשה ויכתה אללה היה להס לטורת רק קח ולך דכתי הול"ל הנה רבקה לפניך תהי אשה לבן ארונוך ועוד שפול לסיפיה דקרא ויקומו כבקר ויאמר שלחוני וכו' ויהמרו נקרא לנערה ונשאלה את פיה ויקראו לרבקה ויאמרו אליה התלכי עם האיש הזה ותאמר אלך ולריכין אנו למודע"י מה היתה להס שלא לעמוד בדוכורס כי ביום אתמול אמרו לו הנה רבקה לפניך קח ולך ולמה זה עתה חזרו בהס ויראה לע"ד כמאי דפורשנה בעניותן ריש סודרין במקראות קללו ויהמר אלו העבר חולי לא תאכס האשה ללכת אחרו אל הארץ הזאת ההשב השיב את בנך אל הארץ אשר ילאת משס ויאמר אליו אברהם השמר לך פן תשיב את בני שמה ה' אלהי השמים וכו' הוה ילאת מלהכו לפניך ולקחת אשה לבני משס ואם לא תהבה האשה ללכת אחרך ונקות משכועתי זאת רק את בני לא תשב שמה וי"ל במאמר הליעור ללכת אחרו אל הארץ הזאת ההשיב השיב את בנך אל הארץ אשר ילאת משס דהמאי אינטרוך להאריך בלשונו ולזכור את הארץ בקיבור הול"ל חולי לה תהבה האשה ללכת אחרו ההשב השיב את בנך שמה ואחר סמוך דאיתו לה"ה מהרש"ז ו"ל כס' המעלות לשלמה כדושי הנישואין דרך ובה כדרך הוה שעלתה על לבי ולהיות שיש היוה שינויים לא השכתי ידו יר כהה מלחנות דעי ואם מך הוה :

ונקדים מהי דתנן בשלהי כתובות ג' אריות לנישואין יהודה ועבר הירר והגליל הין מוליהין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל באותה הארץ מוליהין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל לא מעיר לכרך ולא מכרך לעיר ופירשו ז"ל ג' אריות הן בא"י חלוקות לענין

קורו שר משה

קול חתן דרוש א'

לענון נישואיו אשה שהם נשא אשה באחת מהן אינו יכול לכופה לילך אחריו מארץ אל ארץ אין מוטואין מזו לזו לא מעור לעור ולא מכרך לכרך . ובתוספתא איתא הכיחוס הרב"ק והרב"ש ז"ל נ' ארלות לנישואין והורם ועבר הירדן והגליל כד"א כזמן שהיה מיהודה ואירס אשה ביהודה או בן גליל שאירס אשה בגליל כופין אותה ללכת שע"מ כן נשאה ע"כ . ובפירושה דהאי תוס' איפלונו דכוחתה ז"ל כדי לישבה עם הירושלמי הביאו הרב"ש ז"ל מתני' כשהיה מיהודה שנסא אשה מגליל . מגליל ונשא אשה מיהודה אבל אם היה מיהודה ונשא אשה מיהודה מגליל ונשא אשה מגליל כופין אותה ללכת ולכהורה הירושלמי והתוס' פלונו דבתוס' מפרש מתני' דקתני אין כופין אותה כשהיה מיהודה ואירס אשה ביהודה אבל אם היה מיהודה ואירס אשה בגליל כופין אותה ובירושלמי קאמר מתני' דאין כופין אותה כשהיה מיהודה ונשא אשה בגליל אבל אם היה מיהודה ונשא אשה מיהודה כופין אותה ללכת ור"ת תירץ דמתני' ותוס' כולו ככפויית האיז מייורי ולא ככפויית האשה וגרסוין בתוס' כופין אותו ללכת שע"מ כן נשאה אבל באשה אינו יכול לכופה דהיא בעולת בעל בעליוהו של בעל עולה עמו ואינה יורדת עמו והכי פירושה דתוס' נ' ארלות לנישואין וכו' כד"א כשהיה מיהודה ונשא אשה ביהודה שהיא מגליל אינה כופה אותו ללכת לעירה כיון שנסא בארץ מולדתו הכל כן יהודה שנסא אשה מגליל בגליל כופה אותו לקבוע דירתו בגליל כיון שנסא בארץ מולדתה ואין חילוק בין נישואין לאירוסין דבתריוהו ריבא הכי וההיא דירושלמי הכי פי' מתני' כשהיה מיהודה ונשא אשה מגליל ביהודה אז אין כופה אותו ללכת לארץ מולדתה אבל נשא אשה מיהודה ביהודה ורובה אשה ללכת מעיר לעיר ומכרך לכרך ביהודה כופין אותו ללכת עמה נמצינו למדין לרעת ד"ת אם היה מיהודה ואירס אשה בגליל מגליל אפי' אירוסין לחיד הוא כופה אותו שלא ללכת משם וכ"ש שאינו יכול האיז לכופה ללכת ליהודה ארץ מולדתו וכפויית האשה לית ליה כלל זהו דעת ר"ת כמ"ש הרב"ש לטוב ודכיט מהור ז"ל ס"ל דככפויית האשה מייורי דאררבה יפה כת הבעל מכת האשה ופי' התוס' הכי כד"א כשהיה מיהודה ואירס ביהודה ואף אם היה מגליל אינו יכול להוציאה אפי' לגליל אבל אם היה מיהודה ואירס אשה אפי' הלך לגליל וקרישה כסתם כופין אותה ללכת ליהודה אבל אם אירס ונשא בגליל כסתם אינו יכול לכופה תו ללכת ליהודה והא דקתני בתוס' שע"מ כן נשאה איירי בכך יהודה שאירס אשה מגליל בגליל וסוכ נשאה בעבר הירדן דאז יכול לכופה ללכת ליהודה והו קיטור דכדי הר"ם ונלע"ד מ"ש אפי' הלך לגליל וקירסם כסתם כוונתו דלא מבעייה אם שלח ע"ו שליח לקרשה דוראו וכול לכופה ללכת ליהודה אלא אפי' הלך הוא בעלמו וקירשה בגליל אפי' יכול להוציאה דאמר' על דעת כך אירסה אמור מו שהיה מיהודה ואירס אשה מגליל בגליל כסתם כקידושין לחור במחלוקת היא שנויה דלר"ת הוא כופה את האיז לשבת עמה בארץ מולדתה וכ"ש שאינו יכול לכופה ללכת לעירו ולרעת הר"ם אררבה הוא כופה אותה ללכת לעירו ובתכו דמרדכי והנהות מיימו' ורש"י פי' ככפויית האשה וכך פי' המיימוני וכל הנאונים וכיון דהוי פלגתא דרבנותא עכריגן הכא והכא לחומרא והוכח דהבעל בא לבוק את האשה לא נכופנה כפי' ר"ת והוכח דהאשה באה לכוף בעלה כ"ש דאין כופין כרפסקו

רוב הנאונים עכ"ל . והביאו מרין ביה יוסף זקנים עלה ולי נראה דכמקום הרמב"ם ורש"י וכל הנאונים לא תישי' לרברי ר"ת ובתכו הרמב"ם נ' ארלות לנישואין יהודה ועבר הירדן והגליל וכל היסוב הוא ארלות כגון ארץ כנען וארץ מצרים וארץ תימן וכו' והנה כפ"ק דקידושין אמרו ככסף מנ"ל גמר קיחם קיחם משדה עשרון כתיב הכא . כי יקח איש אשה וכו' התם נתתי כסף השדה קח ממני הרי קיחם הוא לשון קידושין . **ובזה** נא"ה דאמר ליה האע"ה לאליעזר שיבטע לו שלה לקחת לו אשה מכ"כ כי אל ארזי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליחאק והכין הליעזר כוונת ולקחת כפשוטם שיחמה ויביאה לו ליחאק ואיהו ס"ל כפי' ר"ת דכופין להיש ולא לאשה ואם הוא מיהודה ואירס אשה בגליל כסתם כופה את האיז ללכת דירתו אללס על כן אמר ואלוי לא תאבה האשה ללכת אחריו אל הארץ הזאת וכיון דארלות מחולקות הם הר"ל ביהודה וגליל רכל היסוב היה ארלות וריבא הוי דכופין את האיז לחדר אללה א"כ ההשכ אשיב את כנך אל הארץ אשר ילאת משם ויהמר אליו אברהם השמר לך פן תשכ את בני שמה דמהאי חששא לה יחוש דלא שבקינן כולהו דכוחתא וחיוסו' לר' ר"ת ובמ"ש מרין הכ"י אך מאי דאיכא למיחש הוא חילוי לא תרצה להנסא כלל ולזה לריך תפלה ואני תפילתי ה' אלהי שמיים וכו' הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני ליחאק לקיחם לשון קידושין הוא יללית את דרכך עד שולקחת אשה שתתהלל ותקדשנה כסתם ומאחר שתקדש אין עוד שום חששא כי אם לא תאבה האשה ללכת אחרך כטענה דכופין את האיז לשטן כבוד בארץ מולדתה כפי' ר"ת ונקיט משכועתו זאת דכבאתו אל הארץ הזאת רק את בני לא תשכ שמה ואני שולח להודיעם שורת הדין להיכן נוטה רלית הלכתא כר"ת הלא ככלהו רבנותא דאררבה :

ומעתה נבא עלי בא"ד סיפא דקדאי ונקדים עוד מאי דאיתא ביבמות דס"א תניא בתולה אין בתולה אלא נערה וכן הוא אומר והנערה טובת מראה מאד בתולה וכתבו התוס' תימה דכח משמע דרכקה נערה היתה וכסדר עולם תניא כהדיוח שהיתה בת נ' כנסאה יחאק וכו' וה"ד שמואל חסיד ז"ל הוכיח שהיתה בת י"ד שנה מרתביא וכו' ולריך לומר דמרדכיסם חלוקים זה על זה ע"כ והנה רש"י כתב כפ' בדאשית ע"פ ויקח את האדם לקחו דכריס נאום ופיוסו ופי' הר"כ נתני' ז"ל דלשון לקיחה שייך דכר החומרי הו הכ"כ שאין בהם דעה אבל האדם עיקרו המדע והסככל לא הנוף ואין לשון לקיחה שייך על המדע כיון שהוא דבר שאין בו ממש אלא הפיתוי שמפתה את דעתו ממחשבה אחרת בעין לקיחת הנשמי שמעתיקו ממקום למקום ע"כ . וירוע דהכוננת קידושיה לעלמה ואין לאביה שום זכות כלל ולרעת כרייתא דסיפרי שהכח דר"ש חסיד באותו פרק בת י"ד שנה היתה והיא היא דמקדש עלמה ועל פי שיטה זו הרש"א תרש דכאשר נמלאת להליעזר לפי נישואו והמים שעלו לקראתה אז תכף ומיד ויקח ההיז נוס זהב ושני למיודים ונתן אותם לה בתורת קידושין ליחאק ולא הזכיר ענון הליכתה כלל רק קרשה כסתם והיה ככחו' אל בית כחולל ופגיר להם כל הקיפור ההוא אמר ואשאל אותה וכו' ואשים הנוס על אפה והלמיריס על ידיו בתורת קידושין וקדשתיה כסתם ואקד ואשתתווה ואכרך את ה' וכו' השך הנחני כדרך המת לקחת בקידושין את בת אחי ארוני לבני דסוף סוף

כבר עשותו מחלה אשר קודשתיה ועתה שנתקדשה כפסח אס ושכס עושים חסר ואמת את הרוני שלא לעכב ולומר כופין את האיש לבא לדור פה וינטוך להתפרר מאת פני אביו אך עושים חסר את הרוני דיוקה לשלוח לו את רבקה וישאר רד אלל אביו הנודו לו והם לה אלא תאמרו דיוקה יבא וידור פה הנודו לו ואפנה על ימון או על שמאל ויען לכן ובחאל ויאמרו מענין קידושי רבקה מה' ולא הרבר כיון דאיתרמי עובדא הכי ובפרט לפי דרשת רז"ל דמומיה לא ילאה מפתח הבית והיום ילאה ואירע בן ודתי מה' ולא הרבר ולענין בפייחה ויחיתה מן המקום לא נוכל דבר הליך רע לומ' דכיופינן את האיש לקבוע את דירתו הלאה כפי' ד"ת או טוב רטוב לך לומר כופין את האשה ויולאה עמו לאלו כסדרת הר"ם רכיון רלה אינלאו מילתא הילכתא בדבריו מו עבריון הכא לחומרא וסבא לחומרא ובמ"ש המרדכי ולכן הנה רבקה לפניך קח כדברים ופיוסנה כמ"ש רש"י והנה דעל ההדרם לא שייך לומר עליו לקוחת דבר כדבר הנשמי אלה הפיתוי שמפתה את רעו ואתה פתה אותה ופיוסה שלא תערכ וך לך אל ארץ ותבי אשה לכן ארוניך ויהי כאשר שמע ע"ה הנה דבריהם כי הם מלד עלמס לא יעכבו ותלו הרבר כרבקה שמח לדבריהם וישתחו ארנה דמלד רבקה בטח כה לבו שלא תעכב כדבר ויקומו כבקר ויאמר שלחוני להרוני ובאשר ראו אותו איש מקוד במלאכתו ואינו רונה לעכבה אללס ימים או עשור אז אמרו לו נקרה לבערה ונשאלה את פיה ראפטר שהיא טעון קי"ל כר"ת דאין כופין לאשה כלל אלא כופין את האיש ויקראו לרבקה ויאמרו לה סתלבי דאי כעית מלאה למטען קי"ל כר"ת ואינו יכול לכופך סתלבי והיא השוכה להם אלך דאין דינה הכי אפ"ה אלך לי אל הר המוד כרי להחרבך כטע דיוקים :

אז ו"ל כהאי קרא הנה רבקה לפניך קח ויך ותהי אשה לכן ארוניך כאשר דבר ה' כשנקדים מ"ש הריב"ש ז"ל כפי' קע"ז על אחר שהיה מעיר אחת והלך לחוטם וקידש בחורה אחת ותומה וישב שם כ' חדשים ושיב חזר לעירו ושלח בהמות ושומרים להביאה ולא רתה ללכת כאמרה ובה ושאנה בעירה גאוב ויליכנה והוא טוען שהתנה עם אמה שישאנה במקומו והשיב הרב ז"ל בארובה ומכללא איתמר רהא דאמרו בתום' כן יהורה שאירם כגליל כופין אותה ללאה רהינו דווקא לאחר שישאנה ולא בעורה ארוסה והיינו דמסויס בתום' טע"מ כן נשאה והא דפתח באירוסיין וסויס כנישואין לאשמעו' דע"פ שאירם אותה אין יכול להוליאה למקומו עד אחר נישואין וע"כ ונאמר לשיטת הסדר עולם דבת ג' שנים היתה ולא מהנו קידושים כדון קטנה שנתקדשה שלא לרעה אביה או שלא נתן לה הנס והלמיוס בחורת קירוסיין והן עתה הם אמרו לכן ובחאל לענין זיווג רבקה לזחק מה' ילאה הרבר לה נובל דבר הליך למחן כדבר לא ע"י תאיבת דבר רעולה ע"י תאיבת דבר טוב הנון וניכר כמ"ש רש"י הן שמע קולנו אשר אנחנו אומרים לך הנה רבקה לפניך קח קדשנה בכסף קירוסיין לזחק ואתה לך לך לכדך ולענין נישואים ותהי אשה לכן ארוניך הויתה לאשה ונישואיה כאשר דבר ה' ע"י עבדיו הנביאים וכמה חכמים חכמי ובראל דהא רכופין אותה ללאה היינו אחר נישואיה כמ"ש הריב"ש ור"כ יבא וזחק פה העירה וישאנה ואז כופה אותה ללאה ויהי כאשר שמע ע"ה את דבריהם

דסוף סוף לא עיכבו כדבר הקירוסיין וישתחו לאפיו ויולא העבד כלי כסף וכלי זהב ויחן לרבקה לשם קירוסיין ומגדנות נתן לאחיה ולאמה כדרך שמחלקים בעת האירוסיין ותשלום הכתובים כבר כתבו מהרש"ל ז"ל וה"ה אבא מאר"י זל"ה :

ועוד ו"ל בפסוק זה הנה רבקה לפניך קח ויך ותהי אשה לכן ארוניך כאשר דבר ה' וגם נכין לשון הכרעה אשר ברכה אחותנו את הוי לאלפי רבקה מה הלשון אומרת את הוי והא ברירה משתעי קרא והול"ל אחותנו הוי לאלפי רבקה ונקדים מ"ש הטור סי' כ"ג ולא ישא קטנה שאינה דאיה לילד וכתב מרן הכ"י הטעם מפני שהיא כעל מפ"ור כל ימו קטנות ופסקה בש"הע והרה"ם ז"ל כפ' תולדות הקשה לעשות רש"י דבת ג' שנים היחה רבקה וכמתין לה מן העקירה עד שהיתה כת ג"ש דאמאי לא המתין לה עוד עד שתהא דאיה להילד כי פחות מי"א שנה א"א שילוד וכתב עליו הרב נח"י ז"ל ול"ג דבפ" בן סורר ומורה אמרו רודות א' הוי הזכרים מולדין בני ח' שנים והנקבות כנות ו' שנים ולכן נשאת אולי תמהר ללדת כשתהיה בת דו"ה שנים ע"כ כי על כן אמרו לו מאחר דמה' ילאה הרבר הנה רבקה לפניך קח ויך הוליכנה לו לזחק וגדולה מזו אנו אומרים שאינו לריך להמתין לו עד שתהא גדולה בשנים אלא מעתה ותהי אשה לכן ארוניך כאשר דבר ה' ראפטר שתלד בת דו"ה שנים ובאשר רלו לכרבה הס אמרו אחותנו את הוי לאלפי רבקה דהנס הלום דדינה הוא שאסור לישא קטנה שאינה דאיה לילד רלא ליכטול מפ"ור היינו דוקא לרודות הבאים אבל את הוי לאלפי רבקה דאף ראחות לנו קטנה עכ"ז דאיה לילד מכאן ואילך ואת הוי לאלפי רבקה :

גם ו"ל עוד במקרא זה ותהי אשה לכן ארוניך כאשר דבר ה' כמ"ש כיכמות דו"ב תני רב ביבי קמיה דר"ג ג' נשים משמשות כמון קטנה ומעוכרת ומניקה קטנה שמה תעבר ושמה תמות וכו' דברי ר"מ ותכ"א אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת זמן השמים ורחמו משום שנאמר שומר פתאים ה' והאוספות כתבו ומשמשות כמון דקתני הכא היינו לריכות לשמש כמון ור"ל לאפוקי מפירש"י ורש"אין ככך הלא לריכות משום סכנה אליכא דר"מ וגזו אמרו לו הנה רבקה לפניך קתנה לו לזחק ותהי אשה לכן ארוניך כדרך כל הנשים ואף שהיא קטנה אינה לריכה לשמש כמון אלא תהי לכן ארוניך כדרך כל הנשים ויף הם תעבר לא תשחין הנחלא רמן השמים ורחמו כאשר דבר ה' רכתוב שומר פתאים ה' כסדרת חכמים דהלכתא כוותיכו :

עוד ו"ל כהאי קרא ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור אחר תלך ויאמר הלויס אל תאחרו אותו וה' הללית ררבי ויאמרו נקרה לבערה ונשאלה את פיה ויקראו לרבקה ויאמרו אליה הקלבי עם האיש ותהמר הלך ונקדים מ"ש מרן כ"ה סי' קי"ג קטנה יתומה שהשיאתה אמה או אחיה לרעתה ונתנו לה ק' או ג' זוז ויולה היא משתנדיל להוליה מידם פ"נסת כדוניה רה"ויה לה וכתב מור"ם והפילו שחקה זמן רב משתנדיל ויולה ח"כ לתבוע פננסתה וסויס מרן אע"פ שלא מיהתה בשעת נישואין מפני שקטנה אינה בת מחאה וכתב הר"כ כ"ג נשט המרדכי ראס מחלה כפי' מהני כשהגיעה לכלל פעויות והפס ידוע דרז"ל למרו מקרה זה דתשב הנערה אתנו ימים או עשור דנותנים לכתולה יב חרש לפננס את עלמה רהיינו לרך

זריך גדול ויודע דאף דהיתה רבקה בת ג"ש עכ"ז רחוק כדעות היתה ולפחות כעונת הפעוטה וכאז רמאחמול המרו לו הנכר רבקה לפניך קח ולך והיה כחאל חי ולא נזכר ענין נדונייתה וכחאה לילה מת כחאל כמ"ש רז"ל והו"ל כיהומה שהשואה היתה ואמה ולכן כאשר ה"ל בכקר שלחני והלכה לארזי ה"ל חשב הנערה אתנו ימים או עשור כדי לפרנסה כלרכי נדונייתה המר להם אליעזר אל תאחרו אחי וה' הללית דרכי והי משום נדונייתה אין ארזי לריך לך כי ה' כרך את הברהם ככל אז ה"ל נקרא לנערה ונשאלה את כיה אם היא תמחול או לא דאי שבקינן לה הכי חיישין שמה כשחנודיל החס לחכוב ממנו כל שיעור נדונייה והדין עמה ולכן ויקראו את רבקה ויאמרו לה התלכי עם האיש הזה אשר רוצה עתה ליקחך ותנחלי על נדונייתך ותאמר הלך ומתלת אני לכם רק שאתדבק עם הדריקים ופה שעה אחת קודם :

ומן

האמור לעיל כהה רכושין אותה ללאת נסעה ונלכה להכין אלה קראתי דכתיבי כפ' וילא זה ילה ראשונה ויהמר לכן טוב תתי היתה לך מחתי אותה להיש אתר שבה עמרו ועור כתיב ויהי כאשר ילדה חל את יוסף ויהמר יעקב אל לכן שלחני והלכה אל מקומי ולארזי תנה את נשי ואת ילדו אשר עברתי אותה בתן ועור כתיב וירא יעקב את פני לכן והנה איננו עמו כהמול שלשים ויאמר ה' אל יעקב טוב ה'ל ארץ אבותיך ולמולדתך והיה עמך וישלח יעקב ויקרא לרתל וללאה הברה אל לאנו ויאמר להן רואה הנכי את פני אביכוי אוננו הלי כהמול שלשים וכו' ואביכוי החל כי והחליף את משכורתי עשרת מונים וכו' עתה קום לא מן הארץ הזאת ושוב אל ארץ מולדתך ותען רתל ולאה ותאמרנה לו העור לנו חלק ונחלה בכית הכינוי הלא נכריות נחשכנו לו כי מכרנו ויאכל גם הכול את כספנו וכו' ועתה כל אשר אמר אליהם אליך עשה וא"ל כפסוק א' בדרכי לכן טוב חתי וכו' שבה עמדי דהוי שבה עמדי יתי"ר נפיו"ש דהא אכונא יעקב איהו אמר אעבדך ו' שנים וכו' ואמתי אינעריך לכן לאמר לו שבה עמדי גם כפסוק ב' באומרו שלחני והלכה אל מקומי ולארזי ו"ל דבקיטר הול"ל שלחני והלכה לי ולמה פרט לו אל מקומי ולארזי ועור כמ"ש תנה את נשי פי' רש"י איני רוצה ללאת כי אם בדרשות משמע דר"ל לו לפוס דינא יכולני ללאת שלא בדרשות אך חסור אני ואיני רוצה ללאת כ"א בדרשות ולרכיכס הנו למוד ע"ו מאי דינא איכא הכא גם בקראי אחריני דהמר לו ה' טוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך קשה דהול"ל טוב אל אביך ואת הארץ יזכור למה גם להכין בטוב טעם כוונת רתל ולאה כחשוכס ומס הוסיפו על דבריו גם בדרכי ועקב אבינו קשה כהומרו ואביכוי החל כי והחליף את משכורתי וכו' למה כפל את דבריו ואביכוי החליף את משכורתי ויעור קשה כהומרו ועתה כל אשר וכו' מהו ועתה :

אמנם

על פי ההמור לעיל יע"ן דמכללות מה שבחכנו וילא הדין כהוש יהודי מארץ יהודה שהלך לגליל ואורס שם אשה וגם נשא שם בן לר"ת כין להר"ם אינו יכול לכופה שחלא עמו לארזי אלה דר עמה כארנה אכן הרמב"ם והר"ן ז"ל פליגי ככל זה וס"ל דהתום והיושלומי פליגי ופסקו הלכתה כהום וכן פסק גרין בש"ט וז"ל ג' ארלות כ"א וכו' שמי שהוה מארץ מהארלות ונשא אשה מארץ חרת כושין אותה ויולדה עמו לארזי או תלא כלא בקובה וכלא חום' שע"מ כן

נשאה אע"פ שלא פורש ע"כ :

והרב

הגדול מ"ו מהר"מ גאלנטי וזה כפי"פ פ"ז נשאל על ראובן שהשיא בתו לשמעון בעירו והתנה עמו וקבל עליו נזירות שלא יולדה ממקום הנישואין ושכ גירסה בנט ואחר ימים החזירה ולא התנה מחדש כלום ועתה רוצה בעלה להוציאה לעיר אחרת שיכול ע"פ הדין להוציאה והיא הינה רוצה ללאת והאמרת ע"פי תנאי ה' קיימת והשיב הרב ז"ל שיכול לכופה ללאת דכיון דגירסה נתבטלו תנאים ה' וכשהחזירה לא התנה ואע"פ ששנינו המגרש את אשתו והחזירה ע"ד כתובה א' החזירה סינו מנה מאתים ואסור להרס לשהות שעה א' בלא כתובה אבל הכה שגרסה וקדעו הכתובה נתבטלו התנאים ומאחר דכשהחזירה לא התנה מחדש יכול לכופה ללאת וס"ת ועור נשאל כפי"מ ד' על ראוי שהיה ממקום א' ונשא כמקום אחר והתנה שלא יוכל להוציאה כלל והת"כ עלה לא"י לוי"א רה ובלכתו שם עלתה על רותו לשכון כבוד בהרץ החיים ושאל אם יוכל לכוף את השתול ללאת מחיי טעמי הן משום א"י וזאת כ' שבמקום שנשא ככל יום ויום כהכנה גדולה מחמת אנשי הגדוד ההולכים למלחמה ולפעמים אינם יכולין ללאת מפחת ביתם ומי שולא מסכן עלמו הן בממון הן בעלמו והשיב דמשה טענה ראשונה ווכל לכופה ללאת אבל אם פירש בפירוש בשעת התנאי שאינו יכול להוציאה לארץ ישראל אינו יכול לכופה אמנם לטענה השנית שטען משום סכנה וכול לכופה כי ארעתה דרכי לא קבל עליו יע"ש וכן פסק הר"ב ת"ה ד' ז"ל סימן דל"ט לענין דוחק מוזנות יע"ש והרב המופלא מוהר"א ז"ל כס' עץ חיים בסדר הפרשה כתב על פסוק הלא ברתל עברתי עמך ולמה רמזתני לא יעשה כן במקומנו וגו' ונתנה לך גם את זאת דא"ל יעקב מאי אהני דמאוחך מאחר שלא ירעתי שהיה לאה הוי"א לה בעילת זנות ואינה מקודשת ולא גרע מהמקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ומומין וגמלאו כה דלא הויא מקודשת ורתל הויא המקודשת וא"ל לכן לא יעשה כן במקומנו סכונה לא יועילו לך קידושי רתל אם לא תקח ללאה שאתה עובר על תקנת הקהל שלא לתת את הנעורה לפני וכחב מהר"ק ז"ל הובא כ"ה ע"ס ק"ו ב"ח קהל שהתקינו שלא לקדש פחות מ' והפקירו ממונו הפקר כ"ד הפקר ואתה עובר על תקנת הקהל א"כ קידושי רתל אינן קידושי ואת שכיחת לאה כזנות ותדעה לשלחה לא יתקיימו כירך שום אחת מהם לכן שמע לעלתי וקח את שתיים ויתקיימו כ' כירך וזהו ונתנה לך גם את זאת לרכות את לאה זהת"ד :

ומעתה

קום קרה קראי דידן כי סנה יעקב אע"ה ארץ מולדתו ארץ כנען וכאשר הלך לחיץ הו"ל יולא מארץ לארץ וכאשר ישא אשה שם כחמס ויכול לכופה ללאת לארץ מולדתו כסדרת רי"ן וסרמב"ם דהו"ל כבן יהודה שנשא בגליל ולכן כאשר אמר לי אל לכן אעבדך ו' שנים ברתל כתך הקטנה נתלנה לכן ויהמר לו טוב תתי היתה לך מחתי אותה להיש אתר הך בתנאי מעכשיו שבה עמדי שלא תוכל להוציאה לארץ מולדתך ומאחר שהתנה עליו כן לא יוכל לכופה עוד וכמ"ש מ"ו מהרמ"ג ז"ל ויעקב שתק ושתיקה כהוראה הך את"כ כאשר דמהו והכניס את לאה במקום רתל ה"ל הלה ברתל עברתי עמך ולמה רמזתני דלאה לא מקודשת היא דקידושי טעות וכמ"ש מוהר"ח ז"ל וכשהמר לו לכן לא יעשה כן במקומנו מלא שבווע זאת ונתנה לך

גם את זאת דמעתה יקדש שתיכן מחדש ליקוחין שניים
 רחוקים הקירובין אודו להו וכמ"ס מוהר"ם ה' מעתה
 פטור ועטור יעקב מן התנאי דה"ל שבה עמרי
 דכקירובין שניים לא התנה עמו כאשר כראשונה ותנאה
 קמח כטל הוא דה"ל כההיא דמ"ז מוהרמ"ג ו"ל וב"ס
 היא דהתם ע"ד כתובה דה' עכ"ז בתבטל התנאי כ"ס
 הנה שלה היה כתובה רק תנאי דקירובין וא"כ נתבטל
 התנאי בין מלאה בין מרתל ופטור יעקב מהתנאי דשבה
 עמרי ולכן כאשר ילדה רחל את יוסף שהוא שטנו של
 עשו ויהמר יעקב אל לכן שלתני והלכה אל מקומו ולהרטי
 כי הרטי הרץ כנען ומאחר שגשאתי פה והיני מדרך כנען
 כדונא ודייני וכול לבושם ללכת אל מקומו ולהרטי תנה
 זה נשו וזה ילדו כי היני חולה הלא כרשות ה' שע"פ
 הרין וכול ללא כלא רשות ולבושם ללכת אחרי ולכן לכן
 לא מלא מענה להכריחו מלך הרין שיסב אתו עמו
 וחתן קולו כנא לשון כקשה :

והנה

ככ"ר המרו ויחבל גם הכול את כספנו
 הפשר בן הלא הם הוה קוקייה טכא הוה
 נסיב ליה פטיקלין טכין הוה נסיב לון ופי' מהרש"ו
 הפשר בן כתמיהא דה"ה דהכל את ממונס דנהי דהוא
 רמזו לכה בעקשין והחליף משכורתו וכו' הכל להכול
 כספם ממם מי חליף ועוד שלא מלינו שהניד עליו זה
 הנחוב הם הוה קוקייה טכא הוה נסיב ליה שפי'
 דכפנו חמדתנו כמו נכסוף נכספנו והיינו שאם היה
 רואה בדינו ערר נחמד היה לוקחו ממנו וכממונו וכו'
 ע"כ - וכו"ו פסוקים האחרונים וירא יעקב את פני לכן
 וכו' ויחמר ה' אל יעקב טוב אל הרץ אבותיך ולנוולדתך
 דמאחר דהרץ מולדתך היא הרץ כנען תוכל לכוף את
 גשך ללאח אחריו ושלח יעקב ויקרא אל רחל וללהה
 גשמה אל לזנו לומר להם שילחו כרשות ה' דמלך הרין
 יוכל לבושם ומפרש והולך ויאמר להם רואה הני את
 פני הדיבן כי אינוו הלי כחמול שלאס וכו' ואביבן התל
 כי ר"ל כנושהין ורובו התל כי ורמני וכן ה' שפסקנה
 עמו בתחלה שבה עמרי היו התנאי נתבטל ומאחר
 דבטל התנאי וכולנו לכוף אתכם ועוד לענין העבודה
 החליף את משכורתו ו' מוניס וכו' ועתה קיס לא מן
 הרץ הוהת וסוב אל הרץ מולדתך דמאחר דהרץ הוהת
 היא חלוקה מהרץ כנען והוה ככ' הרטות וכול אתה לבושם
 ללכת אל הרץ מולדתך וחתן רחל ולהה כתבמה ותאמרנה
 לו חו מהאי טעמא לחור לא מליח להכריחו ללהה
 מארץ מולדתנו דמנין למומר קו"ל כהר"ם ור"ת רס"ל
 דהם היתה מגליל וכשאה כנליל אינו וכול לבושה כרם
 חו מליח למומר היינו מהאי טעמא דהעוד לנו חלק
 ונחלה וכו' ויחבל גם הכול את כספנו הם הוה קוקייה
 טכא הוה נסיב ליה וכו"ל כסכנא ממון והפי' סכנת
 נפשות על יעקב אינו היה כאשר הוכיח סופו על
 חמלתו ולכן בקש לעקור את הכל וכו"ל כההיא דמ"ז
 מוהרמ"ג ועתה דאיכא טעמא דסכנה כל אשר אמר
 הלהים הליך עשה :

עמו להרטי גם רמונו מ"ס הרכ ק"ב דמסוס רוחן
 מוונות כופה אותה ללכת למקום אחר שמלויים שם
 מוונותיו חף שהיו שניהם מארץ אחת והרכיב"ס סי' פ"ח
 כתב וז"ל וכ"ס שהמקום שדעתך לקביע. שם דירתך הוא
 מקום תורה וסכמה יותר מן המקום שאתם דרים שם
 עתה וקרוכ לבווח דומה מוולתיון מעיר שוכה גויס
 לעיר שוכה וישראל ע"כ - משמע דממקום שאינן בני
 תורה למקום שיש בו תורה מוולתיון ולכן דרשו ופי'
 מקיירך כרוך אשרי הרים שאשתו מעירו פרנסתו מעירו
 קורתו מעירו דככל חרה מהנך תלת היה וכול להוולתיה
 ממקום למקום שזם הין אשתו מעירו שהלך להרץ
 אחרת וגש"ס כופה אותה ומוולתיה עמו לעירו וכן
 אם לא היתה פרנסתו מעירו והוה ריך לילך לעיר אחרת
 שמלויים שם מוונותיו כופה אותה ללאח וכן הם מקומו
 הין בו תורה ודונה לדור במקום תורה כופה אותה ללאח
 וכוה וכוהו לדונא ודייני והאשר שלא תנוח דעתה לעזוב
 הרץ מולדתה ומרוי ווס הם כהין לירי קטטה זהאשר
 שיניעו לפרק המגרש ולכן אמר אשרי חרם שאשתו
 ופרנסתו ותורתו מעירו וכוה לא ילטרך לכוליהה למקום
 אחר וכוה ישבו אחים יחדיו ופי' שלום בחולם ושמת
 כהשת נעוריד :

קול חתן דרוש שני

תנן התם בסוף פרק הכע"י האיש מלווים על פרים
 ורכיה הכל לא האשה ר"וחנן בן כרוקה אומר
 על שניהם הוא אומר ויבדך אותם אלהים ויאמר להם
 פרו ורכו :

מצות הבן על האב בריא בחיובא - אבא מזני
 ברא הכחוב קבעו חוכה - להשיאו אשה
 כמה טובה אשה טובה - דייק ונסיב ממשתת דס כוד
 ה' הטובה - וכהאשר ראה דאינו להכיניו הראשון הכרהס
 סבא קדישא כמה ברכורים ככר למליח ויווג צאה לבני
 וידו ה' וישא דרהבא - וימלא בקוב אלה מקראו קדש
 הנאמרים באמת כס' חוי שרה וז"ת ואכריהם זקן כא
 כומים וגו' ויהמר אברהם אל עבדו זקן כוחו וגו' כי
 אל הרטי ואל מולדתו חלק ולקחת אשה לבני לינחק ויהמר
 אליו העבד הוליו לא תהכה האשה ללכת אחרי אל הרץ
 הזאת ההשכ אשיב את בנך אל הרץ אשר ילאת משם
 ויהמר אליו הכרהס השמר לך פן תשיב את בני שמה ס'
 הלהי השמים וגו' הוא ושלח מלאכיו אחק ולקחתה אשה
 לבני משם והנה עינא דשעיר עיניו תחונם מאי דאיכא
 למירק כהו ה' כמ"ס העבד חוליו לא קאכה האשה ודרשו
 דז"ל ככ"ר ה"ד כנען כידו מאזני מרמה לעשוק ההב
 כנען כידו מאזני מרמה זה הליעוד שהיה יושב ומשקל
 את כחו הם רחוייה או אינה רחוייה וכו' אמר לו אתה
 ארור ובני ברוך ואין ארור מדבק בכריך וקשה היכי ס"ד
 דהליעוד שישיא את כחו לינחק והרי אכתי לחלוקת הריו
 קיימה כמה שהסביעו אשר לא תקח אשה לבני מבנות
 הכנעני ה"כ היכי תוסף ארעתין שישיא את כחו לינחק
 ועוד הקשה הרכ מהר"ם יפה ו"ל וז"ו ועוד ק' שזם וז'
 כוונתו של עבד הול"ל זה לאכרהס ולא ההשכ אשיב את
 כנך שאלו יודה אברהם כוה לא הועיל העבד כלום גם
 הקשה הרכ הנו' דהין רמו לתשובת האע"ה ככתוב רק
 שאמר השמר לך פן תשיב את בני שמה עוד ו"ל ברכיו
 אכרהס שא"ל השמר לך פן תשיב רכל השמר פן ואל
 אינס הלא ל"ת וא"כ תרתי למה לי השמר לך מלאשיבו
 את

קורו שר משה

קול חתן דרוש ב'

אח בני קסנו ליה זחו כמ"ש הוא ישלח מלאכיו לפניך ולקחת אשה לבני משע דאמרו אינטריק למימר ולקחת ונו' הוא ישלח מלאכיו לפניך די דלכני הוא דאחא ולכל הפתוח הול' ל' ולקחת אשה לבני ולישקוק ואמרו אינטריק לומר משע מאמר דכבר לו לא חקח אשה מבנות הכנעני ח"כ פשיטא דלקיחתה מתמן :

ועל

לכא מקדחות הללו בין נכון סוף הכתובים האמורים כענין אלה הם זיען לבן ובחואל זיהאמו מ' ינא הדבר לא נובל דבר הליך דע או טוב הנה דבקה לפניך קח ולך ותהי אשה לכן ארויך כאשר דבר ה' ויהי כאשר שמע עבר הכרהם את דכריהם וישתחו ארלה לה' ונו' ויקומו בכקר ויהמר שלחונו לה' ונו' ויהאמו נקרא לנעלה ונשלה את פיה ויקרהו לרכבה ויהאמו אליהם התלכו עם האיש הזה ותאמר הליך וז' כמ"ש הנסר רכבה לפניך קח ולך ותהי אשה ונו' והול' ל' כקוטר הנה דבקה לפניך תהי אשה לכן ארויך ומה זה מיהרו לו' קח ולך טול ולא טול וז' כמשא כבד ותו כהו' כאשר שמע עבר הכרהם את דכריהם דתוב' את דכריהם שפק יתר דפשיט' הם המדכרים כאשר שמע ע"א וישתחו דו ועוד באומרם למחר נקרא לנערה ונשלה את פיה אפוכי מטרתה למה לו וכיום אתמול הם אמרו קח ולך ותהי אשה ומה חידוש היום אינתוהו כחורה וז' פרט לפי מדרש רז' ל' ככ"ר ר' יצחק אמר מרמוס כה התלכו התלכו ותאמר אלך הולכת אני על כרחי' שלא כטובתך' מה היתה להם ונהפוך הוא מדכריהם הרשעונים :

ולבא

אל הכואר נקדים מאי דתנן במס' קידושין דס"ה רמ"א כל תנאי ש'ינו כתנאי כנוכ"ר אינו תנאי שנאמר ויאמר אליהם אם יעברו כנוכ"ר אחסם את יורדן ונו' ונתקם להם את ארץ הגלעד לאחווה ואם לא יעברו ונאסו כתוככם בארץ כנען ר' חנינא בן גמליא הומר לריך היה הדבר לאומרו שאלמלא כן יש כמשמע שאפי' בארץ כנען לא ינחלו זפורש' ז'ל' דלר"מ כל תנאי בעינן שיהיה כפול דלא אמרינן מכלל הן היתה שומע לאו להכי אם אמר לאשה אם תעשי כך זכך הדי זה נישך או הדי את מקודשת לך הקידושין זהגידושין קיימין אף אם לא קיימה ההנאי הלא ער שיכפול תנאו אם תעשי כ"כ הדי את מקודשת לך ואם לא תעשי לא תהי מקודשת וראיה מכני נוכ"ר דאמר להי' מרע"ה אם יעברו ואם לא יעברו והוא הרין לכל משפטו התנאים ורחב"ג סבר מכלל הן שמעינן לאוהין צריך לכפול תנאו והא דכפוליה מרע"ה משום דהוה ס"ד אם יעברו ונתקם להם את ארץ הגלעד ואם לא יעברו קנסינן דרפי' בארץ כנען לא ינחלו ורחב"ג פליג אנתנאי כפול לחוד דהין לריך לכפול זהת"ד רש"י ז'ל' והתוס' ז'ל' בר"ה כל תנאי הקשו לפרש'י מדהמרינן כפ' השוכר את הפועלים דל"ד מאן שמעת ליה דאמר בעינן תנאי קודם למעשה ר"מ הוא משמע דרחב"ג פליג אכולהו ולהכי פירשו דפליג אכולהו משפטו התנאים יע"ש בדכריהם והן אמר ז' היה שקשה על רכיבו הנדול מהיר קנולה רש"י ז'ל' דהיכי נימא הישתמיט מנפלאות תורהו סוגינה ערוכה על כן אנכי הפעוע שמחיהל לבי ליישב לרע' רש"י שליש ישר'כ הף שיש בו מן הדוחק ושם נאמר על המשנה דתנן מהנה ש"ח להיות פטור מן השכונע וכו' וכל תנאי שיש מעשה כחתלתו תנאו כטל וכו' ופדיך כש"ס אנתאי מתנה על מה שכחוכ כחורה הוא וכל המתנה עמ"ס כתורה תנאו כטל ה' מני ר' יהודה קי'א דאמר כרכר שבמנון תנאי קיים דתניה האו' להשה הדי

את מקודשת לי ע"מ שאין לך עלו שאר כסות ועונה הדי זו מקודשת ותנאו כטל דכרי ר"מ רי"א בדבר שכמתון תנאו קיים אימא סיפא כל תנאי שיש בו מעש' כחתלתו תנאו כטל מאן שמעת ליה דהיך ליה הדי סברה ר"מ דתנאי תבא חלפתא איש כפר תנניה או' משום ר"מ תנאי קודם למעשה הדי זה תנאי מעשה קודם לתנאי איש תנאי ומש"ה פרכי ליה הקוס' לרש"י דמשמע מהש"ס דהין שום תנאי כעל סברה זו כי אם ר"מ מדפריך ארר"י ולסכרת רש"י מלינן למשכנוי נפשין ונימא דהא דפריך הש"ס היינו לתנאי דבעי לאוקומי מתנאי' כר"י ולא אשכחן כשום דוכתא דתנאי כענין משפטו התנאים ולא נלי דעתייה על הן הו לאותנא תבא חלפתא משום ר"מ דבעי' תנאי קודם למעשה ולה נוכר שום תנאי אחר עס ר"מ משמע דר"י לא משעו כמשפטו התנאים כרס לרחב"ג דאשכחן דמשעו כדון משפטו התנאים דפליג ארר"מ כמתנאי' דיון ומשמע ממתנאי' דלא פליג כי אם אנתנאי כפול דדתי ליה לר"מ דלריך היה הדבר לאומרו שאלמלא כן יש כמשמע אפי' כ"כ לא ינחלו משמע דמורה ליה כשאר תנאים מדהשכחן דפליג כהדיא ולא דתה כי אם ראייה דתנאי כפול ולא דתי לרש"יהא משמע דמורי ליה כהו ולא קימה מהיהא דפ' הפועלים והנס הלום דתכב דש"י כפ' מי שאסו דע"ה כר"ה משום דהו' ל' וכו' לר"מ וכו' לרבנן דלא אפליג הלא ככפולא כדמפרש טעמא התם ל' דהני רבנן דקאמרו לרחב"ג קרו ליה הכי דלא נוכר התי כמתנאי' כי אם רחב"ג כרס שאר תנאים פליגי ככולהו :

ונלעד

עוד דמאי דהכריתו לרש"י ככל זה לישנא דכריתתא דאיתוי לה הש"ס תנאי ארחב"ג מלה"ד לחרם שהיה מחלק נכסיו לבניו אמר פ' בני יורש שדה פ' ופ' בני יורש שדה פ' ופ' בני יתן ר' ז'ו ויורש שדה פ' ז'אם לא יתן יורש עם אחיו כשאר נכסים מו גרס לו יורש עם אחיו כשאר נכסים כפלו גרס לו ע"כ. והשתא איכא למפרך כשמה לנבי כפל התנאי אינטריק דחב"ג לכפול דאי לא כפל הו"א אם לא יתן קניס ליה ולא יורש עם אחיו כשאר נכסים הלא אמאי נקט כלושינה הן קודם ללא ותנאי קודם למעשה דדיוק כלושינה וקאמר ופ' בני יתן ר' ז'ו ויורש שדה פ' ואם לא יתן יורש עם אחיו כשאר נכסים והו"ל לאשמעינן ריבוחא דלא בעינן הן קודם ללא ותנאי קודם למעשה ולימא הכי ופ' בני יורש עם אחיו כשאר נכסים אם לא יתן ר' ז'ו אכל יורש שדה פ' אם יתן ר' ז'ו ומרלא קאמר הכי משמע דעכ"פ אלה המשפטים יורה כהם רחב"ג ואע"ג דכרי רחב"ג אקראו דכנוכ"ר קיימי וס"ל לכך החולקים על רש"י דלא אינטריק לתרתי רחב"ג אשאר משפטים דמעשה שהיה כך היה וכמ"ס הר"ן ז'ל' יע"ש מ"מ רחב"ג דשמעיה לר"מ דילוף כל משפטו התנאים מקראו רבנוכ"ר הו"ל למנקט כלושינה הופן אחד באר"ש דמשמע דפליג אכולהו הלא נראה רחב"ג לא פליג הלא כתנאי כפול ומורה כשארא זהו נלפקע"ד הכרת רש"י ז'ל' :

וראייתי להר"כ בית יהודה ז'ל' דדיוק לפי דעת רש"י דרחב"ג לא פליג הלא התנאי כפול דווקא היכי מלינן מומר דסבר דבעי' הן קודם ללא והלא השיקדה דרינא לא בעי תנאי כפול ופי' הוא ז'ל' דהא דהן קודם ללא היינו שיאמר הן ואז מספיק ולא שיאמר הלא דווקא יע"ש ולעד"ן דרך פשוטה דהן אמר דלא בעי' תנאי כפול הך או איקראמי וכפליה לתנאים

קולו של משה

קול חתן דרוש ב'

קעו

לריך שיהיה קודם ללאו ואי איתרמי ובפל והקדים לאו להן מגרעות נתן הף דכסן לחוד הוה סני השתא דאקדי' לאו להן לא מהני אם משכחת לה היכא דהכרה לכפל הסגיא כהיה דכנוכ' ר' עכ"פ לריך שיהא הן קודם ללאו ואם הקדים לאו להן מגרעות נתן והתר כותבי דאיתו להר' כ' מכתב מאליוהו ז"ל כשער ת' סי' ה' הכיח דכרו מוקרימ' ט' ז"ל והאריך למעניתו וסוכ וישכ כמ"ס חנני הדל יע"ש ושסתי כעל כל הון שכיוונתי לרעת גדול ז"ל :

ובדרך

אנב דאיתו מ"ס ר"י ז"ל כפ' הפועלים על מאי דחייבו כמ"ס למחני' הנ"ל הלא כונה ר"מ הוה ושאני הכא דמעיקרה לא שעבר גפסיה כתב וז"ל אפי' תימא רישא דקתני מתנה ש"ח להפטר משכועה ר"מ הוה והאי לאו מתנה עמ"ס כתורה הוה הלא ש"ל אי אפשי להיות שומר שלך הלא בכך ושומר לא נחית לשמורה עד רמשיך לכהמה והאי כי משיך כבר פירש ע"מ שאין לו עליו שכועה ולא שעבר גפסיה לורר כתורת שומרין הלא כמקלת ולמה שורד יורד הכל המקדש זה האשה מני המר לכ הרו את מקודשת לי איקדשה לה וכו' ה"ל ע"מ שאין לך עליו מתנה עמ"ס כתורה דהין היות לחלפין וכי תפוס קירושין לגמרי תפוס והוי מהנה עמ"ס כתו' ע"כ - והני בער ולא הרע חילוק זה ולא זכותי להכין אמרי קדוש הטו מי שקפס כידו כסף הקודשין וה"ל הרו את מקודשת לי כזה מי המרינן כבר נתקדשה אף שלא בא עדיין הכסף לידה ואם קדם אחר ונתן כורה כסף קירושין וה"ל הרו את מקודשת לי כזה מי נימא דמקדשא לרהשון מי שהכסף כירוודו על העליונה התמאה וכדאיתו לא מוקנייה ליה הלא רווקא מבו מטי כסף קירושיה לידה וה"ל כהו ממש כתנאי ש"ח דכמו דהתם מאחר דהתנה קודם שמשך הכהמה לא הו"ל כמתנה עמ"ס כתורה כיון דלה נחית לשמורה עד דמשיך הוה נמי כהשה כיון דהתנה קודם דמטא כסף קירושיה לידה נימא דלא הוי כמתנה עמ"ס כתורה והכי כתב הכל המקדש את האשה מכו' ה"ל הרו את מקודשת לי איקדשה לה והוא פלא ונ"ל ת - והף דלענין תנאי קודם למעשה כעו' כדכור עמ"ס של הקודש' שקירוס התנאי למעשה ולאו כמעשה כפועל דוקא ולהפיקו מסכרת הרמב"ם ז"ל כפ"ו מה' היות ורש"י קאו כהאי שיטה וכמ"ס הרב מכתב מאליוהו שס מ"מ שאני התם משום דכעו' כתנאי כנוכ' ר' וכמ"ס הראב"ד ז"ל כהשנות אבל ה"ס וקירושין שקולים הם ויחזו שניהם :

ואיך

שיהיה על פי מחלוקת זו דר"מ ורחב"ג נכין מאמר אחד לרז"ל ככ"ר פ' כ"ב ויחד לקון מאד הלא אם חטוב שאת כרכה כר"א וישא אהרן את ידיו אל העם ויכרכם ואם לא חטוב שאת קללה דכתיב והשיאו אותם עין אשמה רכי אומ' אם חטוב אני מוחל לך על עונותיך ואם לא חטוהו של הוהו הוהו גרוש ומגורש ולריך לדעת כמאי פליגי ח"ק ורבי דת"ק פי' שאת לשון כרכה וקללה ורבי דריש ליה מלשון מחילה והרב מוסר"ם יפה כתב שאת הוה ממקדשות שהין להם הכרע כדור' ולכהו נדרש למעלה ולמטה למעלה נדרש מלשון כרכה וילוף לה מן וישא אהרן את ידיו ויכרכם והע"ג דנשיאות הודים קאי כיון דנשיאותם ללורך הכרכה אמרונן דנשיאות יהיה משמש לכרכה וילוף דשאת לשון קללה מן והשיאו אותם וגו' והע"ג דאין והשיאו לשון קללה הלא לשון טעונה שפי' יעונו

הם עלמס עון כיון דטעונה ללורך קללה הוה אמרי' שום הלשון משמש לקללה ומ"מ לפי שאין הענין נופל ופה דמה ענין כרכה וקללה כתשובה לא הול"ל הלא מחילה ופרעון ועוד שהלמודים הנו' דשאת לשון כרכה וקללה דחוקים להכו פליגי רכי והמר אם חטוב אני מוחל מלשון נוסף עון והם לאו שאת הגבהת החטא שיהיה חטאו נכוח תמיד וזהו ח"ד הרב מהרש"י והכתי קשה דה"כ מי דחקו לת"ק לפרושי הכי ולהדחק כהאי פיר' ולא פי' כרכי ובפסטיה דקרא דשאת לשון מחילה וכדקדנס הונקלום אף על פי פלוגתא דר"מ ורחב"ג יבא היטב דת"ק ס"ל כרחב"ג דמכלל הן הנה שומע לאו וה"ל אמתו כפליה קרא אם חטוב שאת וה"ל חטוב וגו' הלא ז"ל דהיכא ככא מליעתא דהם חטוב שאת וה"ל הוה אמרינן ככא זו מליעתא ולהכי לא מצי לפרושי דשאת לשון מחילה דה"כ לוכא הלא שתי חלוקות או מחילה או הונו מוחל והדרה קושייה לרובתה אמאי כפל כיון דמכלל הן הנה שומע לאו לכן פי' שאת ישא כרכה וקללה וככהו נימא דכפל קרא אם חטוב שאת ישא כרכה והם לאו ולכא קללה דאי לא כפליה הו"ה הם לא חטוב לא כרכה ולא קללה כמ"ס כש"ס סד"ה אם חטוב אנרא וה"ל חטוב לא הנרא ולא דינא להכי קמ"ל רשאת כרכה וקללה וע"כ לפרושי הכי לתרץ כפל הכתיב כרס רכי ס"ל כר"מ דמכלל הן אי אהם שומע לאו ואיטריך קרא להשמועין דבר והופכו ולהכי פירש ליה כפסטיה רישא מלשון נוסף עון מחילה אם חטוב שאת יהא מחול לך וה"ל שאת שונכס העון והע"ג דכפרק הפועלים קאמר מאן שמעת ליה דקאמר כענין תנאי קודם למעשה רכי מאיר משמע לוכא חנא דקאי כשיטה זו כי אם ר"מ וכמ"ס לעיל מכל מקום לפי דברי המדרש ע"כ לומר דרכי כשיטת ר"מ קאי דאי לא קימא הכי תיקיאו ליה כפל דקרא :

ובזה

נכין מקרא שכתוב פ' וילא ויאמר מה אתן לך ויאמר יעקב לא חתן לי מהומה אם תעשה לי הרבה הזה אשוכם ארעה לאנך השמור העבור ככל לאנך וגו' ויאמר לכן הן לו יהו כדכרך ולריבין אני למוד'עו מאי לו יהו בדכרך ורש"י ז"ל פירש לשון הן קבלת דברים - לו יהו כדכרך הלאו שחפזן ככך ע"כ - והכתי קשה דאמאי אנטריך הן לו יהו כהומרו לו יהו כדכרך די דהוי ודאי ככר קבל עליו ועפ"י יבא על נכון והנה לפי סברת רכי מאיר לריך לכפול תנאו ואי לא כפליה לתנאיה התנאי כול והמעשה קיים וידוע דהרכה מרבוחא מרכי הפוסקים ס"ל דנס כרינו ממוות כעין משפטו התנאים כרינו נטין וקדושין ומר"ן ז"ל הכי פסק הלכתא והנה הכא יעקב אע"ס הקדים בדכרו התנאי קודם למעשה דקאמר אם תעשה לי הרבה הזה אשוכם ארעה וגו' דהתנאי עשיית הדבר הזה והמעשה חיוכו לרעות את לאנו נמלא דמשפט תנאי קודם למעשה קיים אף משפט הכפל לא קיים דלא קאמר כי אם הן ואלו הלאו לא קאמר אם תעשה לי דהער הזה אשוכה ארעה וגו' ולכן לכן התנאי הוא ע"כ ויאמר לכן הן ר"ל אפי' שאתה לא אמרת כי אם הן ואלו לאו לא אמרת ומדינ' מהחד דלא כפלת רכריך תנאי כול ומעשה קיים והתחייב לי לרעות אף אם לא הקיים תנאך עכ"ז לו יכו כדכריך הלאו שמעמוד כדכורך וכתנאך ולא יחד דהני מקבל עלי חנאך אע"ג דלא כפלת דכרך :

ומה

נכין עוד כתיב אחר כפרשה הלזו וידר יעקב דר

קולו של משה

קול חתן דרוש ב'

וזה הדבר מהיכן יאל ר' יהושע בר נחמיה כשם רבי חנינא בר יצחק מהר המוריה ולא ורבנן אמרו מהיכן ולא ותהי אשה לבן ארוניך ופי' מהרש"י כלומר מהיכן נודע כי מה' ולא הדבר הזה דאע"ג דפשיטתא דקרא דממה שגודמנה לאליעזר כפי הפלתו וסימניו נודע כי אותה הוביח ה' מ"מ זה הונו מהומת אלל לבן ובתואל וכו' כי שמה אליעזר בודה הדברים מלכו ולכן אמרו' ולא מהר המוריה ופי' ששם נתבשר הכרסה על היוונ הזה ואינו רחוק שהודיע אז הכרסה הדבר כיתה בתואל במכתב לאמר ואכרסה נאמן בדברו כי הוא מוחזק להם לנביא וקדוש ולרבנן מסומני אליעזר דהיה ומופתת סוף כי נאמן הוא בדברו אלל עוד כתב הרב מוהרש"י על מארז"ל כנען בודו מאזני מרמה הנו"ל וז"ל אלא שכוונתו ש'הכרסה ידלה בכחו ולזה התחכם לומר ההשכ השיב וכו' כי ידע שהכרסה לא יונח את בנו ללכת אל הארץ אשר לקחו ה' משם וחשב ששיבנו שיקח את בנו ולפי שהכרסה בחכמתו הכין רוע כוונתו מטעם התחכמותו הסיכונ' כ"כ על פי דרכו וכו' ע"כ עוד נקדים מאי דאיתא בב"ר פרשה ס"ד לזרעך נתתי ר' הונא ור' דוסתאי בשם רשב"ן אף מהמרו של הקב"ה מעשה שנה' לזרעך נתתי אתן את הארץ הזאת לא נאמר קלה נתתי : **ובזה** נה"ה כי הנה אליעזר לא נודע לו דבר אלהים יקר אשר בישרו להכרסה הע"ה בהר המוריה ואמר לו שכבר נולדה בת זוגו של יצחק היא רבקה ומוכנת ומוזמנת לו ועד עתה לא גילה לו א"ה דזוה ומש"ה ה' אסוק ארעתיה שאפשר שלא תרצה היה הו קרוביה להנשא ליצחק ואפי' הם יעשה לו ה' אלהים איוה אותות ומופתים אפשר שלא יאמינו לקולו ואז תהיה כחו דאיהו לבן מלך הוא יצחק אכן לא רצה לאמר אליו כזאת כפה מלה ורמז לו בהמלה אולי לא תאכה האשה ללכת אחרי ההשכ השיב את בכך עד אשר יאמר לו א"ה לא תשיבנו וסרי כתך מליה כעת תקנה לו ואח"כ ה' ה' ה' כל מחשבות לבו והשיב לו תשובה נלחת כי לפי פשוט דבריך שאמרת ההשכ השיב את בכך הנני מליה אותך השמר לך פן תשיב את בני שמה ועל אשר כיוונת לרמוז בדבריך שלא תרצה האשה או קרוביה להודווג לבני ואז תהיה בתך מן הראוי שיקנה יודע לך דבר חדש ה' אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי ואשר דיבר לי בהר המוריה ובשרני על היוונ הזה כי כבר נולדה רבקה בת זוגו של יצחק ומוזמנת הוא לו ודיבורו הרי הוא מעשה ותדע לך שכן הוא שהרי בבין הכתרים נשבע לי על ירושת הארץ ומן הראוי היה באותה שעה לאמר לזרעך אתן שהרי עדיין לא נתן ועכ"ו אתן לא נאמר אלא נתתי מוכרח דיבורו הו מעשה א"כ הכא נמי שבישרני על זיווגו של יצחק בהר המוריה דיבורו הו מעשה וכוונתי הוא ישלח מלאכו לפניך והו כאלו ולקחת כבר אשה לבני לונחך וכל זה ברור אללי אך מה שיש להסתפק הוא אם לא תאכה האשה ללכת אחריך ויקח ולא קאמר אל הארץ הזאת כמ"ש אליעזר דלעולם תנשא ליצחק ודאי והכא תבא אל הארץ הזאת אך אולי לא תאכה ללכת אחריך דוקא כי אתה עבד מכני כנען אז ונקית משבועתי ואת ואני בעלמי מוכרח כמעשי ללכת שמה להביאה ליצחק כי כוראי הוא בת זוגו מאחר דמהר המוריה מה' ולא הדבר :

מנה הני מילי אמר ר' אילעא משום ר' אלעזר בן שמעון אמר קרא ומלאו את הארץ וכבשוה איש דרכו ואין אשה דרכה לכבש אררבה וכבשוה תרתי משמע ה"ר נחמן בר יצחק וכבשוה כתיב וראיתו להר"כ נחלת בנימין ז"ל כמלוא ה' שכתב וז"ל ומוקי בנמרא טעמא דת"ק מדכתיב וכבשוה חסר וי"ו ואוליין בתר הכתיב הכל ר"ו ס"ל דיש חס למקרא וכבשוה קרי ולפי"ז לרעת ר"ו דס"ל דאף הנשים נלטו אפ"ר וזאנו' בתר המקרא והקרי וכבשוה תרתי משמע הוכר והנקבה א"כ אפי' נקבה בת כיבוש היא במלחמה דהרי רש"י בקיווושין מפרש האיך דרכו לכבוש במלחמה כלומר כובש מקומות וארצות ואין האשה דרכה לכבוש בזה וכל היכא דלא קרינן וכבשוה לא קרינן פרו ורבו א"כ לר"ו דס"ל דהנשים נלטו אפ"ר ומטעם דקרינן וכבשוה דלארס ולאשתו נאמר א"כ אף אשה דרכה לכבוש במלחמה דהרי חס לא וכבשוה אמור מעתה ה' דרשו ז"ל בהיתרא דרור הע"ה הכא ממוהב דכתי' על אשר לא קדמו אחכם מי שדרכו לקדם הנשים ולא נשים הלא כהיה לותם התורה נה את האשה לנאת למלחמה לכבוש כמו איש וכו' והרד"ק דבר לקדמותו כמה הותר דוד לכא בקהל וכו' וז"ל דמאן דס"ל דנשים נלטו אפ"ר ורש תרתי משמע ס"ל הותרה דמוהבית מדכתיב עמוני ומואבי דיו"ד ויתרה מיעוטא היא עכ"ל ולאחר סמח"ד מעלמותו הקדושות לא ידעתי איך נחמה דעתו ז"ל בתירוץ זה דא"כ נימא נמי במלרי ואדומי הכי זכרים ולא נקבות מיתורה דיו"ד דזו היא דפרק ליה דואב לאכנר ואינטידוק לשנויי ליה על אשר לא קדמו אהבם כמ"ש כיבמות דע"ו וה"כ לר"י הררי קושיית דואב לדוכתה ולעיקר קושייתו העיקר דרונה לויא פירכא דהאי יסוד דנטע הרב ז"ל דלר"י הית ליה וכבשוה אחרוויכו קאי דיש חס למקרא ודרכה של אשה לקדם אחר המ"ד ליתיה ולא הונו טעמא דר"י ולא פליג במציאות דכאמת עינינו הרהות ככל דור ודור דרכו של איש לכבוש ולא דרך נשים אלא עיקר טעמא דר"י הוא דת"ק ס"ל אע"ג דקרא כתיב פרו ורבו דמשמע אחרוויכו כתיב כיון דכתי' אה"כ וכבשוה האיך דרכו לכבוש ולא אשה אמרין סיפיה דקרא בלי הירוש' דה' דכתי' פרו ורבו אמנו שדרכו לכבוש קאי וכמ"ש רש"י בקורושין דל"ה וז"ל דרכו לכבוש את הארץ במלחמה ואין רכסה וכו' וכיון דלא קרינן כיה וכבשה לא קרינן בה פרו ורבו ע"כ אכל ר"י תלי טעמא בקרא דפרו ורבו דהכי דיוק לישנא דמתני' דיו"ה כ"כ אומר על שניהם הוא או' ויברך אותם אלהים ויהמר להם אלהים פרו ורבו ור'טו לו דאף דוכבשה לא קאי אלא האיך עכ"ל כיון דעיקר קרא אחרוויכו כתי' לא אמרין סופו הוכיח על תחילתו אלא אדרבה אמרין דתחלת הטווי דפ"ר אחרוויכו קאי אלא דלענין כבושת הארץ אמר אלהים והו' בן טבע העולם האיך כובש ואין אשה כובשת ומאז הושפת טבע העולם בן :

א וז"ל דה' דכתי' וכבשה לומר דאיש דרכו לכבוש את אשתו שלא תלא לשוק וכמ"ש בהדיא בב"ר ר' אלעזר בשם ר"י בן זמרא וכבשוה וכבשה כתי' האיך מטובה על פ"ר אכל לא האשה ד"י כ"כ או' על כ' הוא או' ויברך אותם וכו' וכבשוה וכבשה כתיב האיך כובש את אשתו שלא תלא לשוק ויעיון כמהרש"י שם שכתב בעין מ"ש אנכי הרל אך מאי דאיכא למידק בש"ס התם דאמאי לא פריך אדרבי עקיבא ור"ש דס"ל יש חס למקרא כמ"ש

והן

עתה במסילה נעלה למאמר הנלץ פ"ה מאי דתני האיך מטובה על פ"ר וכו' ואמרו בש"ס

קולו של משה

קול חתן דרוש ב'

קעה

כמ"ש התוס' בסוכה דף ו' בד"ה ור"ש סבר יש אם למקרא וע"ש וס"ב וכבשו את ארצו וכו' קאו זמניהם חייבין בפ"ד ואפשר לומר דהם וסכרו כותפיה דרב וסוף דהיתא תו היתס ד"ז אמר מהכא אני אל שרי פרה ורבה ולה קאמר פרו ורכו ומשום דמילתא דפשיטא היא לא אולטרין תלמודא להקשות ולחרץ וקרא דכתוב בארס פרו ורכו הוה לברכה הוא וכמ"ש התוס' שם :

זמן

האמר בזה הכה נא אכא להבין דבדי ארונו המלך דוד ע"ה בתהלים סי' מ"ה כות מלכים ביקרוחין נלכס שגל לימין ככתס הופיר שמעי בת ורתי והטי אזנך ושכחי עמך וכית אביך ויחאו המלך ישיך כי הוא ארוניך והשתחוי לו ובת לור במנחה פיך יחלו עשירי עש כל בכורה בת מלך פנימה ממשכלות זהב לכושא זריך לדעת מה היתס הכוונה באומרו כל בכורה בת מלך פנימה ומה שמועה זו נאה שמוע תשמע ובמה תטה אזנה ולמה שכות חשכת עמה וכית אביה וכבר רז"ל דרשו מה שדרשו בזה ולדרכנו יבואר ונקדים עוד מ"ש הרמב"ם ז"ל פט"ו מה"א דהף ראין האשה מלוה על פ"ד מ"מ לא תעמוד בלא איש משום חשרא וביביה מור"ס ז"ל בסי' א' וכתב הכנ"ה ז"ל וקיימא דבפ"ה מה' אוקרו כואס כתב ורשות לאשה שלא תנשא לעולם או תנשא לסריס וז"ל דמ"ש בה"א דלא תעמוד בלא איש הוא מלך עלה טוכה רלה תחשר ושם בה"א ע"פ הרין דמלך הרין הרשות לאשה שלא תנשא לעולם דאפי' אוקר דרבנן ליכא יע"ש וכתב הר"ן ז"ל בתפ"ו סי' ל"ב דאע"ב דלא מפקדה אפי' ור מליה אית לסוכ"כ הרב בנימין זאב ז"ל עיין יד אהרן הגהה הטור ובמטרת המאור דף קנ"ו כתב אפי' שפאשה היא בת זוגו של הארס אל תחשב בעיניה לבעלה כחבר אלה כהרן ועז"ה המסורר כי הוא ארוניך והשתחח לו וכו' כי מלינו לשרה שקראה לאברהם הרין שגאמר ארוני זקן ע"כ :

ובזה

נא"ה כות מלכים ביקרוחין נלכס שגל לימיןך דמשמעני נביא כהדי חתן הנקרא מלך וקא"ל נלכס שגל מלכתא לימיןך וכ"ת דחיישת שמה לא תהבה האשה ללכת אחרי להכשא לי בטענה שהיא פטורה ממלות פ"ד כמ"ש לעיל רהלכתא בת"ק משום הכי אל האשה אמד שמעי כח ורתי עלה והטי אזנך לדכרו חכמים דאף דמרינא פטורה מפ"ד מ"מ משום הישר והטוב מפני החשר הטו אזנך ושכחי עמך וכית אביך על דרך ע"כ יעזוב איש את אביו ואת אמו ורכב כאשתו וכ"ש כאשה דאפי' מכבוד ה"וה פטרתה תורה כי על כן שכחי עמך וכית אביך ויחאו המלך חתן זה יופוך כשתקבלי להכשא לו עד אשר יודע לעיני הכל כי הוא ארוניך כעליך זה והשתחוי לו ובזה מוללת את מן החשרא וכת לור במנחה יחלו פנוך עשירי עש קרוכי החתן מקריבין תשודם לכלה לכבוד החתן כנהוג כידוע מספרו הפוסקים ז"ל בתקנת ההשכון וכ"ת אעיקרא דרינא פירכה מ"ט פטורה היא מן מלות פ"ד והלה מ"ע שלא הזמן גרמא היא ונשים חייבות כמ"ע שלא האנ לזה תירץ כל בכורה בת מלך פנימה ורחמנא אמר וכבשוה כתי' וכבשה איש דרכו לכבוש הכל האשה כל בכורה בת מלך פנימה ולא קאמר דא"כ אין לה שבר כמלוא זו לזה השיב ממשכלות זהב לכושא דלעתיד לבא הן לה לבוש לכשמתה ג"כ ממלוא זו מי לה פלגי כהרן וממשכלות זהב לכושא :

והואיל

והניענו ה"ל וק' ער הלום כמזמור זה אימא מילתא זוטרתא בתחלת פסוקי המזמור ויפית מכוני ארס סולק חן בשפתותיך על כן ברכך אלהים לעולם חגור חרבך על ירך נבור הורך והררך ללח רכב על דבר אמת ועטה לרך ותוררך נורהות ימיך ולריך לדעת מאי חרב זו ועל מה ועל מה יחגור אותו ומהו סורך והררך ולא נמלא סוד כי כחריב דעתוד להכטל ואינס אלא לבגאי וכלע"ד בדרך הללו כמ"ש ביבמות רע"ה אפיס קלחו הכהתי למעלה כאשר שאל שאל המלך על דוד בן מי זה הנער או מפרך קאחי או מורת א"ל דוהג עד שאתם שאלו עליו שאלהם דהוי לבא בקהל משום לא יכא עמוני ותואכי ונשא ונתנו ורנו להכרוז עליו מיד ועמשה כן איס ושמו יתרה קושמעאלו אמר רבא מלמד שחגר חרבו עושמעאלו ואמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ירקה בחרבך מקובלני מכ"ד של שמואל עמוני ולא עמונית מואכי ולה מואכית ומי מהימן וסא אמר רבא א"ר כל ת"ש שמורה הלכה וכו' אם קורס מעשה אמרה שומעין לו וה"ל אין שומעין לו שאני הכא רהא שמואל וכ"ד קייס וכתבו התוס' ה"ס קורס מעשה אומר ד"ת דדוקא שהוא עלמו נוגע בדבר כגון עמשה שהוא עלמו היה לריך להותה הוראה שהיה נשוי בת ישי וכו' ע"ב וירוע מה שדרשו רז"ל וה' עמו שהלכה כמותו בכל מקום והראב"ע ז"ל כתב שמזמור זה על דהע"ס נאמר וכו' שאמר ויפית מכוני ארס דכתי' ארמוני ופה עינים סולק חן בשפתותיך שהלכה כמותו בכל מקום ושפתותיו דוכבות הליכות עולם הלכה פסוקה ע"כ ברכך אלהים לעולם הך כרי שלא יאמרו לינוי סדור שאינו ראוי לבא בקהל ה' דממחב קאחי לכן חגור חרבך על ירך אתה הנכור עמשה כן איש חגור חרבך להשמיע קבלתך עמוני ולא עמונית מואכי ולא מואכית ואף שהלכה זו היא סורך והדרך שאתה נשוי בתו של ישי והדברים מגיעים עריך עכ"ז והדרך ללח רכב הליתס נא כהלכה זו על דבר אמת וענוה לרך כיון ששמואל וכ"ד קייס ותוררך תוררך זו תלמדנו עמוני ולא עמונית מואכי ולא מואכית נורהות ימיך הראיתנו מתורךך כפלות ותורת אמת היתס בסין :

קול דברים

דרוש ראשון

איתמר

כמדרשא שאלו לחכמה חוטא מה עובשו א"ל חטאים תרף רעה שאלו לכבואה חוטא מה עובשו א"ל הנפש החוטאת היא תמות שאלו לתורה חוטא מה עובשו א"ל יביא קרבן ויתכפר שאלו להקב"ה חוטא מה עובשו א"ל יעשה תשובה ויתכפר לו ה"ד טוב וישר ה' ע"כ יורה תפאים בדרך :

יראה

הארס ומשכלו העם מהפכת ה' ישראל עס קדוש גוי אחר בארץ רחמנין עזיזא אהבה רבה לטובים ולישאים . פתח טוב פתח לעובדי דנינו מכל חטאת הארס גס מזרים על כל פשעים אשר הלך חשכים ומתעטף שחורים . אם יקום ויתהלך בחו"ש על עצמו ל"ו ת"ש ויהי ע"ד כאיש אשר יעור משנתו יש עליו עורריו"ס . ופשט את כנפיו כנגד כוונתו היונו עובכה וילך אותו כח"ט חרטה דמעיקרא ויתן את קולו

קול דברים דרוש א' קולו של משה

קולו בכבו והיה כאשר ירום . והנה יר' ה' פשוטה לקבל שבים ועובר על פשע יסוב לימי עלומיו כקטן הנוול רמי והוא עולה כמעלו"ת אח"ז וישת לו הדרי"ס . ולא רחוקה היא הדבר הקשה שיטנו כהפלה"ה כמופלא ממך הפלה ופלה דבקו לעדי"ס . כי קרוכ הוא כפיו וכפשתיו רחמנה לבא בעו ודבר שפתים קול דברים . ואשר לא טוב עשה עודנו מחויק כעומה"תו ומקשה לבו כחושך הולך והיו גנה לו ללמות ולא סדרים : ואף הם כאלו עשה יעשה איוה מלוות בעור עומתו בו וקרא בו כספר התורה הוא נהפוך הוא וכולהו הינד עובדיו טבין הולו כתר אויבה והסע"ה גולת וחומסת הוהן והדרכה היבעו ליה להיניס למטרע נפשוה יתו"ד נפיו"ש טרחה ויתרתה כתשובת"ו הרמת"ה להוילא יקר מוולל כל נילוי נשמתו ואור תורה ומעשה המלוות מעמקי הקליפות ולהתוירם למקום קרושה כאשר נורע כל זה מתכני האמת ולה"ה וכבר הרב הגדול גאון עווננו מופת הדור כמוהרש"ה נר"ו כספר דברים אחרי"ס דף ק"ז כתב מעטין זה יע"ש :

ועל

פי זה הל' ה' ויהר לנו הלה מקראו קדש הנהמרים בהמת כס' נלכים וו"ת פן יש ככס הו"ש הו"שה הו" משפחה הו" שכע אשר לכבו פונה הו"ס מע"ס ה' אלהינו ללכת לעבוד את אלהי הגוים ההם פן יש ככס שרש פורה ראש ולענה והו"ה כשמעו את דברי האלה האת והתברך בלכבו לאמר שלום יהיה לי כי בשירותי לבי אלך למען סבות הדום את הלמאה לא יאהב ה' סלותו לו וכו' ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ האת מה חרי ההך הגדול הזה ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' וכו' וילכו ויעבדו אלהים אחרים והנה רכני המפרשים ז"ל היו תמכו"ס כי איך יעלם על הדעת שכשמעו את דברי האלה יתברך בלכו אמר יאמר שלום יהיה לי אטו כשופטני עסקינן ואון ששמעה קול דברי האלות ושתרר גם השתרר ועוד זאת לריכין אטו למורע"ו מה היתה מעיקרה תמיהת הרור האחרון וגווי ההרלות ואון נתה דעתם והעיקרה דריכה לא ראו מעשיהם הרעים עובדי ע"ז . ולכא חל הביאור נקדים סגויות הש"ס והנה היא בקמא דף ק"ח והביאה הרב נר"ו שם איתמר נגנכה כהונס והוכר הנגכ אכיו אמר הם ש"ח הוא רלה עושה עמו דין רלה נשבע אם ש"ש הוה עושה עמו דין ואינו נשבע רכא אמר אחד זה ואחד זה עושה עמו דין ואינו נשבע ופירש"ו ז"ל נגנכה כהונס בלוסקים מוויין דש"ס פטור בו ואח"כ הוכר הנגכ ויכול לכופו ולהוילא מירו רלה נשבע והבעלים יפרעו מן הנגכ . עושה עמו דין משלם לבעלים והוא יפרע מן הנגכ ואם ש"ס הוא אע"ג דפטור בלוסקים מוויין הטא הוילא והוכר הנגכ ולא יפסיד כלום . עליו לטרוח לפיכך הוא ילם לבעלים ויתור ויפרע מן הנגכ ע"כ והדמכ"ס ז"ל בסוף ה' שאלה ופקדון כתב וז"ל נגנכ הכקדון כהונס ואח"כ הוכר הנגכ ח' ש"ת וה' ש"ש עושה דין עם הנגכ ואינו נשבע וכתב הק"מ ז"ל וז"ל פסק ברבה ורלה כאכיו ולשון הנמ' עושה עמו דין ורש"י פ' משלם לבעלים והוא יפרע מן הנגכ ושהר המפרשים הקשו עליו דוראו אינו מן הדין שיתקויו הס לשלם האונסין הע"פ שהוכר הנגכ אלא כך פ' שהס תויבין לטרות ולרין עם הנגכ משום דלעתים הנגכ אלם קשה והיו הבעלים רולים לטרוח לדון עמו וזה דעת רכינו עכ"ל וכתב עליו מרן הקדוש ז"ל בכ"מ וכתה יוסף סי' רל"ד וז"ל ואני אומר שאינו יודע מיני

הכריע דעת רכינו שהיו רכרוו כרכרו הנמ' עמם וכל פ' שיפורש כרכרו הנמלא יתפרש ג"כ כרכרו ע"כ והסמ"ע ז"ל כתב וז"ל וכדרישה כתכתי דזה אונו כי המעיון כפי' רש"י יראה לעינים הקבדל שביניהם ושהיו לשון הרמכ"ס סתום כלשון הנמ' כי זה לשון הנמ' איתמר נגנכה כהונס וכו' ח' ש"ת וה' ש"ש עושה עמו דין ואינו נשבע ופירש"ו עושה עמו דין השומר משלם לבעלים ותור הוא ונפרע מן הנגכ ע"כ הרי דפי' עושה עמו דין רל' המפקיד עם הנפקד ולריך לשלם לו מיר אחר שהוכר הנגכ משלם לבעלים ע"כ דפי' עושה עמו דין רל' הנפקד עם הנגכ ע"כ ואחרי נשיקת עשר כפות רגליו לה ידעתי מנין הכרח זה כפירש"י דעושה עמו דין רל' המפקיד עם הנפקד דהו"מ מ"ס רש"י עושה עמו דין השומר משלם לבעלים ותור הוא ונפרע מן הנגכ ור"ל דכוונת רש"י כן היא עושה עמו דין המפקיד עם הנפקד ומש"ה השומר משלם לבעלים ומ"ס אח"כ ותור הוא ונפרע מן הנגכ הוא ממילא ואינו פ' דרכו הנמ' אלא מאחר דאמרוין המפקיד עושה דין עם הנפקד ומשלם נפקד למפקיד ממילא תור הנפקד ונפרע מן הנגכ מאן לימא לן דלא היתה כוונת רש"י כן הלה כוונתו ז"ל עושה עמו דין הנפקד עם הנגכ ונכזה ממנו וממילא לריך לשלם כתחלה לבעלים כיון שהינו מפסיד כלום ועושה דין עם הנגכ והכי קאמר דאם ש"ס הוא לריך לשלם לבעלים ואח"כ תור הוא ועושה דין עם הנגכ ונפרע ממנו ותו קשה לע"ד כשלמא הו' המינא עושה דין הנפקד עם הנגכ אחי.שפיר.האי ליטנא דעושה עמו דין דכרינא ורייני מולא ממנו כיון שהוכר בו הוא הנגכ אכל או נימא עושה עמו דין רל' המפקיד עם הנפקד מאי דינא איכא הכא אדרכס שורס דהין נותן שאינו חייב לשלם לו כלום כיון רלוסקים מוויין הוא וכפרע. מה שיותר קשה מזה מלשון אכיו דקאמר אם ש"ח רלה עושה עמו דין והלה כרינא ורייני אינו חייב ואפילו היום הזה שהוכר הנגכ אינו חייב לטרות אלא כרלוטו תליא מילתא והיכו קאמר רלה עושה עמו דין מהו דין זה ולא הול"ל אלא רלה משלם וממילא שמעו' דנפרע אח"כ מן הנגכ אלא וראו כוונת אכיו הוא רלה הנפקד עושה דין עם הנגכ וממילא הוא יפרע למפקיד ומדאכיו נשמע לרכא דחד ליטנא נקטו :

ועוד

דמשפט הלשון לפירושו קשה מאד דלריך לומר פ' דרכו אכיו הדין רלה הנפקד עושה המפקיד עמו דין נמלה דתיבת רלה קהי אנפקד ותיבת עושה קהי אמפקיד וזה רותק גדול אויברא דכדרישה כתב כלשון הזה דרש"י פ' דעושה עמו דין רל' הנפקד עם המפקיד ומ"ה כתב דהשומר לריך לשלם וכו' ולפ"ז אחנת לן סאי דיקרוקה כתרת ררלה עושה עמו דין דכולו הנפקד קהי אלא דיותר ויותר קשה הדרכ לע"ד כי אנחנו לא נרע מהו דין זה שעושה הנפקד עם המפקיד והלה הוא הנותן מעות ואינו עושה דין אלא הדרכה מקיים נתינה ואינו שייך כלל לומר עושה עמו דין וכפרע בלוטנא דאכיו קשה מהר דמה שייך עשוית דין והרי ע"פ רלוטו נתנה פריע"ס כהופן לרידי הדיוט חוו לי דפי' זה שפי' כרכרו רש"י כמו זר נחשב ולא ידענא איך רש"י יפרש האי ליטנא דאכיו ורכא ולמה לא נימא דרש"י כפשוטה דעשוית הדין הנפקד עם הנגכ להוילא ממנו וממילא לריך לשלם לתלה למפקיד דהין לו שום פסידא שכן כתב הוכר הנגכ ויכול לכופו ולהוילא

להוטיא מידו ועוד כתב הואיל והוכר הנכב ולא יפסיד כלום נמלא שאין לו סוס פטירה רק עורח נופו למוקם עקרי נכבה כדונה ודיוני ולכן כחכ רלה עושה עמו דין שהוא משלם תחלה למפקיד והוא יעשה הדיון עם הנכב ליכרע הימנו ומ"ש רש"י בתחלת דיכר עושה עמו דין משלם לבעלים לאו למימרה דהו פי' תוכוח עושה עמו דין והיינו משלם לבעלים הלא משום רפריעת הנפקד למפקיד הוא קודמת דחוקף דהוכר הנכב משלם לבעלים וה"ח"כ יורר לדין עם הנכב ונפרע הימנו להכי נקט תחלה משלם לבעלים וה"ח"כ כתב והוא יפרע מן הנכב והכו פי' עושה עמו דין גם מ"ש כלשון החר עושה עמו דין ושלם דמלוה עליו לתור החר הנגיבה נס כזה נלע"ד ללא תכחון רש"י כהאמרו ישלם לפרש מאמר עושה עמו דין שהרי כבר פי' זה כהרובה לעיל רק הכא בוכחו ז"ל טעמא טעיש למאי דקאמרו' ישלם תחלה וה"ח"כ יוטיא מן הנכב וזו היא עשיית הדין משום דמלוה עליו לתור החר האכירה משו"ה ישלם תחלה והוא יתדיין עם הנכב :

ואחר

כוחכי נחתי את לבי כלשון הרשב"ה שהביאו הרב מוהרמ"א נר"ו שם וז"ל והרשב"א הוכח כש"מ הקשה על רש"י וכתב והינו מחזור כענין דלא הול"ל עושה עמו דין הלא משלם והינו משלם הול"ל וכו' ומסתברא דעושה דין עם הנכב קאמר וכו' ע"כ מלשון זה מוכח דהרשב"א נמי הכין ככוונת דברי רש"י כמ"ש הסמ"ע ולהכי פריך דהול"ל משלם והינו משלם ולא עושה עמו דין ואסיק ומסתברא דעושה דין עם הנכב קאמר ואנכי בער ולא אדע איך עלתה על דעת קדוש לפרש כוונת רש"י הכי דהא אפי' פי' המלות קשה טובא מאמר דלה עושה עמו דין כמ"ש ולפי' מה שפי' בעניותי דברו רש"י מולל אותו לדיק מן קושיית הרשב"א וגם דברו מרן שרידין וקיימון :

עוד

כתב הסמ"ע וז"ל אבל ק' למה קאמר הנמ' ננכבה באונס ור"ל בליסטים מזויין והול"ל סהם ננכבה ויפרש כדונו של כ"א ש"ת וש"ל"נ דדוקא בליסטים מזויין שייך דין זה דהם נמלא הנכב לדיק השומר לשלם לבעלים ודין הוא עם הנכב דהו בסהם נכב לדיק לשלם כפל אין מן הסברה שיהא השומר מטריח עם הנכב להוטיא הכפל ולחזור וליתן לנפקד וה"ל שוטיא הכפל לעלמו דא"כ פשיטא הוא דיותר ניחא ליה למפקיד לטרוח בעלמו להרויח הכפל לזה כתב רבי' ננכב באונס כגון בליסטים מזויין שאינו משלם כפל עכ"ל וכתב עליו הרב ש"ך ז"ל וז"ל אישחמטתיה הש"ס דפ' הכונס דאמרינן חסם דליסטים מזויין נכב הוא וחייב כפל וכן הוא באשרי שם וכ"פ הרמב"ם פ"ד מנכבה וגם הטור ס"י שנ"כ משמע דהכי ס"ל ע"כ וכאמת הדבר תמוה ומפליא לעשות על הרב ז"ל וכיותר יגדל החימה דהרב עלמו כדרישה ס"י שנ"כ הורה גבר על דברו הרמב"ם כפ"ד ננכבה ואשר להיות כי חובה רמיה עלן למשכניו נכשין ליושב דברי הראשונים ז"ל על כן דחקו ונכנסתו ליושב בדוחק שליט ישוב לפי חומר הנושא ונליע הסוגייה דפ' הכונס רף ז"ן ה"ל אביו לרב יוסף ואת לא תסבדה דשומר אכירה כש"ת והא ה"ר חייא כ"ה אר"י הטוען טענת נכב באכירה משלם תשלומי כפל ואי ס"ד ש"ש הו' אמאי משלם תשלומי כפל קרנא כעני לשלמו ה"ל הכא במאי עסקינן כגון טוען טענת ליסטים מזויין ה"ל ליסטים מזויין נולן הוא ה"ל שאני אומר ליסטים מזויין כיון דמטמר מאינשי נכב

הוא ופירש"י טענת נכב לפטור עלמו ע"י נכב שטוען שננכבה הימנו האכירה שמלאתי ונמלאתי כידו הוא משלם תשלומי כפל כנכב עלמו דרש"י ואם לא ימלא הנכב חס לא ימלא כמו שאמר הלא הוא עלמו נכב וכתוב בתורה ישלם כ' ה"ח"כ שומר אכירה כש"ח משו"ה משלם כפל דהו כעני למפטר נפשיה בטענת נכב הלא ה"ח"כ כש"ש קרנא כעני לשלמו מעיקרה כי טעון ננכבה ליסטים מזויין נולן הוא ובטענת אונס פטר נפשיה וכפל כטוען טענת נכב הוא דכתוב ונוכב מביח הדין ע"כ הרי מסוגייה זו מוכח דליסטים מזויין אית כיה כפל ואפשר לרחוק ולומר רבך הרב הסמ"ע דלא קאמר הש"ס דטוען ליסטים מזויין אית כיה כפל הלא כש"ש דהא כהוקמתא דשומר אכירה ש"ש קיימינן וכיון דלא מטינן לאוקומי קרא ונוכב מביח הדין חס לא ימלא הנכב הלא בליסטים מזויין עכ"ל דאית כיה כפל דהא כננכבה כשאר אונסין אינו נפטר הש"ס ומחייב לשלם וכמ"ש החוס' כד"ה כגון יע"ש ה"כ ע"כ לפרושי קרא ונוכב מביח הדין חס' בליסטים מזויין ולרחוק נכשין למומר ליסטים מזו' נכב הוא דהו דוחק וכמ"ש החוס' שם אבל כש"ת דמלינן לאוקומי קרא רחם לא ימלא הנכב כשאר נכבי לית לן לרחוקי נכשין ולהוקומי בליסטים מזו' לומר נכב הוא דכאמת נולן הוא נמלא מאי דאמרינן בליסטים מזו' אוכה כפל היינו כש"ש ולא כש"ת ומשו"ה כתב הרב דבש"ת לא אמרו כש"ס והפוסקים האי דינא דהוכר הנכב דהתם אוכה כפל ואין על השומר לטרוח ולהוטיא הכפל למפקיד דמידו הוא טעמא דתויבו רבא כזה משום השכת אכירה וככפל אינו השכת אכירה ולהכי נקטו ליה בליסטים מזויין דליכא כפל אבל כש"ס מאחר דלקת שכר שמירתו ה"ך הכלסטים מזו' אוכה כפל תוכה דמיא עליה לדין ולהוטיא מן הנכב גם הכפל כיון דאנו מפסיד כלום ונטל שכר שמירתו :

ואיד

שיהיה נקטו' מסברת המפרשים שהביא הה"מ החולקים על פירש"י ס"ל דכין כש"ת כין כש"ס חס ננכבה באונס והוכר הנכב אין על השומר לתת למפקיד מביחו הלא דווקא לדין עם הנכב ואם יכול לו יוטיא הנכבה ממנו ולהחזירה למפקיד וגם לסברת רש"י והטור דלדיק השומר לתת מביחו למפקיד והוא יפרע מן הנכב היינו דווקא כשיכול להוטיא חס"כ מן הנכב וכמ"ש הרב ש"ך ס"ק ק' וז"ל מיהו אף לרש"י והטור היינו כשידוע שיתחזר ויוטיא חס שלו מהנכב הלכך לדיק לשלם כיון שאינו מפסיד כלום הלא שטורח להוטיא מידו ע"כ ונלע"ד דגם לרש"י והטור כשידוע שהנכב חלם ואינו יכול להוטיא ממנו כלום ה"ך כשמעמידו כדין כי לא יכול לו ואין בת כד"ל לכופו מחמת תקיפתו ואלמותו אין על השומר תוכ אפילו למוקם כהדיה כדונה ודיוני :

והנה

כבר בא כספרי הקדש כי האדם כחטאו גורם שהסמ"א גולת שפע קדוש מלמעלה וגם התורה והמלוה אשר יעשה כעורו רשע וגם נולו נפשו והאדם הוא ש"ש כי האלהים נתן לו נפשו וזה וטהורה והתורה הקדושה לעובדה ולשומרה שטור הוא בא כשכרו וכאם הסמ"א ונזלה דברים שכדושה מנפשו ותורתו האמנם כאשר בא האלהים לתייב לאדם מטעם ש"ש דחייב בנגיבה ואכירה יש מקום לטעון דהו ליסטים מזויין דהו אונס וגם הוכר הנכב שהוא הסמ"א והכל כידו שמיס להוטיא כולעו מפיו כי הוא מהדיק דעלמא

קורו שר משה קור דברים דרוש א'

דעלמא ובה"ש כתב ככל זאת הרב מוהרש"א נר"ו שם והגם דהאדם ש"ש וקויב כנטיבה והכידה מ"מ הרי הוכר הגנב ולדעת הרשב"א והמפרשים אינו חייב לשלם מביקו וגם לדעת רש"י והטור פטור האדם מהתשלומין דמי יוכל לרון עם הסט"א כי אלמונינו ותקופין מאד מאדס ולא אמרו שהשומר ישלם מביקו הלא דווקא כשודע שיכול להוציא מן הגנב ולא כשכרה אלמא ואף גס זאת לרון עם הגנב ולהתטפל להוציא מן הסט"א פטור ועטור לכ"ע כי הסט"א כחם גדול מי יוכל לרון עם מי שתקיף ממנו וזו היה טעות החיטא :

ובזה נה"ה פנ יש כחם איש או אשה או משפחה או שבט אשר לכבו פונה היום כמחשבות ורות ועלות כעצרות וטענות של הכל ללכת לעבוד וכו' והיה כשמעו את דברי האלה הזאת והתכרך כלבבו להמר שלום יהיה לי כי כדונא רוינו אינו בר חיובה לתשלומין שהרי הסט"א ליוסטיס מוויין היא והוכר הגנב והאינו חייב לשלם כיון דהלמות הסט"א נודע כשערים ואף שמי ש"ש עב"ז פטור מתשלומין וגם להתטפל ולרון עם הסט"א לא רמיא עליו כי מי יוכל לרון עם מי שתקיף ממנו וכיון שכן כשיריות לכו אלך למען ספות הדוס את הלמאה לרווח למאנו ככל מהיוי נפשו לעשות הרע ועל כל הלה יביא האלהים כמשפט לא יזכה ה' סלות לו והיא עלמו ככיוול הלל יול כל מה שנכב וגול הסט"א מבלי הטפל האדם בעלמו לתקן את אשר עיוות כדי להתדיין עם הסט"א ולהוציא בולעו מפיו כי אז יעשן ה' וקנתהו כאיש ההוא וכו' כדי שילאו לאורה כל הגנבות מנלוי הקדושה ומעשה המלוות שנולו הסט"א ולהחזירם למקום קדושה ואמר הרוד האחרון וכל הנוים פה אחד על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת מה חרי ההף הנדול הזה שהרי כדונא רוינו פטורים הם מלשלם ואפילו שהם שומרי שר מאתר שכבר הוכר הגנב ההוא אשר הוא הסט"א ליוסטיס מוויין נמור והפילו לרון עמקם ולמיקס כהריוהו כדונא רוינו לא רמיא חיובה אכתפיהו כי מי יוכל לרון עם תקיף ממנו מתקף תקיפו וכח גדול אליוס אלמי"ס וכיון שכן על מה ועל מה יתרה ה' ועשה כל זאת ואז יתנו לב לרדת לעומקה של הלכה כי לא על חנם ועשה ה' אלהים דברי יכול על מגן חלילה אלא ודהי שיש לחלק כי לא אמרו האי דונא דליסטיס מוויין והוכר הגנב דפטור מתשלומין וגם לרון עמקם לא רמיא עליה חיובה כיון שהוא אלס אלא דווקא כאשר כח הליסטיס מהליו ומעלמו וגנב וחמס דהו"ל הונס נמור ולא פשע כשמירתו משא"כ סיכא דהאדם עלמו פשע כשמירתו ולא שמר כראוי ואדרכס הוא נתן יד לפושעים וגרס לסט"א להתגבר עליו ולקחת נילוי נשמתו ודברים שכקדושה דכל כי האי פשוטא ודאי דמחייב לשלמוי מבח פשיעתו וז"ש ואמרו לתרן תמיהתם על אשר עזבו את ברות ה' אלהי אבותם וילכו ויעברו אלהים האחרים ופשעו כשמירתם וכל כי האי אליבה דכ"ע מתחייבין לשלם כדונא רוינו :

דעלמא ובה"ש כתב ככל זאת הרב מוהרש"א נר"ו שם והגם דהאדם ש"ש וקויב כנטיבה והכידה מ"מ הרי הוכר הגנב ולדעת הרשב"א והמפרשים אינו חייב לשלם מביקו וגם לדעת רש"י והטור פטור האדם מהתשלומין דמי יוכל לרון עם הסט"א כי אלמונינו ותקופין מאד מאדס ולא אמרו שהשומר ישלם מביקו הלא דווקא כשודע שיכול להוציא מן הגנב ולא כשכרה אלמא ואף גס זאת לרון עם הגנב ולהתטפל להוציא מן הסט"א פטור ועטור לכ"ע כי הסט"א כחם גדול מי יוכל לרון עם מי שתקיף ממנו וזו היה טעות החיטא :

ובזה נה"ה פנ יש כחם איש או אשה או משפחה או שבט אשר לכבו פונה היום כמחשבות ורות ועלות כעצרות וטענות של הכל ללכת לעבוד וכו' והיה כשמעו את דברי האלה הזאת והתכרך כלבבו להמר שלום יהיה לי כי כדונא רוינו אינו בר חיובה לתשלומין שהרי הסט"א ליוסטיס מוויין היא והוכר הגנב והאינו חייב לשלם כיון דהלמות הסט"א נודע כשערים ואף שמי ש"ש עב"ז פטור מתשלומין וגם להתטפל ולרון עם הסט"א לא רמיא עליו כי מי יוכל לרון עם מי שתקיף ממנו וכיון שכן כשיריות לכו אלך למען ספות הדוס את הלמאה לרווח למאנו ככל מהיוי נפשו לעשות הרע ועל כל הלה יביא האלהים כמשפט לא יזכה ה' סלות לו והיא עלמו ככיוול הלל יול כל מה שנכב וגול הסט"א מבלי הטפל האדם בעלמו לתקן את אשר עיוות כדי להתדיין עם הסט"א ולהוציא בולעו מפיו כי אז יעשן ה' וקנתהו כאיש ההוא וכו' כדי שילאו לאורה כל הגנבות מנלוי הקדושה ומעשה המלוות שנולו הסט"א ולהחזירם למקום קדושה ואמר הרוד האחרון וכל הנוים פה אחד על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת מה חרי ההף הנדול הזה שהרי כדונא רוינו פטורים הם מלשלם ואפילו שהם שומרי שר מאתר שכבר הוכר הגנב ההוא אשר הוא הסט"א ליוסטיס מוויין נמור והפילו לרון עמקם ולמיקס כהריוהו כדונא רוינו לא רמיא חיובה אכתפיהו כי מי יוכל לרון עם תקיף ממנו מתקף תקיפו וכח גדול אליוס אלמי"ס וכיון שכן על מה ועל מה יתרה ה' ועשה כל זאת ואז יתנו לב לרדת לעומקה של הלכה כי לא על חנם ועשה ה' אלהים דברי יכול על מגן חלילה אלא ודהי שיש לחלק כי לא אמרו האי דונא דליסטיס מוויין והוכר הגנב דפטור מתשלומין וגם לרון עמקם לא רמיא עליה חיובה כיון שהוא אלס אלא דווקא כאשר כח הליסטיס מהליו ומעלמו וגנב וחמס דהו"ל הונס נמור ולא פשע כשמירתו משא"כ סיכא דהאדם עלמו פשע כשמירתו ולא שמר כראוי ואדרכס הוא נתן יד לפושעים וגרס לסט"א להתגבר עליו ולקחת נילוי נשמתו ודברים שכקדושה דכל כי האי פשוטא ודאי דמחייב לשלמוי מבח פשיעתו וז"ש ואמרו לתרן תמיהתם על אשר עזבו את ברות ה' אלהי אבותם וילכו ויעברו אלהים האחרים ופשעו כשמירתם וכל כי האי אליבה דכ"ע מתחייבין לשלם כדונא רוינו :

ובזה נכון מקרא שכתוב כיחזקאל סי' ח"י ואמרו בית ישראל לא יתכן דרך ה' הדרכי לא יתכנו בית ישראל הלא דרכיכם לא יתכן לכן איש כדרכיו אשפט אתכם בית ישראל נהם ה' אלהים שוכו והשיכו מכל פשעיהם אשר פשעתם כס ועשולכם לב חרס ורוח חרפה ולמס תמותו בית ישראל כי לא אחפון כמות המת נהם ה' אלהים והשיכו ותיו דאיכה למורק מה

ומן האמור בענין יש להסמיך בדרך דרשא פלוגתא דאמורהו כמס' ברכות דל"ד א"ר חייא כ"ה ה"ר"ו"ח כל הנכחיים כולם לא נתנבאו אלא לכעלי תשובה הכל לריקים נמורים עין לא ראתה וכולי ושליונה דר' אבהו דר' אבהו כמקום שבעלי תשובה עומדין ב"ג אינם יכולין לעמוד ולכהורה קשייה סברת ר' אבהו דנמלא חיטה נשכר והנס הלום שעשה תשובה מכל מקום כבר עבר בעמק הסטה וטעמא טעיה הלא שתקין אח"כ פנמו משא"כ לריק נמור דלא נפנס כלל ולא כא כפיו שיש איסור ופשיטא דאיפכא מסתברא דל"ג שלא נפנמו כלל עדיף מכ"ת ועפ"ה יכא על נכון

הרי הכלל תשובה פעל ועשה כתשובתו הרמת"ה כמעשה הליקויים שכבוד מהם ומהמוניהם וליקוט הורות ומש"ה פסוק ותני ר"ל גדולה תשובה שהזדונות נעשות לו כזכות רמאי דעכיד כזכות ותועלת הנמשך ממנו ללקט אורות כבר סיה כמעשה התשובה כי על כל הלא חיה יתיה :

ובהנהך

קראו רפ' נלכיס האמורים כריש אמר"ר פו' ככה הרב הגדול מזהרת"ל נר"ו בס' פמי דור כפ' נלכיס וז"ל ואפשר כמה שטינו הנוקין שמיין להם כעיריות וכ"ת בכנוניות וכתובת אשה בזיכוריות ואמרנו בנמרץ מפני מה אמרו כ"ת בכנוניות כדי שלא יראה אדם לחכירו שדה נאה דירה נאה ויאמר הקפון והלוננו כדי שאנכנו בחוכי והשק' לפי מ"ש שהטעמים הם חוכות והדין הוא כ"ת בכנוניות לפי כשנפרעין מן האדם על תטאיתו נפרעין מן הכינויות והנה האדם עלמו הוא עירית וכנוי וכני כיתו הם כנויות ונכסיו הם זיכוריות כי הין נכבד לאיש יושר מעלמו ואחריו כנוי ואחריהם נכסיו וזהו הסלקא דעתין של הרשע שכאשר יהיו נפרעין מן השמים מתטאיתו על כל פנים הוא נוטל שהוא העיריות ואין מן הדין ליפרע מן העיריות וז"ל והתברך כלכבו לאמר שלום יהיה לי דיוקא שאם נורת עולאה יפרע מנכסיו וכנוי אבל הוא עלמו והיה לו שלום ועז' אמר לא יאכה ה' סלות לו דיוקא כי הם אמרו כ"ת בכנויות אמרו לנבי בני אדם שמה יראה שדה נאה זכולו זה לא שייך לנר עולאה וה"כ חוכ וזו דינו ליפרע מן העיריות וכו היה מתחיל ועוד כי אז יעשן אף ה' וקנאתו וכולי כי הוא מניק ופונס ומעלה ת"ו ומעורר הדין והנוקין שמיין להם בעיריות ולכן רכלה בו דיוקא כדן מניק ליפרע מהעיריות ע"כ אמרו קדוש :

והנה

אנכי עבדו מתלמד מרובי קראו להבין מקרא שכתוב כמניחת איכה תבא כל רעתם לפניך ועולל למו כאשר עוללת לי על כל פשעי כי רבות הנחותי ולכי דוי דו"ל אמאי הולטרדיך נכיא לבקש זאת תבא כל רעתם לפניך וכולי ומי חסיד קכ"ה ת"ו שלא לשלם לעושה הרעה כרעתו עד דכולך להקפלה עליו ותו האי תיבת לפניך כמעט יתו"ד נפיש ורי באומריו כל רעתם ועולל למו ועוד להבין הקש זה שהקיש כאשר עוללת לי וכולי למה הולרך לדמיון זה ועוד להבין הנתינת טעם כי רבות הנחותי ולכי דוי וע"פ דברי הרב נר"ו יכא על כפון כי אומות העולם סלקא דעתיהו דאע"פ שפצעו ומרדו בכל מה שעשו לכית ישראל ונתחייבו בזה לשלם עכ"ז לא מתחייבו לשלם מגופיהו כי הרי הם בעלי חובות לשמים וכ"ת דינו בכנויות ואם יכא המב"ה ליפרע מהם חובו מדינא נפרע מבניהם וכני כיתם הנקראין כנויות ונופן שלום שלום יהיה כי הם עיריות ומש"ה כעני ומתחנן נכיא ירמיה ע"ה תבא כל רעתם לפניך קמו דורך הכל לגבי שמים ב"ת מתחייב לשלם מן העיריות דמיו הוא טעמא דאמרנו כ"ת בכנויות כדי שלא יראה שדה נאה וכולי ולנבי דורך לא שייך הוי טעמא וה"כ הרר דינייהו לדניא דהוריייתא דמוטב שדו מן העיריות ולכן למו דיוקא שתפרע מהם מן העיריות כאשר עוללת לי דיוקא שנפרעת ממני מן העיריות כי רבות הנחותי ולכי דוי דלא הספיק לי לשלם חוכי מן הכנויות אלא תוכך מכ"המק' והליקויים שהם עירי עירית ככה יעשה לכל הקמים עלי זנבה כל תוכותך מהעיריות דידו מסופרי שופרי כנופן שלהם כן יאכרו כל אויבך ה' :

נכין דכבר נוכר לעיל שקלה וטרייה דאכיו ורכ יוסף דכבר אכיו למומר ליסטים מזויין נזלן הוא ובנזלן ליכה כפל דכי כתיב שמים ישלם כנכב היה דכתיב זנוכ מבית ה' ה' ה' לכל ליסטים מזויין דנזלן הוא לית ביה כפל ורכ יוסף סבר ליסטים מזויין נכב הוא כיון דמטמר מהינסי ומחייב לשלמו כפל והנה טרע כי היל"ה הוא מטמר מהינסי ונוכר לבית בני אדם כדי להטויהם על דרך ש"מרו רז"ל כשכת דף ק"ח סךך אומנותו של יל"ה היום אומר לו עשה כך ולמחר ה"ל עשה כך עד שה"ל לך עבוד ע"ז וע"ס הרי נר' עליו כנכב להטויהו כע"ז והרבה כעין זה אמרו ז"ל ומעתה הפשר לומר דר' יותנן ור' אכבו פליגו כפלונתא דאכיו ורכ יוסף דר' יותן סבר ליסטים מזויין נזלן הוא ולא מחייב לשלם כפל כי אם קרן לחור וכיון שכן כי יתנה אדם הנורם בעונותיו שהסט"א תעסוק ביטולי קדושה וכמורידו חור כהשר ועיר משינתו שיטנו כחורה לשיב כתשובה ולתקן אשר עיריות מחור אותם הניטויות שירדו בעמקי הקליפות להחזירם בקרם הקדושה ואין עוד ריוח בזה כי הסט"א ליסטים מזויין הוא ונזלן הוי ואין עליו חויב לשלם תשלמו כפל כי אם קרן דיוקא ומש"ה קאמר כל הנכחיים לה נתבכחו אלא לכ"ת הכל לדיקוי גמורים עין לא ראתה דל"ג עריפו מכ"ת כיון דלא טעמו טעם חטא ולא הגלו לניטויות ללכת שבי לר משה"כ הפעל תשובה דסוף כבר חטא ונרם לניטויות ללכת כנולה והנס דחור בו והחזירם לאותנס הראשון מ"מ מאי ריוקא איכא ומאי אהנו מעשו מה שהיה הוא שיהיה ומש"ה ל"ג עריפו מבעלי תשובה אבל ר' אכבו סבר כעלי תשו' עריפו מל"ג רכיון דה'אכה וכל בת דיליה ליסטים מזויין הוא והוי הוא נכב מאחר דמיעמד נחיינסי א"כ מחייב כתשלמו כפל ובעת אשר שב החוטא ממעשיו ומתקן אשר עויותו ומוליא כל אותם הניטויות שעסקה הסט"א לה מבעייה דמילי הקרן מהסט"א הניטויות שעסקו אלא אף גם זאת שמוליא מהם וממהמוניהם תשלמו כפל וכננר כל אותם הניטויות שנכבו מולא מדיריהו ביטולי קדושה ודיות גדול הדיית הכ"ת דכבר נודע מ"ס חכמי האמת ז"ל דכל עיקר עבודתיהו היה לברר ניטוי הקדושה מעמקי הקליפות ומש"ה תנא פלגה כהדי רי"ת וקאמר במקום שב"ת עומדין אין ל"ג יכולין לעמוד דהרבה הכ"ת אהנו מעשיו להוליא מהסט"א כפל ממה שנכב ודיות זההלה איכא :

ובזה

יתבאר שפיר טעמא דדוי ליקוי דקאמר כפ' בתרא דיומא אר"ל גדולה תשובה שזונות נעשות להם כזכות שכאמר וכשוב רשע וכולי עליוהם חיה יתיה דלריוכין אנו למודע"י כדרך שכל חוכי הוי ליה זדונות כזכות דכשלמא מה שנמחל לו העון ע"י תשובה ניתא רכיון ששב כאלו לא היה אבל שיהו לו זרינות כמעשה הטוב קשה הרבה לפוס סוכלתנו ולפי האמור מבאר הטוב דכ"ס הוקי לה לר"ל כעושה תשובה מאחבה שנמחל העון מכל וכל זכר למו וכיון שכן אהנו מעשיו כתשובתו דלא מבעייה שהוליא מעמק הככה כל אותם ניטויות הקדושה אשר כהעיותו נדרו הלכו למו אלא הית ליה רבה תוספתה תוספת מדוכה על העיקר שהוליא מעמקי הקליפות כיתר ש"ת כננר כל אותם הניטויות מאחר דהסט"א ליסטים מזויין ותורת נכב הית להו ומחייב כתשלמו כפל והרי הנחנו כל עיקר עבודתיהו לברר ניטוי הקדושה וה"כ

קולו של משה קול דברים דרוש א'

ועל

פיו זה במסלה נעלה עליו בא"ד מהמר הנלב
פחה השער דיש לקרק כו דהשונס כמה
שעמר השואל ושאל חוטא מה עונשו רמאי מספקא
ליה וזיל קרי בי רב הוא דמרקאמר מה עונשו משמע
דפשיטא ליה דבר עונשין הוא הלא דמספקא ליה מהו
הרוב עונשו והוי הקורה גילתה לנו דהיכא מלקוח
ומיתח כ"ד וקרבנות ומאי מספקא ליה ועוד זאת
לריכין הנו למודע"י במאי פליגי החכמה והנכוחה
וקורה ה' ורכונא דעלמא מר אמר חדא ומר אמר חדא
ונקדים עוד מאי דאיתמר נמי הקס וכמס' קמא ד"ח
אמר עולא דבר תורה כ"ח דינו כזכוריה שגאמר כחזן
העמוד והאיז וכולו מה דרבו של הוסיף פחות
שכלים ומה טעם אמרו כ"ח ככנונית כרי שלא תנעול
דלת כפני לווין ד"ל רבי ידע המלוה רגבי מן הפחות
שכערכין וזכוריה ממנעי מלהלוות והנה נודע דחטא
יתפרש מלשון חסרו כמו והייתי הני וכני שלמה חטא
חקרים ומעתה חקרו חקורה גדולה כפרעון חוב החוטא
דלעולם כר תשלומין הוא כחטאיתיו אשר חטא הלא
שם להסתפק מהו אופן הפירעון ומאיוה מקום ינכה
כ"ח את חובו דהיכא לרדים לפוס דינא להבא ולהכא
איכא למימר דהחוטא הוא הלוה דינו ככנונית כחקנתא
דרבנן ור"כ כפר'ע פר'עות את חובו מכניו וכני כותו
ומלא מקום כ"ח לנכות את חובו דאינהו הוו ככנונית
שכנכסיו ואיכא למימר דלכני החוטא לא היתמר האי
הקנתא דרבנן דמידי הוא טעמא שמה ומלא שדה נאה
ובלוי וכל לנכי שמים כביכול לא שייך האי טעמא
ומוקמינן לה ארין תורה כ"ח דינו כעירית ומנופו מנש
גבו דיריה דאיסו הוא עירית שכנכסיו וכ"ש אי דיינין
ליה דין מוזק אשר בהעוות ראשו מניע השמימה
והנזקין שמיין להם כעירית ואיכא למימר אופכא
דהחוטא דינו כזכוריה כדעולא דר"ח כ"ח דינו
כזכוריה ולא שייך הכא תקנתא דרבנן דתקינו ככנונית
דהיינו טעמא שלא תנעול דלת כפני לווין ולנכי שמים
לא שייך האי טעמא דכבר מסר הכתורה בידי אדם
כדכתי' וכחרת כחיים וכהירא חנן התנתה פתחה והחטוני
מקיף והרר דינא להאוריותא כ"ח כזכוריה ומש"ה
סזקי מספקא להו שאלו לה"ס חוטא מה עונשו
דהיכרא דבר תשלומין הוא הלא לריכין אנו למען רעת
היזה מקום יקיים מלות פריע"ם והכ"ח כביכול ינכה
את חובו והחכמה השיבה להם חטאים קרדף דעה ר"ל
רעת האדם כהרץ ועונותיו ולכדונו ומרדפים לו חטאים
חסרונות וישב כחסר"ת מכניו וכני כותו דקסכמה
סכרא לה דיינינן ליה לאיניש כחקנתא דרבנן דתקינו
כ"ח ככנונית ולנכי אדם כנונית דידיה אנשו כותו
ומש"ה מנייהו הוו פרעון חוב פועלי און ויחטו כחסר"ת
חס"ר עינן וכתי חסר"ים והנכוחה בחלקו"ת תשוק
דלא דמייהו הא לכ"ח דעלמא דמידי הוא טעמא
דהקנתא דרבנן כרי שלא ומלא שדה נאה וכולו וכל כו
האי גוונא לא שייך לנכי שמים והרר דינא להאוריותא
דכ"ח דינו כעירית ולכן הנפש החוטאת היא תמות
דמנוף דיריה בעי לשלומי דהיהו הוא עירית רידיה
והקורה סכירא לה דקי"ל כדעולא דר"ח דינו כזכוריה
ותקנתא דרבנן נמי לא שייך הכא דעיקר טעמא שלא
תנעול דלת כפני לווין והרי הכא חנות פתחה והחטוני
מקיף ותוקמינן ליה להאוריותא ומש"ה יכיה קרבן
מממונו ויתכפר לו וכמו שכשונג מתכפר לו בממונו
הכי נמי כמודד נועלין ממנו ממון ומתכפר לו ונשאר

הוא וכניו כקרב הארץ ואכינו אב דרחמן ארין הסליחות
אלהינו מרחס מימר אמר איני רולס ליפדע ממנו לא
מנופו וגם לא מכניו ואף לא מממונו רק יעשה חסוכה
ונסלח לו וקרינו כאלו התקבלתי כפירעון גמור הס"ד
טוב וישר ה' על כן יורה חטאים כדרך דמטיכוחים
אוטיב לעמים :

ובזה

נכין מקראי קרש הנאמרים כישעיה סי' מ"ג
עם זו יולדתיו לי תהליקי יספרו ולא אותי קראת
ועקב כי ינעת כי ישראל לא הכאת לי סה עולותיך
וזכתיך לא ככרתני ודלי לא קנית לי ככסף קנה ותלב
וזכתיך לא הרויתני אך סעבדתני כחטאתיך הונעתני
כעונותיך אנכי הנכי הוא מוחה פשעך למעני וחטאתיך
לא הזכור הזכירני נשפטה יקר ספר אתה למען תלמד
אביך הראשון חטא ומליותך פשעו כי והחלל שרי קרש
והתנה לחרס יעקב וישראל לגרופים ועתה שמע יעקב
עכרי וישראל כחרתי כו ו"ל אמאי אילטרין לאשמעינן
הכה עם זו ילדתיו לי ודאי שהיא כמערכת ה' הדרוש
דנראה דהוכרח לומר להם דבר זה כחורת מוקדם ה' ה'
הכא אחריו ועוד מה היתה הכוונה כהומרו ולא אותי
קראת יעקב וגו' ולמה כפל הדברים כמלות שונה וחו
למה כפל אנכי הנכי הוא מוחה וגו' וכדרא חסני ועוד
מה הדין והמשפט הזה דקאמר הזכירני נשפטה יחד
זמי הוא זה הנכי דקאמר אביך הראשון חטא ולמה אמר
ומליותך פשעו כי דהאוי תיבת כי יתירה ודי שגאמר פשעו
וכמו שגאמר אביך הראשון חטא ולא אמר חטא לי
ונקדים עוד מ"ש ר"ל דהתשיבה לא מהניא אלא לישר'
דוקא אכל לא"הע לא מנא ולא מלאא והרבה טעמים
באמר על זה בספרי המפרשים זל"ס ולע"ד אפשר
לומר טעם על זה כמ"ש ר"ל ע"פ בסתל עליון גויס
דמדוד הפלגה חולק הקב"ה ע' אומות לע' שדים ונטל
חלקו ונחלתו ישראל עם קרובו כי על כן לישראל מהניא
להו התשיבה דמאי כביכול למחול כל חובותיו ושפיר
הוא מחולק כי הוא אבינו מלכנו ואין לורים שום מגע
ודכתיב וישראל אכל א"הע לא מחול להם כביכול מאחר
כי הוא אמר והיו לחיותם חלק שרי מעלה וזיכה להם
ואיך עתה ימחול מה שנוגע לשרפי מעלה והדי זו דומה
למה שגאמר עכירות שכן אדם לחבירו אין י"כ מכפר
ער שירלס את חבירו ויחכי טעמא דכני המפרשים דכיון
דזה נוגע לכני אדם אינו מוחל מה שנוגע לכני אדם
גם כני הוסי' הכא נמי כיון דא"הע הם חלק שרי מעלה
אינו מוחל להם ומש"ה לא מהניא להו התשיבה אכל
ושאל דרדיה גינהו שפיר מחיל להו ולכן התשיבה
מועלת להם :

זבדתי

ארחיין בין נכין אלה קרי'אוי דספר תהלים
סי' קמ"ט ושמת וישראל כעשויו בני ליון
ונילו במלכס זהללו וגו' כי רולס ה' בעמו יפאר וגומר
ועליו חסירים ככבוד ירננו על משכבם כנוים תוכחות
כברונס וחרכ פיפיות כידם לעשות נקמה בנוים תוכחות
כלאמיס להסור וגו' לעשות כהם משפט כחוכ סדר
הוא לכל חסיריו הללויה ונקדים עוד מ"ש חרכ ראשית
חכמה ז"ל כשער הקדושה וז"ל וסדר סלילס כך הוא
קודם שיסכב וכרוק כמעשיו כמה שעשה כיוס ההוא
ולכחוכ מעשיו כרמו לכל ישכחם לקיים וחטאתי נגדי
תמיד כ"כ כס' חסידים וכוונה דככל ליליה וליולא ער
לא שכב וער לא נאום בעי כר נש למעכד תושכנא
מעוכדיו דעכד כל ההוא יומא ויחוב מנייהו ויכעני
עליוהו דחמים וכליין אקרון מהרד דתושכנא ע"כ
וקיים

קולו של משה קול דברים דרוש א' קפא

וקיים על זה הרב של"ה ז"ל כמס' חולין כענין ק"ש דליליא וסימן לדבר ושוכ יום אחד לפני מיתתך כי השינה ה' מס' כמיתה עור כתבו חכמי המוסר ז"ל כי הכעל קשובה לריך להתחוק כמדת ההכנעה להיות נכנע קנין ולהיות עניו שכל כרך וכוה יחבארו הכתובים ישמח ישראל כעשוי בני ליון יגילו כמלכס דלסיבת שהיה מלכס והם עמו חלקו ונתלתו מותל להם לכל חטאתם ע"י תשובתם ולכן יגיל וישמח ישראל והללו שמו כמחול כחוק וכבוד יזמרו לו כי הוא אבינו מלכנו מנך מוחל וקולח כי דולה ה' כעמו והף הם חטאו לו אינו משליכס מלפניו ח"ו ותבך שחורים כתשובה וכנענים מחטאתם ואחווים כמדת הענוה כראוי לבעל תשובה יפהר עניו כישועה החל המושיע מכל מקטרנ ועובר על פשע ועלוו חקירות ככבוד ידננו כסיבת משכבותם דנאורים כתש"ו כל לולה ולילה על משכבותם ומתרו דחוטבנה יונהו דבזה בעלי תשובה נמורים הוו ומנך דכשמיא מחיל להו שפיר כיון שהם עמו ולאן מרעיותו וכוה מלכס מש"כ כה"שע דמאתר שהם חלק שרי מעלה לא מחיל להו קב"ה ועל כן דוממות ה'ל בנרוסם ותרכ פניות בירם לעשות נקמה כנאום וכו' להסור מלכותם וכו' לעשות בהם משפט כתוב על כל חטאתם דחפילו יחורו כתשובה לה מהניח להו מירי וחטאתם על עלמם תרושה על לוח לבם זהו הוד וקדר לכל חסיריו ישראל עם קרובו דשאריו להו מאריהו וירם קרן לעמו :

וראשו מגיע השמימה וכמויק אלוכא דכ"ע הניזקין שמוין להם כעודות וכוה וראה חוסר לכ רידך כי אכני שכתבתי כחורתי מוטב שדחו ומוטב כרמו דהניזקין גובה מהעודות עכ"ו אכני הוה מוחה פשעיך למעני ואינו דולה שום חטאים חוכותיך. לא מנופק דמוטב הוה זף לא מממונך הזוכרות רק כדבר שפתיס דכרו וירוי ותשובה והריני באלו התקבלתי פדעון חוכותיך וחטאתיך לא אזכור ואפי"ה מקשה לכו לכלתי ישור אלו התמהא וכ"ת שלא חטאת לי כהיותך כאלך וחנס הנלייתך הזכירני נשפטם יחד למשפט נקדבה ספר התה למען תלך שהיו אביך הראשון הוה ירכעס ומלמד שלך חטא ומלייתך שרי המלך ולויי כהונה והתלמודים פשעו כי כי דייקא דהפנס נונע אלו ופשיטא דיון מזיק הוה להו ומתעודות מחייבי לשלם ולכן חללתי שרי קרש וחחנה לחרס יעקב וישראל לגידופים להתפרע מהם מסעודות ועתה זאת עלתי היעולה שמע יעקב עכרי עורה נה לשוכ אלו ואקבלנה ממך לפרעון חוכ וששיר מני מחיל לך כי אתה יעקב עכרי וישראל כחרתי כו לתלקי ונחלתי ומתהו טעמה שפיר מני מחיל להו ותשובתם אנוני מנגח ואנולי מללא :

ובזה

יוכן קרהו דוחוקאל סו' ל"ג והתה כן הרס אמור אל בית ישראל כן אמרתם לאמר כי פשעינו וחטאתינו עלינו וכס אנתנו נמקיס ואיך נחיה המור הלוהם חי אני נלוס ה' הלוהם הם אפסון כמות הרשע כי הם כשוכ רשע מדרכו וחוה שוכו שוכו מדרכיכס הרעים ולמה תמותו בית ישראל דאוכה למודק מאו הוה סלקא דעתיהו דכות ישראל לאמר כי פשענו וכו' ועוד מה הלשון אומרת פשעינו וחטאתינו עלינו מאו עלינו אנתנו פשענו ומרדנו מכעו ליה ועפי"ה מכוהרים הדברים כי בית ישראל מומר אמרו מאחר דחייבין אנתנו והרי ב"ח מדאודיותא דינו כעודות וכפרט אי דוינין לנא כדיון מזיק וא"כ כעו סתפרע חוכו מנופנו דהוה עודות ולא סני ליה ככנונו וככנותיו הו כלהנינו וכבקריו ממון דידן וז"ש כי פשעינו וחטאתינו עלינו דייקא דמנופנו יתפרע חוכו וכס אנתנו ממש נמקיס דלא מתפרע מהכנונית או מהזוכרות הלא דווקא מן העודות ואיך נחוס דלא משכחת קיום לעלמנו ולכן לך המור להם חי אני הם אפסון כמות הרשע להתפרע חוכי ממנו ולא תוימא דמנופו לה טחא קרמי אכל מכני כיתו הכנונית או מממונו הזוכרות אדנה לנכות חוכי לה הוה ומכל אלה לא שפר קרמי לנכות מאומה כי גס כשוכ רשע מדרכו וחוה ולכן שוכו שוכו מדרכיכס הרעים ואני אקבלנה מכס לפרעון גמור ומוחל לכס ולמה תמותו ח"ו בית ישראל דהם לא תחורו כתשובה אלטרך להתפרע מנופכם ממש כי על כן עדיף טפי לשוכ כתשובה וחוה חחיו אתם וכתיכס וכל אשר לכס :

ועל

פי הכא"ר יתבאר מקרא שכתוב למשפטיו עמרו היום כי הכל עכריך לולי תויתך שעשועי או הברתי כעניו דלרובין הנו למוד'עו מה המשפט הזה העומדים עליו ומה הוה הכוונה לולי תויתך שעשועי וכו' דעל הויה ענין הויתו אכר כעניו ועל פי הדרך הזה מכוהר מהליו דספקוי מספקא להו חוטא דנתחייב לשמים מהויה מקיס ופרע חוכותיו הו מממונו דמהזוכרות או מכני כיתו דהו כנונית הו מנופו דהוה עודות ולהכי למשפטיו עמרו היום למען דעת מה יפרע חוכותיו כי הכל עכריך לולי תויתך שעשועי אשר גלית

קדרו כי לקהו דישיעה והנה הראב"ע ז"ל פי הזכירני נשפטת יחד וה"ת שלא חטאת לי כהיותך כאלך וחנס הנלייתך הזכירני נשפטת יחד נעמדה למשפט ספר דברך התה למען תלך אביך הא' הוה ירכעס ומלייתך הם השרים מליני המלך או הלויים מליני הכהנים וי"ה אביך הם המלמרים כמו אבי רכב ישראל והמלויים הם התלמודים ע"כ והר"כ הכלים ז"ל כתבולא אותי קראת מחוך דכרי חז"ל קראח לשון מקדה אפי' כמקרה ועדאי ולא אותי קראת ומעתה נעלה עליו כה"ד עם זו ירתי לי לשמי הן הם עם בני ישראל כי הם חלקי ונחלתי מכל האומות אשר מטעם זה תהלתו יספרו להודות ולהלל לשמי אשר אני מוחל להם לכל עון ולכל חטאת רק כתשובה לחוד מש"כ כ"ב בא"חע דלא מעלייא כהו התשובה דהוין אני מוחל להם כיון שהם חלק השרים ומאחר שכן הוה לכס לרדוף אחר החשובה כאשר ירדוף הקורה והם לא כן עשו ולא אותי קראח יעקב כמקרה שאפי' כדרך עראי ומקרה לא נתעוררת לשוכ אלו וכ"ס כי לא ינעת כי ישראל לשוכ כתשובה שלימה כחולא תקיפא כדאינטריך ליה למעכד וכ"ת מאחר דהחוטא הוה חייב לך וכוה תשלומין הוה וקיס לן כדעולה דר"ת כ"ח דינו הזוכרות והכא לא שייך תקנחא דרבנן דכ"ח ככנונית דלא שייך שלא תנעול דלת כפני לוויין ומוקמינן לה הר"ת וכבר שילמנו לך מממונינו שהוה זוכרות בקרבנות ועולות שהקרבנו לפניך לכפר על חטאתינו הו ליתא כי לא הכאת לי שה עולותיך וזכתיך לה ככרתני כי הו מוכחוס ומוקטרים לבעל ולהשרה לה קניית לי ככסף קנה לפרוע חייך מממונך וחלכ זכתיך לא הרויתני ואכתי חייב אתה לי ומלכר דאוכא מ"ר רכ"ח מדאו' דינו כעודות ולא שייך טעמה דשמא ומלא שדה נהה וכיון שכן מוקמינן לה אדאודיותא ולא עוד אלא העכרתני כחטאתיך הונעתני כענותיך ואווקי מוזק ופנה למעלה

גלות לנו כחורחך הקדושה דמקבל את הארס כתשובה כאלו קיוס מלוח פדועס אז הכרתי כעניי דסייתי כסה אוכד לפרוע חובתי ולפחות כעניי דסיית נפרע מממוני דלכל הפחות לריך לפרוע מהחובות ואתה ה' טוב וסלח ומקבל התשובה לפרעון גמור :

ג כזה נכון מקרא שכתוב ה' מה רבו לרי דכיס קמים עלי דכיס אומרים לנפשי הין ישועתה לו כה'קים סלה ואתה ה' מנן בערי כבודי ומרים דאשו דו"ל במהי פלוני דלוינהו קהמרי הין ישועתה לו וסוף כשען ברחמי שמים ומה הרמת דהש כבודי ומרים דהסי והנה כפ"ח דיומא המרו דה'הכירי מדחס ומתפויס מן החיטה כרברי תשובה דכתי' קחו עמכם דברים ושבו ה' ה' ולא עוד הלא שמחוקי לו טובה שנאמר זקח טוב ולא עוד הלא שדומה כמו שבה מזבח והקריב עליו קרבן פרו נדכה דכתיב וגשלמה פרים שפתינו הוהבס נדכה ע"כ והנה אויבי דור ס"ל דדבר תורה כ"ח דינו בעדיה וכלפי שמיא לא שיק טעמה דשמה ימלא דורה נאה והחוטא חייב לשלם מעידיה שנכסוי הוא גופו ומשו"ה קאמר דהע"ה רכיס אומרים לנפשי דייקה הין ישועתה לו כה'קים סלה דכיון דחטא בבת שבע הרי חב לשמים וריונו בעידיה ואין לו מקום פטור לפטור עלמו כממונו הו ככני ביהו הלא דווקא מנפו זעבי לשלמי ועשו"ה הין ישועתה לו דייקה לנופו כה'קים סלה שיתפרע ממנו מהכנותי הו זיבורית ואתה ה' מנן בערי להלילי מכל מינו עונשים והפילו מהחובות הין גובה חובך ממני כי מקבל דברי וידוי והתשובה לפרעון גמור ולא עוד הלא כבודי ומרים דהסי רבכול מחוקלי טובה בתשובתי וכאלו הקרבותי לו שלמו נדכה מרים דאשו :

ובהא אמנא דמ"ז הרומ"ז על ההר"ש מ"ט בנלכיס וכחרת כתייס למען תחוס אתה וזרעך לאהבה את ה' אלהיך ולדבקה בו כי הוא חייך ואורך ימך ידוע מ"ט דו"ל עני חשוב כמת ולכן כה אמר ה' אתה בן אדם אם תרצה וכחרת כתייס להנלל מעוני חשוב כמה ותמיד תהיה צדקה שדוים כמעשה ידך ועוד זאת למען תחוס אתה וזרעך ותהריבו ימים על הארמה סמא דכולא לאהבה את ה' אלהיך ולשוב אליו תשובה מאהבה דאז הזדונות נעשות לך כזכות ומקבל אותם ממך לפרעון גמור ולא יפרע ממך מאומה שלם כממוך הזיבורית שלם כנוסף העידיה זכניך כשתילי זכיס סביב לשלחך למען תחיה אתה וזרעך ככח תשובתך אל ה' אלהיך ולדבקה בו להתדבק אחר מדותיו וזכה ורבה לסלוח לכל עון ולכל חטאת כי טוב וישר תפן חסד הוא ומרבה להטיב לשכיס אליו כי הוא חייך ואורך ימך ורוך :

קול דברים דרוש ב'

גרסינן כדביתא כפ"ח דיומא ולריך לפרוט את החטא שנאמר הנה חטא העם הזה חטאת גדולה ויעשו להם אלהי זקב דברי רבי יהודה בן בבא ד' עקיבה אומר השרי נשוי פשע כסוי חטאת הלא מהו שאמר מרע"ה ויעשו להם אלהי זקב כד' ונא' דא"ד ונא' אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע כהן וזהב שהרכיב להם לישראל עד שהמרו די גרס להם שיעשו אלהי זקב :

צאו וראו מעשה ה' הכותר בעמו ישראל זה העם

כחר לנחלה לו - והף כי יחטא וזאשס אס שוב ישוב היתה כתורה חוזר וניא"ד ונסלח לו - ולא עוד אלא גדול הדוננו אב הרחמים והוא מסיב"ת פעל ועשה ללמד אדם דעת אלהים ידעה לו - יורה חטאים לא ולמד מגדולי ישראל כ"ן זכרון לראשונים יחיד ורכיס כי לה' חטאו ושבו ושיחירו אל הלא ה' זו חטאנו לו - אף אתה כן עשה זאת אופה ישוב לימי עלומי ורפואות תעלה ושכ ורפא לו - וה"ן נגה לו - כאשר ב"ה הענין מפורס כהר הוטב בדברי רז"ל פ"ק דע"ד ד"ר אמר ריב"ל לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה שנתמר מי ותן והיה לבבם זה להם ליראה הויו והיינו דא"ר יוחנן מסוס דשכ"י לא היה רוד רהיו לאותו מעשה ולא ישראל דהויו לאותו מעשה לא רוד וכו' דכתי' ולכו חלל בקרבי ולא ישראל וכו' דכתי' מי ותן והיה לבבם זה להם ליראה אותי ולא ישראל אלא ליתן עשו לומר לך שאם חטא יחיד ה"ל כלך חלל יחיד ואם חטא זכור ה"ל כלך חלל זכור ולריכא דהי השמועי' יחיד מסוס דלא מפרסס חטאיה הכל זכור דמפרסס חטאיה אימא לא ואי אשמועינן זכור מסוס דנפשי רחמייהו הכל יחיד ולא אלימא זכותיה אימא לא לריכא ופירש"י ז"ל לא עשו ישראל את העגל כלומר גבורים ושלטים פוירס היו וכו' אלא גזירת מלך הוא לשלוט בס כרי ליתן פ"פ לב"ת מיתתו והיה לבבם כסינו כממר הלמה גבורים והין לו כח לשלוט כקרבי לומר לך גזירת מלך היתה ליתן פ"פ לשכיס ע"כ והתוס' כתבו ולריכא פירוש לכתוב חטאים וקבלת תשובתם והנה לפוס דיהטא נדעה דכוונת התוס' בתלקו"ת תשיח פלנץ כהי דש' דפירש דגזירת מלך היא שיתטאו ישראל ודהע"ה להורות תשובה להורות הכאים אחרים ויריכא לנזור חטאת הגבור והיחיד להורות נתן דמקבלי בתשובה כין ליחיד בין לזכור ורכותיו התוס' לא ניחא להו כהכו דהין הקב"ה נזור על האדם לחטאו וכבר מסר הבחירה ביד האדם ולהכי פירשו דכולא סוניא בכתיבת הענינים דווקא דמאידכתב חטא והתשובה לזכור וכיחיד משס אנו למדים כמה גדולה תשובה ולריכא לכתוב חטאים וקבלת תשובתם כיחיד ובלבור להורות ללבור וליתיד כחה של תשובה והכי פי' דברי התוס' הרב מאיר עיני סכמים כאשר יכה לשונו לקמן :

זעפי"ז בין נבין מאמר הנלכס פ"ה דריכא למידק אמאי לא נוחא ליה ד"ז בן בבא שיטת רע"ק מאחר דפתח בהללה זכותא דרכיס ומנה ללמד סניגוריוא כפרט לכללות עדת ישראל וא"כ הוי ויעשו להם אלהי זקב לאו לפירוע החטא המרו אלא ללמד זכות על בית ישראל ואמאי נחד ד"ו כ"ב מנה ועפ"י האמור נכון הדבר דר"י כ"ב כבירא ליה כסכרת התוס' דלאו גזירת מלך היא ומאי דהמרו לא עשו ישראל את העגל עיקרא דמולתא על כתיבת הענינים קאי הכל כנוף המעשה עלמו הין הקב"ה נזור על האדם שיחטה וה"כ בהכרת ה"ה ויעשו להם אלהי זקב לפירוע את החטא הכל ד"עק ס"ל כסכרת רש"י דגזירת מלך היא שיחטאו ומשו"ה דדיס מקרא ויעשו להם אלהי זקב כד"ו דכסף הרכיב להם וממאי דהרכיב להם כ"ב עד שאמרו די משס הוראה וזאהה דגזירתך היא שגזרת עליהם לחטא כי למס להו כ"ב ריכוזי זקב הלא וראי לקיים גזירתך ערך עכע להכי הרבת גבוי בכסיס רכיס ואין להאשימם על זה ות"כ הין לנו רהים מהכתוב דריך

דלריך לפרוט החטא • וכוה נכין מ"ש אני אמרתי ה' חניו רפאה נפשו כי חטאתי לך אויבי ואמר רע לי מחי ימות ואבד שמו ואם כל לראות שוא ידבר דכל רבני המפרשים ז"ל החזו לער כהאי כי חטאתי דנותן טעם לפגם ועוד להבין במאי פליגי אויבי דוד הע"ה עמו ומאי לך ולי דקאמרי ועפ"ה מבואר כי דהע"ה ס"ל כפי' דס"י דכל חטא ישר' וחטא דוד גורת מלך ולכן מימר המר ה' חגני רפאה נפשו מחלה עוני כי חטאתי לך כל מה שחטאתי למען אלהינו כי גורם עליו לחטוא להורות שאי' ליחיד אויבי ואמרו כדאי וכדאי לכא עליו רע כי מה שחטאתי לו להנחם עלמי ולא אמרו לא דוד רהוי להותן מעשה וכו' להורות תשובה ליחיד היינו לענון כתיבת העון כמורה שכתוב בסדרת החוס' הכל לבני העון עלמו מפי עליון לא תלא גורה לחטוא ועל כן מקוי ימות ואבד שמו ואם כל האדם לראות כדון זה ראה יראה כי האויב שוא ידבר וגזרה היה מלפניו עליו לחטוא כי לכו חלל בקרכו וכדאי להעמיד לי את חטאתי סלח נא :

והנה רהייתו להרכ הגדול כמורה"ש הלגאז ז"ל כס' זסכ שיכה שכתב וז"ל דאמאי לא אמר ולריכא דאי אשמועי' לכוור הו"ה שאני לכוור דתפלת מרע"ה הוא דההייתו דהכי כתיב סלתו כדכריך ע"כ זהר"כ בני יצחק ז"ל כפי' נלכיס כחב ולעד"ן דקושיא ליכא שאם היה אומר כן היה סותר אח עלמו שהרי הוא אמר כתחלה לכוור של מדבר חטאו להורות תשובה לכל לכוור דעלמא וז"ל חס הוה הו' ולריכא לחטוא יחיד ולכוור דאי אשמועינן לכוור הו"ה שאני לכוור דתפלת מרע"ה הוא דאהנו להו"ה חס הוה ק"ל דנס לכוור לא הוה ולפי' מלכוור המדבר דשאינו לכוור המדבר דתפלת מרע"ה דאהנו להו וליך קאמר כרישא לכוור המדבר חטאו להורות תשובה לכל לכוור דעלמא וז"ל יחיד וריכא דהיינו דהע"ה שלא התפלל עליו שום נכיא שאני יחיד דלא מפרסם חטאיה ולסכי מחקבל תשובת היחיד אף בלא תפלת נכיא תאמר לכוור דלא מפרסם חטאיה עכ"ל ונראה דכוונת הרב ז"ל דמדקאמר רשכ"י לא דוד רהוי להותן מעשה וכו' הלא שאם חטא יחיד א"ל וכו' מוכח דלכוור וליך מלכוור ויחיד וליך מיוחד ולא דמכונייה חטאיה בלד השוה שבהם מדור המדבר ודוד ולפי' יחיד ורכיס דעלמא מדקאמר שאם חטא יחיד א"ל כלך הלא יחיד ואם חטא לכוור א"ל כלך הלא לכוור אלא דק"ל לש"ס אמאי אינטרוך ולפתיא מיוחד ולכוור ובתרא מנייהו סגויחוחי הוידך ולהכי עכור לריכותא ומעתה אי הוה אמר הש"ס הנריכות' כדקאמ' מהרש"ה הוה קשה טוכא דנס לכוור דעלמא לא מלו תו למולך מלכוור המדבר כיון דריכא תפלת מרע"ה וכו' דוד וריכא שאני דוד דלא מפרסם חטאיה וריכא למימר תו לכוור וריכא דמפרסם חטאיה ולא רהוי זה כדאי זה הדר השוה שבהם שחטאו ושכו ונתקבלה חטאתם אף אני אכיא כל כדאי עולם וכו' דהא לאו מתדווייהו וליך רשכ"י מלד השוה שבהם הלא לכוור מלכוור ויחיד ולפי' זה יש לתרץ כמו מאי דפריך תו מהרש"ה ז"ל שם וז"ל אכן הריכא למידק כי קאמר ופי' אשמועי' יחיד משום דלא מפרסם חטאיה ולמא עדיפא מנה דהו' אשמועי' יחיד משום דכו"ה דוד לא חטא גמור כמ"ש כס' סגט כריתות כותב להשתו וכו' וכן כס' הזהר דקב"ה הלין כעד דוד וכו' ע"כ ולפי' ד הרב בני יצחק פירכא דהו הוה אמר הכי היה קותר את עלמו דכתחלה קאמר רשכ"י

דחטא דוד להורות תשובה ליחיד ופי' הוה אמר ופי' אשמועי' דוד הוה אמרינן לא דוד חטא דנט כריתות כותב לאשתו תיקשי דנס יחיד לא הוה ילפינן מדוד הע"ה רלא חטא חטא גמור דנט כריתות וכו' והכי קאמר רשכ"י דמרע"ה ולפינן תשובה ליחיד וכו' לכוור וריכא שאני לכוור דנפישו כריתות אלא ודאי רשכ"י והני אמוראי לא ס"ל ההוה דנט כריתות ומזה עלמו קשה על מ"ש הרב גופיה לתרץ קושייתו ז"ל וז"ל דהתוס' סוכרים דהוה גופא קאמר דאי אשמועי' יחיד רלא מפרסם חטאיה פי' אינו נגלה לכל וידוע שדהע"ה חטא דהיכה מ"ד כל האומר דוד חטא אינו אלה טועה וכו' עכ"ל ולפי' דכרי הרב בני יצחק אי אפשר לתרץ כן דא"כ העיקרה דרינא פירכא מנ"ל תשובה ליחיד דאי מרע"ה ליכא ולפתיא דשאינו דוד רלא חטא חטא גמור :

כתב עוד הרב מהרש"ה תו איכא למידק כי קאמר ופי' אשמועי' יחיד דלא מפרסם אומא ופי' אשמועי' יחיד משום דלאו ע"ז הוה ז"ל רלא קאמר הכי משום דסוף סוף למע לא חטאיה את היחיד אפי' כע"ז ונשמע ק"ו לרכיס ולישאו מילפותא דרכיס וכו' ע"כ לריך לומר לפי תודון זה דכיתור אפי' יחיד חטא מפרסם לא הוהא מילתא כחטא הלכוור הנפורסם דהלת"ה תוקשי הא כמו לתר' הש"ס דהו' חטא מפורסם דלא מפרסם דהו"ל להחטיא יחיד חטא מפורסם ולישתוק מילפותא דרכיס אלא ודאי דכלכוור פרסומא רכה הריכא מה שאינו כחטא יחיד אף דהו מפורסם אף ישל הרגיש על הרב ז"ל אמאי לא פריך פירכא זו לשיטת התוס' דלאו בוורה היה מלפניו ועיקרה דמילתא בכתיבה היא דלא שייך תו לשנויי האו שינוייה דרב ז"ל וז"ל דהתוס' מתרלים כדמאני הרב בתי' שני דבדהע"ה מתחבת ע"ז הוה זכור מדוקדק שפיר לישנא דהש"ס דלא מפרסם חטאיה דבמחשכה תליא מילתא ומיודע לכך אנוש כי אס כלתי ה' לכוור :

יעוד הכיח שם הרב רבוור התוס' ולריכא וכתב כמה הכרחיות שהוכרחו התוס' לפרש נגד פירש"י ומכלל שהיה כפרט כתב וז"ל ועוד ק"ל דאם הפי' הוא למא גזר שיחטיא בשלמא לכוור שאל היטב אכל דלמא החטיא היחיד אינה קושיא דהוא שאל כפיו להקב"ה דלמא לא קרא עליו אלהי דוד כמו על האבות והאיכב לו הקב"ה אינהו מינסו לי והאיכב הוא כחנני ה' ונסני ע"כ אחרי ניו"ק לרידי הדיוט סוי לי היך שום ערעור מהא על פירש"י דהא גס לדעת התוס' דלאו גזרת מלך היא תיקשי שהרי אשכחן דקב"ה אמר אליו לנסותו כה"ה אלא ודאי ע"כ לומר דהנס דאמר ליה הכי אכל לא נפקת גזירתא משמיה לחטוא לחור מימר אמר ליה לנסותו ג"כ גס לפירש"י שפיר קא פריך הש"ס למא גזר עליו לחטוא דאע"ג דאיהו אמר כחנני ה' ונסני מ"מ לא הו"ל למגזר עליו לחטוא וכמו דלא גזר על האבות אלא ניס"ה כס איכרא דלפירש"י מטעמא אחריתא לא החייה הויה סכרא דהואר דבכנני ה' ונסני דאם באמת גזירת מלך היא א"כ הא לא מיקרי נסיון דכהכרח לחטוא כיון דמפי עליון ל"ו תלה הנז"דה והכניה ואפשר לושכ גס לזאח על פי מ"ש מהרש"ה עוד שם למאי דמקשו לפירש"י דה"כ למא נענשו דוד המדבר כעון העגל מאחר דגזירת מלך הוא ותייך הרב דהו לא גזר הלא שיחטיאו אבל לא גזר שיחטיאו כע"ז הלא בעון אחר ע"כ א"כ כדהע"ה כמו הריכה למימי דאיהו לא גזר אומר שיחטיא כנ"ע דהו חמורה מן השלשה

קולו של משה

קול דברים דרוש ב'

השליטה הכי נכבד' אלה שחטה סתם והוא סגנו כחטא קל' אבל כנ"ע לא נזר עליו ושפיר הוא כסיון ואפשר דלזה אמרו כוזה דהני מוריעך רכסונך בא"ה דר"ל דנה תימא אית לי פתח פתוח דגזירת מלך היא דהני לא גזרתי ביחוד על ג"ע הן אמת דיש לנמנע קלח כיון לקירוף הרב ז"ל כיון לקירוף דידן דה"כ רבים מנא הוא ידעו דגם כע"ז דחמיר טובא ומפרסמי חטאיהו דאיכא תקנתא בתשובה והוה אמרי דווקא כחטא אחרינא רקי"ל לגבי ע"ז מהנייה השוכה וא"כ בהכרח לחטוא רבים כע"ז להורות דגם רבים וכחטא ע"ז נקבלה תשובתם וכמו כן בדה"ע דחמיר דלא נפיש זכותיה מנא הוא ידעו' דגם בעין רחמיר כנ"ע ההנייה השוכה כי על כן נלע"ד דל"כ כמ"ש הרב וכמ"ש בסמוך דהע"ה אית ליה נמו עון מחשבת ע"ז וכהא' מתוקמא גזירת מלך הייתה ליה הויה דבת שבע משום כסיון ולא גזירה היה מלפניו ומש"ה נענש על מעשה דכ"ש דגזירת מלך מתקיימת כמחשבת ע"ז גם כזה יהודן מ"ש מוהרש"א וכמ"ש דאמאי לא קאמר אי השמועי' ביחוד הו"ה דלא תטא חטא גמור דנט כדיוקת וכו' דאנן לאו מהא ולפינן אלה מההוא דדור בא עד הרה"ש ומה שנעשו ישראל כעגל הע"ג דגזירת מלך היא אפשר לומר משום שהוסיפו על השמועה וכמ"ש בש"ס דע"ז דכ"ג ע"פ הנה הלהיך ישראל שנתאוו להלוהות הרכה אשר מטעם זה נאסרו האשרות דא"ו דמאחר שנתאוו להם ובהו גויים והשתאו להם שיתחייבו עכרי דכע"ז במחשבת תלוא מילתא כל שכן הכא דבפה מלא אמרו הלה הלהיך ישראל וה' לא ליה על כל זאת רק שיחטאו כע"ז והם הוסיפו סרה על דרך אני קלפתי מעט והם עזרו לרעה ומש"ה נענשו. ועל פי זה יש להמחוק מאד ז"ל בשבת דפ"ח אשכול הכופר דודי לי ככרמי עין גדי מי שהכל שלו מכפר לי על עון גדי שגרמתי לי ופירש"י שאספתי להתאוות אלוהות הרכה כדכתי' הלה הלהיך ישראל ע"כ וי"ל למה לבת ישראל להגדיל המדורה כאומרם בכרמי שגרמתי לי ובקיותר הול"ל מכפר לי עון עין גדי וממילא משמע שהיא על עון העגל ועפ"ז נכון הדבר דקאמרה כ"ו מי שהכל שלו מכפר לי עון העגל שגרמתי לי דבשלמא על עיקר עון העגל הוין עלי לבקש רחמים שתכפר לי כי גזרה היא מלפני שוכן מעונה לחטוא כרי להורות תשו' אבל בכרמי עין גדי שגרמתי לי ונחאוייתי להלוהות הרכה והוספתי על השמועה היתה הנחנה מבקשים כבקשה שתכפר לי :

ג מ"ש עוד הרב מוהרש"ה ז"ל וקוק"ל לחוס' דאם הפי' הוא אילטרין להחטיא הרבים וכיון דסברתו הע"ג דבעלמא איהן הקב"ה גזור על האדם כאן גזר לזכות את הרבים ללמדם דרכי השוכה ואימא אינו מטעם השוכה אלא גזר שיחטאו הרבים כרי לזכות רוחת הכאים שימות הדור והויה כנייהם שוכים ע"כ וכוננו ז"ל על פי מ"ש הש"ס אחר דכרי ריב"ל אמר ד"ל בואו וכחזיק טובה לאבותינו שהלמלא הם לא חטאו לנו לא כהני לעולם ואוקי לה הש"ס דלעולם מתויה התינה הלה לא היוני חשוכים בעולם ולפקע"ן דה"ק גם זאת לא תיקטי לרש"י דבשלמא לגזור עליהם שיחטאו כרי ללמד תשובה לדורות הבאים כראוי ואע"ג דבעלמא קי"ל הוין אומרים להם לחטוא כרי שזוכה כבירך אפשר דהיינו דווקא שזוכה בזכות אחד העושה מזה אחד אבל שזוכה כרי לרשע חיי עולם הבא דאם מת בלא תשובה כפרט חס' היה מעבירות הקמורות

וכע"ז קי"ל המורה כע"ז כאלו כופר ככל הקורה כולה וימן האפיקורוסים יחשב חף הוא ונטרד מע"הב ומש"ה כל כי הוא גונא אומרים להם חטוא כרי שזוכה כבירך ושציר גזר עליוהו אבל לגזור עליהם לחטוא ולהמית את כל הקהל ההוא כרי להחשיב הכאים עבוד חושבנ"ה ולא זכותא דכתיב היא אלא לעלות ממעל לחש"כ ויחש"כ ה' כנייהם אפריהם כל כי הוא מילתא איהן אומרים להם חטוא כרי שזוכה כבירך :

עוד

הקשה הרב על הש"ס וז"ל חו קשה דלמה הולך שיחטאו לבור וכו' חס לא היו רואין המעשה לא היו מאמינים כמ"ש בתורה ושבת עד ה' הלהיך וכו' וז"ע עכ"ל וכחכ על זה הרב בני ולחך לקרן משם גיטו דמקרא דאורייתא משמע דהתשו' מהנייה בחר היסורין רהני כתי' כלר לך ומלאך וכו' אבל הכא מיירי חף שלא יארע הכי ועשה תשובה וכחכ עליו הרב ככ"ו דהוין קירוף זה עולה יפה דהא קי"ל דהו' איכא באתו עון ח"ה תשובה וי"הכ וייסורין קולין ומיתה ממרקה והכא בלכור היכא ח"ה כמ"ש רש"י דמפרסם חטאיהו ואיכא ח"ה וא"כ בהכרח בעון העגל שיהיה תשו' וייסורין לתלות ומיתה לכפר זת"ר ולרדודי הדווט אחר המחילה רכה איהן זה כדאוי לדחות קירוף גיטו דחטיקרא דדינא יש לחקור למה הולך הרב לומר זה דח"ה ובלה"ה נמו לפי דעתו רחוי קירוף זה וכברייחא דהא הכא עון ע"ז ועושה ככרת ומיתה כ"ד וכברייחא דר' ישמעאל דג' חלוקי כפרה כהויה קתני כדיוקת ומיתה כ"ד תשובה וי"הכ קולין וייסורין ממרקין וה"כ לא מלינן מימר דבעגל כתשו' לחוד נכפר להם הלה דמעיקרא קושיא ליתא דכבר אהו ממו' לאוי בספרן של דריקוס כמה שינוי ליכא הויה כדיוקת דג' חלוקי כפרה עם מתני' דתשובה ומ"ט כדריס כפני הפורענות ובאשר יסיה האו'פן ליכא הויה דר' יקישב הך דקמן וחד מן שינוי קירוב דתשו' דחיד יתא' כד' חלוקי כפרה אבל תשובה דרכים כתשו' לחוד סני וכחטא העגל תשו' דרכים הויה שמועי' דכתשו' גרודא מקובל והגם דמקרא דשבת עד ה' אלהיך משמעוהו על ישראל ככללות ואפ"ה קאמר דבחר היסורין דכלר לך מהנייה התשובה איכא למימר דהתם חיידי דכל אחד ואחד מישראל עושה תשובה לבדו ולא תשובה הרבים ככללות ואלמלא עון העגל הוה אמינה דגם בתשובת ישראל ככללות וקרא' כפשיטתו כעו' יסורין כהרי תשובה והשתא דאונגלי מילתא מעון העגל דכתשו' כלתי יסורין והשדה שכינתו כנייהם וכמ"ש דז"ל משכן העדות עדות לישראל שנמחל להם אוחו עון ע"כ לקרן מקרא שכתוב ושבת וכו' בתשובה כל אחד כפרטות או י"ל דאלמלא עון העגל הוה אמינה קרא' כדווקא קאמר דאחר היסורין כלר לך וכו' ושבת וכו' הו מהנייה התשובה הפי' הם רבים אבל כחר רילפינן ממעשה העגל דתשובה הרבים כתשו' לחוד מהני ח"כ קרא' דכלר לך וכו' קדר הענין קא' משתעו דלא יקעוררו בתשו' עד אחר כפר לך ומגיד מרה"שית אחריית ולא כדווקא קאמר דלא מעליה תתשו' עד אחר היסורין ועוד זאת יישבו הויה דר' כהרי מתני' ופלג"ן כהרייהו כאן מירבה כאן מירבה וה"כ אלמלא מעשה העגל הוה אמינה סתם תשובה לא מהנייה כי גם כהרי יסורין וכמעשה העגל הגם דתחלה הויה תשובתם מירבה אמנם כיון דאשכחן דמאליהם ומעלמם גזרו תענית מ' יום בעליית מרע"ה לקר עליה ג' ולא ליה להם מרע"ה על ככה וכיום המ' לנו כמענית הרי

עשו תשובה נמורה ואפשר רמזהכה היתה ומש"ה אמר
לי למחית פלחתי כדברך והשרה שכונתי כיניסה במשכן
וילפיני רתשו' מאהבה סנו בתשו' לחוד ומאוי הקשיות
מפירש"ו על פ' וביום פקדו ופקדתי אפסר לומר על
פיו מ"ש כסמוך שבוסיפו סרה ונתאו להלוותו הרבה
ולא אסיק ארעתיוהו דגס כזה פשעו ולא קזוו בתשובה
על זאת :

והרב

כני יתקן איהו דיריה הריץ יתיב לקושיית
מוהרש"א וז"ל דהבא מייירו כלכור ולא
מפרסם חטאיה דהכו כתיב לעיל מניח ואמרו כל
הגוים על מה עשה ה' ככה וכו' ואמרו על אשר עזבו
וכו' הרי רכל הגוים שאלין על מה עשה ה' ככה ה"כ
וראי דאין יורעים מחטאתם אלא שח"כ מודיעין להם
שחטאו ולפיכך כחו עליהם הרעות ח"כ נמלה דבעת
שחטאו לא מפרסם חטאתם ח"כ ליכא התם ח"כ דהכי
גרסי' כיומא דכו' היכו דמי ח"ה ח"ר כגון אלא
דשקילנא כשדא מכו טכחא ולא יהיבנא דמי לאלתר
ופירש"ו ובשאלני מאחר לפרוע הוא הו' הני גזין ולמד
ממני להיות מזולזל בגזל ע"כ כ"כ רש"י לעו' מניה ח"ה
קוטא ומחטאי אחרים ח"כ הכא כיון שידיעת הגוים
אחר המכה כוראו אין באין ללמוד מהם גמלא דהתם
מייירו שלא למרו מאותו זכור שום הומה אחרת וז"כ
ליכא ח"ה וברכר הזה קאי מדע"ה והיה כי יבואו וכו'
ושבת עד ה' הלהיך וכו' דהיינו באותו זכור דלא יהא
בעת חטאתם פירסום באופן דליכא ח"ה כמטאות
ש"ה"ע לא ילמדו מהם או יש תשובה להם אבל כי יהיה
חטאתם בפירסום באופן דליכא ח"ה כמטאות ש"ה"ע
ילמדו מהם כגון חטא העגל שנתפרסם כין ח"ה"ע ובאין
ללמוד מהם התם מנ"ל דאובא תשובה לכן הולכנו
ישראל לחטוא במדבר וכו' באופן שיהא ברבר ח"ה
בעת שחטאו ואף על פי כן קיבלם בתשובה וכו' עכ"ל
ואתרו ניו"ק נראה דאישתמיטתיה גמרא ערוכה
בסנהדרין דע"ד וכמה פרהסיא חר"ו אר"ות הין
פיהסיא פחותה מ' פשיטא ישראל בעו' דכתו' ונקדשתי
בהון ככו' בעו' ט' מישראל וא' כתי' מהו ת"ש דתני
ר"י אטיא תוך תוך כתי' הכא ונקדשתי בתוך כני ישראל
וכתי' התם הכדלו מתוך העדה מה להלן ו' וכולהו ישר'
אף כהן ו' וכולהו ישראל ובעו התם הו' כן נח מטויה על
ק"ה חס לאו ורלו ללמוד מנעמן דאמר בהשתחויותי בית
דמון וא"ל אלישע לך לשלום והול' אסור ודמי התם
בלגעה ופירש"ו דליכא ו' מישראל מכל אלין מוכח דלא
מיקרו פרהסיא ורבים אלא דווקא בי' מישראל אבל
לפני ח"ה"ע לא מיקרו פרהסיא ורבים ואדרבה כלגעה
מיקרו וכו' הרמב"ם בפ"ם מיסורי התורה כל העובר
מדעתו בלא הוכח על אחת מכל מטות וכו' הרי זה
מחלל את השם וכו' ואם עבר כי' מישראל הרי זה חילל
את השם ברבים וכן כתב לעו' גבו והרג ואל יעבור
הרי דלא מיקרו ברבים אלא כי' מישראל דווקא אבל
כה"ה"ע לא מיקרו פרהסיא ועוד קשה הא דהיקו קרא
דושבת עד ה' הלהיך כלה למרו הגוים מהם דלא
מיקרו פרהסיא אטו מי לא עסקו' כשלא חטאו הגו'
כיון יחד ולא נשתיר מיעוטו ואפילו ו' מהם וטודותם
אחר הרוב ומיקרו פרהסיא שחטאו כפני אותם
הצומדים מנגד ולא חטאו עמהם ותו קשה מה יענו
שפתו לדיק בקרא רפ' והתחנן כזר לך וכו' ושבת עד
ה' הלהיך והרי התם סתמא קאמר ואפילו שיהי נורע
מעט שחטאו כל חטאתם לגווי הארלות ואפ"ה מהגוי'ה

התשובה ותו קשה לע"ד דהיקור שייך דלכור כולו
שחטאו לא מיקרו ח"ה ופרהסיא אין הרעת סוכלו
דמאתר דלכור כולו חטא אין לך ח"ה ברבים גדול מזה
ומאוי דאיותי מהסוא דרכ לא שמה מקינא דהרו כתב
שם הרמב"ם ויש דברים אחרים שםם בכלל ח"ה והיא
שועשה אותם ארס גדול בתורה וכו' הרי זה חילל את ה'
כגון שלקח ואינו נותן דמי המקח לאלתר וכו' הרי דאין
זה הוא ח"ה דווקא אלא בכלל ח"ה ומס גס דאפילו
העובר על אחת ממטות ה' בשאט כפש אפילו שלא
בפרהסיא כפני ו' מישראל מיקרו חילול ה' כמ"ש
הרמב"ם וכתבתי קלת לשונו כסמוך אלא דלענין
פרהסיא וברבים אינו אלא דווקא כפני ו' מישראל ולפני
ח"ה"ע לא מיקרו פרהסיא :

וראיתי

אחרי רואי להרב בגרי כהונה ו' לדף קל"ג
שעמד על קושיא זו דמאתר דמטות התשו'
כתיבא באורייתא אמאי אולטעדיך לן לחטוא ישראל
ורקע"ה וגם קשיותא מתשו' אר"ה רוקין וראובן וקידן
וז"ל דהלו לפי המטות הנו' בתורה הים אפשר לספק
עדיון חילוי לא ישוב הכ"ת למדרגתו הא' שהיה קודם
שיחטא כיון שיש לו הכתם כנפשו מתמת החטא והף
שיקבלהו לא יעלה לאותה מדרגה וכמ"ש המפר' ש"ע ו'
היה מתפלל הנביא השיבו ה' אליך ונשובה חדש וימינו
כקדם כמו וכו' ואפשר שמחמת זה לא יודרו הכ"ת לזה
סולתך דהע"ה וישראל לחטוא להורות כי ישובו אל
מדרגתם הא' שהיו דאינו דהע"ה שאמר שהע"ה כ"ד
רנות ולא נענה וכיון שאמר זכרה לחסדי דוד עכרך
נענה וישראל זכו אחר תשו' עון העגל שנעשו משכן
לשכינה וכמ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם בתוכו
לא נאמר אלא בתוכם עכ"ל ואפשר לפקע"ד להרחיב
הענין על פיו מ"ש בש"ס פ"ח דיומא חר"ל גדולה תשו'
שזריות נעשות להם כשגנות אינו ושאמר ר"ל גדולה
תשו' שזריות נעשות להם כזכות ל"ק כאן מאהבה כאן
מיראה אף אכן נמו נימא דאף דכתוב בתורה מטות
התשו' מ"מ הוה אמונא דלא מהגוי'ה תשובה אפילו
מאהבה אלא שהזריות נעשות כשגנות אבל שימחל
העון מכל וכל קר"ה דלא מהגוי'ה דאכתי לא אינלא
קרא דוחקאל דכתו' ובשוב רשע מרשעתו וכו' היה
יחיה דמניה ילוף ר"ל שהזריות נעשות כזכות לכן
חטאו בית ישראל ודקע"ה להורות לנו את הדרך
שהזריות נמחלין מכל וכל בתשובה מאהבה דמשו"ה
כשאמר שלמה הע"ה זכרה לחסדי דוד עכרך מיר
נענה דאו לא נמחל העון מכל וכל וחוד לחיות חטא
שוגג כיזר נענה סוף סוף הרי חטא בידו אלא וראוי
שנמחל אפילו משוגג והכי נמו כישראל ולכן השכין
שכינתו בתוכם ועוד יש לומר בענין ישראל דאפ"ה תימא
דתשו' מיראה היתה ולא מאהבה אכתי אפשר לומר
דמלר"ך לריכו' לחטוא ונקדים מ"ש מוהרש"א ו"ל
בח"ה על מ"ש שם בש"ס אמר ר"ל גדולה תשו' שמנעת
עד כסה הכבוד שגאמר טובה ישראל עד ה' הלהיך
ר"וח אמר עד ולה' עד בכלל ופריך הרב אמאי לא פליגו
כקרא דכתו' בתורה ושבת עד ה' הלהיך וי"ל דהאי קרא
ודאי דיש לפרשו כפי דעתם ושבת עד ה' שיהיה משכחת
לשוב בתשובה שלימה אבל מי יומר דהקב"ה יוכל' אבל
כדברי הנביא שה"ל טובה ישראל מפי הקב"ה משמע
שיקבלם כן ע"כ והנה יש להרהר קלת על תידון זה
דהרי כתיב נמו כנלכיס ואחת תשוב ושמת בקול ה'
דגיהה לשון לוו דלגודו ממנו מטות עשה דתשובה והכי
נמו

כמי קראי הכי המלוה הזאת לא נפלה וכו' דררשוהו על מלות התשובה הרי משמע שימקלו בתשובה אם ישבו זל"ל דכתיב קראי לאו בתשובה מע"ו איירי ולא כהוב כמו עד ה' הלהיך אלה בתשובה משאר עונות הכל מע"ו לא ירעו דמקבלו בתשובה וקראי דלכיס ושבת עד ה' הלהיך ויהיו כמי קראי דפ' והתחנן ושבת לא מגלייא מילתא דמקבלים בתשובה אלא שלפי דעתא ישבו הכל בקראי דקושע שובה ישראל עד ה' הלהיך משמע דהף מע"ו עסקייהו בתשובה א"כ לירון נמי גימא דמשור"ה הויגטריבו ישראל לחטוא בענל לארריו דגס כע"ו מהנייא התשובה וכ"ש לכרת ד"וח דהרוש עד ולא עד בכלל והכתיב לא היכתב קראי דירמיה והת כי זנית רעים רכיס וכו' והוא הניחא דהפי' כבוד לא מהנייא תשובה מע"ו להבי סטאובענל להורות תשובה לרכיס ויהע"ה הויגדך לחטוא להורות נתן דהס שב מאהבה נמחל העון מכל וכל ולא ודגות כשגנות הלה הרבה כזכיות יחשבו הף הם :

ועפ"ז אל ה' ויאר לנו הלה קריאתו דחוקאל סי' ג"ל והתה בן ארס אמור אל בית ישראל בן הנרתס להמר כי פשעינו וחקתינו עלינו וכס הנקנו נמקיס ואיך נחיה חי אני נאום ה' אלהים הם אחפון כמות המת כי הם כשוכ רשע מדרכו וחיה שוכו שוכו מדרכובם הרעים ולמה תמותו בית ישראל דמלבד מ"ש לעיל בדרוש א' דא"ל מה עלתם על דעתם לומר כי פשעינו וחקתינו עלינו ולא דאו מקראי מלא דיבר הכתוב ושבת עד ה' הלהיך תו הוכא למירק למה כפלו דכריהם כי פשעינו וחקתינו ובחדא מנייהו תוסני ועוד לירובין אנו למעדעו בדכריו של המב"ס שאמר הם אחפון כמות המת כי הם כשוכ רשע וכו' שוכו שוכו אמאי נקטו בחללה לטון יחיד כמות המת כשוכ רשע והח"כ שוכו שוכו ועוד למה כפל שוכו שוכו ולא סנו להו בחדא ועפ"י יע"ן כי בתי ישראל הוה"ל דהס דכתיב כחורה מלות התשובה וקב"ס מקבל השכים היינו דווקא משאר עבירות הכל ממדר הע"ו שמורדים בכבודו של מקיס ככיכול ואין לך פשע גדול מזה לא מנחא ולא מללא והוא דכתיב ושבת עד ה' הלהיך פירושו עד ולא עד בכלל הו דאויכו וסכרו לשוכ הכל לא מוכח דהקב"ה יקבלם בתשובה והף בשאר עבירות דווקא שהזדונות נעשות כשגנות הכל שימחל העון מכל וכל וישבו למדרגתם הראשונה לא מעלייא לכן אמרו לאמר כי פשעינו אלו המרדים שמרנו כיושבי בשמים כפשע הע"ו שפשענו ולא מהנייא התשובה לע"ו וגם שאר עינות שאע"פ שנעשה עליקם תשובה לא מהנייא הלה שיחזרו למדרגת שגנות וחקתינו ולכן פשעינו וחקתינו עלינו דכל טלרקי דמנינא למעכר בתשובה לא עלתם כירינו לימחל עון הע"ו ושאר עונות שימחקו מכל וכל וכס הנחנו נמקיס ואיך נחיה דהכלה גמורה ויהי לנו לכן לך אמור להם חי אני נאום ה' אלהים הם אחפון כמות המת כי הם כשוכ רשע מדרכו וחיה ואפי' יחיד החד דלא נפשו זכוותיה והרואיה מדוד מלך ישראל שהיה יחיד וסוא באחד ועשה תשובה ונמחל לו העון מכל וכל וכ"ס רכיס דנפישו ברחמי וגם מעון הע"ו היה לכ"ו ללאור מדור המדבר שחטאו בענל ונתקבלה תשובתם ולכן שוכו שוכו שתי תשובות בן משאר עונות בין מעון הע"ו בתשובה נהאכה שוכו חתיו ותחזרו למדרגתכם הראשונה אהבת עולם וקייחם עוד לנלח :

ובזה יומחק פסוק שהכתיב לעיל ברוש אמיר אני

אמרתי ה' חנני רפאה נפשו כי חטאתי לך וכיין דקרוק אחר דלמה הויגדך להארין בלשונו ה' חנני רפאה נפשו רכי מרפא נפשו זרתי שיחון עליו וכקיאור הול"ל ה' רפאה נפשו ועפ"ה נכון הוא דקאמר חני אמרתי כדנא דריוני ה' חנני שלא להענישני על חטאי ולא קיימא דחור המזיר למדרגת שוגג ואכתו בעי לכפורי החטא כיוסרין הלה רפאה נפשו לנקות אותה מכל חלאת החטאת ולא יזכר שם חטא כלל כי חטאתי לך למען שמך שגורת עלי לחטוא וכל עיקר הגזרה להורות דכתשו' מאהבה הזדונות נעשות כזכיות ולכן רפאה נפשו :

ג את זו דמוה בקרה חסרינא אלמרה פושעים דרכין וחקתיים הליך וישבו רי"ל למה כפל את דכריו כמלות שונות ועוד למה פושעים וחקתיים הול"ל פושעים וחקתיים ועפ"ה נכון הדבר דנקדים עוד מאוי דהיתא בכרכות הכהו כדיוני דהו בשכיבותיה דר' מתייר וכוו קא מלערי ליה סוב קא בעו ר"ע עליהו כי הוכי דלומות א"ל כדורייא דכיתיהו מהו דעתך משום דכתי' יתמו חטאים מי כתיב חטאים חטאים כתי' ע"כ הרי דדיוקין מדכתי' חטאים ולא כתי' חטאים משמע דהחטאים עלמן ולא בני ארס החוטאים ומימר אמר דהע"ה רכש"ע בדאיו לי שתעביר חטאתי ותמחול לי שהרי אלמרה פושעים דרכין כל מה שחטאתי הוא מלפניך שגורת עלי לחטוא כדו ללאר פושעים דרכין וכ"ת למה לך לחטוא לחודות תשובה וכו' קרא כתי' והתה תשוב לזה אמר הו ליתא דאי מהתם הוה חמינא דהזדונות נעשות כשגנות הף בתשו' מאהבה לכן חטאתי ללאר ארס דעת דגס אותם פושעים ששמו מיראס וקארו לפשעיהם להיות כמדינת חטאים שגורת עכ"ו הליך ישבו מאהבה ואחס מוחל להם מכל וכל ולזכיות כהו חשבון ועל כן כדאיו לי שתעביר על חטאתי ונקם לי ונקם :

ג כוס נכין קרא דכתי' מלפניך משפטיו ולא עיניך תחזונה משרים וי"ל מה היתה הכוונת באומר מלפניך משפטיו ולא ומס אלס המשרים כי דאס ירחס קוז מן המכוון אפשר לומר כה"ל ונכין מה שיש לירקרק דקרוק דק דהול"ל מלפניך משפטיו יהיה מה שלטון האומרת ולא ונקדים מ"ש בזוהר הקדוש דע"ו העון שעושה הארס נכרא מלאך משחית לחבל וזה המלאך עלמו עולה לפני הקב"ה ואומר הוא ע"פ שעשה אותי ועומד עם עד שוכ הארס בתשובה ואז ימחה כעכ ואס לא שב הארס זה המשחית עלמו הוא הנפרע מן הארס זמענישו כמ"ש ע"פ ותמונגנו ביד פשעינו וכן הוא כמעשה הטוב אשר יעשה אותם הארס נכרא מכל מלוה מלאך קרום ועולם לפני הרכיס שבשמים והומר אני מפי' שעשאתי עוד נקדים מ"ש התוס' ביומא דר"ו אהא דאמ"ד כרום אר"ו ח"נ ספרים נפתחים כה"ס א' של ל"ג וא' של ר"ג וא' של כ"ב כתיבו מי שרובו זכיות ומיעוט עונות נקרא ל"ג ובכא"ה רקאמר דהע"ה על אותו משחי' שנתהוה כחטאו גרש יגרשנו ה' ואל יעמוד למעלה ללאר עלי קטיגורייא וז"ל מלפניך משפטיו הוה מלאך רע אשר הוא משפטו וזאתו ומענישו ולא מלפניך ולא יעמוד עוד לפניך כי עיניך תחזינה אותם מלאכים קדושים וישירים שנכראו ממעשה הטוב שעשיתו כי אותם הרכיס וכל כי האי הרי רוכי זכיות ול"ג מיקרי ולכן גרש לך ויאלה :

גחזור לדרך הקדושים וכיין עוד המשך הפסוקים שהאמרים עוד בתקת לבי פקדת לילה לרפקני

קולו של משה

קול דברים ב'

קפד

רפתנו כל תמלא זמתי כל זעכור פי לפעולות ארס
 כדבר שפתיך אני שמרתי אורחות פרוץ דלריך להכין מה
 היתה כוונתי כאומרו לפעולות ארס כדבר שפתיך והנה
 כולקוט אותה מלפניך מ"ו א"ר. לוי אמר הקב"ה לדוד
 על חנם עשיתי סנהדרין לך ודק לפניהם ה"ל דוד
 דבש"ע ככתב כהודתך ושחר לא תקח זמן מתיראס
 ליקח שחר ולדון אותי הכל אתה שאתה נוטל שחר וכו'
 והונקלוס תרגם כסנת לכו הסערת עלי כליליא סנתא
 לוי לא השכחתי שחיקת חשבת כישות הלא עברת פומי
 ע"כ וע"פ דרכיו המור יאמר דקא תבע דוד המלך
 ע"ה מלפניך משפטו זלא דכשא"ל הקב"ה לך ודון אלל
 סנהדרין אז הסיב אתה תהיה דן אותי כי הסנהדרין
 הונס יודעים מה שמלא כלכות בני ארס כי הארס
 ירעה לעינים וה' יראה ללכב זאין לדון הלא מה שעיני
 רואות והמה רואים שכבר חטאתי ויחייבו אותי אבל
 הה' כוחן לכות וכליות הלהים לריך עינוך חסונה
 משמים ישרות לכות בני ארס גם כני איש והרי כסנת
 לכו פקדת לולה אסערת עלי כליליא לרפתני כלרוף
 כקף כל תמלא כי עול וסחיתא יודעת כי לכבי כאמן
 לפעוך ואפילו מתשבה רעה וזממה לא עברה על פי
 ואס תאמר והרי כבר חטאתי והרע בעינוך עשיתי עלי
 יתה כי לא מלכי כי אס מאת ה' היתה זאת לנוור עלי
 לחטוא לפעולות ארס כדבר שפתיך וכל מה שחטאתי
 כדי שפעלו בני ארס תשובה ואתה מקבלם הסולח לכל
 עוונתי ואפילו למדרגת סוגג לא יהיו אלה חודים
 הזדונות לזכות כל שפעלו בני ארס תשובה מאהבה
 ולכן כדבר שפתיך חטאתי משום גורקך וכל לגבי דודי
 אני שמרתי אורחות פרוץ הול"הר ולבי חלל בקרבו וכל
 העובר עלי להוות תשובה לחודים :

ודרכי התשובה ונשוב אליך למדרגה הראשונה כאשר
 קיינו טרם חטאתי קדש ימינו כקדם :

והנה על דיבור הקום' שכתבתי תתלק דבר שכתבו
 ולריכא פי' לכתוב חטאם וקבלת תשובתם
 כתב הרכ מאור עיני חכמים ז"ל גראה דרכיו הקום'
 מכוואר דאינהו לא מפרשים כפירש"י לא היו ישראל
 דאויים לומר שגורת מלך וכו' הלא שפתום' מפר' לא
 היה דוד דאין סיכתוב הקב"ה המעשה על-שמו וכן לא
 היו ישראל דאויים סיכתוב המעשה על שם כי לא
 לכבוד הוא להם ולמה נכתב לומר שאס יחיד וכו' וע"ז
 נמשך ג"כ ולריכא לכתוב חטאם וקבלת תשובתם וכו'
 וההכרח שהכוא לקום' לפרש כן דלפירש"י דריכין אנו
 לפ' ולריכא שהקב"ה היה לריך שקהיה גזרתו הול"הר
 כשניהם משום דאין אשמועי' וכו' ואין זה סוגיית הנמ'
 וגם הלאין עלמו דחוק לפר' כן ועוד מימות ישראל שעשו
 העגל עד ימות דוד כמעט ת"ק שנה הואך ידע היחיד
 לשיב כתשו' ויהיה לחוד פ"פ כל אותן השנים וכו' ל'
 להקב"ה להיות נזרתו על הרבים והיחיד כזמן אחד אבל
 לפי הפי' שכתבנו לרעת הקום' עולה הכל כהונן עכ"ל
 ואנכי איש בער ולא ארע חוות קשה הונד לו לפקע"ד
 כדרכו הרב ז"ל אחריו ניו"ק ז"ל ינא ה' מ"ש דהכרח
 הקום' לפי' כן דלפירש"י קשה מימות מרע"ה לימות
 דהע"ה קרוב לת"ק ש' מהיכן הוא יודעו ור"ל כשלמא
 לפי' הקום' דלאו גזרה הוא לא קשה מודי דעד דהותרע
 מולתא דהע"ה כתביה קרא ומה הו"ל למעבר אבל
 לפירש"י ק' הו"ל לנוור עליוכו כדוד לחוד ואנא זעורה
 לא ידעתי איך פלטי הקום' מערעור זה ואכתי קשה
 מהו קא פרוך הש"ס ואי אשמועי' יחיד וכו' דהיכו קום'
 מני לאשמועי' יחיד ולא ליאשמועי' כבוד דא"כ כל אותן
 הדורות ממרע"ה עד דהע"ה מהיבא קו ידעו מה
 שיהיה כדע"ה ויכתוב עליו קרא וכו' כנאיס הס ואין
 לימד דקבלתם הוא ידעו איש מפי איש אשר עשו את
 העגל כמדבר דא"כ כב' לא ליכתוב עליוסו קרא דלא
 לכבוד הוא להם וכקבלת איש מפי איש מידע ידעו וא"כ
 לא הו"ל לש"ס לו' הלא אי אשמועי' כבוד ולא אשמועי'
 יחיד ותו ק' כמ"ס הלא שפתום' מפרשים לא היה דוד דאין
 סיכתוב המעשה ע"ש וכו' אנו משא פנים יש כדבר
 ח' והרי מלינו לכמה מהראשונים שכתב חטאם וראובן
 יוכיח וארס ה' יליר כפיו ואפילו ישראל עלמן ביזאתם
 ממלדים שנאמר כהם ויראו העם את ה' וכו' ורז"ל
 אמרו ראתה שפחה על הים מה שלא וכו' ולאחר ג'
 ימים כתיב וילונו על משה ולמה נכתבה תלונתם ועוד
 קשה שאס כוונת הקום' לתלוק על פירש"י כמ"ס נורת
 מלך היא ה"כ כתחלת דיבור הש"ס דכרי דוכ"ל אשר שס
 רש"י תקע אהלו הו"ל לאתווי פירש"י ולכתוב עליו ואין
 נראה ולפרש פירושם כדרכם ככל מקום ועוד קשה שאס
 כוונת הקום' לפרש כל הסוגיית על כתיבת העניינים
 ולא על גוף המעשה היכי קאמר ריב"ל לא עשו ישראל
 את העגל לא נכתב מעשה העגל מכעו ליה וכן ק'
 מלאין דשכ"ו הלא למה עשו עשיה מאן דבר שמה ותו
 קשה מדקא מיתו רהי מקראו דבישר' מי יתן והיה
 לכבס זה וכו' וכדע"ה ולכי חלל בקרבו דכשלמא
 לפירש"י נוחא דנכודים וסליטוס כירס הוא ולא רהויס
 שיתנבר יארס עליהם הלא גזרת מלך היא הלא לפי'
 הקום' מהו רהי מיתו מקראו והא קא חיינן דחטאו
 ויותר יגדל התומה על דהע"ה היכי קאמר ולכי חלל
 בקרבו והרי כבר כפאו שר :

ובזה זכתה רפואי ההלל מלכד מה שביארו כהס
 דז"ל אורך כי עניתי ותי לי ליטועה אכן
 מאסו הכונים היתה לראש פנה מאת ה' היתה זאת
 היא נפלה בעינינו זה היום עשה ה' גנולה ונסמחה בו
 אנה ה' הושיעה נא אנה ה' הללחה נא זכנה מלינו
 שהת"ח נקראין בונים כדז"ל ת"ח מרכים שלום בעולם
 שנאמר וכל כמד למודי ה' ורכ שלום בניך ה"ת בניך
 הלא כוונך הרי דנקראין כונים ואפשר לומר דהכא
 דהע"ה מתנכה ע"ש העתיד להיות כזמן שלמה כנו
 כהכנסת החרון להיכל דדבקי שערים ואמר שהע"ה כ"ד
 דננות ולא נענה וכשאמר זכרם חסדי דוד עכרך אז
 פתחו שערים ונפתחו פני אויבי דוד כשולי קירם וידעו
 שנחמל לו אותם עון ועל זה קאמר אורך ה' לי ואת
 להודות וליתן את השבח כי עניתי ובאומרו שלמה כני
 זכרם חסדי דוד תקף עניתי ופתחו שערים ותי לי
 ליטועה כי הושעתני מפי המרגנים אחרי שכן הוא דוד
 הע"ה מאסו הכונים הת"ח משום שחטאתי על דרך הלא
 משכחין ה' השנה היא היתה לראש פנה דכל כך דננות
 שאמר לא נענה עד שאמר זכרה וכו' ואז ידעו נאמנה
 כי מאת ה' היתה זאת לנוור עלי לחטוא ואמרו היא
 נפלה כענינו כי כלל גדול כירינו לריך ורשע לא
 קאמר והכחירה כדי ארס זה היום עשה ה' להודות
 לנו דרכי הקשו' מדוד נגילה ונסמחה כו הסולח לעוונותי
 מכל וכל ועל כן תכון תפלתנו לפני כסא כבודך מהיום
 הזה והלאה אנה ה' הושיעה נא הושיענו מהמקטרגים
 עלינו לסלוח חטאתינו ע"י התשובה שנשוב לריך מאהבה
 וערינו אלהי ישענו כי הכא ליטעה מסייעין אותן אנה
 ה' הללחה נא הללחנו כהשובותינו להחויק כמוסר

קולו של משה קול דברים דרוש ב'

שוב ראיתי להם מהראש"ח ז"ל כדרשותיו ס' סקת דפי' להקום כרפי' המאור והקשה עלמו לדעת למה לא תקעו עלמם הקום לעי' ותירץ לזהו"ל ואשר לא ידעו שהמרוקו הם מפני שהיו הקום על הכי' שהם מפרשים הוא מכאן וכו' ואחרי נשיקת עפר כפות רגליו אכן זה מורה למאוננו דהיו דרך הקום לכתוב פי' הענין במקום הראיה אלה כעיקרן של דברים כותבין ודוחים פירש"י מרבנו הש"ס דלקמיה ומפרשים פירושים :

וכדו השתא חיו היות להרב תורת חיים ז"ל בשיטתו שהביא פירש"י וכתב עליו תימה והיו קי"ל מפי עליון לא הלא הרעות וכו' ותירץ ח"ל ונראה לפי שהר"ל שילדו ש"א מתגבר עליו ככל יום ומקשה להמתין והלמלא הקב"ה עוורו אינו יכול לו שנאמר ופיה רבע ללריוק וכו' וכיון רכתי' ופיה רשע ללריוק משמע קלת דלאו כל האדם זוכה שהיה הוא ית' בעוורו להלילו מילדו אה"כ הוא לריוק וכו' ליטהר אז מסייעין אותו ולכך קאמר שלא היו ישראל ראויין לאותו מעשה כיון רכתי' כהו מו יתן והיה וכו' אלמלא דלריוקים היו א"כ היה מן הראוי שהיה הוא ית' בעורם להלילם מאותו מעשה וכן כדור אלא כדו ליתן פ"פ לכ"ת הניחם הקב"ה על דרך מנהג העולם ולא היה בעורתם עכ"ל וכעין דרך זה פי' מוה"ר המוסמך הרי"ף זלה"ה בכסף מוזקק פ' וילך ובחידושויו לע"י והביא דברי הקום הנז"ל וכתב ז"ל דהיה אפי' לפרש הלכות דהש"ס על דרך זה דלמה נטעם ה' ללכוד ולחיות בכחירתם ולא עזרם אכל עדיון יקשה דכפי זה לא היה ראוי להעניש לה ללכוד כמעשה העגל ולא לדור בחטאו ולמה נענשו לזה כתבו הקום' וזריבא פי' לכתוב חטאם וכו' שהלכותיות הוא למה נכתב חטאם כחורה וכנתיאוס ואע"פ שבעיקר חטאם לא מנעם הקב"ה מכחירתם מפני התועלת הנמשך להודיע רחי הקשובה ללכודים ולחיות מ"מ למה נכתבו לז"א ולזריבא וכו' ע"כ ואחרי נשיקת עפר כפות רגליו לא ידעתי שכו"ל איך נחה דעתם דהקום' כפי' זה של זריבא מהקושי' דהא אפי' נפרש לזכות הש"ס על כתיבת העניינים אכתו קשה על גוף המעשה למס נענשו ואיך נחה שקטה האר"ש כפי' זה ולרדו הדיוט חיו לי מעיקרה קושיא ליתא דהגם הלום דלא עזרם ה' ונטעם בכחירה מ"מ לא פלגו כזה מכל וכל מיוי עונשם דסוף סוף כחירתם כיר האדם ויש לו להתגבר על ילדו ועוד פי' הרב דברי הקום' כשני פנים אחריים יעש"כ גם מופרש"א ז"ל כח"א פי' הסוגיית כדבר האמור גם מהר"ש אלנאזו ז"ל כס' אהבת עולם דף ע' פי' הכין ופי' דברי הקום' כנוונה אחרינה יעש"כ ועלה מן האר"ש דלאלין רכוותא אליבא רב"ע לא היתה גורה מן השמים כהדוא לחטוא ישר' ודהע"ה דמפי עליון לא תלא הרעות וגם הם לא קא מחטאו ככוונה מכוונת להורות שיקבה להחריס אלה מאחד דנכורים ושליוטים כילדים היו ולריוקים גמורים ה"כ מן הראוי היה שהקב"ה יעוררם כדו להכניע יו"הר ולא לנטעם לכחירה החלטיות דאלמלא הקב"ה עזר הלריוק על היל"הר אינו יכול לו ולמה נטעם ה' הלא הכחירה ולה עזרם אלה ודהו גזרת מלך הוא לנטעם הלא הכחירה להורות תשובה ללכוד ולחיות :

ועפ"י הלא ה' ויחר לנו מהרז"ל כשמות רבה פ' מ"ה א"ד שמואל בר נחמני נאה היה לאכותיט לקבל התורה ולומר כל אשר דבר ה' כ"ן שמה

היה נאה להם לומר אלה אלהיך ישראל אתמהא וקשה מאי קא משמע לן ר' שמואל ומוי לא ידע ככל אל"ה ומאי חיות לן לפתוח כחוכתן של ישראל ח"ו ועפ"י נכון מאד וחדרכה ר"ש לא פתח אלא בזכותן של ישראל דהנה נודע מ"ס ה"ה מהר"מ אלשיך ז"ל על מאמר המגיד אלו קרבנו לפני ה' סיני ולא נתן לנו את התורה דיונו דהכוונה דע"י אותו המעמד הקדוש דהר סיני נודענו ישראל וסרה מהר כל חלאת טומאת הנחש ואפי' בלתי נתינת התורה כמלאכי השרת היו נחשכין כי על כן בא ר"ש לפתוח פתח לזכות את הרבים כי נאה ויאה לאכותיט לקבל את התורה ולומר נו"ן דכדאי שהקב"ה יעוררם על כל הטובה דהבא ליטהר מסייעין אותו וכבר נודענו כמותו מעמד הקדוש ח"ך תוסף דעתך דנאה היה להם לוי' אלה אלהיך ישראל שיתגבר עליהם יו"הר להחטיאם דכדאי הו"ל להקב"ה לעוררם להכניע יו"הר לבלתי יחטאו מאחר של"ג היו ונודענו כמעמד ה"ס והמרו נו"ן ומטה גזרת מלוא ולמה זה נטעם ה' לכחירה החלטיות וכי כך נאה לאכותיט שהקב"ה יעמוד מרחוק ולא יעוררם עד שנתגבר עליהם יו"הר והמרו אלה אלהיך ישראל אתמהא והלא מקרא מלא דיבר הכתוב ופיה רשע ללריוק וכו' ה' לא יעזבו כירו אלה ודהו גזרת מלך היא להעלים עין מהם להורות תשו' לרבים :

וזרין שרמזו רז"ל כפ"ט דשבת במאמר שהבאתי לעיל השכל הכופר מי שהכל שלו וכפר לי עון גדי דלכא' קשה מאי נפקא מנה משום שהכל שלו ומה היתה הכוונה כזה אלא הוה הרבה דהגם הלום דהכל כדוי שמים חזן מי"ש עכ"ז כבר מה גם יראה שמים כדור ית' כי אלמלא הקב"ה עזרו לאדם אינו יכול לנתוס ולנתון כח היל"הר ונמלא שהכל שלו ומטעם זה הוא וכפר לי עון גדי כי גלוי וודע לפני כסא ככדור כי לא מלכי היתה זאת אלא שהוא גרם לי שהעלום עין לבלתי עזר משדי להכניע יו"הר והלמלא עזרתו כי מי יוכל לשכר מתלעות עול וכל כי האי כדאי שתכפר לי :

ואפשר לומר עוד כסגנון אחר במאמר ר' שמואל כ"ג דנאה היה לאכותיט לקבל התורה וכו' על פי מ"ש הרב זרע כרך ז"ל כח"כ פ' תשא דריוק לישנא דרשב"י לא היו ישראל רהויין לאותו מעשה מה הלשון אומרת לאותו מעשה וכן כדור אלא דעל פי הטבע מן הראוי שישראל יחטאו בזנות ויהע"ה כע"ז שהרי כדור נאמר ולכו חלל בקרבי שתמיד היה לכו נשכר ונרכה מרוכ הלרות והדהגות וכיון שכן אין דרך לחטוא בזנות כי לכו כל עמו ח"ך הם אפשר לחטוא בע"ז מחמת הלעזר דבקו לערים וכמ"ס ורוד כה עד הראש וישראל שהיו כרוכ טובים וכסף וזהב הרבה להם מן המותרות כאין לירי זנות אכל שיחטאו בע"ז אינו דרך טובע דמה היה להם חסרון לעזוב הקב"ה נותן מימם ולחמם וכמ"ס מה מלאו אכותיטם כי עול וכו' רחפי' ה"ה ע"י אפי' עוזבין את ע"ז שלהם אלא כי ירעב ופתקלף במלכו וכו' דכשרואה אינה מטיבה לו אז מואם כה וכו' בע"ז אחרת שמה טיוב לו וא"כ מאחר שישראל היו שרויין בכל טובים כדאי להם שלא לעזוב את ה' ח"ך הם אפשר לחטוא בזנות כמש"ל משל לכן מלך שהאכלו והשקוהו וכו' ונתנו כסוק של זנות וז"ש לא היו ישראל רהויין לאותו מעשה דיוקא דאפי' נימא שהוכרתו לחטוא לא היו רהויין לחטוא בע"ז וכן כדור לה הוה רהוי לחטוא בזנות אלא איפכא מכעיו ליה ולזה תירץ דכוונה מכוונת

מכוונת עשה אלהים ככה להחטיאם הפך הטבע כדי שידעו נחמנה כי מן השמים היתה זאת להורות תשובה ללכוד וליתור ז"ר קדשו וכזה יוכן מהמרין אר"ש כ"נ נאה היה לחכותנו לקבל את התורה ולומר נ"ן דמאחר דהשפיע להם רוב טובה הוה שאל לעזוב את ה' אלה לקבל תורתו שמה נאה להם לומר אלה הלהיך ישר' דהפ' הוכרתו לחטוא אר"ש ה' תקפס מ"מ דרך טבע היה להם לחטוא בזנות משום רוב טובה שמה נאה לחטוא בע"ז אמתה דהפ' אה"ע לא יעשו כאלהם אלא ודאי מאת ה' היתה זאת להחטיאם כדי ללמד תשובה ללכוד וליתור דהם כבר עכרו על רצון קונתם ישובו בתשובה ואל אלהינו כי ירכה לסלות ודוק :

קול דברים דרוש ג'

גרסינן בפ"ח דיומא ה"ד יוחנן גדולה תשובה שדושה לא תעשה שבתורה שנאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר היטוב אליה עוד ואת זנית רעים רבים ושובו הלי נהום ה' :

מאהבת

ה' את ישראל עמו מאן דתני אהבה רבה . רמ"ס דתמתי"ס כאושון בת עין עינא ולכא . פתח טוב פתח לעובדי רצונו נפש כי קחטא ומעלה בו מעל מוע"ל אחר מוע"ל פגום נכנס פגום יולא וירדפס עד חובה . ויהי בשמו על לכו את דוע מעללו ויכתם על הרעה ויזר הוקו כחר"ט ועינוהי מטייפין מכ"ו נהרות מיעט וריכה . גדול היונינו רב חסד מטה כלפי חסד וירו פשוטה לקבל שכום הפותח יד בתשובה . ורכים גם הם אס ל"ו חטאו היונו קלות היונו חמורות גדולה שבגולות וראשו מניע השמימה עד כסא הכבוד בירה שהסיקיה בקש וכנכא . ויקומו ללע"ק יפה לעקה ואלתינו מרחם רב להושיע ודשאות תעלה מקוה ישראל ה' נמשחל כינתא מחלכא . הנס הגוס כביכול קא עבד איסורא נוש"ה עון לאו דאודיתא מקרא מלא דיכר הכתוב כל כך גדול בנה של תשובה . מרובק מרה טובה . בדבר האמור כמהמד הנילכ פתח התיב"ה והנה דאיתו בספר לקט יוסף ערך תשובה שכתב ו"ל גדולה תשובה שדושה ל"ת שבתורה שנהמר הן ישלח איש את אשתו וכו' וכתו' וכתת עד ה' אלהיך ע"ז קשה וקלא אין הקב"ה יכול לנרש אותנו דיש לישראל דין אנוסים וכו' עוד ק' הלה היתה כש"ס נתגרשה מן האירוסין מותרת א"כ ישראל לא נקראו כזה"ו אלא ארוסה א"כ איט מוכח דגדולה תשובה וכו' ע"כ והנס לקושיא השנית עמו הם"ד לא ידעתי אנה מלא דין זה כש"ס דהם נתארסה לראשון ונרשה והלכס והיתה לגבר אותן שריא להדודי לאישה הא' וכש"ס לא נאמר אלא דהם נתגרשה מן הא' ונתארסה לב' בקידושו' לחוד ומת הב' הו גרשה איכא תנא דס"ל למשדו יתה לקמא אכל שנתגרשה מן האירוסין ונשאת לאחר לא אשכתן מאן דארי והענין הוא כיבמות דף י"א דהניח' ד' יוספי בן כיפר הו' משום ד' אלעזר המחזיר גרושתו מן הנישואין אסורה מן האירוסין מותרת משום שנהמר אחרי אשר היטמאה וכת"א אחת זו והחת זו אסורה אלה מה הני מקיים אחרי אשר הוטמאה לרכות סוטה שנסתרה מאי נסתרה נבעלה ואמאי קרו לה נסתרה לישא מעליות נקט נבעלה טומאה בהדיא כתוב בה ונסתרה והיא נעמאה למיקס עלה בלאו ור"י בן כיפר לאו בקוטה

לית ליה ואפי' זנאי נמו מ"ט הויה ואישות כתיב כה ע"כ כש"ס ופירש"י ז"ל מן האירוסין שנתארסה לאחר ומת מותרת לחזור לראשון הוטמאה נבעלה . אחת זו והחת זו אסורה דכתיב והיתה לאיש אחר והויה היינו קידושין וכתיב לא יוכל בעלה וכו' . ור"י דמוקי כוליה קרא כמתזיר גרושתו . לאו כשיטה דמונה תחת בעלה לית ליה ואפילו פשיטא לן דזנאי . מ"ט הויה ואישות כתיב בה באתה הנאשרת לבעלה יש כה הויה דכתו' והיתה לאיש אחר אישית דכתו' או כי ימות האיש האחרון לא יוכל בעלה הא' משנשאת לאחר ע"ז קידושין ואישות וכגון דגרשה הראשון הוא דקאי קמא בלא יוכל אכל מזנה תחתו לא ע"כ הרי מבואר מסוגיא זו דמה שאמרו נתגרשה מן האירוסין מותרת היינו על אירוסין שני אכל לא מאירוסין הראשון אמרו וכן נראה מש' ההשה רבה בסוגיית דלריכא נט' מזה ומזה יע"ש וזולת מחלוקת זה לא אשכתן דאמרו כש"ס נתגרשה מן האירוסין מותרת ואדרבה מהש"ס מוכח דאף בנתגרשה מאירוסין ראשון אסורה והוא כנטין דפ"ט אהיהא דולה עליה קול שנתקדשה לאחר וכא אחר וקידשה קידושו ורפי אמרו התם לא מלאו דבר על כורויו מהו ר"ל לא מלאו כידור לקידושו ראשון א"ר הונא מנרש ה' ונושא ב' אכל מנרש כ' ונושא ה' לא מ"ט אהו למימר מתזיר גרושתו מן האירוסין הרי דאף מתזיר גרושתו שגרשה מן האירוסין שהיתה מאורסת לו אסורה היא ופסקו כל רבני הפוסקים ז"ל דין זה עיני כטור וככ"ו סימן מ"ו וס' ל"א וכתשו' הרא"ש שהטיח מרן ביתה יוסף סימן י' והלו הוה איהו תנא דס"ל דמותרת לא הו"ל לש"ס לומר כסתם וכשלמה מאירוסין כ' דסתם דאסור ל"ק כיון דאשכתן פלונתא דר"י בן כיפר ותבמוס מסתמא הלכה כרבנן אלא מאירוסין א' לא אשכתן בהדיא כש"ס פלונתא כהכי ואם איתא דאיכא מאן דס"ל דנתגרשה מאירוסין א' מותרת לחזור לו לא הו"ל לש"ס לסתום דאסורא וכ"ת דכוונת ר"י בן כיפר דקתמר נתגרשה מן האירוסין מותרת אחריוהו קאי ובין נתגרשה מאירוסין א' ונשאה ב' ובין נתגרשה מנישואי א' ונתארסה לב' בתרווייהו מותרת לחזור לא' הא ליתא דבשלמא נתגרשה מנישואי א' ונתארסה לב' נפקא לן שפיר מאתרי אשה הוטמאה אכל נתגרשה מאירוסין א' הא לא נפקא מהתם אלא הם האמת נכון הרבה נפקא מדכתו' כי וקת איש אשה ובעלה וא"כ אמאי נקט תנא רהיה לחדא מנייהו שנאמר אחרי אשר הוטמאה ולא איתוי דאיה לאירך דנתגרשה מאירוסין א' מקרא דכי וקת איש אשה ובעלה אלא וראו אין סילוק דכל היכא דגרשה א' בין מנישואיו בין מאירוסיו ונשאת לב' אסורה לחזור לא' ולא אשכתן שום תנא דפליג כהכי ולא פליג ר"י בן כיפר אלא אם גרשה הב' מן האירוסין משום דכתו' אחרי אשר הוטמאה :

ומה שהקשה דאין הקב"ה יכול לנרש אותנו דדין אנוסה אית לן לפקע"ד וראה ה"ק גם זאת לא קשיא מידי דאיתא כש"ס דכתובות ד"מ נבי אנוסה הו אמרה לא כעינא מי איתיה לעשה כלל דמוד דאמרה לא כעונא הו לא מחויב לקיים עשה דולו תהיה לאשם וה"כ בהשר חטאו ישראל ועבדו ע"ז הרי כאלו אמרו כפידוש לא כעינא ועדיפא מנה דלא סגו כאמירה אלא שעשו כפועל וכיון שכן פטור ועטור כביכול ממזות ולו תהיה לאשה ושפיר מצי לנרש כרס הו קשיא לרבני ד"יוח לקע"ד הא קשיא דק"ל אס אחר שנתגרשה ונתת מותרת

קולו של משה קול דברים דרוש ג'

מוקרת לחזור לו והוא בטובה דח"י דתנן נסקרה לאחר
ונשמאלת זאח"כ הסתירה לא היה מתנה עמה ופירש"י
ונשמאלת כגזרתי' דאינה נאשרת עליו לחזור לו אלא"כ
נשאת ע"י קידושין דכי כתי' לא יוכל כעלה ה' אשר
שלתה וכו' אחר קידו' ונשואין כתיב כדכתי' וסיתה לאיש
אחר ושנאה ה'יש האחרון עכ"ל ובדרך אגב קשה לע"ד
בדכרי הש"י הללו דכתב אחר קידושין ונישואין כסברת
ר"י בן כיפר ולא מתסרה כאידושין לתור ומדהיינו דאיש
מדרכיב וסיתה לאיש אחר ושנאה ה'יש האחרון משמע
דכענין שנתקדשה לאחד מדכתי' והיתה הויה לשון
קידושין ואם נשאת לשני מדכתי' ושנאה ה'יש האחרון
והיונו כר"י בן כיפר דקאמה כש"ס כיכמות לאו כסוטח
לוח ליה מט"ע הויה ואישות כתיב כה ופי' שם רש"י
עלמה הויה והיתה ואישות או כי ימות ה'יש האחרון
וכמ"ס לשונו לעול וקשה הויה כתב כסברת ר"י בן כיפר
מהדר דכתיב פלוגו עליו והלכה כחכמים ורוחק לומר
דכה"ד דנקט אחר קידושין וניסו' השגרת לישן והעיקר
האחר קידושין ותיב ונישואין כדו נסבה דה"כ בקיטור
הול"ל מדכתיב והיתה לאיש אחר ולמה ליה תו למימר
ושנאה ה'יש האחרון והויה שיהיה שמעינן מהכא רלב"ע
כי גרשה ראשון והת"כ זינתה מוקרת לחזור לבעלה וכן
פסקו רבני הפוסקים והכא כתיב הן ישלח איש את
אשתו וכו' והת זנית רעים רבים וכו' ומאחר שהוא דרך
זנות לא מתסרה לשוכ אלו עור כיון שלא היה הויה
וקידושין וה"כ מאי רכותא דתשו' דקאמר ד"ינת שרוחה
ל"ת והלא יוכל ל"ת הכא ולא היסור וכעת לא ראינו
כרבני המפר' ז"ל מי שעמד על זה לכד זה מלאחי
להרב שארית יעקב ז"ל כפרשה ואחשנן שכתב משם
ה"ס מוכר"א שאן ז"ל ככוונת הפסוק עלמו דהן ישלח
איש את אשתו שדקדק רלמה סולרך הכתוב לעשות
הלעה זו דהן ישלח איש את אשתו וסוה סני לומר והת
זנית רעים רבים וכו' ועוד דפסק באיסור מחזור
גרושתו מן הנישואין וסוה בזנות ופי' הרב ז"ל בסקדים
פלוגתה דר"י בן כיפר ורבנן שכתבו לעיל דאסיק הש"ס
דלכתמים דאחת זו ואחת זו אסורה קרא דהתרי אשר
הוטמאה ליתן לאו לזינתה תחת כעלה רקוימא על
כעלה בלאו ור"י זינתה תחת כעלה כל"ת לית ליה
וקי"ל הלכתא כרבנן וקרא דאחרי אשר הוטמאה התה
ליתן ל"ת לזינתה תחת כעלה וכלפי זה עשה הכתוב
הלעה הן ישלח איש את אשתו והלכה וסיתה אפילו
כהויה כעלמא כאידושין הישוכ אלוה עור דסא ורהו
אחת זו ואחת זו אסורה א"כ מה אני מקיים אחרי אשר
הוטמאה לרבות זינתה תחתיו דקוימא על כעלה כל"ת
והת זנית רעים רבים ונדינא אסורה ואפי"ה ושוב אלי
נאום ה' אלו דכרי הרב ז"ל ורפח"ת וע"פ דרכו נחה
שקטה האר"ש למאי דפרכינן בענייחון דמאי דקאמר
ר"יוח גדולה תשובה שרוחה ל"ת שכתורה אין כוונתו
לומר דנתגרשה ונשאת לאחר ואיכא ל"ת דלא יוכל
כעלה הרשון הלא דזינתה תחתיו וקוימא על כעלה
כל"ת דהיתרכתי מקרא דאחרי אשר הוטמאה והפי"ה
גדול כמה של תשובה דמקבלינהו בשמחה :

ועפ"ז ה' ויהי לנו מקרה קדש דרמיה קימן
כ' כי מעולם שכרתי עולך נקחתי מוסרותיך
ותאמרי לא אעבור כי על כל גבעה נכוסה ותחת כל
עץ רענן את זענה זונה וכו' כי אם חככסי כנחר ותרכי
לך בורית נכחם עונך לפני נאום ה' אלהים וי"ל למה
הולך עתה הנביא להקדים להם הקדמה זו מעולם

שכרתי עולך נקחתי מוסרותיך ולכל הפחות כחדא
מנייהו חיסני ולמה כפל את דבריו כמלות שוטח שכרתי
עולך נקחתי מוסרותיך ועוד קשה כמה שגזר בו אם
חככסי כנחר נכחם עונך לפני על מה עשה ה' ככה
כיון שחוררת כה ומכבסת כחמיה למה הינו מקבל
לוחה ועפי"ה יע"ן ונקדים עוד מאי דקי"ל לענין דינא
כי ה'יש חייב כפדיון אשתו וסם אמרו נשכית חייב
לפרותה וכתב רבינו כע"הטו ז"ל ס' ע"ח ואינו חייב
לפרותה אלא פעם ח' נשכית שנית הינו חייב לפרותה
וסדר"ק ז"ל פי' כי מעולם מזמן קדמון שכרתי עול
מזרים מעליכם וכן ככל דור ודור נקחתי מוסרות
הגוים מעליך ע"כ ובכא"ה כי מקודם לזה אמר הנביא
ורעי וראו כי רעומת עזכך את ה' אלהיך רר"ל מאחר
שעזבת את ה' והלכת אחרי הכעלים זינת עמכם אין
עוד תקומה לחזור אליו שנית ומפרש טעמא דזייל דורהו
דין אשה עם בעלה יש לך עם ה' אלהיך אשר מההו
טעמא מעולם שכרתי עולך מימי קדם כשנפלת כשכית
פדיתך כרקי"ל נשכית חייב לפרותה ולא מבעייה פעם
ראשונה שנשכית כמלרים אלא אף גם זאת נקחתי
מוסרותיך ככל דור ודור נקחתי מוסרות הגוים שנשכית
ביום ואע"פ שמזר הרין לא מחייב כי אם כפעם ח'
עכ"ז משום חכה אהבת עולם ההכתיב עולם אהבת נשים
על כן פדיתך מכל שביה ומכל זה מוכח דרין אשה
עם בעלה יש לך עמדי וכו' כפרת תאמרי את לנפשך
לא אעבור לא אמירנו כהל אחר ולא אפר כרית ולא
שמרת חוקך את הכרית אלא על כל גבעה נכוסה ותחת
כל עץ רענן את זענה זונה ותרכי חזנותך וכיון שזינתה
אשה תחת אישה הוה נאשרה על כעלה וקוימא עליו
בלאו דלא יוכל כעלה סא' וכו' דהיתרכתי מאחרי אשר
הוטמאה גם לזונה תחת כעלה דאיכא ל"ת כי על כן
גם כי חככסי כנחר ותרכי כבורית לא מזינא לאהדורי
נכחם עונך לפני דקוימא כל"ת וכל זה להגדיל המדרגה
לפניהם האמנם גדולה תשובה שרוחה ל"ת שכתורה :
ובין האמור כענין בין נכין אלה קריא"י הנאמרים
באמת כפי' וילך וז"ת ויאמר ה' אל משה סנך
שוכב עם אבותיך וקם העם הזה זונה אחרי אלהי נכר
הארץ אשר הוא כא שמה בקרבו ועזבונו והפר את בריתו
אשר כרתו הארץ אחרת אפי' בו ביום ההוא ועזבתים
והסתרתיו פני מהם והויה לאכול ומלאוהו רעות רבות
ולרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלהי כקרכי
מלאונו הרעות האלה ואנכי הסתד אסתיר פני ביום
ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל הלהים אחרים
והיבא למירק כסו א' אמאי נקט לשון זנות זונה וכו'
דהול"ל ועכד אלהים אחרים כאמור בפסוקי' אחרים וקו
כמאי דקאמר ותרס אפי' בו ביום ההוא דמ"ש ביום ההוא
או ביום אחר ועוד ק' ככל הרבים ועזבתים והסתרתיו
פני מהם והויה די כאומרו והסתרתיו פני מהם ועוד מה
שהוקשה לכל רבני המפרשים ז"ל כמ"ס ואמר ביום
ההוא הלא על כי אין אלהי בקרבו וכו' דנהיה שמחודים
ואומרים על חטאתם דכרי וידו וה"כ למה זה יאמר ה'
ואנכי הסתד אסתיר מאחר דהוורו ולא כושו ומאי ביום
ההוא עוד שנית וגם פעם נ' הסתד אסתיר פני ביום
ההוא ותו מאחר דקאמר על כל הרעה אשר עשה אמאי
אילטרין קו למימר כי פנה אל אלהים אחרים וכבר
מוכן והנה עפ"ד הרב מהר"א שאן האמורים לעיל
יושב שם מהר"ל כספרי עקירה כ"י שקאמר לפני
הקב"ה רבש"ע כבר הכתבת כתורתך לאמר הן ישלח
איש

והארץ נתן לב"א והגט הוא גט מעליוא וכבר אמרנו
משם הרב שארית יעקב דכלל גדול בתורה אחי עשה
ורחי ל"ת אבל לא אחי עשה ורחי תרי לאוי :

ובזה נא"ה דקאמר ליה קב"ה למרע"ה הנך שוכב
עם אבותיך וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי
נכר הארץ רכיון דעבדו ע"ז כהיותם כשואים לי הו"ל
כא"ה שזנתה תחת בעלה רמעתה אסור להחזירה וישנו
בכלל לא ווכל בעלה הא' וכו' כדכנן דר"י כן כופר
ומשו"ה וזנה אפי' בו ביום הכוה דאכתי כשואים לי ולכן
כאסרה לתזור לי ועובתים היונו עווכה שאגרש אותם
ככיכול כארס המגרש את אשתו וכו"ת ומאי מהני
הגירושין כי לי כל הארץ אל אנכי ולא איש ומאחר דכ"ע
דידי הוא אין לה מקום לקבל גיטה כרשומה ולה הוא גט
לז"ה והסתחתי פני מהם שאסלק שכינתי מהם למעלה
וכזה הו"ח הארץ לכני ארס זשפיר מגרשה כגט זה
וזהו שהגרש אינקלוס ואסלק שכינתי מנהון ודין גרמא
לכמה הרפתקי כושן דיעדי עלייהו וזהו לאכול וכו'
קאמר ביום ההוא דכ"ר נתגרשה ואחר הגירושין נשאת
לאחר אלהי נכר הארץ הלא על כי אין אלהי בקרבי
מלאונו הרעות האלה דאלו לא סולק שכינתו מכינונו
לא היו מולאות אחיו כל הרעות האלה דהגט לא היו
גט מעליוא שאין לי מקום מיוחד לקבל אותו וליוכח תו
אלה ל"ת דזינתה תחתיו והוא אחי עשה דתשובה ורחי
ל"ת אבל מאחר שאין אלהי בקרבי וסילק את שכינתו
והגירושין הוו גירושין גמורים הו"ל תרי לאוי לאו
דזינתה תחתיו ולא רמחזיר גרושתו מן הנישואין וכל כי
האי לא אחי עשה ורחי תרי לאוי ואנכי הסתר אסתיר
פני דלא לקבולינכו ולהחזירם לי ביום ההוא שנשאת
לאחר אחר שנתגרשה על כל הרעה אשר עשה דהן
זינתה תחתיו ועוד כי פנה אל האלהים אחר הגירושין
והו"ל תרי לאוי ולא אחי עשה ורחי תרי לאוי :

והנה רבני המפרשים ז"ל באריות ושאנו על האין
מומרא דר"י דגדולת תשובה שדוחה ל"ת
שבהורה דמאי אולמיה דתשובה מאחר דכך היא המרה
ככל התורה כולם אחי עשה ורחי עשה ורחי ל"ת הבא
נמו אחי עשה דתשו' ורחי ל"ת דל"ו בעלה וכו' וה"כ
מה כחה גדול דעשה דתשובה וכל אחר לדרכו פנה הלא
בספרתם ספרי הקדש ולפקע"ד יש לתרץ על פי מ"ש
ה"ס מופת הרור והדרו מוהר"א נר"ו בס' דברים
החדים דרוש ו' וז"ל שראיתי שכתבו משם הרב נחלת
כנימין ז"ל שחקר דקי"ל לאו הניתק לעשה אין לוקין
עליו א"כ כל לאוי דאורייתא הנתק"ו מן העו"ד לב
האדם כתשובה ותשו' מ"מ היא כמ"ש הרמב"ם א"כ
היכן מצינו מעולם מלקות ומיתת על כל לאו שבתורה
דחא הוי ניתק לעשה דתשו' ואפי' לא עשה עריון פטור
הואיל וניתק לעשה ותו' דחא קי"ל אין לוקין על לאו
שככללות וטעמא דכיון דכולל דברים הרבה לא האין
לאו חמוד ללקות עליו ומנה אחריו לענין העשה דדוחה
ללאו כשניתק לעשה היונו דווקא בעשה פרטי כגון
שילוח הקן השבט גזילה דתמיר האין עשה לפטורו
ממלקות כיון שפרט בו הכתוב לנתק לעשה אבל עשה
דתשובה שהוא כללי לכל ל"ת שבתורה אין בו כח
לפטורו מעונש מיתת ומלקות מטעם ניתק לעשה אלו
דברי הרב נחלת כנימין שכתבו בשמו ע"כ ועפ"ד הרב
הללו אף הני נאמר לדרכי ר"וח כעין זה דק"ה דקי"ל
אחי עשה ורחי ל"ת היונו בעשה פרטי כמילת כדעת
וסדין בלילית אבל עשה כללי לא דחי הל"ת דלא אלים
עשה

איש את אשתו א"ל כלום הכתבתי אלה אוס והלא כבר
נאמר כי אל הנכו ולא איש וכי גרושים אתם לי כה אמר
ה' הוזה ספר כריתות אמכם ע"כ ופ' הרב ז"ל דכ"ו
סלקא דעתייהו דמאמר האל הן יטלח איש את אשתו וכו'
לומר דהכ"ה איכא תרי להו לאו דזינתה תחתיו ולא
דמחזיר גרושתו וכיון שכן הו"ח מלי תו ית' לומר ושוב אלו
דכשלמא אלו הוה חר לאו כך המידה ככל התורה כולה
אחי עשה ורחי ל"ת אבל לא אחי עשה ורחי תרי לאוי
ולזה הו"ה דזינתה כלום הכתבתי אלה איש כי אל הנכו
הוא וכל לנכו דידי לא שייך גט דכ"ע דידי הוא ואין
מקום שיהא הגט נתון כרשותה וכי גרושים אתם לי
והלא אין לכם מקום מיוחד לכם שיעול נתינת הגט
וה"כ דל מהכ"ה לאו דמחזיר גרושתו וליוכח תו כי אם
לחי דזינתה תחתיו ואחי עשה ורחי ל"ת וכל מה דכתיבית
הן יטלח איש את אשתו וכו' להכריח דכמונה תחתיו
איכא לאו כדכ"ה האמר לעול ות"ר והנה כפ"ק דסוכה
המרור ר' יוסי אומר מעולם לא ירדה שכינה למטה ולה
עלה משה ואלוהיו למרום שנאמר השמים שמים לה'
והארץ נתן לבני אדם ולכבוד תיקשו לר"י מקרא
דכתיב לה' הארץ ומלוואה ולא שייך לשנויי כרמסני ר"ל
כפ"ו דרכות דר"ל רמי כתיב לה' הארץ ומלוואה וכתיב
השמים שמים לה' והארץ נתן לב"ה ל"ק כאן קודם כרבה
כאן לאחר כרבה ופירש"י לאחר כרבה הרי הוא לב"ה
נמלא דקודם כרבה לה' הארץ ומלוואה ור"י קאמר
מעולם לא ירדה שכינה למטה מ"י ומייתו דהיה
מדכתי' השמים שמים וכו' משמע אף קודם כרבה
השמים לה' והארץ נתן לב"ה וכו"כ מה נענה אן בקרא
דלה' הארץ ומלוואה וכעת לא רחיתי מי שקרא ערער
על זה ואפשר לקע"ד ליכח את זה על פי מ"ש הרב
פרח לכנון ז"ל כפ"ת תכא על מה שאנו אוכלים כע"הו
מאחר שיעקב ועשו חלקו העולמות וטעמא טעיס משם
ס' לפנת פענח שאנו אוכלים מדין תרומה מן העולם
שמגיע להקב"ה שהוא כהן וקי"ל מן מהכלילין תרומה
לעבדו של כהן ותומא למ"ד כגמ' דאין מהכלילין לעבדו
של כהן אלא בכניו וקי"ל מעולם לא ירדה שכינה למטה
מ"י ועמ"ש הרב אלשיך ז"ל אחי שפיר דאמר דכלימוד
התורה שאנו לומדים כשמחה במקום הקרבנות זה
גורם שיתקרב אללנו וכוה הוה כפני רבו עכ"ל שמעינן
מנה דאע"פ דאמר ר"י מעולם לא ירדה שכינה למטה
מ"י עכ"ז ע"ו עסק התורה במקום הקרבנות שורה
שגינה למטה מ"י והגם שאינו מוכרח זה כל כך
ולקוישייתו ז"ל איכא למימר דגם שהשכינה למעלה מ"ט
מיקרי בפניו מ"מ מרכיזי מוהר"מ אלשיך שכתב נראה
דכתי' קאמר דע"ו עסק התורה שורה שכינה כקרבנו
והפי' למטה מ"י וכוה אפשר לתרץ קושייתו דמעולם
לא ירדה שכינה מאלה ומעלמה למטה מ"י וכוה
מתקיים קרא דהשמים שמים לה' וכו' אבל ע"ו עסק התו'
שורה שכינה כקרבנו ממש ולזה אמר קרא לה' הארץ
ומלוואה דכיון דמשרה שכינתו בינינו ממש הוה כ"ע
דזינה אבל אם ח"ו מסלק שכינתו למעלה מורה כה"כ
דהארץ נתן לב"ה ובכרה פשוטה היא דכשמתלק ח"ו
למעלה גרמה דנתון נתן את הארץ לב"ה אבל כשמשרה
שכינתו בינינו וזהו מקום מנוחתו וכ"ע דיליה היה ואם
כנוס אנתנו כזה נפקא מנה לענין הגט דאם שורה
שכינתו בינינו ממש א"כ לה' הארץ ומלוואה כ"ע דיליה
היא והגט לא מהני דאין מקום לישאל לקבל הגט
כרשותם אבל אם ח"ו מסלק שכינתו למעלה מ"י הו

קולו של משה קול דברים דרוש ג'

עשה הכללי לרחוק ל"ת הפרטי דמאחר שכולל לכל עבירות שכתורה דליתכנו כעשה התשובה דאף החוטא כזוננו ומכאן קרבן מ"מ היא שיתורה עליו וגם המומתין כמיתת כ"ד מתורין שתיבה מיתתן כפרה וכלא וידוי אינו מתכפר כנודע א"כ הו"ל עשה דתשובה וידוי עשה הכללי ואין כח בו לרחוק לאו הפרטי דל"ו כעלה הא' וכו' ומש"ה קאמר ר"י וי"ת היינו מעלתה דתשובה וגדול כחה שדוחה ל"ת שכתורה אע"ג דמדינה לא דחי האי עשה ללאו זה :

ויחננו בחסרות"ת ובעבוד עענה זו אהה לא סלקת דתפשה קו הדין יקוב את הדין דאין כח כעשה הכללי דתשובה לרחוק לאו דל"ו כעלה הא' ודין גרמא את כל הקורות אותנו ולכן יש לנו להתאונן ולהתמרמר מאד על פשעינו דאלו היה דל"ו מלפניך למשדו תיגרה ולעבוד כביכול על לאו זה דהפכה שאסר הוא הפס שהחיר היית סולת לנו כדכר האמור ע"ו עכדיך הנכואים גדולה תשובה שדוחה ל"ת שכתורה :

ועל

עיקר תקיפת הרכ נחלת בנימין האמורה לע"ו דהמהו מתחייב החוטא מיתה או מלקות מהאחר דניתק לעשה דתשו' כתב עור ה"ס מוהר"ח א"ר נ"ו משם רבו ה"ס מוהר"ו נכון ז"ל כתב דמשיקרא קושיא ליתא דהיסוד שעשה שאין לך דבר שצומד בפניו התשו' ונפטר מן המיתה או המלקות ע"ו התשו' ליתא דכל שנתחייב מיתה או מלקות כעדים והתראה פוטר אין אותו כמלות תשו' דא"כ כל שנתחייב מיתה כ"ד ונבמר דינו יעשה תשו' ויפטר ומש"ל אין לך דבר שצומד בפניו התשו' היינו דווקא היבא דלא היו עדים והתראה ולה נתחייב כדיוי אדם או ניתק לעשה דתשו' לפוטרו מדיני שמים אבל כל שנתחייב מיתה או מלקות לא מפטר כעשה דתשו' ופשוטו ו"כ ל"ק כי הכתוב לא לזה עשה דתשו' לפוטרו היבא דנתחייב כדיוי אדם או מיתה או מלקות הלא כשלא נתחייב כדיוי אדם או מהנייא ליה התשו' הלא דכפ"ז ק' דעונש שמים לא יתחייב אפי' לא עשה תשובה כיון דנתקו לעשה דתשו' ועדיין העשה קיים כמ"ס הרמב"ם ו"ל דווקא כדיוי אדם הינו חייב כל זמן שיכול לקיים העשה עדיין אבל כדיוי שמים נענש אם מתעלל ואינו חוזר בתשו' תכף זה"ל דה"כ הרכ מהר"ן וכתב עליו הרכ מוהר"ח א"ר נ"ו דדראי בתשובה לא פטר נפשיה ממייתה ומלקות והוא ש"ס ערוך במכות די"ג וכו' והוא חקירה הלאו אבתי בלבונינה ובקומתה דמאחר דק' כרחמינו הוא תוקן תשו' וכך שנו דבתינו דזוונת נעשות לו בזכות מה זה היה דבתשו' לא פטר נפשיה ממייתה ומלקות כיון דעון עלמו נמתק ולא עור הלא אשר בהעוונות זכו ששכתת ליה אמנם נראה דכדורין של דברים כך הוא דמאחר דתשובה עיקרה כלב וכוונן לכות אלהים ע"כ מו שנתחייב מיתה או מלקות הנס דעון דואה שק ואפר יליע ול"ס וכי ומסדר יביע דילמא לא עשה הלא לפנים ובקרביו ישים ארכו לכן גורם חכמתו ית' דבתשובה ה"ק שניתק לעשה לא יפטר מעונשו ושאינו דבר התלוי במעשה כגון השבת אבידה ושילוח הקן וכו' ולא דהתם עין רואה ואין שומעת מעשה אשר עשה וכל כי הא ק"ו ניתק לעשה ופשוט מלקות וכוון שכידו לעשות מספיקא לא מלקינן ליה ועונשו שמים אה"נ דאם ה' יודע דעתיד לשכח לא עניש ליה כמותה כדיוי שמים וכרת אף רעדיין לא עבד תשו' משום דהוי ניתק לעשה וכידו לשכח וגלוי לשנוו שעתיד לשכח אכן כאיש אשר גלוי לפניו שכל ימיו לא ישכח קרמה ואתייא מיתה כדיוי שמים וברת וכהכי שקטה הא"ר ש"ל כלל החקירות הנו' עכ"ל הרכ מוהר"ח א"ר נ"ו :

ואנא

כריה קלה כרגליהם אעבורה להכין הלה מקראי קדש דסדר נלכיס פ"ו יש כנס איש או אשה וכו' אשר לכבו פונה היום מעש ה' הלקינו ללכת לעבוד אלהי אחרים וכו' והיה כשמעו את דברי האלה קוהת והתכרך כלכבו לאמר שלום יהיה לנו כי כשדורות לבי אלך למען שעות היום את הלמא לא יאכס ה' סלות

ובזה

נכין מק"ד דיתוקה"ל סימן ג"ל ואתה בן אדם אמור ה"ל בית ישראל בן אמרתם לאמר כי פשעינו וחטאתינו עלינו וכס אכחנו נמקיס ואיך נחיה אמור אליהם קו אינו נלוס ה' הלהים אם אהפון כמות הרשע כי אם כשוכ רשע מדרכו וקיה שוכו שוכו מדרכוכס הרעים דמלכד מ"ס לעול כדרווס הקורמים דכריבין אינו למוד'עי מה עלתה על דעת בית ישראל לומר פשעינו וחטאתינו עלינו קו קשה כאומרו בן אמרתם דמשמע כניס הדברים ואמתים כמ"ס בן כנות ללפחד דוכרות ו"כ א"ך ספר הדברים וסכר'ה זו ואמר הם אהפון וכו' ועפ"ה מבואר הרבר דכית ישראל סכרי דלעון ע"ז לא מהניא התשובה דלא אחי עשה דתשובה ודחי ל"ת דלא יוכל כעלה הא' מאחר דהוי עשה הכללי לכל עבירות שכתורה ולכן אמר לו הלהים לנכיה לך אמור להם בן אמרתם דיונא הוי סכי דאין עשה הכללי דוחה ל"ת שכתורה וואת היתה להם לאמר כי פשעינו וחטאתינו עלינו וכס אכחנו נמקיס דהשילו נשוכ אליו לא מני לאהדוריהו משום לאו דל"ו כעלה הא' וכו' ו"כ א"ך נחיה ואלס קו אינו נלוס ה' אם אהפון כמות הרשע כי אם כשוכ רשע מדרכו וקיה ואפי' שודחה ה"ל דל"ו כעלה הא' ואע"ג דבעלמא לאו דינא הכי מ"מ הכה הפס שאסר הוא הפה שהחיר ואינו הוא מדבר כלדקה שודחה עשה דתשו' ללאו דל"ו כעלה הא' ועל כן שוכו שוכו תרחי כמשמע בן משאר עבירות כיון מעון הע"ז וגדולה תשו' שדוחה ל"ת שכתורה :

גם

כזה נכין פסקוי דמגלת איכה וז"ת מה יתאונן אדם חי נכר על חטאיו נתפשה דרכיו ונתקורה ונשוכה עד ה' נשא לבכיו ה"ל כפוס ה"ל אל בשמים נחנו פשענו ומרינו אתה לא סלקת וי"ל ה' מה האנינות ה"ת דקאמר מה יתאונן וכו' ועור במאי דקאמר ונשוכה עד ה' דהו"ל ונשוכה אל ה' ועוד כאומרו נחנו פשענו ומרינו אתה לא סלקת אדרבה היא הנותנת משום שפשענו ומרינו משו"ה לא יעבור בסל"ת ומאי קא מתאונן הנכיה ואמאי נקט נחנו חסירה אל"ף ולא קאמר הנחנו ועפ"ה נכון הוא דקאמר נכיה מה יתאונן כמה יתאונן על דרך מה רב טובך על אתה כמה וכמה יש לו לאדם להתאונן נכר על חטאיו והמר עליו שהיו וש חטאים שאין להם תוקן אפי' בתשובה וגם מלך עלמינו הוי אכחנו מוכנים ומזומנים לקיים מלות התשובה ועל כן נתפשה דרכיו חיפוש מחיפוש הויה עבירות כידו ונתקורה כהס ונשוכה עד ה' הפי' בעבירות שהם עד ה' ננעשים כביכול עד כסה הכבוד שהם עונות הע"ז והכיורה הפי' אכחנו נשא לבכיו ה"ל כפוס ה"ל אל בשמים לשוכ הלוו עור כהשר היינו כראשונה ומלדנו אין עיכוב כדכר האמנם משום שנחנו פשענו ומרינו כחטא ע"ז ועל כן נטרדנו מלשוכ הליך משום לאו דל"ו כעלה הא' וכו' והוי אכחנו כפגומים וחסרים ולהכי כתיב נחנו חסרה על החסרון שחסרנו

קולו של משה קול דברים דרוש ג' קפו

סלוח לו וכו' ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת מה חרי האף הגדול הזה ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם אשר כרת עמם כהוללו וכו' אחת מארץ מלרים וילכו ויעבדו אלהים אחרים וכו' הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת וכבר כתבתי לעיל בדרוש ה' מאי דקשה טובא על דעת האנשים האלה דבר ידברו גם כלא דעת לומר שלום יהיה לי אחרי שומעו כל כי האו יתחבא באף ובחומה ובקלף גדול הן זו אלה מן המתמיהין ותו קשה להבין קשרן של דברים כמאוי דסיים עלה הנסתרות לה' אלהינו וכו' דמה ענין וקשר יש לו עם הקודם וכבר רז"ל נרנשו מזה ודרשוהו היטב הביאו רש"י ז"ל ועפ"ז יש לומר דקאמר להו מרע"ה לישאל פן יש בכס איש או אשה וכו' אשר לבכו פונה היום ללכת לעבור אלהים אחרים וכו' ולחטוא בע"ז והיה כשמעו את דברי האלה הזאת והתכרך כלבבו לאמר שלום יהיה לי כטענה אף כי אמר אלהים העובר ע"ז הרו הוא מתחייב מותח כ"ד עכ"ז שלום יהיה לי דהוי לאו הניתק לעשה שהיה עשה דתשובה ומאחר שניתק לעשה אפילו עדיין לא עשה תשובה עכ"ז הונו חייב מותח ומלקוח כדון כל לאו הניתק לעשה כי על כן הונו כד עונשין כי משמש אלא כשירות לכו אלק בנאון לכו אפי' איכא עדים והתראה אפ"ה לא יסוב מפני כל למען שפוט הרוב את המלמה כדחננס הונקלוס בדיל לאיספא ליה חטאיו על זדנותו ורלוטו דכין שעשה כשנגנ כון שעשה כמזיד פטור ועטור כיון דהוי לאו הכ"ל זה הוה דעתו של האיש החוטא וה' אמר דגנה כדראה כחשבו כזאת ולא יאכה ה' סלוח לו לבלתי הענישו מטעם לאו הניתק לעשה אלא אדרבה אז יעשן אף ה' וקנאתו באיש ההוא להלקוח ולחטאנו על כל חטאיו ואמר הרור האחרון וגווי הארלות על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת מה חרי האף הגדול הזה דבאמת מילתא דקמיה קא חויקן סכא דמאחר דהוי לאו הכ"ל דתשובה אע"ז דאכתו לא קיים העשה הון לוקון עליו וכלל גדול כדורה הוא וכיון שכן על מה ועל מה כל כי האו יתחבא וכו' הם משיכים לעלמן תשובה כלתח ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם דמאחר דברית כדורה שלא לעבוד ע"ז והאיש אשר יעשה כדון לעבוד ע"ז ענוש יענש כדונה דארעא וסמח ומתוקו לא מיקרי תו לאו הניתק לעשה כדקאמר רב מהר"ן שכל שנתחייב מותח או מלקוח פטור הון איתו כמ"ע דתשובה ולא הוי לאו הכ"ל דלא אמרו הון כך דבר שעומד בפני התשובה אלא דווקא סיכא דלובא עדים והתראה ולא נתחייב כדוני אדם ואז הוה לאו הכ"ל לפוטרו מדיני שמים וכ"ת אכתו קשייה דמאחר דתיקון לנו אלהים מלכת עשה דתשובה וזדנות נעשות לו כזכויות למה יתחייב מותח כעובדו אכתו הוה לאו הכ"ל ולזה התא קדא לארץ חידון ה"ס מוהר"ח א"ר נ"ו דקאמר הנסתרות לה' אלהינו דזאת אות דתשובה דבר המסור ללב הוא ולגבו עינאי שמים הנסתרות לה' אלהינו וקנוי שמוה גלי והם ידעו אלהים שעתידי לשוב כתשובה מעליה כדת מה לעשות אה"כ דהוי לאו הכ"ל והון מענישו והם ידעו כו שאינו חוזר בו מתוך מרש לבכו הוא לא עשה הלא לפנים ענוש יענש כדוני שמים מאחר שלכו נוטה דלא לקיים העשה אבל לנכי דידן דלא ידעין כיה שפיר מה שלכו חפץ הנגלות דנגלה לפנינו שחטא וספר כרות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת אשר אמר להעמיט

ולהלקוח החוטא כפי חטאו כמשפט כתוב בספר התורה הזה ולא מהניחא לוח טענה זו דלאו הכ"ל כי אכתו לא נדע אם לבכו פונה ואינו מקיים העשה על מחטאנו כבאמת זכמספט :

ומן האמור בענין כון נכון מאמר ארונו המלך דוד ע"ה מלפניך משפטו ילא עיניך חטוינה משמים כתנת לכו פקדח לילה לרפחני כל תמלא ומתי כל יעבור פי ועל לבאם נכון מאדו"ל הוכח בילקוט תהלים וז"ל ד"ה מלפניך מ"ו א"ר לוי אמר הקב"ה לרוד על חנם עשיתי סנהדרין לך ורון לפניוה א"ל דוד רכש"ע ככתב בתורחך ושיחד לא תקח והם מתיראין ליקח שיחד ולדון אחוי אבל אחס שאחס נוטל שיחד שאל שיחד מחק יקח ומסו השוחר תשובה שהקב"ה נוטל מן הרשעים בע"ה ומע"ט ע"כ ולכאורה קשה כמאי דקאמר דהסנהדרין מתיראין ליקח שיחד דלויכין אנו למודעי שיחד זה מה הוא דאם על שוחר ממון מהיכא תיתי שיקחו שיחד חלילה ומה הלשון אומרת מתיראין ליקח שיחד דמחמת יראה הוא דעבוד וסרי מרינא אסור ומקדא מלא ריכר הכתוב ושיחד לא תקח ואם על התשובה כדקאמר נבי קב"ה חמאי לא והרי אמרו רז"ל הון לך דבר שעומד בפני התשובה ועפ"ה יכא על נכון ונקדים עוד מאי דאיתא בתמורה דף ד' דאמר ד"ו כר' חנינא המקדים תרומה לכבורים אינו לוקה משום מלאהך ודמעך לא תאחר דמלאהך זו כבורים ודמעך זו תרומה וקאמר רחמנא שלא יקדים תרומה לכבורים ופדין הש"ס מ"ס מומר דלקי משום דכבירו עשה מעשה שא"ו זו תחת זו ועביר מעשה דמעיקרא סילין והשתא קדם מקדים תרומה לכבורים נמי כבירו שקריא עליוה שם תרומה עשה מעשה א"ר אכין שאני חסם דלאו הכ"ל הוא דכתו מכל מעשרותיכם תרמו תרומה שניתק הכתוב לאו דלא תאחר כעשה ומכל מעשרותיכם דאף אם הקדים יתקן להפריש ממנו יתוב דב דימי וקאמר להא שמעתא א"ל אכין וכל לאו שכ"ל לא לקו והרי מומר דלאו שכ"ל הוא לא יתלפטו ולא ימיר ואם המר ומירנו והיה הוא ותמורתו יתים קדש ואפי"ס לקי שאני מומר דאיכא תרי לאוי וחד עשה והנה ה"ה מוהר"ם א"ל כס' יבין שמועה דף ע"ט האריך הרחיב בענין זה ומדברי התוספות הוליא ארכעה כללים בענין לאו הכ"ל יע"כ וככלל דכריו סם נאמר דפליגי אכין ורב דימי בטעמא דמומר דלקו דלרב דימי משום דהוה תרי לאוי וחד עשה וטעמא דאכין משום כידים מקיים העשה כידים כשילוח הקן המקיים העשה כידים דמשלח האם אבל הכא לא מקיים העשה כידים אלא והיה הוא ותמורתו והוה קדש ועל פי זה ה"ס מוהר"ח א"ר נ"ו כס' דכריו אחרים סם מ"ס שוכה ישר' עד ה' אלקיך דסיינו בעכירות שפניך לשמים דאז תכלל מעונש לאשקוי כמה שנתחייב מלקוח כדוני ארס ולא תימא דכדוני שמים מוה"ל לא יהיה עונש על שום לאו כיון דהוי כ"ל לז"א שוכה כפועל כי כשלקו כעונק וכל זמן שלא עשית תשובה לא נפטרתו כ"ת מה כשתנה האו עשה דתשובה דלא דאמרי' והיל' ונ"ל נפטר אף דלא קיים העשה לז"א קחו עמכם דברים ושובו אל ה' רמו סברת אכין דכל דלובא מעשה לקי ולא אהני הויתו ניתק לעשה והכא נמי הון כהן עשה חוק כיון שהוה דברים ומסו"ה כעני תשובה כפועל זהו קיטור לשמו הטבור וכיאר כזה ענינים אחרים יע"כ ועפ"ד קדשו הפשוט לפרש קרתי דידן דדהע"ס כעני ומחמת קמי שמיא שמעת

שמעיה ה' לך הקשיכה רנתי כי אחה תרין את דני
 ולה לפני כ"ו ואל"ל סבכ"ה על חנם עשיתי סנהדרין לך
 ורין לפנייה אל"ל מלפניך מ"ו ולא לפני הסנהדרין
 דכתבת בתורתך ואחר לא תקח והם מחיראין ליקח
 אחר מעשה התא' שאני עושה ולומר דמאחר דמלת
 עשה היה התשובה הא היא ליה להו הניחך לעשה והין
 לוקין עליו דרין דכתבת כהדיו כקורע עונש מלקות
 ומיתה ירהין לנפשם לפוטרי מטעם לאו הנ"ל מעונשין
 אבל אחה כדוני שמים מקבל התשובה ועל ידה פוטרי
 מעינשים מטעם לאו הנ"ל ולכן תכון תפלתו לפניך
 שארין אוחי כדוני שמים ולא כדוני ארס וכ"ת ומתי שנה
 מאחר שקדמה לנו ידועה כמלוג עשה דתשובה הא
 הו"ל לאו ש"ל וא"כ גם כדוני ארס יהיה פטור הארס
 ממכות ועונשים ומתי שנה מדוני שמים לזה חירץ
 עיניך תחיינה משמים ישראל לכוח בני ארס גם בני
 ארס ובחון כהם וקודר כהם והא חזר בו מלכ ונפש
 ההניחא ליה מעשה התשובה ואם כלב ולב ידברו ומן
 השפה ולחון אינלאו מולתא כי אין כלבו לקיים העשה
 לה מהניחא ליה משא"כ כדוני ארס כי לא ידעו הבן מה
 שכלבו של זה כי הארס וראה לעינים וה' יראה ללבב
 ואם קאמר לבני דודי נמו אף כי חרין דינו כדוני שמים
 עכ"ו אין לי מקום פטור מעונשים כי אם עד אשר
 הקיים עשה דתא' בפועל העשה זה קי"ל הוא דבעיקומת
 שפתיים וכלב מתקיים ודמי קלח למימד ולא הו' כשאר
 עשין דאלומו לנתוקי דלאו אע"ג דהכתו לא קיים העשה
 משא"כ כעשה דתשובה דכפיך וכלכך לעשותו ומש"ה
 לרין שיקיים התשובה בפועל לו"א כחנת לבי פקרת
 לולה וראיתו כי בכר קיימתו מעשה התשובה כרת
 וכהלכה לרפחתי כל תמלא שום נדוד עבודה כי סרתי
 כי מכל וכל ולאו משפה ולחון תשובתי ובקרבי אשים
 ארכי כי זמתי כל יעבור פי מזמות ומרמת זקוד והדי
 תוכי ככרי ומאחר דכן הוא כדאי שפטרי מעונשים
 ואלא זכאי כדוני :

כלכו חקק חקיקה מעשה התשובה כי לרין ה' לרקות
 אהב ישר יחזו פנימו עין רואה מעשה תשובתו ולכו
 נכון עמו ישר הולך כתשובתו הרמחה :
ג כוס יוכן קראי דמזמור קכ"ה הטיבה ה' לטובים
 ולישירים כלכותם ותמטום עקלקלותם ויליכס
 ה' את פועלי האון שלום על ישראל ועל נכאם נכון
 מאדו"ל על פסוק זה ואל"ל הטיבה ה' לטובים וכול לכל
 ת"ל ולישירים כלכותם וכל רכני המפרשים ז"ל היו
 תמהי"ס ככוונת מאמר זה כי כולו מקשה ועפי"ד נכון
 מאד וכבר נודע מ"ש רכני המפרשים דבעל תשובה
 נקדה טוב כי על כן קא' דהע"ה הטיבה ה' לטובים
 כעלי תשובה מטיבותיה דמר אטיב להו לנקות אותם
 מכל חטא ופסע ולפוטרי מכל מיני עונש דמאחר דשבו
 כתשובה כדי קיימו העשם ומעשה ניקח הלאו וממכות
 קא' סליק וכעו עלה רז"ל וכול לכל לכל כעל תשובה
 והפילו אין תשובתו לפני ולפנים כי אם מן השפה ולחון
 ת"ל ולישירים כלכותם איות טובים קא' אמונא הישר
 הולך ובתשובתו הרמחה מחוך מורשו לכבו אכן המטום
 עקלקלותם הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות בשו
 ובשפתו ככרוהו ולבס לא נכון עמו הנך אינשי וליכס
 ה' את פועלי האון עם העבריינים מעיקרא דלא כעו
 למהדר בתשובתא דרב ואכתו כפחזותיהו קיימו ולכל
 אלה אין להם מקום פטור ממכות ועונשים אף כדוני
 שמים דאין עשה דתשובה מעשה כדיום הוא דלויס
 כחו לנתק הלאו אפילו עדיין לא קיימו אף עו זה האיש
 אשר נכון לבו דפטור ועטור מעונשי שמים מי שקיים
 התשובה מלכ זנפש וז"ש שלום איוסו שלום לו ולא ירא
 על ישראל ישר אל שכתוך מורשו לכבו ישר לפני האלוים
 בתשובתא דרב תשובתא :

ולחקירת

הכב נחלת בנימין האמורה לעול
 מלכד מ"ש סרבינס גאוני עולם
 הנזכרים אפשר לפקע"ד ליטב עוד על פי מ"ש הקום'
 בכחכות דף ל"ב על מחני' דחייטי שם ש"ס מעדיין
 אנו באיש פ' שחייב לחבירו ק"ק זוז ונמלאו זוממין
 לוקין ומשלמין שלא השם דמביאין לידו מכות מביאין לידו
 תשלומין דכרי ר"מ וקכ"ה כל המשלם אינו לוקה כתבו
 כ"ה שלא מן השם וז"ל ונראה לר"י לפרש שלא השם
 דמביאין לידו מכות וכו' כלל' שהתשלומין לא נכתבו
 כסמוד למלקות דאם היה כתוב באותו פסוק עלמו לא
 תענה ואם ענה ועשיתם לו כאשר זמם אין ודאי הוה
 אמונא הו"ל לאו הכ"ל ואין לוקין עליו אבל עתה שנכתב
 רתוק זה מזה לא הוא ניקח לעשה ולא דמי ללאו דגזילה
 דחשיב ליה ניקח לעשה אע"ג דעשה דחשיב את הגזילה
 לא כתוב אלל' לאו דלא גנוול דהתם ודאי ע"כ הוא
 ניקח לעשה שחרי עוקר גזילה מתחת ידו אבל קרא
 דועשיתם לו כאשר זמם אינו עוקר הלאו דלא תענה
 דע"י שאנו עושין לו כאשר זמם אינו נעקר ערותו אלא
 ע"י שהוסיף הילכך לא תשכינן ניקח לעשה כיון שלא
 נכתב אחריו סמוד לו ע"כ וגם הר"ה ז"ל כתוספותיו
 לכתובות סוכאו כס' לשון סכמים כתב כן ולכאורה היה
 קשה כמ"ש לא נעקר עדותם אלא ע"י שהומו דנס
 ע"י שהומו לא דמי לגזילה דסוף סוף הרי העידו סקר
 וכו' הומו מאי הו' לא תיקנו לאו דלא תענה כמשיב
 גזילה אלא דפשוט כוונתם ז"ל דמאחר דהומו ונמלאת
 ערותן סקר הו"ל כאלו לא העידו דנעקרה עדותן וכו' ל
 כמשיב גזילה דנעקרה גזילתו משא"כ כי עבדין ליה
 כאשר זמם דלא נעקרה עדותן ונקטינן מרכי ר"י
 וסר"ה ע

ובזה

מבואר מאליו דכרי קדשו כמזמור י"א ה'
 כהיכל קדשו ה' כשמים כסאו עינו יחזו
 עפעפיו יכחנו בני ארס ה' לרין יבחן ורשע והואכ
 חמס שנהא נפשו ימטר על רשעים פחים אש ונפריח
 ורוח זלעפות מנת כוסס כי לרין ה' לרין אהב ישר
 יחזו פנימו דקשה למה כפל' אומרו ורשע ואלוהי חמס
 וכי אוהב חמס לאו רשע אוהו אכן כבר נודע מ"ש רז"ל
 כי עיקר אהבה כלב היא דכתוב וזההבת את ה' אלטיך
 ככל לבכך וקאמר דהע"ה ה' כהיכל קדשו ה' כשמים
 כסאו ממכון שכתו השנית עינו יחזו עפעפיו יכחנו
 בני ארס מו אשר חטא לו ושב אל ה' ככל לכבו ה' לרין
 יבחן אותו שהלרין תשובתו וידאחו יבחן אם עומד
 בתומתו ותשובתו מחוך מורשו לכבו ואשר הוא רשע
 מעיקרו ועורו מחויק כטומאתו ולא נתן אל לבו
 לשוב עם אותו אוהב חמס דכפיו ושפתיו אמר יאמר
 הדין מקיים מלות עשה דתשובה ובקרבו יסו ארבו
 והיה חמס כלבו ונפשו אוהקה דע שקליס הס ויכוהו
 שניהם שנהא נפשו כי שמואים למעלה ואל תאמר ומה
 כל החרדה הזאת ואעיקרא דדינה אף הרשע פטור
 ועטור מעונשים כיון דהיכה עשה דתשובה הו"ל לאו
 הנ"ל ואין לוקין עליו לו"ה טעות הוא זה כי ימטר על
 רשעים פלום וכו' ופוטרי אין אותו מהאו טעמא דעשה
 זה לאו אלס לנתק הלאו כיון דכרביים מתקיים ולא
 מעשה כדיום ולרין דווקא ער דיקיים העשה והיה ממס

קולו של משה קול דברים דרוש ג' קפח

והרא"ש הללו כלל חרש דכי בכתב העשם סמוך ללאו ככל גונא מנתק הלאו אבל כי לא נכתב אחריו סמוך לו אז לא הוי ניתק לעשה אלא דווקא כאשר מקיים העשה נעקר הלאו רומייה דגזילה דכשמיכי את הגזילה הוי כאלו לא גזל כלל אבל היכה דלא מעקר הלאו כגון ועשיתם לו כאשר זמם דלא נעקר ללאו דלא תענה דסיף סוף הוי העיד שקר ולא נעקרה עדותן לא הוי לאו הנ"ל והרב יבין שמועה ז"ל לא הביא דברי ר"י הללו ולא דמו מכלל זה כלל ואפשר היה לומר דדעתו דכל זה שכתבו הקוס' הכא לסכרת ר"מ אבל לחכמים לא לריבין לבלל זה אכן מ"מ הו"ל להעלות על דל שפתיו דברי ר"י ולדקות הכי ועור אפשר לומר דהך חכמים מודים לר"מ ככלל זה ועיקר טעמם דפטר ממשו כדו רשעתו כמ"ס כש"ס ואיך יספיק הדרשה תדרש על פי דברי ר"י הללו דהכא נמי' האו עשה דתשובה לאו סמוך ונראה לכל לאוין שבתורה ונכתב דחוק מהם וכקיום העשה לא מעקר הלאו מעיקרו כגון שעבר ע"ז או ג"ע או חילל שבת וכיוצא ע"י התשובה לא מעקר הלאו דחוק סוף חילל שבת ועבר ע"ז וג"ע והוי איתיה לתלול שבת ולא נעקר מעיקרו אלא דמתקן מעשיו ולא דמי לגזילה דכשמיכי הגזילה הוי הוא כאלו לא גזל ומסו"ה לא הוי לאו הנ"ל ואין העשה דתש"ו פוטרו ממכות ועונשין: **ועפ"ז** בין נכון מקרא שכתוב מעשה ידיו אמת ומשפט נאמנטם כל פקודיו סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר דקאמר מעשה ידיו אשר רן את הרשע בדיני שמים ומעשיו אמת ומשפט וברינא וייני מענישם וכמו כן נאמנטם כל פקודיו אשר קדשנו במצותיו וצונו לסלקות ולהמית את העובר על מצותיו כשאלו כנפש נאמנו מאד וכו' ולמה זה והלא כלל גדול בתורה לאו הניתק לעשה אין לוקין עליו וא"כ כיון בדיני אדם כיון בדיני שמים החוטא לאו כר עונשין לזה חירן דאין זה נקרא לאו הניתק לעשה דווקא סמוכים לעד לעולם כשהיו סמוכים העשה ללאו אז עשויים באמת וישר דלא למילקא עליוהו אבל עשה דתשובה אינו סמוך לכל לאוין שבתורה וכיון דכעת שמקיים העשה דתשובה לא מועקר החטא בהשבת גזילה דאכתי הע"ז שעבר וג"ע וכדומה איתיה בעולם בעינין סמוכים ואי לא הווי סמוכין לא מיקרי לאו הנ"ל:

והרא"ש הללו כלל חרש דכי בכתב העשם סמוך ללאו ככל גונא מנתק הלאו אבל כי לא נכתב אחריו סמוך לו אז לא הוי ניתק לעשה אלא דווקא כאשר מקיים העשה נעקר הלאו רומייה דגזילה דכשמיכי את הגזילה הוי כאלו לא גזל כלל אבל היכה דלא מעקר הלאו כגון ועשיתם לו כאשר זמם דלא נעקר ללאו דלא תענה דסיף סוף הוי העיד שקר ולא נעקרה עדותן לא הוי לאו הנ"ל והרב יבין שמועה ז"ל לא הביא דברי ר"י הללו ולא דמו מכלל זה כלל ואפשר היה לומר דדעתו דכל זה שכתבו הקוס' הכא לסכרת ר"מ אבל לחכמים לא לריבין לבלל זה אכן מ"מ הו"ל להעלות על דל שפתיו דברי ר"י ולדקות הכי ועור אפשר לומר דהך חכמים מודים לר"מ ככלל זה ועיקר טעמם דפטר ממשו כדו רשעתו כמ"ס כש"ס ואיך יספיק הדרשה תדרש על פי דברי ר"י הללו דהכא נמי' האו עשה דתשובה לאו סמוך ונראה לכל לאוין שבתורה ונכתב דחוק מהם וכקיום העשה לא מעקר הלאו מעיקרו כגון שעבר ע"ז או ג"ע או חילל שבת וכיוצא ע"י התשובה לא מעקר הלאו דחוק סוף חילל שבת ועבר ע"ז וג"ע והוי איתיה לתלול שבת ולא נעקר מעיקרו אלא דמתקן מעשיו ולא דמי לגזילה דכשמיכי הגזילה הוי הוא כאלו לא גזל ומסו"ה לא הוי לאו הנ"ל ואין העשה דתש"ו פוטרו ממכות ועונשין: **ועפ"ז** בין נכון מקרא שכתוב מעשה ידיו אמת ומשפט נאמנטם כל פקודיו סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר דקאמר מעשה ידיו אשר רן את הרשע בדיני שמים ומעשיו אמת ומשפט וברינא וייני מענישם וכמו כן נאמנטם כל פקודיו אשר קדשנו במצותיו וצונו לסלקות ולהמית את העובר על מצותיו כשאלו כנפש נאמנו מאד וכו' ולמה זה והלא כלל גדול בתורה לאו הניתק לעשה אין לוקין עליו וא"כ כיון בדיני אדם כיון בדיני שמים החוטא לאו כר עונשין לזה חירן דאין זה נקרא לאו הניתק לעשה דווקא סמוכים לעד לעולם כשהיו סמוכים העשה ללאו אז עשויים באמת וישר דלא למילקא עליוהו אבל עשה דתשובה אינו סמוך לכל לאוין שבתורה וכיון דכעת שמקיים העשה דתשובה לא מועקר החטא בהשבת גזילה דאכתי הע"ז שעבר וג"ע וכדומה איתיה בעולם בעינין סמוכים ואי לא הווי סמוכין לא מיקרי לאו הנ"ל:

ועוד נראה לפקע' רלישכ החקירה הו" ע"ד מ"ס הרב מוסר' כון כדבר האמור ונישכ תמימה ה"ס מוסר' א' נר"ו ונאמר מדאשכחן דפטר רחמנא בקלף לאוין דלא לילקי עליוהו כגון לאו שכללות ולאו שאין בו מעשה וכיוצא מנח מנה דבשאר לאוין דאורייתא מילקא לקי עליוהו ולא מנתק אמת עשה דתשובה כדון כל לאו הנ"ל דאם איתא אמתא אינטריך לאשמועינן בהנך לאוין דפטוריה ממלקות והלא כל לאוין דאורייתא ניתקו לעשה דתשובה ולא לקי עליוהו אלא ודאי דליתא וטעמא דמילתא דאלו הווי מפטר לכל לאוין דאורייתא ממלקות ומיתת כ"ד לא הווי כאי עולם רואין בעיניהם משפט רשעים ואיש כל הישר בעיניו יעשה דלא הוי מתיראין מעונשין ופורטין נדר ועוברין על מצות התורה באשכ כנפש לא יסובו מפני כל ולכן אפקיה רחמנא לעשה דתשובה מכלל זה דלא לנתק ללאוין כדי לראות בעיניהם משפט כחוב ויהא מורה שמים עליהם כדכתיב וכל העם ישמעו ויראו ולא יזדון עוד וכו' ומתק מקרא שכתוב בקהלת סו' ג' ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יסיה לעולם עליו אין להקסיף וממנו אין

קורו שד מ'שה קול דברים דרוש ג'

הק"ד טוב וישר ה' ע"כ יורה טטאוס כדרך :

חסד ה' מעולם אשר עשה לישראל עמו ואלו
 מרעיוהו . רב חסד מטה כלפי חסד בשנס
 הוא כל"ד ויט ישראל מדרך המלך מש"ע דבר המלך
 ודחו . אחת חכוכותיה גכן לא זו מחככן חכה יתורה
 נודעת לו במקום גדולתו . מה הלשון אומרת קחו עמכם
 דברים וזכו אל ה' זנקה לו יניקה מחכר כמלאכתו .
 באשר בא הדבר מפורש באר טיטב כיוצקאל סימן ג"ל
 ואתה בן אדם אמור אל בית ישראל בן אמתם לאמר
 בני פשענו וקטלתינו עלינו . ובס אנהנו נמקיס ואין
 נחיה אמור אליהם חי אני נאום ה' אלהים הם אשפז
 כמות הרשע כי אם כשוכ רשע מדרכו וחי שוכו שוכו
 מדרכוכם הרשע ולמה קמותו בית ישראל וכבר בא
 כרושים הקודמים כקול זה מה שיש לקרק במקראות
 הללו ואפשר לע"ד לפרש על פי מאז דתן בכחוכות
 דע"כ המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמלאו
 עליה נדרים אינם מקודשת ע"מ שאין בה מומין ונמלאו
 בה מומין אינם מקודשת וכש"ס אמרו ח"ד הלכה אלל
 חכם והתורה מקודשת אלל רופא וריפא אותה הינה
 מקוד' . מה בין חכם לרופא חכם עוקר את הגדר מעיקרו
 ורופא חיט מרפא חלה מכאן ולסכא וכתבו התוס' בר"ה
 חכם עוקר אין לפרש דכלשון חליא מילתא שהי' קדשה
 ע"מ שאין בה מומין והיו בה מומין דא"כ הלך הוא
 אלל הרופא ורפאו אמרו לקמן דמקודשת חלה
 כקפידת המומין חלוי הטעם שאף חתה לאחר שנתרפאת
 היא נמאסת בעיניו בשוכר שהיו בה מומין הכל נדרים
 לויא קפידת האיל . ועוקרו למפרע וכולו ע"כ וכ"כ
 הר"ש וזר"ף ז"ל ומדן הכ"י ז"ל כס"י ע"ל הביא לשון
 זס וכחכ דמוכת מזה דלא שאני לן בין גמר ע"מ שאין
 בס מומין בין גמר על מנת שאין עליה מומין דלאו
 כלשון חליוא מילתא חלה כקפידת המומין חלוי וכל
 שהיו בה מומין מדרב דבר ומגנייא עליה וגוזה חתה
 על רבינו כע"ס ז"ל שכתב ח"ל חלה נתקדשה לו ע"מ
 שלא יבא בה מומין ונמלאו בה מומין ורפאו סדופא הרי
 זו מקודשת דאמאי פסק דלא בהגך רבוחא וכן' כדק
 הכיה וישכ לתמיהא זו וחש לה רב לסכרת הטור וכשה"ט
 פסק כוחים והרב כ"ח ז"ל כתב ח"ל וקבלתי דט"ס
 הוא כדברי רבינו וצריך להניס בו כמקום בה וכו' ושארי
 ליה מאריה להרב"ז שכתב כש"ע דין זה כמו שהיא
 כספרי רבינו והוא טעות גמור ע"כ וכונתו דרבינו
 פסק כזה לסיומא דברייתא חנו"ל דתני בה חלה הוא
 שהלך אלל חכם וסחירו אלל רופא וריפא אותו מקודשת
 אין אחר נשיקת עפר כפית דגלו אנכי לא ידעתי
 למה סיכה הלשון . וכתב ע"מ שלא יבא בה מומין ולא
 כתב ע"מ שאין בו כדכתב באשם ע"מ שאין עליה
 מומין דהא איכא למירק משום שאמר ע"מ שלא יהא
 בו מומין הוא דמקדשה חלה ע"מ שאין בו מומין לא
 מקדשה דהא הוה כיה מומין ואין לומר דכחונת
 מכונת סינה את טעמו וכתב באים כלשון הזה
 לאשמועינן דבאשה אפי' ח"ל כלשון הזה ע"מ שלא יהיה
 בה מומין לא הוי קידושין דבאשה חול"ל קני כדכתבו
 התוס' והר"ש וליכחוב דאפי' ח"ל ע"מ שלא יהו בה
 מומין אינה מקו' חלה באים בכל גוונא מקודשת :
כתבו עוד התוס' בלוחו דיכור ודוקא הלכה אלל
 חכם והתורה קודם ידעת סכעל חלה לאחר
 ידעת סכעל לא מהני להו היתר דתקף נודע לכעל
 הרי

דעבר כמויד בערים והקדשה לוקה והומת האיש הסוא
 ככ"ד של מטה ולא פטרי ליה משום עשה דחשוכה
 דמתק הלאו כדי שיראו מלפניו ויהיה גלו לכל עונש
 העובר כמ"ש ויון דבעונשי שמים . לה שיק טעמא
 ובריון לכללון לאו הנ"ל אין לוקין עליו ועל כן לכבו
 פינה היום ללכת לעבוד אלהים דבמחשבתו עובר ע"ז
 וקי"ל מחשבת ע"ז מלטפת למעשה למען קפוס את
 בית ישראל כלכס אכן היינו דווקא להקחייב בעונשי
 שמים אכל ככ"ר של מטה אין מענישין עד דעכיר
 כפועל בעדים והקדשה ומשום והיה כשומעו את
 דברי הלה הואת והחברך כסיבת לכבו דכל מעשו
 נסתרו כלב וליכא עדים והקדשה לאמר שלום יהיה לי
 דיוקא אני חנו הוא דלא עברי כפומכי בעדים והקדשה
 כי כשריות לכו בהרהור לכו אול ודינו מסור לשמים
 וכל אלוה הכרית היינו דווקא לעובר כפיהסויא בעדים
 והקדשה דדינו להענש כדיני אדם ופוטרי אין איתו
 מעעס לאו הנ"ל כי האלהים עשה שיראו מלפניו אבל
 לעונשי שמים היכה דליכא עדים והקדשה וכמחשבת
 ע"ז אול דלא שיק האו טעמא הרי הוא פטיר ועטיר
 מעונשי שמים דהריון לכללון לאו הנ"ל אין לוקין עליו
 והכה גמי מאחר דליכא עשה דתש' חע"ג דלא קיים
 העעס לאו הנ"ל מיקרי כל זה סכרת האיש הסוא ועלה
 קאמר לא יאכה ה' סלוח לו דלא גתלה לפני כסא
 ככורו טעם זה לפוטרו מעונשי שמים כי אז דליכא
 עדים והקדשה ועונש כ"ד של מטה יעשן אף ה' וקנאחו
 כאיש הסוא דהרבה כל הנך לאו דקי"ל אין לוקין
 עליהם ולא סנ"ל ככלל לגבי שמים עונשם חמיר טפי
 ופוטרי אין איתו וסוים עלם הנסתרות היכא דליכא עדי'
 והקדשה כי לה' אלהינו דינו מסור לשמים להענישו לא
 מפטרי מטעם לאו סנ"ל והנגלות דעבר כפומכי
 בעדים והקדשה לנו ולכנינו עד עולם להלקוח ולהענישו
 ככ"ד של מטה ופוטרי אין איתו מכה עשה דחשוכה
 סינתק הלאו וטעמא לעשות את כל דברי הקורה הואת
 כדי שיראו כל העם ולא יוספו לחטוא ויעשו מלות
 הקורה כדקדוקיה ופרטיה :

ג כזה יומתק קרא דהושע לכד ממה שפי' בו ה"ה
 מוהרש"א נר"ו דקאמר נביא טובה ישראל עד
 ה' אלהיך היכא דליכא עדים והקדשה ואין דונך מסור
 לכ"ד של מטה חלה לעונשי שמים איכעו לך למסור
 כהו כחשוכה שלמה כפועל ולא קוימא דאית לך מקום
 פטור מעונשי שמים האיל ויתק לעשה דתש' ואפילו
 לא קיים העעס לא מענש כי כשלת בעונך שנית כדואם
 כטענה זו דהרבה גל לאו דקי"ל אין לוקין עליהם
 לגבי שמים עונשם חמיר טפי וכעו חשוכה סנייה ולכן
 קחו עמכם דברים דברי זירוי וזוכו אל' ה' אותם רחלו
 עונשם כיר ה' אמרו חלו כל תשא עון בעו רחמי
 עליוהו טשא עון לכל דבר פשע גס על אותם דכיר
 שמים עונשם יוקבל חשוכה ויעכיר על פשע וקת טוב
 אין טוב חלה חשוכה ומ"ט ודוק :

קול דברים דרוש ד'

איתמר כמדרש שאלו לתכמה חוטא מה עונשו
 ח"ל טטאוס חרדך רעה שאלו לכחואה
 חוטא מה עונשו ח"ל הנפש החוטאת היא חמות שאלו
 לתורה חוטא מה עונשו ח"ל יכיא קרבן ויתכפר שאלו
 להקב"ה חוטא מה עונשו ח"ל יעשו חשוכה ויתכפר לו

קולו של משה קול דברים דרוש ד' קפט

הרי נכתלו הקידושין אצל הר"ן ז"ל הכיף לשון הודו' וכתב דאיכא למימר אף שנודע לבעל ואח"כ הקידוש נדרה הו' קידושין למפרע יעו"ש ככ"ו והרכ אש דת ז"ל כה' נלכוס כתב וז"ל ויש להסתפק בדיון זה כשהמר ע"מ שלא יהיו כה מומין ורפאל הרופא שהיא מקודשת לכפרת הריב"ה ומרן אש הייבן דווקא כשלא נודעו לו קודם הו' אפשר דאפי' אחר שנודעו לו הרי היא מקודשת שהרי כשנתרפאה הרי נתקיים הסתמי שלא נשאר כה מומין והיו לומר שהיא נמאסת בעיניו שהרי מתחלה לא הקפיד הלא שלא ישרו כה מומין או דילמא כשנודעו לו קודם אפשר שהיה סוכר הכעל דהוקם מומין לא היה להם רפואה בעולם כלל והו"ל כדיון ע"מ שאין עליה נדרים שהם נודעו לו קודם התרה הינה מקו' דשמה היה סוכר שאין לה התרה ויש נדרין לבחן ולבחן כמ"ש החרוניס וקיים עלה דכל שהכעל הוא הרופא אינו יכול לומר כשנודעו לו קודם רפואה לא הויתו יודע שהיה לה רפואה שהרי הוא רופא יודע וכל כי האו ודאי מקודשת :

ובהדרי אורחין בין נבין שני כתובים הכאים כירמיה סימן ג' קול על שפיים נשמע כתי תחזוני כני ישראל כי העו את דרכי שכתו את ה' אלהים שובו בני ישראל ארפא משבותיכם הגנו אתנו לך כי אתה ה' אלהינו די' למדקאמר קול על שפיים וכו' משמע איננה כדירה מהליון ומעלמן כוכים על הטאקס ומקורים ואומרים א"כ מהי קאמר להו נכיא שובו בניס שוככים והלא כבר הם נתעוררו ככני ודמענה על לחיים ועפ"ד וכה על נכון דכבר כתבו דכני המפר' ז"ל כי אלהינו שכשמים קידש את בית ישראל כמעמד הר סיני כביכול כדוגמת האיש מקדש את האשה והתנה עמם על מצת שלא יהיו כהם מומין הן הם חטאת האדם לכל עון אשר המה מומי הנפש וכשיחטאו ויהיו כהם מומין נכתלו הקידושין למפרע דפקעו להו כי עכרו התנאי אך ע"י התשובה ששכין ומתרפאין ממכאובותיהם הו"ל כהלכה אלל רופא ונתרפאת לסכרת הטור ומרן הו"ל מקודשת וכבר דרכו כזה דכני המפר' עיין בהרב אש דת שם ובהרב קול יעקב ז"ל דרוש ת' וכתב הרכ אש דת הלא שיש להסתפק כיון שנודעו המומין קודם ארפאת הותם דהיינו שנודעו העובות קודם התשובה ועם כל זה הרי היא מקודשת שהרי מידו הוא טעמא להחמיר משום דשמה סבור שלא יהיה לה רפואה הרי גבי תשובה איך שייך לומר זה כיון שהיא הרופא יודע שפיר רחוק להו רפואה והקידושין נלכיון ובקומתן קיימי יעו"ש וכנא"ה רבית ישראל אסיק ארעתייהו כיון שנתקדשו לו כביכול ע"מ שלא יהיו כהם מומין ועו ופשו מעתה נכתלו הקידושין ואין להם עוד קשר עמו ומשו"ס קאמר קול על שפיים נשמע כתי תחזוני בני ישראל אשר כוכין ומתחננים אולי יהיה להם תקוה כי לפי הנראה אחר סכרת דפקעי הקידושין כי העו את דרכי שכתו את ה' אלהים ונתהו כהם מומין ונכתלו התנאי שלא יהיה כהם מומין ולא נשאר כהם עוד קשר ושייכות עם ה' אלהינו ועל כן כה אמר ה' שובו בניס שוככים דמתחילי מן התשובה שובו שובו והקידושין אכתי במקומן עומדיו ככתם או כחם עתה שהרי לסכרת הטור והש"ע הם יהיה כה מומין ותלך אלל רופא ונתרפאת שפיר מקו' וב"ת אכתי יש להסתפק דלא מהניא רפואה זו תשובה כיון דכבר ידע את מכותיו ופשו עיניו

עליו לו"ה ה' ליתא כי ארפא משוככם ואני אני הוא הרופא לכל החלואי וכל עלמנו הוא הרופא לא יכול למימר לא ידענא דרית לה רפואה ואני ידעתי עיקרי הרפואה כי על כן ללמד ילא נכיא לישראל להתורות ולומר כלשון הזה הגנו אתנו לך כי אתה ה' אלהינו רופא כל כשר וכיון שכן הרי הקידושין כדקאזי קאזי :

ג כפי' עו"כ רמו ענין זה דכתוב מקום ישראל ה' כל עווכך וכשו וסודי בחרך זכתו כי עזבו מקור מים חיים את ה' דפאני ה' וארפא הושיעני ואושעה כי תהלתי אתה והרר"ק ז"ל פי' וסודי בחרך יכתבו והקרים ממך כמ"ס ומן ה' יסוד לבו בחרך יכתבו לא יהיה להם חלק כך כיון שעווכך אלא יכתבו בחרך כמו הכהמות שלא ישר מהם דבר שהיה להם חלק כך ולפי דרכיו יאמר נא מקוה ישראל ה' כל תקוה ישראל ומכעסם על ה' דוגמת האיש המקדש את האשה דכל טוב העולם המקוה האשה מכעלה הכי נמי תקוה ישראל המקדשים ה' ומכעסם לכל טובתם מאת ה' כל עווכך וכשו דהא וסודי כל הסרים ממלותיו ועוכרים על דבריו וגורמין לנפסם מומין שכסתר בחרך יכתבו כי לא יהיה להם חלק כך דמאחר שנתהוה כהם מומי הנפש הרי נכתלו תנאי קידושין שהתנו עמהם שלא יהיה כהם מומין ופקעי הקידושין והרי הם ככהמות ידעו שלא ישר מהם דבר שהיה להם חלק כך כי עזבו מקור מים חיים את ה' ולא חכו שמוע לאוב חליך בתשובה ואל תאמר דלא מהניא להו התו התשובה אפילו חימה דהו כהלכה אלל רופא ונתרפאת כיון שכבר גודע אליו אלו הן המומין טרם השת' לו"ה ה' ליתא דהא דפאני ה' וארפא וכל שהוא עלמנו הרופא יודע שפיר רחוק לה רפואה והקידושין אכתי ברהו הו' לכן הושיעני ואושעה ומחול ושכוק לחוכין ולעיון ואשוכה חליך כימי קדים כי תהלתי אתה :

ג ישעיה הנכיא רמ' הרומ' על האר"ש את הרבר הזה כמקראיו ס' ז'ן כעון בלעו קלפתי ואכבו הסתר ואקלף וילך שוכב כדרך לבו דרבו דריתו וארפא ואתה ואתם ואתם לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתו ופירש"י ז"ל דרכיו רחיקו כשהוא נכנע מלפניו שכתהו לרה וארפאתו ואנחהו אוליכיהו כדרך מרפא לו ולהכליו למלטעמים עליו בורא אני לו טוב שפתיים חדש כלפי שכתהו לרה עד עתה והכל קראו עליו חגר יקרא לו שום שום לע"כ וקאמר נכיא על האיש הטוטא כי הן כעון בלעו קלפתי עליו ואכבו הסתר שאסתיר פני מננו דמאחר דעבר על מלותיו גרם לנפשיה פלע ותכורס ומומין גדולים ונתרועעו הקידושין שהיו על תנאי שלא יהיה עליו מומין ולכן קלפתי ואכבו ובראותו לרת נפשו נכנע ומבקש דרכי התשובה וארפאתו כדופא המרפא את החולה ואשלים נקומים לו ולהכליו שנלעטערו בלרתו ואני בורא לו טוב שפתיים חדש כלפי מה שקראו עליו חגר כיוס בוא לו לרות רעות שקראו עליו ערער כי רחוי הוא מקשר עליון כאותו מעמד הר סיני ושם קידש את בית ישראל ע"מ שלא יהיה עלהם מומין והרי הוא עבר על התנאי ומעתה נרמה כוס נגרם מלפני אלהים דפקעו הקידושין וכלפי זה אני בורא לו טוב שפתיים קודם שום שום לרחוק ולקרוב למו שהיה דעוק מאת פני ה' מכה מעשו ונתקרב ע"י תשובתו דהו"ל כהלכה אלל רופא ונתרפאת דשפיר הו' הקידושין קדושין נמורים וכ"ת

קול דברים דרוש ד' קולו של משה

ובת' אבותי ושל לקפקא ולומר כיון שכבר ידע אל כמותי
 שכנסו חכף - נכבטלו הקירושין ולא מקני קו חורקו
 כחשבה לרפאת עלמו לז' אמר ה' ורפאתיו וכל שהוא
 כפיטל מופא חגס קייע ידע דאית ליה רפואה וקידושו
 קידושן ויפופ חבל לזוחט הרשעון :

ואדונינו המלך דע"ה יטמין ברמ"ו זה הדבר
 בקרא דבתי' הני אמרתי ה' חנני רפאת
 נפשי כי חשאתי דלירובין להבין האי נתינת טעם טעמו
 וממשי והנס חן מן חגרבס אמר יאמר העבד על פי
 מ"ש מרכ סגדול גלון עווינו מופא הרור והדרו
 מוהרס"ה כר"ץ כס' רבדים אחרים דק"ס ע"ד משס"ס'
 וחשכ לו הכהן על זממרת רבא כל המעביר על מדותיו
 מעבירין לו ע"כ פשעיו וז"ל וכא"ד עליה הכהן כי
 הסכרל נותנת שאין החשבה מועלת לחוטא שהיו
 הדרכים ק"ו זמה אס חטא לפני מלך כ"ו אחת דתו
 להמות עכ"ו למע"ה הקב"ה ולעומת זה יש סכרל
 להפך בי חטוא לפני ארס כמותו פונס ככבודו וכיו
 כיוון וקלף ומש"ה לא יועיל לו החשבה מש"ה קמורד
 לכני הקב"ה חיינו פונס ככבודו כלום כי מה הוא הארס
 שיפגום בכבודו ית' למשל אס יחטא יחוס כריה קטנה
 לארס אין כבוד הארס לעמוד כנגדו כחומר מה לכריה
 קטנה הוא לעשות לו מאומה ואס כך יאמר הארס
 ליתום מה יאמר הקב"ה לארס אשר כהן נגדו ואין כלל
 העולמות כריה קטנה כארס ומלך זה הסכרל נותנת
 רמועלת אחס' לארס אס חטא והנה מוקר"ס אלטיך
 ז"ל פי' כמ"ש ולפני מו אחת עתיד ליתן דין וחשבון
 דהיל"ל חשבון דרון ופי' במה שאלו"ל שמלמדין לארס
 החוטא משפטים ודינים ואת"כ מביאין לפניו ושהלון
 לו דין העברות וצונקן ואח"כ מוזכרין לו איך עבר
 עליהם ומעמסין אותן קרו סכחלה אומר הדין ואת"כ
 טחן החשבון וכדואו שהארס אס וכול להפך בזכות
 עגש ודאי שמהפך כל האפשר וכבר אמרנו שיש סכרל
 לכאן ולכאן אס הקסא' מועלת אס לאו ואס ארס
 מעביר על מדותיו בחיוו וכול להפך בזכותו ולומר אס
 הני עברתי על מדותי בחיוו ומחלתי לארס שכמותי
 מכ"ס הכורה ית' סכולם כהן נגדו שימחול עונותי
 מש"כ כשאינו מעביר על מדותיו והיה צוקס ונוטר
 לני שחטא נגדו ודאי לא וכול להפך בזכות עלמו
 דהיבא ק"ו להפך אס ארס שהוא כ"ו עפר ואפר אינו
 מיחל כ"ג ממ"ס הקב"ה וז"ש רבא כל המעביר על
 מדותיו מעבירין לו ע"כ פשעיו לחירות שהסכרל
 אמותיה שהקסא' מועלת והואיל שכן אס ארס מעביר
 על מדותיו וכול לרון כק"ו מעלמו שהש"ה ב"ה וכו"ם
 מוסל לו ויכול לפסוק דונו לזכות ומעבירין ממנו כל
 פשעיו והכ"ד שפעתיק סרכ גר"ו :

ועפ"ד קרשו נלקע"ר לכאר מקראי קדם דתהלים
 ס'ן' ורשע אמר אלהים מה לך לספר
 חקי וחשא כריתי עליו פיך ואחה שנאח מוסר ותשלך
 דכתי אחריו אס רחית נכב וחרץ עמו ועם מגאפיש
 ח'ליך פיך שלחת כרעה ולטוכן קלמיר מרמה חשב
 כאחיק חרבר כבן אמך חתן דופו אלה עשית והחרשתי
 דמית היות אהיס כמוד' חוכיךך ואערכה לעיניך כינו
 נא זאח שוכתי אלוה פן אטרופך ואין מטיל זוכח חורה
 וכחגני ושס דרך אראנו כישע אלהים והנס סרכ חוח
 ליון ז"ל עי' פיך שלחת כרעה כלו' שהיית משיב על
 סקלקלה מה שהינו ראו לעשות כן וקאמר רהע"ה
 ולרשע אשר כידו עונות ופשעים אמר אלהים מה לך

לספר חקי לומר אינו חוזר בחשבה ועוסק בחורה
 המטהרת אס הטמאים ותשא כריתי עלי פיך לומר
 כרית כרח לנו לקבל את הארס כחשבה מאחר שאחה
 שנאח מוסר שכחתי בחורה לא תקום ולא קטור
 והוארתי דרכן שהמואל אל ופי חכורי וקרבה מאלם
 ותשלך דברו אשר אמרתי ע"ו חכמו ושראל כל המעביר
 על מדותיו מעבירין לו ע"כ פשעיו אחריו לבלתי
 יכנסו דכרובס כחונך אשר בזה הפסרת הרבה וקאבחד
 מדון ק"ו אינה מקובלת שהרי כיוך חכילות של עכירות
 אס דהיח נכב וחרץ עמו ועם מגאפיש חלקך ולענין
 להעביר על מדותיו פיך שלחת כרעה אשר חטאו לך
 והיית משיב על הקלקלס שחטא כנגדך חכירך מה
 שאינו ראו לעשות כן כי היה מן הראו לך שחעביר
 על מדותיו ולא תקום ילא תטור ולטוכן קלמיר מרמה
 חכבר מרמה כמרמות וחקך שאף שחכירך מו שחטא
 לך ודרוש ממך סליחה ומבקש מנו מן השעה ולחון
 קאמר אליו קלקתי כדכירך וכקרכו ישיס ארכו למנטר
 דכבו חננה אחיק כלככך ולא מבטיח שעשית ככל זאח
 לגברי חוסרן הוסי ככרי ממך אלה חשב כאחיק חכיר
 כבן אמך חתן דופי ולא העברת על מדותיו אלה עשית
 והחרשתי האכני חריש לך על מעשך ואעביר על
 פשעיך אחמהא דמית היות אהיה כמוד' לכל הפחות
 הנה לך לרמות כרעהך ולחשוב מחשבות שהיה כמותי
 כמוד' ולא נופל חכני ממך ואס אחה כ"ו ופי' שחכע
 ממך ארס שכמותך למחול לו לא העברת על מדותיו
 ונקא לא חנקס אס איני כמוד' אין לי למחול לך הפילו
 סאמרת לשוב בחשבה ונקא לא חנקך וכ"ס חוכיךך על
 בניך חוכת מנולה ואערכה לעיניך עיך קדושתו מלך
 רס-ונשא ממ"ס לערכך כי מך הוא פלא חשיב ואס
 אהס של חגשים יחוס קטן חידנה דיומא ולא העברת
 על מדותיו כ"ס וק"ו כן בני של ק"ו למקום קדושתו
 שאין לי למחול ולהעביר על פשע בני על כן כינו נא
 זאח שוכתי אלוה ותנו דעתיכם על כל האמור להעביר
 על מדותיכם פן אטרופך ואין מטיל ולכן זוכח חורה מי
 סוכב יארו הרע ומתודה על פשעיו ושכ כחשבה
 וכדנני ושס דרך משום כלבו דרך אשר ילך בה הוא דרך
 אחו העולם וארס על עפר ישוב אל ארץ קדם והכל
 כביא ארס להכל רמס ועל כן אינו מקפיד על עלכותו
 ומעביר על פשעיו כי לאיש הוא אראנו כישע אלהים
 מושיעו כווס עברה מכל מקטרגים ומעביר לו על כל
 פשעיו :

ולפום סכרל חנייחא דסכביר הרב ז"ל כי הן
 הארס יחוס קטן וכלא חשיב הפילו לערך
 שרף אחר משרפו מעלה וכ"ס לערך גדולתו ית' גדול ה'
 לגדולתו אין חקר וכל כי האי מה הארס שיפגום לפני
 כסא כבודו ובל מעשו אינו אלא כמעשה קוף כריה
 קלה ואין כבודו ית' לענווד כנגדו דאפי' מלך כ"ו או שר
 סלכא אין כבודו לעמוד נגד אחר הרקוס ופוחוס והיות
 נכון להיות מעלמו עין כאלו לא ידעו כ"ס לממ"ס
 הקב"ה ית"ס כאשר שיער הרב כלשונו הטבור וימתק
 לחכי נועם שיחאיוב כס' י"ד ארס ולור אשה קלר ימים
 ושכע רוגו כלץ ולא וימל ויכרח כלל ולא יעמוד אף על
 זה שפחת עיניך ואותי חביא כמשפט עמך דלירכין אט
 למודעי מה היתה הכוונה בחמיהתו הליו אף על זה
 וכו' ואחיו וכו' ועפ"ה מבוחר מאלו כי הן הארס
 אינינו ויור כפיו של מקום כארס הא' או אינו אלא שר"ף
 משרפו מעלה להיות נחשב ממעל לחש"כ כי ארס ילור
 חסה

א"ל כניך חטאו א"ל רכש"ע ימחו על קרושת שמוך אמר לא כסכי טעמא ולא כדרדקי ענה"ל לילחק כניך חטאו א"ל רכש"ע בני ולא כניך וכו' ע"כ וסדר חמוס איך אבות ראשינים חכף ומיד יעמרו מנגד כניקס דלא ליכעו רחמי עלייהו אלא חיוכי חיוכונקו ומחו לכו אמוחא ואכרהס אוס הססר חוכי שבקום לחסידותים ויעקב דכאמת כמה הרפתקי כיאי דערן עליה משום בני והנס כעת"ס כדבור ראשון הסכימה דעת עליון לימחות על קרושת שמו ועפי"ה נכון מאד כי חלילה לכו לאכהן דעלמא שלא יתעוררו כמדת הססר וזמרת הרחמים על כניהם ואדרכה לטובתם של ישראל נתכונו כי האע"ה כאשר אמר אליו קהל"ק בניך חטאו שמע מנה דרוסה לרונס כדונא רדיוני כנראה מהפסוק הקודם אליו לכו כה ונוכסה יאמר ה' ואם יחסיכו מיתת ב"ד ככה יעשה וחס ליה מר דילמא סקב"ה יפתח דונס לחוכה ויסבור לחיוכונקו וא"כ אף אם הוא יפתח לזכות לא הועיל לבלום דארון כל הארץ אית ליה דוכ לגבי כל בני עלמא ובחד רובא אוליוני ונגמר דונס לחוכה ועל כן בחכמה עשה ופתח בחוכה דמעשה ממה נפשך ילאו זכאים כרינס דאם הקב"ה יחייבם הרי סנהדרין שפתחו לחוכה זכאי ואם הוא יפתח בזנותם של ישראל כ"ש דילאו זכאים כרינס רקב"ה רובא דעלמא ולכן ה"ל רכש"ע ימחו על קרושת שמוך ויעקב אע"ה איהו נמי הלוך ילך בסכרה הללו ועל כן יאמר ה' לא כסכי טעמא ולא כדרדקי ענה"ל כי איך עלתם על לנס שאני אהיה לישראל כאוס זר וחייבם מדינא כדיוני נפשות להסס ולכלה בני כבורי ישראל עד דהולירו להמלאה זו ואני אמרתי לנס כניך חטאו ליהות מתן בעינס וכשא"ל לילחק אע"הו"ל רכש"ע בני ולא כניך ופסיעא לי בני אחה דין דינס לזכות ומהפך בזכותם של ישראל ולכן קדא כתיב שא"ל לילחק בני אחה אכינו בני אכרהס לא ידענו כי אנתנו בני אל חי ובוראי קנמדי פתח ופתח בזכותן של ישראל אומר להם ילחק עד שאחס מקלסין לי קלסו להקב"ה כי הכל כירו ואלו פתח פתח בנפשותיהו מהימניא תו זכותא דיוזי כי הוא הרוב ול"א אחס ה' אכינו גואלני מעולם שמוך וזמיר חפץ בזכותן של ישראל :

וכיון דאחי דוכור כמאמר זה אימא מילחא בסיוס המהמר דאמר עוד ילחק אע"ה ועוד כמה חטאו כמה שנותיו של אדם ע"כ שנה דל כ' דלא ענשה עליוהי פשו לכו ל' דל כ"ה דלילותא פשו לקו כ"ה דל ו"כ ופלגה דללוו ומיכל ודכית סקסא פשו לקו ו"כ ופלגא אס אח סוכל אח כולן מוטב וא"ל פלגא עליו ופלגא עליוך וא"ת כולסון עליו ה' קרויית נפשו קמך ע"כ וקסה כשלמא כ' דלא מעגש עליוהו ספיר אלא כ"ה דלילותא מן סגו דלא עכרי עונות ותעלויס כלילות והלא כמה וכמה עבירות מיטך שייכות בגון זנות ועריות והרכה מהמה ולחרץ זה נקיים מאי דק"ל און עד נעשה דיון דאם הדיוטים הם עלמן דאון העדות ומויס לרין ע"פ אותה עדות אס דאון העדות צווס דכשר לרין דניס ע"פ אותה עדות דלא תהא שמיטה גדולה מראות הכל הם דאון העדות כעת דלא מלו לרין פלילה כהשר כהיז לרין כיוס לא מלו אותן הדיוטים לרין אותו דין ע"פ עדותם דהין עד נעשה דיון וכעו דיונים אחרים והנס הסמ"ע ז"ל כחכ כס' כ' ס' ק' ז' ו"ו דכשמדליק ליות כלילה ויכול לרהות ולהסיר בני אדם מוחי לרין אפי' כחלח דין כלילה והרכ ס"ך ז"ל אס דתה דכיוו דכש"ס דבתרה דק"ד אמרו דקוין ת"ס כלילה וקין

אסה מטעה סרוחה וכלא חשיב וגם אינו מעלה ארוכה וחי לעולם שנות עולמים כי אס קלר ימיך ושכע רוגו קווס כאן ולמחר בקכר כליון ולא וימל ויכרס כלל ולא יעמוד ומיו כלל עובר כדום קל"ה כמות שהיא אף על זה האדם להכל רמה פקח עינוך להקפיד עליו ומעשה ידיו ולעמוד נגדו אמתה והלא הין כבורי של מלך גדול ע"כ סהרץ השמים ושמי השמים לא יכללוהו להקפיד ולעמוד נגד האדם אשר הוא קל מסוכין ואוחי אנה זעירא יחוס קטן תכיא כמשפט עמך יחד למשפט נקרכה להקפיד עליו ולעמוד נגדו מהיז כזה חתנקס כפך הין זה אלא מן המתמיהין וכי חלילה וחס כל הפייה שוין כמותי כמותך כי תכוינו כמשפט עמך ומי יערוך הליך ולערך גדולתך און אני נחשב למאומה הכל הכלים וכל כי האי הין מן הראוי וכבורי של ממ"ה לראות און וחס עמלי ולהחויב לקרחתו :

ואפשר

שלוה רמזו מקרה התפלות כתפלת שחרית ה' שמעה ה' סלחה ה' הקשיבה ועשה אל תאחר וכו' מה לנו מק חיונו וכו' כי מפליס החנונינו לפניו להמר ה' שמעה קול וידוינו המהורים לפניך ה' סלחה ותעביר אשמותינו ה' הקשיבה קול חפלתנו ועשה אל תאחר למען סלח לכל פשעינו שהיו הין כבורי של מלך גדול ארון האדונים להקפיד עליו ולעמוד נגדנו להשיב לנו גמול מעשינו כי מה אנו מס חיונו להכל דמינו ואדרכה יקר תפארת כבורי מלכותך לעבור כס"ל על כל פשעינו :

ואת

זו רמזה דהע"ה כמז' כ"ס עינוי קמיר אל ה' כי הוא יוליא מרשת רגלי פנה אלו וחנני כי יקיר ועניו אנו דקאמר עינוי קמיר לטפיות אל ה' מלך דס ונשא כי הוא יוליא מרשת חטאתי זעונותי רגלי ואני חפלתו לך ה' פנה אלו לקבל חטובתי וחנני כי ורכס לסלות ואל תקפיד עליו שהיו וסיר ועניו אנו שפל אנשים ואתה הוא מלך הסבור ואון כבורי של מלך להחילב כס על דל והלך ועל כן קללני נא דתשובס וזהו ממש שנתכוון במזמור ג' רבים אומרים לנפשו און זשועתה לו כאלהים סלה ואתה ה' מנן בעדי כבורי ומרים דאשו דלויכין לרעת כמאי קא מפלגי הויך רבים כהדי דהע"ה והס אמרו הין זשועתה לו וכו' ולעומת זה איסו אמר והתה ה' מנן בעדי :

לבר

מארתון יאמר נא כהותן אחרת ונכין עוד מקרה שלפניו ה' מס רכו לרי דכיס קמיס עליו רכיס וכו' דקסה למס אמר כל הויך דכווי דכו לרי רכיס קמיס רכיס אומרים וכקיוור הול"ל מה רכו למי הקמיס עליו אומרים לנפשו ונקרים מ"ש הרמב"ם ז"ל כהלכות סנהדרין ח"ל סנהדרין שפתחו כולם כדיוני נפשות חתלק ואמרו כולן חייב סרו זה פטור עד שיהיו סס מקלח מזכין שיהפכו כזכותו וירכו המחויבין ואח"כ יהרג ע"כ ופי' טעמא כש"ס כיון דגמירי הלגה דין למעכד ליה זכותא והני תו לא תזו ליה זכותא ויודע שאס רוב סנהדרין פתחו לחוכה והמיעוט פתחו לזכות חייב דכתיב אחרי רכיס להטות ופשוט הוא כי אכינו שכשמים ית"ש אית ליה דין רוב לגבי כל בני עולם :

ובדרך הגב כיון נכין כזה מהרז"ל כפ"ט דשבת א"ר שמואל כ"ן ה"ר יונתן מאי דכתיב כו אחס אכינו כי אכרהס לא ידענו וישראל לא יכירנו וכו' לעמוד לכא אומר הקב"ה לאכרהס כניך חטאו אומר לפניו ימחו על קרושת שמוך אמר אימא ליה ליעקב דהו"ל לער גדול כניס אפסר דכעו רחמי עליוהו

קורו של משה קור דברים דרוש ד'

גם כמזמור ל"ה אחי עליה מטעם זה דכתיב דרוז ריבה ה' את יריבתי לחם אח לוחמי החוק וכו' והרק חנית וסגור לקראת יורפתי אמר לנפשי ישועתך אני וכו' כי חנם עמנו לו שחת רשתם חנם חפרו לנפשו תבואתו שואה לא ידע ורשתו אשר עמן תלכדו כשואה יפול בה ונפשי תגיל בה' תשיש בישיעתו וכו' ישלמוני דעה חתק טובה שכול לנפשי ואני כחלותם לכושי שק ענתי כלום נפשי ותפלתו על חקי חסוב וי"ל מהו ריב ומשפט זה דקא' קבע ריבה יריבתי וכו' ועל מה יריבתי עמו ומהו הכונה האמור לנפשי ישועתך אני ומה הרשעות הללו שחת רשתם וכו' ורשתו אשר עמן וכו' ועשו"ה מבהירים הרברים דכבר נזכר לעיל מאי דסיים עליה הרב וחשב לו הכהן דהארס דנין אותו על פי מדרתו דחס לא ישה פני ארס שחטא לו ולא ימחו לו רנין אותו בק"ו דהשחא ומה אס הוא כ"ו אשר כעפר יסודו אינו מוחל לחיבור הדומה לו כ"ש שאין הקב"ה מוחל לו אבל חס לא תבע על עלכונו ועובר על פשע חסורו כמעשהו ממנו יהיה וככה ירינו אותו דחס הוא ארס מחל לארס הדומה לו כ"ש לנכי מעלה דראוי למחול לארס כי הכל כאין נגדו כי על כן אמר דהע"ה ה' ריבה את יריבתי חתה תריב עם המריבין עמרי לחם את לוחמי האומרים אין הקב"ה מוחל לך ועונותיך חקוקים על עלמותיך החוק וכו' והרק חנית וסגור לקראת אויבי כאשר תאמר לנפשי ישועתך אני למחול לי ע"כ פשעו כי אני אני הוא מלך הכבוד וארס אין כנגדי מאפס ותוכו נחשב לי ואין מן הראוי להקפיד כל כך על מעשיו כי הגה אויבי חנם טמנו לי שחת רשתם לאמר בני וחתא איש למלך כ"ו אשר כעפר יסודו יחת דתו להמית זאיכו דר כפרם כ"ש כהשאו לפני ממ"ה הקב"ה חכן חפרו לנפשי ברשת זה והעלו חרם כירס ואדרבה תבואתו שואה לא ידע ורשתו אשר עמן לי תלכדו כי ילכד אויב זה קרשת זו ממש שהרי חס עלמן אין מעבירין על מרותיכם ועברתם שמה נלח ולנכי רודקו ארס דן ק"ו מעלמו שאס חס כאין ותוכו כי בשד המה ולא העבירו על מרותיכם כ"ש שאין הקב"ה מעביר להם על פשעיהם אבל לנכי ידיו ונפשי תגיל בה' תשיש בישיעתו האל המושיע אותי לקבלני כתשובה ולכפר לי ע"כ פשעו על פי מדרתו שפרי האויבים הללו ישלמוני דעה חתק טובה שאני מעיב להם והן הם דעה גמלוני שכול לנפשי ואני לא מעביאם שאני מוחל להם אלא חף גם זאת כחלותם לכושי שק ענתי כלום נפשי ותפלתו על חקי חסוב גדול לבקש עליהם רחמים ואין לך מעביר על פשעיו גדול מזה והם ארס אני מוחל לארס שכנגדי כ"ש שימחול לי הקב"ה כי איני נחשב למאומה לפני כסא בכבודו וכדאוי שקעביר לי ע"כ פשעו:

וזתו ממש שרמו בקרא ראתן עליה אני אמרתי ה' חנני דיש לך לחון עלי ולקבלני כתשובה ולרפאת את נפשי מכל חסואייה ולכלא הפשע כי חטאתי לך ומה אני ומה חיי שקפיד עלי ולא חמחול לי כלפי גדולתך ורמתותך מלך רם ונשא ראלו חטאתי לארס שכמותו כדאי הוא להקפיד עלי ולא ימחול לי מש"כ לנכי יודך חתה הוא מלני מקרס ולגדולתך אין חקר וכאפס ותוכו נחשב לפני כסא בכבודך אין מן הראוי להקפיד עלי אלא לקבלני כתשובה ורפוא ירפאת את מכלאוי נפשי:

עוד יאמר נא באופן אחרת ונבאר עוד המשך הפסוק אויבי יאמרו רע לי וכו' ונקדים מאו דאיתקמר

רנין כלולה ומאחר דכקובץ שהכיה ממנו הסמ"ע דהיה כתב שאין קינין ק"ס הלא לאור הנר מוכח דאין רנין כלולה אפילו לאור הנר יעו"ש והנה כמס' אבות חנן הוא הריון הוא הער ית"ש וה"כ בעדות הרה"ה ביום יכול לרין אבל בעדות הרה"ה כלולה כככול לא מצי רן אותם ע"פ הוה עדות דמאחר דלילה לאו זמן רין הוא חין עד נעשה ריון יאע"ג דכתיב ונהורא עמיה שרא עכ"ל לילה לאו זמן רין כמ"ס ש"ך ומשום הכי השבטיב וחתק אע"ה ועוד דאעיקרא דרינא הכא ככית ישראל אין עליהם רין ודברים רקאמרת לי בניך חטאו שהרי ומו' שנותני כהם ע' שנה דל' כ' פשו' ל' ב"ה דליליא דמאחר דחתה הוא ה' הריון והעד ועיני ה' משועטות ככל הארץ לראות מעשה בני ישראל וע"פ הוה דהיה רונה לרין אותם ח"כ כל עבירות שעשין כלילות לא מצי דן אותם ע"פ הוה דהיה דלילה לאו זמן רין וכיון שכן אין עד נעשה ריון ולכן ונכ"ה לו ינכ"ה כ"ח דליליא פשו' כ"ה דל פלגא דליליא ומיכלא וכות הכסא פשו' להו ו"כ ופלגא בני וכוונך מה היה הו' עלי כולן ופשעתי לואו לפיך וי"כ מעיקרא דרינא אין עליהם רין וחיוב: **שוב** השיב לקרא דה' מה דכו לרי כי ידוע הדבר שהיו רוד' הע"ה היו גדולי ישראל כדואג ורחוקפל ודוגמתם ראשי סנהדרות וכלקוט אמרו רבים קמים עלי רבים בתורה וקאמר ה' מה רבו לרי ראה נא כי רבים הם לרי ואויבי לי ולא תימה דריוטות אלא רבים ועלומים גדולי הסנהדרין קמים עלי ודוילס לרין אותי כסנהדרין ולחויבני מיתה על עון כ"ש ולכן בערמה עושין שאע"פ שכולס דוונס לחויבני עכ"ל רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו כאלהים סלה כי הרבים מהם יחויבוני להמעט מהם פוחתין בזכותי וכל כוונתם אלא לפתוח כולן בחובתי דהו"ל סנהדרין שפתחו כולן בחובה וכאי ואין חוכן של אוהו המיעוט ככדן אכן לא הועילו לללוס והעלו חרם בידם כי חתה ה' דאית לך רוב לנכי כל בני עולם מגן בעדי לזכני כדוני כמו שירעת דהסתרא לקחתיה דנט כיתות בותבין אנשי מלחמתו וכדאוי פטרני ככורי ומרים ראשי לומ' דראויה לו כ"ש משעת ימי בראשית:

אשובה ארחה כמאי דאין קיומין לפ"ד הרב וחשב לו הכהן דהיכה תרו לדרים לבעל תשובה ריש נד' לומר רלא מהניא התשובה דאפילו חס חטא איש למלך כ"ו ארס שכמותו חת דתו להמית כ"ש וק"ו לנכי מעלה גדול ה' ומחולל מאד ולעומת זה ו"ל איפכא כי מה חטא להכל דמה אשר בהעוותו מה יתן ומה יוסיף לפני מלך הכבוד רם ונשא ומעשיו בלא תשיבין וכל כי האי מן הראוי הוא לקבלו בחסד ולהעביר לו ע"כ פשעיו וכהא' פליגי אויבי דהע"ה עמו כי חס תופסים השיטה שאין לו תקוה ולכן רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו כמאי רקאמר חנני שכתי וניחמתני ולא השיב עוד כי כאלהים סלה חטא לפני מלך הכבוד חיי וקיים לעד מלך יושב על כסא רין השיפט כל הארץ ואיך ימחול לו ראשי חס יחטא איש למלך כ"ו חת דתו להמית וליתיה כחזיה כ"ש וק"ו כן כנו של ק"ו כשחטא לפני אלהים ריון שיפט כלרדק חיי וקיים סלה זהו כל טענתם ואני אמרתי אדרבה הוא הנותנת ואתה ה' מלא רחמים מגן בעדי לומר כדאי וכדאי לקבלו כתשובה כי מה האדם ילוד אשה מה יתן ומה יוסיף בחטאיו לפי כסא ככורי ומש"ה ככורי ומרים ראשי לקבלני כתשובה ולקעביר לי ע"כ פשעו:

דהיותו כסכה דמשפטים דק"ו ק"ח כל אומנותא כד
 מליל באומנותיה מליל דוד ברוחיק' דמלכא הוה ואע"ג
 דהוה כלערא כיון דהוה קמיה מלכא חב לכרוחיקיה
 אמר מאריה דעלמא אנה אמיכא כחנני ה' ונסני והח
 אמרת דלא איכול לקיימא כנסויגך הא חכנא למען
 חזקך בכרך ויהא מילך קשט דאלמלא לא חכנא הא
 מילא רולי קשט ומילך כרוקטיוא השתא דחכנא בנין
 דליהו מלך קשט ויהיכנה אחר ללרקא מילך כנ"כ
 עכידנא למען חזקך בכרך קוכה כשפטך ע"כ וואו
 שדמו בקראון אני אמרתי בא טעון לפניך ה' חנני יש
 לך לחון ולרחם עלי לרפאה את נפשי כמה שתסלח לי
 על איותו עון דבת שבע כי חטאתי לך כל מה שתטאתי
 הוא כשבילך דליהו מילך קשט ומילוי כרוקטיוא שאמרת
 לך בחנני ה' ונסני והא אמרת לא תיכול לקיימא
 כנסויגך וכעבור כבודך חטאתי ללרקא אמרי פוך אויבי
 והמרו מן הרין ראו לכה עלי דע מכות ועונסוס כי לו
 כל מה שתטאתי הוא להנאת עלמי והס כה האדם
 לראות מתשבות לבי עיני וחו-כו האויב שה ידבר כי
 לבי חלל בקרבי ומה שתטאתי כעבור כבוד שמו לקיים
 מאמרו :

ועוד יש לומר על פי מ"ש מוה"ר המוסמך ז"ל על
 משנה דיומא עבירות שבין אדם למקום
 ו"הכ מכפר עבירות שבין אדם לחבירו אין יו"ה מכפר
 עד שיראה את חבירו אתו ודש רה"ב ע"מ כל תשחיתוס
 לפני ה' תטהרו עבירות שבין אדם למקום יו"ה מכפר
 עבירות שבין אדם לחבירו אין יו"ה מכפר עד שיראה
 את חבירו דקשה מאי חיות לן דה"ב ע"ו והיט דכרי ק"ק
 והי להתוי רחיה מקרא הכי הול"ל אמר רה"ב ע"מנין
 דכתיב מכל תשחיתוס וכו' ופי' הר"ב ז"ל דה"ב ע"ו חידש
 לנו כי הן אמת דעבירות שבין אדם למקום יו"ה מכפר
 אבל זהו כחנני כשאין בידו עבירות כינו לחבירו אינו
 כסולת תשובתו עם יו"ה מכפר אבל כשם בידו
 עבירות כינו לחבירו אין יו"ה מכפר אפילו עבירות
 שבינו למקום עד שיראה את חבירו וכשמפייס ומרצה
 את חבירו אינו מתרצה הקב"ה למחול לו קומם שבינו
 לכן קונו ורדש לה רה"ב ע"מ מקרא דלפני ה' תטהרו
 דכתיב תטהרו יחוד נפיש כיון דאמר לטהר אתכם
 ה"כ קרא הכי קאמר כי כיום הזה יכפר עליכם לטהר
 אתכם מכל תשחיתוס לפני ה' ר"ל כחטאות שהם לפני
 ה' שבינו למקום כחנני דתטהרו מעבירות שבין אדם
 לחבירו וק"ד הר"ב ז"ל :

ובז"ו מקרא שכתוב ביהוקאל סימן ל"ג וכהאמרי
 לרשע מות תמות ושכ מחטאתו ועשה
 משפט ולדקה חבול ושיכ רשע גזילה ושלם בחקת החיים
 הלך לבלתי עשות עול חיו יחיה לא ימות דכוונת הנביא
 ללמד את האדם דעת קדר התשובה דלא קימא כהאשר
 ישוב האדם מעבירות שבינו למקום נמחל לו על
 האות עבירות הע"פ שיש בידו עבירות שבינו לחבירו
 לו"ה וכהאמרי לרשע מות תמות על רוב פשעיו הן מה
 שבינו עבירות שבינו למקום והן עבירות שבינו לחבירו
 ושכ מחטאתו לא סני ליה כמה שישוב ממה שחטא לי
 וטשה משפט ולדקה הלא חבול ושיכ עכוט העני גולה
 ובלס כי זה הוא מעבירות שבין אדם לחבירו ושיכ מהס
 וכחקת החיים הלך לבלתי עשות עול אינו מיקרי בעל
 תשובה ונסלח לו גם על עבירות שבינו למקום אבל אם
 מעיקרא לא עשה תשובה כי אם מאותן שבינו למקום
 ולא השיב גולה ונכחה ועכוט העני ולא פייס את חבירו

אזי גם על אותן שבינו למקום אינו נמחל לו לכן רייך
 לשוב מפני כל ועל ידי תשובתו חיו יחיה :

ובסבא דמשפטים היתא הו לך לכרך חטאתי מאי
 לך לכרך הלא כנון דהית חוכין דחטוי
 כ"ג לקב"ה ולכ"כ ואית חוכין דחב לכ"ג ולא לקב"ה
 ואית דחב לקב"ה ולא לכ"כ רוד גלכא חב לקב"ה ולא
 לכ"כ וה"ק הא חב לקב"ה ולכ"כ האו חוכא רכ"ש
 וחינא מאן דחתי על ערוה אסרם על בעלה וסב
 לקב"ה ולכ"כ לאו הכי הוא דהוא דאח אחר כהיתא
 הוה דחב לה אוריה בט זמן ועבר זמנא וכו' ומה הוא
 חוכא דחב לקב"ה ולא לכ"ג דקטל לאוריה כחב כני
 עמון ולא קטליה איהו כשעתא דה"ל ואורני וואכ וכו'
 ע"כ וכוס מבואר קראין אני אמרתי ה' חנני וכתשוכתי
 זאת אשר שכתו אליך רפאה נפשי ולא כענינא לבקש מנו
 נמי מכני אדם ממני דחכנא לכו דאו לא תשבוך לחוכין
 דחכנא לך עד דמפייסנא לכו וישבקי לי נינהו הא לוחא
 דהא חטאתי לך כל מהו דחכנא הוא דהרנתי לאוריה
 כחב כני עמון ולא קטליה אנה אבל לכ"ג לא חכנא
 רכ"ש כהיתא הוה ואוריה מורד כמלכות הוה כי על
 כן כשוכי עריך רפאה נפשי :

הדרין עלך לסדר המעברה הראשונה כי חנינו
 שכשמים קידש את ישראל ע"מ שלא יהיו
 עליהם מומין וכאשר יעלמו מומי הכפש אם ישיבו
 בתשובה הו"ל כהלכה אלל רופא ונתרפא וכו' ו קראין
 אני אמרתי ה' חנני וחלכה ואשיבה ל קידושין הראשונים
 דקדשת לנו ובכתי אז כחי עקס ואע"פ דחנני הקידושין
 הוה ע"מ שלא יהיו כה מומין חלואי הכפש ואני ככד
 חטאתי וברו נמלא כי מומין מ"מ כעיופא ממך דפאה
 נפשי וכיון שמתרפא הו"ל כהלכה אלל רופא ונתרפא
 דלסכרת הטור ומרן הקידושין בחוקפס זכנכורתס וכ"ת
 חכתי איכא למשרי ביה נדנא מאחר דקודם הרפואה
 ככד אהה ידעת את כל החלואה מכאובי נפשי קמי
 שמייה גלי וכוין שכן איכא לרדים למימר דתקבעלו
 הקידושין ולא מהני חו הרפואה לו"ה הא ליכא למיחש
 להא שהרי חטאתי לך ואהה הוה רופא כל כשר וקדשתו
 כמלכותך על דבר התשובה וכל שהוה הרופא וידע
 דמתרפאה ליכא חו שום חשש ולהכי קא אמנא לך ה'
 חנני :

ולוה דמו כמזמור ק"ג כדכי נפשי את ה' ואל
 תשכחי כל גמוליו הסולח לכל עונכי הרופא
 לכל חלואיכו דקאמר כדכי נפשי יש לך לכרך את ה'
 העושה עמך חסד לא לפיס ואל תשכחי כל גמוליו אשר
 גמל לך כל טובה על ידי שסולח לכל עונכי והגם
 שעברנו על חנני הקידושין ונמלא כנו מומין מ"מ
 סולח אותם והו"ל כהלכה אלל רופא ונתרפא וכ"ת
 דלא מהניא הרפואה כיון דכבר קדמה לו יריעה מן
 המומין הא לוח לך כה רופא הרופא לכל חלואיכו וכל
 שהוא עלמו רופא הע"ג דידע ככר כמומין שפיר הו
 קידושין :

הדרני כי לקראי דיהוקאל המולגים כריש אמרי
 ובקדים עור מהו דהיתא כיומא אמר ר"ל
 גדולה תשובה שדוכות נעשה לו כשגנות שנאמר טובה
 ישראל אינו והאמר ד"ל גדולה תשובה שדוכות נעשה
 לו כזביות שנאמר וכשוכ רשע וכו' עליהם חיו יחיה
 ל"ק כאן מאהבס כאן מיראה ע"כ וכיון שכן יש לומר
 דכשעושיין תשובה מאהבה שעוקר חטאה מעיקרו הו"ל
 כהקיה שהלכה אלל חכס והקירה דלכ"ע מקודשת משוס
 דעקר

קול דברים דרוש ד' קורו של משה

דעקר הנדר מעיקרו ונכני קומנו נמי כל שנעקר החטא והמוס מעיקרו וכאלו לא היה מתחלה הרי היה מקודשת לכ"ע וכן כתב הרב קול יעקב עוד נקדים מ"ש הרב שרת יעקב ז"ל פ' נלכיס על חקירת רבני המפרשים ז"ל דחוטא כשנגב למס יענש והנוס הוא מה הו"ל למעבר ותו' משם מהר"מ אלשיך ז"ל דהרו"ל אין הקב"ה מביא תקלה אפילו לכהמתן של לדיקים כ"ש ללדיקים עלמין ע"ב בודאו הנמור אלו לא חטא האדם כמזד מתחלה לא היה ב"ה א"כ לחטא כשנגב ובנ"ה"ה ואתה כן אדם אמור אל בית ישראל כן אמרתם להמר כי כוננתם שלא לשוב בתשובה ועל כן אמרתם כי פשעינו וחטאתינו עלינו שהפשעים אשר נואלנו ופשעינו כמרד וכמעל והם היו נסובה לחטאתינו כי לולי פשעינו הקודמים לא היינו כאין לירי שנגב שאין הקב"ה מביא תקלה אפילו לכהמתן ש"ל כ"ש ללדיקים עלמין אלא פשעינו דין ברמא לחטאתינו וזה וזה עלינו חקיקים וכס אנתנו נמקים והין לנו תקופ דמאחד דכעת שקידשנו כמעמד הר סיני התנה עמנו בהריא ע"מ שלא יהיה בנו מומין והנה כעת"ה נמלא כורינו חבילות חבילות וזונות ופשעים על חטאים והע"פי שרפא עלמנו ע"י התשובה הרי הקוס' ורעמויהו ס"ל דנחבטלו הקידושין למפרע דמאוס כס כשאכר המומין והפילו תימיה שנתפוס השיטה כרעת הטור ומרן דכל שהנאוי הוא ע"מ שלא יהיו כה מומין כשנתרפאת מהנו הקידושין וכדוכתייהו קיימי הכתי יש לרשות דהיינו דווקא בשלא נודעו לבעל אותן המומין קודם הרפואה הכל הם כבר קודע אליו יש לדרין לומר דמענת אשר ידע פקעו לכו הקידושין כיון דעכרו על התנאי ולא מהני תו רפואה ולבני שמים הכל נלכו ולפני לפניו ית' ידע מה כשזכא כמעשיהם ומאחר שכן איך נחיה עוד וניקוס כקידושין הא' כנחט או כיון שמלך הדין איכטילו לכו לקידושין אלו דכרים של בית ישראל ולזה כאה התשובה בי אין האמת כן כאשר עלתה על לבם של ישראל ותהי האמת נעדרת דמה שטוענין כיון דידענא כמומין איכא למומר נחבטלו הקידושין לסכרת הטור והש"ע הא ליתא דחי אני גאוס ה' הלהים אם החפון כמות הרשע כי אם כשזכ דשע מדרכו ואני אני הוא רופא כל כשר הפותח יד בתשובה לקבל פושעים וחטאים וכיון שאנו הרופא הא איכטילא לה טענה דירע כמכאוכו וכ"ת כל זה היינו דווקא לסכרת הטור והש"ע אכל לדעת התוספות ודישרן סמיכין עליוהו א"ע פ' שתתפא לא מהנו דמודכ רכור המומין שסון ונמאסת הוא כעיניו ומש"ה נתבטלו הקידושין לזה אומר לבס שוכו שוכו מדרכיכם שחי תשובות בדבר תשובה מיראה ועוד מאהבה דע"כ נעקרין הפשעים וזונות מעיקרא כי ע"י התשובה מאהבה הזדונות הו"ל כזכיות והו"ל כקדשה ע"מ שאין עליוס נדרים והלכה אלא חכס והקירה דעוקר הנדר מעיקרו והקידושין שרדין וקיימין ולכן שוכו וחיו :

מעשה

עלה נעלה עלי כה"ר מאמר הנלכ פ"ה דמלכר מ"ש לעיל כדורש ה' מה שיש ליקרק בו תו איכא למידק למה זה אמרה החכמה חטאים רמשמע לשון רבים וכן כתשו' אליהו מרחס יורה חטאים מאחר רשאלת השואל היתה חוטא מה עונשו ועוד מה הלשון אומרת תדרק דעה ואימיה בידרו"ף רעס תכא אליהם מ"ל למימר נס בתשובת הנכזבה דקאמרה הנפש החוטאת קשה אמאי נקטה

נפש והו"ל חוטא הוא ימות ולכא אל הביאור נקדים מאי דתנן כניס' שכת דף ל"כ המוליה ככר לר"ה חייב המוליהו כ' פטורין לא יכול ה' להוליהו והוליהו כ' חייבין ור"ש פוטר ואמרו כש"ס כמתניתא תנא זה יכול וזה יכול ר"מ מחייב ור' יהודה ור"ש פטורין זה אינו יכול וזה ה"י ר"י ור"מ מחייבין ור"ש פוטר זה יכול וזה ה"י ר"ה חייב ופירש"י ז"ל זה יכול להוליהו לכו וזה יכול להוליהו לכו והוליהו כ' פטור ועוד איתא כש"ס אמר מר זה יכול וזה אינו יכול ר"ה חייב כי מנייהו מחייב אמ"ר חסדא זה שיכול דאי זה שא"י מאי קא עכור ה"ל רב המנונא דקא מסייע כהדוס ה"ל מסייע אין בו ממש :

ובהדי

אורקין כיון נכין מתרו"ל בפ' חלק ד"ל ה"ל אנטונינוס לרבי גוף ונשמה יכולים לפטור את עלמם מן הדין כיור גוף אומר נשמה חטאה שמוס שפירשה ממני הריני מוטל כאכר דומס כקכר ונשמה אומרת גוף חטא שמוס שפירשתי ממנו הריני פורחת כאייר כלפור ה"ל אמשול לך משל למ"הד למלך כ"ו שה"ל פירס גאה והיו כו ככורות נאות ופושכ כו כ' שומרים ה' חנר וא' סומא ה"ל חנר לסומא ככורות נאות הני רואה כפירס כא והרכיבנו ונכיאס להולס רכיב חנר ע"ג סומא והכיאוס ואכלוס לימים כא בעל הפירס ה"ל ככורות נאות היכן הם ה"ל סומא כלום יש לי עינים לראות ה"ל חנר כלום יש לי רגלים להלך כהס מה עשה הרכיב חנר ע"ג סומא ודן הוקס כא' ה' הקב"ה מביא את הנשמה וזורקה כנוף ודן אותם כא' שנאמר יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדון עמו אל השמים מעל זו הנשמה ואל הארץ לדון עמו זה הגוף ע"כ ולריכין אנו למודעי סיכי הוס מלי לפטור גוף ונשמה מן הדין כרינא דיינו ולא ידע כי כאשר חטאו היו כשום הפי נמי כשענישם והיו כשום ותו קשה אמאי אינטרין רכי למשול לו משל ולהאריך כלסונו ככל זהת כקיוור הו"ל מביא את הנשמה וזורקה כנוף כאשר כהעוותס וע"פי המולג לפנינו נכון הרבר דזה יכול וזה אינו יכול לר"ה מאן דיכול חייב וזה ה"י וזה ה"י ר"מ ור"י מתייבין ור"ש פוטר והרמב"ם ז"ל פסק כפ"ק דשבת דב' חייבין כר"מ ור"י ואנטונינוס נתחכס לומר דמלי למפטד הנשמה והגוף מרינא דהגוף מלי למטען דכל מעשיו הו"ל ככ' שעשו מלאכה ככת אחת דגוף ונשמה כ' יחד חטאו וטוען הגוף כי אני אינו יכול לעשות והנשמה היא דמליא למעכד שהיו מיוס שפירשה ממני הריני מוטל כאכר דומס וא"כ הו"ל זה יכול וזה ה"י מאן דיכול חייב ושאיתו יכול פטור דכ"ע מודוס כהא ונשמה גמי טוענת כזאת וכזאת דמיוס שפירשה מן הגוף הרי היא פורחת כאייר ולא מליא למעכד מדעס והגוף הוא דעכור וזה יכול וזה ה"י מאן דיכול חייב ואני מסייע שאין בו ממש וא"כ כל חר מנייהו בא כטענתו כיור ופוטר עלמנו ולזה השיבו רבינו הקידוש דסא ליתא ולא כיוונת אל האמת דהכא נבינוף ונשמה כאמת הו"ל זה ה"י וזה ה"י ועשאוי כ' דכ' חייבין דסא מל"הד למלך שהשיכ כפירס כ' שומרין ה' חנר וה' סומא דהחנר לכו אינו יכול להלך כפירות וסומא לכו אינו יכול דאינו רואה היכן הם הפי נמי גוף לכו לא מל למעכד מדעס ונשמה לכדס הינה יכולה לעשות כלום והו"ל זה אינו יכול וזה ה"י לר"מ ור"י דהלכתא כוותיהו כ' חייבין ועל כן יקרא אל השמים מעל זו נשמה ואל הארץ לדון עמו זה הגוף דב' יחד עונש

קולו של משה קול דברים דרוש ד' קצב

ענוש וענשו ע"פ מרותיהם :

נהדר

למאמריו ונקדים עוד מ"ס הקום כר"ה
 הו מנייהו מחייב לא בעי למימר זיהא פטור
 אחו זיכול ולחייב שלינו יכול דהון זה סברה הלא
 קהמר דליתחייב נמי אפי' שלינו יכול כמו לר"י ור"מ
 דאמרולעיל זה א"י וזה א"י חייב ע"כ נקטינן מדבריהם
 דסקלא דעתין דהש"ס כי פריך הו מנייהו מחייב דר"ל
 שיהיו ב' חייבין ולפי"ז ודאי כוונת רב המטנא דפריך
 לרב ססרא דקא מסייע בהדיה הכי נמי דמאחר דקא
 מסייע בהדיה איהו נמי לוחחייב אף דאינו יכול ויהיו
 ב' חייבין גם כבר נודע דכל פטורין דשכת פטור הכל
 אסור לכר מתלת והגם דמיתה וקרבן לוכא מ"מ עטש
 וענש מן השמים על האיסור עוד נקדים מאי דהיתא
 ככ"ר פ' כ"ו ויראו בני האלהים רשבי קרא להון בני
 רייניה ופי' ה"ה מהר"ם ופי' ז"ל ע"ד האלהים לא תקלל
 המנס כולקוט כדאשית היתא שאלו תלמודיו את רב
 יוסף מהו עזאל א"ל כיון שעמדו דור המבול ועברו
 ע"ז היה הקב"ה מתעלב מיד עמדו ב' המלאכים פ'
 ופ' וז"ל רבש"ע הלא אמרנו לפניך כשבראת את עולמך
 מה הגוש כי תזכרנו א"ל עולם מה יהא עליו א"ל רבש"ע
 היינו מסתפקים בו א"ל גלוי וידוע לפני אם אתם
 שריוס בחרן היה שולט ככם יל"ה והייתם קאים מבני
 אדם א"ל תן לנו רשות ונדור עם הכריות וקראם אף
 אנו נקדשים שמך א"ל רדו ותדורו עם הכריות מיד
 קלקלו עם בנות האדם שהיו יפות ולא יכלו לכבוש את
 ילדם וכי' ע"כ הרי דלסכרת רב יוסף דפי' בני האלהים
 מלאכים ממש כמו ויבאו בני האלהים להתייב על ה'
 ואע"פ שהם מלאכים ממש כדחתם לחרן ונתגלמו
 באויר העולם שלט בהם יל"ה וקטאו הנם הלוס
 דמהר"ם י' כתב שם על לשון הולקוט וז"ל ועם שהדברים
 יס להם סוד נכמס אף לפי הפשט אין הדברים נמנעים
 מהשכל שאע"פ שאין המלאך אפשר להתנשם אינו מן
 הנמנע משיכניסהו ה' בנוף כענין הנשמה שעם היותה
 מתחלה עלם שכלי נכדל חכרה ה' במעשה האדמה
 ע"כ מ"מ אחר נשיקת עפר כפות דגליו אין זה פשט
 לשון רב שהכניסם ה' בנוף כרמיון הנשמה שהרי הם
 טענו שהכני אדם לא יכראו בעולם והמלאכים יסחפקו
 בעולם ואם הכוונה שיכניסם ה' בנוף כרמיון הנשמה
 הרי הם כבני אדם ומה הרוחנו כזה ועין דואה פשט
 רכרו ר' יוסף דמלאכים נתגלמו באויר העולם וטעמו :
 כמלינו למדיום דלרב יוסף מלאכים ממש היו גם כש"ס
 דיומא דר"י היתא תנא דבי ר"י עזאל שמדבר על
 מעשה פ' ופ' ופירש"י מלאכי חבלה שירדו לארץ בימי
 נעמה אחות חובל קין ועליהם נאמר ויראו בני האלהים
 את בנות האדם גם כוונת הקדוש דרשו מלאכים ממש
 נקטינן דלדעת רב ותנא דבי ר"י והוהוהר מלאכים ממש
 ואפשר שיתגלמו באויר ויתלבש בהם הי"ה קר ויטעאו
 ה"כ אפשר לומר לדעת זו דגם כנשמה אע"ג שתהיה
 נלכת באויר העולם כלי לכוש אפשר להתגלם באויר
 העולם ויכנס בה הי"ה קר ויטעיהנה דונמת מ"ס
 במלאכים :

גופיהו ואע"ג דכברכות אמרו דריוקת כרוויא
 דמרכתיב טטאוס ולא חוטאים על העונות עלמס ולא
 על בני אדם החוטאים מ"מ משמע דהניגו דרשא הכל
 פשטיה קראח על בני אדם החוטאים :

ובזה

נא"ס שאלו לחכמה חנוגה מה עונשו ראיכא
 לדי לרדים אם הנפש היא המתחייבת או
 הנוף או ב' חייבין או נומא שניהם פטורין כדקאמר
 לים אנטונינוס לרבי והחכמה ס"ל כר' שמעון דזה ה"י
 וזה אינו יוכל ב' פטורים ופטור אבל אסור הוה דמן
 השמים ענוש וענש על האיסור ומשו"ה קאמרה החכמה
 חטאים תרו מנפש ועד כשר חרווייהו חרף רעה
 דהרעה ררפה אכתרויהו דאע"ג דזה א"י וזה ה"י ב'
 פטורים מ"מ אוסורא מיהא אוכא ומשום האיסור
 דורפה אחריות הרעה והשינה הותם והנכוהה פלגת
 פהדיה חכמה ולא ס"ל כוונת דזה א"י וזה ה"י הוא זה
 הלא דהנפש יכולה והנוף א"י דהנשמה כלי לכוש אפשר
 להתגלם באויר העולם ולהתלבש בה הי"ה קר ולטעמו
 וכמ"ס ר' יוסף בני המלאכים משא"כ הנוף דמשלך אכן
 דומס וא"כ ה"ל זה יכול וזה א"י דלר"ה מהן דיכול חייב
 ומשו"ה קאמרה הנכוהה הנפש החוטאת היא תמות
 דהנוף מסייע שאין בו ממש הוא והתורה ס"ל כדקא
 סלק' דעתין דהש"ס ור"ה המטנא דפריך הו מנייהו מחייב
 דשאינו יכול נמי לוחייב דקא מסייע בהדיה ולכן קאמרה
 לה דלא כהשר קאמרו דמשום דזה יכול וזה א"י מאן
 דיכול דווקא חייב והנוף דא"י פטור אלא יביא קרבן
 ויתכפר דכל משפט הנעשה בקרבן מן הראוי היה
 שיעשה בו דישטת ותלף הנשמה ממנו וזהו עונשה ויקח
 את רמו ויזרק ויהיה נשרף ע"ג המזבח דגם הנוף כר
 עינשין הוא דקא מסייע בהדיה וכמ"ס הש"ס אלא דחס
 דחמנא עליה ולכן יביא קרבן ויעשו בו כדבעו לים
 למעבר בנופיה ממש והקב"ה אמר להם דלששתם לא
 כוונו אל האמת זאל שהלכך דנכי נפש עם הנוף לא
 א"י וזה א"י הוא דהנשמה רוחנית וא"ל להתגשם ולא
 להתלבש בה הי"ה קר והם הנוף לבדו אכן דומס הוא
 ומאחר דזה א"י וזה א"י ועשאוה ב' הלכתא היא שניהם
 חייבים מנפש ועד כשר דלכך כר"מ ור"י ולכן יעשה
 תשובה כשותפות נפש עם הנוף רב' חייבים ואז
 יתכפר לו הה"ד טוב וישר ה' ע"כ יורם חטאים תרו
 הנפש עם הנוף כדרך התשובה :

ובזה

נבין אלה קריאוי דפ' נלכיס מן יש ככס איש
 או איש וכולי והתכרך כלכבו לאמר שלום
 יהיה לי כי כשרירות לבי אלך למען ספות הרבה את
 בלמאה לא יאכזה ה' סלות לו כי אז יענש אף ה' וקגאתו
 באיש ההוא ויבלק בו כל האלה הכתובים כשפר הזה וכו'
 וכבר בדרושים דלעו' כתבתי מה שיש לדקדק בהם והנה
 דש"י ז"ל פ' והתכרך לשון כרכה וישוב כלכו ברכת
 שלום לעלמו וכו' כשרירות לבי כמראית לבי כלומר מה
 שלבו רואה לעשות והנה האיש ההוא סבור וסבור
 כדסכרת הנכוהה דהנשמה אפשר שתגלם באויר העולם
 ותטטה מכלי לכוש הנוף משא"כ הנוף שהוא אכן דומס
 וה"כ ה"ל זה יכול וזה א"י מהן דיכול חייב ולכן והיה
 כשימעו את דברי האלה הזאת והתכרך כלכבו יחייב
 כלכו ברכת שלום כי לא תבוהטו הקללה כי אם שלום
 יהיה לי דיוקא לגופי ועלמותו כי לא יחייב הנוף כי
 אם הנשמה למען יוסף על חטאתו פשע כמרד וכמעל
 ומאחו כטענה זו ומשו"ה קאמרה לא יאכזה ה' סלות לו
 דיוקא לגופו דמלכר עונש כשמתו אף גופו נמי ענוש
 יענש

עוד

נקדים מ"ס דבני המפרשים ז"ל דחר מן
 הטעמים דחוטטא מכיו קרבן היינו לומר
 דחוטטא עלמו מן הראוי היה שיעשה בו משפט זה ממש
 לשחטו ולזרוק את רמו ולישרף ע"ג המזבח הלא דחס
 דחמנא עליו ונתן הכהמה תחתיו והנה רש"י ז"ל פי'
 על פסוק ויתנו חטאים מן החרץ דהיינו חוטאים

קולו של משה

קול דברים דרוש ד'

ועכש רזה דונו הוא דזה א"י וזה א"י ועסאיה כ' שניהם חייבין כי אז יעשן אף ה' וקנאתו בלוש ההוא ורכלה כו כו האלה הכתובה כספר הזה דכפ' תבא דשם רוב הקללות לגוף שייכו זככה ה' כשפת וכו' ומחה ה' את שמו דנוגע לנשמה כי ב' חייבין :

וזהו ממש מה שרמו ירמיה הנביא מה יתאונן אדם חי נבר על חטאיו נחששה דרכיו ונחששה ונשוכה ער ה' דאיכא למידק למה כפל לשוני אדם חי נבר וקרא אותם בלשונות הללו אדם נבר והרב הגדול כמורה"ק נר"ו כתב בס' דברים אחרים דרוש ו"כ על פסוק זה כי אדם נקראת הנשמה כמ"ש כוהר על כשר אדם לא יוסך ונבר כינוי לגוף וע"ש ולרדכנו יאמר מה יתאונן כמה וכמה יתאונן אדם חי נשמת האדם בקרבו וגם נבר הוא הגוף על חטאיו דשניהם יחד יש להם להקמרמז ולהתאנח כשכרון מתנים על מה שחטאו כי פוער אין לשום אדם מהם מאחר דזה א"י וזה א"י ב' חייבין ומש"ה נחששה דרכיו ונחששה כשחפית וחר מנפש ועד כשר כי שנינו רמיה עליו חייב החשוכה ונשוכה ער ה' :

קול דברים דרוש ה'

גרסינן כפ"ק דר"ה ה"ד כרוספדתי ה"ר ווחנן נ' ספרים נפתחין כר"ה ה' של לייקוס גמורים וא' של ר"ג וא' של כנויים ל"ג נכתבין ונחתמין לאתקל לחיים ר"ג נכתבין ונחתמין לאתקל למותה כנויים תלווים ועומדין מר"ה ער יו"ה כל לא זכו נכתבין למותה זכו נכתבין לחיים :

האי מאן דנפיק חזן לקלעים דשף מדוכתיה מדשות היחוד ורשות הגבוה משחית נפשו מנפש ועד כשר רעבר על כל תשחית דנפשא . הא כמילי דשמיא אלה המלות והחקים עובר ומתעבר עברה ועם אירלי זעפא . הא כמילי דעלמא דאכיל דלאו דיליה חמסושו וכוזא וכוזא סכוו לנאיוניס לקללה ולחרפה כי יחרף לפוס חורפ"א . וקיה בשבת'ו אהרדיונהו לאפיה כלפי הקדש כעו לכפור' איבעי ליה לאחוויה והתורה את אשר חטא בכל לכו ובכל נפשו פיו ולכו שוין אפיק שפה . מגיד דכרו כחך קהל ועדה כמעשהו כחול עכירות שכיין אדם לחבירו למען ולכש כושק וכלימה כ"ו כווי"ה דאזיל סומקא ואחי חוורה וחסר לעופה . זו היא סיכה מכשור'א ורפא לו מכל עולא ושחיתא וחסכה לו דרקה מהפך ליה בזכותיה לא נלכה אלא להעדפה כאשר בא הדבר מכוחר כהרמב"ם ז"ל פ"כ מהלכות תשובה ז"ל ושכח גרול לשכ שיתורה דרכים ווריע פשעיו להם ומגלה עכירות שכינו לנין חבירו לאחריס ואומר להם אמנם חטאתי לפ' ועשיתי לו כך וכך והריני היום שכ ומתנחם וכל המתנחם ואינו מודיעו אלא מכסה פשעיו אין שוכחו גמורה שנאמר מכסה פשעיו לה יללות כד"א כעכירות שכיין אדם לחבירו הכל כעכירות שכיין אדם למקום אינו לריק לפרסם עלמו ועוונת פניו היא לו אם גילס אלא שכ לפני האל כ"ה ופורט חטאיו לפניו ומתודה עליוהם לפני דכים סתם ועוכה היא לו שלא נחלה עונו שנאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה ע"כ והרמב"ד ז"ל בהשגות כתב ז"ל כד"א וכו' א"א וכן עכירות המפורסמות ומגולות אע"פ שאינם עם חבירו שכמו שנתפרסם החטא כך לריק לפרסם התשובה ויתכייש

כרכים ע"כ וכתב מרן הקדוש ז"ל ככ"מ וז"ל כפ' כחיה דיומא א"ר יהודה רב רמי כתיב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכתוב מכסה פשעיו לא יללות ל"ק כאן כחטא מפורסם כאן כחטא שאינו מפורסם רב זוטרא בר טוביא א"ר נחמן כאן כעכירות שכיין אדם למקום כאן כעכירות שכיין אדם לחבירו עכ"ל ולפי הגרסה דרכיו לא פסק אלא תירוץ דרב זוטרא משמיה דר"ן שחילק בין עכירות שכיין אדם למקום לבין אדם לחבירו והרמב"ד השיג דגם תי' דרב רמפליג מחטא מפורסם לחטא שאינו מפור' איתיה נמי דמשמע ליה דמר אמר ארא ומר אמר ארא ולא פליגי וכמו שכן פי' בפשיטות הרב לת"ס ז"ל ומרן כתב עוד ככ"מ וז"ל והמרדק כלשון רבינו ימלא דלא קאמר דעכירות שכינו למקום אינו לריק לפרסם . אלא כשאינם מפורסם . שכן כתב ועוונת פניו היא לו אם גילס ואם היו מפורסם לא שייך לומר אם גילס דהא גלויים ועומדים הם וכו' וסוכר רבינו דחטא מפורסם שכינו למקום לא רמי לעכירות שכיין אדם לחבירו דעכירות שכיין אדם לחבירו מלטה לפרסם כרו שימחול לו חבירו אבל כעכירות שכינו למקום נהי דאין לו לאעלימם כשיאמרו לו עכרת עכירה פ' לא יאמר לא עכרתו כיון שנתפרסם אלא יאמר עכרתו ואני שכ כחשוכה שלומה לפני המקום מ"מ אינו מלטה לפרסםם שאלו יהיה שם אדם שלא ידע כדבר ועכשוו ידע ואיכא חילול ה' ולכך לא כתב רבינו שעכירות שכינו למקום מלטה לפרסםם עכ"ל והנלע"ד דכוונת מרן ז"ל לומר שהרמב"ם פסק כרב נחמן דמפליג בין עכירות שכיין אדם לחבירו שכתב לח כרס גם רב נחמן אזיל ומורה דעכירות שכיין אדם לא יחלק בין מפורסמות לשאינם מפורסמות לענין שאלה כלכד דאם ישאלוהו בני אדם לא יכחיש מהם וכשאינם מפורס' יכחיש מהם אבל לענין הודיו אין חילוק ביניהם דכל גוונא כעכירות שכיין אדם לא יפרסם חטאו ושכ"ל לת יתורה ברכים וקראי כוידיו קא . משתעו וכו' פסק רבינו וכוה יתא מונח מה שהוקשה להרב מעשה רוקח ז"ל שכתב על דברי הרמב"ד ז"ל מדכתב וכן משמע דס"ל רבין כעכירות שכיין אדם כמפורסם בין כאותם שכינו לחבירו ככל גוויי מפורסם מוקדו ולריק לנלות ולפרסםם וא"כ ל"ל דס"ל דרב דמחלק בין מפור' לשאינם מפור' הוא כולל בין כאותם שכיין אדם לחבירו והיינו לומר דבין אדם לחבירו עכ"פ מפורס' הוא רבין דחטא לחבירו הרב גודע ונגלה וכאחות שכיין אדם מפורס' דאיידי כהו קרא היינו כענין שאיל לו חבירו שלריק להודות לו האמת וזה לפי מ"ש מרן . לדעת רבינו ופסק כותיה דרב וכו' וק"ל דממ"ש מרן לעי' ד"ה זריק לפרט החטא מוכח דרכיו פסק כר"ן דמחלק בין עכירות שכיין אדם לחבירו לריק לפרסםם וכו' והוי הפך מ"ש כאן דע"כ ס"ל הכא דלא פסק כר"ן כאמור עכ"ל ולדיו הקדוש קווי לי דאררבה רבינו פסק כר"ן דמפליג בין עכירות שכיין אדם לחבירו שכיין אדם לחבירו עכ"ל דגם כעכירות שכיין אדם לחבירו כיון מפורסם לשאינם מפורס' לענין שאלה אלא דכהכי לא הוירי קראי ולא קשה מירי :

שוב דאיתו למוהר"מ ז"ל ח"א ס' ח' שפי' לרעת מרן דרבי' פסק כר"ן שכתב וז"ל וקשה דמנ"ל הא ר"ל מ"ש מרן דרבי' מחלק מפורסם לשאינם מפורסם לענין שאלה דווקא מנ"ל לרבי' הא קרא רבתי' מכסה פשעיו לא יללות מוקמי' ליה כמפור' משמע שמחוייב לנלות ונראה שהרמב"ם פסק כלישנא בתרא וכו'

וכו' ומשמע להו דרב יהודה ור"ן כולקו אליבא דרב אמרו וכליטנא. כתרא נקטו' ומ"ס ועזות פניס הוא לו הם גילס דמשמע דתרתו בעי' סיהא כינו למקום וכסתר משנה לה שעשה בגלוי במקום אחר הכל במקום העומד שם אינם יודעים כדבר דלויטנא קמא אפי' כינו למקום לריך להודיע וכו' הלא שהרמב"ם פסק כליטנא בתרא ובגלוי ע"כ הרי דקא ק"ל לרב דהמאוי לה כתב רבי דכמפור' לריך לגלות ויישב דכבר מרן ח' לזה דגם הרמב"ם יורה דכמפור' הין להעלים הם ישאלוהו אבל הין תובה לגלותם כוודיו ועלה קא פריך דמנ"ל לרבי' קא דקרא דמכסה פשעיו מוקמי' ליה כמפורס' ור"ל כדמאני ד"ו משמיה דרב ולזה תו' דרבי' פסק כמר זוט' משמיה דר"ן וכמ"ס הרי"ף והר"ם הלא שהוקשה לו ע"ז מליטנא דרבי' שכתב ועזות פניס הוא לו הם גילס דמשמע דתרתו בעי' שהיו עבירות שכתב"ל מ ואינם גלויים עד דנימא לא יפרסם כוודיו ולפי ההמור הגם דגלויים לא יפרסם כוודיו הלא דווקא לענין שאלה מהאחרים ולזה תירץ דמשכתה לה שעשה עבירה כינו למקום בעור החרת בגלוי והיום הזה במקום אשר עמד שם הין התו יודע מה מעשו זהו היכן כונת דברו הרב ז"ל שמעינן מניה דרב דפרושי קא מפרש כדברו מרן דרבינו פסק כר"ן ולא היכרא מהו דהו עליה מליטנא דרבי' שכתב ועזות פניס הוא לו הם גילס ואוקמה כשינוי המקומות ממקום המעשה למקום הורו אנכי עפר והפר עברו לא משמע לו מלאן מרן הב"מ שכתב וז"ל אבל כעבירות שבוין ה"ל מ נהו דאין לו להעלימם כשיאמרו לו עברת עבירה פ' וכו' מ"מ אינו מזה לכרסם שאולי יהיה שם אדם שלא ידע בכבר ועכשו ידע והיכא תילול ה' וכו' ע"כ לשון זה מורה כאלכע דה"ף כהותו מקום שחטא שכ אין לו לגלותם שאולי יהיה שם אדם שלא ידע והיכא ח"ה ולפ"ד הרב מאי האי דקאמר שאולי יהיה שם אדם שלא ידע והרי רובא דרובא מאנשי המקום לא ידעו ועוד זאת אחר נשיקת עפר כפות רגליו לא ידעו שכול' היכו מזינן להוקמו כעבירות שכתב"ל מ המפורסמת דאין לו לגלותם היינו במקומות אחרים דא"כ היינו הך דאינם מפורסמות דמהאחר דבההוא התרא דאשכתת תמן לא נפרסמו ודאי אינם מפורס' מיקרו ומאי עדופותיהו דעבירות שכתב"ל מ דהמרי' גם כמפורס' מזה שלא לגלותם דמאחר דמוקמינן לה למקומות אחרים היינו אינם מפורס' ולכן קולעת ולא הוה זעירא ידעה לפקע"ד דמרן דעתו כסכרת רבינו דר"ן ס"ל קילוק בין המפורס' לשאינם מפורס' הלא דמוקי ליה לענין שאלה וקדאי לענין ודאי איירו ומפליג בין עבירה שכתב"ל מ לעבירה שכתב"ל מ דעבירה שכתב"ל מ אף המפורס' ואפי' באותו מקום שחטא הין לו לגלותם כוודיו משום שמה יהיה שם אדם דלא ידע ואיכא ח"ה ועבי' שכתב"ל מ דכל גווי מעיקרו מפורס' דמאחר שחטא לחבירו ותפרסם הענין מזה לפרסם ועליה קרה כתיב מכסה פשעיו ונה' דכהך הרמב"ם ועזות פניס הוא לו הם גילס יפורש שפיר דמאחר דאיכא למיתש גילמא היכא אינשי דלא ידעו והיכא ח"ה שפיר הו עזות פניס הם יגלם לכל ועל כל פניס שמעי' מרביו הרב מוהרי"ט דלדעת מרן הרמב"ם פסק כר"ן ודלא כמ"ס הרב מעשה רוקח דפסק כרב ופריך למרן מדוידה הדוידה :

ותו קשה לע"ד בעיקר לשונו שהעתקתי לעיל וסיים עוד עליו וז"ל ומרן הלין בעד רבינו דהוה ב"כ

ס"ל כדעת הראב"ד דפסק כת"ק הלא דמפרש לה שהוא מזה לגלותם וכמפורס' ס"ל דאין לגלותם כהריא משום ח"ה ומפרש לה כשאל עכ"ל ואחרי כקשת הס"ר לא ידעתי הוך ילאו הלא הרברים מפי קדוש שהדי רבינו כתב כהריא ושכח גדול לשכ שיתורה כרכים וודיע פשעיו להם וכו' כד"א כעבי' שכתב"ל מ אבל כעבי' שכתב"ל מ ה"ל לפרסם עלמנו ועלה קאמר הראב"ד וכן עבי' המפורס' אע"פ שאינם עם חבירו וכו' הרי דהרמב"ם קארי כחיל דעבי' שכתב"ל מ לריך שיתורה כרכים ויגלה הוהם והראב"ד עלה קאי תנא לטכוי אחא דכה קוספאה דגם כעבי' שכתב"ל מ המפורס' דוכא הכי משנע דהורו כרכים קאי ולא אשאלה ואין קאמר הרב מעשה רוקח דכולהו לענין שאלה והרמב"ם חזית לן דעבי' שכתב"ל מ מזה לגלותם כוודיו וכעבי' שכתב"ל מ הוה דהמרי' לענין שאלה דווקא דא"כ הו"ל להראב"ד להשינו כמ"ס ושכח גדול לשכ שיתורה כרכים וכו' דלא נאמר זה הלא לענין שאלה ומדכתב וכן עבירות המפורס' וכו' משמע דחזיל ומורה לרבינו הלא דמוסיף על דבריו כעביר' שכתב"ל מ המפורס' וזה ברור לע"ד גם בתירוץ שתירץ לקושייתו על מרן יש לקרוא ערער כה"ש יראה הרוחה שם :

ועל ההוא דלריך לפרוט החטא דפסק רבינו לעיל כתב מרן שם דרבי' פסק כר"י בן ככא הע"ג דבעלמא קי"ל הלכה כר"עקי מחבירו הכא הלכה כדוכ"כ משום דרב איח ליה הלכה כותיה ועל לשון זה נתחבטו רבני המפרשים ז"ל עיין בהרב הסכת עולם דס"ו מה שיישב לדבריו מרן וקרב מוהרש"ל ז"ל כס' המעלות לשלמה דרוש כ' לוי"ה יושב כדרך אחר וע"ס וכן חנני קולעת ולא איש ולא כינת ארס לו כרס לפקע"ד יראה דפירושא דפי' מוהרש"א ז"ל מפורש יולא בדבריו מרן קארי כחיל ועוד הכות מרן ראיא דלדעת רבינו דפסק כריב"כ כדאופליגו תנאי על עביר' שהתורה עליהם יו"ה כשעבר ולא שנה כהם אס מתורה עליהם יו"ה כזם משמע דכשנה ח' אליבא דר"ע לריך להתורות ולפרוט החטא והלח"מ ז"ל כתב דיש לדחות דאירי בעבירות שבוין ארס לחבירו שמתורה עליהם כגון גזל ורלוחה ע"כ וכבר רבני האחרונים תירלו לזה דמדאיתיי רח"כ"י ראיא לרביו דמשוכת הוא מרבתי' כי פשעו הני אדע וחטאתי נגדי תמיר ותטא דהע"ה ככינו למקום הוא כאשר האריכו כזה הלא כשפרתם הך את זה מלאתי להרב מעיל שמואל ז"ל ס' ג'ן שכתב ח"ז ולי נראה שמוכת שהבריות איירי בין כעבי' שכתב"ל מ בין כעבי' שכתב"ל מ דא"ה שהבריות מיוירי כעבי' שכתב"ל מ ה"ס אבל כעבי' שכתב"ל מ הין לפרסם ה"כ כשהמר הש"ס אליבא דראב"ד הלא מה אני מקיים ככלב שכ על קיהו כד"ה דאמר ר"ה כיון שעבר אדם עבירה ושנה כה וכו' לימא דפסוק ככלב שכ על קיהו מיירי כעבי' שכתב"ל מ שאין לו לפרסם ואנא דהמרי כעבי' שכתב"ל מ וכו' ע"כ התירי ניו"ק הו מה"ל לא הירויא ולא מני לשנוי הכי דמדקאמר קרה ככלב שכ על קיהו משמע דכבר התורה עליהם פעם ח' וענה שכ על קיהו להתורות שנית והו כעבי' שכתב"ל מ הפי' פעם ח' הין לו לפרסם החטא וקרה קשיר משום דשכ פ"כ משו"ס אוקמיס לקרה כר"ה :

המורה מן החמור דלדעת הרמב"ם לצי שיטת מרן דעכ"פ לריך לפרוט החטא כשעת וודיו ולומר כך וכך עשיתי ולא להתורות סתם בין כעבירה

קולו של משה קול דברים דרושה

בעבורה שבה"ל מ' בן בעבי' שבה"ל לח ולענין פרסום שפרסמנו ברבים בוודווייג לחלק בין עבירה שבה"ל לעבירה שבה"ל דבעבורה שבה"ל לא בעת אשר ישוב לרוך לפרסם ברבים ולומר חטאתי לפ' זה וכו' אבל בעבורה שבה"ל מ' אין לרוך לפרסם כלל לרבים הלא יתורה בינו לבין קונו ויאמר עשיתי כו"כ וכו' ולגבי שאלה בעבירה שבה"ל מ' עלמס יש תולוק דאם הם מפורסמות הם ישאלו אותו בני הדם ה' יעלים מהם הלא יאמר כו"כ עשיתי ואם אינם מפורסמים ה' יגלס הלא העלס יעלים ועפ"ז בין נכין מקרא שכתוב בספר תהלים חטאתי אוריעך ועוני לה כסיתי אמרתי אורה עליו פשעו לה' ואתה נשאת עון חטאתי סלה דקשה כפל הלשון במלות שונות אחת ושתי ועוד זאת מה הלשון האומר חטאתי אמורה נעימה אמתי הלטריכא ליה וע"פ הפרסם החטא הלא אשרי נשוי פשע כסוי חטאה והנה בעת"ה פרושי קא מפרש תולוקו ריניס האמורים כזה וקאמר חטאתי אוריעך דה"ל דאמרית לך אשרי נשוי פשע עכ"ז כשאני מתורה אני מפרט החטא ומודיעך אותו באומרי כו"כ עשיתי ועוד זאת ועוני לא כסיתי מכ"ה נס בני הים וכ"ה א"כ מהו זה דאמרי' מקדמת דנה כרוס אמיר' אשרי נשוי פשע כסוי חטאה שלריך לכסות החטא וז"ש אמרתי מה שהתלעתי המהמר בראשית דברי אשרי נשוי פשע היינו אורה עליו פשעו לה' כשאני מתורה ושב אז אני מכסה חטאי דילמא איכא איכסי דלא ידעו ונמלא ש"ס מתחלל משו"ה אורה עליו פשעו לה' דוקא משום שהיא בעבירות שבה"ל ומאי דאמינא ועוני לא כסיתי היינו לענין שאלה דאם ישאלוני בני הדם לא אכח מהם אבל לגבי וידוי איני מתורה הלא לה' כרי סלה יתחלל ש"ס ע"י ומש"ס מוכחני כך שאתה נשאת עון חטאתי סלה כיון שלא בדמתי ח"ה ח"ו :

בגזל וגניבה וכיוצא תרחיקוהו בפומבי בתוך קהל וערה תרחיק עולה מאהליך לומר בפ"ה ל"ח חטאתי לפלוני זה וכ"כ עשיתי לו והנני שב ומתחרט ומרחיק עול לבלתי עשות כאלה :

ג את זה רמז טיפרי סנעמתי כסוי"ה אם אתה הכינות לכך ופרשת אליו כפוך אם און בידך תרחיקוהו ואל תשכן באהליך עולה כי אז תשא פניך ממוס והיית מלקולא תירא דלמד ולא דרכי התשובה והודויו. אם אתה הכינות לכך ותשקה נפשך לשוכ אל ה' ככל לבכך ובכל נפשך ופרשת אליו כפוך כתפלתך ותחינתך על עונותיך ויודוויך לרוך שתפרוש כפוך אליו דוקא ביחוד וכת"ש מוהרש"ה שם על פסוק אמרו אליו כמשפט כל אליו שבמקרא שומרם ולא היחוד ופרטי עונותיך כל הפרטם כי אם אליו דוקא לבלתי ישמע קולך לאחרים וזהו דוקא בעבירות שכינך למקום הכל אם און בידך ממש כגזל וגניבה והואלה וכיוצא תרחיקוהו השב תשיבנו לבעליו ולא רי זה אלה לרוך שהל תשכן באהליך עולה שתשאיר ותשכן העולה באהליך שבני הים וספירו אחר מרח"ך לומר דרו זה מה פעל לבני הים ואון כירו כי לא ידעו מתשובתך ולכן לרוך לומר כפרה סויא כ"כ עשיתי והרני שב ומתחרט שכמו שתפרסם חטאך כך לרוך לפרסם תשובתך כי אז תשא פניך ממוס ולא יאמרו לך עוד זכור מעשיך הראשונים והיית מלק ולא תירא מפחד פתאום משום עונותיך כי לא יזכרו ולא יפקדו וזרונות נעשות כזכיה :

ובאופן אחר יש לומר במקראות הללו דאיוב גס את הראשון גס את השני ונקדים מ"ש מוהר"מ אלשיך ז"ל בפ' עכרס והכבי קולור דבריו הרב ימים אחרים ז"ל דף ס"ה וז"ל כי הוואה שבה עליו יוסורין וכו' ליתרה. אם חסר דעה הוא וסית לבו בתחלה לעשות מלות עשה שבהם ירחמנו עושהו ואח"כ אל סילוק עונות ובעולם על דוחס כי קליס סיו אשמותם ועונותם ואם הוא ית' אין רלונו טוב עמהם לא על רוב עונם כי אם על מיעוט זכוותם ממ"ע אשר אתם ועל כן מזה יעשו עיקר ולא להסיר רוע מעלליהם אך לא זו הדרך אשר בחר ה' כי אם כהאר ירדף לתקן עלמו ויער תחלה טיטוף טומאת עונותיו ואחריו טהרתו ישלוג קדושת מלות מעשיות ואו יקרב אל ה' וירבק בו דבקות עלמנו עכת"ד וכזם נכין קראי דלילפו החימני קח נא משיו תורה וכו' ועוד נמשך פסוקים הבאים החריהם וסית על עפר כרז וכלור נחלים אוסיר והיה שדי כלריך וכסף תועפות לך דמימר אמר כי יקרב הנוט אל האלהים לשוכ אליו מנועשו הרעים קח נא משיו תורה להדריבך בסדר התשובה וסיום אמרו כלבך למען דעת איוס הדריך ישכן אור בסדר תשובתך כי אם רלוך לשוכ בתשובה ולאחורו בדרך הליקויס שתהיה נכלל עמהם גס אתה הותם הנאמר עליהם כי זה כל האדם ודרשו רז"ל כי העולם כולו לא נברא אלא כשכיל לרוך זה וז"ש אם תשוב ורלוך שתהיה במדרגת לרוך עד שדי תכנה שיהמר עליך שאמר לעולמו רי כשכילך שלא נברא הלא בעבורך תרע לך הונו היה דרך ישרה תחלה וראש הכל תרחיק עולה מאהליך שיעקר התשובה היה זו לקיים סור מרע ולא שתדוף להשיג בתחלה מלות מעשיות ועדיין מלה נולוליס כי הדרבה לרס יחשב המעשה ההוא ולה לזכות ולכן כרוס כל מראי'ן תרחיק עולה מאהליך ואחרי כן וסית על עפר כרז וכלור נחלים אוסיר לקיים מלות מעשיות ביתר שאת וכל המנהג המלנרכת

ובזה יוכן שני כתובים הבאים בהיוב סי' כ"כ קת נא משיו תורה וסיום אמרו כלבך אם תשוב עד שדי תכנה תרחיק עולה מאהליך דה"ל מאחר דקאמר אם תשוב עד שדי פשיטא ודאי שירחיק עולה מאהלו דרו לאו הכי מה תשובה היא זו וה"כ אמאי הולטרין למימר תרחיק עולה מאהליך ועפ"ה מבוחר מאליו דקאמר קת נא משיו תורה למען תשכיל איך תשוב בתשובה וסיום אמרו כלבך למען דעת חילוקי דיניס הנאמרים בסדר התשובה והודויו ומפרש ואזיל אם תשוב אם נדכה רוחך אותך ותעמוד על רגליך לשוכ מעבירות שבידך אותם שהם עד שדי שכינך לבין המקום ואינם נוגעים לבני הדם גס בני הים הן עתה בתשובתך נמי לרוך שתתורה ותפרט חטאך עד שדי לבלתי נשמע קולו לבני הדם דילמא איכא איכסי דאכתי לא שמעו נעוטיך ונמלא ש"ס מתחלל על ירך כי על כן לרוך שיהיה וידוויך דוקא עד שדי ואז תכנה ותכוון כהאר היית מהו ומקדם טרם חטאך אהוב למעלה הך בתנאי זה תרחיק עולה מאהליך הכל נשמתך לכך לכוור שאם ישאלוך איכסי כריתך אם הפרת כרית ועבדת חק ה' תדבר עולה להכחיש מהם ולומר לא עשיתי מהומה הלא הורה בפוך ולא תכוס וכל כה"נ תשובה מעלייא היא או י"ל תרחיק עולה מאהליך יטמן כרמ"ז דמאחר דאמינא דבעבירות שהם עד שדי לרוך לשוכ כיון לבין קינך ולא ישמע קולך לאיכסי סייס עלה תרחיק עולה הותם עבירות שחטאת לבני הדם ועול שעשית עמהם

המלטרבח אליה הולאה מרובה אל תחום עיניך אלא כנקום עפר תשית כלר כרפוס חוקים ומבלרים וכמקום צור נתון נתון נחלים אופיר זהב פרווים לשמור ולעשות מלות מעשיות ככל אשר תמלא ירך בכתך לעשות ואז כהאר תקיים בסדר הזה והיה שדי בריוך לרי כפאך לרחות מעליך כל המקטרגים המלרים לך ולא יוכלו עוד לקטרנו עליך כי הוא מגן עורך וכסף תועפות לך כי כל מה שתולא מכוסך ללורך קיום המלות מן השמים מיהב והבי לך ככפלים וזהו וכסף שהולאת תועפות לך על דרך עיופינותו ושרדינותו כי יתנו לך מהת ה' מן השמים ככפלי כפלים :

ומזה נכה לבאר קהי רופר הנעמתי ונקדים עוד מ"ש רבני המפרשים ז"ל מש חכמי האמת ז"ל כי בכל מלות מעשות יש בה דיבור מחשבה ומעשה כי לריך לומר כפיו שעושה המלה וכה כורהו וועשה כפועל וגם מחשבה תהיה נקיה וכה כי בכל מלה שעושה נכרה מלהך קדוש ולפי גדר עשייתו המלה כן יהיה כדואת המלהך שאם תהיה מחשבתו זרה בעשית המלה ולהיוה פניה גם המלהך היתה נכרה בתסרון המחשבה וכנה"ם הם אתה הכינות לכך לשוכ בתשובה שלימה ופרשת אליו כפיך כעני ומתחנן כללותיו וכעוהו כרי שיקבל אותך בתשובה ויראה מעשיך דע לך כי טרם כל אם הון כירך הרחיקהו שריך להרחק מעבירות שעברת על ל"ה שכחורה ולתקן מעוותך כי זהו הסדר הנכון ושיב תהא זהיר לקיים מלות מעשיות ובאותם המלות אשר תעשה הוי זהיר שאל תשכן כההליך עולה שיהא עול בהותם המלות שיהא לך איוה פניה על שום דבר ותהיה המלה חסרה דק שיהיו מעשה המלות נכונים על נכון כשלימותו כי אז תשא פניך ממוס שלא יהיה כך שום מוס מכל עון אשר חטא והיית מולך ולא תירא כי נסלח לך כל חטא ואשמת וזדונות נעשות זכויות :

וזהו ממש כוונת ישעיה הנביא כפי' ה' רחלו הזכו הסירו דוע מעללכם מנגד עיני חדלו הרע למדו היטב דרשו משפט דקאמר נביא לישראל רחלו מחטא תיכוס וזכו מעשיכם ע"ו התשובה אשר אתם שכים ורעו נא ורהו סדר התשובה כינר היא כי החלה וראש השיח דוע מעללכם מנגד עיני חדלו הרע כל מן דוע התרועעה חזרו ממנה והו למרו היטב לקיים מלות מעשיות כהובן וכראוי כי אם קודם שיחזרו לתקן מעוותם מעבירות שבידם יעסקו בתורה ויקיימו מ"ע הו אדרבה תהא היא וכל מעשה הטוב שהו נהפוך היא אל עמק השור"ס סטרא דמסאכתא ולריך טורח גדול להוליהם מעמק הככ"ס ולכן הדרך הישר והטוב דמתחלה סוד מדע חדלו הרע וסדר למרו היטב דרשו משפט לקיים המלות :

ומן האמור בענין אלכה לי להבין מהאמר אחר לרו"ל טוב וישר ה' למה הוא טוב כשכיל שהוא ישר וימה הוא ישר כשכיל שהוא טוב על כן יורה חטאים בדרך ע"כ ורבני המפרשים תהו לע"ד ככוונת מהאמר הזה כי לא נודע מה היה הכוונה ונקדים לזה מ"ש רבני המפרשים לתקור חקירה התח ראשבתן דכבוכל הקב"ה מקיים את המלות כולן וה"כ איך מקיים מלות השבת הכירה וקורלו על זה כי כהיות ההדרש רשע הרבה וילמדו אז תורה ויקיים מלות הותם המלות ותורה אשר למד המה הולכים למקום הטיופת וכהנים בהם הקליפות וכאשר יעור משנתו וישוב אל ה' וירחמהו הו

הוא ככיוול משיב כל אותם ניטלי הקדושה אשר נדרו הלו לעמק הככ"ס מחורתו ומלותיו ואכודים היו שמה בעת יאמר מפי עליון להחזיר אותם למקום הקדושה והסע"א תוליא בולעם מפיכם וכוס ככיוול מקיים מלות משבת הכירה עוד נקדים מאי נודע מדרשת דו"ל על פסוק אחרי ה' תלכו וכו תדבקו ומי וכול לירכק בשכינה והא כחייב כי ה' אלהיך אש הוכלם הוא אלה הלך אחר מרותיו מה הוא רחום אף אתה רחום וכלי וכנה"ם טוב וישר ה' שמהטובות שלו ידו פתוחה לקבל שכוס וכל מעשה הטוב והמלות אשר יעשה איש כעודו רשע ורע מעללים והלכו אז לבית הטיופת ויולא אותם משם וישובו למקום קדושה וזה מכלל טובותיו וה"ת למה הוא טוב ומטיב בזה שולא אותם מעמקי הקליפו' מהאמר שכבר זכו בהם ולזה השיב לפי שהוא ישר ומקיים המלות בישרותו וה"כ מלות השבת הכירה הוך כפאך לקיימה אם לא בהופן זה ועלה פירך דמעיקרא למה הוא ישר לקיים מלות התורה דכשלמה התנו עבדיו טובה רמיות עלינו לעשות דלנו כרלטו אבל הוא ככיוול למה הולך לקיים המלות ולזה תורן לפי שהוא טוב וטבעו להטיב ותפן בחיים שיקיימו המלות כדי להשפיע להם כל טובה ומש"ה הולך לקיים המלות כדי שממו ירהו וכן יעשו מה הוא רחום אף אתה רחום מה הוא מקיים המלות אף אתה לריך לקיים המלות ועל כן הולך לקיים המלות ובכללם ששבת הכירה וע"כ יורה חטאים בדרך ויאמר שוכו בני ארס ועלים דודים רמיות להחזיר כל ניטלי הקדושה :

ובפסוק דישיעם רחלו הזכו הקמור הוכה למימר כנוונת אחרינה וככין מה שיש לדקדק בו דלמה כפל את דבריו כמלות שוטת הסירו דוע מעללכם מנגד עיני חדלו הרע דסינו סך וכחדה חיסני ונקדים מאי דפרכי רבני המפרשים ז"ל ממחני' דמס' אבות דתנן תשיבה ומ"ש כתיבם בפני הפורענות על ההיא בריותא דמתניא כפ"ת דיומא דר' חלקי כפרה והרכת תידוליס נאמרו בזה והרכ קול יעקב ז"ל דף כ"ט סביא מן הקירוליס גם ה"ס גלון עוזנו נר"ו כס' דכריס אחרים דרוש ז' גם הרב ימים אחרים דס"ד האריכו בזה עיו"ש ומכלל הקו' שנאמרו דמתני' איירו בתשובה דרכים דנשיאי זכוותיהו כמש' לחוד סני וכריותא דר' חלקי כפרה בתשובה דוחיד מתניא ועוד תולנו דאם אחריו שוכו מוכה דרכים ורכים משיב מעון בתשובה לחוד סני . ועוד כתב הרב קול יעקב סס וז"ל וה"נ משמע מרכיו ר' יונה ז"ל דאוכא ב' סוני כ"ת'א' שעושה חטא' וסוכר שכבר נמחל חטאו ולא יעלה לכו עוד להרהר על אותו עון לזה לריך זוסורין או מיתה וכפא' מיירי הכריותא ויש סוג אחר שקמיר מתפחד ומתקשר עס קונו ומחוק עלמו כמש' ולעשות חכילות של מלות כהא ודאי תשיבה לחורה מהני וכפא' מיירו מתני' ודייקא חטא' ומע"ט כלומר חטא' שיש עמה מע"ט עכ"ל וכנה"ם רחלו הזכו ע"ו תשובתם כדי שתטהרו מכל חטא תיכוס ולא תימא דכל אחר ישוב לעלמו אלא הסירו דוע מעללכם בשותפות תשובה דרכים יחד ועוד זאת חדלו הרע דחייבת חדלו איכא למדרשה פועל יולא להארים דלאחר שתשובו אתם לעלמכם אף גם זאת חזבו את הרבים להשיכם מעון וחדלו מהם הרע ועוד זאת שלא יעלה על דעתיכם דכחש' כבר הושלם מעון ולא תזכרו עוד ממנו אלא למדו היטב אחר התשוב' דרשו משפט להיות נמשך מכל זה מע"ט עס התשובה וע"י כל

קורו של משה קול דברים דרושה

כח התנאים הללו בתשובה לחוד קני ומקני ולא תפחדו
מן היסורין כי התשובה הללו היא כתריום כפני
הפורענות :

ובזוין קראו דהע"ה רבות עשית אחת ה' אלהי
נפלאותיו ומחשבותיו אלינו אין ערוך אליך
אגידה והרבה עלמו מספר זכח ומנחה לא חפלת
אניס כרות לו עולה וחטאה לא שאלת אז אמרתו הנס
כאתי במגלת ספר כתוב עלי לעשות רטונך הלהי חפלתו
וחורתך כחוד מעי כשרתי לך כקהל רב הנה שפתי לא
אכלה ה' אחת ידעה וק"ל הוכי קאמר זכח ומנחה לא
חפלת עולה וחטאה לא שאלת והרי ספר התורה הזה
מלא מזה זאת התורה לעולה למנחה לחטאת ועוד
קשה מה הלשון הומרת אז אמרתו והו מאי לך זה
דקאמר כשרתי לך כקהל רב ועפ"ה יע"ן ונקדים עוד
מה שקירנו נס כן אהיבא רומיית דכריותא דיומא
היירי כשכ מיראס סודנות נעשות לו כשגנות ועל כן
לריך ויסורין ומיתה למרק החטה ולהיות נקי ובר אפי'
משוגג ומתני' מיירי כשכ מאהבה דייקא נמי דקתני
השו' ומצ"ט דהיינו מאהבה דע"י תשובתו זאת מעלה
עליו הכתוב כאלו עשה מע"ט סודנות נעשות לו
כזכות ומש"ס כתש' לתור סנו ומקני עוד נקדים מ"ס
דכני המפרשים דק"ס מחיל ליה לחוטא ואע"ג דהוא
מלך הכבוד וק"ל מלך ממחל על כבודו אין כבודו מחול
שאני קב"ה דמלכותא דיליה היה ולא נאמר דין זה דאין
כ"מ אלא דווקא כ"מ דלאו דיליה היה ואין כבודו
למחול משא"כ כמלך הכבוד ית"ש עוד נקדים מ"ס
חכמי המוסר דע"י עסק התורה יוכפר עון כי אם
אוכלת היא אש דת למו ומכערת כל העונות וכמ"ס
כגודק ביה עלי ונודע כי הקרבן חטאת ואש אינו
מכפר למזיד שאין קרב למזיד אלא לשוגג דווקא :

ובנא"ה דהע"ה מורה ומשכח להלה שמיא אשר
הפליא חסדו עם בית ישראל רבות עשית
אחת ה' אלהי נפלאותיו ומחשבותיו אלינו אשר לא עשה
כן לכל גוי דמפלאות קמים דעים מקבל החוטא כתש'
ולא עוד לא מחשבותיו שאחש חושב ומלפס מתו החוטא
יחזור כו כדי שימחול לו וכ"ת ומאי מהניא והלא מלך
שמחל על כבודו אכ"מ לז"א אין ערוך אליך שאין לערוך
ולדמות מלכות דירך למלכות כ"ו כי המלכות שלך היה
ושפיר מני מחיל וחסדך אהנו אגידה והרבה עלמו
מספר על אחת כמה וכמה הוא מלך מחיל וסולח זכח
ומנחה לא חפלת לעון המזיד אשר נואלנו לפשוע נגדך
עולה וחטאה לא שאלת שכיבא לפיך לכפר לנו על
עונותינו אז אמרתו כמה יתרחם עכר אל הדוני לכפר
לו את פשעיו אין לי מעתה אלא עסק התורה וז"ש הנה
כאתי במגלת ספר וכמ"ס המחרנס כדן אמיתת הא
עאלית לחיו עלמא בר אעסוק במגלת ספרא אורייתא
היכתוב אמטולתי דע"י עסק התורה עם התשובה
אחת מוחל ואני כה לחיו עלמא וכ"ת והא לא סני כתש'
לחוד וכעו ויסורין או מיתה כמ"ס ר' ישמעאל כד' חלוקי
כפרה לז"א הא ליתא דתשובתי מאהבה היה דהא לעשות
רטונך אלהי חפלתו כעכר העובד מאהבה דכל ישעו
וחשלו לעשות רטון מלך משא"כ השב מורהה וכל ששכ
מאהבה כתשובה לחוד מסויק לו ואינו מלטרך ויסורין
ועוד זאת כשרתי לך כקהל רב שהוכתו לרכים הנה
שפתי לא אכלה מהשיב רכים מעון ה' אחת ידעת
וכל כי האי גדולה תשובה דע"י נמחל העון מכל וכל :

אלהיך כי כשלת כעונך קחו עמכם דברים ושובו אל
ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים
שפיתו די"ל למה פתח כלשון יחוד וסיים בלשון רבים
שובה ישראל והדר קאמר קחו עמכם וכו' ועוד מאי
האי דקאמר כל תשא עון ומאי טוב זה דקח טוב ולפי
האמוד יכויר היטב ונקדים עוד מאי דכתב נמי הרב
קול יעקב שם לחרץ דומיית דמתני' עם הכריותא משמא
דנפשיה דמתני' מיירי כמי ששכ מכל עכור שכידו ועשה
תשובה כללית ע"כ עונותיו תשו' מעליה כי האי מגנא
ומללא כלי ויסורין או מיתה אבל כששכ מאותה עכירה
דכרת וכו' ולא שכ משאר עונות וחטאים כהא ורמי
תשו' לחורה לא מהני ולריך ויסורין או מיתה וכהא
מיירי הכריותא עכ"ל וכהא הל' הכה"ר דקאמר נביא
לישראל שובה ישראל בתשובה שלימה לפני יולדך ואז
ע"י התשובה לחורה תחזור למדרגתך הא' עד ה' אלהיך
שחכנס לפני ולפנים כאשר היית טרם חטאתך גוי אחת
כשלת כסיבת עונך ושנית לומר דלא מהניא לי התשו'
לחורה שהרי איבא כמ"ס ריש"מ עכירות דלא סני כלה
ויסורין ויש מהם דהו אפשר כלה מיתה וה"כ מאי אהניא
לי התשו' כי על כן אכני מלך היום שובה ישראל ובתשו'
גרידא די לך דהיבא כמה חילוקים כרכר כההיא דרכי
ישמעאל דככל חד מנייהו מליח למפטר נפשיך כתשו'
גרידא זה ולא דהשונה קחו עמכם דברים דכרי וירוי
ושובו אל ה' כרכים ולא כל אחד לכדו דרכים דנפישו
זכותיהו כתשובה לחוד סני ולכן אמרו אליו כל ר"ל
לשון כללות דמאחר דתשובתו היא עם כל כללות ולא
כל יחיד לכדו כיחידות אלא ככללות משו"ה תשא עון
מכל וכל ככח התשו' ועוד ו"ל ע"פ תירו' הרב קול יעקב
דכשחזור על כל עונותיו כתשו' סני זהו שאמר אמרו
אליו ר"ל דהיבא טעמא אחרונה לכרי שחשכ תשובתו
לחוד ע"י שתאמרו אליו כתשובתם וירוייכם כל מין עון
תשא שאין אהנטי מכקסים על עון פריטי דווקא אלא כל
מין עון שכידו תשא וקו טעמא אחרונה וקח טוב דהיינו
זרונותיו הנשפכים לזכות לנו כי טובות הנס והיינו
ע"י תשו' מאהבה וכל שהיא מאהבה כתשו' לחוד סני
ועוד ונשלמה פרים כמקום פרים שפיתו מה שהנחנו
מוכתיים כפינו להחרים ומחזירים אותם למוטב וה"כ
כל הליו טעמא נלכו כמו נד להות תשובתו לחוד
מגנא ומללא כתריום כפני הפורענות :

וזהו דמ"ז ברומ"ז דהע"ה כמזמור נ"ה אני אל
אלהים אקרא וה' ושיעני ערכ וקבר ולהריום
אשוחה ואסמה וישמע קולי פדה כשלוס נפשי מקריכי לי
כי ברכים היו עמדי דקאמר אני אל אלהים אקרא
לקבלני בתשובה ותספיק לי ולה' אלטרך ליסורין ומיתה
וה' ושיעני לשמוע אל הרנה ובקשתי זאת שהרי לא
כפעם אחת אני מתורה ושכ ולא השנה לו ולא יוכרו
ולא יפקדו עוד על לבי עד שיטרך לי ויסורין ומיתה
למרק עונותי כי חטאתי נגדי ומתפחד ממנו ומבקש
דחמים ומטיב דרכי וכל כי האי כתשובה לחוד סני
כמ"ס ר' יונה וז"ש חרע לך למה ה' ושיעני לכפר ע"כ
פשעו כי ערכ וקבר ולהריום אשוחה ואסמה לשאל
מקולה ולבקש פליחה ולא נשכחו ממני ומשו"ה וישמע
קולי וקבל אותי כתשו' ופדה כשלוס נפשי מקריכי לי
מהייכו נפשו המלרים ונלחמים עלי להמר לא די לך
כתשובה ואכתו איכעו לך ויסורין ומיתה למרק עונותיך
ועוד טעמא אחרונה כי כרכים היו עמדי כתשובתי
רכים היו אחי ותסיבת רכים מגניית ומללא מיסורין
ומיתה

קולו של משה קול דברים דרוש ה קצה

ופירש'ו ז'ל ליום הרין כשחיו המתים . ר"ג רוכן עונות
 כינויים מחלה על מחלה ע"כ ור"ב מלין למומר כי
 אליהו מרחס ית"ש לטובתם של ישראל עשה ה' ככה חפץ
 למען לרקו ראלו היה מניח כל החשבון לאחר המיתה
 ובעת התקיה מי שנמלא רובו זכאי וזכה לחיי הע"ה
 ומי שרובו עונות נטרר ואפשר שימלא הרבה שרובן
 עונות ועל כן כחכמה עשה לשקול העונות והזכויות
 מידי שנה כשנה ביום ר"ה ואם ימלא האדם רובו זכויות
 אזי נכתב כס' הזכויות לחיי הע"ה ור"ב חס לאחר
 שנה או שנים הרבה ירבה לחטוא וסוגל עבירות הרבה
 שאף חס ישקלו אותם עם זכויות של שנה א' וכרישו לכך
 חוכה מ"מ נאחר שכבר זכה בשנה א' כס' הזכויות
 לחיי עו"ה אינו נאכר ממנו ועל העבירות ור"ב
 שגפרעין ממנו אלא שסוף סוף זכה לחיי עו"ה חס ע"י
 שנה א' וכ"ש חס יהיה שנים הרבה רובו זכאי ואילו
 הניח כל החשבון לאחר המיתה הים נמלא רובו עונות
 ולא היה זוכה לחיי עו"ה חס כי על כן כחכמה נפלאה
 עשה האלהים ה' חפץ למען לרקו :

קול דברים דרוש ו'

גרסינן כפ"ק דר"ה א"ר יוחנן גדולה תשובה
 שמקדעת גזר דינו של אדם שנאמר השמן
 לכ העם הזה ואזניו הככר ועיניו השע פן יראה בעיניו
 וכאזניו ושמע ולכבו יבין ושכ ורפא לו :

גדולה תשובה רמה ונשגבה ויולה היא שגגן
 מגנא ומלאה . כחרים בפני הפורענות
 ור"ה ק אומרת קימה אין לי רפואות קעלה . אף כי
 אמר אלהים עונשיה דהוא גברא נידון ביסורין או כי
 ימות ודכלה בו כל האלה . ונזרה עומדת לעומתו ונכתב
 כספר ונחקים כטבעת המלך חוכמה מגולה . כאשר
 יקום איש ועמד על כנו ניקים וניקו"ב תובת"ה דר"ב
 שהקים עולה . הפיך מופך אשכנזי מטרחה אל פני
 הגדה מקדע הקדעונים אוסו מפרק לה . כאשר בא
 הדבר מבואר במאמר המולך כפחם עינים דאשמועינן
 דבוחא רי"ח דמקדעת גז"ר ש"ה וכש"ס אמרו על
 מימרא זו א"ל רב פפא לאכיו ודילמא לפני גז"ר א"ל
 ורפא לו כתי' אווהו דבר שריק רפואה הוי אומר זה
 גז"ר מקיבו השב כנקים מוחלין לו לא שב כנקים אפי'
 הביא כל אילו נכיות שבעולם אין מוחלין לו ל"ק הא
 כיחוד הא כלכור וכו' ק"ש יורדי הים כאניות עושי
 מלאכה במים רבים וכו' וילעקו אל ה' וכו' עשה להם
 כאכין ורקין שכחורה לומר לך לעקו קודם גז"ר נענין
 לעקו לאחר גז"ר אין נענין הני כמו כיחודים דמו ח"ש
 שאלה כלוריוה הנזרות את רבן גמליאל כתי' כחורחכס
 אשר לא ישא פנים וכתי' ישא ה' פניו אליך נטפל לח' ר'
 יופי הכהן א"ל אמטיל לך משל למ"הד לאדם שנושה
 כחכירו מנה וקבע לו זמן כפני המלך ונשבע לו כחיי
 המלך הניע זמן ולא פרעו בא לפי שם את המלך ור"ל
 עלכוננו מחול לך ופיוס את חכירך ה"ג כ"ה בעבירות
 שבין אדם למקום כאן בעבירות שבא"ל ער שבת
 ר"עקיולימד כאן קודם גז"ר כיחוד :

ובקנין אגב אפשר להסמך כפלוגתא זו רר"ו
 הכהן ורעק' מחני' רחנן כע' כחיה
 דיומא עבירות שבין אדם למקום זו"ה מכפר עבירות
 שצ"ל לח' אין זו"ה מכפר ער שירלה את חכירו את זו
 דרש

ומיתה ועוד וטמון כרמ' ז' עמדי הטפלים לו כי אנו הוא
 העיקר שחזקתי בו והשכתי עמדי הרבים וכל המזכה
 את הרבים ורבים השיב מעון חשוכו מעליו למען
 הלו אותו מכל מינו יסורין ומיתה ושכ ורפא לו :

ובקרא דהשע שוכה ישראל וכו' ז"ל כנוונא
 חזקתי כהקדים מ"ש ה"ה מופת הורר
 מוה"ח א"ר נר"ו כס' דברים אחרים דף פ"ז וז"ל שחקרו
 הא' רבאמירא וידוי אף יחוקן מה שפנס כמעשה והרי
 ר"ו ור"ל בקידושין דכ"ג נחלקו או אחי דיבור ומכטל
 דיבור הכל לכ"ע לא אחי דיבור ומכטל מעשה וא"כ
 דיבור של הודיו היכי מהני לכטל מעשה מעשים אשר
 לה ועשו אשר פעל מעשה החוטא וינחא להו דב"ח
 נעשה כריה חדשה כמש"ל והין לך מעשה גדול מזה
 עכ"ל ובדרך אגב לומ' דלזה נחכוננו דו"ל כיוקרא
 רבה פ' אמור כתבב וזה לדור אחרון מכאן שהקב"ה
 מקבל את השכים ועס נכרא יהלל יה שהקב"ה כורא
 אותם כריה חדשה ע"כ ולריכין אנו למודע"י למה
 אשמועי' הכא שכורא אותם כריה חדשה ומאוי נפקא
 מנה כזה ולפ"ד רכותיו הלו מבואר מהליו כתבב זה
 לדור אחרון שהקב"ה מקבל את השכים וה"ת והיכי אחי
 דיבור של הודיו ומכטל מעשו הרשונים והא לכ"ע לא
 אחי דיבור ומכטל מעשה לזה ח' ועס נכרא יהלל יה
 שעושה אותם כריה חדשה והו"ל מעשה ואחי מעשה
 ומכטל מעשה האמנש כעיקר החקירה הנו' לדורי
 הדווש חו"י לו דאין כאן קושיא דהב"ח לריק לשנות
 מעשו ממעשה הרע למעשה הטוב וכמו שר"ל ע"פ
 כי כחכמות חעשה לך מלחמה חס עשית חכילות של
 עכירות עשה כנגדן חכילות של מלח וכו"מ ש' ר' וונש
 ושפיר הוי שינוי מעשה ואחי מעשה ומכטל מעשה
 וכזה יתבאר קראין קחו עמכם דברים דברי וידוי ושוכו
 אל ה' אמרו אליו כל עון בכללותו חשא נושא עון וא"ח
 והרי קי"ל לא אחי דיבור ומכטל מעשה ואף עתה ע"י
 דיבור של הודיו מכטל מעשה הרשונים לז"ה וקת טוב
 מעשינו הטובים שנינו מדעה אל טובה והו"ל מעשה
 ממש ולכ"ע אחי מעשה ומכטל מעשה ולכן ונשלמה
 פרוס שפוקו טוב להודות לה' :

מעשה הדרי כי למאמר פתוח כרוש אמר כי הנה
 הקום' כתבו וז"ל ונחתם להלחר לחיים
 מ"קא חשכ כינויים משמע רל"ג קרו למי שזוכותיו
 מירובין ור"ג קרו למי שעונותיו מרובין ופעמים הדריקים
 נחתמים למותם ורשעים לחיים דכתיב ומשלים לשונאיו
 אל פניו להאכירו דאמר' כסוף פ"ק דקדושין מי שזוכותיו
 מרובין מעונותיו רומם כמו שריק כל הקורה כולה ולא
 שייך ממנה אפי' אות ה' ומי שעונותיו מרובין רומם
 כמו שקיים כל הקורה כולם ולא חיסר אות ה' וכל זה
 דקרו הכא כבי רשעים מותה ונכי דריקים חיים כלומר
 לחיי העו"ה חס עכ"ל ורבי האחרונים ז"ל היו תמהו"ס
 ע"ד הקום' הללו דה"כ מה ענינו ככל שנה ושנה דחיי
 העו"ה חס זה תלוי לאחר המיתה ואינו שייך לכל ר"ה
 וכאמרו על זה חירוליס הרבה כאשר האריך מהרש"ל ז"ל
 כס' המעלות לשלמה דרוש ה' וע"ש ולפי קע"ד אפשר
 ליישב על פי מאוי דהיתמר החס כר"ה סמוך למאמר זה
 תנוא כס' א"ג כיתות הן ליום הרין ח' ש"ל גמורים וא'
 של ר"ג וא' של כינוניים ז"ג נכתבין ונחתמין לאחר לחיי
 עולם ר"ג נכתבין ונחתמין לאחר לניהנס שנאמר ורבים
 מישינו ארמת עשר וקילו אלה לחיי עולם והלה לחרפות
 לדראון עולם כינויים יורדין לניהנס ומלפפין ועולין

קול דברים דרוש ו' קורו שר משה

דרש ראב"ע מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו עבירות
שכח"ל יו"ה מכפר עבירות שכח"ל אין יו"ה מכפר
מכפר עד שירצה את חבירו וכבר משה ר' המוסמך הרי"ף
ז"ל קשה היה טובה דמיה חרות לן ראב"ע ואם לאתוי
היה בקולור הול"ל אמר ראב"ע מנין דכתי' מכל
חטאתיכם לפני ה' תטהרו והנה כטעמות רי"ג נחלקו
דבי ורבנן דתנא דבי או"ע"כ עבירות שכחורה בין
עשה תשובה בין לא עשה תשובה יו"ה מכפר חוץ
מפורק עול ומגלה פנים כחורה ומפר כרות ככפר
שהם עשה תשובה יו"ה מכפר וה"ל אין יו"ה מכפר
ורבנן פליגי עליה וס"ל ע"כ עבירות שכחורה הם עשה
תשובה יו"ה מכפר וה"ל אין יו"ה מכפר והבשר לומר
כדרך דרש רדפי ס"ל כר"י הכהן רבעבי' שכח"ל מ' ושא
ה' פניו אליו דנושא להם פנים ומכפר להם כפגולת
יו"ה לכר ואפי' לא עשה תשובה אך כעבירות שכח"ל
אפי' רבי מודה שאין יו"ה מכפר עד שירצה את חבירו
דכתי' כ"ע מרו ולוכא מאן דפליגי ורבנן ס"ל כר"עקי
דלא סני כיו"ה לפ' לקור בלא תשובה וקרא דישא ה' פניו
אליו קודם גז"ד ראש שב טרם גז"ד נמחל לו העון וזה
לישראל כלכר ולא עשה כן לכל גוי דלא מתקבלו כתשו'
הלא דווקא לישראל נושא פנים ומקבלם כתשא לכל בלא
השובה לא אפי' עבר יו"ה ולאחר גז"ד הנגור כיו"ה
אינו נמחל אפי' כתשו' כי לא ישא פנים וכוזה נכח
למחני' דיומא דת"ק ס"ל כר"י הכהן וברבי ומשו"ה
קתני עבירות שכח"ל יו"ה מכפר סתם בין עשה
תשובה בין לא עשה תשובה דקרא כתוב ישא ה' פניו
אליו דנושא להם פנים למחול להם פגולת יו"ה מכפר
עבירות שכח"ל אשר לא פנים ואין יו"ה מכפר עד
שיפייס את חבירו וראב"ע ס"ל כר"עקי ורבנן דרבי
דיו"ה בלא תשובה אינו מכפר וקרא דישא ה' פניו
אליו שנושא להם פנים קודם גז"ד ורווקא כתשו' וזהו
דרייק מקרא דבי כיום הזה וכפר עליכם דהיינו דווקא
אם מכל חטאתיכם אפי' כעבירות שזנינכם למחול
לפני ה' תטהרו שחודו כתשו' והו' מכפר עליכם כיום
הזה טרם לאת גז"ד אבל לאחר גז"ד אפילו ע"י תשו'
לא מהני אשר לא ישא פנים וזהו דקתני את זו דרש
ראב"ע דרייק לה מדרכות מכל חטאתיכם אפי' כעבי'
שכח"ל למ כענין חטהרו ולכן עבירות שכח"ל יו"ה מכפר
עם התשו' אבל עבירות שכח"ל אפי' שכ כתשו'
אין יו"ה מכפר עד שירצה את חבירו :

גהדר

לדברי הש"ס דר"ם דקאמר תו וגז"ד דיוחיד
תנאי הוא דתניא היה דע"א"כ שיעלו למטה
וחולין שם וכן כ' שיעלו לגדרים לידון ודינם שם זה
ירד וזה לא ירד זה ניול וזה לא ניול מפני מה זה ירד
וזה לא ירד זה ניול וזה לא ניול זה התפלל ונענה וזה
התפלל ולא נענה זה התפלל תפלה שלימה נענה וזה לא
התפלל תפלה שלימה לא נענה ר' אלעזר אומר כאן
קודם גז"ד כאן לאחר גז"ד ר' יוחנן אמר ופה לעקה
לארס בין קודם גז"ד בין לאחר גז"ד עור אמרו שם ח"ר
שמחל כר חניא משמיה דרב מנין לגז"ד של לכור אע"ג
שנחתם נקדע שנאמר מי כה' אלהינו ככל קראינו הלו
והכתוב דרשו ה' כהמלאו חסד כחיד הכה' כלכור
בחיור אימת אמר רבה כר אבה הלו י' ומיס שכין ר"ה
לו"ה ע"כ כש"ס ודליתו להרב התנא ז"ל כפרשת
דרבים דרוש ו"ג שכחב וז"ל וי"ל ראב"ע ד"ל דהמר ופה
לעקה לארס בין קודם גז"ד בין לאחר גז"ד מה יענס
כפסקו זה דכתי' דרשו ה' כהמלאו דמנכס מניה שיש

זמן שאינו עונה והיינו ורתי לאחר גז"ד ועור הכיה מ"ט
הרמב"ם בפ"כ מה' תשובה וז"ל אע"פ שהתשובה
והלעקה ופה לעולם כו' ומיס שכין ר"ה ויו"ה מכפר
יפה ביותר ומתקבלת היה מיד שנאמר דרשו ה' כהמלאו
כר"ה כחיד אכל כלכור כל זמן שעושין תשו' ולעקי
כלכ שלם הם נענין שנאמר כה' אלהינו ככל קראינו
אליו ע"כ וכתב הרב ז"ל והנה תולת רביו הר"מ
שכתב אע"פ שהתשו' וכו' הם דבריו ר"ז דהיה ליה ראשו'
גז"ד דיוחיד נקדע והפ"ה כתב שיש חילוק בין יחיד
לכור ולפי פשטן של דברים לא מנינו חילוק בין יחיד
לכור אלא למ"ד גז"ד דיוחיד אינו נקדע אכל למ"ד
דהף גז"ד דיוחיד נקדע לא מנינו חילוק בין יחיד לכור
והנראה אליו כדעת הר"מ דס"ל דלמ"ד גז"ד דיוחיד
אינו נקדע לדיריה ורתי אינו מועיל שום דבר לאחר גז"ד
ומיהו כיומ"ת אפי' לאחר גז"ד נקדע והיינו דהמרינן
ויחיד אימת כל' דיש זמן דיוחיד יש לו דין לכור ומדלא
אמר דרשו ה' כהמלאו מיידי קודם גז"ד משמע דס"ל
דפסטיה דקרא מיידי דבזמן שהוא נמלה לעולם עונה
ולוכא למימר דלוכא גז"ד כי אם כיו"ה שיהי כתב
הרמב"ם בפ"ג דלוכא גז"ד בר"ה לרשעים גמורים הלא
ודאי דבימים הללו הף דלוכא גז"ד נקדע והיינו דהמרינן
השב כתיב מוחלין לו והוא מילתא פטוקתא בין דלוכא
גז"ד בין דלוכא גז"ד ולמ"ד דהף גז"ד דיוחיד נקדע
לעולם מ"מ מודה שיש חילוק בין יחיד לכור וגם יש
חילוק בין יומ"ת לשאר הימים והיינו דכיומ"ת הף
דלוכא גז"ד והוא יחיד תשובה ופה ביותר ומתקבלת
מיד אבל בשאר הימים אינה כ"כ יפה והלכור יש להם
כל הימים דין יומ"ת ומה שהכריחו לומר זה הוא
מהכרח הפסקוקים הם המדברים דרשו ה' כהמלאו וכתו'
בכל קראינו אלו וכו' עכ"ל המוכן מדברי קרשורבאופין
אחר באר"ש יושב למאי דפריך מתלה דר"ז מה יענה
בדומיית דקראי וגם ללשון הרמב"ם דר"ז יורה דכחיד
יש חילוק בין יומ"ת דהתשו' ופה ביותר ומיד מתקבלת
לשאר ימי שנה דאינה מעולה כ"כ בזה ועלו על כנון
כ' כתובים הכהן כהן רביו הרמב"ם והנכי תולעת
ולא איש טעק עפר כפות רגלו לא ירעתי חיד נחה רעה
עליון כיושכ זה ועיין דהה דלכתו קשייה לר"ז מקרא
דרשו ה' כהמלאו דהא מוכח דל"ז אע"ג דתשו'
היחיד כיומ"ת אינה מעולה כיומ"ת מ"מ מהני
לום לקדע גז"ד וכן כתב הרב כהר"ה שכחב ע"ד
הרמב"ם תולת דבריו הם דבריו ר"ז דהיה ליה דאפילו
גז"ד דיוחיד נקדע וגם מדברי החוס' לעי' כר"ה אקלרי
והמריעו אשא דהמרו שם כמאן מליון האירגא אקלרי
והמריעו כמאן כר' יוסף זכב"א כרבנן וכו' י"ל כתבו
שם ז"ל דרבנן מי לא מליון דפרינו וכו' וקאמר ר"ת
דשלא יחלה ודאי לא מליון אלא לר' יוסף אכל שיחפשא
מליון אליבא דכ"ע דמתי יקלו נגור מתו יתפלאו ליה
נגור והמריעו כנגדו חף דר' קלרי קלרי ממש מריעו
רבנן והשאל מליון אקלרי שיחפשא המריעו היינו
רבנן שלא יחלו ע"כ וא"כ לתי' דאכב"א דרבנן וכו' י"ל
ומליון המריעו שלא יחלו דהף שנגור עליהם שחלו ופה
לעקה לעולם מוכח מזה דל"ז גם כחיד ככל ימי שנה
התשו' מקדעת גז"ד וכתו' כתבו כן התוספות כנדה דף
ע' יוכא לשונם לקמן וא"כ מאי דהיה לן רב"ז לכתוביו
דכשלא אמרת הנפיה לישראל קראוהו כהיותו קרוב
ניתא דר"ל כיומ"ת שהתשובה ופה היא ביותר ומקובלת
היא מיד והיינו כהיותו קרוב משא"כ שאר ימות השנה
אכל

הכל אומרו דרשו ה' בהמלאו קסה דמשמע ריש עתים
 שמתו לקבל התשובה ויש פעמים אינו עונה כביכול
 לקבל התשובה ולקדוה הגו' ולר"ז זה אינו דופה
 הלעקה לעולם ש"ע"פ שאינה יפה כיומ"ת מ"מ מלוי
 הוא לקדוה גו' ולא הו"ל לנכוח לומר כלשון הזה
 דבהמלאו ותו אכתי קסה לר"ז מההוא דיורדו הים
 דעסה להם סימנות דלדודיה סימנוס הללו למא דלא
 מ"ז לקרן כמ"ש כדדיותא לומר לך לעקו קודם גו' ד
 נענין לאתרי גו' הון נענין דהגם דהון יפה כ"כ מ"מ
 אמאי לא תיהני להו הלעקה להליל ממות נפשם בעת
 ארה לקדוה גו' ד והרכ ז"ל לא קרה ערער על ר"ז
 מבריותא זו ועוד לרובין אנו למודע"ו על פי פירושו
 כהרמב"ם דישו זה שכתב הרמב"ם מהו דופה כיוותר
 כיומ"ת משהר ימו שנה דכשלמא מקובלת היא מוד
 פשוט הוא דכשהר ימות השנה לריך לההריך ויתר
 כודיווית ותחטונו כדו שתקובל השוכות משה"כ כיומ"ת
 רמיר שמתנתה ומתודה מקובלת תשוכתו אכל
 הופיו יפה מרהה הן לא זה מה הוא מאחר דסוף סוף
 מקרעת גו' ד ואם ר"ל שאינו נחלק העון מכל וכל כדון
 לא אשכחן כדון שחילקו כש"ס מעין זה דכתשו דיומ"ת
 נמתל העון כמות שהוה והון זכר למו וכשאר ימי שנה
 רישומו ניכר ועוד זהו מלשון מרן ז"ל ככ"מ לא משמע
 דהרמב"ם כר"ז פסק דעל לשון הרמב"ם הורה גבר
 מימרת רב שמואל כ"ה משמיה דרב ולא זכר שר לרבוי
 ר"ז וכל כו הוא הו"ל להעלותו על דל שפתיו :

ורו'י רמסקפונה היה אפשר לשקע"ד לומר
 דהרמב"ם לא עלתה על רעתו דעת קדוש
 לפסוק כר"ז אלא כר' הלעזר ובכדיוותא דהשכ כיונתוס
 וכו' דכיוחיד לא מקרע גו' ד כי אס כיומ"ת ומ"ש אע"פ
 שהתשו והלעקה יפה לעולם לאו לאחד גו' ד מיוירו אלא
 כפשטיה כקודם גו' דהא קודם גו' ד כ"ע מורו דופה
 התשו לעולם ועלה קאמר כיומ"ת היא יפה כיוותר
 דיפיו דידה דאז מקרעת גו' ד ש"ה אע"פ שגנור עליו
 דעה כר"ה משה"כ כשאר ימות שנה והיונו ביחוד אכל
 כלכוד ככל עת נענין ונקרע גו' ד ולמאי דפריך הרב
 התנא אדר"ז דמה יענו שפתו לריך בקרא דדרשו ה'
 בהמלאו אפשר לומר דר"ז דריש ליה על דרך מ"ש ר"ל
 והוכא בולקוט תהלוס י"ו ע"פ שמעה ה' דר"ן אמר
 הקב"ה לישראל בני עד ששערי תשובה פתוחים עשו
 תשובה שאני נוטל שוחד כעו"ה אכל משאני יושב כדון
 לעו"ה אינו נוטל שוחד שנאמר לא ישא פני כל כופד
 ועו"ה רדיס ר"ז בקרא דרשו ה' בהמלאו כהיותכס
 כחיוס בע"הו דמתו לכס לקבל תשובתכס קרהוהו
 כהיותו קרוב לכל קודאיו ומקבל שוחד משא"כ לאחר
 מותה דהיונו מלוי אז לקבל תשו' כדכתי' לא ישא פני כל
 כופד ומאי דפרכין בענוותין אדר"ז מההוא דיורדו
 הים כאינוס הפשר לומר דדריש לה על דרך מ"ש ד"מ
 ככ' שעלו למטה זה נוטל זה לא נוטל זה התפלל תפלה
 שלימה וזה לא התפלל תפלה שלימה ולהכי עשה סימנוס
 לימר לך שאם התפללו תפלה שלימה נענין ואם לא
 התפללו תפלה שלימה הון נענין :

ובצפייתי פיתוי לה"ה מוהרש"ל ז"ל כס' המעלו'
 לשלמה דרוש א' לר"ה דפריך על תחלת
 לשון הרב התנא שהעתקתי לעיל והוה ממאי דקשיתיה
 בתחלת דרושו אמירתא דר' ברוספראוי משמיה דר"וח
 ג' ספרים נפתחין כר"ה של ז"ג נחתוס לאלתר לחיוס
 של ר"ג נחתמין לאלתר למיתה כיונויטוס תלוויס ועומדיס

מר"ה עד יו"הכ זכו נכתבין לחיוס לא זכו נכתבין
 למיתה דהא דר"וח דלא כמאן דהא פליגי תנאי כנו"ד
 ש"ה ומתומחו כההו דתנן כ"ד פרקיס בשנה העולס
 נירון רר"ו סבר ארס נידון ככל יוס' ור' נתן סבר ככל
 שעה ור"מ ור"י ותנא דמתני' סכ"ו ארס נידון כר"ה
 וגו' ד שלו נחתס כיו"הכ א"כ הא דר"וח דלא כמאן
 מתניא דתנא דמתני' ור"מ ור"י לריך ורשע לא קאמרי
 אלא סתמא דתני כל ארס כמשמע ושקיל וטרי כהרובה
 ושכ העלה דשני פעמים מכתבין מוליהו דכתי' אינשא
 חד כס' הזכרונות ועליה קאמר ד"וח ז"ג ור"ג נכתבין
 ונחתמין לאלתר כר"ה וזאת שנית נכתבין ונחתמין
 כפסק דין והן הס הפתקין שהכיא כזוהר שנמסרוס כיד
 השלוחים וע"ז הוא דקאמרי הני תנאי גו' ד נחתס
 כיו"הכ ושוכ הכיא לשון הרב התנא וכתב עליו זה הפך
 דכריו דמשמע דס"ל דמ"ש הרמב"ם רז"ג נחתמין
 כר"ה והיונו מולתא דר"וח הוא הוא הגו' ד שריכו בו
 חכמים ואמרו עליו שאינו נקרע לוחיד אלא כיומ"ת
 כלכד שנקרע לשב כנתוס ולפי דרכו לא ידענא מה
 יענה כיוס שירוכר בו הקושיא שהקישו דלא אשכחנא
 לה פתרו אלא כמ"ש לחלק בין גו' ד נחתמין מהכור
 ר"וח עכ"ל ואפשר לע"ד לומר דרוב התנא מהרץ
 לקושיא זו כמ"ש הרב מהרש"ל עצמו סמוך לזה דהא
 דקתני תנאי גו' ד ש"ה וסכרי מרן ר"מ ור"י ותנא
 דמתני' דנרון כר"ה וגו' ד כיו"הכ היונו כארס כיונו
 אכל ז"ג ור"ג הון הכי נמו מוריס מוריס דנתחם גו' ד
 כר"ה ועי"ז אפי' נומא דמתין לה כמו שתיין איסו
 ז"ל אכתי לא קשיא דסוף סוף יחידו בו חוד כתשובה
 כיומ"ת נקרע הגו' ד שנכתב עליו כס' הזכרונות כר"ה
 ואע"ז שהפתקין לא נחתמו מ"מ שייך לומר עליו
 שנקרע גו' ד שנתחם כר"ה דהא דהו' כאשר זשיב לריך
 שתקרע והר"ה לוח כנו"ד של זכור דלא אשכחן
 כוהר דפתקין של זכור נמסרין לשלוחים אלא של כל
 יחיד ויחיד וא"כ כשאמרו גו' ד של זכור מתקרע היונו
 ודאי של ספר הזכרונות ועוד דהיו מבריוותא של נשמים
 דאיוותי הש"ס הדי ששו ישר' ר"ג כר"ה ופסקו להס
 נשמים מועטים לסופה חזרו בהס להוסיף עליהס א"א
 שכבר נגזרה גזרה אלא הקב"ה מורידן בזמן על הארץ
 הצריכה להס ופריך הש"ס לטובה מיקא יקרע גו' ד
 ולוסיף עליהו ומשני שאני התס דאפשר בהכי והדי אן
 קי"ל ג' מפתחות לא נמסרו כיד שלות וחד מנייהו של
 נשמים א"כ מוכרח הא דקאמר גו' ד הויט דס' הזכרונות'
 א"כ כיוחיד נמי כשחזור בו כיומ"ת שייך לומר עליו
 שנקרע גו' ד שנכתב ונחתס כס' הזכרונות אע"פ שא
 נחתס עדיון גו' ד דפתקא הנמסר לשלוח :

ועפ"י מומרת ר"וח הלזו ופי' הרב מוהרש"ל
 האמור אל ה' וואר לנו מקרא שכתוב בקהלת
 סי' ג' אמרתו אני כלבי את הליך ואת הרשע ישפט
 האלהים כי עת לכל חסן ועל כל המעשה שם האיוב
 למיודק מאי קא משמע לן שהע"ה את הליך ואת הרשע
 ישפט האלהים כי הוא אמר דכתי' חכמה ומו לא ידע
 ככל אלה ומו איובא שיקא לית דין ולית דיון ס"ו ומכו
 כוונת אומרו כי עת לכל חסן גם אומרו ועל כל המעשה
 שם מה היתה הכוונה והנה הרב עיר וקדוש מוהר"ח
 הכהן ז"ל הביאו ה"ה גאון עוונו מוהר"ח נר"ו כנחל
 השכול שפירש פסוק אחר בקהלת לכל זמן ועד לכל חסן
 תחת השמים ופי' בו ע"י האמור דאיובת חסן היא דמו
 לתשובה דנקרהת חסן וו"ש לכל זמן ליחיד שיש זמן
 קבוע

קורו של משה קול דברים דרוש ו

קבוע כיומ"ת ועת לזכור לכל חפץ לכל חשוכה שיעשו ככל עת אלו דבריו ז"ל :

ובהדי אורחין אפטר לע"ד לומר כפסוק זה חפץ מן המערכה כהקדים שהיא כריותה ר"ל חלוקי כפרת שהיה ר"י דורש עכר על עשה ועשה חס' הינו זו משם עד שמוחלין לו עכר על ל"ת ועשה חס' חס' תולה ויו"ה כ מכפר על כריותות ומיחות ומכ"ד חס' ויו"ה כ חולין ויסורין ממדקין ח"ה תשובה ויו"ה כ ויסורין חולין ומיתה ממדקת וכבר כתבו רכני המפרשי ז"ל דרווקה לריך תשובה עם כל חלוקה וחלוקה וכלא השיבה לא מהני אף דאיכא חריותי כגון ל"ת אף חס' עכר ויו"ה כ חס' לא עשה תשובה הן ויו"ה כ מכפר וכה"ג שחר חלוקות כי על כן אמר שלמה הע"ה לכל זמן דלא תימא כל הפייה שוין שוו כשיעוריהן דכחשו' לחוד מספיק לו למדק עונותיו לו"ה לכל עון ולכל חטאת יש זמן נועד לכפרת פשעיו דאיכא כחשו' גרירה ואיכא כיו"ה כ ואיכא כיוסורין ואיכא כמיתה ועת לכל הא דאמינה לך עת לכל מין חטאת ועון עד שימדק עונותיו חפץ לריך שיהיה עמה חפץ היא התשובה עם כל חלוקה וחלוקה דכלא תשיבה לא מהני אף חס' יהיה עמה חפץ אז נמחל לו כהיותו עדיין חתה השמים טרם יסע ופנה למעלה להותו עולם ראשי' עין ח"ה כשעת מיתתו תקף מתכפר לו דמיתה עם התשובה ממדקת גם כפי' ח' רמו את זה כי לכל חפץ יש עת ומשפט כי דעת האדם רכה עליו דק"המר כי לכל חפץ לכל מיני תשובה יש עת ומשפט דלא תימא דכל מיני עונות מתכפרים בתשובה לחוד אלא יש לכל תשובה עת ומשפט דאיכא כיו"ה כ ואיכא כיוסורין ואיכא מיתה כי דעת האדם רכה עליו דיש עבירות מדוכות שונות אלו מאלו דיש ל"ת ויש כריותות ומכ"ד ויש ח"ה ולכן גם תיקונו משונה זה מזה ולפי חימר הנושא עון כך לריך תיקונו ועוד ו"ל כפסוק לכל זמן ועת לכל חפץ על פי מ"ש לעיל בדרוש ח' משם רכני המפרשים דהא דד' חלוקות דיש סיינו כשכ מיראה אבל השב מלהכה תשובה לחוד כהדים כפני הפורענות ו"ה כ לכל זמן ולכל עון ולכל חטאת יש זמן חלוק דיש כחשו' ויש יו"ה כ ויסורין מיתה אף לפעמים כחשו' לחוד מספיק לכל ו"ה כ ועת אחד לכל מין עון דכתשובה לחוד מספיק לו כשהוא חפץ ר"ל כשהיה תשיבתו מחפץ ורלון מלהכתו את המקום כעבר המשמש את רכו מלהכה ולא מיראת העונש כעל כרחו אלא מחפץ ורלון ולהכה רכס דאז כחשו' לחוד נמחלו לו לגמרי :

שמעינן מרכיו הרב דתיבת חפץ שם דמ"ז על התשובה וכוה נכון מקרא דאמרתיו אנו כלכי על פי הלעה דלעיל כי אמר שלמה הע"ה דהא זה חרש אין לך כו אלא תודשו דהע"ג דרכנן אמרי חרש נדון כר"ה ונז"ד שלו נחתם כיו"ה כ עכ"ז את הלדיק ואת הרשע ישפוט האלהים מי שהוא ל"ג ור"ג מיום הראשון אשר מלך המשפט יושב על כסא דין וזהו ישפוט האלהים מתחלת היותו אלהים הוא עצמו ככוכל דין על דרך אומדנו המלך המשפט שהוא עצמו משפט כמ"ש מרן ביחס יוסף הכס נמי מעת אשר הוכן כסא דין והוא ישפוט חבל מאז ישפוט ל"ג ור"ג ונכתבין ונחתמין כספר והנס דרכנן אמרי אדם נדון כר"ה ונז"ד נחתם כיו"ה כ היינו לנו"ד דפתקין אכל בס' הזכרונות נכתב ונחתם מיום הראשון וה"ת ומאי שנא ימים הללו מכל שאר ימות השנה לו"ה כי עת לכל חפץ כי ברוכ רחמיו ייחד הימים הללו בימי שנה שיהיו עת לכל חפץ

לכל מיני תשובה כין דיקוד כין דרכים ועל כל המעשה אשר יעשו בשמים ממעל כנו"ד רכני אדם שם כאחור פרק מלוי להם לקבלם בתשובה ולקרוע נו"ד :

ובדרך אגב אנו אביא הכתוב אללו על דברי הקוס' דגרה דף ע' אהא דאיכא חס' י"כ דכרים שאלו אנשי אלכסגדיה אה ר' יהושע ג' דכרי אגדה כתוב ח' אומר כי לא חפצין כמת המת וכתוב ח' אר' כי חפץ ח' להמיתם כאן כעושי תשובה כאן כאין עושי תשובה כתוב ח' אר' כי לא ישא פנים ולא יקח שוחד וכתוב ח' אר' ישא ח' פניו אליך כאן קודם נו"ד כאן לאתר נו"ד וכתבו הקוס' כר"ה כעושי תשובה ותימה דכר"ה אמר גדולה חס' שמקדעת נו"ד ש"ה נחתיי השב כנתיים וכו' ל"ק הא כויתר הא בלכור אלמא כויתר חין תשובה מקדעת נו"ד ש"ה וכשמעתין משמע דמועלת תשובה אפילו ביחוד דומיה דכני עלי ואפילו לאחד נו"ד ויו"ל דסוגייה דשמעתין כר"ה דאמר יפה לעקה כין קודם נו"ד כין לאתר נו"ד עכ"ל וקשה הדבר לפקע"ד דח"כ היכי קא משני ר' יהו' אהך דומיה רלה ישא פנים וכתוב ישא ח' פניו אליך כאן קודם נו"ד כאן לאתר נו"ד והרי לר"ה אף לאתר נו"ד נושא פנים עכ"ל דר"ה משני כדאמר קכ"ה למלאכי השרת ולא אשא פנים לישראל רמחמורין על עלמן עד כותה ועד כוילה רכאו"ה לא ישא פנים ולישר' נושא כמ"ש הקוס' עלמן כר"ה כאן קודם נו"ד או כדאמר ר"י הכהן כדבר האמור לעיל ואיך ר' יהושע זיכה שטרא לכו תרו ולעיקר קושייתם הוה מלי לתרוי דהא דכתי' כי לא חפצין כמות המת וכו' ואוקי ליה ר' יהו' כעושי תשובה היינו כעושי תשובה כל אחד בזמנו דזכור ככל עת וכיתור כיומ"ת ומדכרי הקוס' כדכור זה איכא למשמע דלא כהרכ הכנא שככב דכחשו' היחיד כיומ"ת קורע נו"ד דאיכא נו"ד כר"ה והקוס' כתבו סבא מתיובי השב כנתיים מוחלין לו לא שב כנתיים פי' קודם נו"ד וכו' ל"ק הא כויתר הא בלכור אלמא כויתר חין תשובה מקדעת נו"ד ש"ה וכו' ע"כ מוכח דס"ל דאין נו"ד כי חס' כיו"ה כ ואנכו כער ולא אדע מה יענו בווס שידוכר בהם מההיא מומרא הר"כ משמיה רר' וות דל"ג ור"ג נכתבין ונחתמין כר"ה ואפשר דהקוס' סכרי כמ"ש הרב י"מ תירוח ח' והביאו מוהרש"ל שם דהא דקאמר ר' יוח' ונכתבין ונחתמין לאלתר לאו לאלתר ממש אלא כמו על אחר דהכתובה כר"ה והחתומה כיו"ה כ וז"ל דכל דלא נחתם הנו"ד אכתו לא מוקרי נו"ד דהכל הולך אחר החיתום :

ולפי סברה הלזו אפטר לע"ד לחפץ מאי דקאיתיה למ"ה ס"ה מהרמ"ג ולה"ה כספר קרבן חגיגה ד"מ בקרא דכתוב כפ' אמר אף כעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא מק"ק יהוב ילכס ועניתם את נפשתיכם דמאי מיעט אף זה רכל הכין ורקין למעוטי ניכהו והוא ז"ל ישב שם ככמה פנים יע"ש ולפקע"ד יש לומר כדרך דרש עפ"י האמור דלעיל מניה כתיב כחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מק"ק דכבר נודע מ"ש חכמי הסוטר כי מה שנקרא כתורה יום תרועה ולא נקרא יום תקיעה הקודמת לה כי העיקר היא התרועה הנרמו בה התבלות כי היא ילוני ילוני שלריך לילל על מעשו ודמוע תדמע מכני נהרות כי המשפט לאלהים הוא מלך יושב כסא דין וכל באי עולם עוכרין לפניו ככני מרון ולזה סמוך ליה אף כעשור לחדש הו' הזה יום הכפורים דאע"ג דאמינה לך כי מיום הראשון לחדש זמן המשפט מ"מ היינו דווקא לזכרה

לזכירה ולכתובה אבל עיקר החתימה והגו"ד הוא כיו"ה
ולכיו כתי' אך למעט דבר"ה לויכח חתימה וגו"ד כי
הם כעשור לחדש הו"ו יו"ה רבו ביום נחתמן כל הגו"ד
ועל כן איבעו לכו להוסיף טהרה על טהרתכם
שנשקתם כר"ה ועניתם את נפשתיכם לשוכ כחשוכה
מעליוול לטהר אתכם כי ביום הזה יכפר עליכם :

ובדרך

רמז אפשר לפקע"ד לומר או יחא קמיה
דקב"ה כשנקדים מ"ש הרב ולה"ה כפיו
ע"ח שער ד"ה פ"ד ווס ט' וז"ל והנה כל האוכל כיום
זה שהוא ט' דימוי תשו' מעע"ה כאלו התענה ט' ו'
והענין כי יתבאר לקמן שכיו"ה נטלת רחל הג'
עלווים מא"י וכנגד ה' עניוים וכו' כי ע"ה אין בו
לה חילוק ולא שקיה כי כז"ל האור הכא חלו נקרה
מזון ולחם ושמה יש חכילה אבל כע"ה האור הכא חלילה
אינו חכילה וממנו נטלת רחל כיו"ה לכן אנו מתענים
וכו' והגו"ד כי הוא העולה והיה רחיו שהנשים ותענו
ולא ההנשים מ"מ מאחר שהשפעתנו אינו הלא על ידיה
גם ההנשים חייבין ות"ד ונודע מ"ש כוהר דנקרא ווס
הכפורים לשון רכיס דבת קמה באימה גם נודע כי
בכללות עולם האל' רחל נקראה בשם נפש וכזו"ו אך
כעשור לחדש הו"ו הזה אך למעט והיונו כי יו"ה הוא
בת קמה באימה ולמעט שהוא אינו עולה כמות ומקבל
לוח זה ואפי"ה מק"ק ויהיה לכם בכללות אחד הנשים
וה' נשים כמשמע כי ועניתם את נפשתיכם בחינת
נפש המתעננת וחננתו בני מלכים בני רחל אמנו וכל
השפעתנו ע"י חובה רמזיא עלינו לענות נפשנו וע"פי
דרשת רז"ל שרשו כפ' אך ביום הא' תשכיתו שאור אך
היולק חלו מותר וחלו אסור אפשר לומר הכי גם
כקדיון ע"פי מ"ש עוד הרב ולה"ה כשער יו"ה כי
ככל תפלה יש עליו לרחל עד תפלת המנחה ובמנחה
ישראל ולה"ה המה יעלו עד חזרת הנעילה אז ג' עולים
לת"ד יעש"כ ונודע דזמן תפלת המוסף עד ז' שעות
ומאז והלאה תפלת דמנחה וכבר זכרנו מ"ש הרב
דבעלות כה' תפלות מקבלת ה"ג שהם בחינת לוח
ומש"ה קרא כתיב אך כעשור לחדש אך חלק חן רחמי
היום הנה חלילה העלויות ואז יו"ה דבת קמה באימה
הכל כח"ה היום האחרון חן העלויות לה והגם דכחזרת
הנעילה היא העולה מ"מ כיון שישראל עולה חן העלות
נקראת ע"ש ועניתם את נפשתיכם לכפר עליכם ורוק
וה"ש את"ם :

נחזור

לחירון הרב ו"מ הנו' לויכח חתימה גו"ד
כי הם כיו"ה הכ אפשר שזה רמז ג"כ מקרא
שכתוב כפ' אחרי מות והיתה לכם לתקת עולם כחדש
הו"ו כי לחדש תענו את נפשתיכם וכו' כי ביום הזה
יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם ראשמוענין
קרא ראע"ג דמווס ר"ה היום המשפט כי בו יעמוד
כמשפט כל יצורי עולם עכ"ז היינו לזכירה ולכתיבה ולכן
לא חייבה בו חזרה להתענות אבל כיו"ה תקת עולם
כי לחדש תענו את נפשתיכם ויהיב טעמה כי ביום הזה
יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם כי עיקר
הכפרה והחתימה של גו"ד כי ביום הוא ואפי' מי שנכתב
בר"ה כשפרו רשעים כי רובו עונות היה בר"ה והטיב
דרכיו ביימ"ת והכריע עלמו לכף זכות נכתב ונחתם
בספרן של לדיקים וזהו לטהר אתכם מכל חטאתיכם
חפלו היה רובו עונות ומש"ה לריכוס לענות את
נפשתיכם ותוכת"ה דר"ב כדי לטהר אתכם מכל
חטאתיכם :

ועוד ראיתי בדרך עובדי לה"ה מהרש"ה ז"ל כס'
הליכות אלו דף ע"ג שתי' למע שהקשה על
התוס' כד"ה אקטרו ואמריעו שכתבו אבל שיתרפה
מליון לויכח רכ"ע דהו"ו מליון לויכח רכ"ע שיתרפה
והא אפשר שנגזרה גזרה שימות ותי' רכונת התפלה
היא אם נגזר עליו רפואה גם כס' גופו הלכות תו'
למאי דקשה על התוס' מההיא דע"ז שמסבועין היסורין
מתי ילאו יעו"ש אך כס' הליכות אלו סיים עלה ח"ל
וכזה יחא קושיו' אחרת שמקשים דכיון דכתב ר"ח
דשיתרפהו מליון לכ"ע א"כ הו"ו קאמר בגמ' כמ"ן
מליון אקטרו ואמרי' כמ"ן כר"ו ולא הו"ל אלא כמ"ן
מליון אמריעו ראלו אקטרו מליון ככ"ע וכמ"ש יחא
דכקטרו גופיהו איכא פלונתא דרבנן הוי פירושה
דכרכת רפאנו ר"ל רפאנו מהרה ולר"ל שלא נמות ע"כ
ואחרי נשית עפר כפות רגליו אכתו לא הונח לנו מהאי
פירכא דמה יושענו זה דאיכא פלונתא כפי' רפאנו
סוף סוף אכתו קשה מאי בעו הש"ס כמ"ן מליון
אקטרו ואוקמה בר"ו והלא כרבנן כמו שפיר מליון
על אותו פו' רירפאנו מהרה ומה נתקן כזה ועוד סיים
וז"ל זה מה שהולרכו החוספות להאריך ולכתוב והסתא
מליון אקטרו שיתרפאו כל' למעוטי שאין אנו מתפללי'
שלא ימותו והא לא הו"ו אלא כר"ו עכ"ל ואנכי חולעת
ולא איש לא ידעתי שכול מילי דמר דהא אחיוא שפיר
כרבנן כיון דפי' שיתרפאו למעוטי שאין אנו מתפללים
שלא ימותו ולא הו"ל אלא מליון אקטרו שיתרפאו ולא
ימותו דהא לא אחיוא אלא כר"ו :

ולפי

דברי התוס' הללו כיון נכון שני כתובים הבאים
באחד בירמיה סו' י"ז מקוה ושראל ה' כל
עוזיך וכשו וסורי בארץ וכתבו כי עזבו מקור מים
היום את ה' רפאנו ה' וארפא חושיעני ואושעה כי
תהלתי אחת וא"ל מה הלשון אומרת וסורי בארץ וכתבו
מה היא הכוונה כוס ואמאי קרי וכתוב דכתיב וסורי
כיו"ד ועוד למע כפל רפאנו ה' וארפא רפאנו ה'
והושיעני מספיק ומא הוא הרפואה לחור והושיעה
לחור דפלגניקה לתרי כבי ועפי"ד החו' אחי שפיר ונודע
מה שדרש ר"עקי מה מקוה מטהר את הטמאים כך
הקב"ה מטהר את ישראל ולדרכו יאמר מקוה ישראל
ה' מה המקוה ככל עת מטהר את הטמאים כך ישראל
ככל עת שמתפללים חלו מושיעני כעת לרה ומרפאנו
כל עוזיך שאינם דוטים לשוכ אליך ולהתפלל ולהתחנן
לפניך וסורי הסרים ממך וקרי כיה יסורי שהיסורין
שלהם בארץ וכתבו ואי אפשר לומר בהם ונקה כי עזבו
מקור מים חיים את ה' ולא אבו שמוע להתפלל ולהתחנן
וכ"ת ומאי מהניא התפלה לכטל היסורין אחר שכבר
נגזרה גזרה מימי הדיון לז"ה הא ליתא דמגניא ומלא
שהרו כשאתי מתפלל באיזה ווס שיהיו דפאנו ה' אתה
שומע תפלתו וארפא ולא מכיעיא זו דמליון אקטרו
לכ"ע אלא גם זו נמי הושיעני כשמתפלל שחשיעני מן
היסורין שלא חתלה ואושעה שתקבל תפלתו ותתפוס
השיטה כר' יוסף דמליון אמריעו שלא יחלו כי תהלתי
אתה ותשמע לעקתי :

ועל

פי שיטת רבנן דפליגי ארדכי ילחק וס' ל' רנז"ד
דיתור אינו נקדע כי אס' כיומ"ת אבל כשאר
ימות הסנה לא משא"כ כלכוד כיון נכון לה קריואי דכתיבו
כאיכה מה יתאוונ ארס חו גבר על תהחיי נחפשה
דרכינו ונתקודה ונשוכה עד ה' נשא לבכנו אל כפיה אל
אל כשמים נתנו פשענו ומרינו אתה לא סלחת דל' ל'
מק

קולו של משה קול דברים דרוש ו

מה היתה הכוונה באומרו מה יתאונן ארס חי דאס הוה לאין שאלה לא ידענו זה מה השאלה הזאת ומה טעם יש בה דפשיטא שרדיק להתאונן על חטאו והמר עליו כהמר על הכבוד ועוד זאת שערי חסיבה ננעלו ולא השיב מאומה :

והויז

מן המכוון אמר והמר העבד על פי מ"ס הרב תבואות שור ז"ל בוכה בכ' הקדש דברים אחרים דף ע"ה המנאי' ראיוהו חכם הרואה את הנולד כי יש בני אדם האומרים מה לי טרדן לשוב על ע"ז נ"ע ש"ד לא עברתי דקה ונ"ת עשיהו לילית ותפלין ומזוזה קיימתי ובכל יום אני מתפלל ולכו חסד תבונות ולא הכיר בחסרונותיו וכפרט דשנית חילול שבת הולאת שו"ל לה"ר רכילות שקד חנופה חילול ה' ודכוותיהוואף הותם שלא עבד על נוף החיסור אפשר שעבר על הוללותיהם כי בכל עבודה יש אבות וקולרות כגון כע"ז הש"ב שעבד ע"ז ממש והקולרות הם נבי הרוח דהוי כע"ז מעלים עיניו מלדקס המחליף כדיבורו וב"ש מי שאינו מקיים ת"כ או הן לדיק וכן בנ"ע יש קולרות המתקייב אל הנשים האסורות בקרילת עיני ברמזיה ובדומה אע"פ שאין לתוש סיבה לעבירה עלמה מ"נ זה להו כפ"ע לא תקרבו וכל האוכל בלא נט"ו כאלו בא על זונה ובכלל זה נוטל ואינו נוטל כדונו וכן כס"ה המלכין פנו חכירו כרבים כאלו ש"ד והרבה כוונת כהם וז"ש איוהו חכם דעיקר חכמתו של אדם למלט נפשו מנשאל הרוחה את הנולד שלה והמר היינו נשמר מן הכחות ודי לי בכך רק שיראה תמיד לישמר מקולרות וזהו כוונת רשע"ה והדעה מה חדל הני שלא אסתפק לומר די כמה שעשיהו אלא מה שחדלתי ומה שקיימתי מן המלות אס' חדלתי לקיימן כתיקנן כגון תפלין אס' אינו מניח ש"ר מעיקר השער ולמעלה לא קיים המלטה וכרכו לבטלה ובהנה רבות עכ"ל :

ובדרך

אנכי יש לרמוז זה בקרא רישעים סימן א' רחלו הזכו הסירו רוע מעללכם מננד עיני חדלו הרע למרו היטב דרשו משפט כי הנכח מלמד לאדם דעת דרכי התשובה כיצד היא דתחלה רחלו הזכו ע"י שתקירו רוע מעללכם המעללים החמורים דכוס ונככדים הן הן האבות כע"ז וס"ד ונ"ע ודומיהם ולה רי זה אלא חדלו הרע הממועט ותולדה הוא מרוע מעללכם ככל החולרות שקורד הרב ודונמקס ועוד זאת למרו היטב לקיים המלות כתיקנן וכסלכתן דאיבה פעמים שעושה מלטה ולא ידע לעשותה כדונה והו"ל כאלו לא עשה ולכן למרו היטב מעשה המלות דרשו משפט לשפט כלרק לזאת יקרא תשובה מעליה :

גם

כזה יוכן מקרא שכתוב יעזוב רשע דרכו והיטב און מחשבותיו וישוב אל ה' וירחמנו ואל וכו' דקשה הרי קו"ל מחשבת רעם און הקב"ה מלרפה למעשה דכתי' און אס ראיתי בלבי לא ישמע ה' וה"כ חמאי קאמר והיטב און מחשבותיו ועפ"ה יע"ן דקאמר נכח יעזוב רשע דרכו רשע כפומכי עושה עבירות גדולות כקס' עזוב תעזוב דיק הרע ולא מכעיה זה הלא והיטב און מחשבותיו העולה על רוחו לומר מה לי לשוב ע"ז ג"ע ש"ד הין כידו ומלות מעשיות מוריו ווס כיומו הני מקיים ומה חדל הני ממעשה הטוב עד דכעניה לקס' לו"א ויטב און חושב מחשבות טוב חסוב ממחשבותיו הלה כי לאו ויהו על אסת כמה וכמה קולרות לעבירות לילטס ופרחוס רבו כמו רבו ועל כל אלה ישוב אל ה' וירחמנו :

וזהו ממש כוונת ירמיה הנביא דהשכתן חיבת מה פי' ראינו כלום כמו מה הנוס כי חזקנו ולזה מתנבא כי יתמר האומר מה יתאונן ארס מה יש לו להתאונן ארס חי שהוא לדיק בעיניו כי יאמר נבר על חטאיו יש לו להתאונן ולבכות כרס אנכי היט חי לדיק ע"ז ג"ע ש"ד הין כידו מלות מעשיות אני עושה ככל הכא מידו לו"א כי שניה נדולה שנו ברואה שהרי נחפשה דרכיו ולא לחפש"ו חפוש מחפוש ככל דרכיו ובעיניו יראה כמה וכמה יש כידו מהקולרות ועבירות שארס דש בעקיביו והף כמעשה המלות נחקרה נחקור כהס ונדחה מה יהיו כטעות וחסריות חיקון כי לא קיימנוס כמשפטן וכסלכתן ועל הכל חייבין אנחנו להודו"ת ונשובה עד ה' כידוויטו ותשובתנו :

אשובה

אראם כמאי דאנן קיימין ונכין מה שיש לרדק עוד דהמאי פתח כלשון יסוד וסייס כלשון רבים יתאונן ארס וכו' נחפשה דרכיו וכו' קשה תמיהתו נחנו פשענו ומרנו אסת לא סלחת מאי קאמר נכח והלא היא הנותנת וכך היא המדס משוס שפשענו לא הרבה לסלות ואס כניחותא פשיטא ודאי ומאי אשמעי' כהא ועפ"ה כקורת מוקדס יע"ן ונקרים עוד מוס שהקשו רבני האחרונים ז"ל על לטון הרמב"ם האומר כרס חמו"ר שכתב אבל לבור כל זמן שעושין חסו' ולועקין כלב שלם הם נענן מהה דאיתא כפ"ק דתענית ח"ר הני און תפלות ש"ה נשמעת אה"כ משיס נפשו ככפו שנאמר נשא לבכנו אל כפיס וכו' אוקי שמהל אמורא עליה ודרש ויפתקוה כפיסה זכו' ולבס וכו' והוא רחוס וכפר עון ל"ק כאן ביחוד כאן כלבור ופירש"י כלבור תפלתם נשמעת אע"פ שאין לבס שלם ואיך יכתב רביו ולועקין כלב שלם וה"ה : כמוהר"א לשאנר ז"ל כס' מרבכת המסכ' נס כס' רכיוסף בהנהות מוהר"א ז"ל חי דמקאמר כאן ביחוד היינו כיומ"ת דהא ביחוד אס לא שב בנתים אפי' הכיה כל חילוי נכוח שבעולם הין מוחלין לו א"כ מוכרח דביומ"ת איירי ומוכרח דכוחה דמשט רבנן כאן כלבור היינו כיומ"ת דומייה ביחוד וספרס דלבור מיתור כיומ"ת דביחוד אין תפלתו נשמעת אה"כ משיס נפשו ככפו משא"כ כלבור דון מנה דבשאר ימות השנה הלבור עלמן לדיק שוימו נפשם ככפס ולועקין כלב שלם זת"ד ולפי הנראה דתירין זה לא חתי לפירוש הר' פרשק דרכים שכתבנו לעי' דחל' לטון הרמב"ם הוא דברי ר"ז דקשה איך יפסוק רביו כר"ז ויפסוק ג"כ דיוקא דלא דיוק כי אס לסכת חכמים ודלא כר"ז דאליכיה שציר מליגון מימ' כאן ביחוד ככל ימות השנה וחרתי דסחרן ואפשר לרחות ועב"פ הדרשה דדרש לסכת רבנן וע"פ תירין הרבנים והנה הנס דבש"ס אוקי קרא דנשא לבכנו ביחוד לפי דרכיו מליגון למימר כפשטיה דכלבור משתצו קרא ואשכתן חיבת מה פירושה רובו כמו מה רב טוכך וקאמר נכח מה יתאונן ארס חי על אסת כמה וכמה יתאונן ארס חי נבר ויחידו על חטאיו שהרי אס מהעכב עד אחר הנו"ד שוב הין לו תקנה ע"י תשובתו דגו"ד דיחיד לא מקרע אחר ו"הכ וילבר כעין פשעו וע"כ איבעי ליה לאיניס מאד מאד יתאונן ויתמרמר נבר ויחידו על חטאיו אבל כלבור נחפשה דרכיו ונחקרה ככל עת ונשובה עד ה' דעדיף עפי זכותא דרכים לקרוב גו"ד בהיזה עת שיהי מומי' רק שנחפשה דרכיו ונשוב מהם כרס לדיק תנאו לזה נשא לבכנו אל כפיס אל אל כשמים שנלעק כלב שלם דאע"ג דלבור הס מאתר שאינו

שאינו כיומ"ת אלא בשאר ימי שנה לריך רווקא שנא
לכבנו ונלעק אל ה' בכל לב ועל זה תמיהא ליה מילתא
טובא הן אמר נחמו פשענו ומרינו מ"מ כיון דלכור
אנחנו ונשא לכבנו אל כפיים ולעקנו כלכ שלם אתה לא
סלקת אתמהא שהרי גדול כח הרבים שנקרע גו"ד ככל
עת וככל קראיט אליו :

ובזה

נכון מקרא שכתוב בתהלים סימן ק"ו אשרי
שומרי משפט עושה לרקה ככל עת זכרתי
ה' כרלון עמך פקדתי כישועהך וי"ל. הומרו עושה לרקה
ככל עת ראם עושה לרקה ככל עת מאושר הוא והם
עושה לפרקים והינו ככל עת אינו מאושר ועוד דרשינן
סמוכים למקרא שלאחריו זכרתי ה' כרלון עמך מהו
שייכות הית ליה עם מקרא שלשנו ונקדים עוד מהו
דהיתמד כפ"ת דיומא ה"ד ונתן גדולה תשובה שמקרכת
גדולה לעולם שנאמר שמו משפט ועשו לרקה כי קרובה
ישועתך לבא וכחב מו"ה המוסמך הרי"ף ז"ל תיממה
היה דכהאי קרא לא הוזכרה התשובה כי אם שמירת
משפט ועשות לרקה ועליוס נאמר כי קרובה ישועתו
לכא ושמה ו"ל דכלל שמירת משפט יש לכא לירי תשו'
כדכתי' והיה כי יבואו עליך וגו' הברכה והקללה ושכת
עד ה' הלהיך הרי שמתוך המשפטים ותובחות הוא חוזר
בתשו' עכ"ל וכחב הרמב"ם כפ"כ מתשו' מדרכי
התשובה להיות השב לעעק תמיר לפני ה' בככו ותחטוניס
ועושה לרקה כפי כמו וכ' ע"כ וכוה ותבארו הכתובים
השרי שומרי משפט ותובחות מוסר דעל ידם בא לשוב
כתשו' כדכתי' והיה כי יבואו עליך הברכה והקללה ושכת
עד ה' הלהיך שמתעורר לשוב בתשובה וככלל תשובתו
עושה לרקה כי כן הוא מדרכי השב לעשות לרקה כפי
כחו והא דאמינא לך שומרי משפט ושב בתשובה ועושה
לרקה כפי כמו היינו ככל עת דבכל יום שמתעורר
לשוב ואפי' לאחר גו"ד מקובלת היא דמגנא ומללא
לקרוע גו"ד ככל עת על דרך מאזי רכתי' ככל קראיט
הליו ופרטי קא מפרש למילתיה הא דאמינא ככל עת
מהניא לקרוע גו"ד היינו רווקא זכרתי ה' כרלון עמך
כשאני חוזר עם כלל עמך ואחא מתרלם אליהם לקרוע
גור דינס אז מהניא לי נמו ותפקדתי כישועתך להושיעני
מרוע גו"ד מקרע תקרעוניה משא"כ אם אני לכרי
חוזר כי דלא מהניא כי אם כיומ"ת דווקא :

ולפום

סכרא רככי ילקח דכתיור נמו מהניא נמו
מהניא התשובה כיון קודם גו"ד כיון לאחר
גו"ד לפי רככי תהום דנדה והרכ פדשת דרכים כדבר
האמור לעיל אפשר לרמוז מאמר אדונינו המלך רוד
עיני תמיר אל ה' כי הוא ויליא מרשת דגלי פנה אליו
ותנני כי יתור ועני אני רקאמר עיני תמיר לך לופיות
כעוני עכדיס אל יד הרוניסם להויליא מרשת דגלי
ולקרוע גו"ד וכ"ת ומה כל הסדרה הזאת והלא כך היא
המדה גדולה תשובה שמקרעת גו"ד ש"א לו"א מה
שאני מפול תחתי כעני ומתחנן שפגנה אלי ותחנני
לקרוע גו"ד היינו מטעם כי יתור ועני אני ואז בעיות
מליח לתפוס השיטה כרכנן דפלינו אדר"ל וס"ל השב
כנתיס מוחלון לולא שב כנתיס אפי' הכיא כל חילי נכיות
שבועלס הון מוח' דלא מהניא תשו' לקרוע גו"ד כי
על כן נתנו הוא פנה אליו ותנני שתתפוס השיטה כר"ל
דמהניא תשובה ככל עת לקרוע גו"ד :

גם

כזה אפשר לומר כמ"ס רבים אומרים לנפשי הון
ישועתה לו כאלהים סלה והתה ה' מגן כעדי
כבורי ומרים ראשי דליוכין אנו למודעי כמהו פלינו

ומאזי כיונייהו וכבר כדרוסיס דלעיל ככתתי כעניתי
ועפי"ד זה ו"ל ונכון עוד רקרוק רק כאומר הון
ישועתה לו כאלהים סלה רחובת סלה נראה יתור נפיש
והיה דו אומר הון ישועתה לו כאלהים אכן עפי"ה
מבואר מאליו כי הרבים ס"ל הלכתה כרכנן וככריותה
דלאחר גו"ד בימי שנה לא סנייה תשו' לקרוע גו"ד
ולכן אמרו הון ישועתה לו כאלהים כהיות אלהים מדת
הדיון ישבם עליו כרין ונזורה גזרם לא מהניא ליה חו
התשובה סלה ככל הימים ימי שנה כי ליתור לא מהניא
כי אם כיומ"ת רווקא ותתה ה' מגן כעדי שתתפוס
השיטה כר"ל דמהניא תשו' בין קודם גו"ד בין לאחר
גו"ד וקרוע גו"ד כבורי ומרים ראשי כדכתוב אהכס
נרכה :

איברא

כל האמור בפרשה מרישה לסיפיה הוא
על פי רככי תהום דנדה והרכ התנא
דר"ל ס"ל רנו"ד דיתור נקרע אכן רחיה הנכי להרין
ז"ל כפי' להרי"ף שכתב וז"ל ור"ל אמר יפה לעקה
לאדם ראפי' הוכח דלא מקרע גו"ד ממעטת את
הפורענות ע"כ מזה מוכח דס"ל להרכ רר"ל לא פליג
אדר' הליעזר רתי' כהן קודם גו"ד כאן לאחר גו"ד ומורה
הוא דאחר יומ"ת הון גו"ד אלא מהניא ליה תפלתו
להקל מעליו משפטו והפורענות וז"ל לדעתו הא
ראמרו בש"ס כמאן מללינן האירכא אקטירי ואמריעי
ואכע"א כרכנן וכר"ל לאו למימרא דמללינן לכלתי
ותלו כלל אלא ר"ל מללינן אפי' אליכא דרכנן דס"ל
דאדם נדון בר"ה וגו"ד נתתם כיו"ה ואפי"ה מהניא
התפלה כדר"ל דאע"ג שאון נקרע הגו"ד מכל וכל
מ"מ הללה מיהא איכא להקל מעליוסם הפורענות
ונלע"ד דמאזי דהוברק הרכ לפרש סני משום שראה
להרי"ף ז"ל שהביא להא דר"ל ותכף הכיא מימרא רר"ס
כ"א משמיה דרב דרמי קראי דררשו ה' כהמלאו וקרא
דככל קראיטו אליו ומשני כאן כתיור כאן ככור ולפי
הנראה הא דר"ס כ"ה לא אחייה כר"ל דסבר דגו"ד
דיתור מקרע ואין הרי"ף ז"ל זיכה שיטרא לבי תרי לכן
פירש דנס ר"ל מורה להא דר"ס כ"א רנו"ד דיתור לא
מקרע אלא דמהניא פורקא להקל. את הפורענות
ואפשר לומר דנס הרמב"ם חזיל ומורה לשיטת רבו
הרי"ף הלזו וז"ס אע"פ שהלעקה יפה לעולם דר"ל
דמהניא מיהא פורקא להקל את המשפט ופס"ד דבר
כיומ"ת יפה היא כיתור ראז מקרע גו"ד מכל וכל
ומכטל הנזרה ומקובלת היא מיר :

ועי"פ

זה יתבאר מקרא שכתוב בירמיה ס' ט"ו למת
היה כאפי נלח ומכתי אנוסה מאנה הרפתה היו
תהיה לי כמו אכזב מים לא נחמנו ח"ל למת כפל את
דכריו כמלות שוטח כאפי נלח ומכתי אנוסה וסנה דר"ק
ז"ל פי' הנוסה ד"ל חוקה וככרם וכן בתרגום ומתתי
תקיפתא ורש"י ז"ל פי' כמו אכזב כאדם שמכטתו נפסק
ממנו שאתה מניחתי להלע"ע וכו' מים לא נחמנו לסמוך
עליהם ע"כ ולדרכנו יאמר דהנביא קא מתמה על
עלמנו או לרונמא וכונתו על היתורים שבמותו וקאמר
למה הים כאפי נלח תמירי ולה העול' לי תשובתי לקרוע
רוע גו"ד ולכטל מעלי כל מכותי דגדולה תשו' שמקרעת
גו"ד ש"א וכ"ת רקיס לך כתיב תנאי דהיינו דווקא
כלבור אבל כיתור הון לה כח לקרוע הגו"ד לו"א ומכתי
הנוסה למת תהיה מתתי חוקה וככרם רעל כל פנים
מהניא מיהא פורקא התשובה להקל את הפורענות
כדר"ל וזי יפה לעקה לעולם ולמה זה מאנה הרפתה שלא
תתפא

קורו שר משה

קול מצוה דרוש א'

התקדש מעלי ואפי' קלת הו' חיה לי כמו אכזב כארס
שפסק ממנו מבטחו מוס לא נאמנו לסמוך עליוהם כך
נפסק מבטחו ושאין לי לסמוך על חפלקי ראינה מועלת
לי כלל אתמהא דיפה לעקה בין קורס נו"ר בין לאחר
נו"ר :

וטרם

אכלה לרבר חדשות הני מגור מה שראיתי
כוזהר פ' וירא דף ק"ה על פסוק ואברהם
הו' יהיה לנו גדול ועלום מ"ט כרכה רח' הכא אלה
כנין לאורעה דאפי' כשעתא רקב"ס יתיב כרינה על
עלמה לא השתני דהא יתיב כרינה על רח' וכרחמי על
דה וכו' ה"ר יהודה והא כתי' ואני תפלחו לך. ה' עת
ר'ין זמנין דהיוה עת ר'ון זמנין דלאו היוה עת ר'ון
וכו' זמנין השתכח וזמנין דלא השתכח דכתי' דרשו ה'
כהמלאו ה"ר אלעזר כאן ליחוד כאן ללכוד כאן לאתר
חד כאן לכוני עלמא כב"כ כדך ליה לאברהם דהיוה
שקול ככ"ע וכו' ע"כ ואס"ר ה' הנוצר כוזהר הוא ר"ה
הנוצר בכרויתא רפליג על ר"מ והף אס"ר אחר הוא רכר
גדול רוכר הנכיא רכלכוד נופייהו אוכא לפלוגי בין
מתא חדא לכ"ע ולא השתכח סברה זו שהכיואה כש"ס
וקשה לע"ר רכרו ר"ה הללו דסתין אהדרי כחוק כ"ד
דכרישא קאמר כאן ליחוד כאן ללכוד משמע דכסתה
לכור ואפי' לעשרה מישראל דהין חילוק אלה ליחוד ואיך
קאמר תו כאן לאתר חד כאן לכ"ע רכאתר חד אפילו
היכא רכיס לא זיית להו לזימנין והא הוא תירוז אחר
הול"ל ואכע"א ולרדך לי וישוכ :

קול מצוה דרוש א'

תנן

התם רבי חנניה בן עקשיא אומר דלה הקב"ה
לזכות את ישראל לשיכך הרבה להם תורה ומצות
שנא' ה' חפץ למען לרדקו יגדיל תורה ויהדיר :

יד

הטוב והמטיב הכוחד בעמו ישראל עם הקודש
עץ תויס תאיה. ה' חפץ למען לרדקו קודש יריר
כקודשי תורה ומצות וחיי עולם נטע כתיובנו ריכוי אחר
ריכוי קול מלוא. והיה שכרו אהו ליכול וליחודי קרנו
חרוס ככבוד לעולם שכולו טוב לישרים נאיה. היום
לעשותם ולמתר לקבל שכרם כשעת חדוה. כאשר
חכמים הגידו בעלמא דין לא יכין ליה לאיניש שכר
מלוא. אוכרא דרכי הראשונים ו"ל ומר כרישא הר"ס
כמו"ל מקהו אקהיתא אהך מילתא רשכר מלות כהאי
עלמא ליכא אס"ר כן איהו מהו זה שאמרה תורה אס
בחקתי תלכו ונתתו גשמיכס וכו' כל האמור כפרשה
וכמו כן ויתן להם ארלות גויס בעבור ישמרו חקוי הרי
דהקב"ה קובע לו שכר לכר ישראל כהאי עלמא ואינהו
מפרקו לה הלא כשפתתם וחלקי ה' אמרם נפשי
כשנקדים מאי רתנן כפ' הפועלים השוכר את הפועלים
וכו' מקום שנהנו לזון ויוון לספק כמתיקה יספק הכל
כמנהג המדינה מעשה כר' יוחנן כן מתיוא שאמר לכנו
לא שכר לנו פועלים הלך ופסק להם מוונות וכשכא אלל
אכיוו"ל בני אפילו אס אתה עושה להם כסעודת שלמה
כשעתו לא ילאת י"ח עממס שהס כנו אברהם ילחק
ויעקב אלא עד שלא יתחילו כמלהכה לא ואמור להם
ע"מ שאין לכם עלי אלא פת וקטנית כלכר רשכ"ג אומר
לא היה זריך לומר הכל כמנהג המדינה ואמרו כנמ'
מתני' חסורי מחסרה והכי קתני ואס פסק להם מוונות
ייכה להם ומעשה נמי כר"י כן מתיוא וכו' ורשכ"ג

פליג את"ק וס"ל אף אס פסק להם מוונות הכל כמנהג
המדינה ולא ריכה להם כלום :

והנה

פשיטא ודאי אס כעת ששכרם אמר להם
מוונותיכס עלי ואני אהן אעשה לכם כסעוד'
שלמה כשר ויוון וראי רמחייב לעשות להם כאשר ריכר
לא יפול דכר אחר מכל רכרו דלא נחלקו ת"ק ורשכ"ג
אלא היכא שיש מנהג כעוד לזון או לספק כמתיקה
שהוא ליפתן והוא א"ל ע"מ שיש לכם עלי מוונות סתם
דת"ק ס"ל מאחר דאיכא מנהג כעוד אמאי אולטרודך
לקנאה אלא ודאי לטפויי אתא ורשכ"ג ס"ל אפי"ר רעתו
למנהג העיר אכל אס כעת שכירותו אמר להם ע"מ
שיש לכם עלי כך וכך מיני מוונות אז מחוייב לקיים
דכרו אליכא רכ"ע והנה קרא כתיב כפ' בחקתי ונתתי
גשמיכס כעתם וכו' ואכלתם לחמכם לשוכע וקשה
מאחר דכתי' ונתתי גשמיכס וכולי והשיג לכם דיש את
כלור וכו' מהוכא תיתי דלא יאכלו לחמם לשוכע אחר
כל זאת הכרכה ורו"ל ככר נרגשו מזה ורדשו מה שרדשו
האמנם אפסר לומר ע"פ מ"ס רש"י ז"ל על פסוק ויוכח
יעקב זכח כהר ויקרא לאחיו לאכול לחם כתבו"ל לאכול
לחם כל דכר מאכל קרוי לחם כמו עכר לחם רב הרי
דוכחוס ואכילת כשרוסעודה קרוי לחם וא"כ אף כי אמר
אלסיס ונתתי גשמיכס כעתם והשיג וכו' היונו לענין
מוונות לכן אמר עור ואכלתם לחמכם לשוכע דהיונו
סעודות גדולות כשר ויוון ויורע כי כית ושראל שכרוס
הס אלל המכ"ה לעשות מלאכתו תורה ומצות כדין
פועל הנשכר אלל כ"ה הנה כי כן מליין למומר הא
דאמרה תורה אס בחקתי תלכו ונתתי גשמיכס כעתם
וכו' לאו למתן שכר כל הייעודים הללו הרי אהנו
מושכרים אללו כשכור כקושב לעשות מלאכתו וא"כ
מוונותינו עליו ככיכול וכל הייעודים הללו הן הס כער
מוונותינו ואין הכי נמי אלו לא פריש כהדיא כל אלה
הייעודים הטובים ואמר ונתתי גשמיכס כעתם וכו'
ואכלתם לחמכם לשוכע שהוא מוונות וסעודות כשר
ויוון אלא שכרם כסתם או אפי' א"ל מוונותיהם עלי הוה
אמר' שאין להם כי אס כמנהג העולם דהלכתא כרשכ"ג
כמ"ס מרן כותה יוסף ואין עליו ככיכול לתת לנו מוונות
כי אס כמנהג המדינה אס לזון ויוון לספק כמתיקה
יספק אכל מאחר דפירש כהדיא ונתתי גשמיכס כעתם
והשיג לכם דיש את כלור ואכלתם לחמכם לשוכע הרי
זה כאלו אמר להם מוונותיכס עלי כבשר ויוון וכמה מיני
תרנימא ולכ"ע עליו ככיכול לתת לנו מאחר דפירשו קא
מפרש וכל זה הוא כער מוונותו אכל שכר מלות
העוקרי הוא שמור וכל לעולם שכולו טוב :

אשר

כזה נלע"ד לכאר פסוקי פ' כהעלותך וז"ת
והאספסוף אשר בקרכו התאוו תאוו וישונו
ויככו גם כנ"ו ויאמרו מי יאכולנו כשר זכרנו את הרנה
אשר נאכל כמלרים חנס את הקשואים וכו' ועתה נפשי
יכשה אין כל בלתי אל המן עיינו דקשה והלא הס
התאוו כשר תאוו וא"כ מאן דכר שמה דרגיס וכל
חמשת המיניס ולמה זכרו עתה מעשה ארץ מלרים
ועפי"ה יע"ן והרמב"ן ז"ל כפי' התורה כתב וז"ל וטעם
אשר נאכל כמלרים חנס כפי פשוטו כי הוה דהיינוס
כמלרים מעבירים אותם למשך דרגיס והיו נותנים להם
מן הדניס כמנהג כל פורשי מכמורת והקשואים
והאכטיותיס וכו' כמלרים הרכס מאד וכאשר הוה חופרים
להם כנות וכל עבודה כשרה הוה אוכלוס מן הידיקות
וכו' ורז"ל דרשו אשר נאכל כמלרים חנס בלא מלות
ולזה

קולו של משה קול מצוה דרוש א' קצט

וזה אמרו בית ישראל מן ואכילנו כשר דהרו ככיוול מחוייב לתת לנו כשר ולעשות לנו מידיו ויוס ויוס כסעודת אה"ע שגרי הקנה עמנו כהדיה כעה ששכרנו כזאת ונזאת ובל שהקנה כהדיה אלוכה דכ"ע עליו לקיים כל דברו הטוב והרי עינינו הרואות כשכתנו על ס"ר הכשר ולא מבעיא זה הכשר וסעודה שלא ניתן לנו כל הוימס הללו אלא אפי' המיו דהו מנהג העולם לא נתן לנו שהרי זכרנו את המיו אשר נאכל במלרים חנם כלא מלוק ולא היינו שכורים לעבודת הקודש לקיים מלות ולעוקב דכרי הורה אלא היינו שכורים אלא לעבודת קהו עבודת מלרים והפ"ה הו נותנים לנו המלרים הדיונים גנים והא הקיסורים וחסות המינים והרי זה מנהג המדינה כ"ש עקה אשר שכורים הנחנו לעשות עבודת הקודש וכמלתינו חפץ דעליו ככיוול לתת לנו ככל זאת אף כתיב חנאי דהכל כמנהג המדינה והף גם זאת עליו לעשות לנו כסעודת אה"ע שהרי יהיה אמר ונתתי נשמיכם כעתם וכו' ואכלתם לחמכם לשוכע לרכות את הבשר שלמי' שמחה וכל דפריש כהדיה אלוכה דכ"ע מחוייב לקיים והנה בעת"ה לא מבעיא כשר וסעודת אה"ע דלא עכיר לנא אלא אפי' הדנה וחמסת המינים דמנהג העולם לא נתן לנו ועקה נפשנו יבשה חין כל מה שנהגנו בו העולם וכ"ש כשר ויון כתיב חל המן עינינו וע"כ אמר קרא והמן כורע נר הוא משוכח מכל מינים שבעולם לאו והאו מה הכריות הומרים עליו לחם אכורים :

א ו"ל כמקרא זה בא"ה ונכין דקדוק אחר באומרים מן ואכילנו כשר דנראה כמסתפקים כזה מן זה ואיזה הוא אשר ואכילנו כשר והול"ל תנה לנו כשר ואכלה ועוד נכין פסוק הבא אחרי כן ויאמר משה אל ה' למת הרעות לעמך ולמה לא מלאתי חן כעניןך לשום את משא כל העם הזה עליו וכו' מאין לי כשר לתת לכל העם הזה כי יבכו עליו לאמר תנה לנו כשר ואכלה ולריכין חנו למודעו מה היתה כוננת מרע"ה כתרעומת זו ועוד באומרו מאין לי כשר וכו' מרדיוה קא כעו משולחן נכיה קא חכעו ונקדים מה שפסק מרן ז"ל כש"הט סי' ש"כ הם אמר לשלוחו לא ושכור לי פועלים כשלישה והלך ושברן כד' אם אמר להם השליח שכרכס עליו נותן להם ד' ונטל מב"ה ג' ומפקדו אתר מכוסו והם אמר להם שכרכס על כ"ה נותן להם כ"ה כמנהג המדינה ע"כ וכלע"ד דהכי נמו אם אמר לשלוחו לא ושכור לי פועלים ומזונותיהם כמנהג המדינה או שלא הזכיר לו ענין המזונות והלך השליח וה"ל ע"מ שמזונותיהם כסעודת שלמה הם ה"ל מזונותיהם על כ"ה אינו נותן להם כ"ה הלא כמנהג המדינה ואם אמר להם השליח מזונותיהם עליו נותן להם השליח כסעודת שלמה ונטל מב"ס מזונותיהם כמנהג המדינה ומפקדו השליח המוקד מכיוו והנס כקענית אמרו ג' מפקחות כיד הקב"ה שלא נמסרו כיד שליח של קים ושל נשמים ושל תחות המקים ואמרו מפקח של פרנסה ככלל של נשמים הוא ופירשו בה דג' יקר לא נמסרו כיד שליח הכל ה' הו כ' נמסר כמ"ש באליהו הם והיה ג"ש מטר והנס כפ' כחקתי כתי' אם כחקתי חלכו וכו' ונתתי נשמיכם כעתם וכו' ואכלתם לחמכם לשוכע ונסתפקו בית ישראל כרכרי מרע"ה כשליחות זו כפירוש הרבדים הו נימא דמשם המכ"ה אמר להם אם כחקתי חלכו אלה המלות ונתתי נשמיכם כעתם וכו' דכ"ה עלמו הוא הקב"ה יתן נשמיכם כעתם וכו' וא"כ הרי הוא כאלו אומר להם

מזונותיהם על כ"ה ואם המל"ה ימלא שהקב"ה אמר לנו למשה רבינו לא ושכור את ישראל ומזונותיהם כעתם או כמנהג המדינה א"כ נפקא מנה אף שא"ל מרע"ה ונתתי נשמיכם כעתם וכו' ואכלתם לחמכם לשוכע אפ"ה חין להם מזונות אלא כמנהג המדינה או יש לפרש עוד הו דאמר להם ונתתי נשמיכם כעתם וכו' משה מפי עלמו אמרן דאם חלכו כחקת אשר לוייתו חתכם מפי הקב"ה אז חני בעלמי ונתתי נשמיכם כעתם וכו' שהרי מפתח של נשמים ושל פרנסה אפשר להיות שימסר הוא בעלמו לכד כיד שליח וא"כ ה"ל כאלו אמר להם שכרכס עלי ומחוייב כ"ה לתת משלנו מזונות כסעודת שלמה ולזה אמר וישכרו ויבכו גם כנ"ו ויאמרו מן ואכילנו כשר דנאוי זה שדכר עמנו ונתתי נשמיכם כעתם וכו' ואכלתם לחמכם לשוכע והאכילנו כשר לא ודענו זה מן הוא שהמר כן אם משם כ"ה הוא המכ"ה דכוונתו היא לומר מזונותיהם על כ"ה וא"כ חין לנו הלא כמנהג המדינה או דכרי השליח עלמו שהמר שכרכס עליו ולריך לקיים דבריו והנה אהנו ולאנו נקיים מזה ומזה דלא מבעיא דסעודת שלמה הע"ה לא עשה לנו אלא אפי' כמנהג המדינה לא עשה כן שהרי זכרנו את הדנה אשר נאכל במלרים חנם את הקיסורים וכו' שהוה מנהג העולם והנחנו לא ניתן לנו אפי' זה כתיב חל המן עינינו וכאשר בא מרע"ה לפני המכ"ה אמר למת הרעות לעמך ולמה לא מלאתי חן כעניןך לאמר אלו פרשה זו סתם ולא אמרת כהדיה וידבר וכו' דבר אל כנ"ו ואמרת אליהם הם כחקתי וכו' עד אשר ידעו ככירור דמזונותיהם עליך אלא סתם נשנית ונתתי נשמיכם כעתם וכו' שיכינו שמזונותיהם עלי לשום את משא כל העם הזה עליו ומדינה ודאי תלונה הם מבקשים עלי שהרי כנודן זה אפי' אמרתו להם כלשון הזה ונתתי נשמיכם כעתם וכו' אפ"ה היה להם לדעת שלא עלי מזונותיהם רק עליך דלכדי דודי מאין לי כשר לתת לכל העם הזה ואם אמרו דין זה דשכרם ומזונותיהם על השליח היינו כשוכר גו"ד פועלים דמני למיקס כסופוקויהו אכל הבא מאין לי כשר לכל העם הזה וסתמו כפירושו דמזונותיהם עליך אלא שתלונה הם מבקשים עלי :

ב מארז"ל הובא כילקוט תהלים מזמור כ"ג אמרו כשר אהנו מבקשים כיון ששמע משה את הרבר הלך לו אלל הקב"ה ה"ל כשר מבקשים כניך אלל הקב"ה חן להם אלל משה מאין לי כשר להלחן ויבקר ישחט להם אלל לא היה לך לפרדע כמלרים כניס היה לך כמלרים כל כך היות עשיר ועכשיו אין לך אמר לפניו רכש"ע משלך הים לי אלל כמלרים היה לי ועכשיו אין לי היר ה' תקלר ע"כ דכית ישראל אמרו לו למרע"ה כשר אהנו מבקשים כי אתה אמרת לנו ואכלתם לחמכם לשוכע לכשר ויון ואתה מחוייב לתת לנו כשר כי אמרת לנו ונתתי נשמיכם כעתם כשליח האומר שכרכס עלי דמחוייב השליח לתת משלנו כיון ששמע משה את הדבר הלך לו אלל הקב"ה ה"ל כשר מבקשים כניך ואתה הוא כ"ה חן להם כשר כער מזונותיהם ה"ל הקב"ה חן להם הכין מרע"ה דכוונתו ית' שיהן להם מרע"ה משלו דהוא אמר ונתתי נשמיכם כעתם וכאומר להם שכרכס עלי ה"ל משה מאין לי כשר דאף דנאמר דין זה היינו כשליח השוכר גו"ד פועלים דמני למיקס כסופוקויהו אכל חני מאין לי כשר לתת לכל העם וכדאוי לא סמכא דעתויהו עלי כי אם עליך והקב"ה השיבו ע"פ מדותיו דכמלרים היות כ"כ עשיר שהיה לפרדע וכניס הרבה מאד ועכשיו

קולו של משה קול מצוה דרוש א'

היו לך שאמר עליו דודי קה סמכי א"ל רבש"ע משלך היה לי ואני מהין לי כל זה ולכן א"ל כמלרים היה לי ועכשיו הין לי ששכת מה שאמרתי לך מתקלה תן להם משלך הוא ודאי משלי הוא שאמרתי תן להם כי סוד ה' תקלר ת"ו :

ובזה נבין כוונת דקע"ה שבטך ומשענתך המה ינחמוני תערוך לפני שולחן נגד לורדי רשנת כשמן ראשו כוסי דויה אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי ושכתי בבית ה' לאורך ימים כילקוט אמרו שבטך אלו היוסורין ומשענתך זו תורה ולריך לדעת קשרין של דברים עם היוסורין ותורה ונקדים עוד מ"ש רשכ"ו כפ"ק דברפות ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא ניתנו אלא ע"י יסורין וחד מנייהו היה תורה דבתי' אשרי הנבחר אשר תישרנו ית ומתורחך תלמדנו ומש"ו ק' קאמר שבטך אלו היוסורין דע"י היוסורין זוכה הני למשענתך זו תורה וכוה' ההיב פועל לרק עיסק כמלאכת שמים ונהאחר דפועל איתקרי חערך לפני שולחן נגד לורדי שתון אותי כדון פועל שן אותי כ"ה ולא דווקא מזונות כמנהג העולם אלא דשנת כשמן ראשו כוסי דויה אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי דמזונות כשופי כשר שמן ויון וכן כהשר דברת ע"י משה עכרך מהאחר ששכתי בכית ה' לאורך ימים א"כ הרינו עוסק כמלאכת שמים ומזונותי עליו :

ומענין לענין כחות ענין בין נבין מהרז"ל כפ"ק דברכות ד"ח המרו ליה לר"י ווח היכה סני ככל תמה והמר למען ירכו ימוכס וימי כנוכס על ההרמה כתוב הכל כח"ל לא כוון דאמרי ליה מקדמי ומחשבי לכו כנישקא אמר היינו דהקני להו כדאמר ריב"ל לבניו קדימו וחיכו ועיילו לכו כנישקא כי סוכי דתורינו חיו וז"ל סוכי נחה דעתו דעת עליון כמאוי דמקדמי ומחשבי לכו כנישקא ומהו שנה ה' מכל מלות דהוא בדייחו ונקדים מאוי רחן עור כפ' הפועלים השוכר את הפועלים מקום שבהו שלא להשכים ושלל להעריב אינו דשאי לכופן :

ובהדי אורחין נבין מאמר אחר הנאמר שם כפ"ק דברכות לרוד שמרה כפשי כי חסיד אני לוי ור' יצחק חר אמר כך אמר רוד לפני הקב"ה רבש"ע לא חסיד אני שכל מלכו מורח ומערכ ישינים עד ג' שעות והני חלות לילה אקוס להדות לך והירך כך אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע לא חסיד אני שכל מלכו מורח ומערכ יושבין הגודות הגודות ככבודן והני ירו מלוכלכות כרס וכשפיר וכשליח כרי לטהר אשה לכעלה ולריבין אנו למודעי אמתי לא קאמרי מילי דחסירותא דרע"ה כי אם שקוס הנה והלא חסיד ככל דרכו היה ועוד בהמת תרתי הותנהו כיה וק"ב מאי טעמא כל חד קקט חד מילתא ועש"ד יבואר היטב כי כבר אמרנו דבית ישראל שכורים הם אלא המב"ה לעשות מלאכתו מלאכת הקדש וה"ב דינה הוא דהכל כמנהג המדינ' וה"ה הין מנהג העולם להשכים ולהעריב גם כן וישראל אינם מקויבין להשכים ולהעריב ובודאי שכל המלכים נקדחים שכורים כשכיר כחושב ששכרין לבני מלכותא לעשות להם כל לרכוס וללחוס מלחמותיהם ולהנהיג הם העם ללאת ולכה לפניהם ולכן המר דהע"ה רבש"ע לא חסיד אני שכל מלכו מורח ומערכ ישינים עד ג' שעות והני חלות לילה אקוס דבשלמא כל שאר עבודתו וקדושתו היכה למומר דרדיק הוא ככל דרכו אך אינו כמדדנת חסיד דחסיד לא מיקרי אלא מי שעושה לפנים מש"ו ק' :

יתר על חיובו כמדע והרו הכא מנהג העולם שלא להשכים שכרי מלכו מורח ומערכ ישינים עד ג' שעות וה"ה שש שכרין לבני מלכותא לעשות מלאכתו וה"ב כל השוכר את הפועלים ארעתא דמנהג העולם הוא שוכר ואינו מקויב כדון להשכים אלא כדרך בני מלכותא והן אינו מתחסד עם קוני קרמו עיני השמורות להשכים למלאכתו מלאכת שמים חלות לילה אקוס להדות לך על מ"כ ולא חסיד אני דעבודתא לפנים מש"ו"ה כיתר שאת והירך אמר לא מבשיותא זה וירתי חסיד קרוש ואמר לו אלא אף גם זאת בעבודת היום ג"כ חסיד הוא שהרי מלכו עמים יושבין הגודות הגודות ככבודן וכל ההנהגה וטורח בני מלכותא עושים ע"י החרים וממנים מתחת ידם שרים ויעני הרץ ואינוהו גופיהו וישיבין ככבודם לרעות את עלמן וא"כ לכוס דינא גם אני כהאר מהם ולא נופל הנכי מהם דכל השוכר את הפועלים ארעתא דמנהגא הוא שופר והיה לי לספק לרכי ישראל ע"י חסידים ולנהוג גשיותו כרמים ועכ"ל לא כן אינו עמדי אלא ככבודי וכעלמי ידי מלוכלכות בדם וכשפיר וכשליח לטהר אשה לכעלה ולא חסיד אני דמחמיר על עלמי לעמוד לשרת את בית ישראל :

נהדר למאמר ראשון וכיה עוד מאוי דאיתמר על ההיה מתני' אמר ריש לקיש פועל ככניסתי משלו וכיניתי משל כ"ה שאמר תורה השמש יאספון ולא הים לפעלו ולעבודתו עדי ערב ופירש"י ז"ל ככניסתי לעור משלו לריך לומר משלו אלא כ"ה ולהשכי' אלו וכיניתי למלאכתו כבקר משל כ"ה אינו לריך להקדים אלא עם הנך החמה והתוס' ז"ל הכיחו פי' ד"ח וז"ל ר"ח פי' ככניסתי למלאכתו נותן משלו לכ"ה וממהר ללאת קודם הנך החמה שסוף ומנו ללאת ויולא מעלות השחר ולכך כיניתי ממלאכתו משל כ"ה שולא קודם לאת הכוכבים שיגיע לכיתו עד ל"ה וזהו משל כ"ה שהרי דינו היה עד ל"ה כמו שכתב מן הפסוק וקמ"ל ד"ל ששני העולם מנהגם מדין הפסוק שמכיא לקיים מ"ד לעולם יכנס אדם כבי טוב ע"כ ועיין מ"ש בענין חנה כהן כקול שרים דרוש כ' נקעינן דפועל מדאוריותא לריך להעריב עד ל"ה כמ"ש ולעבודתו עדי ערב וכבקר אינו לריך להשכים אלא עם הנך החמה ולמנהג העולם לפי פי' ר"ח כבקר משכימין עם עלות השחר וכנגדם כערכ יולאין עם שקיעת החמה ואינם לרכוס להשכי' וכבר נזכר לעיל מאוי דאמרי רבנן שבר מלות כהאי עלמא ליכא ברס מזונן למימד או עביד איניס טפי ממאוי דמחויב כיה שבר אותה הקוספת וז"ח העורף אית ליה כהאי עלמא על דרך מ"ש רש"י בפ"ק דקמא רף ט' עמ"ס ר' זירא כהיודר מלוה שליש כמלוה כמערכת אמרי משמים דר' זירא ער שליש משלו מכאן ואילך משל הקב"ה פירש"י ער שליש משלו דהיינו אותו שליש שיוסף כהיודר מלוה משלו הוא שאינו נפרע לו בחייו כדאמרי' היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם מכאן ואילך מה שיוסף כהיודר ותר על שליש ופרע לו הקב"ה בחייו ע"כ א"כ איפה כל היכה דמרכה ועביר אינוש יתר מכדי חויבו נותן לו הקב"ה כעו"הו ופירש"י מקדמי ומחשבי מקדמי שחית ומחשבי ערכית כלומר מהריבין בבית הכנסת ע"כ כאשר הנירו לר"י היכה סבי ככל תמה דהלא הלכה רווחת שבר מלות כהאי עלמא ליכא ובשלמא ליושבי הארץ וכותא דא"י אגומי מנא למען ירדיק ימים על הארמה אלא בח"ל מהיבן

קולו של משה

קול מצוה דרוש א'

ר

מתיאמר וכו' להוריד ימוס וכאשר אמרו לו מקדמי ומחשבי לבי כנישתא דבמלא עושים לפנים משו"ה ביתר שאת מכרי תויבס דפועלי וממא און ואשכתן בדינא דפועלים דלפום דינא דאורייתא און עליהם תויב להשכים מעלות השחר הלא מהנן התמה דכתיב תורת השמש יהאספון ינא אדם לפעלו אף לעת ערב לריכון להעריב ולפי מנהג הפועלים מקדמו מעלות השחר אבל כנגד זה מקדמו ללאת עור היום והכא תרתי לטיבותא קא עבדי דמקדמו ומחשבי לבי כנישתא וזהו תוספת מרובה על העיקר ולא מחיובי מדינא אלא כהדא מנייהו או להשכים במנהג העולם או להעריב כדינא דאורייתא וכל דעבדי יתר מכרי תויבס והיא שכרם אהם בעלמא דין וזוה נהם דעתו והמר הייט דהקנייה להוריד ימוס גס עד זקנה ושכיב כהמר ריב"ל לכונו קדימו וחשבו לבי כנישתא והוסיפו לכו יתר מכרי תויבוכו כי הוי דתורוכו חיי גס בעו"ה:

כריהטא דלשון מוהריק"ו ולזה אמר הא ליתא ויהא מ"ט עליבס דסוף סוף אינסי וכולין להחבטל כיון שהוא דבר האכרי והא יבטלו ותחייבו לשלם מד"ד ולא אמרה הרב למילתיה הלא שאם רויס לתזור כהם ולקבוע להם שכר לטעון שאין אנתנו עושים עוד כחנם אלא כשכר הרשות כידם אבל להחבטל מכל וכל לא ולכן יפי מורא שמיס עליבס:

מעשה

שוב אשוב למתניתין הנלכת עמך בפחת השער ד"ח בן עקשיא אומר וכו' ונלע"ד לומר בדרך הללוי בהקדים מאי דאיתא כש"ס ס"פ אלו טריפות אמאי רתנן כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר וליכתיב רתמנא קשקשת ולא לכתיב סנפיר ומשני הוא המינא מאי קשקשת סנפיר ואפי' דג טמא והשתא רתמב רתמנא סנפיר וקשקשת ממאי דקשקשת לכושא הוא ולא ליכתוב סנפיר ור"ל ונילף לה מדכתי' ושריין קשקשים הוא לכושא ה"ר אבהג משום יגדיל תורה ויהייר ע"כ וכתיב ה"כ ב"ח ז"ל סו' פ"ג כלומר כדי להכין מתוך התורה עלמה מהו קשקשת ולא גלטרך לנכויאם וידע מ"ט כזוהר הקדוש דס"ד אותיות התורה כנגד ס"ד אות נשמות של ישראל וכל נשמה היא יונקת מלוח אחת מהאותיות התורה אמר מעתה אלו נכתב כהורה קשקשת ולא נכתב סנפיר היה חסר מס"ד אותיות התורה ולא יהיו כמתן נשמות ישראל וכן יש מלות שיסגס ככויאם ונכתבו כהורה משום יגדיל תורה ויהייר ואלא יחסרו אותיות התורה ולכן א"ר תנניה כ"ע רלה הקב"ה לזכות את ישראל שיהיה לכולם ינוקה מאותיות התורה ולא יחסר מס"ד ולא נשמה אחת לפיכך הרכב להם תורה ומלות כגון סנפיר ולא כלרכב ליכתב כהורה דלמדיס מן הנכויאם והפ"ס הרכב להם התורה כאותיותיה ומלות הרכב שזכרו בתורה ואפשר היה ללמדם מנכויאם מכתובי וכל כך למה לזכות את ישראל שיהיה לכולם מאותיות התורה שנאמר ה' חפץ למען לדיקו דישאל ולפיכך יגדיל תורה ויהייר הגדיל תורתו הקדושה לזכות את ישראל:

וזהו ממש כוונת רהע"ה הללויה אשרי איש וירא את ה' במלותיו חפץ מאד נכור בהרץ יהיה זרעו וכו' הן ועושר כביתו דקשה אמאי כפל את דבריו וירא את ה' במלותיו חפץ מאד מי איכא וירא הלוים והיו חפץ במלות ועוד למה ריבה כל זה כמל' חפץ מאד די שיאמר במל' חפץ הלא הוא הדבר דקאמר אשרי איש וירא את ה' לעשות תויבו שתיבתו תורה ולא די לו זה הלא במלותיו חפץ מאד דמוסיף תוספת מרובה על העיקר פעל ועשה ביתר מכרי תויבו דאז נכור בהרץ יהיה זרעו וכו' הן ועושר כביתו שמקבל שכר כל זה התוספת בעו"ה ה' חפץ דק"ו ש"מ כהאי עלמא ליכא שאני הכא דכל המוסיק מוסיפין לו:

ומן

האמר בענין נכון מאמר 'התנה במס' אבות אהיננוס איש סובו אומר אל תקו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס אלל הו כעבדים המשמשים את הרב שלא ע"מ לקבל פרס ויהא מורא שמיס עליבס משמע משום דקתני שיהיו עובדים שלא ע"מ לקבל פרס הוה נמשך ממנה מיעוט יראת ש' עד שהולרך להזהיר ויהא מ"ט עליבס ולריך לדעת איך היה נמשך ממנה מיעוט יראת ש' ודבר גדול דבר הנכויא ונקדים מ"ט מוהריק"ו ז"ל והכויא מור"ס ז"ל כס' המפה סי' של"ג ס"ה וז"ל פועל שגושה כחנם עם כ"ה יכול לתזור בו אפי' דבר האבוד ע"כ וכתיב ה"כ ש"ך ז"ל ס"ק ל"א דהיונו שכול לתזור ולומר איני עושה כחנם אלא בשכר ואפי' הוא דבר האבוד יכול לומר בן ובכ"ה מנירי מוהריק"ו הכל פשיטא דאם זה דוגל ליתן לו שכר והיונו רולה לעשות עוד אפי' בשכר והוא דבר האבוד כגון שהיו מתחלם פועלים אחרים ועתה אין כאן פועלים לריך לשלם לו כל היוקו מדינא דנרמי ע"כ ומילתא אמרא כד דישאל כשכריו יוס אלל כ"ה הוא הלהינו מרחס ית"ש להפעסק כמלאכתו והא ת"ו רויס לתזור כהם בית ישראל הו"ל כדבר האכרי העולם ומלאהו לא קיימי כי אם בזכות התורה דכתיב הם לא כרותי יומם וליה חקת שמים והרץ לא שמתי והלו לא היו וזאל מקיימים את התורה היה מחזיר את העולם לתקו ונהו והין לך דבר האכרי גדול מזה דכביכול אין לו חפץ בהשחת עולם ולשכת ימיה ולכן קא מזהיר תנא אל תקו כעבדים וכו' אלא הו כעבדים המשמשים את הרב שלא ע"מ לקבל פרס מה אינו כחנם וכ"ת דנפיק מינה חורבה דיכולין לטעון מהחר שהוא כחנם א"כ יכולין לתזור ולכטל מעבורתם חף שהוא דבר האכרי

קול מצוה דרוש ב'

במ"ד

פרש' קדושים דכ הונא ור' ירמיה אמרו כשם ד' חייא בר אבא עתיר הקב"ס לעשות לל ותפוט לבעלי המלות אלל בני תורה כנ"ע ואית לן ג' קדיין חדא כי כלל החכמה כלל הכסף ב' אשרי הנוס יעשה זאת וכן אדם יתויק כה והדין עץ חיים היא למאויקים כה:

ברוך

רתמנא אלהנא דיהכ לן אלה המלות אשר קרשנו במלותיו פקודי ה' ישרים - ולכל כהן חיי נפש לעולם שכולו טוב זהו כהם אמר רתמנא מהירוס ומהוריס - דאכיל מריליה מעשה וירואת לגיע כפו ליכול וליחרי לתס הכורים - נשמת אדם יושבת ונהיט מזהירא עילאה מפני שהוא קר"ן קר"ן תרוס ככבוד על הנהרות על היאורי"ס ורכויקורה השתכחת כה זאת המטרה בעלמא דין וכולה היא שחנן מכל עולה ושחיקת כתיים כפני הפוערות כוטל את המשוררים - כאשר בא הדבר מבואר כנמרא דמס' סוטה דף כ"ה ההא דתנן התם חס יש לה זכות תולה לה יש זכות תולה שנה אחת יש זכות תולה ב' שנים יש זכות תולה ג' שנים כעו

קודו של משה קול מצוה דרוש ב'

הקושיא הלזו ותיקן כעין מ"ס כעניי ושמתתי מאד
 שזכיתי לדעת גדול ועור אפשר לתקן לר"י גופיה דלא
 חיקשו ליה מכרייתא דאיקו סבר כר"ן כ"י רבי' הניב
 לפ"ד היינו ת"ח ויראת חטא ופירש"י וזה ליראת חטא
 אחר שזכה לתורה ניטל מכולן שהתורה מלמדתו דכרי
 מורה ודכרי אוסור וממה הוא לריך לפרוש ויראת חטא
 מונעו מלדרוף אחר יצרו ע"כ וכלפקע"ד רל"ל לפי דעת
 ראב"י דכמורה אינו ניטל מכל מיני יסורין דל"ל כ"י
 דקאמר בכרייתא כמשל עלה ע"ס ניטל מחיה רעה
 וליסטים ור"ל כמשל רוכה לתורה למאי אהני ליה אי
 מיסורין הרי כמורה הרומה לאבוקה של אור ניטל
 מיסורין אי מהחטא הרי אינו ניטל כי אם ביראת חטא
 הרומה לפ"ד וא"כ עלה ע"ס דחיותה כמשל למאי הית
 רמיה כמשל אלא ורתי ז"ל רכמורה גופיהו אינו ניטל
 מכל מיני יסורין אלא ממקלת יסורין והם זכה לתורה
 ניטל מכל מיני יסורין וערוין אפשר שיחטא כיון שהניב
 לפ"ד שזכה ליראת חטא אז ניטל מכולן רע"י התורה
 שמרריכותו להפרושי מאיסורא ולקיים המלות ויראת
 חטא שבו שבו לא יחטא אפילו בעירנא דלא עסיק בה
 והאפשר רר"י נמי הכי ס"ל ומאי דקאמר מורה אנוני
 מגנא לאו לגמרי מנינה אלא ממקלת יסורין ומאי
 דקאמר בתורה אלוני מלא אפילו בעירנא דלא עסיק
 בה היינו עם יראת חטא :

ועל

פי זה מלאנו ירינו ורגלינו בכית המררש ליתוכי
 דעתין ממאי דפריך ליה רבה לר"י והרי דוחב
 ואחיתופל דעסקי בתורה אמאי לא הנינה עלוהם
 דלפ"ד ו"ל דרואב ואחיתופל אע"ג דזכו לתורה לא זכו
 ליראת חטא ומש"ה לא הנינה עלוהם תורתם שלא
 לחטוא ואפשר רר"י משום דפשיטא ליה תירון זה לא
 אש להשיכו או משום כבוד דרואב ואחיתופל דסוף סוף
 דהשו סנהדרות היו לא רנה לומר כהירא לא זכו ליראת
 חטא אוכרא דכרי רש"י ז"ל קשי לפקע"ד שכתב
 בכרייתא נודמנה לו אבוקה של אור כך זכה לקיים
 מורה ניטל ממקלת פורעניות הניב ע"ס ואף כאן זכה
 לתורה ניטל מן החטא ומן היסורין וקשה מאי מקלת
 פורענות דקאמר ומאי זכה לתורה ניטל מן החטא ומן
 היסורין ואין לומר דכוננו ז"ל למ"ס כענייניו לשיטת
 רנב"ו דהיוסו ז"ל פי' הניב לפ"ד היינו יוס המיתה והוא
 פי' רב חסדא ולרדייה אי אפשר לומר כמ"ס לשיטת
 רנב"ו דהא על כורחין רב חסדא כרבא ס"ל רתורה
 בעירנא דלא עסיק בה אנוני מגנא אלוני לא מלא
 זמש"ה כמורה מגנא מן היסורין ובתורה מלל מן
 החטא אף משום דבעירנא דלא עסיק בה לא מלא
 ואפשר שיכפנו יצרו מש"ה הניב לפ"ד זה יוס המיתה
 ולא פירש ניטל מכולן רתי כר"י בלא יוס המיתה ניטל
 מכולן דתורה בין בעירנא דעסיק בה בין בעירנא דלא
 עסיק בה אלוני מלא אלא ודאי כרבא ס"ל ואי נימא
 כמ"ס לרנב"ו א"כ תורה דרנייא לעלה ע"ה דמלל מן
 החטא היבא השכתן לה רכמורה מלל ממקלת פורענו'
 והתורה מכל מיני פורעניות אבל להטל מן החטא לא
 השכתן אלא כהניב לפ"ד ולרב חסדא רואב יוס המיתה
 אז הין חטא ועון ועור מאי מן החטא דנקט רש"י כוכה
 לתורה דלפי"ה לא זכה לונלל אלא מן היסורין והאפשר
 לומר כשנקדים מ"ס הרב הגדול הירוי אפי זלה"ה
 כדבר עלב דרוס א' לתקן מאי דפריך תו הרב רטף
 אהבה ע"ר רש"י שכתב ועדיין אינו יודע באיזה דרך
 מהלך שמתא יכפנו יצרו ליכטל וישוב עליו יל"ה פורענו'
 דהא

כצו כס"ס זכות רמאי אילימא זכות רתורה הא אינה
 מלמה ועושה היא אלא זכות דמלמה מי מגנא כולי האי
 והתניא את זו דרש ר' מנחם בר' יוסי כי נר מלמה ותורה
 אור קלה הכתוב את המלמה כנר ואת התורה כאור את
 המלמה כנר לומר לך מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה
 אף מלמה אינה מגינה אלא לפי שעה והתורה כאור
 לומר לך מה אור מגין לעולם אף תורה מגינה לעולם
 והומ' בההלכך תנחם אותך ונ' בההלכך תנחם אותך
 זה העו"ה כו בשכך תשמור עליך זו מיתה והקילות היא
 תשיחך לעו"ה כמשל לאדם שהיה מהלך באישון לילה
 והפלה ומתירה מן הקוים ומן הפחיתים ומן הכרקנים
 ומחיה רעה וליסטים ואינו יודע באיזה ררך מהלך
 נודמנה לו אבוקה של אור ניטל מן הקוים ופחיתים
 וכרקנים ועדיין מתירה מחיה רעה וליסטים ואינו יודע
 באיזה ררך מהלך כיון שעלה ע"ה ניטל מחיה רעה
 וליסטים ועדיין א"י באיזה ררך מהלך הניב לפרשת
 דרכים ניטל מכולן רבר אחר עכירה מככה מורה ואין
 עכירה מככה תורה שכתב מוס רכוס לא וכלו לככות
 הן האכהה ופירש"י ז' נודמנה לו אבוקה של אור כך זכה
 לקיים מורה ניטל ממקלת פורעניות . הניב ע"ס אף
 כאן זכה לתורה ניטל מן החטא ומן היסורין . עדין
 א"י שמתא יכפנו יצרו ליכטל וישוב עליו יל"ה פורעניות .
 הניב לפ"ד וסס הכור את ררכו ואף כאן הניב ליוס
 המיתה ולא פירש מן התורה ער יוס מותו ניטל מכול
 ע"כ ומש"ה אמ"ר יוסף מורה בעירנא דעסיק בה מגנא
 ומלא בעירנא דלא עסיק בה אנוני מגנא אלוני לא
 מלא תורה בין בעירנא דעסיק בה בין בעירנא דלא
 עסיק בה אנוני מגנא ואלוני מלא מתקיף לה רבה אלא
 מעתה דואב ואחיתופל מי לא עסקי בתורה אמאי לא
 הנינה עלוהם אלא אמר רבה תורה בעירנא דעסיק בה
 מגנא ומלא בעירנא דלא עסיק בה אנוני מגנא אלוני
 לא מלא מורה בין בעירנא דעסיק בה בין בעירנא דלא
 עסיק בה אנוני מגנא אלוני לא מלא רכינא אמר
 לעולם זכות תורה וקאמרתי אינה מלמה ועושה נמי
 דפקודי לא מפקדא כאגרא דמקרוין בנייהו ומתניין
 בנייהו ונטרין לבכרייהו ער דתאו מבי רכנן מי לא פלגאן
 כהדיהו . הניב לפ"ד דרכים נתיא פ"ד א"ר חסדא זה
 ת"ח ויוס המיתה רב נתמן כ"י אמר זה ת"ח ויראת
 חטא מר זוטרא אמר זה ת"ח רסלקא ליה שמעתתא
 אליבא דהלכתא ע"כ כס"ס :

והנה

לכאורה קשה אמאי רכס לא פריך לר"י
 מכרייתא גופה דקתני כמשל עלה ע"ה
 ניטל מחיה רעה וליסטים ועדיין א"י באיזה ררך מהלך
 ור"ל שמתא יכפנו יל"ה כמ"ס רש"י ואליבא רר"י מאי א"י
 באיזה ררך מהלך והלא כיון שזכה לתורה מלולתו מן
 החטא בין בעירנא דעסיק בה בין בעירנא דלא עסיק
 בה א"כ נוכטת לו שלא יחטא וי"ל דר"י ס"ל כמר
 זוטרא דפי' מאי הניב לפ"ד זה ת"ח רסלקא ליה
 שמעתתא אליבא דהלכתא ועל פי פירש"י שכתב וז"ל
 והק' עלה ע"ה ניטל מן החיה וכו' זכה לתורה ניטל
 מול"ה ומן החטא ועדיין א"י באיזה ררך מהלך אם
 יוכה שיייעוהו מן השמים להקבל דכרו בין חכריו
 להורות כהלכה וכמשפט הניב לפ"ד כלומר זכה לכך
 ניטל מכלם ע"כ וא"כ ניכל לומר דר"י נמי הכי ס"ל
 דכיון רעה ע"ה זכה לתורה וניטל מהחטא אלא שא"י
 אם זוכה לכיון לאמיתותה של הלכה ואמר כתבי דחיותו
 לה"ה מהרש"א ז"ל כס' רלף אהבה קי' ר"ח שהקשה

דהא הויה דלא כמאן דבין לרבא בין לר"י תורה אף בעירובא דלא עסיק בה מנינה מן הסודות ותירץ לה ז"ל דהא דאמר רבא אף בעירובא דלא עסיק בה מגנא היונו כשהוא מתבטל מעסק התורה לזרכו בהכרת לעשות מלאכתו וכו' וחסור על לימודו אבל מי שעסק בתורה והת"כ נתגבר עליו וילך ליבטל ממנה אף שאין לו שום עסק לזה אין מגינה עליו התורה והו' דריוק רש"י שמה ובפנו ילכו ליבטל ז"ת אמרי קדוש וא"כ מליין למומר דרש"י לשיטת רבא ורב חסדא קא מפרש והגיע למצוה ניטול ממקלת פורעניות ואם זכה טוב לתורה ניטול מכל מיני פורעניות וגם מן התעלה בעירובא דעסיק בה ומשום דבעירובא דלא עסיק בה דטרוד בעסקיו אינה מללת מן התעלה אפשר אז יעלה טינה בלבו ויפירוש ממנה ללא לורד ואז אינה מגינה אפי' מן הפורענות משו"ה הגוע לפ"ר ולא פירש ממנה ניטול מכולן אלא דאכתיו קשה מי הכריתו לרש"י לחלק ממקלת פורענות לכל היסורין דכשלמה לרנכ"ו ע"כ לפלוגי כהני דכבר האמור לעול אלא לרבא ולרב תשרא אין הכרח לזה ואפשר דחיה רעה וליסטטים דקתני בכריותא דתקתיה דכשלמה חיה רעה היינו יז"הר אלא ליסטטים מהו יניחו ע"כ שהם יסורים ואכתיו הוכח למימר דז"הר וכל בת דיליה קרי לכו חיה רעה וליסטטים וכך פירש היהו ז"ל בדבריו מד זוערא כד"ה דסלקא ליה שמעתתא והק' עלה ע"ה וכו' וזה לתורה ניטול מיל"הר ומן התעלה ולא זכר שר היסורין הדי רחיה רעה וליסטטים היינו יז"הר והתעלה ועדיין לריך לוי ישוב :

וכתבו התוס' על דבריו רבא כד"ה מצוה בין בעירובא וקיימא מאי האי דקתני בכריותא תלה את המטה כנר מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה אי מיל"הר אינה מגינה כלל אי מן הפור' מגינה לעולם ותורה נמי למה תלחה באור משום דמגינה לעולם הו' מן הפור' מטה נמי מגינה לעו' או מיל"הר דמללא הא לה מללא אלא לפי שעה ע"כ וראיתי למוהרש"א ז"ל כס' רלוק אהבה שם שכתב וז"ל ותו יש לעיין דכיון שהם מפרשי' דמלוא בעירובא דלא עסיק מגינה לעו' מן הפור' א"כ תיקשו הך כריות' רר' מנתק אמתני' דקתני יש זכות הולא שנה משמע דהא לעולם אינו תולס מאי אית לך למימר דמאי דקאמר מטה בין בעירובא וכו' אין ר"ל לעולם אלא כפי טבע המטה יש שנת ויש כ' ויש ג' וכהא נמי ניחא קושייתם דכו קתני תלס הכתוב התורה באור היינו לפי שמגינה מן הפור' לעו' ועד משא"כ כמטה עכ"ל כוונתו ז"ל מבוארת רעל כרחוק ליישב מתני' דקתני יש זכות ג' שנים ותו לא ואילו מכריות' משמע דמטה גם בעירובא דלא עסיק בה מגנא מהפור' לריכין אנו לומר דהא דאמרו בעירובא דלא עסיק בה מגנא היינו ג' שנים למרכה ותו לא והיינו לפי שעה דכריותא אלא דלדירי הריוט לקע"ד דתיקא מילתא דחד ליטנא נקטו ר"י ורבא בין כתיבה בין כמטה הם אמרו אנוני מגנא והשתא הכה בעינין לפרוסי כל חדא חדא גוונא דמגנא דמטה לעתים ידועים ומגנא דתורה לעולם ועד והו' מן הדוחק ותו קשה לקע"ד דמה יענו שפתי לריך ז"ל לשינוייה דרבינא דלשינוייה דר"י ורב תירץ יתיב אף לשינוייה דרבינא דאוקי למתני' בזכות תורה דפלגאן כהריוויהו וזכות תורה הוא ולכ"ע תורה מגנא מפור' לעו' ותיקשו לן ממתני' דקתני ג' ש' ותו לא ומה יתקן הרב כזכ והגם דאינה עוסקת בתורה סוף סוף זכות

חורה מיקרי ופלגאן כהריוויהו וכן כתב הרמב"ם בפ"ג דסוטה וז"ל סוטה שיש לה זכות ת"ת אע"פ שאינה מלווה בת"ת ה"ז תולה לה ואינה מתה לשעתה אלא מתנוונה והולכת וכו' והגע עצמך שכעלה חיה אחר חטאו כ' שנה והיה בירו זכות תור' תולה לו כל אות' שנים והם אשתו חטאה אינו תולה לה זכות תורה כי אם ג' ש' וסתמא אמרו פלגאן כהריוויהו משמע שפטיא רמולתא חלק בחלק יאכלו וכעין ישאכר וזכולין :

איברא כי חקירת הדב קשה היא מאד ושפיר קא מותיב בין אי נימא זכות דמתני' היינו זכות דמטה וכשינוייה דרבינא דמכריותא משמע מגינה לעולם ואילו מתני' קתני לכל המרכה ג' ש' ויראה לפקע"ד ליטב זה על פי מ"ש מוהר"ש יפה ז"ל בפ"ו לירושלמי כשמעתין דאמרו שם יש זכות תולה שנה א' מג' דכתי' לקלת ירחין י"ב יש זכות תולה כ"ש מאמנון ויהי לשתים ימים יש זכות תולה ג' ש' מאתאכ וישכונ"ג אין מלחמה בין הרם ובין ישראל כתב הרב ז"ל יש זכות לסוטה אחר ששתה שלא תמות מיד ומייתי דונמא מנ"ג והאחכ שתלה להם אחר שנזרה גזירה וכו' מאמנון לא ירעתי מה ראה מאמנון שהרי לא נזרה עליו גזירה כמו כנ"ג והאחכ ול"ל דתולה דקאמר היינו אחר מעשה העבירה אפי' בלא גזירה דהא תזינן כי לא כעשה פתנס הרעה מהרס ויש רשע מאריך כרעתו כמה שנים יותר מג' ש' ועכ"ל שיש זכות תולס יותר מג' ש' או ש' מאריך אפו כמה שנים כל שלא נזרה גזירה וכו' עכ"ל מכריו קראו למרנו שאם נזרה כבר הגזירה אזי יש זכות תולס שנה או כ' או ג' ותו לא אבל אם לא נזרה גזירה אזי יש זכות תולה שנים הרבה או אפילו בלא זכות מאריך אפיה דרופה עתידות ית"ש גלוי וידוע לפניו שעתיד לחזור בתשובה או משום זרעא מעליוא דעתיד למופק מניה או משו' איזה הטבה שעתיד לעשות וא"כ מליין למימר דמתני' נשום דלאתר גזירה היא שכבר שתה מים המרים אין זכות תולה יותר מג' ש' אבל בכריותא לפני גזירה היא משו"ה בין כמטה בין בתורה זכות תולה שנים רבות להגן מן היסורין :

ועוד אפשר לפקע"ד לומר ודלא כשיטת מוהרש"י אלא אפי' לאחר הגזירה יש זכות תולס רבות כשנים ופשיטא ודאי דלא משום שעשה מטה אחת פעם אחת ולא ישנה לו או משום שלמד פרק אחד או אפילו הלכה אחת היא שעמדה לו כל כך שנים מרובות כי זה לא יעלה על הדעת אלא ודאי לפי התמדה בעשיית המטה או בעסקו בתורה כך הרבה נתלתו להגן עליו על דרך מ"ש הרב תי"ט ז"ל אמתני' וז"ל יש זכות תולה שנה וכו' וכולסו זכות התורה אלא הכל לפי זכות שאינו רומה עושה לעושה מעט וכרתנן והכל לפי המעשה ע"כ הכי נמי כעלמא זכות תולס רבות כשנים לפי המעשה וזכיר גם כן מאי דאיתמר תו כשמעיין קודם סונייה שהכתתי לעיל אמאי דקתני יש לה זכות וכו' מני מתני' לא אבא יוסי בן חנן ולא ר"א בן ינחק איש כפר דרום ולא ר' ישמעאל דתניא אם יש לה זכות תולה לה ג' קדשים כדי הכרת העובר דברי אבא יוסי ב"ה ר"א ב"ז או' ט' ת' שנאמר ונקת ונזרעה זרע וכו' רי"א יב"ח ואע"פ שאין ראיה לרב זכר לרב רכתיו להן מלכה מלכי ישפר עליך וחטאוך בלדקה פרוק וכתיו בולא מטא על כ"כ מלכה וכתיו לקלת ירחין י"ב לעולם ה' ואשכח קרא דאמר ותני רכתיו כה אמר ה' על ג' פשעי ארוס ומאי

קולו של משה קול מצוה דרוש ב' רב

לפעמים אינו עוסק בה וכעידנה דלא עסיק בה לא מללא מן החטא אלא איזהו אשריו זה האיש אשר כבודו והנה יומם ולילה ותמיד מהרהר בה ולא סגי ד"ח בלא חורה והיה כעץ שהול על פלגו מים ואין מים אלא חורה אשר עי"כ פרוי יתן בעתו דסלקא ליה שמעתתא ד"ר וכשואליו אותו הלכה ככל מקום ומשיב ועי"ז ועליו לא יבול דלא יבול ליה ול"הר לפתחו ולהחטאו כי הקור' שמהרהר בה תמיד היא מלאתו מידי חטא וכל אשר יעשה בעבורה ה' ואת מלואו וילות ה' מלאתו כירו :

ג לזאת וטמון ברמ"ז כחלפת חלפת בתא אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' אשרי נולרי עדותיו בכל לב ידרשוהו חף לא פעלו עולם כדרכיו הלכו התם לויית פקודיך לשמור מאד רכונתו לומר אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' דעלה להם ע"ה וזכו לבקר תורה אכן לא לכל מי שזכה לתורה ראוי לזאת עליו אשרי דתישיב שמא בעידנה דלא עסיק בה ויתקפנו ילרו הלא למי זה אשרי נולרי עדותיו היה הקורה ככל לב ידרשוהו ותמיד מהרהר בלבו דכר חורה ולא סגי ד"ח בלא חורה כי האנשים האלה אשר זכו למעלה זו מלכד דמגינה עליהם החורה מן הפורענות חף לא פעלו עולם כדרכיך הלכו רע"ו החורה מוכטת לו שלא יחטא והגיע לפ"ד ניול מכולן ואם תאמר א"כ המלות מה היא סגולתם כפרט זה ולמאי מהגו ליה אמר אתה לויית פקודיך קדשנו במלותיך לשמור מאד לשמור את האדם מן הפורענות ויסורין דאגוני מגנא ומאד הם שומרים בין בעידנה דעסיק בה בין בעידנה דלא עסיק בה מגניתי היא :

ולקמיה נמי רמזה מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי מאויבי תחכמי מלותיך כי לעולם היא לי דמומר אמר מה אהבתי תורתך כי סגולתה דם ונשגב דאגונא מגנא ול"ה גס היא חף כתנאי כל היום היא שיחתי דמהרהר בה תמיד אבל לענין המלות מאויבי הרועים לוסרני ולפרע ממני תחכמי מלותיך ולא זכלו יגעו כי כי מגינה עלי מהיסודין ולא בעת עשייתו המלות דווקא כי לעולם היא לי בין בעידנה דעסיק בה בין בעי' דלא עסיק בה מגינה עלי :

ובזה יובן שני כתובים הבאים בקראי דאשת חיל עזו והדר לבושה ותשחק ליום אחרון פיה פתחה כחכמה ותורת חסד על לשונה וכבר ד"ל נתקשו מאי ותורת חסד וכי יש תורה שהינה של חסד ולררכיבו יתורן וידוע דר"ל דרשו פסוקי אשת חיל על התורה וקאמר דהתורה עזו והדר לבושה דכל העוסק בה מלכשתו קור וסדר דאינו כא לירו חטא כי תורתו משמרתו אך אינו מוכטת לו תמיד שלא יחטא כי אפשר שיתבטל הימנה ללורך פרנסתו וכעידנה דלא עסיק בה אינה מללת חף הימתי ותשחק כשהיה שח"ק הומר כריא לי שלא חטאתי שמחה לאיש ליום אחרון כדרכ חסיה הגיע לפ"ד ניול מכולן זה ת"ח ויום המיתה כרס חית לן דרכא אקיינא דחף כחיים חיותו וידוע קוי ולא יחטיא כהשר הוא זכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא כמר וזוהר וזוהר פיה פתחה כחכמה זה ת"ח שואליו אותו רבר סלכה ופיו פחה כחכמה כמשפט ובהלכה ורדאי ותורת חסד על לשונה ע"ד אגמרת לדיק העושה ע"פ הדין אבל תמיד העושה לפניו מש"ה זהו ותורת חסד שעושה תורתו כחסד דאם בשעה שפטי

ולא נקט כלשון אחר ועפ"ד נכון מאד רחנא דיון ס"ל כר"י דהמלה בעידנה דעסיק בה מגנא ומללא וכעי' דלא עסיק בה מגנא ולא מללא ותורה בין בעידנה דעסיק בה בין בעידנה דלא עסיק בה מגנא ומללא וזוהר אמר עמוד הקב"ה לעשות לו וחופה כנ"ע לכעלי מלות ר"ל המתעסקים תמיד במלות ואינם בטלים מעסק מלה דוגמת הכעל עם השקר ותמיד נקרא כעל וזהו בעלי מלות אלל בני תורה שעוסקים רחפילו אינם מתעסקים בה תדיר ולפעמים מתבטלים הימנה ללרכי תייהם ושוב חודרים על לימודם ולכן כשם יקרא בני חורה ולא בעלי חורה ושוו להרדי בעלי מלות לבני חורה דכמו דבתורה מגינה מן פורענות ומללת מן החטא הכי נמי בעלי מלות דעסקי תמיד במלה והיא אגוני מגנא והאולי מללא מן החטא ומש"ה עתור הקב"ה לעשות להם לו וחופה כנ"ע אלל בני חורה דשמורים הם מן החטא ואין בורם עון והיה לן נ' קראי כי כלל החכמה כלל הכסף הם בעלי מלות ולא תימא כי זה עיך בעוסקים במלה לכן הביא מקרא אחרונה וכת' אשרי הנוש יעשה זה המלה כדכתי' שומר שבת מחללו וזימר ירו מעשות כל דע וסיים עלה איזהו אשריו וכן ה"ם יחזיק בה שהוא מחזיק תמיד לקיים מלות וכן קרא דכתי' עץ חיים היה למחזיקים בה שחמיר מחזיקים לקיים מלותיה רע"כ הו"ל תמיד בעידנה דעסיק בה מוקרי ומשומר וכל מן החטא וזכה לתוה כנועם ה' :

אכן כהאי קרא דישעיה אשרי הנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו ושומר ירו מעשות כל דע נלע"ד לומר בנוכח אחרונה על פי שיטת מר זוטרא דפי' פ"ש דרביס זה ת"ח דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא וכתבו התוס' ו"ל תימא היהך ניול מכולן והלא לא ניול מיל"הר בעידנה דלא עסיק בה וי"ל ת"ח חרותו אומנותו ועוסק בה ומהרהר כל שעה ואינו הולך ד' אמות בלא תורה ע"כ מורה ובה רס"ל ז"ל רמר וזוטרא חית ליה כרכא דתורה בעידנה דלא עסיק בה מגנא אבל לא מללא ומש"ה הוכרחו לתרץ דכיון דהת"ה הגיע למעלה זו והלקא ליה שח"ד ודאי שתורתו אומנתו ולא סגי ד' אמות בלא תורה וזהו הנרמז בקראי אשרי הנוש יעשה זאת היא התורה כד"ל מפסוק זאת התורה ואשריו מי שזכה לכך חף מי זה האיש הנאמר עליו אשרי כשהוא בן אדם יחזיק בה דלא סגי ד"ח בלא תורה שתמיד מהרהר בה עי"כ זכה לאסוקי שח"ד כי מאחר שזכה לכך ראוי לומר עליו אשרי כי מעתה שומר שבת השקול כנגד כל התורה כולה מחללו ושומר ירו מעשות כל דע כי התורה חומה נשגבה היא לו להטילו מכל חטא והרי הגיע לשר' דרכים ניול מכולן :

ולזה רמו דהע"ה כחלפת ספרו אשרי האיש אשר לא הלך בעלמא רשעים וכו' כי אם כחורת ה' חשלו וכחורתו והנה יומם ולילה והיה כעץ שהול על פלגו מים אשר פרוי והן בעתו ועליו לא יבול וכל אשר יעשה וילות דקאמר אשרי האיש אשר לא הלך בעלמא רשעים וכו' וידע איניש כנפשיה ליוהר ולעמוד על משמרתו חף לא כל האדם נאמר עליו אשרי זה דאע"כ דנוהר כדרכו מ"מ אינו כעוה שלא יחטא ותני תנא חל תאמן בעלמך עד יום מותך דאפשר שיחזק עליו וי"הר ויכפנו לחטוא אלא על מי נאמר אשרי זה אשר לא הלך וכו' כי אם כחורת ה' חפלו זכה לבקר תורה רע"ו עסקו בתורה היה מלאתו מלחטוא ולא די לו זה כי

קורו של משה

קול מצוה דרוש ב'

מן הרין לעסוק בתורה שנפנה לזרכיו לעשות מלאכתו מהרהר כד"ת ולא סגי הא בלא תורה אז וראי מוכתת לו כימי תיוו שלא יבא לירי תע"ה כי תורתו משמרתו : **ומזה** יתבאר מק"ק דמלאכי סימן כ' ברייתו היתה אתו הקיוס והשלום והתנס לו מורה ויוראני ומפני שמי נחת הוא תורת אמת היתה כפיקו ועולה לה נמלא בשפתיו בשלום ובמיטור הלך אתי ורכים השיב מעון כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיו כי מלאך ה' נבואת הוא וכבר הוכח לעיל דרנב"י פי' מאי פ"ד זה ת"ת ויראת תט"א ונקדים עוד מהי דתנן כמ"ס' אבות כל המוכה את הרכים אין תע"ה ב"ע"י והנביא אומר ברייתו היתה אמו וזת התורה דכתי' בה ה"ס לא ברייתו וימס ולילה ומאחר דהתורה היתה אמו ובה לכתרה של תורה ובה לחיים והשלום כי תו הוא לדיק כמ"ס' ובנייהו ב"י איש תי דהלויקים קרויים תיים דע"י התורה טולו מן התע"ה והשלום נ"כ השלום לו שום מן השכר דמנינה עליו מן הפורע' ויסורין ולזה הקיוס והשלום נתונים דמה לוכ"ק אכתו קשה דכעירנ' דלה עסיק בתורה לא מלאה מן התע"ה לזה השיב דאית ג' טעמי להללתו תר"ה מורה ויורהו ומפני שמי נחת הוא כרנב"י דאם זכה לתורה והניע לפ"ד זו הוא יראה שמים אף כעירנא דלא עסיק בה מללתו מן התע"ה ועוד שנית תורת אמת היתה כפיקו דוכה להסקיו שא"ד ועולה לא נמלא בשפתיו שחורה דלא כהלכתא ומאחר שזכה למדרגתו זו וראי תורתו הומנתו ומהרהר בה המיד ויכה הכתוב הנ' ורכים השיב מעון כי מוכה את הרכים הוא ואין תע"ה ב"ע"י כי ש"כ ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיו ואין לך ענוכה את הרכים גדול מזה וה"כ מכל אילין טעמי לדיק וישר הו"ה כי מלאך ה' נבואת הוא מה מלאך ה' אין בו יכ"ה ואינו בא לירי תע"ה הכי נמי איסו מלאך ה' ה"ה :

ועל פי דרכינו נכאר מ"ס במגלת אסתר ותקרא אסתר להתך מסריסו המלך אשר העמיד לפניו ותטוהו אל מדרכי לרעת מה זה ועמ"ז וילא התך אל מדרכי אל רחוב העיר אשר לפני שער המלך ויגד לו מדרכי את כל אשר קרהו די"ל מה שלשון אומרת לרעת מה זה ועמ"ז ורז"ל הרנישו כמ"ד ראותה הקס לרעת מה זה ועמ"ז אמרה לו לך א"ל מוימיהם של ישראל לא באו ללרע כזאת שמא כפרו כזו אליו ואנוסו ושמת כפרו בלוחות דכתי' כהן מזה ומזה הם כתובים ואכתו קשה למה רמזה לו בלשון הוה שמא כפרו כזה אליו ואנוסו הול"ל שמא כפרו באלהיהם ולדרכינו נכון הוא דתנס דרז"ל דרשו ע"פ זה אליו ואנוסו התנאה לפניו כמטות טלוה נאה לולב נאה וכו' עוד נקדים מה שפירש מר זקני ה"ה כמוהר"מ גאלנטי זלה"ה מאמר רז"ל בקום עלינו אדם ולא מלך דהכונה היא לב מלך כיר ה' אל כל אשר יתפוז יטנו אבל שאר אדם בחיורי כרלון וקהללה ממנו נס גדול הוא ועלום ורב ז"ש בקום עלינו אדם לן יאוח להורות ולגדל את השבת דהטלנו מיר אדם ולא מלך דאילו היה מלך אין כ"כ שבת לנס זה דלכ מלך כיר ה' והם לא יתפוז ה' להמיתם מטה לב המלך עליהם לטובה אף הנס העלום הוא שהטלנו מיר אדם ולא מלך :

ובזה

נכון מארז"ל בילקוט קהלת שומר מורה לא ירע דבר רע שומר מורה זו אסתר שהיתה עסוקה כמטות כיעור תמץ ולא היתה יודעת ברעתו של המן ועת ומשפט ידע לב חכם זה מדרכי ומררכי ידע וקשה הרבר וכי משום שהיתה עסוקה כמטות כיעור תמץ לא שמיע לה כל אותה הרעשה והא והעור שזן נכוכה ומשום טורדה זו לא נשמע אליה קול רעש גדול ותו ק' לפי דרשה זו וכי מדרכי הלויק מתרשל הוה כמטות זו ת"ו עד ששמע ולדרכינו אתו שפיר דורא ידעה לה אסתר הדרקת מכל אותה הגוירה דהמן הרשע אלא דאיהי סברה דלא תשתין אנתנא להם ולנוירתם שהיו וראי מטוי כיר ישראל מטות הרבה רבו למעלה ואפי' דיקנים שכין מלאים מטות כרמון וכ"ש שיש כידם נ"כ עסק תורה וה"כ התורה והמטות מגוונים הם כתרים בפני הפור' ולכן שומר מורה זו אסתר שהיתה עסוקה כמטות כיעור תמץ ותכיכה מורה כשעתה וכולה היא שתנן לא ירע דבר רע לא ירעה ברעתו של המן דיוקא דהרס הוא ולחלק בין עונשו שמים לבחירו כרלון אבל עת ומשפט ירע לב חכם זה מדרכי ידע לשלונו דכל זה לא נאמר אלא כעונשו שמים אבל כהרס שהוא בחירו זה דבר אחר ואין סומכין על הנס :

וזדו

הנרמו כקראין ותקרא אסתר להתך ותטוהו אל מדרכי לרעת מה זה ועמ"ז אמרה לו מוימיהם של ישראל לא באו ללרע כזאת שהרי לא יכלר מהם מהיות כידם מטות רבות ואפי' דיקנים שכין מלאים מטות כרמון ומלכד עסק התורה ומגוונים מן הפורע' אפי' כעירנא דלא עסקי בהו אליבא דב"ע וה"כ מה כל התדרה הזאת אשר תדרת אלינו ואין לי לומר שכפרו כזה אליו ואנוסו התנאה לפניו כמטות ובטלו המטות ופרקו עול כשאע כנפש רמעתם אין המטות שעשו לשעבר מגוונות עליהם ושמת כפרו נ"כ בלוחות דכתי' בהו מזה ומזה הם כתובים ופרקו עול תורה מעל לוארם כמזיד ללא לורך ומש"ה אין כידם עוד שום מעשה להגין עליהם ויגד לו מדרכי את כל אשר קרהו אמר לו לא כיונה יפס להלכה דחילולא וחם שישר' עכרו תך ספרו ברית אלא תילוק גדול איבא הכא כי לא נאמרו

ומן האמור בענין בין נכין דרשת רז"ל בילקוט ע"פ ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים מאי רפידים איתים אומרים אין רפידים אלא רפיון ידים לפי שרלו וידיהם מר"ת לכך בא שונא עליהם וקשה דאכתו למה זה בא עמלק רטועה קשה ואפי' לא היו עוסקים אז בתורה הרי הליבא דכ"ע תורה אף כעירנא דלא עסיק בה מגינה מן הפורע' וה"כ מה שעסקו ככר בתורה הו"ל להגין עליהם ועל פי מ"ס לעיל משם הרב הקדוש ארזי אבי זלה"ה אתי שפיר דהא דתורה מגינה אף כעירנא דלא עסיק בה היינו כשנתכטל ללרעו לעשות מלאכתו אבל אם כיוטל כשהת כנפש היינו עווכה ללא לורך אז הינה מגינה ולזה רמזו ז"ל כלשונם הטבור רכאו אחרים לחרץ למאי דשזיל ר' תנינא בדיק בשמא מאי רפידים למה נקראת ע"ש זה ועמד יש לרויק אמאי הילטרדיק קרא למימר וילחם עם ישראל ברפידים והלא לעי' מניה כתי' ויחטו ברפידים לכן אמרו אין רפידים אלא לשון רפיון ידים שרפו ידיהם מן התורה ולא נקטו על שלא עסקו בתורה אלא דהוה אפשר לומר שהיו טרודים בעסקם ולא עסקו בחירויתא לכן אמרו שרפו ודיהם מן התורה דאף כעת שלא היו עוסקים בלורכס רפו ודיהם מן התורה וקרא עלמנו היהו מוקיב לה ויהו מפרק לה ויכה עמלק וילחם עם ישראל וה"ת למה לא הגין עליהם זכות תורה אם כעירנא דלא עסיק בה ולזה תירץ שאני הכא שהיו ברפידים שרפו ודיהם מן התורה כשאע ונפש ללא לורך וכל כי האי גוונא אין התורה מגינה :

קולו של משה

קול מצוה דרוש ב'

רג

נאמרו כל הדברים אלה בעונשי שמים אבל ה'רם שהוא כחירו ברטון וכ"ש שהוא נין עמלק זרעא בישא על זה אין סימכון על הנס :

הרשע כטענה זו כל לפני אשורוש להטעים רביו למלך שאמרו רז"ל במרשס הוכח כולקוטו ישנו עם אחר ישנים הם מן המלות וקשה וכי אפוטרופוס למלכו של עולם נחנהו לכקש עליהם אם מקוימין מלתיו הם לא ומה חכמה היה זו אלא על פי ההמור מכוחר מאליו דתשורוש ר"ל לא יכלת להו כי לא יכלר מהם מלות ומ"ט ומנינים הם עליהם מן הפורע' אפי' בעירנה רלע עסקי בהו ואתה תלע בפתי נפש לכן השיבו אותי רשע ישנים הם מן המלות ולא אמרו דמנינים עליהם אלא כשבוטלים לטורף לעשות מלאכתם ואחר בלות טררתם חוזרים למעשהם הטובים אבל הלו ישנים הם מן המלות כהרם הושן שלע יזכור עור מעניונו העולם הזה כלל וכך הם לא יזכרו ולא יפקדו על לבם עור מעשה המלות ואפי' בלא לורף וכל כי האו אינה מנינה עליהם עור זכות שום מלוא :

קול צעקה דרוש א'

במדרש איכה מלינו שסילוקן של לריקים קשה לפני הקב"ה יותר מק' תוכחות חסר ב' שבמסנה תורה ומתרכין כ"המק בתוכחות כתיב וספלה ה' את מכותך ובתרכין כ"המק כתיב ותרר פלאים ובסילוקן ש"ל כתיב לכן בה אמר ה' הנני ויוסף את העם הזה ספלה ופלה וכל כך למה ואברה חכמת חכמיו ובינת נכוניו תסתתר :

יגדל

המספד ויתאבלו העם כי נת נפשיה רדב ההוא יומא רלי זעפא נורא יקרתא אשתא למירתא רבריא הויקא . חסם שמת און לנו תמורתו הדרוק אכד לדרו אכד יוס מר לורח בוקה ומבוקה ומבולקס . תיוכה רמיה אקרקפתא רנכדי הכתוב קבעו תוכה לספרה לל'רה ולככותה נהי כבי חמרורים קול לעקה . עיני כל ישראל כנחלים נטווי מכ"ה נהרות הללו בעלי כדון הללו בעלי חכיות ככי והנקה . מקרע תקרעוניה איש מעילו הכל קרעוין ואף לא מתאון וישמה לחקה . כאשר בא הדבר כפ' ואלו מגלחין דף כ"ו ת"ר ואלו קרעים שאין מתאון . הקרע על אכיו ועל אמו ועל רבו שלמרו תורה ועל נשיא ועל אכ"ד ועל שמועות הרעות ועל כרכת ה' ועל ס"ה שנסרף וכולו אכיו ואמו זרבו שלמדו תורה מנלן דכתיב ואלישע ראה וקול מלעק אכיו אכיו הכי ישראל ופרשו אכיו אכיו זה אכיו ואמו דככי ישראל ופרשו זה דכו שלמרו תורה וכולו ולא מתאון מנלן דכתיב ויחוק כבדיו ויקרעם לשנים קרעים ממשמע שנאמר ויקרעם איני יודע שלב' הלא מלמד שקרעים ועומדים לב' לעולם נשיא ואכ"ד ושמעות רעות מנלן דכתי' ויחוק דור כבדיו ויקרעם וגם כל ההנשים אשר אתו ויספרו ויכבו וילמו עד הערב על שאלו ועל יהונתן בנו ועל עם ה' ועל בית ישראל שאלו זה נשיא יהונתן זה אכ"ד עם ה' ועל בית ישראל אלו שמועות הרעות על כרכת ה' מנלן דכתיב ויבא הליקים בן חלקיה אשר גבל הכית ושכנת הסופר ויואח בן הסף המזכיר אל חזקיהו קרעו בגדים ולא מתאון מנלן אחיה קריעם קריעה ע"כ ופירש"י ז"ל אחיה קרע קרע מדור ע"כ ועון רואה דפירש"י ז"ל תמוה שהיו מקרא דרור אינו נראה אלא על חוב הקריעה על נשיא ואכ"ד וש"הר הכל לשאין מתאון ליכא שום ראה מקרא דרור דהא לא כתי' אלא ויחוק דור כבדיו ויקרעם וליכא ילפוחא מניס דאינו מתאנה ולא הו"ל לפרש אלא אחיה קריעם קריעה מאלישע דמדכתיב לשנים קרעים יתורה ילפונן שאין מתאון ובסנהדרין דף ס' בהריא אמרו דקריעה קריעה מלישע דכתי' הש"ס התם קרעוין אכרכת ה' מנלן והייתי קרא רהליקים קרעו בגדים וכי תו ולא מתאון מנלן אחיה קריעה קריעה כתי' הכא קרעו בגדים וכתיב התם ואלישע ובגלי לב' קרעים וא"כ הוכי פירש"י כסונין קריעה קריעה מדור והרבה על כורחין לומר דעל נשיא ואכ"ד וש"הר דאין מתאון ילפינן לס מהאי ג"ש דקריעה קריעה והע"ג רהש"ס לא קאמר עליוהו האו ג"ש אלא כתי' דאייתי קרא דהליקים דכרכת ה' קיוכ לקרע

והמן הרשע כטענה זו כל לפני אשורוש להטעים רביו למלך שאמרו רז"ל במרשס הוכח כולקוטו ישנו עם אחר ישנים הם מן המלות וקשה וכי אפוטרופוס למלכו של עולם נחנהו לכקש עליהם אם מקוימין מלתיו הם לא ומה חכמה היה זו אלא על פי ההמור מכוחר מאליו דתשורוש ר"ל לא יכלת להו כי לא יכלר מהם מלות ומ"ט ומנינים הם עליהם מן הפורע' אפי' בעירנה רלע עסקי בהו ואתה תלע בפתי נפש לכן השיבו אותי רשע ישנים הם מן המלות ולא אמרו דמנינים עליהם אלא כשבוטלים לטורף לעשות מלאכתם ואחר בלות טררתם חוזרים למעשהם הטובים אבל הלו ישנים הם מן המלות כהרם הושן שלע יזכור עור מעניונו העולם הזה כלל וכך הם לא יזכרו ולא יפקדו על לבם עור מעשה המלות ואפי' בלא לורף וכל כי האו אינה מנינה עליהם עור זכות שום מלוא :

וזהו הגרמז בדבריו רז"ל בפ"ק דמגילה כשהלך המן אל מלרכי להכישו בלבוש מלכות ומלוא כתפלה כשגמר ותלמידיו לפניו ר"ל במאו עסקיותו ר"ל דכי הוה בית מקדשא קיוס דחמנא אמר מאן דמנרב מנחה ליתוי מלויא קומלא ממנה וליקטיר ע"ג מרכתא וליכפר ליה ר"ל אתא מלא קומלא רמנחה דידכו ודכו ר"ל הלפי ככרי כספא דההוא גברה וקשה טת מראות עיניו כמה מלת ומ"ט שהיו עושין ישר' בגלותם מידו יוס כיומו ולא מלא להם כי הם קומין המנחה אלא דההוא רשע עיניו הטעמו ואמר אויב דישראל בגלותן ת"ו בטלו את המלות בשאט כנפש ומענה אפי' עשו לשעבר מלות כרכה אינם מנינות עליהם אך כשא"ל מלות קמיילת המנחה אמר הוה שעמדה לכס המלוא זו לא בטולה מרטונס אלא כהכרת כי בעו"הר נחרב כ"המק ומה בידם לעשות ולכן ר"ל כי עתה נתת רעתך ראתה מלא קומלא רמנחה דידכו ודכו לוי' אלפי ככרי כסף דההוא גברא :

ובקנין אנכ מן האמור כסיוניא זו בין נכין מ"ס רבים אומרים לנפשו אין ישועתה לו כאלהים סלה ואתה ה' מגן בעדי כבורי ומדים ראשי דלריכים לדעת מה היתה להם לומר אין ישועתה לו וכמה דחה טענתם האמנם כבר העתקנו בריש אמיר השלום כריותא דר' מנתס כ"ו ד"א עבירה מככת מלוא ואין עבירה מככת תורה ופירש"י עבירה מככת שר מלוא ואין עבירה מככת שר מי שעסק בתורה קודם לכן ואמ"ר ווסף דרשיה ר"מ ב"י להאי קרא כי סיני ואלמלא ררשוה דואג ואחיתופל הכי לא רדפו כתי' דור דכתי' לאמר אלהים עזבו וכו' מאו דרוש ולא יראה כך ערות רבר ושכ מתחריך והם אינם יודעים שעבירת מככת מלוא ואין עבירה מככת תורה ופירש"י לאמר אלהים עזבו כך הו' או' עליו אלהים עזבו שכל על א"ה והין אנו נענשים עליו דרפו ותפשוהו כי אין מליל אין לו זכות שיולנו שהעבירה ככתה וכוותיו :

ובז"ו רבים אומרים אין ישועתה לו כאלהים סלה שקבע לו שר על מעשו הטובים כי כבר כח על א"ה ועבורם ככתה שר מעשו ומענה אין דמו נדרש כשנהרגו כי אין לו מליל ממעשו אלו דכירוס לכן ואתה ה' מגן בעדי שהככת כי נר מלוא ותורה אור ועבירה מככת מלוא קדומה לנר אכל אין

קורו של משה קול צעקה דרוש א'

לקרוע כעני דאין מתאחזין מנ' ולהיותו ג' ש' ל' דהש"ס סמך בכניסתו ואכ"ר ושמ"ר אמאי דבעי למימר לקמיה על כרכת ס' וקנ"ש אחרויהו קאי דסא בקרא דוד ליכא שום הוכחה דאין מתאחזין וכן כתב הרא"ש ו"ל בהרוא כסוגיון ו"ל נשיא ואכ"ר ושמ"ר דאין מתאחזין ילפינן ויחזק ויקרעם מאלישע :

אלא

שראיתו לו ו"ל שם דברים קשים לפקע"ר שכתב ו"ל ברכת ס' מנלן דכתוב ויכח אלוקים וכו' קרועי כנדים ודאין מתאחזין נ"ל דכת' קרועי כנדים דמשמע קרועים ועומדים לעולם ע"כ והש"ס דכסוגיון דידן בעו ברכת ס' מנלן ואיתו קרא דאלוקים וסב' בעו ולא מתאחזין מנלן התייה קריעה קריעה משמע דהג"ש קאמר לה הש"ס אברכת ס' דמכאן ילפינן דאין מתאחזין והיכי קאמר דמתיבת קרועי דוויקין לה ואפי' נימא דנירסקו כש"ס הופכה מתטייה דכתלה איתו אכשור ואכ"ר ושמ"ר מקרא דוד והדר בעו לרכו שלמרו תורה והדר איתו ג' ש' דקרועים קריעה והדר בעו אברכת ה' ואיתו קרה דאלוקים כנראה נסדר לשונו ומשמע ליה דלא איתו הנ"ש אלא לרכו שלמרו תורה אכתי קשה דנס ברכת ס' שפיר ילפינן מסג"ש ועדיף טפי מלמימר דדיוק לה מדיוקא דקרועי דאיכא למרתו כנקל והיכרא דכתבו בתוס' כד"ס איתו קרועים קריעה תימה א"כ נילף כל קרועי שלא יתאחו מקריעה קריעה ושמה לא מסתבר ליה ע"כ מ"מ נראה דכוונת התוס' להקשות על שאר קרועים דנילף כמו בהו דלא מתאחזין ועכידו רבנן דמשכ"ו דלא מסתבר באינד קרועים דקילי כינהו והגם בכסוגיון דסנסדרין בר"ס איתו קריעה קריעה לא משנו מירי הבא מתרנו לה דאינד קילו כרס קרועים דתמירי שפיר ילפינן וכרכת ס' מי זוטרי הוה ודאי דעדיף מרבו ואמאי לא נילף לה מג"ש ולא לדחוק נפשים מדיוקא דקרועי וכו' קשה דהש"ס כסנסדרין בהרוא קאמר אברכת ה' דילפינן דלא מתאחזין מג"ש מאלישע ולריך לוי ישוב :

תו

איתא בש"ס ס"ט שנשרף מנלן דכת' ויהי בקרא יהודי שלש דלתות וארכעם ויקרעם כתער הסופר והש"ך על האש אשר על האח מאו שלש דלתות ור' א"ל ליהויקיים כתב ורמיה ספר קינות א"ל מה כת' ביה איכה ושכה בדר א"ל מלכה הנה ופירש"י ואמלכה לא כת' כלום וכן בכס תככה גלתה יסורה דדני לון א"ל הוה לרוא לראש א"ל מאן אמרה כי ת' הונה מיר קדר כל אזכרות שכה ושרפן באש ותינו דכת' ולא פחדו ולא קרעו בגדיהם מכלל דבעו למקדע אמ"ר סלבו אמ"ר הוה הרואה ס"ט שנקרע חייב לקרוע כ' שתי קריעות אחד על הגויל ואחד על הכתב שנאמר אחרי שרף המלך את המגילת ואת הרברים וכתב הרא"ש ו"ל וכו' וידעינן מקרא עיקר קריעה הוה דאיתו מתאחה ילפי' מק"ו כיון דעל לומדיה אינו מתאחה עלוה לכ"ס אבל עיקר קריעה לא ילפינן מלומדיה כדאמר במכות כמה טפשי הנו דקיימי מקמו ס"ט ומקמו גברא רכה לא קיימי ע"כ והקשו מכוזר בדבריו ו"ל ראשונה אמאי לריכוין להו ילפתא דלומדיה כיון דאיכא למרחי דלומדיה עדיפו מס"ט כמ"ש רכה כמה טפשי דקיימי מקמו ס"ט ולא קיימי מקמי גברא רכה ועדיף טפי הו"ל דילפינן לה כג"ש דקרועה קריעה מאלישע וזאת טיית דברי הרב ו"ל סתראי טינה רכישה קאמר דכיון דאית לן עיקר קריעה מקרה הוה

דלא מתאחזין ילפינן מק"ו מלומדיה א"כ פשוטא ליה דס"ט עדיף מגברא רכה. וא"כ סת' דת' דכריו כחוק כ"ד קריעה לא סוף ילפינן מלומדיה דסוף אמיתא לומדיה עדיפי מההיא דרכא ולו אפשר לפקע"ר לתרן על פי ע"ש הר"ן ו"ל משם התוס' לתרן להסוף דומייה דמקמו דכמכות אמר רבא כמה טפשי סבך אינשו דקיימי מקמי ס"ט ולא קיימי מקמי גברא רכה דאלו כס"ח כתיב מ' יכטו והסוף דכין וכלויה חרא מסכה משמ' דגברא רכה עדיף מס"ט ואלו בקידושין אמרו אבעייה לסו מהו מפני ס"ט ר' חלקיה ור' סימון ור' אלעזר אמרו ק"ו מפני לומדיה עומדים מפניה לכ"ס משמע דס"ט עדיף ותירוטו דלעולם אפי' רבא מורה דס"ט עדיף וקרהם טפשים רכיון דלית לן ילפתא למיק' מקמו ס"ט אלא מק"ו מלומדיה ואינהו דלא קיימי מקמו לומדיה ה"כ מהובא תתי לכו חובבא למקום מקמי ס"ט ומש"ה קיהם טפשים ע"כ והגם עין רהם דסירין זה יש בו מן הדוסק דסא רבא קה וסיב טעמא דאלו כס"ט כתיב מ' יכטו ואסוף רבנן וכלויה חרא רמנה נראה דגברא רכה עדיף מס"ט דגרעו ומוסיפו רבנן כדאומיותא ומש"ה ס"ל להרא"ש דאלו לא הו"ל קרא למילף מניה לקריעה לס"ט הוה אמרינן דגברא רכה עדיף כפשט דברי רבא ולא קו"ל כר' חלקיה ור"ס ור"א דס"ל דס"ט עדיף דברי רבא דפלוג והוה כתרא סלכתא כותיה ואין כאן קו' למילף מניה אבל השתא דאשכחן דקרא בעדיף טובא כבוד תורה דלאו דווקא ס"ט גמור הלא אפי' פרשתא חרא ולא סני בקריעה חרא הלא בעי כ' קריעות אחת על הגויל והתא על סכתא משא"כ בגברא רכה דווקא כסולוקו בעו קריעה אבל בחסרון אבר אחר ממנו אין חיוב קריעה ונס לא חיובו כ' קריעות אע"ג דדמי לס"ט דאית ביה גויל וכתב הכי נמו בגברא רכה הית ביה סולוק נוק וכשמה מוכת מזה דס"ט עדיף ועל כרחין לשנוי דברי רבא כדמשני התוס' דקראם טפשים דללמד קיימי ולמלמד לא קיימי ואז ליכא חיוב קימה בגברא רכה מהיכא תתי לס"ט ומאי דסיים רבא דכס"ט כת' מ' יכטו וכו' ע"כ לדחוקי כפשוטו דלאו למימרא דגברא רכה עדיף אלא דלא תימא דמאי אסנו לן רבנן כי אלה הקאים והמשפטים כס"ט כתיב לכן אמר רבא כי רב מאר לורך הסכמים ואלמלא הוה סו דברו תורה כדכרו הספר התוס' אכל לעולם ס"ט עדיף וכמ"ש הר"ן שם משמא דנפשים אמור מעתה שפיר ילפינן דאין מתאחזין כס"ט מק"ו מלומדוס דעתה הכרתנו שפיר דס"ט עדיף מגברא רכה :

והרב

החסיד מוסרי אלנאזו ו"ל כשמע יעקב ס' קולדת ייטב לשון הרא"ש הלז ע"פ מה שתי' למה שהקשה מהר"ש אלנאזו ו"ל לת' מוס"ר סרו"ף ו"ל כסחירת כ' מאמרים האמורים דרכא איורי בעיננא דעסיק בה וזו גברא רכה עדיף ובקדושוין איורי בעיננא רלא עסיק בה דס"ט עדיף ופריך ליה מהר"ש ה' מלשון הרא"ש דקאמר דלא הוה ילפינן קריעה לס"ט מגברא רכה דגברא רכה עדיף והרי התם כשעת מיתה ולא עסיק בה ותיריך הרב ס' ע"פ מאי דאיתמר בפ"ק דמגילה תנ"ה כהניס בעבודתם וכו' כולן כולן מעבדותם וכו' לשימוע מ"מ מכאן סמכו של כות ר' שמכטלין ת"ת וכו' לשימוע מ"מ ועבורה חמורה את"ת והכתיב ויהי כסותם ופושע כוידתו וכו' עתה באתי ל"ק הוה דתייר הוה דרביס דזיחיד קיל והתנן כגוש כמער מענות אכל לא מטפחות בד"ח חנוכה ופורים מענות ומטפחות

הרכ הנכח ז"ל כפ' זה דאפי' שעדים שחלקו בכבוד לארזון עשה להם נס ונכחו זלא שלטו בהם אחיב ומלכה ושדיה כנוים הם ה"ח כי מלכום ימלכו כי שרים ישורו ולא יעשה להם נס. כרי הללם וכ'ת זמאי מתעב והלא זה הוא הדרך דעבודה חמירא מת"ח ושערים העשויים למקדש העשו לעבודה חמירי מלדיקים העשויים לת"ח לזם תירץ אין תורה הכא שאני דמעמם שהלכו כשבי ידיהם מסולקות מעסק התורה והיא נטלת מהם והו"ל ככבוד תורה דשעת מיתת דנטילתה כנתינתה נס כביאוי לא מלאו עוד חזון מה' שהרי ישבו להרץ ידמו זקני בת זיון ונטל מהם טעם תורה וכל שהוא סילוק תורה עריף מת"ח ועבודה וז"כ מן הדאוי היה לעשות להם נס ק"ז משערים :

באופן

החרת י"ל בקראי דסלה כל אכירי בהקדים מ"ש הרב קול יעקב ז"ל דרוש כ"ט משם ה"ה מוהר"י הכהן ז"ל שפי' פסוקים על זה היה דוח לבנו על אלה חשבו עינינו והנמשכים על פי מאמר הנלכ פתח השער דקשה סילוקן ש"ל לפני הקב"ה יותר מחרכן כ"המק' ובעמא טעים לזה דכרכן כ"המק' הגם הלוס העלתה השכינה למעלה מ"מ ממקומו ופן כרחמיו לעמו ומה גם שכינה לא זז ממקומו ונעדר משפ"כ בהעדר הלדיקים כי אין לנו תמורתם ונעדר טובתם ומנינם מכל וכל וכזה פו' על זק דהיינו חרכן סכית היה דוח לבנו ככאכ לכ לחוד אבל על אלה סילוקן ש"ל חשכו עינינו וזה לע"ד הגדול יע"ש כ"כנלע"ד דטעם זה עלמו רמוזהו רז"ל במאמר גופיה רסויס וכ"כ למה ואברהם חכמת חכמיו וכינת ככוניו תסתתר הכל רכבו העפרשים ז"ל היו תמהו"ם דמאיו קא מותב ומאיו משני ועפ"י דכרי הרב ז"ל הן הדברים שנתכונו להם דז"ל דאחר דעיתוי ראש מקדש דקשה סילוקן ש"ל יותר מחרכן כ"המק' עלם קא מתמם וכ"כ למה דאררבה סברה היא לומר חרכן סכית חמיר לן דעל אחת כמה וכמה העדר טובה וברכה איתרע לן מלכד ביטול העבודה והיהו מפרק לה ואברהם חכמת חכמיו וכולי דכשלא חרכן כ"המק' הגם דנסתלקה שכינה עכ"ז משגיח מן החלונות מנין מן החרכים אבל כסילוקן ש"ל אברהם חכמתם ומנינם שהיו מגויס על הרור נאספו מנו ומש"ה קשה קמיה דקב"ה יותר מחרכן סכית :

ובזה

נכח לביאור קראון דכבר כתבנו לעיל דקרא' דממרום שלח אש על שריפת בית אלסינו נאמר ומש"ה נתנני שוממה כי שמש הר לזון כל היום דוח עיני דאכה הך זו דעה חולה מר ממות דסילם כל אכירי הן הם הלדיקים גאוני עולם קרא עליו יום מועד לשכור בחורי בחורים מננונתם רנה של תורה על אלה הם הלדיקים אתי כוכים עיוני עיני וודם מוס ביחד שאת ממה שרריך להוריד דמענות על חרכן כ"המק' כי על סילוקן ש"ל הורידו כנאל דמענה ואגריל מדורת בית המוקד וכי תימא וכל כך למה ואררבה חרכן סכית יש להתמרמד עליו כיותר לו"א כי רחק ממני מנחם משיב נפשו הן הם הלדיקים שהיו משיכי נפשו כוכותם והיו לי למנן ולנה ועמה נתיחקו ממני סנו המם למנוחות עזבו אחתו לאנחות משא"כ כחרכן סכית כי משולם לה זזה שכינה מכותל מערבי ומלא כל הארץ כבודו :

ועוד

נלע"ד לומר במאמרין בהא דקאמר וב"כ למה וכולי על פי מ"ש מהרש"א ז"ל כס' אהבת עולם דקב"ה על מה דאיתמר כמ"ק רכ"ה א"ל

ומטענות אכל לה מקוננות. ואמ"ר כ"ר הונא אין מועד כפני ת"ח כ"ש חטובה ובורים ופי' הקום' שמוחר להשירים. אע"ג דמבטל. ממקרה מגילה אלמה ת"ח חמיר ממ"מ. ומשני כבוד תורה קאמרת. כבוד תורה דוחיר חמיר ת"ח דוחיר קיל ע"כ מפורש וולא מסוגיא זו דכבוד תורה דשעת מיתה דהוי נטילתה בעין נתינתה חמיר טובא ועריף אף מעבודה ומת"ח כשהוא. לומר דת"ח ועבודה מבטלין מפני מ"מ ועכ"ז דוחין מ"מ מפני כבוד תורה דשעת מיתה ומש"ה קאמר הרא"ש דעיקר קריעה לא ילפי' מלומדו מההיא. רבבא דאפי' ת"ח כעבודה דעסיק בה עריף מס"ח כ"ש כבוד תורה דשעת מיתה דעריף מת"ח דעסיק בה דליהוי עריף מס"ח וכזה יושב גם ללשון הרא"ש דקריעה לא ילפינן מגברא רבא דהוי כבוד תורה דשעת מיתה ועריף מס"ח קאמור אבל שאין מתאחזין דהוי מילתא דמתעברה כתר הני ואלה כפני המת אינו נכנס בסוג כבוד תורה דשעת מיתה ופדר דינא כת"ח כשעה שאינו כפניו וס"ת עריף ושפיר ילפי' מק"ז מפני לומדו הן מתאחזין מפניה לכ"ש זה"ד הרב יע"ש כ"קטיון מהכא דכבוד תורה דשעת מיתה עריף מת"ח ועריף מעבודה בית אלהינו דמשום מ"מ מבטלין עבודה וכ"ש ת"ח ומשום כבוד תורה דשעת מיתה דוחין מ"מ :

ועפ"ז

בין נכון דכרי ירמיה הכיאי. ע"ה בקינחו סלה כל אכירי ה' בקרכי קרא עליו מועד לשכור כחורי וכולי על אלה אתי כוכיה עיוני עיני וודם מוס כי רחק ממני מנחם משיב נפשו הני בני שוממי' כי גבר אחיב דקשה הרבד כנתינת טעם זה דקויב כי רחק ממני מנחם משיב נפשו כי סותר נמשך הקודם דמהמשך הכתוב נראה העל סילוקן של לדיקים מגריל מדורת בית המוקד דקאמר סלה כל אכירי ורח"ל אכירי לכ אלו לדיקים ועליהו מקונו על אלה אתי כוכים א"כ היכי יהיב טעמא כי רחק ממני מנחם דמשמע דעל הרחקת המנחם יתן את קולו ככבי ועפ"י ה"ע"ן דמיושא קאמר ממרום שלח אש בעלמותיו ודרז"ל מקרא זה על שריפת בית אלהינו דמן השמים שלח אש והכעיר את הכעירים הנית אש בליון ועל זה נתנני שוממה כל היום דוח ועוד זאת מולא הני מר ממות דסלה כל אכירי הן הן לדיקי עולם ה' בקרכי קרא עליו מועד לשכור כחורי על אלה הלדיקים אתי כוכים אמר ככבי ואש מתלקחת יותר מחרכן כה"מק' וכ"ת וכל כך למה ואררבה כך היא המדה דעל כ"המק' ה"ל להעורר ככבי והמר עליו דהוא עריף מת"ח דהא עיקר כ"המק' עשו לעבודה וקי"ל עבודה חמירה מת"ח וכ"ש כ"המק' דעיקרו לעבודה דחמיר מלדיקים דעיקרן לת"ח לזה תירץ דהכא שאני ופשיטא דלדיקים חמירי מב"המק' שהרי כמאורע סילוקן ש"ל רחק ממני מנחם הלדיקים שהיו מנחמים אותו ומנחין אותו כדרך ישרם והלריק היה משיב נפשו לדרך אמת ועמה כסילוקן הו"ל כבוד תורה דשעת מיתה וכל כי ה"הו כל חמיר"ה מעבודה ות"ח וכ"המק' והיו כניס שוממים מאין לדיקים כי נכר אחיב וטרף והין מלול וכל שהוא כבוד תורה דשעת מיתה תוכה עליו למרר ככבי יותר מחרכן כ"המק' :

ג

כזה יובן מ"ש טבעו כהרץ שעדיה אבר ושכר בריחים מלכה ושדיה כנוים הן תורה גם כביאוי לא מלאו חזון מה' ישבו להרץ ידמו זקני בת זיון דכל רכני המפרשים ז"ל היו תמהים במאמרו הן תורה דמה היה הכונה ועפ"י יכא הוטב דכבר נודע מ"ש

קולו של משה קול צעקה דרוש א'

לי וכו' שהיה רועה נאמן אשר כדברו מעדו כ ערבו"ם רכר ומנהיג לדור ועתה זהו סתרון שנחסר רכרי פי לדיק ומעתה מי יקום לי עם מרעים וכולי ושמים היו בזיון וא' אכר חסיר מן הארץ ראש ים לבכות אכירה כסילוק החסיר מן הארץ ר"ל דהארץ היא שאיכרה וחסרה את החסיר אבל הוא גופיה אין לבכות עליו ח"ו עס אכרה דאדרכה נוסע הוא למנוחות ותען הארץ וחאמר לשמים כי לא נכון הדבר שאמרת בקינתך רהגם רכוונתך רחיה אבל רכריך אינם נכוחים כי השומע ישמע דקראת עס אכרה על החסיר ולא טוב הדבר אך אם יש לומר סדר קינות כלשון קזה ויש' כארס אין הדיוק והיש' נסתלק מן הארץ ואינו להגן בזכותו על הארס כי לקח אותו אלהים לשבון כבוד הארץ החיים :

קול שרים דרוש א'

איחמר כאגרתא עכרים היונו לפרעה ויולאו ה' אלהינו משס כיר חזקה וכורע נטויה ואלו לא הוליא הקב"ה את אבותינו ממארים עדיין אנו וכינו וכו' בנינו משועבדים היונו לפרעה במל' ואפי' כולנו חכמים כולנו נכונים - כולנו יודעים את הקורה מנה עלינו לספר ביוליא מנאים וכל המרכה לספר ביוליא מנאים הרוזה משוכח :

כל ישראל מנאים ועושה למען ספר תהלות ה' בקטון כגדול שלמים וכן רבים אחד חכם רבי ל' וקרוי יודו לה' ספרו כשמחה וכשירים מדבר רכרו אינני וכל המרכה לספר נותנין לו את השבח רב גובריה : כל פעל ה' בארץ חס הני"ם את עבריו על הנסים ועל הנפלאות פתח כהללה ויתפוללו הררי - קביט זרחה ישראל למטה למרמס טעוט חולות עכרים לעכרים כעברא קמי מאריה : רשום אותו כרכילה ולילה כיום עשוק ורזץ כאמת הכנין והנוגסים אלים לענות נפש והא קא חזינן רמענ' יבעתוהו כמדירו : וס' אומר ער אומת ליטטער ולוול כירי אדונים קאים מכים זעונשים תא ונעכרים - שלח משה עברו למיקס קמי מלכא ורכר דבר קורש ישראל לה' זס העס ל' הוה קב"ה תבע כוקריה - שלח תשלח כרא כוכרא וליעביד עבודתא מלאכת שמים ויעלו עולות דבר שכוחה חוכת הנוף אקרקפתא רגברי : כאשר כה הרבר מעורס כמק"ק והמה ככתובים כס' שמות וז' ואחר כלא משה ואהרן ויאמרו אל פרעס כה אמר ה' אלהי ישראל שלח את עמו ויחוגו לו כמדבר ויהמר פרעה מי ה' אשר אשמע בקולו לשלח את ישראל לה ירעתי את ה' וגם את ישראל לא אשלח ויאמרו אלהי העכרים נקרא עלינו נלכה נא ררך שלשת ימים כמדבר ונוכחה לה' אלהינו פן יפגענו כרכר או כחרב ויאמר אליהם מ"מ למה משה ואהרן תשריעו את העס ממעשיו לכו לסבלותם ויאמר פר הן רבים עתה עם הארץ והשבתם אותם מסבלותם ע"כ ועין רוחה מהו דאיכא למירק במקדשות הללו כמאי דקא"ל מרע"ה כה אמר ה' אלהי ישראל אמאי הולרך עתה לכפל את השס באומרו ה' אלהי ישראל דכשלמא אחר שאמר לא ירעתי ניחא רז"ל אלהי העכרים לסודיעו כי ה' אלהי ישראל כרס בראשית מאמר דאכתי לא נודע אם וכפור פרעס אם לאו בקולור הול"ל כה אמר ה' שלח את עמו וממילא משמע כי הס עמו ולאן מרעיותו ועור קסה כתשובס שנית דפרעה דקאמר למה משה ואהרן

דב אשי לכר קיפוק הקוא וימא מהו אמרת אם כארוס נפלה שלהבת מה יעשו איווכי קיר ליתן כחכה כועלה מה יעשו רני רקק וכולי א"ל כר אכין ת"ו רחכה ושלכת כלדיקי אמינא ומאי אמרת אמינא ככו לאוכדים ולא לאכורה חלש רעתיס ררב אשי והקס' מוסרל"כ ז"ל כי איך כר אכין הזכיר לשון אכירה כלדיקים מאחר רחיהו גופיה הקפיר על כר קיפוק דקאמר שלהבת וחכה כלדיקים ותיך מוסרס"א וז"ל כי אדרכה אופכא קאמר ככו לאוכדים פי' בשתככו את החכס שמת לא תתלו ביה כוקן סריקי לומר אוי לפ' שעבר ממנו רק אין לבכות כי הם כזה הסגנון אוי לנו שאכדנו את ר' פ' לפי שאין להזכיר עס אכירה כלדיק ז"ס ככו לאוכדים פי' בכיתס יהיה כסבילס שאכדו את החכס ולא לאכירה פי' ולא תזכירו אוי לר' פ' שנאכר ונהו טעס לרכר שהוא למנוחה ואין לבכות עליו אכירה שהוא לא נאכר עכ"ד ונודע מ"ס ר"א ומתלמידי ויתר מכולס רע"י פלפול התלמידים מתחרד ויתר וכוה נכא לכילוס המאמר דקאמר ק' סילוקן ש"ל מל"ת תוכחות ומחרבן כ"המק דכתי' הנני יוסיק להפילא את העס הוה הפלא ופלא וע"ז קא מתמהוב"כ למה רהעס הוה מה עשו ומאי הוה הפלאות הללו עליהם דכשלמא כ"המק שנחרב חסרון לכל בית ישר' שנסתלקה השכינה ועוד שהיו מקריבין כו קרבנות כחטאתם ומתכפר להם ועתה אכדנוס אבל כפטורת הדיוק העס הזה מה נגעו לו והדיוק אכר לעלמו אכר לז"א ה' ליתא דאדרכה הדיוק נוסע למנוחות שהננות והאכירה לנו הוא שהרי והכרה מה שאכר הוא חכמת תכמיו ר"ל תכמיו של הדיוק הן הס התלמידים שהיה החכס מתקכס מהס והנה כעת"ה אכרה חכמת התלמידים ההס כי אין להס ממי להתלמד ואכרה חכמתם וכינת הכוכבים שהיו מתכוננים מהס תסתקר אבל לדיק גופיה כמעלות אהו דקביע לים ערני"ה :

ובזה נכין מארז"ל כשעת פטירתו של משה היה הקב"ה כוכה ואומר מי יקום לי עם מרעים מי יתלכ לי עם פועלי און שמים בזיון וא' אכר תסיר מן הארץ ארץ כוכה ואומרת וישר בארס אין דלרכין אנו למודעי' בקינה שקונן אלהי עולם מי יקום לי וכולי דלכאורה קסה רלח קינן על פטורתו של לדיק כי אם למה שנוגע ככיכול לגבי ידיה מי יקום לי וכולי והדבר תמוה דכשעת תימוס הו"ל להתאונן על סילוק הדיוק גס להבין כוונת שמים והרץ למה נקטו בקינתם לשונות אלו ונקדים עוד מאי דכתב תו מהרש"ה עס וז"ל נליץ טוב כער כר קיפוק כי מה שהזכיר חכה ושלכת אדרכה סוכר שהוא למעלת הדיוק אמר שלכת לרמוז כי לדיק כל ארס אשר יחס לככו כמיתת הדיוק ואמר חכה כי דרך החכה הוא כרי שלא ירכר הארס כמו שארז"ל ארס נחויב הריגה למלכות טוחן חכה לתוך פיו כרי שלא ידבר לז"א כי חכה לרמוז מ"ס כירושלמי אין כין לדיוקים מתים כלדיקים חיים אלא ריבור כלכר כי אינו חסר הדיוק שמת כלום לז"א נפלה חכה כלומר לא חסכור שהגיע שוס חסרון ללדיק כמיתתו אלא שנפלה חכה לתוך פיו שאינו חסר אלא דיבור ואע"פ כן השיגו כר אכין כי נהו שכוונתך רחיה אבל דרכיק אינם רחיים כי השומעס יכניס כמשמעס עכ"ד וכנה"ה דכשעת פטירתו של מרע"ה היה הקב"ה כוכה ואומר מי יקום לי עם מרעים דהלדיק אינו חסר כלום כפטירתו כי אם הדיבור כלכר ועל זה אקונן מי יקום

קולו של משה קול שרים דרוש א רה

ואהרן תפריעו את העם ממעשיו מה שאלם זו וכבר הם אמרו לו מילתא כטעמא נזכחה לה' אלהינו פן יפגענו בדבר או כתיב ועל מה זה שא"ל שלא מרעה למת תפריעו וכו' וחו במאי דקאמר ויאמר פרעה הן רבים עתה וכו' מאי תדית לן כדכרות שניות וכבר אמר הויב למת משה ואהרן תפריעו וכו' ולכל הפחות ה"ל נמכלליננהו כחד כללא למת מ"וה תפריעו את העם ממעשיו הן רבים עתה עם הארץ והשכתם וכו' ואמירה שניה למת הולך הכתוב לאומרו ולעלות עלו כא"ר נקדים מ"ש הרמב"ם ז"ל כפ"ט מהלכות שכירות וז"ל השוכר את הפועלים והטעו את בעל הבית או כ"כ הטעיה אותם ח"ן להם זה ע"ז אלא תרעומת ופירוש והטעו היונו שחזרו בהם פועלין או שחזר בע"ה כד"ה כאלא התחילו במלאכה אבל אם התחיל הפועל במלאכה וחזר בו בתלי היום חוזר שגאמר כי לי כנ"ו עכרים ולא עכרים לעכרים וכינר דין הפועל שחזר אתר שהתחיל שמין לו מה שעשה ונטול וכו' כד"ה כדכר שהינו הכור אבל כדכר הכבוד בנן פשטנו להעלות מן המסרה או ששכר חמור להכיר תלויין למת או לכלה וכיוצא בהם אחר פועל ואחר קבלן אינו יכול לחזור בו אלא א"כ נאנס בנן שחלה או שמע שמת לו מת ואם לא נאנס וחזר בו שוכר או מטען כינר מטען א"ל סלע קללתי לכם בואו ונטלו כ' עד שינמרו מלאכתן ולא יתן להם אלא מה שפסק חתלה וכו' ע"כ וכתיב מרן ז"ל כש"הט סימן של"ג דין זה באורך יע"ש וכתיב כד"ה שחין עם פועלין לשכור כשכרן להשלים המלאכה אבל יש פועלים לשכור כשכרן וז"ל לה ושכור מאלו והשלים מלאכתך בין שכיר בין קבלן ח"ן לו עליהם אלא תרעומת והנה כפ' חלק דנ"ה איתתא פעם אחת באו בני מלרים לרון עם ישראל לפני הלכס נהרדים מוקדון ח"ל הרי הוא אומר וה' נתן את תן העם בעיני מל' וישאילו חנו לנו בסף וזהב שנטלתם ממנו אמר נביהא כפס"י וכו' והלך ורן עממה ח"ל מהסיבן אתם מביאין ראיות ח"ל מן התורה ח"ל חף אינו לא חכיה לכס ראיה אלא מן התורה שנאמר ומושב כנ"י אשר ישבו במלרים ח"ל שנה חנו לנו שבר עבודה של ס"ד וכו' שמעת מנה דישאל סו כמל' כדן פועל שנשכר ח"ל כ"ס לעשות מלאכתו ויטול שכרו גם ישראל כן נשכרו ח"ל פרעה ומלרים לעבוד עבודתם ח"ש ואחרי כן ילאו ברכוש גדול ח"ף עבודתם וכבר ידוע מספרי הפוס' ז"ל רכסם ששכיר יוס תודו כו אפי' בת"ה הכי כמו שכיר תדש שכיר שנה וכול לחזור בתלי ימו שכירותו וכתב הר"כ שתי ורות ז"ל כפ' ח"ל בא ח"ל והנה דלס הקב"ה שחזרו ישראל מעבודתם בתלי היום האמנם מלך הדין לא ילאו כד"ג משום שסוס דכר האכור כי ושראל היו הרבה מבעלי מלאכת' והיו דכר האכור חס היו חוזרין בת"ה והיו קודם ומנס ע"כ :

ובנא"ה ואחר באו משה ואהרן ויאמרו אל פרעה כה אמר ה' אלהי ישראל כי הוא אלהינו ואנחנו עבדיו ולא עבדים ועל כן חף ששכרין ח"לך ישראל לזמן ח"ש הפ"ה יכולין לחזור כהם אפילו בת"ה ולכן שלח את עמי ויחזרו לי במרכב ויהמר פרעה מי ה' אשר אתה אומר כי הוא ארון עליכם לא ידעתי את ה' ושראל עבדי הם ושכורים אללי ח"ש ואינם יכולין ללאך עד אשר ישלימו ימו שכירותן ולכן גם את ישראל לא השלת ויאמרו אלהי העבדים נקדף עלינו וכדאוי שקוה אלהינו ואנחנו עבדיו ולא עבדים לעבדים נלכה ונזכחה לו פן יפגענו בדבר או כתיב מאחר

שאנחנו עבדיו ומכאן אתה למד להלכה ולמעשה דפועל וכול לחזור בו אפילו בת"ה ויאמר אליהם מ"מ למת משה ואהרן תפריעו את העם ממעשיו אפילו נימא כניס אתם דרינא הכי סוי היונו דווקא לאחר וינאקס ממל' ונתינת הקורה דאו תתקדש ההלכה כי לי כנ"ו עבדים ולא עבדים לעבדים כרס השת'א הכא עכרי עכרי הם ולמה תפריעו אותם ממעשיהם כטענה שאינה אמת ועוד זאת אפי' והכינן לכו דירכו ונימא דהיתיה ח"ו רינא דפועל וכול לחזור בו אפי' בת"ה חכתי לא עניתם ופה דכהו נוונה כל אפיוא שוין דאין יכול לחזור בו שהרי דכר האכור הוא דמי הוא זה אשר יכול לעשות כל המלאכות הללו שעושין ישראל אפי' נלך וכקשנו לא נשכת כדן עם רכ ועוטים שיכולים לשוכרם לעשות מלאכתו וכל שאין עם פועלים לשכור כשכרן אינו יכול לחזור ח"ש ויאמר פרעה אמירה שניה דטעמא אחרונה איכא אפי' לשי דעתיכס כי הן רבים עתה עם הארץ הם ושראל ואין מי שיוכל לעשות מלאכה הלזו וזלתם וח"כ והשכתם אותם מסכלותם אמתמה והלא כדכר האכור אינו יכול לחזור בו לפוס דינא :

א ו"ל כדרך הזה כסגנון אחר ולמתק אומרו הן רבים עתה עם הארץ דלמה קרה אותם כעת כשם עם הארץ ולא אמר העם או בני ישראל ונקדים עוד מ"ש בילקוט פ' בשלח ויהפך לכס פרעה ד"ה ויהפך מגיד הכתוב שכשילאו יש' ממל' נטלה מלכותם של מלרים שנאמר מעוברנו אמרו עכשו כל האומות מקישות עלינו כוונ לומר מה אלו שהיו בראשות הניחוס והלכו להם עכשו היאך חנו שולחין לארס נהרדים ולא ר"ף להעלות ל' מסיס ל' עבדים ושפחות ללמדך שהיה פרעה שלט מוסף העולם ועד סופו והי"ל שלטונים על כל העולם כולו כשכיל ככרן של ישראל ע"כ וכתיב הר"כ נאות יעקב ז"ל ערך דב דרשו ז"ל כפ' רבתי עם דכתי כדעות וככמה מקומות דרשוהו לשון גדולה כפ' ה' אלהיכם הרבה אתכם הגדול והרים אתכם וכו' וזה יוכן ויאמר פרעה הן רבים גדולים ועומים עתה עם הארץ הן הם המלרים לעת כואת וישאל חתק ירס וכשכיל ישראל מולכים על כל העולם והשכתם אותם מסכלותם שיש להם על כל העולם כמסיס וארנוניות ומלכותם ככל כהויהך את העם מתחת יר מלרים כי כל האומות מקישות עלינו כוונ לומר ומה אלו שהיו בראשות הניחוס והלכו להם חנו עאכ"ו היאך חנו שולחיס לארס נהרדים ולא ר"ף להעלות ל' מסיס ל' עבדים ושפחות וכל כי שהי סוי פסודא דמלרים ואין לך דכר האכור גדול מזה וכל דאיכא דכר האכור אינו יכול לחזור עד מלאכת ימי שכירותו :

והואיל ואחר לירן סדר המקראות הללו אימא מילתא כפסוק הבא בענין חף דיולא חון לקלעים ח"ת ויכואו שוטרי בני ישראל וילעקו אל פרעה וכו' ויאמר נרפוס אתם נרפוס על כן אתם אומרים נלכה נזכחה לה' ונתינת לרעה למת כפ' דיבורו נרפוס אתם נרפוס ותיסגו בתרא ונקדים לזה מאי דתנן כר"פ השועלים השוכר פועלים ואמר להם להשכים ולהעריב מקום שנתנו שלא להשכים ושלא להעריב אינו רשאי לכופ' מקום שנתנו לזון ויון לספק כמתיקה וספק הכל כמנהג המדינה מעשה כר"ו כן מתואר שאמר לכנו לא שכור לנו פועלים ח"ך ופסק להם מוונות וכשכא ח"ל הכי ח"ל בני אפילו חס אתה עושה להם כסעודת שלמה כשעתו לא ילאת י"ת עמקס שסס בני או"ו אלא עד שלא יתחילו

קולו של משה קול שרים דרוש א'

לרובים לכל זה דאפי' יהיה מתנה עם"ס בקורה מאו
 היו והרי קי"ל כר"י דמתנה עם"ס בקורה כדבר
 שבמתן תנאו קיים ודוק לומר דהא דקי"ל מתנה
 עם"ס בקורה כדבר שבמתן תנאו קיים היינו דווקא
 כשמתנה בנוף המתן ממש בנוף שאר כסות אכל הכא
 אינו מתנה בנוף המתן ממש הם יקח הפועל שכירותו
 מעט או הרבה אלא שלא יתבעו בשכירותו כשעתו וזה
 לא מיקרי בנוף המתן ממש ועוד דא"כ גם הראיה
 שהביא ס' חסידים לאו שמה מחיוב דהא גם מוונות
 כשכיר הוי מתנה בנוף המתן ממש ומה דהיה מכיא
 לכל תלן אלא ודאי דאין לחלק בזה ודא"כ למה הולך
 לכל זה ועוד ק"ל בדברי ס' חסידים כמ"ס שהרי אמרו
 חכמים מתנה עם פועל שלו להאכילו לחס' לר' ומיס
 לחן הע"פ שהוא חייב להאכילו כשעודת שלמה כשעתו
 ע"כ והן לא ידענו זה היבא איתמר האי דוגא דחייב
 להאכילו כשעודת שלמה ואם התנה עמו מהני מתנה
 ובמתני' לא קתני אלא כמתנה המדינה ואם יש מתנה
 והוא התנה שמוטותיו עליו כיון שהתנה אמרו' להוסיף
 על המתנה ואז חייב לוונן כשעודת אברהם אע"ה שהרי
 בגמ' הוי למתני' דחסורי מחסיה רבוי קתני מקום
 שנהנו לזון יזון הכל כמתנה המדינה ואם פסק להם
 מוונות רובה להם על המתנה ומעשה וכו' והיבא
 איתמר דמחייב לוונן כשעודת שלמה וב"ת דהרב ס'
 חסידים חייבו כעור חדש שאין בה מתנה דקאמר
 דמדינא חייב לוונן כשעודת שלמה ואם התנה מהני
 אבחי' לא אשבתא דין זה בדברי חכמים לא כמתנה ולא
 בגמ' גם כשצרי' הפוסקים לא דאיתו גילוי לזם דכעור
 חדש חייב לוונן כשעודת שלמה :

ואין

שיסיה נקטו' ממתני' ולהשכים ולהעריב
 הכל כמתנה המדינה ואם אין מתנה להשכים
 ולהעריב אינו יכול לכופן ואמרין תו' בגמ' אמר ריש
 לקיש פועל ככניסחו משלו וכיזילתו משל ב"ה שנתמר
 תורת השמש ואספון וכו' ולא ארס לפעלו ולעבודתו עדי
 ערב ופירש"י ו"ל ככניסתו לעיר משלו לריד לוותר משלו
 אלא ב"ה ולהחשיך אלא וכיזילתו למלאכתו בבקר משל
 ב"ה אינו לריד להקדים אלא עם הנץ החמה ואספון
 החיות וכו' וסמך ליה ולא ארס לפעלו ולעבודתו עדי
 ערב עד שחשך ע"כ והקום' ז"ל פו' מעין פירש"י
 שכתבו חז"ל פועל ככניסתו משלו פו' ככניסתו לביתו
 מן המלאכה משלו כשעה שהיא שלו דהיינו אחר וזילת
 הכוכבים לפי שחורם לבית אינה לזרד ב"ה ולכך אין לו
 להקביל בשביל שחורם שאינה ממלאכת ב"ה וכיזילתו
 למלאכה משל ב"ה דומן המלאכה הוא מהנץ החמה
 עד לאת הכוכבים ולא מע"ה וכו' וכן פו' בקונט' אלא
 שפי' ככניסתו משלו מוותר משלו שאינו הולך עד אחר
 ז"ה ומס' שהזכיר וזיתור אין נראה לר"י שאינו מוותר
 בלום ע"כ ואפשר לזכר בעד דש"י ז"ל שלום יש"כ כהאי
 וזיתור דקאמר כי הלא נודע הרבה כי יום נקרא מהנץ
 החמה כדקו"ן במוות דהיינו כיום דלחמולה לריד
 לעשות מהנץ החמה וסבירא הוא דכמותה דער
 שקיעת החמה הוא יום ולא יוחר ולהבי' קאמר רש"י
 דריש לקיש קמ"לן דינא דאורייתא דאע"ג דבב"ה שוכר
 את הפועל לעשות מלאכתו כיום וכיון ששכיר יום הוא
 מלי' הפועל מוותר דער שקיעת החמה זמנו הוא ולא
 יוחר קמ"לן קרא דאש"ס לריד לוותר משלו ולעשות עמו
 עד לאת הכוכבים וזהו ויקור הוא דשכיר יום הוא ומנו
 עד שקיעת החמה אפי' אמר קרא לריד לוותר עד לאת
 הכוכבים

ותחילו לא והמור להם ע"מ שאין לכם עליו אלא פת
 וקטנות בלפי דשכ"ג או' לא היה לריד לומר הכל כמתנה
 המדינה וריד אגב ראייתו להרב ככ"ה הנ' ז"ל סו' של"ט
 הנ' הט' אות' י"א וז"ל אמר המוסף לה הכנתי מ"ס
 כס' חסידים טו' תהרע"ה הם חסידו שושר לכחוב לך
 תאנה עמו שלה תהיה עמו בכ"ה פעולת שכיר שמה
 כשיתבע לא יהיה לך לוחן ואע"פ שעתה עמו תנאו
 חן כשיתבע הם תוכל ואין בזה מתנה עם"ס בקורה
 שהיו אמרו חכמים מתנה עם פועל שלו להאכילו לחס'
 לר' ומיס לחן הע"פ שהוא חייב להאכילו כשעודת
 שלמה כשעתו ע"כ וכיון שהוא ז"ל מוותר בשאין לו מת
 לריד ה' התנאו דבאין לו אינו עובר בכ"ה והפילו לפי
 דעתו הראיה שהביא אינה מכרעת דמה שחייב להאכילו
 כשעודת שלמה אינו דבר תורה אלא משהו שזה בני
 חז"ל יודע וכדאמר ר' מתני' אכל בכ"ה שהוא לאו מן
 החורה לא יועיל תנאו ושמה מ"ס מתנה עמו שלא
 תהיה בכ"ה לאו דווקא אלא כחיסור כ"ה כלומר
 הע"פ שאינו עובר בלאו בשאין לו היסורא מיהא היבא
 וכו' אלא ועמוד בחיסור הע"פ שאינו עובר בכ"ה ויבא
 עמו וכו' עכ"ל ואחר נשיקת עפר כפוח רגליו סגר
 עליו המרכ"ד ולא הראה לנו היה מקום מולא חיסור
 זה דאף אם תבעו ואין לו קאי בחיסור שהרי לא נזכר
 חיסור זה לא בגמ' ולא בפוס' דכ"ס דמטיעא איתא לא
 חלון פעולת שכיר אהך יכול אפי' לא תבעו ת"ל אהך
 לרעמך יכול אפי' אין לו ת"ל אהך שיש אהך יכול אפי'
 המתנה אלא חנוני ת"ל אהך ולה נזכר שום חיסור גם
 בפוסקים לא נזכר ולא הישתמיט שום חר מרכיני
 הפוסקים לאשמועי' קידוש זה דאם לא תבעו או
 כשיתבעו ואין לו או כשמתנהו אלא חנוני אף שאינו עובר
 בכ"ה אכתו בחיסוריה קאי דבולהו מחיבת אהך ויק
 להו ועוד מתאר שאין לו מה יעשה אותו הבן ולא יחטא
 ואין הקב"ה פא בערוניו עם כרוותו ולעיקר קושיותו
 תתרי טו"ק לריד הרוט חזו לי דאין כאן שום קושיות על
 פו' מ"ס איהו גופיה ז"ל לעיל אות' ב' וז"ל אי לית
 לבע"ה חזו אמרו' ליה זיל טרח וזבין והיותו זוו
 דרמוכס פ' הכית והעליה תוס' פ"ק דקמא וכו' א"כ
 שפיר קאמר ס' חסידים דאפשר יתבענו ואין לו מעות
 וינטרך למכור כלו קשמוסו ואם לאו עובר בכ"ה ולכן
 קאמר דעלה הנכונה שמתנה עמו שאין לו עליו חייב
 כ"ה ומה שדחה קראים שהביא ס' חסידים מהיהא
 דמתנה עם הפועל להאכילו לחס' לר' ומיס לחן דשאני
 היה דהונה מן החורם משא"כ לאו רב"ה שהוא מן
 התורה אפשר לו דס' חסידים ס"ל בסברת סד"כ העיטור
 ז"ל שכתב סד"כ קהלת יעקב ז"ל כחוס' דרבנן אות' מ'
 מתנה עם"ס בקורה הא דקי"ל כדבר שבמתן תנאו
 קיים כאלו כה"ע אות' ה' דהיינו דווקא לגבי דבר
 המפורש בקורה כגון שאר כסות וכו' אבל במילתא
 דהיינו דרבנן תנאו כולו דחכמים עשו חזוק לרביהם
 ויתר משל תורה ואף דהר"ם והטור ושהר רבותא פלוגי
 כמ"ס הט"ה סו' ז"כ וכו' ע"כ ואפשר דס' חסידים
 סבר לה כהרב העיטור דבמילתא דרבנן חמורה טפי
 ואף כדבר שבמתן תנאו כולו כמ"ס ואפי"ה נבי פועל
 דמדרכנו אע"ג שמאכילו כשעודת שלמה לא יבא ר"ת
 מפני שהם בני חז"ל אפי"ה מהני תנאה כ"ס לגבי לאו
 רב"ה דמהני תנאה ועיין מ"ס מוד"ם ז"ל בהנפ' בא"ה
 סימן ל"א ס' ה' ובהר"ב בית שמואל ז"ל ומוק"ל לעיקרה
 דדינא בין על הרב ככ"ה כ"ה כ"ה על ס' חסידים אמאי

הבוכים זה נראה לפקע"ד ליישב תמוהת ר"ת עור
 כחבו התוס' ור"ח פירש בכניסתו למלאכתו כותן משלו
 לב"ה וממהר ללאת קודם הנן החמה שהיה זמנו ללאת
 ויולא מעלות השחר ולכן כולאחיו ממלאכתו משל כ"ה
 שולא קודם ללאת הבוכים שיגיע לביתו עד ל"ה והוא
 משל כ"ה שהרי דינו היה עד ל"ה כמו שמביא מן הפסוק
 וקמ"ל ריש לקיש שזינו העולם מנהגם מדון הפסוק
 שמביא לקיים מ"ד לעולם יכנס אדם ככי טוב ע"כ פי'
 ר"ח והקשו התוס' על פירושו ממאי דפריך הש"ס וליחוי
 היכי נהיגי בעיר חדשה איבעית אומא דא"ל דאגרייתו
 לי כפועל דאורייתא וכתבו התוס' קשה לפי דמאי פריך
 וליחוי היכי נהיגי הא ריש לקיש לא התא למימר פריך
 לעשות כן אלא התא לאשמועי' למה שינו פועלים
 מנהגם מפועל דאורייתא ע"כ גם לזאת נראה לפקע"ד
 ליישב לדעת ר"ח דאיתו מפרש פירכא דמ' על הקרא
 עלמיו ולא על דוש לקיש כי אם הקרא גופיה פריך
 הש"ס דאמאי אינטריך קרא לאשמועי' זמנו של פועל
 אימת הוי ליחוי היכי נהיגי בכל מקום ומקום ובכל עת
 וזמן כי המנהג בעניינים אלו עיקר גדול הוא מדאוריית'
 וכתוב ולא תטוש תורת אמת ואמאי אינטריך קרא לזה
 ומשני בעיר חדשה שאין בה מנהג להכי אינטריך קרא
 יאיבעית אומא דאמר להו דאגרייתו לי כפועל דאורייתא
 אשמועי' קרא דתובתו הכי הוי דהתחלת מלאכתו עם
 השמש ולעבודתו עדי ערב אבל ר"ל גופיה לא קא
 משתעו אלא דהאידנא שינו העולם מנהגם מחובה
 דאורייתא כדי לקיים וכנס ככי טוב וילא ככי טוב
 נקטינן מהאי סוגיא פועל מדאורייתא נריך להעריב
 עד לאת הבוכים כמ"ס ולעבודתו עדי ערב וכבקר
 אינו נריך להשכים מעלות השחר אלא עם הנן החמה
 דכתו' תורה השמש ולא אדם לפעלו ולפי ר"ח שינו
 העולם מנהגם דכבקר משכימין עם עלות השחר
 וכנדה כעדיב יולאין עם שקיעת החמה ואינם מחשיבין
 עוד נקדים מאי דאיתא כמענית רכ"ג אבא חלקיה בר
 כריה דחזי המעגל הוה וכי מינטריך עלמא למוטרא
 הוה משרי רבנן לבבין ובעא רחמי ואחי מיטרא זימנא
 קרא אינטריך עלמא למוטרא שררו דבן זוגא רבנן
 לבביה למכעי רחמי דיתו מיטרא אזול לכיתיה ולה
 אשכתוהו אזול כדכרא ואשכתוהו דהוה קא רפיק
 כדכרא יחבו ליה שלמא ולא אסבר להו אפייה וכו' לימא
 לן מר הני מילי דתמיהן מ"ט כי יהיבנא למר שלמא לא
 אסבר לן מר אפייה א"ל סביר יוס הואו ואמינא לא אפנד
 ופירש"י לא אבטל ממלאכתו וכו' ע"ב הוי דאף משום
 שאילת שלום אין נכון הרבה לפועל להחזיר שלום שלא
 יתבטל ממלאכתו כ"ס שלא לישב ולדבר דברים בטלים
 כדי שלא יתבטל ממלאכתו ופירש"י בפסוק ואל ישעו
 בדברי שקר ואל יהנו וידברו תמיד בדברי רוח לאמר
 נלכה נוכחה ע"כ :

אחם אומרים נלכה נוכחה ותמיד כל היום יהנו כדברי
 שקר ומולואין היום כדברי רוח ואין זה חוכת הנוף
 דפועל ראשו' להחזיר שלום אין לו להחזיר שלא לפנד
 כ"ס שלא ישעו כדברים אחרים דברי' הדברי' ולכן עתה
 לכו עכרו ותכן אין יתכן לכם :

אשובה

הרא"ה כמאי דאין קיימו כדוש אמר'
 וכין נבין דברי רש"י ז"ל בפסוק ויהפך
 נהפך ממה שהיה שהרי א"ל קימו לאו ונהפך לב עבדיו
 שהרי לשעבר היו אומרים עד מאי ויהיה זה לנו למוקם
 ועכשיו נהפכו לדיוף אחרים כשכיל ממנום שהשאלים
 ע"כ ודכני המפרשים נו"ן אחזו לע"ד בדברי רש"י שהם
 הפך הפסוק דמקרא מלא רובר הכהוב כי שלחנו את
 ישראל מעבדנו הרי הפך לבס מפני ביטול העבודה
 ורש"י אומר כשכיל ממנום שהשאלים ולא קאמר על
 העבודה וע"פי האמור לעיל יע"ן דכד נאמר
 דבמלאכת דבר האבד ואינו מולא כבעל הבית פועלים
 לשבד כאותם שכירות שהתנה עמהם אינו יכול לחזור
 ואם חזרו מטען הו' שוכר עליהם פועלים וגומרין
 מלאכתם שלא תאבד וכל שיוסיף לאלו הפועלים האחרים
 על מה שפסק לראשונים נוטל מהראשונים עד כמה
 עד כדי שכן כמ"ס מרן כש"הט וכתבין כבר דמלריס
 לא היתה קריה הומה ולשון שחרה לעשות מלאכתם
 ווטלו שבר שטולין ישראל ולכן כתוב בחזרה ויהפך וכו'
 כי שלחנו את ישראל מעבדנו מאחר ששכרום לנו ת"ס
 ועדיין אין כידם כי אם רד"ו שנים ומאחר דדבר ההבד
 הוא דלא נמלא פועלים אחרים אינם יכולים לחזור וא"כ
 מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו ולהכי
 קא קשיא ליה לרש"י דאף סוף אין להם לחזור עוד
 דא"כ לכהחילה אינם יכולים לחזור אבל כדעבר שכבר
 חזר הטועל והלך לדרכו היבא אשכחן דמחייב לשוב
 כדרך הזה עוד ולעשות מלאכתו ולהכי פירש כשכיל
 ממנום שהשאלים דל"מ מה שנטלו יתר משכרן דדאי
 מחייבין להחזירו דלא זכו ברכוש גדול אלא עד כלות
 הת"ס רכן כתיב ואח"כ יולאו כר"ג אלא אפי' מה שהיה
 עולם להם לפי מעוט השמים דק"ל חזר כח"ס ושמין
 לו מה שעשה ונטול הכא מחייבים להחזירו לנו דביון
 דדבר האבד הוא הרי אנו שוכרין עליהם פועלים כיתר
 מכדי שבר ישראל וכל מה שנוסיף לאחרים נוטלין מהם
 עד כדי שכן ולכן הפך לבס כשכיל ממנום דלפחות הן
 עתה שחזרו בהם נטול הממון וכשכור בו פועלים :

ומזה

נבין מקרא שכתוב ויאמר משם אל האלהים
 מי אנכי כי אלך אל פרעם וכו' הוציא את
 כנ"ה ממלרים ויאמר כי אהיה עמך זום לך האוח כי אנכי
 שלחתיך כהוויאך את העם מעל' מעברון את האלהים
 על החר הזם להבין מאי טענת מרע"ה ולמה כפל את
 דבריו מו אנכי כי אלך אל פרעם וכו' הוציא ועפי"ם
 יתבאר היטב דקאמר מו אנכי כי אלך לפי דוב חבנות
 דח"ו אינו מן הראוי לשליחות זה ועוד וכו' הוציא את
 כנ"ה ממלרים היכי משכחת לה והלא שכרוים לזמן ת"ס
 ועדיין אין כידם רק רד"ו שנים ואין כחלי ימי שכירותם
 אבטל אותם מעבודתם ולזה השיבו דקאמרת מי אנכי
 כי אהיה עמך וזה לך האוח ודקאמרת וכו' הוציא את
 כנ"ה יודע לך דישאל עבדי הם ולא עבדים לעבדים
 ומח"ט דעבדי הם כהוויאך את העם ממלרים תעבדון
 את האלהים על החר הזה ומטעם כי עפדי הם ולא
 עבדים לעבדים וכין שכן פועל יכול לחזור בו אפילו
 כחלי היום ויכול אחת להוציא את כנ"ה מא"מ :

ומן

ומעתה הרי הוא כמבואר קרא דידן דכשכאו
 שיערי בני ישראל ללעזוק אל פרעה למה
 תעשה כה לעכרוך הוא השיב הוה חרה ריש להם
 כדאום הם לכל זה משא הכבר הוה חרה ריש להם
 להעריב במלאכתם עדי ערב מדונא דאורייתא הו'
 להשכים מעמור השחר לעשות מלאכתם כפי מנהג
 העולם ואינהו גופיהו קרתי ליתנהו כשו והוה אומרו
 נרפס אחם נרפס הן בכניסתם כבקר למלאכתם והן
 כולאחם כערכ מן המלאכה ולא עבדי לא חויבא
 דאורייתא ולא מנהג העולם ונוסף גם הוה יתר על כן

קורו של משה

קול שרים דרוש א'

הדבר לנו גם כן ולן יאות להודות ולהלל :

קול שרים דרוש ב'

גרסינן בולקוט ויהפך לכב פרעה ועבדיו לשעבר ויאמרו עבדי פרעה אליו ועבדיו ויהפך לכב פרעה ועבדיו אמרו לו אלו לקיטו ולא שלחנו כדאי הוא או אלו לא לקיטו ושלחנו כדאי הוא או אלו לקיטו ושלחנו ולא נטלו את ממונינו כדאי הוא אלא לקיטו ושלחנו ונטלנו את ממונינו :

בזי ומלל נכרות ה' לכל הוד החזקה • כשכנו ישראל בארץ השכ"י עבדים לעבדים כעמק הכנה מחוך עומקה • ויאלף ה' איש מלחמה גליה לרעייה הנכבד אלהים וכן במחנה פרעה וכל חילו מכות גדולות ואש נשקה • ויולף עמו כששן חוך ומנו איעקו"ר מצרקה כטילת עבדותא כטלני איכא בשוקא • קו וכבוד נתן להם כעיני מלרים חנה וחסדא ויחנו במחקה • טעוני"ם כרכה קחו ולכו אשר לכסף וכסף והכ הארץ גם לרבות השמלה ככלל שמל"ה ממשרקה • כתר דעבדיו מתמלכין עינו דעת"ה פרעה ומלרים נהפוך הוא הפך לכם נהפכה לו שלייתו על פניו הוליה לו חים"ה מנרתקה • כאשר בא הדבר מבואר כדברי רז"ל במאמר הנלכ כפתח עינים וכבר כתבנו לעיל כדוש א' מה שיש בו מן הדיוק ונלע"ד ליתובי דעתא על פי כריתת דאיתיה בש"ס בכמה דוכתי וחד מנייהו כחולין דע"ח תניא איש אשר יקלל את אביו והת אמו אין לו אלא אביו ואמו אביו שלא אמו ואמו שלא אביו מנין ת"ל אביו ואמו קלל אביו קלל אמו קלל דבני ר' יאשיהו ר' יונתן אומר משמע שניהם כאחד ומשמע אחר כפ"ע עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו ופירש"י ז"ל אין לי אלא קלל ב' אחר מהם מנין ת"ל כסיפיה אביו ואמו קלל אביו קלל אמו קלל כלומר כחלת המקרא סמך קללה לאביו ובסוף המקרא סמך קללה לאמו למימרא דאו האי או האי ר' יונתן או' אביו ואמו משמע גמי או האי או האי וסיפיה דקרא לדרשה החרוניה וכו' נקטו' דהיכא דכתוב תרי מילי ולא כתיב כהדיו או לחלק ילאת כעין דכתוב מכה אביו ואמו פליגי בה ר' יאשיהו ס"ל וי"ו להוסיף והיה אמינה לא מחייב עד דמקלל תרווייהו יחד אלולי דהכא גלי קרא לבתר הכי אביו ואמו אבל כעלמא אמרו' וי"ו להוסיף ור' יונתן ס"ל דכלל מקום אמרינן וי"ו לחלק ילאת או זה או זה ע"ד דפרש לם קרא כהדיו יחדיו הא לאו הכי וי"ו לחלק והנה כנודת בין הכתרים שם נאמר לסכא קדישא זרוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדו וענו אותם ת"ש ואתינן לטאי פלונתא דלר' יאשיהו כעיני גרות ת"ש וגם עבדות וענו ת"ש ולא סני להו כהדיו דוי"ו דועבדו הוא להוסיף אך לר' יונתן וי"ו לחלק או גרות ת"ש או עבדות ועינו ת"ש ובתרא מנייהו סני :

ומצאתי בנימוקי עטרת ראשי ה"ה מר זקוני זלה"ה בשארות הנמלחה דרדיון יתוב לקושו' מהדראנ"ח ז"ל אהיה דא"ר יונתן מפני מה נענש א"ה ונשקע' כניו למל"ת"ש מפני שעשה הנדרויה בת"ח שחאמר וירק את תניבו והקסה שגורת כן הכתרים קרמה כומן למלחמת המלכים והפרשות מסודרות שלא כסדרן וא"כ איפה היאך אפשר לומר שמה שנענש א"ה מפני שעשה הנדרויה בת"ח ואיקו מפרק

ומן האמור בענין נכין מהמר המניד בהנהגה רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם לכם ולא לו ולפי שהוליה את עלמנו מן הכלל כפר בעיקר הף אתה הקהה את שינוי ואל"כ כעבור זה עשה ה' לי כלאחי ממלרים לי ולא לו ואלו היה שם לא היה נגאל ולריכין אנו למודיעי מה היתה כוונתו דרשע זה דוראיו לאו כטששאי עסקי' ועוד חך מקבל למ"ש והלו היה שם לא היה נגאל ועפי"ד יבואר דכבר כתבנו פנים הנראים לזכות את מלרים שלא ילאו ישראל מאתם כחלי זמן הת"ש דימו שכירותם כיון דהוי דבר האבר הן מלר המלחכה שלא ימלאו מי שיעסה כושרהל והן מלר גדולתם ומלכותם ככל העולם כמ"ש לעיל האמנם כר דיוקין שפיר כרונה וריוני כנ"י יולאין ביר רמה ופרעה ומלרים שנו כרואה פקו פלינים והוא מרתניא עוד כהאומנט דפ"ו השובר את הפועל וכח"ה היום שמע שמק לו מת או שאחוקו חמה אם שכיר הוא נותן לו שכרו אם קבלו הוא נותן לו קבלותו ואוקומנה לה בש"ס כרבר האבר ודברי הכל וכן פסקו הפוסקים דאם הוא חנוס אף כרבר האבר חוזר בו וכן כתב מרן כש"הע וי"ל אכל כדבר וכו' ח"י לחזור בו אה"כ נהנס כנון שחלה הוא או אשקו או כניו או ששמע שמק לו מת וכו' כרי רכל שהוא חנוס אף שהוא דבר האבר יכול לחזור בו וידוע מ"ש רבני המפרשים נו"ן דלורך גדול היה כלאת ישראל באותו פרק דאלו היו מתעכבין עוד מעט לא היה להם תקומה עוד רהוי נטמעיין כנון שערי טומאה ולא תוסיף קום בקולת ישראל עוד ח"ו וה"כ חין לך חונס גדול מזה וגדול מחולי הנוף הוא חולי הכשמה והר"כ נאות יעקב ז"ל כ' ערך זה דום כינוי לחו' ולהקב"ה כמ"ש במגלת אסתר רבתי לרעת מה זה ועמ"ז שמה עבדו על זה חלי ואטרו או שמה עבדו על מום ומזה הם כתובים :

ובזה מוכן דשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם שאתם עובדים מן הזכחים ומן הפסחים על יוליה מלרים דאדרבה ככיכול העביר עלויהם את הדיון דכיון דכבר האבר הוא הן שאינם מולאין אחרים לשכור והן שאבדו שררותם ומלכותם על כל העולם ואין לך פסודא גדולה מזו וא"כ שלא כדיון הוליהם ואף מלאכס לכבס ואמרתם זבח פסח ולחוג על הדבר הזה לכם ולא לו דכל לגבי דודיה יפה שתיקה ולכן השיבו כשוכה נחאת אף אתה הקהה את שינוי ואל"כ כעבור זה היא הקודה עשה ה' לי כלאחי ממלרים לזכות את ישראל דאלו לא ילאו באותו דגע סיו גטמעין ולא היה עוד תקומה ולכן עשה לי כזאת דאין לך חונס גדול מזה וכדיון האמור עשה לי לי ולא לו ואלו היה שם לא היה נגאל דלפי דעתו היו לריכין להמתין עד הת"ש והיה נטמע ולא היה נגאל לערו עד :

ומעתה מבואר מאליו מהמר הנלכ פ"ה דקאמר עבדים היונו לפרעה במלרים ויוליהנו ה' מטענה שהוא אלסינו ואנחנו עבדיו ולא עבדים לעבדים משו"ה הוליהנו ביר חזקה וכזרוע נטויה וכ"ת חפ"ה חין הוליהנו באותו פרק והלא דבר האבר הוא דאין מולאין אחרים לשכור ועוד הא הוא ממלכה שפולה וכל שהוא דבר האבר אינו יכול לחזור לזה תירץ ואלו לא הוליה הקב"ה את אבותי ממלרים ערוין חנו וכו' שהיינו נטמעין ולא קמה עוד דום ואין לך חונס גדול מזה וכל דאיכא חונס שפיר ואלא ולכן אפילו כולנו חכמים זכו' מזה עלינו לסקר כוליהם מלרים דנוגע

מפרק לה בכ' ונ' אופנים והנה אופן א' בארש ע"פ
הקדמה הלזו דקן אמת דהיה אח"כ עון אנגרייה אכל
הש"ת היה יכול לקיים גזרתו או זה או זה גרות או
שעבוד כס' ר' יונתן אהמנה עון האנגרייה גרמא
שיקיימו שתי הגזרות בא' גזרת גרות וגזרת שעבוד וכוה
פ"ו ז"ל מארז"ל כתיב ודור ד' ישובו הנה וכת' ועו"א
ת"ש זכו ודור רכישו לא זכו ועו"א ת"ש דקשה איך
תלוי דבר זה כזכיה והלא גזרה היא מלפניו כתיב הכתרים
איך כזאת אחי שפיר דאם זכו תפוס השיטה כר' יונתן או
גרות לכד או שעבוד לכד ומשנולד יתקן התחיל הגרות
ואם לא זכו ועו"א דתפוס ליה כר' יאשיה דתתני
כענין גרות ועבדות גם כזה פירש מאמר הילקוט פ'
בשלת ויושע ה' כיום ההוא את ישראל מיד מזרים וכו'
פתח עזוז שר של מזרים וכו'. והשיב לו הקב"ה ירדו
ישראל למזרים ונעשו גרים ונשתעבדו בהם וכו' והרי
הוא כמבואר והת"ד הרב ז"ל :

ובזה

עלה נעלה עלי בא"ר מאמר דידן כי הנם
במשלום גזרת בין הכתרים כתיב התם וגם
את הנזי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן ילאו ברכוש
גדול וגם כזה איכא האי פלוגתא הי אמרינן ו"ו להוסיף
ותתני מחייבי מזרים משפט תרוץ וילאו ברכוש גדול
כר' יאשיה או נימא ו"ו לחלק כר' יונתן או דן אנכי
מכות ועונשים או ילאו ברכוש גדול והנה בעת"ה נהפך
לכ המלכיים ממאור דהוה סלקא דעתיהו מקדמת דנא
כי בתתא סבר בכר בא הקץ ושלמו הת"ש כי הגזרה
הוקה כי נר יהיה ורעך כאל"ל ועו"א ת"ש ואמרינן
ו"ו לחלק או הגרות ת"ש או עבדות ת"ש וכיון שיש
גרות ת"ש דמשנולד יתקן החיל. הגרות וכבר איכא
עבדות קלת משתייה דמאחר דו"ו לחלק או זה ת"ש או
זה ת"ש אלא דנפקא מנה בגזרת המלכיים נמי אמרינן
הכי וגם את הנזי אשר יעבדו דן אנכי ואח"כ ילאו
ברכוש גדול או זה או זה דו"ו לחלק וכיון שכבר קיים
בהם דן אנכי ב' מכות שהביא הקב"ה על המלכיים
כמלכיים נטלו את שלהם ואין להם עוד לישראל תביעת
רכוש גדול זאת היתה להם למל' כשכס רזהו טעמו
של המכ"ה שהוליא את ישראל או כד"ו ש' איך עתה
שראו שהלכו להם עם ממונס שהשאלום והתווקו בו
לעלמס לקיום גזרת ואח"כ ילאו ברכ"ג או נהפך אל
עמיס לתחורס לשעבוד לתשלום הת"ש של ועבדום
דו"ו מוסיף על הראשונים ומלכד ת"ש של גרות כענין
ת"ש של עבדות כשלימות דו"ו מוסיף והראיה מממון
שנטלו ברכ"ג אף שכבר נתקיים בהם גזרת דן אנכי וזה
מורה כאלכב דו"ו מוסיף וז"ש אלו לקינו ר"ל מלכד
ממון שנטלו משום דו"ו להוסיף ותתני עבד עמנא ולא
שלחנו כדאי דבאיודך גזרה נמי ו"ו מוסיף ואמטו להכי
לא שלחנו עבד מלאת ימי ת"ש של שעבוד אף דכבר
נמרו ת"ש של גרות דככולהו דרשינן ו"ו להוסיף או
לאיודך ניסא אלו לא לקינו לקיום גזרת דן אנכי אלא
כנטולת ממון לכד נתחייבו לקיום גזרת ואח"כ ילאו
ברכ"ג דכתתא מנייהו סני דרשינן ו"ו לחלק ושלחנו
כיום הזה מהך טעמא גופיה דו"ו לחלק וסני להו ת"ש
של גרות עם שעבוד קלת ירחין כדאי הוה דככולהו
דרשינן ו"ו לחלק או אלו לקינו ושלחנו ולא נטלו את
ממונינו כדאי הוה דבסא נמי דרשינן ו"ו לחלק ולכן
לקינו לגזרת דן אנכי ולא נטלו את ממונינו לקיום מאמר
ואח"כ ילאו ברכ"ג דכתתא מנייהו סני דו"ו לחלק וילאח
ואמטו להכי שלחנו לעת כזאת דנמרו להו הת"ש של

גרות ולא כעו להשלים ת"ש של עבדות כדון עשה ואין
לנו פה להשיב איך דא עקא שלקינו ושלחנו ונטלו את
ממונינו וכגון דא מילתא דתמיאה הוה כזה הוה"ה
דתפוס חכלא כתיבי רישי רבני גזרת כי נר יהיה זרעך
כאל"ל ועו"א ת"ש יהא נדון ו"ו לחלק ולהכי הויליא
כזמן הזה ולנכי גזרת דן אנכי ותח"כ ילאו ברכ"ג דרוש
ו"ו להוסיף זו לא שמענו דלרין להשוות גזרותיו וא"כ
כיון שקיים כנו תתני דפרענותא גם אנתנו נדרוף
אחריהם לקיים גזרת ועו"א ת"ש וז"ש מה זאת עשינו
כי שלחנו את ישראל מעבדנו וכוה יתרוץ מאי דפרכי
רבני המפ' ז"ל כלשון רש"י שכתב ויהפך לבכ פרעה
נהפך מממה שסיה שהרי ה"ל קומו לאו ונהפך לבכ
עבריו שהרי מתחלה היו או' עד מהו וכולי ועכשו
נהפכו לדרוף אחריהם כשכיל ממונס שהשאלום ע"כ
ור' המפר' היו תמהו"ס כהאי כשכיל ממונס שהשאלום
דקאתר דרבך סת"ד לו מגופיה דקתה דכתיב כי שלחנו
את ישראל מעבדנו הרי משום העבדות הפך לבס ואיך
קאתר רש"י כשכיל ממונס שהשאלום איך ע"פ האמור
אתי שפיר דאלו לא נתן לנו את ממונס רק כעונשים
לכד לא היו רודפים אחריהם דרשינן ו"ו לחלק וילאח
מה לי הכא מה לי התם איך עתה שראו שנטלו את
ממונס לכד מי' מכות דאיתני עליוהו ודרש ו"ו להוסיף
לכן ררפו אחריהם להתו' לשעבוד הרי דלא הדרי בהו
ואמרו כי שלחנו את ישראל לא כשכיל ממונס שהשאלום.
(הנכי העבד מחוייב ומחוייב קידם על אפיס אתר
עתירת הלף מחילות כהשר נאות אמונא באלה הדברים
כאז"ל כדברות אחרונות במ"ש וכמ"ש רש"י ז"ל ע"ש
הם הם דכרי ע"ט רב גידל' הרמ"ז זל"ה כדבר גבורות
דרוש ג' והוא ז"ל מפרק כלאשר יר דבריו אלה הכן
המתחטא וקוא הלעזר מג"ן) :

ובזה

נכין מארז"ל כב"ר פ' בא אמרו ושר' למשה
מה עשית לנו עכשווהם כאיס ועושינ לנו
כל מה שעשינו עממס שהרגנו ככוריהם ונטלנו את
ממונס וברחנו לא אתה הוא שאמרת לנו ושאלה אשה
משכנתה ע"כ דקשה דכרישא תלתא כחרא קא מתפחדו
מנייהו שהרגנו ככוריהם ונטלנו את ממונס וברחנו ושוב
תלו הדבר כקרא מנייהו לא אתה הוא שאמרת לנו
ושאלה אשה משכנתה דמשמע הלו לא היה ראמר להו
ושאלה אשה לא הוה מרתני אימתה ופחד ועם האמור
אתי שפיר דהמלכיים באו כטענה ממנה נפשך דאי
אמרי' ו"ו לחלק או גרות או עבדות ועיניו ונתקיים
בהם הגרות ת"ש וא"כ קשייא סיפא דסרגנו את
ככוריהם וגם ונטלנו את ממונס והבא נמי הוה לן
למעבד חדא מנייהו או דן אנכי או רכוש גדול ואכן
עבדינן תתני דסתין שהרגנו את ככוריהם והרי דן אנכי
ונטלנו את ממונס ורניו אותם כו"ו להוסיף וברחנו
כטענה שנגמרו הת"ש בגרות ואמרו ו"ו לחלק לא
התם הוא שאמרת לנו ושאלה אשה דאלו לא אמרת כן
לא היה עלינו שיש טענה דמה לי הכא ומה לי התם ו"ו
לחלק אכן עתה שנטלנו את ממונ' תשסו אותנו כממ"כ :

גם

כזה יבואר מארז"ל כמ"ר פ' תלף כי ירחיב ה'
הלקיך את נבולך וז"ש אגילה ואשמחה כחסרדך
המרו ישראל רכש"ע אגילה ואשמחה כחסרדך אשר
עשית עמנו שאלו פרעת מן המלכיים ולא נתת לנו את
ממונס היינו שמתים שמתה ונילה יש לנו שנתת לנו
ממונס אשר רחית את עניינו שכתוב בהם וירעו אותנו
המל' ויענונו וכו' וירא את עניינו וידעת כלרות נפשי
הלו

קורו ישר משה

קול שרים דרוש ב'

הוא דעתא דהא יס לו סכניס ולקח הוא אז סכנו וחס
רלם למנות אחרים על פסח דשזי דקרא אשמעו' שחס
לקח הוא כעדו זכער שכסו שפיר דמו :

ובמאמר הנובר לעיל כתיב דוד ר' זשוכו הנס
וכתי' זעוע' א' ת"ס זכו ורור ד' לא זכו
ועוע' א' ת"ס נלע' ד' לומר בנותא אחריתו דמ"ס הר"ב
הש דת ז' כפ' ואדא דגורת כין הכתרים תליה באשלי
דכדי תשובת הרשב"א ז' כשני יוסף בן שמעון שהיו
בעיר הלא שט"ח על האחד הכתוב בשטר אני יוסף בן
שמעון נר' לוייתו מפ' זנא והאחד זנא אביו כבר הים
מת כשעח הסלואה והשני אביו חי הנה וכתב הרב דסאי
נר' סומן הוי ובראי על אותו שזכרו חי שטר זה
ומרן ז' כב' כחכ עליו ולי נראה דלא הוי סומן דסא
הפטר דנר' לא קאי אלא ליוסף ולא לאביו והנה כנזרח
כין הכתרים נאמר כי גר יהיה זרעך בה"ל ועוע' ה'
ת"ס והאי ת"ס לסכנת הרשב"א אועוע' א' דפמין לה
קאי וכעין עכרות ועינוו ת"ס משלם ולסכנת מרן
האי ת"ס אלפני פנו קאי אבי גר יהיה זרעך דנזרות
כעין ת"ס וכומן הוה קלת זמן יהיה עכרות ועינוו אבל
לא כעין ת"ס שלמים של עכרות ועינוו זהו ת"ר הרב
ז' ואחריו במשכו כל ישרי לב רבני המפרשים ז' הלא
כספתם :

ודין חכמי הרל אחרי נשיקת עשר כפות רגלי הקורס
דפרשב"א ז' חזות קשה סוגר לי מהש"ס
דיומא דף ו' אקרא דכתיב ואת רסן כין גיטוה וכן כלח
היא העיר הגדולה אמרו שם אינו יורע אלס גיטוה העיר
הגדולה חס רסן העיר הגדולה כשהוא אומר גיטוה היתה
עיר גדולה לאלהים הוי אומר גיטוה עיר הגדולה הוי
דש"ס עלמו קא מספקא ליה אי אמרינן קאי העיר
הגדולה קאי ארסן דעיקר קרא עלה קא מישתעו או
ימא אניטוה קאי דסמך לה וא"כ הכא נמי הו"ל להרב
לספוקי אי נרו קאי איוסף דעיקר שטרא עליה קאי או
אשמעון דסמך ליה קאי וזכוי פסיק ותני דאשמעון
קאי ומוליחין ממון מיד המוחוק וגם על מרן הקדוש ז' ל
יש לסררה אמאי לא פריך איברא דאשכחן פלוגתא בש"ס
אי מקרא נדרש לפניו או לפני ולפני פנו היא מולאת
כמליעה דל"ה דאיתא הסס איתמר פשיעה ככעלים
פליגי כס רב אחא ורבינא חד אמר חייב וחד אמר פטור
ומוקי פלוגתייהו כסאי עניינא דמאן דמחייב סבר
מקרא נדרש לפניו דווקא וקרא דבעלו עמו לא קאי כי
חס אשתמר סבר ואשכח דסמך ליה וכהנהו לא כתיב
חייב פשיעה רק חייב דגכה ואכרה האונסים דשאל
ועלייהו דווקא קאי פיטור דבעלו עמו הכל כפשיעה
ככעלים לא אשכחן פיטור ומאן דפטור סבר מקרא
נדרש לפניו ולפני פנו וקרא דבעלו עמו קאי גם אש"ס
דכתיב בוס חייב דפשיעה ועליה נמי קאי פיטור דבעלו
עמו ומעשה מליין למומר דהרשב"א ס"ל במאן דמחייב
דמקרא נדרש לפניו דווקא והשחא יתוי נדון דידיה
כמכ"ס השתא ונהה הסס דמלי קאי קרא אלפני ולפני
פנו תרווייהו כחדה ואפ"ה אמרינן מקרא נדרש לפניו
דווקא כ"ס היבא דלא מלי התי אלא אחרת מנייהו דנרו
לא רגילי לכותבו אלא לחד בכרה דלא קאי אלא אלפניו
דווקא ולא נימא דקאי אלפני פנו ולא אלפניו וההוא
סוגייה דיומא לדין לומר לרעמו דהכי מפרשא דהסס
נבי שמורה ככעלים טיך לומר דקאי אחרווייהו להכי
איבא מאן דס"ל דקאי לפניו דווקא ואיבא מאן דס"ל
דקאי אלפניו ולפני פנוו אבל סכא נבי העיר הגדולה
דלא

הלו ישראל שכתיב בהם המדרו סס חייבם בעבורם
קשה ולא הסגרתני מרד חייב זה פרעה הרשע שכתיב בו
המר חייב ארדוף השיב העמדת כמרחב את רגלי
שהרחבת את גבולו שנאמר כי ירחיב ס' הלהיך את
גבולך ע"כ ולריבון למודע' כימה שהגדיל את השבט
הלו פרע זמלרום ולא נתן לנו את ממונס והלא כך
הכתיבו וחס"כ ילאו כרכ"ג ועוד כהומרוזלה הסגרתני
כיד חייב זה פרעה החיסק ארעתין אחר עמל וטורח
סיסגורס פסס כ' כיד חייב זה פרעה לחזור לשעבודו
ותו לסכת הרחבת גבול זה כמה עניינו הלא מבואר
היטב ע"פ הקרמנתו וטורע מ"ס רז' גדולה כיות
היס שנטלו ישראל יותר מכיות מלרים והנה כל בית
וישראל מורים ומשכחים לאל הרב את דיכנו ואמרו
הגילה ואשמחה כחסדך שאלו פרעה מן המלרים ולא
נתת לנו את ממונס היינו שמחים דכהמת הוה מלי
לחפוס השיטה כר' יונתן דוי' לחלק ובפרט דהכי
הלכתא וחס"כ בחדא מנייהו הוה סניוה"כ הלו עשה
נקמה בפרעה ולא נתן לנו את ממונס היינו שמחים
ועתה ישראל שסיס זשמחים שנתת לנו את ממונס
מלבד מה שנקמת את נקמחיי ונתת למלרים וי' ו'
להוסיף כר' יאשיה משוס שראית את עניו ולא הסגרתני
כיד חייב זה פרעה שהגדלת חסדך עמנו כחוספת
מרוכה דלא די מה שנתת לנו כר' יאשיה דוי' להוסיף
זלה חפסח השיטה כר' יונתן ובחדא מנייהו פטרתנו ולא
עוד אלא דלגבי השעבוד תפסת השיטה כר' יונתן דוי' ו'
לחלק ולהת וכת"ס של גרות פטרתנו ואפילו שפרעס
ומלרים מהך דין חכמי ורכוש גדול רדפו אחרינו להשיב
אותנו כהשנה זו דא"כ כנזרת כי גר יהיה זרעך דרשי'
וי' להוסיף וכעין ת"ס של עכרות ועינוו כשלימות
ועב"ז ולא הסגרתני כיד חייב ודנה להס וי' לחלק וא"כ
זהו חסד גדול שעשית עמנו ולא די כל זה אלא חף גם
זאת העמדת כמרחב רגלי שהרחבת את גבולי ככיות
היס אשר היתה גדולה מכיות מלרים דעל הראשונים
ככיות מלרים רב טוכך דעכרת לנא כ"ס וכ"ס ככיות
היס ועל כל אלה לן יהות להודות ולהלל הגילה ואשמחה
בישועתך :

ועפיו יתבאר מאד ז' כמכילתא הוכח כילקוט
ז' ולקח הוא ושכנו ר' עקיבא אומר מנין
אתה אומר שחס דולגה אדם לעשות פסח ויחידו שסוא
רשאי שנאמר ולקח הוא ושכנו ר' ישמעאל אומר מנין
אתה אומר שחס דולגה אדם למנות אחרים על פסחו
שהוא רשאי ת"ל ולקח הוא ושכנו ע"כ ולריבון אנו
למודע' הוה תליה פלוגתייהו כהאי קרא ולקח הוא
ושכנו זמר אמר תראומו אמר חרה וטניהם מקרא אחד
דרשו איברא דכנסתת הילקוט כדרכי עקיבא לא היתוי
חייב ושכנו והכי כתיב התס ת"ל ולקח הוא וכדרי'
כתיב ת"ל ולקח הוא ושכנו חף אכתי תקסי לררעק' ו'
שהדי קרא כתיב ולקח הוה ושכנו וחיך הוה דרוש תיבת
ולקח הוה לחוד ותו כניוסתת המכילתא נופה שס נאמר
כדרעק' ת"ל ולקח הוה ושכנו ועל פי הקרמתינו מבואר
דהני תנאי פליגי כהאי פלוגתא דר' יאשיה ור' יונתן
ר' עקיבא ס"ל כר' יאשיה דוי' להוסיף וקרא להכי
התא להשמוע' דאס רלס לעשות פסח ויחידו רשאי
ז' להכי כתי' ולקח הוה ושכנו דהוא לוקח וגם שכנו לוקח
שמעת מנה דעושה פסח כחיר ור' ישמעאל ס"ל
דכרכא איפכא מסתברא דוי' לחלק ולהת וקרא להכי

דלא קאי אלא אחרת מפייהו ולא שייך לומר דהדר
 אתרווייהו מעתה מהן דס"ל התם דלפניו לחוד קאי כ"ס
 הכא דלפניו קאי והוי' חנינוה דהכלת לא שייך כהן דכתיב'
 הוא העיר כמ"ס אהוס' ס"ס וא"כ לפניו קיינו נכוח אף
 מהן דס"ל התם בשמירה כבעלים מקרא נדרש לפניו
 ולפני פניו הכא דלא שייך כי אם אחרת אמרין אלפני
 פניו קאי לתוד כיון דעיקר קרא אדרסן קא משתעי
 והוינו ספיקא דס"ס או אמרין כרב אחא או כדכונא
 אף מה שיש לגמנס בזה דא"כ דרשב"ה ס"ל כההיא
 דשיעיה כבעלים דחייב ורבני העסקים ז"ל פסקו
 לפטור כמ"ס מרן כיתה יוסף סי' שמ"ז וסי' דנ"ה וסו"ל
 הרשב"ה תנא פלגיה כהרי רבני הפוסקים והפטר עוד
 לומר דרשב"ה ס"ל לשון תורה לחוד ולשון בני אדם
 לחוד ואע"ג דבלשון תורה מלין תוכה סוורת אלפני
 פניה ולא אלפניה כההיא דרסן וסינו עכ"ז בלשון בני
 אדם אמרין דאלפניו לחוד קאי אף מדברי מוהר"ח
 ז"ל כת"א סי' ב"ק וראה דנס לשון השטר דיוני' כלישנא
 דקרא כהשר יראה הוואה ס"ס :

שבת וראה להרב מוהר"ח ס"ס מ' ששאל
 על שטר מכר שהיה כתוב בו לא שייחתי
 לעלמי בתי' האמלעיים והתקיים הנו' ולא בשום
 תשמיש מכל תשמישים הכלים אליהם אשר כתיב
 המלרים הנו' מעומק הארץ ועד שטח הכתים העליוס
 שום שור זכות ונשאל הרב אם זכול הקובע לכטח
 ולהכיה כנינו ככלל התגר למעלה מבגדר שטח הכתים
 הם לאו ונספק הרב בלשון השטר כמ"ס מעומק
 הארץ ועד שטח הכתים העליוס או קאי אלפני פניו
 דווקא דהיינו הכתים ועליוסו קאמר עד שטח הכתים
 העליוס והוי' עד השטח ממנו או קאי אשתמישים
 הכליוס עמהם דהיינו התגר ועד שטח הכתים לגבי
 התגר דהיינו כל שבגדר שטח הכתים זכוכ ע"ז דלא
 נחלקו תלמידי חכמי דרש לפניו דווקא או לפניו ולפני
 פניו אבל סיהוס נדרש לפניו דווקא ולא לפניו אח' זו
 לא שמענו ושוכ' הרגוס מההיא דרסן ונינוה דמשמע
 דאיכא למומר מקרא נדרש לפני פניו ולא לפניו וכתיב
 ע"ז ו"ל לפי מה שחירלו הקוס' אין הכרח כלל דכיון
 דכתיב הוא העיר דמשמע מניה דלאו דהסליק מניה
 קאי וניידין מניה מהשתא כך לי רסן כמו נינוה
 דאדרבה מדכתי' הוא משמע דקאי יוצר אלפני פניו
 עכ"ל ועפ"ז תשובת קושייתו אדרשב"ה דשאני
 התם דכתי' הוא העיר דין גרמא לספוקי או קאי אלפני
 פניו ולא לפניו אבל בעלמא יוצר סכרה לומר דקאי
 אלפניו מלומר דקאי אלפני פניו ולא אלפניו האמנס
 אחרי נסיקה הרגפה לא ידעתי שכו"ל מי הכריחו לכל
 זה וגם הכיה אח"כ תשובת הרשב"ה ומ"ס מרן סקרוס
 וכתיב עלה הנפק שרעט וכתיב ואנו אין לנו אלא דכרי
 הרשב"ה ז"ל ומה כל הקדרה הוואה שאלר אלינו וסרי
 שנייה נדון דרדיה מההיא דרשב"ה ורסן ונינוה דהתם
 לא מלי קאי הלא אחרת מנייהו ולא התרווייהו דהא
 כתיב העיר הגדולה אחת היתה וכמו כן כתיבת נד"ו
 הון גילוח לכותבה אלא על איש אחר ולהכי מספקא
 לן או קאי אלפניו או אלפני פניו משה"כ כדיון דרדיה
 דמלי קאי התרווייהו אלפניו ולפני פניו על התגר
 והתשמישים והכתים התם פשיטא דקאי אלפניו והוא
 התגר והתשמישים ופלוגתא דתמודאי הוה או קאי אלפני
 פניו נמי או אלפניו דווקא וכוח אחו סוגיות הש"ס על
 נכון דכמליעא נכי שמירס כבעלים פשיטה לתלמודא

דקאי השומר שכר ופלוגתייהו דרב אחא ורבינא אי קאי
 נמי השומר תנס או לאווכן מהיא דיוכור' ובחס' דיומא
 דנ"כ זאלו התם ברסן ונינוה מספקא ליה או קאי
 ארסן או הנינוה וכמ"ס אחי שפור ודונמא לחילוק זה
 כתיב היה נופיה ז"ל כסו' כ"ת אההיא דה' מקראות
 שאין להם הכרע ויליף לה מחוס' דמס' חנינה ועב"ס
 וכהרי אורחין ראיחו להשכיל דכרי הש"ס דיומא דנ"כ
 תמא הויכין זהורה אומר ה' מקראות בתורה שאין להם
 הכרע שאת משוקדים מתר הרור וקס זפירק כמ"ס סוחו
 ליבא וקא דכעי רב חסדא זישלת אח נערי כנ"י ויעלו
 עולות ככסוס ויזכרו זכוסים שלמים פרים או דולמא
 חידי וחודי פרים לרב חסדא מספקא ליה לאיסי כן
 יהודה פשיטא ליה ולריכין אנו למודעי לאויסין כן יסדה
 מהי שנה הוי קרא דויעלו עולות מהכך קראו דכהנך הון
 להם הכרע וכהיא קרא לא מספקא ליה ומאי טעמיה
 דרב חסדא דמספקא ליה כיון דפשיטא ליה לאויסין כן
 יהודה אף ע"פ פלגתא זו דמקרא נדרש לפניו דווקא
 או לפניו ולפני פניו אחי שפור דכתיב ה' מקראות ספיקן
 הו' או מקרא נדרש לפניו או לאחרי כההיא דשאת
 רב"ל או אמרי' הלא אם תטיב שאת לשון סליחה או שאת
 אם לא תטיב ושאת לשון זשה עונו וכן כולוה ה' קראי
 וכמ"ס דש"ז ז"ל אף לענין מקרא נדרש לפניו דווקא או
 לפניו ולפני פניו כהא לא מספקא ליה ופשיטא ליה
 דמקרא נדרש לפניו דווקא דמהיבא אחי שיהא חור
 אלפני פניו נמי אף רב חסדא מספקא ליה אפי' כהיא
 דאפשר דמקרא נדרש לפניו ולפני פניו כההיא דפשיטה
 כבעלים דאיכא מהן דפטר מהאי טעמא :

הדרן עלך לרבני הרב אש דת דתלי הוי קרא
 דנזרת כו' הכח בפלוגת' דרשב"ה ומרן רב'
 יוסף כ"ס והא' אביו חי זכתיב יוסף ב"ש נר' דרשב"ה
 סכר קאי השמ' דסמך ליה ומרן ס"ל קאי יוסף דלעיל
 מניה הכא נמי תלייה הוי פלוגתא כהאי ת"ס או קאי
 אזעוב"ה דסמך ליה או אכני גר זיהוס זרעך דלעיל
 מנה וכדאה דרעה סדכ ברעה מוהר"ח דו"ג ב"כ
 פלוגי כה הרשב"ה ומרן ולפי מ"ס כענותי אין דמיוגס
 עולם שיה דמסתיון דאמרה הרשב"ה בההיא דנר' ז"ל דלא
 נהינו לכחבה דק לאדם אחד ולהכי סכר הרשב"ה דהדר
 אשמעון דסמך לה ומרן ס"ל דהדר יוסף דעילה עיקר
 שטרס קא מישתעי אבל סיהא דמלי אחי התרווייהו מהן
 לימא לן דלא מודה הרשב"ה דקאי אחריויהו והכא מלי
 קאי הוי ת"ס אכני גר ועוב"ה א שניסס יחד ולכן לדידי
 הרווט חזי לי רתלי ענין זה דנזרת כן סבתריס ת"ס
 כפלוגתא דרב אחא ורבינא מהן דס"ל מקרא נדרש לפניו
 דווקא א"כ הוי ת"ס לא קאי אלא אזעוב"ה דקא"ל
 דתמנא כי גר יסיה זרעך כאל"ל זמן מה יהיה מה
 סיהוס וגם חרע לך ועוב"ה ת"ס דסעכדות ועינוי
 יהיה ת"ס דווקא כההיא ויעלו עולות ככסוס ויזכרו
 זכוסים שלמים פרים דתוכת פרים לא קאי כי אם זכוסים
 שלמים דסמך ליה ומרן דס"ל ת"ס נדרש לפניו ולפני
 פניו הכא נמי הוי ת"ס התרווייהו קאי והכי קאמר קרא
 כי גר יהיה זרעך כאל"ל וגם ועוב"ה וכוין הכל יהיה
 ת"ס ולא כעני' דווקא ת"ס כעכרות ועינוי אלא כין הוי
 וכוין הוי יהיה ת"ס וכעכרותס אחוס שניס ששטו
 כמלרים די ליה זילאו ית' ונסס הלוס דבההיא דמקרא
 נדרש לפניו ולפני פניו אמרין דאכל תדא לתורה קאי
 בההיא דפשיטה כבעלים דאמרינן קאי השומר שכר
 לתודיה והשומר תנס נמי וכן בקרא דויעלו עולות
 ויזכרו

קולו של משה קול שרים דרוש ב'

והכחו וכחיים דחיות ימים קאי אכוחים שלמים וקאי אצילות והכח קאי אמרינן מקרא נדרש לפנינו ולפני פניו ובין הכל הנדרש והעבודות זעינו ת"ש איכא למימר שאני התם דלא אפשר לומר אלא אכל חרא מנייהו לחור קאי דחיות פרים הדרה אכוחים שלמים לחור ונס הויעלו עולות לחור ולא אפשר בעולם לומר דהדרה בין שניסם יחד וכמו כן בשמירה כבעלים אין מליאות לומר אלא אפשר שבה לחורים ואשומר חנם לחודיה משא"כ בתוך רקמן או אמרו מקרא נדרש לפנינו ולפני פניו מלינן למימר דאחריוויהו יחד קאי דבין נרות ובין עבודות ועיניו יסיה ת"ש ואין הכרח לומר דלא קאי כי אס' אכל חר וחור מנייהו לחודה ומאחר שכן רנוכל לפרש הכי רבין הכל יסיה ת"ש יד בעל השטר על התקונה ברק"ל :

והנה דבר ידוע ראוינן כתר אומדנא דמוכח ככל מולי כדאיתא בפ' מי שמת נבי שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחר שאם עמד חור דהמדין דעת הוא דלא נתן כל נכסיו אלא מחמת שכיב שומות מדלא שיר לעצמו וכן מי ששמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים ואח"כ בה כו' אין מתנתו מתנה דאלו היה יודע שהוא קיים לא היה נותן והכיחור הטור סימן דמ"ו וה"ה כמה"ה גמ' בולא ז"ל פ' שמות תלו זיוניה בענין זה דאומדנא נורת בין הכתרים או סאי ת"ש קאי הועבע"א או אבי גר יהיה זרעך יעש"ב ומעתה נכח לכחור המאמר דאין עליה דהאי ת"ש תלויא כהאי פלוגתא או מקרא נדרש לפנינו דווקא בעינן ת"ש כעבודת זעינו וחי מקרא נדרש לפנינו ולפני פניו לא בעינן ועיניו ת"ש אלא בין הנרות והעבודות ועיניו יסיה ת"ש כדבר האמור לעיל זאלינן כהא כתר אומדנא ולהכי קאמר זכו וכו' מעשיהם מרובים כלפי שמיא אזלינן בתר אמדנא ולא מתמירינן כנורתם דכל האי גלות משום דבר קטון שאמר אאע"ה כמה ארע כי אירשנה והמרינן מקרא נדרש לפנינו ולפני פניו ובין גרות ועבודות ועיניו ת"ש ומשנולד יתקיימהחול הנרות ודור דכיעי יסוכו הנה ואם לא זכו ואין מעשיהם מרובים אומדנא דמוכח להקמיר עליהם כנורת בין הכתרים יאמרינן מקרא נדרש לפנינו דווקא ובעינן ועוב"א ת"ש כמספר במפקד אין נדרש כדי למרק חטאיהם :

ובאופן אחרת יש לומר במאמר הנלכ פ"ה במאי דכתבו רבני המפרשים ז"ל ושורש דבר כהרב התנא ז"ל כפרשת דרכים דפליגי תבמו ישראל אס' אבות העולם ולא מכלל בני נח מעת שנימול אאע"ה וכסם ישראל יכנו או אכתי דין בני נח להם ולא ולא מנ"ן עד מעמד הר סיני והרב התנא סבול דאיה דרכיו האומרים דמינו האבות ולא מנ"ן מההיא דאמרו בפ' המוכר תנא הלך כה לארכה ולרמיה קנה דכתוב קום התהלך כהן לארכה ולרמיה ואין שפק שמדין חוקה נגעו כה והרמכ"ס כתב שאין הגוי קונה כחוקה והו' אמרת דלא ולא האבות מכלל כ"ג הויא קנה האע"ה כחוקה אלא ודאי דין ישראל איה לכו אלו דכרו ז"ל ואנכ' אורחין בין נכין מקרא שכתוב ויאמר אליהם מלך מצרים למה משה ואהרן תפריעו את העם ממעשיו לכו להכלותיכם ויאמר פרעה הן רבים עתה עם הארץ והשכתם אותם מסכלות וכולי תכבד העבודה על חלשום ויעשו כה ולא ישעו כדכרו שקר וה"ל דאשונה כאמרו הן רבים עתה דחובת עתה יתו"ר נפ"ש והול"ל הן רבים עם הארץ ותו המאי לעיל קרא

עם ישראל כאמרו לשלח את ישראל וכסם ישראל יכנה והכח תיאר אותם כתואר עם הארץ ועוד על מה זעל מה תכבד עולו לעת כזאת ודי להם כקושי הראשון ועל פי זה יכא על נכון כי הנה כנורת בין הכתרים נאמר לאאע"ה כי גר יהיה זרעך כה"ל וכבר זכרנו דכרו"ל דמשנולד יתקיימהחול הנרות ובכן השלימו ת"ש וזה לא זכרנן לשיעור האומרים דמינו האבות ולא מכלל כ"ג ושקנא ת"ה הארץ מאן כהילוך מדין חוקה דבעי' כאל"ל וליכא ועפי"ז זריבין היו להשלים כל ת"ש עם כמלרים ונס ירובע מאי דקו"ל אין שליחות לנו לא אן לרודו ולא הינהו לרודו והנה הוא ית' אמר אנכי ארד עמך מל' ואנכי אעלך והמרו ז"ל דעל זה היה מתרים מרע"ה כאמרו מי אנכי כי אלך אל פרעה הלא אנכי אעלך אמרת וסעיבו כי אהיה עמך שכן היה מדה כבודה שלוחו של אדם כמותו וכהקדמה זו פי"ה מוהר"י אלנאוי ז"ל בשארית יעקב דרוש שכת הנדול מאמר אס' למה ודכריכס למה יע"ש וכו' קראין כי הנה מרע"ה כא' אלו כטענה דמשנולד יתקיימהחול הנרות בין דהאבות לא ולא מכלל כ"ג ולא זכו כהרץ ישראל ולהכי פריך להו שפיר דא"כ אוק' כאו הם עצמם והלא קרה כתיב אנכי אעלך אלא מאי אית לך למימר דכחור שליחות כאו דשלוחו כמותו והכי מהניא שליחותו וזה לא אין שליחות לגוי וז"ש למה משה ואהרן דאחוינא עליכו מטוניוכו אס' כדכריכס כן הוא שלה ילאתם מכלל א"כ ואחר היה אכרסם ולא זכס כה"ל ולכן נגמרו ת"ש דשפיר מקרי כאל"ל א"כ למה אס' כאיס כשליחות זה והלא אין שליחות לגוי אלא כסכרת תאמרו דדין ישראל נמור דיגכס א"כ למה ת"ה תפריעו את העם ממעשיו אטו סנה רהן היא כמו הנה במ"ש מהר"י אלנאוי ז"ל בנאות יעקב וכי הנה רכיס עתה לעת כזאת שלא קיבלו עדיין הקורה עם הארץ זינכו ולא כסם ישראל יכונו עד שכתענן זו והשכתם אותם מסכלותם סנבמדו ת"ש משנולד יתקיימהחול מוכתרים אס' לומר דיין ישראל נמור דיגכס מענין שליחותם ואכתי לא השלימו את חקם ולא כא' עד ק"ץ ואם יש את נפשיכס להליל את ישראל ולפרוהם תכבד העבודה על דרך שאמרו קושי השעבוד השלים המנין :

ובזו"ו מהר"ז בולקוט קול רודי הנה זה כא רבי יהודה אמר קול רודי זס משה כשעס שהמר לוישראל כהרש הזס אס' ננאלין א"ל משה רבינו הויאך אנו ננאלין לא כך אמר סקב"ה לאכרסה אכתי ועוב"א ת"ש והלא אין כוידנו אלה רד"ו שנה א"ל הויאיל והוא חפץ כנאלותכס אינו מביט כתשכונותיכס אלא מדלג על הסרים וכתדס הזה אס' ננאלין עכ"ל וז"ל דהשונה באומרים משה רבינו הויאך וכו' אמאי זכרו את שמו והלא הוא משה המדבר עמהם וזול"ל א"ל הויאך אנו ננאלין ועוד כדכרו מרע"ה הויאיל והוא חפץ כנאלותכס אינו מביט כתש" ואין לא הכיט והלא גורה גור ת"ש ולא הויס ייכוכומהו הויאיל והוא חפץ כנאלותכס הויאיל וחסץ כנאלותכס הול"ל ועפי"ה יכא על נכון דכ"ו כאשר ראו שמרע"ה יולא וכו' להוציאה אותם סכור מנה כי הוא הוא הנואל ההמיתו וכוראי מדין שליחות הוא שהרי קדח' כתי' אנכי אעלך וכיון שכן נפל פיתא כבירה דאכתי לא נמרו ת"ש דמאחר דשליח הוי א"כ ישראל הן ואכרסה אכתי זכס כה"ל מדין חוקה וליכא תו למימר משנולד יתקיימהחול הנרות דכאל"ל בעינן וליכא זהו אמרם משה רבינו כיון שהתה הוא הנואל

היאך

זו ורין גרמא להכביר את עולם עליהם כיתר שאת
 כמ"ס תכבד העבודה על האנשים וכ"ס שכבד כל
 מועד זמן ויזאחם שנמרו סת"ם דמשנולר ילחק התחיל
 הנרות א"כ למה זה שלחתי אני כפרט שמכבט לוי אני
 כי ממני יראו לעקוד כטוע יסוד תירוצ זה דמימר
 אמרו לן אחרי שאתם משכבט לוי ופנויים אתם מטעם
 שאינכם יורשים בקרקע א"י א"כ ידעתם נאמנה כי א"י
 זכה בה אברהם זכיה החלטית ואין תלמידי כפיכם
 שמשנולר ילחק התחיל הנרות והי"ל לשלוח שליח משכבט
 אחר ולא לאיש שכמותי דאתו עלן מניה וכוה ומאז
 כאתו אל פרעה בשליחות זו לרבר כשמך הרע לעם הזה
 דאמר תכבד העבודה והל"ל לא הללת את עמך :

ובזה כיון מהמרים ז"ל כש"ר וז"ל העם הזה מה
 עשו שנשתעבדו מכל הדורות שעברו ואם
 כשכיל שאמר א"ה כמה ארע כי אורשנה הרי עשו
 וישמעאל מכניו והם לריכס להשתעבד כמו הם וא"כ
 הו"ל להשתעבד דורו של יתק או דורו של יעקב לא לעם
 הזה שהיו כדורי ע"כ וקסה מה כל החרדה הזאת ואימא
 כשיקול אל דעות ידע שציר רכך לרין לסיות ומשמע
 דריבא קא תכע ועפ"ה מכואר מאליו ונקדים עוד מאז
 דקי"ל ישראל משומר יורש את אביו דבר תורה וכו'
 טעון מדע"ס רעיה מהימנא דורש טוב לעמו דמה
 פשעו מה חטאתו חסור הזה שגפול כבוד סברול וכל כך
 גדול עוני מנשוא להתנקם מהם בגלות המר הזה מה
 עול נמלא בו וכי תימא כשכיל שאמר אברהם אביהם
 כמה ארע כי אורשנה וחתא כוס וכופין את היתומים
 לפרוע חוב אביהם א"כ על כורחך לומר דכבד זכה
 א"ה בא"י דאלת"ה כמה נתחייבו לפרוע פרעות חוב
 והלא קי"ל דבר תורה אין כופין את היתומים לפרוע
 חוב אביהם אלא"כ הניח להם קרקע אלא ודאי שכבד
 זכה בארץ זכיה החלטית ומתמת זה נתחייבו לגדל
 פרע חוב זה וכיון שכן הרי עשו וישמעאל מכניו ואף
 שנשתמדו הרי קי"ל כדון ישראל משומר יורש את אביו
 וא"כ גם הם חל עליהם חובת פרעון חוב זה ואלו סיה
 משתעבד דורו של ילחק עם ישמעאל ודורו של יעקב
 עם עשו כבר הים נגמר פרעון חוב זה ונמחק העון
 ומה זה ששמר את הדבר לדור קום שאני בו והוא לברו
 וקיים מלות פריעה לחוב אביהם :

שוב אשוב לכוונה הראשונה להכין קריא הכ"ל
 ונכון עוד דקדוק אחר באומרו ומאז כאתי אל
 פרעה לרבר כשמך דתיבות לרבר כשמך יתר ללא תורף
 דהול"ל ומאז כאתי אל פרעם הרע לעם הזה וכודאי כא
 יבא לרבר כשם ה' ועפ"ה לעיל מכואר היטב כי כאשר
 ראה מרע"ה שכלכתו אל פרעה להוטיא את ישראל
 אירכה שמחה לתונם נהפכה והכבירו את עולם ביתר
 שאת כמה שטענו אותו טענת בריא על זה אמר למה
 הרעות לעם הזה כיון דינאיו מכלל כ"כ וכשם ישראל
 יכונה ואכתו הת"ם לא נמרו א"כ למה הרעות להם
 לתת בורס חרב להכביר את עולם עליהם לדלג על הק"ף
 שנים הנותרות בקישי השעבוד אשר לא יוכלו שאת
 שעבוד קסה וכי תימא דלא היא שלא ינא מכלל כ"כ
 וככן הנכר יחשבו אף הם ואברהם לא זכה בא"י מדין
 חזקה דגוי אינו קינה בחזקה ומשנולר ילחק התחיל
 הנרות רשפור הו"ל כאל"ל א"כ למה זה שלחתי וקלא
 אתה אמרת אכני אעלך ומאז אית לך למימר משלוחו של
 אדם כמותו והלא מהחר דין כ"כ דן אותנו לא מהניח
 שליחותי דאין שליחות לגוי והיה לך לקיים הכשתתך
 ככבודך

היהך לנו כנאלין מעתה אין כירינו כי אם דד"ו שנים
 דהנלאו מולתא דאברהם זכס בא"י ולכן השיב מרע"ה
 הוהיל וסוד חפץ כנאלחכם ואנכ הסיפא הוא הוא
 ככבודו וכעלמו תנלם מלכותו ומקיים מאמר אכני
 העלך אינו מביט כחש' שחשבו אתם דווקא ת"ם במל'
 דסמך על תירוצ זה דמשנולר ילחק התחיל הנרות :

ועפ"י יתבאר מקראי קרש דסוף שמות וישב משה
 אל ה' ויאמר למה הרעות לעם הזה למה
 זה שלחתי ומאז כאתי אל פרעה לרבר כשמך הרע
 נעם הוה והלל לא הללת את עמך וי"ל איך ארון
 הנביאים עלתה על לבו לרבר קסה ועוד למה כפל את
 דכיון למה הרעות לעם הזה למה זה שלחתי ולכל
 הפחות הו"ל לכוללם יחד למה הרעות לעם הזה
 ישלחתי חוץ מן המערכה אמור ויאמר כאנפא אחריתי
 כהקדים מ"ס הרב הנרול עטרת ראשי אדוני הכי זלה"ס
 כדבר גבורות דרוש ב' וז"ל דאיכא לאקשווי על התו' הלו
 דמשנולר ילחק התחיל הנרות והיונו כהק' מ"ד כנדרים
 מכני מה נענש אלע' הושתעבדו כניו למל' דד"ו שנה
 א"ר אבהו א"ר ה' לעזר מפני שעשה אנגרויה כת"ת
 שג'מר וירק את חניכו ולידי בותו ושמואל המר מפני
 שהפירו על מדותיו של הקב"ה שאמר כמה ארע כי
 הירשנה ע"כ נמלא שמה שנתחייבו ישראל בגלות מל'
 היונו מחמת חוב אברהם שחטא באומרו כמה ארע או
 משני שעשה אנגרויה ונמלאו ישראל כפורעים חוב
 אביהם שערע כו החוטא יקרא מחוייב להקב"ה והוא
 הכ"ח ובהנו לרין שכופין את היתומים לפרוע חוב
 אביהם וכופין אותם על כך ואולם מורעת זאת כי דבר
 תורה אין כופין ליתומים לפרוע חוב אביהם אלא"כ הניח
 להם קרקע וא"כ מרנתחייבו ישראל לפרוע חוב אביהם
 אברהם מוכח דא"י כבר נתנם להכות העולם וזכו בה
 זכיה גמרה והם הורישום לכניסה אחריהם שמחמת
 כן הוא שנתחייבו ישראל לפרוע פרעות חוב אלע' כדון
 היתומים שכופין אותם לשלם חוב אביהם כשהניח להם
 קרקע וה"ל הניח להם קרקע דהיינו א"י כי שלו היתה
 והוא כבר זכה וסחוק כס דאלת"ה אלא שעדיין לא זכה
 כס ואינם שלו ולא הורישו לכניו למה זה נתחייבו כניו
 לפרוע חובו מדין יתומים וכו' והלא כשלא הניח קרקע
 אין כופין אותם לפרוע חוב אביהם אמור מעתה לפי'
 קסה לזונב לתירוצ הנאמר דמשנולר ילחק התחיל הנרות
 שהיו לקיים אותו הסודין לריכ' לנו לומר דאל"ל זכו בה
 עדיין אבות העולם כדי שנאמר שנקיים בהם כי גר יהיה
 זרעך כאל"ל והשחא את אמר דהארץ שלהם היתה
 והודישה לכניהם ע"כ ועפ"י פירש ז"ל מאמר למה
 אתם ולמה דכריכם כי מטעם הנו' שכת לוי פטו הים
 כמלרים כי עיקר גלות מלרים לפרוע חוב אלע' ה'
 שירשו ממנו א"י ושכבט לוי שלא נטלו חלק בארץ פטויים
 היו דמאחר דלא ירשו מאביהם אין עליהם חוב לפרוע
 חוב אביהם אלא דנפקא מנה שכבר זכה אלע' ה' בא"י
 ולא מנינן הו למימר משנולר ילחק התחיל הנרות ולום
 ה"ל פרעה למרע"ה למה אתם פטויים במלרים ואין
 עליכם עול בגלות הו' אין לך לומר אלא משום שלא
 ירשחם קרקע ולא נטלחם חלק בארץ ומאחר שכן למה
 דכריכם דהת"ם כבר נמרו דמשנולר ילחק התחיל
 הנרות והלא כבר זכה אברהם בארץ וכעין כאל"ל
 וליבא זקת"ר יע"כ :

ובנא"ה וישב משה אל ה' ויאמר ה' למה הרעות
 לעם הזה כי שלחתי אל פרעה בשליחות

קולו של משה קול שרים דרוש ב'

בכבודך ובעלמך ומאז באתי ה' פרעה לדבר בשמך לימר שאט שלוחו של מקום ואע"ב ראינו המד הנבי העלך גם עלה שלוחו כמותו והמתו אל פרעה לשלח את העם כי כבר באו ימי שלום גזרת ה' רמטולר יתחק התחיל הגדות באותו פרק הדע לעס הזה דמשליחותו דנו כמות חותך שדין ישראל גמור אהיה דן אותנו דהלת"ה אידך מהניא שליחותו והרי אין שליחות לנוי הלא ודאי דין ישראל ה' כ' כבר קנה הכרסה את הארץ כחוקה כדון ישראל והת"ש לא שלמו דבעינן כאל"ל וליכא ועל כן הרע לעס הזה בקושי שעבוד מה שאין הפה יכולה לדבר ולה ויכלון לשאת המשא הכבד הזה והלא לה הלל את עמך :

אותו הגלות לסיבת ארץ ישראל ולכן לא קיבלו את דברי משה שהת"ש כבר גמרו בטענה דמשנולר יתחק התחיל הגדות כי אברהם לא זכה בארץ דנוי אינו קונה בחוקה דלפי"ו יפסידו ירושתם את הארץ ריבול המקום כ"ה לפטור את עלמנו מנתינת הארץ בטענה זו שאברהם לא זכה בה כיון דרין כ"ג ניש לו ולכן לא שמעו ה' משה לקבל עליהם טעמו ונימוקו דמשנולר יתחק התחיל הגדות מסיבת קלד דוח ועבודה קשה שסבלו כל זמן הזה וכלו מפני שאמר ארע"ה כמה ארע כי אירש את הארץ ועתה משה ידבר שכבר שלמו הת"ש משום שלא זכה אברהם בארץ ונפסיד מנחה טובה ארץ זבת חלב ודבש ולכן לא שמעו אל משה הלא אדרבה ושליומו כמל' הק"ץ שנה ולא יפסידו את הארץ ואז ידבר משה לפני ה' לאמר השתא ומה בני ישראל שיש להם עתה ריוח והללה מגלות החל הזה עכ"ו לא שמעו אלי משום פסידא רירושא הארץ ולא קיבלו טענה זו דמשנולר יתחק התחיל הגדות ואידך ישמעני פרעה לטענה זו שיפסיד הפסד גדול עבודת ישראל כל כך זמן ואין לו עתה שום ריוח כזה פשיטא ודאי שלא יקבל ממני טענה זו דמשנולר יתחק התחיל הגדות :

ובזה מכוון מקרא שכתוב וידבר משה בן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקלד רוח ומעבודה קשה דקשה מה הוקם להם לביית ישראל שלא התינו ומאיוה טעם ופנ לכס וכפרט דמעיקרא כבר האמינו לדברי ה' ויקר העם וישתחו ומהו זה הן עתה הפך לכס ולא שמעו אל משה ועוד תיבת אל משה יקר דהא בריריה קא משתעי קרא ולא שמעו אלו מבעי ליה ועוד למה כפל את דבריו כמלות שונות מקלד רוח ומעבודה קשה וכחרא חיסנו הלא הוא הדבר דמרע"ה כהשר בא יבסור רוח נגידים לאמר קומנו לאו כי כבר גמרו הת"ש מטעם דמשנולר יתחק התחיל הגדות וירא ישראל דאדרבה הפוך בה והקשו את עולם עליהם ככפלים ויאמר מלך מל' תכבד העבודה על האנשים וקושי השעבוד ואלים המנין לרגל על הק"ץ שנים הנותנות וכבר נודע לך מלך ביר ה' ומדאלטודין שעבוד ככפלים להשלים את הק"ץ שמע מנה דלא באו ימי שלום הת"ש משום שזכה אברהם בא"י שיאלו מכלל כ"ג וכן משליחות משה הכריתו דיאלו מכלל כ"ג דאם היתה דאכתי כבן הנכר יחשבו אף הם א"כ אידך בה בשליחות הוהת דכשלא מעיקרא שאמר להם מרע"ה בשם ה' פקד פקדתי אתכם וכו' ואומר אעלה אתכם וכו' הם אמרו הנה ה' בה בכבודו ובעלמנו לקיים מאמרו הנבי העלך גש עלה ויחל להו דמיוס הולדת את יתחק התחיל הגדות אבל עתה עין דואה שהגאולה היא ע"י מרע"ה בשליחותו של מקום קשה הדבר כעוניהם וזה הומו ולא שמעו ונכנסו הדפרים באזניהם שהת"ש כבר גמרו דמשנולר יתחק מנין מחרי טעמי חרא אל משה דמרואתם שהשליחות ע"י משה גמרו אומר דרין ישראל אנו וזוהר לה טענת משנולר יתחק התחיל הגדות דביון דישאל גמורים אנתנו כבר זכה אברהם בארץ מדין חוקה כדון ישראל ובעינן כאל"ל וליכא ועוד טעם שני מקלד רוח המוקדם לזה ומעבודה קשה שהקשו את עולם לעת בואת ככפלים דאם כנים הדברים שכבר שלמו הת"ש למה זה הכבדו שעבודה עליו ככפלים ממה שהיתה וכבר ה' דכשמים ממעל הסכימו כזה מכל זה מוכח שעדיין לא גמרו הת"ש ולכן לא הטו און לדברי מרע"ה :

ובזה יתבאר מאמרו ו"ל דבר נה בלוני העם אמרו רבי רבי ונאוי הון נה אלא לשון כקשה אל הקב"ה למשה בכקשה ממך לך אמור להם לישראל בכקשה מכס שאלו איש מאת רעהו ואשם מהת רעותה כדי שלא יאמר אותו לריק ועי"ה ת"ש קיים בהם והת"כ יאלו ברכוש גדול לא קיים בהם ע"כ וכל דכני המפרשים המה דאו בן חמהו במאמר זה כי כולו מקשה ראשונה באומרו ית' למרע"ה בכקשה ממך דמאיכא תיסק ארעתין שיסרב בשליחותו זו ער שהולך כביכול לכקש ממנו בכקשה ממך וחו לכל הפחות הול"ל אל הקב"ה למשה בכקשה לך ואמר ולמה הולך להמר תיבת ממך ויותר יגדל התימה במאמרו ית' לך ואמר להם בכקשה מכס וכו' והדבר תמום ומשליח לעשות כי מי שאומרים לו תקח לך כסף וזהב וכל טוב הארץ לריך בקשות לקבלם ער שאל' בכקשה מכס שאלו וכו' וחו במאי דסיוס כדי שלא יאמר אותו לריק וכו' והלא מריכא כביכול חייב שכן הכותיו והת"כ יאלו ברכוש גדול ולא איש אל ויכזב ומאי כדי שלא יאמר אותו לריק וכל אחד מרכני המפרשים איש לדרכו פטו וחלקים' אמרה נפשי ע"פי המוקדם כי הנה כגזרת בין הכתרים שם נאמר ועו"ה זכר' ואחרי כן יאלו ברכוש גדול מראש דלא וכו' ישראל ברכוש גדול כי אם ער גמר ת"ש במספר במפקד וכבר אמרו שמה שרמס לגואלם המב"ה באותו פרק מטענה דמשנולר יתחק התחיל הגדות ונפקא מנה דלא יאלו אבות העולם מכלל כ"ג ולכן לא קנה אברהם את הארץ בחוקה כדון כ"ג ומשום הכי אמר לו הקב"ה משה בכקשם ממך דייקא שאני עושה אותך שליח ויקשה בעיניך בשליחותו זו דמנה מוכח דרין ישראל איש לכו ולהכי מהניא שליחותך וזה סותר עיקר טעמא דויתחתם ממל' דמשנולר יתחק התחיל הגדות ונפקא מנה דין כ"ג איש לכו על כן אני הומו לך בכקשה ממך לך אמור להם לישראל בכקשה מכס לכו שאלו איש מהת רעהו ואף שיקשה כעוניהם דבר זה דא"כ משמע דלא זכו בא"י והא און להם זכיה ברכוש גדול כי אם אחרי גומרים הת"ש בשלימות און נגרע ועתה שאומר להם לקחת רכוש גדול משמע דפשיטא ליה דמשנולר יתחק התחיל הגדות ונמשך מזה שלא זכו בארץ וא"כ כל מה שטרו

וא ו"ל כסננן אחר וכין עוד סיפיה דקרא וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואידך ישמעני פרעה והני ערל שפתים וכבר הרהת לדעת מ"ש דו"ל דהאיק"ו פיוכה הוא דמה לביית ישראל שדברו בן מקלד רוח שתל להיות כתשכונס קאמר בפירעה זעופ"ד יבא היטב רכבר נוכר לעיל דשמואל ס"ל רכל האו דיתחא שנענש ארע"ה ונשתעבדו בניו למלריה מפני שאמר כמה הרע כי אירסה נמצא כל

קולו של משה

קול שרים דרוש ג'

וחתאים ועע"ו ונתחייבו גם הם גם אלהיהם רכשם
 שנפרעו מעע"ו כך נפרעו מע"ו עלמה והרג את
 בכוריהם מרה כנגד מרה שהם נשתעבדו ככבוד ישראל
 ועברו על לא תעבוד ככבוד שורך ה"כ ממונס הין עולה
 לנו כדון מטעם רכוש גדול דהא קרה כתיב והח"כ ילאו
 כ"כ"ג אחר כלות הת"ש והתה אמרת עדיין לא נמרו
 הת"ש וכשאר הרלות ושליו ואין לנו זכיה כדון כרכוש
 גדול ו"ש הלו הרג ככוריהם ולא נתן לנו את ממונס
 דיונו כיון שלא זכינו כו מן הדון אלא שנתן לנו ג"כ את
 ממונס הגדול חסדו עמנו לפנינו משו"ה ו"כ כאיזה נר
 ושנה שלמד עינינו הרואות שהגדיל את חסדו עמנו
 ביותר ועל התה כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת
 למקום עלינו :

קול שרים דרוש ג'

גרסינן ככ"ר רבי שמעון בן לקיש כשם רח"כ"ע
 לנו וראו מפעלות אלהים וכתוב בתריה
 הפך ים ליבשה למה וישנאו אותו אחיו כרי שיקרע הים
 לפניו :

עלינו לשכח לארון הכל נואלט חוק ה' איש
 מלחמה . לן יאות להודות גומרין את ההלל
 זמרה דמנה זמרה דשומא . וטכוח טכחיס זכחיס
 שלמים שלמי שמחה וזכחי תורה עולה תמומה . גדול
 וקטון אחר האיש ואחר האשה עושים את פסחיהם זכח
 פסח מירי שנה כשנה מימים ויממה . המון חונג חג
 לה' כהשר עשו מועד לאתם ממלכים ילאו כל זכאות
 ה' ויעשו את הפסח הלאו וכקר ישחט להם מן הכהמה .
 כאשר כל הענין כמקדתי קרש שפ"כ כל ו"ת ויושכ את
 משה ואת אהרן ל פרעה ויהמר אליהם לכו עבדו את ה'
 אלהיכם מן ומי ההולכים ויאמר משה כנערינו וכזקנינו
 נלך ככנינו וככנותינו כללנינו וככקרינו נלך כי חג ה'
 לנו ויהמר אליהם יהי כן ה' עמכם כאשר השלח אתכם
 ואת טפוחם ראו כי רעה נגד פניכם לא כן לכו נה
 הנכרים ועבדו את ה' ועין רואה מה שיש לדקרק
 במקראות הללו ראשונה מאי סלקא דעתיה דפרעה
 מעיקרא לחקור על ההולכים מי הם מאתר דמרע"ה
 כריש אמ"ר נלכה נה דרך ג' ומסתמא אכולהו קאי
 ולא קאמר לים נלכה כל הנכרים ועוד זאת למה כפל
 לשונו מי ומי ההולכים והול"ל מי הם ההולכים גם
 כחשבת מרע"ה רקא"ל כנערינו וכזקנינו וכולי על
 מה ועל מה הולך לפרט כל הפרט הזה כקוטר הול"ל
 כולנו יחד נלך ולא די לו פרט הכני אדם אלא שפרט גם
 המקנה באומרו כללנינו וככקרינו נלך והכי הול"ל כולנו
 יחד ומקנינו נלך ועוד מאתר דאמר כנערינו למה
 הולך לומר עוד ככנינו והרי הם ככלל הנעדים ועוד
 מאתר דנתת למנונא ופרט הכל למה לה הזכיר את
 הנשים וכי תוסף אדעתין דמרע"ה ירלה להנוג את
 הנשים הללם על בהמחם לה מהימנו ואין יאמינום על
 הנשים ותו כנתינת טעם דא"ל כי חג ה' לנו מאי חרית
 ניה שפחה והלא הוה אמר לו לכו עבדו את ה' ועלה
 נעשה שאל"ל מי ומי ההולכים ולכה אל הביאור אתה הלכה
 כרכיה פלפלת כל שהו ונקדים מ"ש הרמב"ם ז"ל
 כפ"כ מהלכות חגיגה וז"ל כבר ביארנו כפסחים
 שחגיגת ו"ד רשות לפיכך הין אדם יולא בה ו"ח חגיגה
 הלא יולא כה ו"ח שמחה ע"כ והנה עיקר רון זה

כפסחים דף ע' אסא דתנן חגיגה היתה בזה מן הלאן
 מן הכקר מן הככשים ומן הענינים מן הזכרים ומן
 הנקבות ונאכלת לכ' ימים ולילה אחר אמרו כש"ס
 ונאכלת לכ' ולילה ה' מתני' דלא ככן תימא דתניא כן
 תימא אומר חגיגה הכאה עם הפסח הרי היא כפסח
 ואינה נאכלת אלא ליום ולילה וחגיגת ט"ו נאכלת לכ"ו
 ולילה ה' וחגיגת י"ד יולא כה משום שמחה ואין יולא
 כה משום חגיגה ע"כ וכתב הר"כ ר"ז ע"ד רבינו וז"ל
 א"ל אינו יודע מאי לפיכך והאותה כדויתא כן תימא
 שונה אותה דסכר חגיגת י"ח חוכה היא כפסח אכל
 לרכנן כיון דרשות היא יולא כה אף משום חגיגה אם
 התנה עליה ללא כה ושחטה עכ"ל וכתב מרן ז"ל
 ככ"מ וז"ל וכאמת שלשון לפיכך קשה דמשמע דמשום
 שהיא רשות יולא כה ו"ח שמחה שאם היתה חוכה לא
 הוה יולא כה ו"ח שמחה ע"כ ור"ל דקשה על זה דהא
 קו"ל דשלמי שמחה יולא כה אף כדבר שחוכה ג"ע"ג
 דקו"ל דכל דבר שחוכה אינו כל אלא מן החולין שלמי
 שמחה שאני כדאיתא בחגיגה דף ח' ושמחה בחנך
 לרבות כל מיני שמחות לשמחה מכאן אמרו חכמים
 ישראל יולאים ו"ח כנדרים ונדרות וכמעשר כהמה
 והכהנים כחטאת ואשם וככבוד וחוסה ושוק ופסחה
 רכינו כהלכה זורא"כ מאי לפיכך דקאמר דמשמע הלו
 היתה חגיגת י"ח חוכה לא היה יולא כה ו"ח שלמי
 שמחה זהו כוונת השגת הר"כ ד וקושיית מרן וגם
 הרלח"מ ז"ל פריך לה ולדירי הדיוט חוי לו ליושב דברי
 רכינו שלוש ישוב כי הן אמת שלמי שמחה יולא כהם
 כדבר שחוכה כנדרים ונדרות כמש"ל אך זהו דבר
 שחוכה שאין לו זמן קבוע ואם יכאנו כ"ט יולא כו
 י"ח שלמי שמחה אכל כדבר שחוכה הקבוע לו זמן
 וזמנו כו כפרק עלמו או אינו יולא כו משום שלמי
 שמחה דזו מליה לכה וזו מליה לכה דאלת"ה א"כ
 מעיקרא דדינא לא יכיא שלמי שמחה ואל"ה ו"ח חגיגת
 י"ט דגם היה שלמים ושמה כה כהכלת כשרה ואמאי
 קויבתו תורה כג' מלות עולת ראיה וחגיגת י"ט ושלמי
 שמחה כמ"ש רכינו כחלת הלכות אלו הלא וראי מאי
 אית לך למימד כיון דחגיגה חוכה הוה היא אינו יולא
 כה משום שלמי שמחה אף שולא כשלמי שמחה כדבר
 שחוכה הכי נמי נכי חגיגת י"ר הלו היתה חוכה לא
 הוה יולא כה ו"ח שלמי שמחה כיון דחוכה הוה היא
 הכל משום שהיא רשות משו"ה יולא כה ו"ח שלמי
 שמחה :

עוד

כתב מרן על רכרי הראב"ד ר"ז וז"ל ומה שהקשה
 דהאותה כדויתא ככן תימא וכולי ז"ל שסובר
 רכינו דלא פליגי רבנן אכן תימא אלא כמאי ראמר
 דאינה נאכלת אלא ליום ולילה אכל מאי רקתני יולא כה
 משום שמחה ואינו יולא כה משום חגיגה רכרי הכל היא
 ע"כ וראיתי כס' חזון עובדיה שכתב כפ"כ כל ו"ל ואנכי
 לא ידעתי איך יסבור רכינו דרכרי הכל היא רהא כנמ'
 הית כיה רב יוסף לעולה דאמר שלמים שחטן מע"ט
 אינו יולא כהם לא משום שמחה ולא משום חגיגה משום
 שמחה דכתי' וזכתה ושמתה כעיון וכיתה כשעת שמחה
 והאויב ליה רב יוסף מתני' רקתני חגיגת י"ד יולא כה
 משום שמחה ואין יולא כה משום חגיגה והמאי ה'
 כעיון וכיתה כשעת שמחה וליבא ופירש"י רקס"ד רר"י
 כשחטה כו"ר קאמר ומשני א"ר אורי בר אבין שעירב
 ושחטה א"ר אשי ה"ג מסתברא דאלת"ה ה' חגיגת
 מאן קתני לה כן תימא כ"ת ה' פסלה לה כלינא ש"מ
 ופירש"י

קולו של משה קול שרים דרוש ג' ריא

כרכנן וואמר ע"ז נאמר כחורה וזכחת פסח משמע דס"ל דגם לרכנן הויה דאורייתא ואפ"ס כתב שהיה רשות ואינה חובה ה"כ לכ"ת נמי דאורייתא ואפ"ס רשות היה ואינה חובה הגם הלום דקראו ערער על מ"ש רכיני האזי פסוק דזכחת פסח יעויון כס' מלכי כקדש עכ"ז הרי מלא מרן לרכיני שכתב הכין ומנה נשמע לכ"ת ולרכיני למימר דהוכרה לסכור בן מלא כעו כגמר' לכ"ת דחיה שכת ועומאה כמו ששאלו על הללו וכקר ונקבות ושכירת עלם משמע דקום ליה לתלמודא דגם לכ"ת לאו חובה ולא דחיה שכת חף דהויה מראורייתא א"כ לרכנן נמי נימא דאורייתא הויה ולאו חובה ולא דחיה שכת דלא פליגי כהני :

ומן ההמור כזה פי' כחזון עובדיה שם מקראות רפ' כח ויקרא פרעה אל משה ויאמר לכו עבדו את ה' רק לאנכם וכקרבם וואג גם טפכם ילך עמכם ויאמר משה גם אתה תתן כידו וזכחוס ועולות ועשינו לה' אלהינו וגם מקננו ילך עמנו לא תשאיר פירסה כי ממנו נקח לעבוד את ה' אלהינו ואנחנו לא נרע מה נעבד את ה' ער כואנו שמה יע"ש ולע"ד יתיישבו מקראות הללו כסגנון אחר דכבר אמרנו דתנינא ו"ד רשות ולא חובה הך ודאי אם כח כחול כערהה וכמועט מלוה מראורייתא להכיף חגיגה ואין לכעלה כחנס וכי"ט לריך להכיף עולת דחיה וחגיגה ושלמי שמהה והנה פרעה אמר לו למרע"ה לכו עבדו את ה' אלהיכם כקרבן פסח לכד כי חגיגה הכאה עמו רשות הויה ולא חובה ויספיק לכס חלי לאנכם או יחד מהלוי כי הפסח אינו נאכל אלא כחבורת וישאר מעט הללון וכל הכקר הליגו אחו פס כי מה לכס לטרוח ככל בכדי ללא לורך וז"ש רק לאנכם ר"ל מעט מן הללון כי כל דק מיעוט הוא מעט הללון וכקרבם כולו וואג כי ללא לורך עבודה תקחו אחו גם טפכם ילך עמכם כדו לזכות כאכילת הפסח ויאמר משה לא כן הדבר ולא יפה כיוונת דאפשר כל מקננו הללון והכקר לא יספיקו אלינו אלא לרכינים אהנו שגם אתה תתן כידו לאין וכקר לפי שכל אחר לריך לסקריב קרבנות רכוס זכחוס ועולות של י"ט דכל אחר לריך עולת דחיה וחגיגה ושלמי שמהה וגם מקננו ילך עמנו כי ממנו נקח לעבוד את ה' אלהינו כפסחוס וחגיגה הכאה עמו כי אנחנו לא נרע מה נעבוד ואפשר שיהיה כח כחול כערהה וכמועט ואזו על כל פנים לריך להכיף קרבן חגיגה עמו ואין לכעלה כחנס :

ומעשה נהדר לקראו רידן ונקדים עור מ"ש עור הרמכ"ס כריש פ"א דחגיגה וז"ל בקיבור ג' מלוות נלעוו ישראל ככל רגל מג' רגלים וסן עולת דחיה ושלמי חגיגה ושלמי שמהה וכעולת דחיה ושלמי חגיגה נשים פעורות וכשלמי שמהה נשים חייבות כמלוה זו וכתב הראב"ד וז"ל וכשים חייבות א"א לא כקרבן אלא כשמהה שמשמה עס כעלה שתעלה עמו והוא משמה אותה ע"כ וכתב עליו מרן ככ"מ וז"ל ודבריו מבוארים כפ"ק רקדושין דמקשה דנילף למ"ע שהו"ג לחיובא כאשה משמהה ומשני אכיי אשה כעלה משמהה וכולי ופירש"י כעלה משמהה אין חובה השמהה תלויה כה אלא על כעלה שמשמהה קרי כיה ושמהה וכתבו התוס' מפר"ת אשה כעלה משמהה כשלמי שמהה שלו שהחובה מוטלת על כעלה אכל היא גופה לא מחייבם לאתווי שלמי שמהה ע"כ ואין תפיסה על רכיני למה לא האריך לכתב זה עכ"ל מרן בקיבור והר"מ כפ"ד מהלכות מע"ס הקשה על מרן ז"ל דרכו

ופירש"י האזי מתניתא כן תימא קאמר לה לעול ולכ"ת איפסילא לה דהא אמר אינה נאכלת אלא ליום ולילה ע"כ הרי כהדיא קאמר רב אשי דהאזי מתניתא כ"ת הויה דקתני לה ומשמע דלאו דכרי הכל הויה ואיך וסכור רכיני דרכרי הכל הויה והאריך כזה יע"ש ולע"ד אחר המחילה אין כאן שום תמיהה ודכרי מרן שרורין וקיימין דהן אמת דקאמר רב אשי דהאזי מתניתא כ"ת קאמר לה כי כן הויה כאמת דכ"ת קאמר לה כמו שמפורס ככרויתא המולאת לעול אכל עכ"ז מוטן למימר כגמר רכרי דקאמר וחגיגת ו"ד ואלא כה משום שמהה ואינו יולא כה משום מוריס רכנן לכ"ת כזה דלא מטינן להויה דאפליגו עליו דכ"ת כהאזי דינה נמי והדרכה מדקדוק לישנא דרב אשי מפורס שפיר דרכנן מרן כהאזי דלא קאמר האזי מתניתא מני כ"ת כדרך הש"ס ככל דזכתא הלא קאמר האזי מתניתא מאן קתני לה כ"ת והכונה כזה דאפי' תימא רכנן מוריס כדן זה מ"מ מאן קתני להאזי מתניתא כ"ת ולכ"ת פסלה כלינה אלא ורואי כשעובכין ולא תיקשו עלי מהכא על מה שחילתו לשון הרמכ"ס דלפיכך דהכא מוקמינן לכרויתא כשעובכין ושחטן כי"ט והאזי לאו חובה הויה הויה הא ליתא דאין קי"ל כרכין דפליג ארעולא וס"ל שלמים שחטן מערב י"ט ואלא כהם משום שמהה ולא כעוין זבחה כשעת שמהה וקי"ל כרכנן דכ"ת דנאכלין לכ"ו ולילה ה' :

עוד כתב מרן הכ"מ וז"ל ומ"ש הראב"ד דלכ"ת הויה חובה אינו מוכרח דהא טעמיה דאין נאכל אלא ליום ולילה אמרין כגמר' דהויה משום דהקיסה הכתוב לפסח ואין במשמע זה שתהא חובה אלא הכי קאמר אם רלה להכיף חגיגה דינה כפסח עכ"ל חף על זה קראו ערער רכיני האחרונים ז"ל ממ"ש התוס' כד"ה לאו חובה וסוף דעל מאז דתתן אימתי מביא חגיגה עמו כזמן שהויה כח כחול כערהה וכמועט וכזמן שכה כשכת כמרוכה וכעומאה אין מביחין עמו חגיגה אמ"ד אשי ש"מ חגיגת ו"ד לאו חובה הויה דאי ס"ד חובה הויה תיתי כשכת כמרוכה וכעומאה והא דאיתיה כרי שהפסח יהיה נאכל על השכע כתבו התוס' כלומר אינו חייב מן התורה להכיף אלא כרי שיהא הפסח נאכל על השכע והכריחו מן הירושלמי דאכילת הפסח על השכע מררכנן גזרה משום שכירת עלם שאם לא הויה כה על השכע מתוך שהוא רעב לאכול הכשר סכיב העלמות הויה כח לירי שכירתן ולכ"ת דחיה ליה חגיגת ו"ד דאורייתא דחיה שכת וה"כ היכי כתב מרן רגם לכן תימא לאו חובה הויה שהרי התוס' הכריתו דחיה שכת לכ"ת א"כ ודאי דחובה הויה והר"מ ז"ל כתב דרכיני פליג אהוס' וס"ל לרכנן נמי מראורייתא הויה ואפ"ס אינה חובה אלא אם ירלה מראורייתא מביא וז"ל גם לכ"ת נומא דוסכור הכין ובספר חזון עובדיה שם נמנם על תירוץ זה וכתב שהרב מהר"א ז"ל כס' מקראי קדש פריך ליה למרן האזי פירוש' ולא חס לתו' הר"מ ולרודו הדיוט חזו לי דמוכרת זה כרעת רכיני דפליג אהוס' וס"ל דלרכנן מראורייתא הויה ואפי"ס רשות הויה שהרי כתב כפ"י מהלכות קרבן פסח כשמקריבין את הפסח כה' מקריבין עמו שלמים ויס ו"ד מן הכקר או מן הללון גדולים או קטנים זכרים או נקבות ככל זבחי השלמים וזו הויה נקראת חגיגת ו"ד וע"ז נאמר כחורה וזכחת פסח לה' הלהיך לאן וכקר וכולי חגיגת ו"ד רשות ואינה חובה וכולי הרי דפסק

קורו של משה קול שרים דרוש ג'

דרכיו רבינו נכונים וישרים והיו עליו שום השגה וסוף מראותה בדרך דפ"ק דר"ה כע"ר וירא חשה מה היה ככל תהאר מי אמרין הא לא מחייבא כראיה או דילמא הא היתא בשמחה ה"ל אבוי וקופוק לי דהא היתא בשמחה ומי אמר אבוי סבי וההמר אבוי חשה בעלה משמחה לזכרו דר' זורא קאמר ע"כ הרי דלאבוי לא מחייבא ככל תהאר דבעלה משמחה ור' זורא מחייבא ככל תהאר דהיה עלמה מחייבא להכיף שלמי שמחה מלכד מה שמכיף בעלה והנה רבינו פסק בע"ד ממע"ה ו"ל ואחר שאיש ואחר האשה עובר ככל תהאר וכתב מרן בכ"מ ויש שס"ט וסוף כלשון ריורם וקאי אהשה גם זה שס בעיה דהיפטיטה לר' זורא ואע"ג דמשמע דאבוי פליג נקטונן כר' זורא ע"כ וא"כ לפי"ז שפי' פסק רבינו הכא בהלכות חנוכה כר' זורא דנשים חייבות הם להכיף שלמי שמחה ודלא כהבוי דבעלה משמחה ועל הראב"ד שפסיג לרבינו בהלכות חנוכה ופסק לאבוי קשה אמאי לא השיגו בה"ל מע"ה לפרטרה ככל תהאר ועל מרן קשה דכתב על הראב"ד לא חש רבינו לבאר זה דר"כ רבינו סתראי נינהו מהלכות חנוכה להלכות מע"ה ק"ד הלח"מ גם הפר"ח ז"ל כס' מוח חיים בנימוקיו להרמב"ם כתב ככל זאת :

וראיתי למוהרת"א ז"ל כס' מקראי קרש שכתב ע"ד הרמב"ם ו"ל וליהא דהף אבוי יורה שעובר' ככל תהאר מהאר שעולה לירושלים לשמחה עם בעלה ומשום אומרו וקופוק לי דהיתא בשמחה ולא אמר בקרבן בעלה הקשה והא אמר אבוי חשה בעלה משמחה ותי' לרבינו דר' זורא קאמר וכו' ע"כ וכוונתו מבוארת דעיקר הקושא דפריך סגמ' בר"ס על לישנא דאבוי ראמר לר' זורא ותפוק לי דהא היתא בשמחה דר"ל שהיא חייבת להכיף שלמי שמחה ועלה קא פריך תלמודא והא אמר אבוי חשה בעלה משמחה גקרבן ידויה ומשיג לרבינו דר' זורא קאמר ולעולם אבוי מודה דישנה ככל תהאר ואחר נפיקת כפות דגלוי לא ידעתי שכ"ל פירוש זה כנמ' כי אדרבה איפכא מרוקרק לישנא דר"ל והולך לטונו כע"ר זורא חשה מה היה ככל תהאר מי אמרין הא לא מחייבא כראיה או דילמא הא היתא בשמחה ומדלא קאמר להו כחד לישנא כשקל מלונים מי אמרין הא לא מחייבא כראיה או דילמא הא מחייבא בשמחה אלא קאמר או דילמא הא היתא בשמחה יש לדיוק מזה דבשמחה בעלה משמחה הית ליה ולהכי קאמר הא לא מחייבא כראיה בדרך כל האנשים שכל אחר מחייב לאתווי עולא דהיה או דילמא הא היתא בשמחה ר"ל סוף סוף ישנה בשמחה דבעלה משמחה ונקט אבוי לישנא דר' זורא וא"כ מאי פריך ליה תלמודא הרי כוותיה תפס לישנא ולכל הפחות הו"ל לתלמודא לשנויי הכי דהיתא בשמחה דקאמרי ר"ז ואבוי היינו עם בעלה ואמאי הו"ל פריך לרשות ולומר לרבינו דר' זורא קאמר :

גם מ"ס הרב עור והתי' שפיר מ"ס מרן דקשמע דאבוי פליג ולא אמר בהקלט אבוי פליג ע"כ ור"ל דמרן אהדר אהדרו דהיבא נר לומר דאבוי לא פליג אהר"ז ככל תהאר דהיבא לפרושי כמ"ס הו"ל והיבא נר לומר דשליב אבוי כמ"ס הרמב"ם והפר"ח ולע"ד אכתי קשה דלר' זה דשליב אבוי הו"ל דכרו רבינו סוקרים זה את זה לפי מ"ס הוא ז"ל בהלכות חנוכה :

כתב עור הרב ז"ל ח"ג רבינו והראב"ד פוסקים כר"ז ומפרשי' מ"ס אבוי בעלה נשמחה

בכנדי לכענוין ולר"ז סליק דרגא בקרבן בעלה ומאחר שעולה לירוש' אף שאינה מביאה קרבן בפ"ע וכו' ע"כ עיברת בכ"כ שהרי עולה לירושלים וכו' ומשי"ה כתב מרן לא חש רבינו לבאר זה וכו' ע"כ גם כוס לא זכיתי להסבין אמרי קרוש איך נחה רעתו דעמ' עליון כהאי פירושא שהרי מרן על דכרו הראב"ד הכוא דכרו אבוי דאשה בעלה משמחה ואיתו פי' ר"ת וסו"ס עלה ואין חפיסה על רבינו למה לא התייך לבאר זה וע"פ פירוש זה לא נגענו ולא פגענו רבינו והראב"ד בסכרת אבוי ועומדים לו מנגד ולא פי' ר"ת כדאבוי ואנב אסיפ"א פי' ו"ל ח"ג ח"ג ח"ג גם לאבוי למסקנא דילפינן מתפלין חייבת בקרבן שלה ומשי"ה לא חש לבארו דלמסקנא גם לאבוי חייבת בקרבן שלה ע"כ נמלא לפי מסקנת הרב ז"ל בפי' זה גם לאבוי ולרבינו חייבת בקרבן שלה ואינה יולאה ו"ח בקרבן בעלה וכן דעת הרמב"ם לפי הרמב"ם והפר"ח :

עוד נקדים מאי דתנן בירוש' חנוכה הכל חייבין כראיה חוץ משפ"ו וכו' איזוהו קטן כ"ס אומריס כל שאינו יכול להחזו כידו של אבוי ולעלות מירוש' להר הבית שנא' ג' רגלים וכתבו התוספות כר"ס איזוהו קטן משם והלאה הו"ל הניע לחיטך ומדרכך הוא דמחוייב ולריך להביא קרבנותיו נרכס ע"כ עור כתב הרמב"ם כפ"כ מהלכות קרבן פסח וז"ל אין שוחטין את הפסח אלא על מי שרתי' להכול הוה אחר מבני חבורה קטן או זקן או חולה אם יכול לאכול כזית שוחטין עליו ואם לאו אין שוחטין עליו שנאמר איש לפי אכלו עד שיקים ראוי לאכול ע"כ והיוולא מן המחוכר מכל מ"ש לעול רלבן תימא חנינה י"ד בפסח ולרכבן דפסק הרמב"ם כוותיהו כאה מן הללן והבקר והנשים חייבות בשלמי שמחה ולשיטת רבינו האחרונים אינם יולאין י"ח משל בעליהם ולריכוס הם לכדס להביא שלמי שמחה :

והרב אברבנאל ז"ל פי' באמרו דאו כי רעה נגר פניכס שחשב פרעה כששמע דכרו משה שהיו הם רזים לברוח ולזה אמר דאו כי רעה נגר פניכס והוא כוונת סבריה נגר פניכס כלומר שפניכס אני מכיר אותי ע"ד הכרת פניכס ענתה כס עור כתב ע"ז השיבס פרעה יהי בן כ' עמכס כאשר אשלח אתכס והת' טפכס ד"ל לא כמו שאמר משה על המקנס שהוא חלוקה ג' כי זה לא יעלה על הרעת אכל גם כ' החלוקות הא' שהם מהנכרים ומטהק לא אשלח ועש"כ :

ואחרי סודיע אלסיס הוקמו את כל זאת נא"ס ויושב את משה ואת אהרן ויאמר אליהם לבו עכזו את ה' אלהיכס איך לריך אני לחזור לרעה מאי דעתך בהליכה זו מי ומי הסולכים קן לענין האנשים נשים וטף קן לענין המקנס שלכס כי לכל חלוקה מהם יש לי לרוך עליו ויאמר משה כנעריט וכוונתו נלך כי הנו שוקטים קרבנות פסחים ועל הנערים ושוקטים כל שיכול לאכול כזית מקרבן פסח שוחטים עליו ולה' די זה אלא עור וזה ככנינו הקטנים מן הנערים ולכו גם כן אחנו אף שאינם יכולים לאכול כזית מן הפסח משום חיוב שהיה רכל שיכול לחזו כידו של אבוי ולעלות כשיעור מירושלים להר הבית חייב כראיה ועור גם כן בכנותו אלו הנשים ומשום דרך ארץ לא זכר על לשונו הנשים כשהיה דמוס בכנותו דאע"ג שהנשים פטורות מראיה זמנית ט"ו עכ"ז חייבות בשלמי שמחה שיעלו לחוג לשמחה סרגל זנס כלאינו וכבקריתו נלך כי לריכוס אנתנו בהמות הרבה לקרבנות

לקרבות הן לקרבן פסח הן לחגיגות ואף הכקר לדין
 כי החגיגות כמות מן הלאן ומן הכקר וז"ש כי חג ה'
 לנו ומשום חגיגה לריבוי לכקר ויאמר אליהם יהו כן
 ה' עמכם כאשר אשלת אתכם ואת טפכם דלא מבעיא
 דכל המקנה כולו אוני משלח כי די לכם כללן לפסח ואף
 החגיגה הכאה עם הפסח אינה כאה אלא מן הלאן כן
 קומה אלה אף הטף והנשים לא השלח דלא כי דעה נגד
 פניכם שכל זה הוא המלכות ומכין ריבוי עיניכם נוכח
 שכוונתכם לרעה לכרוח כי על כן אם בניס אתם לכו
 כח הנכרים ועבדו את ה' לזכות הפסח ודוקא כי אותה
 אתם מבקשים מתחלה לחוג את חג הפסח :

ועפ"ז מה מתוק לחבו מקרה שכחוב כעת ויאתם
 ויקרא למטה ולהרין לילה ויהמר קומנו ליהו
 מתוך עמי גם אתם גם בני ישראל ולכו עבדו את ה'
 כדרככם גם להנכם גם כקרכם קחו כאשר דברתם ולכו
 דלריבוי אתם למורעו ככל הני הנמין להתויר מאוי
 הולטרין להו ועוד למה כפל דבורו כאומרו כדרככם
 כאשר דברתם וכדאף תיסגי והנה רש"י ז"ל פי' גם אתם
 הנכרים ונקדים עוד מ"ש ר' עובדיה ז"ל כפ"ח דזכאים
 משנה ב' וז"ל קרבות של נשים לה בעו סמוכה דכתי'
 בני ישראל וסמך כנ"י סומכין ואין כות ישראל סומכות
 ועיין להרב ח"ט ז"ל כפ"ט דמנחות משנה ח' כד"ה
 והעבד הרי אשכחן דררשינן כנ"י למעוטי כנות ישראל
 וכן דרשו בני אהרן ולא כנות אהרן וכו"ו ויקרא פרעה
 למטה ולהרין ויאמר קומנו ליהו מתוך עמי גם אתם
 הנכרים ולרבות גם כן כל הטף לפי דשייכו לחגיגה
 והראיה כמ"ס לעול גם בני ישראל ולא קומה בני ישראל
 ולא כנות ישראל אלא גם בני ישראל לרבות את הנשים
 דשייכו בפסח ושלמי שמחה ולכו עבדו את ה' כדרככם
 דכל הני נערים וזקנים וטף ונשים מלך לריבוי לקרבן
 פסח וחגיגה ושלמי שמחה גם להנכם גם כקרכם קחו
 ולרבות שאני אתן משלי כי לריבוי אתם לקרבות דכיס
 נאשר דברתם גם אתה אתן כירינו וכחוס ועולות
 וברכתם גם אותי שתקריבו כעוד ולשמו קרבות
 כרפסק הרמב"ם כפ"ג ממע"ה קותי שהכיא שלמים
 מקריבין אותן ועולות וברכתם גם אותי מלכר המלריים
 לי נאם לכרך :

באופן אחרת יאמר נח כהני קראו דוואמר משה
 כנערינו ובזקנו וכו' להכין במאי פלוגי
 מרע"ה ופרעה עזרו אומרו כי רעה נגד פניכם ולרשת
 רז"ל שמעתי כוכב אחר יש ששמו רעה וכו' ומאי איכפת
 ליה בזה ועוד כאומרו לכו נא הנכרים תיבת גא דחיק
 לעלמא ונקדים מ"ש הר"ב חזקת דוד ז"ל כפי' תהלים
 מזמור קצ"ו וז"ל ככר אמרנו שהיה להם טענת אונס
 וח"כ לא תטאו בעגל וידיך היו אנוסים כי הוא אמר
 ותהי שעל קבלת התורה יתן להם הארץ ואם לא יקבלו
 התורה לא יתן להם הארץ והארץ היא מוחוקת
 מאבותינו וכבר אמרנו משם מוהרי"ק ז"ל שאם הארץ
 היא מוחוקת שייך אונס שהיה היא שלי מוחוקת ואין
 אהה רולה ליתן את שלי לכן כל מה שאהה מתנה עמי
 אני מקבל ליתן את שלי ואני אנוס אמנם אם אינה
 מוחוקת הוי אנוס דמניעת טובה ולא שמה אונס
 ונמלא שאם ה"ו היא מוחוקת יש טענת אונס ופטורים
 מן העגל ועתה מתחדש מהן מכירת יוסף שהיה כל
 טענת השכטים במכירת יוסף מפני שגלות מלך החתול
 מלירת ילחק והיה להם גרות ומוכרתיס להורות רמו
 גלות ויעקב בקש לישב בשלוה ולא רצה לקבל מהו

הגלות ולכן ראו השכטים שאם יהיו כל השנים במלריס
 וכנסו כן' שערי טומאה לכן מכרו את יוסף שיהיה לער
 ליעקב ויחשב בגלות כיון שכל עיקר תולדותיו יוסף הוה
 והוא הולך בגלות נחשב כאלו כלם גלו ומתחיל הגלות
 מיצחק ויולאים כד"ו שנים וכל זה שאומרים שהגלות
 מתחיל מיוצחק הוא כהיות א"י אינה מוחוקת כי הגזרה
 היא כאל"ל אמנם אם היא מוחוקת אינה נקרהת אל"ל
 ואינו מתחיל מיצחק וכו' עכ"ל :

ובזה יבא על נכון מאמר הנלכ פתח הסער רכל
 רבני המפרשים ז"ל הוה תמהוים דמה היתה
 טכונה דרשב"ל שגאזו השכטים את יוסף כרי שיקרע
 הוה לפניהם ואיך תליה הא כהא וע"פ הקדמה וזכרון
 הדבר דאלו לא מכרו את יוסף וישב יעקב בשלוה לה
 הוה נחשב להם הגלות מלירת יצחק והוה לריבוי לישב
 במלריס יותר מרד"ו שנים והוה נטמעים כן' שערי
 טומאה ולא קמה עוד להם תקומה ח"ו ולכן מכרו אותו
 כרי שיהיה נחשב להם הגלות מלירת יצחק וילאו כד"ו
 שנים ויקרע הוה לפניהם זהו אומרו וישגלו אותו אחיו
 למה שכתי יוה עבדו על לא תשגא את אחיך ומכרו אותו
 ויהי כמשיב דחלילה להם לשכטים שכתי יוה לעבוד
 ה' אלוהייתא ומה שמכרו אותו כרי שיקרע הוה לפניהם
 דאלו לא מכרו אותו הוה לריבוי לישב במלריס עוד זמן
 והוה נכנסים כן' שערי טומאה ולא ואלו עוד ממלריס
 ולה יקרע הוה לפניהם ולכן גאזו אותו כרי שיקרע הוה
 לפניהם :

ובהרי אורחין כיון נכין מק"ק הנאמרים כהמת
 כס' השא וז"ל ויחל משה את פני ה' להו
 ויאמר למה ה' יחרה אפך פעמך אשר הולאת ארץ מל'
 פכת גדול וכיר חוקם למם ויאמרו מל' לאמר ברעה
 פוטיאם להרוג אותם בקיים ולבלותם מעל פני האדמה
 שוב מחרון אפך וסנתם על קרעה לעמך זכור לאברהם
 וכו' אשר נשבעת להם כך ותבדיר אליהם וכו' וכל הארץ
 הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונתלו לעולם וינחם ה'
 על הרעם אשר דבר לעשות לעמו ואיכא למורק ראשונה
 מה היתה כוונת מרע"ה בתיבתו למה ה' יחרה אפך
 וכו' וכי מי זותר מעשה העגל שעשו ובפרט חקף
 ומיר לעשרת הדברות עבדו על דברות ראשונות ואמרו
 הלה אלהיך ישראל ועוד ויזאת מל' מאן דבר שמיה לעח
 בזאת ומאי בכח גדול וכיר חוק' מי לא ידע ככל לק ועוד
 למה אמר פעם שנית למם ויאמרו דמשמע שקני טעמיס
 הם וחו כאומרו וכל הארץ וכו' נתיבת הארץ מאן דבר
 שמה ודי שיאמר ארכה את ויעכס ותו לסכין הסגנורייא
 דקא מלמר עליוסו דישראל אשר נשבעת להם ארכה
 את וזרעכם וכל הארץ הזאת וכו' דמשמע שאם ת"ו
 יכלם אותם כביכול עובר על השבעה ואמאי הלא כבר
 אמר לו חקב"ם ועתה הניחה לי ואעשה אותך לגוי גדול
 ולזרעו יתן את הארץ ויקיים שבעתו כודעו של משח
 וכו' לאו מזרעא דאבות הוא ונקדים עוד מ"ש הרב כלי
 חמדה ז"ל דקל"ז דמה זה שהקב"ם מגוים ביזאת מל'
 וכמה פעמיס הזכיר בתורה היפלה מה' דבר ובפרט
 עם המלריים אומם שפלה ותירן דמאחר שילאו קורס
 זמנס ולא הוה דאוייס אז כי מה אל"ו עע"ו אף אל"ו לכן
 הוה קשה מאר ופארין עיו"ש ומשמ' אל"ו הוהתם הנאולה
 לא הוה קשה כביכול לפניו אף שאינס דאוייס כי כבר
 הכטיחו לא"ה ואח"כ ילאו כרכוס גדול וכמ"ס כנאולה
 כתריותא לא זכו בעתה זכו אחיפנס הכל כיון שהוהתם
 כד"ו שנים ולא הוה דאוייס לכן הוהתם קשה לפניו כביכול
 והולריך

קורו של משה

קול שרים דרוש ג'

והולך להם אהות ומופתים רבים ועלמים כח גדול ויד חזקה וכוה יתבארו הכתובים ויחל משה את פני ה' הלאו ויהמר למה ה' יחיה הפך בעמך והלא יכולים ישראל לטעון טעון הנוסעים הנחמו כקבלת החורה כי לא תהן להם את הארץ עד אשר יקבלו אותה ומה חרי האף הגדול הזה וכ' ת קירון זה אינו עולה להם רח"ו אינה מוחזקת להם והונס רמניעת הריוח לאו שמים הונס לזם אמר הא ליתא רח"ו אשר הולאת מארץ מל' ככח גדול וכד חזקה ומשם ראהו רח"ו מוחזקת היא רח"ו ה' הא משנולר יחזק התחיל הנרות ומכירת יוסף מהניח להחזיק הנלות וכבר נמרו הת"ש ואמתי הלטריכת לכח גדול ויד חזקה היעלה מה' כרגע קטון ישכית מאנוש וכרם למרים ויוליא עמו בששון הלא ודאי מדאלטריך לכל האותות והמופתים משם ראהו ומופת חותך שלא נמרו הת"ש רח"ו שכינתו להו מלירת יחזק משום רח"ו מוחזקת היא להם והנורה היא כאל"ל וא"כ שפיר שייך טענת הונס ומודעה ועוד למה ואמרו מל' לאמר כדעה הוליאם כד"ו שנים שלא יהיה להם פחחון פה על מעשה העגל וההרונ אוקס כהרים הול' למשכניהו עד בלות הת"ש ולה לסגור עליהם המדב"ר כי על כן שוכ מחרון אפך זכור לאברהם וכו' וכל הארץ הזאת אשר אמרתי אהן לזרעכם כבר זכו והחזיקו בה ושפיר מיקרי הונס דירושא היא להם וכבר זכו בה ונחלו לעולם כחזקת נחלה ולא כחזקת מתנה ולכן וינחס ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו דשפיר קא טעין מרע"ה ומוי כהחכם יודע פשר דבר :

קול שרים דרוש ד'

בויקרא רכס הכן יקיר לו אפרים אמר הקב"ה בויקר עומדים לו ר' אבה בר כהנא ור' יחזק בר ר' אבה אלו ביקש פרעה משקל כל אחר ואחר מישראל אבנים טובות ומרגליות לא הייתי נותן לו אמ"ר יחזק והלא בדמים נטלן משפחות משפחות של כנס משפ' משפ' של ערוכ און אלו דמים קו בויקר ישראל עומדים לו :

בצאת

ישראל ממרים איכהו לה' חזו לכל קיר החזקה נורא תהלות עושה פלא . וכבוד ה' עליהם וראה לילה כיום ויאר נהירין שכיני . עד דאתו ימה סוף ויחן שם ישראל וכבוד ה' מלא . חופף עליו כל היום כקע ים ויעבירם מתמר ועולה . ויד ה' היתה כמתנה מרים להומס ולהכרס כמים אדירים ויליכס ה' את פועלי . והנס מלרים נוסע אחריהם מלכה ושריה שר בית הסוהר דנפיש הכלים . דינא קא חכע ולא לטעון טעון להליל ממות כפסס פתח כזכות ממחרזו מולי . וה' אלהים אמת הוסיב כ"ר היכי לדינו דייני במאי נוקים ליה . ומכוח דינו הלך חזיר אחיוב מיתתן כחנק טוכעו בים סוף שרי תוכלא ככוליה . כאשר בא הדבר מכוחר בדרז"ל במדרש אכסור הוכא כולקוט פ' בשלח וירא ישראל את היר הגדולה כשעה שביקש הקב"ה לסטביע את מלרים עמד עווא שר של מלרים לפני הקב"ה וא"ל רכש"ע נקראת לריק וישה וכו' למה אתה רונה להטביע את מלרים וכו' כשכיל שעבוד ששיעבדו כהם רולה אתה לטוכעו כבר נטלו שכרן כל כסף והוב שלהם באותה שעה כנס הקב"ה כל פמלויא של מעלס וא"ל הו דניס כיני וכן עווא שר ש"מ בתחלה הכאתי עליהם רעב והעמדתי להם יוסף ולכסף באו כני כגרים ושעבדו כהם שעבוד קשה עד שעלתה לעקתם לפני ושלחתי להם מ"ו עברי ואמרו למלך שלהם כה אמר ה' אלהי העברים והיו יושבין לפני כל מלכי מודת ומערכ והתחיל מתנאה לפניהם ואמר מי ה' שלא הביא לי דודן כל אותן השנים כדרך כל אלוהות לא ירעתי את ה' וכו' השיבו מ"ו וא"ל הוא ברא שמים וארץ והוא לר העובר כמעני אמו והוא משיב רוחות ומוריד הגשם ומפריח טללים ומלמיה הולנות ועשבים ממת ומחיה נפש כל חי בידו השיבו לשלוחי הין אלוה בעולם שיעשה מעשים הללו הלא אני כראתי את עלמי ואת נילום וכו' כיון שכפר כי שלחתי לו י' מכות ולא הועלתו וכו' מי שעשה כום ולא הכין אינו ראוי לטוכעו כיס הוא וכל חילו השיבו לו כל פש"מ הדין עמך ועשה מה שאתה חפץ ע"ב וא"ל מאי כינייהו וכמאי פלוגי עד שהולך כביכול לכל החדרה הזאת וכמושכ זקנים כי דינא רבה דין את הדין ותו קשה מה הלשון אומר

והולך להם אהות ומופתים רבים ועלמים כח גדול ויד חזקה וכוה יתבארו הכתובים ויחל משה את פני ה' הלאו ויהמר למה ה' יחיה הפך בעמך והלא יכולים ישראל לטעון טעון הנוסעים הנחמו כקבלת החורה כי לא תהן להם את הארץ עד אשר יקבלו אותה ומה חרי האף הגדול הזה וכ' ת קירון זה אינו עולה להם רח"ו אינה מוחזקת להם והונס רמניעת הריוח לאו שמים הונס לזם אמר הא ליתא רח"ו אשר הולאת מארץ מל' ככח גדול וכד חזקה ומשם ראהו רח"ו מוחזקת היא רח"ו ה' הא משנולר יחזק התחיל הנרות ומכירת יוסף מהניח להחזיק הנלות וכבר נמרו הת"ש ואמתי הלטריכת לכח גדול ויד חזקה היעלה מה' כרגע קטון ישכית מאנוש וכרם למרים ויוליא עמו בששון הלא ודאי מדאלטריך לכל האותות והמופתים משם ראהו ומופת חותך שלא נמרו הת"ש רח"ו שכינתו להו מלירת יחזק משום רח"ו מוחזקת היא להם והנורה היא כאל"ל וא"כ שפיר שייך טענת הונס ומודעה ועוד למה ואמרו מל' לאמר כדעה הוליאם כד"ו שנים שלא יהיה להם פחחון פה על מעשה העגל וההרונ אוקס כהרים הול' למשכניהו עד בלות הת"ש ולה לסגור עליהם המדב"ר כי על כן שוכ מחרון אפך זכור לאברהם וכו' וכל הארץ הזאת אשר אמרתי אהן לזרעכם כבר זכו והחזיקו בה ושפיר מיקרי הונס דירושא היא להם וכבר זכו בה ונחלו לעולם כחזקת נחלה ולא כחזקת מתנה ולכן וינחס ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו דשפיר קא טעין מרע"ה ומוי כהחכם יודע פשר דבר :

וכן

האמר כוה יתבאר מהרז"ל בכ"ר אמר ר"ז בר סימון אמר הקב"ה לשכטים אתם מכרתם כנה של רחל ככ' כסף לפיכך יהא כל אחד מכס מניעו כקע לגלגולת ע"כ ולריכין להכין אף תלוי זה כוה ועוד קשה מה הלשון אומר כנה של רחל ומי סני לומר אתם מכרתם את יוסף והנה רכני המפר' ז"ל כתבו דמחלית השקל הוא לכפר עון העגל עיין בדברי שלמה פ' תשא ולכן אמר ריב"ס אמר הקב"ה לשכטים אתם מכרתם כנה של רחל לומר שיהא נחשב לכם הגלות מלירת יחזק וכיון שכל עיקר בוונת יעקב ויוונו הוא ברחל כי היה עקרת הכית ותולדות יעקב יוסף שפיר תשיב גלות ה"כ ש"מ דקים לכו שא"י אינה מוחזקת לכם ונפקא מנה שאין לכם עוד תירון על מעשה העגל לומר הנוסים היינו משום שא"י ראונו רמניעת הריוח לאו שמים הונס לפיכך יהיה כל אחד מכס מניעו כקע לגלגולת לכפר עון העגל כי אין לכם התנלות באונס ולריכוס אתם כפרה :

הדרן

לקראתו כי זו היתה בין מרע"ה וכוין פרעה כי משה סבר כבר נשלמו הת"ש מאחר שמכרו את יוסף שהוא עיקר תולדות יעקב אע"ה והיה יעקב כלער גדול וגם יוסף כנלות א"כ משנולר יחזק התחיל הנרות ולכן אמר לו לפרעה כנענינו וכוקטנו נלך וכו' רימי גלותינו כבר שלמו משלם על כן אמר לו פרעה יהי כן ה' עמכם כאשר שלח אתכם ואת טפכם כאשר עלתה על דעתך דמשנולר יחזק התחיל הנרות דאין זה לתקנת העם כי אס קלקלתו ולחזקו שדרוך ולא לעוותי שהדי ראו כי דעה נגר פניכם אותו כוכב ששמו רעה המורה דס והרינה כעון העגל דלפי דעתך אין לכם פחחון פה עור כמעשה העגל לומר דאנוסים הם כקבלת התורה דאס לא יקבלוה לא יתן להם את הארץ דזה מניעת הריוח הוא ולא מיקרי אונס כיון

אומרת הדין עמך דהו"ל חייבים הם והו למך כפלו לשונם הדין עמך ועשה מה שאתה חפץ ולבא אל הכיבוד :

נקדים הא דאיתא בסנהדרין ד"ט אמ"ר יוסף

הביא הכעל עדים שזינקה והביא האב עדים והזימום לערי הכעל עדי הכעל נהרגין ואין משלמים ממון תור והביא הכעל עדים והזימום לערי האב עדי האב נהרגין ומשלמין ממון ממון לזה ונפשות לזה ופירש"י ז"ל עדי הכעל נהרגין שכלו להורגה . ואין משלמין ממון אע"פ שהיו מפסידין לה כחוכתה אין משלמין טובת הנאת כחוב' דכיון דכשכילה סן נהרגין אין משלמין לה ממון דמתחייב כנפשו פטור מן התשלומין ואי משום ק' סלע דהו כעו לאפסודי לאב יהו"ל מיתה לזה האשה ותשלומין לזה לאב עליו"ה רמי לשלומי הלא על הכעל שהרי על ידם הכעל בא לשלם לאב דכל זמן שלא הביא הכעל עדים שזינקה תחזיו אינו מתחייב לשלם ק' סלע ע"י עצמו דכלאו עדים לא מקטלא הילכך איהו נמי לא מתחייב אלא"כ הביא עדים שזינקה והזימו והזימום לערי האב היאך אהם מזימים את אלו לומר שעמכם היו במקום פ' והלא אהם עצמנו הייתם במקום פלוני . עדי האב נהרגין שהיו רוצין להרוג עדי הכעל ומשלמין ממון ק' כסף לכעל שכלו לקויבו כשהזימו את עדיהו . ממון לזה לכעל ונפשות לזה נהרגין כשכיל העדים דקסבר ר"י כי פטר דתמנא מתחייב כנפשו מן התשלומין היבא דמיתה וממון משום חד קא אתו עליה . עוד אמרו שם אמר רבא פ' בא על נערה המאורסה והזימו נהרגין ואין משלמין ממון כחו של פ' והזימו נהרגין ומשלמין ממון לזה ונפשות לזה ופירש"י ואין משלמין ממון לזה ונפשות שרצו להפסידה מאו טעמא שהרי לא הזכירו שם האשה ולמאן מפסדי . בא על כחו של פ' נהרגין משום כ' שרצו להרוג אותה ואותה ומשלמין ממון שכלו להפסידה כחוכתה מן ההירוסין ומשלמין טובת הנאת כחוכתה ולא פליגא דרבא אר"י דאמר לעיל עדי הכעל נהרגין ואין משלמין ממון דהתם כיון דנשאת הנך תשלומין דכחוכתה דידה כעו מהויה וכיון דעלה מקטלי לא משלמי לה ממון אבל היבא דלא נשאת הנך תשלומין דהזימה דאב נינהו דכל שבת נעוריה לאביה והו"ל ממון לזה לאב ונפשות לזה משום דכועל ונערה מיקטלי ע"כ :

והרמב"ם ז"ל פסק לדינים אלו כפכ"א מהל'

עדות שכת' וז"ל מו"א ש"ד על אשמו שהביא עדים שזינקה כשהיא ארוסה והביא אביה עדים והזימום עדי הכעל נהרגין חזר הכעל והביא עדים והזימום עדי האב עדי הכעל נהרגין ומשלמין ממון לכעל נהרגין מפני שעדי הכעל נגמר דינם להריגה בעדותן ומשלמין קנס מפני שנגמר דין הכעל לשלם קנס בעדותן ונמלאו נפשות לזה וממון לזה וכן שנים שהעידו על זה שכל על נערה מאורסה והזימו נהרגין ואין משלמין בא על כחו של פ' והזימו נהרגין ומשלמין הקנס לאביה ע"כ כומתן הקדוש ז"ל ככ"מ הביא מימרה דר"י ופירש"י וקיים עלה וז"ל וסובר רבינו רעיקר קידושא דר"י הוא ספ"א ממון לזה ונפשות לזה אע"פ שהו מתחייב כנפשו משלם דאלו רישא מילתא דפשיטא היא דכיון דמתחייב כנפשו הוא ומפני כך השמיט רבינו מרישא ואין משלמין וגם הנהרגין לא כתבו כמי שבה ללמרוני תודות אלא בדרך פשיטות שכתב הרי עדי הכעל נהרגין . וכן ב' שהעידו ע"י שבה על נערה המאורסה

גם זה שם אמר רבא וכו' ומפרש רבינו רכשהעידו פ' בא על נערה המאורסה הרי אפי' באין לחייב מיתה לזה ולכך נהרגין ואין לומר הם היו באין להפסיד לאבי הנערה הקנס שהיה חייב הכעל ליתן אם לא היו באין אלו ושהרי לא הזכירו שם הנערה ולמאן מפסדי אבל כשהזכירו שמה שאמרו בא על כחו של פ' הרי אלו באין להפסיד לאביה שהיה הכעל רצו ליתן לה אלו לא העידו אלו והו"ל ממון לזה ונפשות לזה וז"ש ומשלמין הקנס לאבי הנערה ולא כמ"ס בספדים ומשלמין הקנס לנעמן ואפילו לפי הנוסחאות דגרסי לנטעו ז"ל קתא שפי' לאביה שטוענין עליו שכתו זינקה עכ"ל ועין רוחה מה שקשה בדברי רבינו שכתב בהא דבא על כחו של פ' ומשלמין הקנס לאביה דהאי חיוב דקנס מהיבא קא אחי שהרי הכעל עלמו לא מתחייב בקנס אלא ער דמייחא שהרי שזינקה והזימו אבל מתחלה שהו"א ש"ר ולא הביא עדים והזימו לא מתחייב בקנס וכמ"ס רש"י וא"כ מה הפסד קנס הפסידו העדים לאביה ער דמתחייב עדים שהזימו לשלמי :

וכבר הרב לת"ס ז"ל עמר ע"ז וז"ל פירש"י

משלמין ממון דקאמר רבא היינו כתובה וכו' אבל רבינו נראה דלא דלה לפרש כן משום שהוא כתב בפ"ה מה' אישות דארוסה אין לה כתובה ודאי קא ליה לאוקומה כדכתב לה כתובה ולכך פי' האי ממון רומיא דממון דמימ' דר"י דהו קנס שהיה חייב הכעל ליתן דהיינו ק' כסף דעלה קאמר ד"י משלם ממון לזה ונפשות לזה וזו טעמו אבל באמת דברי רבינו מתמיהין אלו דאמאי משלמין ק' כסף לאביה דמשמע דכסיכת עדותן היה מפסיד הא ודאי אפי' לא היו מעידין לא היה נותן ק' כסף אע"פ דהו"א ש"ד כיון דלא הביא עדים שקריים על כך וכו' וכן כתב רבי' בהלכות נערה כחולה ועוד ק' דשם כתב דאפי' הביא עדים שקריים אם לא בעל אינו חייב על הו"א ש"ד ק' כסף וכאן נראה דלא בעל וכו' וע"ק על רבינו ג"כ לדעתו היבא דהזימום עדי האב לערי הכעל אמאי כתב לעי' דאינו משלם ממון דהיינו הק' כסף שהרי היו מפסידין אותו לאב לפי דעתו וכו' וז"ע עכ"ל :

וראיתי אחרי רואי לה"ה מוהר"ו עייאש ז"ל כס'

כני והורה דף מ"ח שכתב וז"ל ואפשר לרחוק בדברי רבי' שכתב וכן ב' וכו' דר"ל אחר שכנסה לחופה ובעל הו"א ש"ד רואת כ' כחו עדי' מאליהן והעידו פ' בא על כחו של פ' והזימו ככ"ס אע"פ שלא הביא הכעל עדים כיון דמה שכלו מאליהן אחר הו"א ש"ד הו' כאלו סביאם הוא בעלמו אעפ"כ הוא אינו מתחייב אלא העדים שהזימו מתחייבין לשלם וכו' וכ"ת אחי ק' שהרי עדים הא' שהעידו בא על כחו של פ' לא היה מפסיד הקנס דלעו' אין חיוב הקנס אלא ער סיבאוי עדים המזימים אותם וז"ל זהו מ"ש מרן ככ"מ אבל כשהזכירו שמה וכו' ור"ל אלו לא באו אלו והעידו משלמין מסתמא היה הכעל מביאן שהרי כבר הו"א ש"ד ואז כשהיו באין עדי האב להזימום היה מתחייב ק' כסף אלא כשהקרימו לבה מאליהם נסתלק חיובו מעל הכעל ונמלא שפסידו לאב ולכך משלמין לאב ק' כסף ע"כ הירוח ראשון שתירץ הרב ז"ל וכתוף לשינו כתב וכו' עלתה קתא ארוכה לדברי רבי' אע"פ שכל זה הוא דוחק ע"כ ואנכי הפעוט אחר התאבקי בעפר כפות רגליו לפקע"ר ודאה דלפוס רינא לריבא רבה לחייב העדים כתשלום הקנס דמאזו טעם נחייבניהו או מתורת הזמה

קולו של משה

קול שרים דרוש ד'

הזמנה הרי ליכא הכא ועשייתם לו כאשר זמם כי הנהו לא
 אהו לאפסודי לאב קנסא אלא לחייב בבח מיתה ועור
 מרכיבי התוס' מתבאר דלא מחייבו בכנון זה בקנסים
 שכתבו ב"ה עדי האב גהרגין חימה דאמאי נהרגין
 דמזו אמרי לא לחייב עדי הכעל כאטו אלא לחייב הכעל
 ממון קאחינא ביון שלא התרו בהם דעריס וזממין לא
 בעו התראה וב"ה אמרי לקמן וכולו יע"ש א"כ ב"ה
 הבה דמימר אמרי לא להפסיד לאב הקנס קאחינא אלא
 לחייב הבת מיתה דבאמת הכי הוא דאבתי לא כלטויר
 חיוב הקנס על הכעל והם כהו להפסידו וה"ל אמאי
 יתקייבו בתשלומין ואי נימא מדינה דגרמי נחייבינכו
 דמאסו שהם גרמו בהקדמתן להעיד הפסד הקנס לאב
 דהלו לא כאו מאליהן הוה הכעל מביהן והאב מביא
 עדין וזממין לאלו ומתחייב הכעל בקנס וביאתן משליח
 גרמו פטור לכעל והפסד לאב ומא"ה נחייבינכו
 כנראה מדיהטא דלשניה דהרב אבתי לפקע"ר אין זה
 ברור דאע"ג דאסקו רבני ההלכות ז"ל דלכברת
 הרמב"ם דיינין דינא דגרמי ואין חילוק בין גרמא
 נגרמי ובכל גונא מחייב כאשר יראה הרוחה בסמ"ע
 סי' שפ"ו מ"מ הרי מילי טובא דקתי הש"ס בדי"ש פ'
 הכונס דפטור מדיני אדם וחייב בה"ש ומי יורע אם
 נדון כזה לא יהיה נידון בקרה מהנך מאחר דלא אשכחן
 בהדיא דמנו לנרון זה בכלל דינא דגרמי ולפי הנראה
 דרמיא הא לא דאיתמר הסם היודע עדות לחכירו
 ואינו מעיד דפטור כד"ל וחייב כד"ש ופירש"י שמחייבו
 שבעה וכדיני ש' מחייב דאי הוה מסהיד הוה מחייב
 ליה שבעה דדילמא לא הוה משתבע כסיקרא ומשלים
 ע"כ ואפי"ם בדיני אדם פטור דדילמא הוה משתבע
 כסיקרא א"כ כ"ה הבה דהוה לן לטוערן לסהדי דדילמא
 לא הוה מייתי הכעל סהדי שקרי ואם דילמא לא הוה
 מייתי האב גדיס להזים אותם וה"ל מהאי טעמא יש
 לנו לומר כנרון זה פטור מד"ל ומה שייסד הרב
 דמסתמא הוה הכעל מביחן לא ודעתו מהיבא תיתי
 האי סתמא ואררכה אופכא מסתברא דמסתמא לא הוה
 מביחן דמאחר דידע בנפשיה דסהדי שקרי ינכה אינו
 מביחן שלא להביא עלמו לחייב הקנס ועור זאת אפשר
 לומר דנרון זה גורם דגורם הוא ואפי' מאן דמחייב
 כדבר הגורם לממון כגורם דגורם מורה דפטור כדאיתא
 בשבועות דל"כ הכל מודים בעדי קוטה שפטור בעדי
 קינוי דהוה גורם דגורם ופירש"י בעדי קינוי אף אם
 העדנוך עדיין אתה לרוך לעדי סתירה וכשיבואו עדי
 סתירה אף הן אינם מחייבין אותם להפסידם אלא
 גורמין הם שמביחין אותם לירי שחיות מים ושמה מוראת
 המים קודה שנטמאה ותפסוד כחובתה ע"כ וה"ל
 כנרון זה ג"כ איבא גורם דגורם דמזו אמרי ליה לאב
 כשעה שחעדנו על כתף לא הוה הנזק נזכר כי מי יאמר
 שהוה הכעל מביא אותנו להעיד לו ולריך אתה שכעל
 יביא אותנו ונמלא שע"י שאנחנו כאנו מעלמינו גרמנו
 כפירא לך ואף אם הוה הכעל מביא אותנו אבתי לריך
 אתה להביא עדים להזים אותנו ומאן וימר דמתדמי לך
 סהדי וא"כ הו"ל גורם דגורם ודוחק לחלק דהתם לא
 הביא הכעל עדי סתירה כלל מא"ה קרו ליה גורם
 דגורם אבל הכא הרי כבר הביא האב עדין ולא הוה גורם
 דגורם דסוף כשעת העדאת העדים הוה גורם
 דגורם ומאי מהני מסם שמביא עדין א"כ ועוד אם
 איתיה לחילוק זה הו"ל לחלקו נמי התם גבי שבועה
 דאם לא הביא הכעל עדי סתירה כלל פטורים העדים

דקינוי מקרבן אבל אם הביא א"כ עדי סתירה או
 שהביא עדי סתירה וטען על עדי קינוי שכבשו עדותן
 מחייבו בקרבן דלא הוה גורם דגורם ועוד זאת אמרו
 נימא דנרון זה אית כיה דינא דגרמי אבתי אין חיוב
 העדים לתשלומין ברור הוא דהרי זה כשם יקרא מניעת
 הדיות שלא הויקו ממון האב ממש אלא שמנעו הימנו
 סקנס שהיו מריות מהבעל וכבר נודע כשעריס
 פלוגתא דרבותא במניעת הדיות או דיינין כיה דינא
 דגרמי או לא ובאשר עלה כקכ"ף הרב בני חיי ז"ל סו'
 שפ"ו ולא אישתייט שום קד מרבותא להביא ראייה
 מרין זה מרכיבי רבא דמניעת הדיות ריינין כיה ד"ד
 ולכל הפחות להכריח דעת הרמב"ם מהא כחופין כידין
 זה דקאמר הרב מוסר"ו עיי"הש דמחייבו העדים
 בתשלומין לאב אם מד"ל או מדין הוה לדיוי הדיוט
 דרך לו תלמוד ואחר כותבי רש"י דאיתו מאי דאיתמר
 בכחכות דמ"ו לא אמר לעדים כהו וסעידונו והם
 מעידין אותו מאליהן הוא אינו לוקה ואינו נתן ק' סלע
 הוא או זממיה מקדימין לבית הסקילה וכללוה הרי"ף
 והרא"ש ז"ל כלשונם הטובור וגם רבינו בע"הטו ז"ל ה"ה
 סי' קע"ז כתב וז"ל אבל אם לא הביא הכעל עדים אלא
 שהעירו מעלמן וסומו הן נהרגין והוא פטור ולא נזכר
 לא כש"ס ולא בפוסקים חייב העדים בתשלומין לאב וכל
 כי האי מילתא קדמא לא הוה שקי מנס :

יעוד

תירץ הרב חירון שני וז"ל דרכיני מיידי ככעל
 שסוילא ש"ר וגם מביא עדים שזנתה תחתי
 כשהיתם מאורסה וא"כ באו ב' עדים מאליהן והעירו
 פ' בא על כתו של פ' והחמו כולן בין העדים שהביא
 הכעל בין העדים שכלו מעלמן או מחייבין העדים
 שביא חס מאליהן מהקנס סהדי אם לא כאו חס אלא
 הא' שסביא הכעל או כשהזמנו אותם האחר' יתחייב
 הכעל בתשלומין ובסיבת כיהתם נפטור הכעל ונכנסו
 הם תחתי לשלם כשהזמנו עכ"ל גם את סדרת הוה
 אחרי ניו"ק לא ידעתו מהיבא פשוטא ליה לרב דדינא
 הכי דנפטור הכעל מהקנס מאסו שביא עדים שניס
 מעלמן דמידי הוא טעמא דבעינן למיחי עדים כשמולא
 ש"ר ויוזמו מדקוב ואם אמת הוה הדבר דעל פי דברו
 אינו מתאמת אלא על פי עדים כמ"ס רש"י וא"כ או
 אהו סהדי שניס מאליהן מאי הוה כבר נתאמת הדבר
 ע"פ שניס עדים הראשונים שהביא הכעל וכשהזמנו
 הכל פשיטא דמתחייב הכעל בקנס ושניס השניס לא
 הפסידו לאב כלום ואף להרוג אותם אין סדר פשוט
 לפקע"ד דמאחר דבעדות הראשונים שהביא הכעל כבר
 נתחייבה האשם כהרנס א"כ כי אתו שניס מאליהן
 והזמנו הכל אין כאן לשניס ועשייתם לו כאשר זמם כי
 לא מפיהם אנו חייבנו האשם כמיתה וכבר היתה
 מחייבת בעדות סא' ואפי' אם הוה סרב ז"ל תופס
 הסדר בהיפוך דכתחלה בלו שני עדים מאליהן ואב
 הביא הכעל שני עדים והזמנו הכל אבתי לנשדי
 נרגא כחייב העדים כקנס לאב דהו מתורת הומה הרי
 מזו למימר לא איתא להפסיד לאב ממון ואי מתורת
 דינא דגרמי אין כאן חיוב וכמ"ס בסמוך כחופין כי דברי
 הרב ז"ל שגבו מני :

המורם

מסונייא זו דאע"ג דק"ל אין אדם מת
 ומשלים היבא דהו ממון לזה ונפשות לוס
 מת ומשלים והתוספות תקשו מסונייא זו אהסויא דאמר
 רבא כפ' בן סורר ומורה רודף שהים רודף אחר תכירו
 להורגו ושיבד הכלים בין של נדרף בין של כל אדם פטור
 קרי

קולו של משה

קול שרים דרוש ד'

ריד

הרי ראפי' רבו מיתה לזה וממין לזה פטור מתשלומין דחייב מיתה לנדרך וממין לבעל הכלים וחידלו כקמא דף כ"ב בד"ה כנרי דחד ועבדא דחד משם ריב"ס דכל דורף אחר חבירו חשיב מיתה ותשלומין לחד משום דמתחייב מיתה לכל אדם דהכל חייבין לסורגו להליל הנדרף ע"כ נמלא לפי' קו' ריב"ס דבכל דוכתא ממון לזה וכפשות לזה חייב בתשלומין ושאני הסיף דרודף דחייב מיתה לכל אדם וגם לבעל הכלים חייב מיתה ומש"ס פטור מתשלומין והגם דר"ת קו' סס כגונא אחרונה פורשא קדרש לפי שיטת ריב"ס - והגם פרעם ומלריס תרתי היתנהו בהו שנתחייבו מיתה לשמים על שהקריסו כביכול וזמרו מי ה' וכולו ונתחייבו בתשלומין לישאל כלף עבודתא אשר עבדו בהם ונתחייבו מחייבי כחתי דממון לזה ומיתה לזה הגם הלוס שכתבו סס הקוס' דר"ת חייבי רהיה רבעלמא פטור מתס' אפי' היבא דהו מיתה לזה ותשלומין לזה מדקנתן והוא שהרליק את הנריס בשבת פטור אע"ג דהו מיתה לשמים ותשלומין לחבירו ודחו לס הקוס' דזה חשיב מיתה וקסל' לחד יע"ס הכתי לא דמיוא הו' דירין דשאני התם ררחתא אמר שלא להזיק לחבירו וכשעבר והרליק בשבת מיתה וקסל' לחד הו' מש"ס הכא דשכר פעולה דישאל הו' ושפיר מיקרי ממון לזה וכפשות לזה :

עוד

נקדים מאי דאיתמר בכחכות דף ל"ב קסבר עולא כל היבא דאיבא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי מנ"ל לעולה הו' גמר מחובל בחבירו מה חובל בחבירו דאיבא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי הף כל היבא דאיבא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי ואע"ג דר' יוחנן פליגוס"ל מילקא לקי ממונא לא משלם מ"מ כחובל בחבירו אליבא דכ"ע ממונא משלם מילקא לא לקי כראיותא כסוגיית התם יעו"ס :

ובזה

נכא לביאור מהמרין דעווא שר ש"מ איסור קבר דמאי דבעי קב"ה להטביע את מלר' כחוד הוס הוא במקום מלקות משום שחיבלו בהם וקובל בחבירו עבר על כל תוסף להלקותו וכ"ס שויסרו מהם דאשי איכרס כמ"ס דז"ל כמה חוגרין כמה סומין ימש"ה עמד לפני המב"ה ודינא קא קבע רכש"ע נקראת לריק וישר מלך כמשפט יעמיד ארץ למה אתם רולה להטביע את מל' ואם כשכיל שעבור ששיעברו בהם ובחיותו שעבור חיבלו בהם והרכה חוגרים וסומין הו' נטלו סכרן כל כסף והכס שלסם דייקא אשר הוא עולה כסף השלוס סכרן וגם כעד תכלתם שחיבלו בהם דחובל בחבירו דינא הוא ממונא משלם מילקא לא לקי וכבר ניתנה פריעם לכדי דשעתא ולמה רולה עוד להלקותם ולהטביעם ולכן אמר אלהים מאחר דעווא אחי מלך הרין א"כ לרדף להשיב כ"ד על ככה ולמיקם כהדיס ברונה ודייני ומש"ה קרא הקב"ה לכל פמלייא ש"מ ואל' דונו כיני וכן עווא שר ש"מ כי בעינן לדייני לרון רין זה דעווא שנג כרוהה כטענקו זאח ועל כן יאל' ה' כביכול לטעון טעון' כנגד עווא דלאחר שהעמדתו להס יוסף וכלכלס כשני דעבון ונעשו כולס עבדיו קמו ונסתעברו ככני שעבור קשה וחבלו בכני מחכליס כרמים כרס ה' לכאוח ושלחתי להם מ"א והקריסו כנגדי וכפרו כי כל כך ואל' תשלומי ממון נתחייבו לישאל הן שר פעולתם והן על מה שחיבלו בהם ונפשות נתחייבו לו על שכפרו כי ולא כדעלמא על לכ עווא דמה שאני רולה להטביעם משום שחיבלו בהם

וממונא משלם מילקא לא לקי דאי מההיא אפילו נימא מילקא לקי מ"מ מיתה לא מחייבי אלא משום שכפרו כי הו' מה שאני רולה להטביעם דהו"ל נפשות לזה וממון לזה ובשקיס עלתה להם ולכן פתחו כולס זאמרו הרין עמד דהאי מילקא דנתחייבו מיתה עמך הו' שכפרו כך ונתחייבו לך מיתה ושפיר הו' נפשות לזה וממון לזה ומתחייבו כחתי ומש"ס עשם מה שאתה חפץ כי ברין מחייבי מיתה לשמים :

ובזה

נכין מ"ס ויסר את אופן מרכבותיו וינהגתו בכבודו ויאמר מלריס אנוסה מפני ישראל כי ה' נלחם להם כמלריס דקסא והלא מקדמת דנא המה ראו מעשה ה' כי נורא הו' אשר סס במל' אוחותיו כעבור ישראל ומה נקדרש להם כהיום הו' וגם נמתוק הנתינת טעם כי ה' נלחם להם דהמלריס סכורים היו שאין עליהם עוד עונם מכות ויסודין וכ"ס מיתה דאם היה עליהם שום מלקיות משום שחיבלו בישראל ודינא הו' כל היבא דאיבא ממון ומלקות וכפרת כחובל בחבירו ממונא משלם מילקא לא לקי וכל הו' המכות שלקו במל' כרו שישלחו את ישראל לחוג את חנם כמ"ס להם מרע"ה אכן עתה שכבר שלחום ועבר זמן מועד ג"ו כמדבר דרפו אחריהם ונכון לכס בטוח שאין עליהם שום עונם אבל בעת כדאיתם הם והשר שלחם כי נעו אלולי כים סוף אמרו שמע מנה דנתחייבו מיתה מלך אחר ולא מחמת ישראל אלא משום שנגעו בכבודו של מלך הכבוד ית"ס ודפי' שניתנה פריע"ה לישאל בממון אכתי מחייבי מיתה לשמים והו"ל מיתה לזה וממון לזה ובשקיס עלתה להם וז"ס ויסר את אופן מרכבותיו וינהגתו בכבודו כי הו' ככבודו כביכול עליהם יראם ויאלא ונלחם בהם ויאמר מל' אנוסה מפני ישראל כי ה' נלחם להם באומם של מל' כי חטאתו לו ונגענו בכבודו וכל כי האי מחייבי מיתה לשמים לכד מתשלומין כי על כן חין להם אלא לנום :

וזיהו

משם כוונת הפסוק כנזרת כ"ס כי גר יסוס זרעך וכו' וגם את הגוי אשר יעבדו דין אכני ואח"כ יאלו כרכ"ג דלא תימא משום שיחבלו ככניך חרתי לא עבדו דחובל בחבירו ממונ' משלם מילק' לא לקי הו' ליתא כי גם את הגוי אשר יעבדו להלקות ולשענש ולהמית כטענת אכני שחטאו לו כמה שטופדים כי ומחייבי מיתה לשמים ואח"כ יאלו כרכ"ג דמתן לישאל ונפשות לו ובשקיס עלתה להם :

ובאופן

אחר יש לומר כמאמר הלום כשנקדים בדייתא כס"ס ככמת דוכתי וחד מנייהו כשכת רל"א ת"ד הגונב כוס כשכת חייב שכבר נתחייב כנניכה קורס שיבא לירי איסור שכת היה מגרד ויולא פטור שהרי איסור גניבה ואיסור שכת כחין כחוד ועירס"י הגונב כים כשכת חייב בתשלומין ואע"פ שטירון כנפשו שכבר נתחייב כנניכה כשעה שהגביה הכיס ככית הכעלים היה מגרד ויולא שלא קנאה כהנכסה אלא כהול"ה מכית כעלים פטור מתשלומין ע"כ נמלינו למריס דלא אמרין חין אדם מת ומשלם אלא קיס ליה כדרכה מניה ופטור מתשלומין אלא דייקא כשכא לו חיוב התשלומין והמיתה כאחד אבל אם נתחייב כחלה בתשלומין ואח"כ בא לו חיוב המיתה הו' מחייב כחתי והנה מלריס נתחייבו לישאל בתשלומין כחלה ששיעברו בהם ושוב נתחייבו מיתה לשמים על שכפרו ודיברו קרה ועווא לא נחית לפלוגי וכה טעון שאין מתחייבין

קורו שר משה

קול נסים דרוש א'

מתחייבין מיתה ותשלומין דא"ה מן ומשלם והם כבר נטלו שכרן כל כסף וזהב שלהם וגילו דעתיהו דכתשלומין ניתא להו וחרתי לא עכרו ולכן הוסיב הקב"ה כ"ד על ככה דלא לזק עוזא כטענתו דהא דא"ה מת ומשלם היינו דווקא כשנתחייב כמיתה ותשלומין כאחד כהיה רהיס מנדר ויולא אכל הכא מתחלה שלחתי להם יוסף והטיב להם וקנה אותם לעבדים והם שילמו רעה תחת טובה ונשתעבדו בכני שעבד קשה ומאותו פרק נתחייבו כתשלומין לישראל לשלם להם כל כסףם והכס לפי ערך השיעבוד שנתעבדו בהם דלפוס לערה אנדא ושוכ שלחתי להם מ"זא וסירבו בהם וכפרו כי ונתחייבו לי מיתה וא"כ המיתה והתשלומין בה להם חייבם כזה אחר זה וכל כי האי חרתי גיהנם ירתי בשמים ועלתה להם ולזה פסקו הדין כל פמליא ש"מ הדין עמד ועשה מה שאתה תפז כי לפוס דינא מחייבי כרתתי :

משה דמחיבא תוסף אדעתו' שלא לעשות כן ומאי כאשר אמר לו משה להלחם בעמלק והול"ל וילחם עמו והושע ועוד כאומרו כתוב זאת זכרון כספר ושים באזני יהושע למה זה שימת עיני באזני יהושע וכו' אמאי לא כנה מרע"ה מוכח תכף והמתין עד אחר שאמר לו ס' כתוב זאת זכרון כספר וכו' :

ולבוא

אל הכיאר נקדים מ"ש הרמב"ם ז"ל כפ"ה מהלכות מלכים וז"ל אין המלך נלחם תחלה אלא מלחמת מלוא וחייו הוא מלחמת מלוא זו מלחמת שכנה עממין ומלחמת עמלק ועזרת ישראל מיד זר שכל עליהם ואח"כ נלחם במלחמת הרשות והיא המלחמה שלחם עם שאר העם כדי להרחיב גבול ישראל ולהרחיב בגדולתו ושמעו עכ"ל. והנה שורש דין זה הוא בסוף פרק משוח מלחמה דתנן הקם כר"א במלחמת הרשות אבל במלחמת מלוא הכל יולאין אפילו חתן מחררו וכלה מחושתה א"ד יהודה כר"א במלחמת מלוא אבל במלחמת חובה הכל יולאין אפילו חתן מחררו וכלה מחושתה ופירש"י ז"ל כר"א דחזורים מן המערכה ויש שאינם זויים ממקומם במלחמת הרשות אבל במלחמת מלוא כגון כיבוש א"י כימי יהושע הכל יולאין ואמרו כש"ס א"ר יוחנן רשות דרבנן זו היא מלוא דר"י מלוא דרבנן זו היא חובה דר"י ופירש"י רשות דרבנן זו היא מלוא דר"י ובאותה מלחמה שאמרו חכמים שהיא רשות ואין חתן יולא לה אמר נמי ר"י ר"י חתן יולא לה אלא שר"י קורא אותה מלוא ונפקא מינה לפטור משאר מלוא כעורו עסוק בה כדמפרש רבה ואזיל מלוא דרבנן דאמרי בה הכל יולאין אמר נמי ר"י הכל יולאין אלא דקרי לה חובה ולא מירי אשמועינן כחא אלא כולה משום מלוא ורשות נקטו פלוגתיהו אלא משום דקרי רבנן ליה רשות די להם אס וקריהו את זו מלוא ואפילו היא חובה שהרי אין הדבר אלא להעלותה מעלה אחת ולומר אבל כזו הכל יולאין ונכי רשות דייס לקרות שלמעלה ממנה מלוא ור"י דקרי לקמייתא מלוא לאשמועינן דהעוסק בה פטור מן המלוא והולך להעלו' את זו מעלה אחת ולומר אבל כזו הכל יולאין הולך קרייה חובה ע"כ תו איתא כש"ס אמר רבא מלחמת יהושע לכבש דברי הכל חובה מלחמת בית דוד לרוחא ד"ה רשות כי פליגי למעוטי נכרים דלא ליתו עליוהו מר קרי לה מלוא ומר קרי לה רשות נפקא מנה לעוסק במלוא שפטור מן המלוא ופירש"י אמר רבא מלחמת דר"י מפרש ואזיל. וקאמר דהא דאמר ר"י ויולאין פליגי רבנן ור"י באחת המלחמות בקריית השם נפקא לן לענין עוסק במלוא דלמר חובה ולמר רשות ופירש"י לן נמי רבא כהו מנייהו אפליגי וכו' כי פליגי ד"י ורבנן במלוא ורשות דלמר פטור מן המלוא ולמר חייב במלחמה שהיא למעוטי נכרים דלא ליתו עליוהו עכ"ל :

וראיתי להרב הכנ"ה ז"ל בהנהגותיו להרמב"ם שכתב וז"ל עמ"ש הרמב"ם וחייו היא מלחמת מלוא זו מלחמת ז' עממין ומלחמת עמלק דמלחמת עמלק קרי לה מלחמת מלוא דמכרי רש"י כפ"ה דסנהדרין נראה דמלחמת עמלק מלחמת רשות מיקרייא דהיא רחנן התם אין מוניאין למלחמת הרשות אלא ע"פי כ"ד ע"א כתב מלחמת הרשות כל מלחמה קרי לה רשות לכד ממלחמת יהושע שהיתה לכיבוש א"י ע"כ נראה מרכיו דמלחמת עמלק רשות קרי לה ואיכא דמ"ש במ"ס סוטה מלחמת יהושע לכבש ד"ה חובה לכאורה מוכח כדברי רש"י ז"ל אלא שמכח הסברה קשה

קול נסים דרוש א'

איתמר כפרקי ר' אליעזר אמרו ישראל משה דכיבו כחוב א' אומר זכור את אשר עשה לך עמלק וכחוב א' אומר זכור את יום השבת לקרשו כיצד ויקיימו כ' כתובים הללו שניהם זה זכור וזה זכור אמר להם משה לא רומה כוס של קינדיטון לכוס של חומץ זה כוס וזה כוס זכור לשמור ולקדש את יום השבת שאל זכור את יום השבת לקרשו וזה זכור להשמיר ולהכרית את כל זרעו של עמלק שנאמר זכור את כל אשר עשה לך עמלק עכ"ל :

יוצר קיטורים וכורא הכל אלוטו מרחם שומר עמו ישראל אחובי עליון מני בטן עמוסים. שמש ומנן מכף מעול זור"ר ומורה המוצר לישראל איס חמסים. פוק חזי האי מאן דקמן ראשית גויס עמלק נחש הקרמוני כנכורים כוסים. כא זדון ויכוא קלון כאיס מלחמות ועיד קנאה עוכר ומחעבר על ריב כנר כונדים קשר של מוכסים. לולי ה' שהיה לנו מלך עוזר ומשוע ומנן הוא לכל החוסים. הני"ס את עכרו ונכר ישראל נס"ס עלינו אור פניו קול נסי"ס. ומחא ללמא חרמו של עמלקי העכסים והשכיסים. ויהי מאז וישימוה לחק לישראל חובם דמיוח עליה מעלה כוכו"ר והייה זכורה זכורה להשמיר ולהוכרז דרע מרעים ורעו של עמלק לא אחיה כל כשמה טף ונשים עולל ויונק ומשון וכחות שכרי כלי חרסים. כאשר בא הדבר מבואר במקראי קדש שבפרשת. כשלח אלו הם ויכוא עמלק וילחם עם ישראל כרפידים. ויאמר משה אל יהושע כחך לנו אנשים ואל הלחם בעמלק וכו' ויעש יהושע כאשר אמר לו משה להלחם בעמלק וכו' ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב ויאמר ה' אל משה כחך זאת זכרון כספר ושים באזני יהושע כי משה אמח את זכר עמלק מתחת השמים. ויכן משה מוכח ויקרא שמו ה' נסוי ויאמר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדר דר. ואיכא למידק למה כפל ויכוא עמלק וילחם עם ישראל והול"ל וילחם עמלק עם ישראל ועוד מה הלשון ולא הלחם בעמלק והול"ל כחר לנו אנשים והלחם בעמלק וז"ל דרשו לא מחמת העני ואכתי איכא למידק דמאי סלקא דעמין שהיה נלחם והוא בתוך העני ועמלק יושב בתוך ויכוי שייך להלחם ככה עד שהולך לזוחו לא מן העני ועור כאומרו ויעש יהושע כאשר אמר לו

קשה לומר במלחמת עמלק חקרא רשות אלא שממה סקוימו שם מלחמת בית דוד לרוחם ד"ה רשות מוכח דמלחמת עמלק הוי מלחמת מטום כרכרי רכיני ז"ל ע"כ ואחרי נשיקת עפר כפות רגליו לא ידעתי איך נקה דעתו כזה דרכיני דיוק לה מסיפא שהרי ק"ל ככללי הנמרה דניחא טפי לומר רישא דווקא וסיפא לאו דווקא מלומר סיפא כדווקא ורישא לאו דווקא וא"כ מאי חזית דריוק לה רכיני מסיפא דמלחמת בית דוד דלרוחה דווקא הויא רשות ורישא דק"המר מלחמת יהושע לכבש לאו דווקא אררבה ניחא טפי לומר רישא דווקא מלחמת יהושע לכבש הויא חובה ולא מלחמת עמלק וסיפא לאו דווקא עור כתב וז"ל וכן מ"ש שם כי פליגי למעוטי נכרים דלא ליתו עליוהו דמר קרי לה מטה ומר קרי לה רשות מוכח שמלחמת עמלק מלחמת מטה הוי דלמר אפי' דלא ליתו נכרים עליוהו מטום קרי לה ולמר קרי לה רשות הוינו דווקא למעוטי נכרים דלא ליתו עליוהו הכל מלחמת עמלק מלחמת מטה קרי לה ע"כ וחזי הויית לה"ה מהרש"ל ז"ל כמעלות לשלמה דרוש שבת וזכר וקפלא הפלא ופלא כרכרי הרב הללו דמה ראייה למלחמת עמלק דהוי מטה דאפי' למעוטי נכרים דלא ליתו עליוהו ר"י קרי לה מטום וכ"ש מלחמת עמלק ולרבנן נמו דקרו לה רשות הוינו דווקא למעוטי נכרים וכ"ה כל מלחמת עמלק הו"ל מטה והוינו לענין שלא לשוכ מעורכי מלחמה ושאין לדיק ע"פ כ"ד של ע"א יהלא לא נחלקו ר"י ורבנן בלמעוטי נכרים וכו' לענין חזרה מעורכי המלחמה אלא כ"ע מורו דחוזרים עליה מעורכי המלחמה ואף ר"י דקרו לה מטום הכי ס"ל וכו' וא"כ האי מילתא דתמיהא דרב דסיכי וליק מנה למלחמת עמלק דהוי מלחמת מטה לענין הכל יולאין ושאין לדיכין ע"פ כ"ד דע"א והלא לאו רינא הכי במלמד נופיה ה"ה למעוטי נכרים וכו' ודיו לכא מן סדיו להיות כנדרן עכ"ל : ולרדודי הדיוט קאי לי דכוונת הרב הכנ"ה רלוים דכבר שמעין מדברי דש"י דלרבנן אין עוד כי אם שני דיני רשות זמנא דמלחמת רשות לדיכין ע"פ כ"ד דע"א וחזרין מעורכי המלחמה והעוסק בה חייב במטה ומלחמת מטה אין לדיכין ע"פ כ"ד דע"א והכל יולאין והעוסק בה פטור מן המטה ומטה וחובה דבר אחר אבל ר"י ס"ל ד"ג סוגים הויב רשות ומטה וחובה ובראי דרש"י בסנהדרין אליבא דרבנן פירש למחניחין דלא שביק ת"ק ומוקמה כר"י וגם כמשנתנו כדברי ת"ק פירש אבל מלחמת מטה כגון כבוש א"י כימי יהושע א"כ לפי דעתו דאפיק למלחמת עמלק ממלחמת מטה מוקינין לה כרשות גמור וא"כ הו"ל לש"ס לומר כי פליגי למעוטי נכרים דלא ליתו עליוהו ומלחמת עמלק מר הוינו ת"ק קרי לה רשות ומר ר"י קרי לה מטה דלפחות מלחמת מטה יקרא לה ר"י ומדלא קאמר הש"ס מוכח דלכ"ע מלחמת מטה וה"כ לרבנן מטה וחובה חדה מילתא היא ולענין אי רכיני פסק כרבנן או כר"י כבר רובה לפלגי לקמיה כזה יאסיק דרכיני פסק כרבנן וב"ת דמפקינן לה ממלחמת מטה וקרינן לה רשות אליבא דכ"ע ולהכי לא כללה דכא כחלוקה דפליגי כה כבר כתב לזה דה"כ במלחמת בית דוד דלרוחה הו"ל לכלול עמה מלחמת עמלק והרב פרו האדמה ז"ל כת"כ כתב על הכרת הראשון שכתב הכנ"ה וז"ל אין זה הכרת שהרי מ"ש דמלחמת דוד דלרוחה רשות הוינו ד"ה אמנס מלחמת עמלק שם יהיה פלוגתא דר"י ורבנן ע"כ ולע"ד יראה דזו עלמא הרגיש הכנ"ה ולכן הביא

ראים מהסוף דלא ליתו עלה נכרים דאפילו כה ר"י ורבנן כדבר האמור ומה שדקה כזה עוד וז"ל אין הכרח משום דלסכרת דש"י דמלחמת לכבש דווקא קרי לה חובה א"כ מלחמת עמלק הו"ל בכלל דלא ליתו נכרים עליוהו וכולי ע"כ לע"ד יראה דאין זו דחיה דהכנ"ה הנ דיוק לה מדלא קאמר רבא דכהא נמי פליגי ומ"ש דכלל דלא ליתו נכרים עליוהו נ"כ מלחמת עמלק מנא לן הא דהא שנייה מלחמת עמלק מלחמת ליתו נכרים עליוהו דהאס אס כבר באו גיט או ידענו נאמנה דדעתס לכא על ישראל ומקדים ונלחם עליוהם כהא פליגי ור"י קרי לה מטה אבל אס לא ידענו זה והולכים ונלחמים הו"ל להרוס משא"כ מלחמת עמלק דאף דלא ידענו כי דענו להלחם בישראל אפ"ה מטום ללכת ולהלחם בו כמלחמת שאול וז"ל איך נאמר דכללה בכלל דלא ליתו נכרים עליוהו ואין להקשות על הרב כנ"ה כי אס מ"ש אנכי עשר ואפר דמאי דנידוק מסיפא ולא נידוק מרישא :

עוד כתב הרב כנ"ה וז"ל ס"ל לרש"י דשלא לשוכ מעורכי המלחמה כל מלחמה הו"ל מ"מ חוץ ממלחמת כ"ד לרוחה לכ"ע ולרבנן אפי' למעוטי נכרים דלא ליתו עליוהו אבל לענין כ"ד דע"א דווקא כמלחמה יהושע יולאין שלא ע"פ כ"ד דע"א אבל מלחמת רשות ואפי' למלחמת עמלק אין יולאין אלא ע"פ כ"ד דע"א ע"כ וכתב עליו הרב מוהרש"ל משמע דר"י למעוטי גיטס הו"ל מ"מ לשוכ מעורכי המלחמה וכולי ה"ה ליתו למימר לפי קוניית הגמרא וכפירוש המפר"י דלענין חזרה מעורכי המלחמה אף ר"י מורס דהו"ל רשות וכו' ע"כ ובאמת דרכי הרב מרפסן אינר כהא אמנס עיקר חיורו מטונין למימר דאחי פסיד דרש"י סבר דשלא לשוכ מעורכי המלחמה כל מלחמה הו"ל מ"מ חוץ ממלחמת כ"ד לרוחה ודלא ליתו נכרים עליוהו אליבא דכ"ע אבל מלחמת עמלק מ"מ מיקרי ולענין יולאית ע"פ כ"ד דע"א כל מלחמה רשות מיקרי ואף מלחמת עמלק חוץ ממלחמת עמלק לכבש אף דא עקא דמי גולה רו זה לרש"י ז"ל ומנ"ל לאפלוני כהכו זכר הרב פרו האדמה הקשה בואת והוסיף על השמועס יע"ש ועור הנני יוסיף להפליא דוח הפך מה שנראה מדברי דש"י דמחני' דסוטה שכתב אבל כמלחמת מטה כגון כבוש א"י כימות יהושע הרי דלא קאמר כי אס מלח' ז' עממין אף לענין חזרה מעורכי המלחמה וכמ"ש ה' פרו האדמה כתחלת לשונו :

ברם אנכי הפעוט חזות קשה הוגר לי כדברי הגאונים הללו ז"ל אחר נשיקת עפר כפות רגליהם דמהו זה דמפקיקוס כהאי דינא דהרמב"ם והלא תלמוד ערוך הוא כסנהדרין דע"כ תנא רבי יוסי אומר נ' מצות נלטוו ישראל ככניסחס לארץ להעמיד להם מלך ולהכרות זרעו של עמלק ולכנות בית הבחירה ופסקה רכיני כפ"א וכתב רכיני כפרקין סלכה ד' מטה עשה להחריס ז' עממין וכולי וכן מ"ע לאכד זכר עמלק שנאמר חממה אח זכר עמלק וכתב כס' המנחה מטה קפ"ח וז"ל שטנו להכרות זרע עמלק כלבר משאר זרע עשו זכרים ונקבות קטנים ונדולים וכולי ומלחמה זו מלחמת מטה וכמטה קפ"י כתב להרוב ז' עממין ולאכרס וכולי ומלחמת מטה ואלו יחשוב חושב שזאת מטה שאינה נובחג לדורות וכו' וזה יחשוב מי שלא הבין ענין נוסג לדורות ואינו נוסג וכו' אבל נוסג ככל דוד ודוד כל זמן שנמלה מורע של עמלק מטה להכרותו וכן להרוב ז' עממין ולאכרס ליווי נלטוויו

קולו של משה

קול נסים דרוש א'

נלטוחו בו והיה מלחמת מלטה ואכחנו מלטה לחטט
 אחריהם ולרדפם בכל דור דור עד שיכלו לה יסאף
 מהם היום וכו' ע"כ הרי דסקוליס הם מחיית זכר
 עמלק כמו מחיית ז' עממין ושחיסם כ' מלכות עשה
 הם גם הסמ"ג עשין קי"ד מנה למחיית זכר עמלק
 ומלטה קי"ז להקדים ז' עממין גם הרב החיטק ז"ל כפ'
 הלך כתב וז"ל שנלטוחו למחוח זרעו של עמלק ולאכר
 זרעו מן העולם וכולו וכאמח כו גם על כל יחיד מישראל
 סוכרים מוטל החיוב להדגם ולאכרס מן העולם הם יש
 נח בידם ככל מקום וככל זמן אם אולי ימלא אחר מכל
 זרעם ועוד על זה הכה לידו אחר מזרע עמלק ויש
 ספק בידו להורגו ולה פרגו בטל עשה זה ע"כ גם
 הסמ"ק ז"ל סו' כ"ג כחכ וז"ל שלא לשכות מעשה
 עמלק דכתוב לה תשכח וכו' והם יהיה לנו כח להקדם
 ממנו ע"כ הרי כסרוא למלטה דאורייתא היא להכריח
 זרעו של עמלק ונוהגת ככל זמן וא"כ איך יפקפקו
 הרבנים ז"ל כמ"ש הרמב"ם דמלחמת עמלק מלחמת
 מלטה וכפרט דר' יוסי בסנהדרין וליף לה מקראו כי יד
 על כס יה מלחמה לה' בעמלק וה"כ ע"כ לומר מ"י
 דאמר רבא כסוטה מלחמת יהושע לכבש ד"ה מלחמת
 חובה פשיטא ודאי דמלחמת עמלק כללל כיה דסקוליס
 הם ולה אהה הלה לאפקוי מלחמת בית דור לרוחה ודלא
 יתקו נכרים עלייהו ודכוותה כוונת רש"י בסנהדרין :
הגם הלום רחמי לסמ"ג ז"ל לאוין רכ"ו כתב וז"ל
 נלטו וישראל למחוח אח זכר עמלק וכו' מלטה
 זו אינה נוהגת הלה לימות מלך המשיח אהה כיוכס
 הארץ שנהמר והיה כהניח ה' אלהיך לך מכל איובך וגו'
 אמחה אח זכר עמלק ע"כ משמע בזמן הזה אין
 חיוב להכרית זרע עמלק עד ביאת משיח דרקט והשתא
 הכה לאו מלחמת מלטה מיקרי הלה דקסע טובא דהא
 ר' יוסי קתני ג' מלכות נלטו וישראל כבנישחם לארץ
 להעמיד מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבטח בית
 הכהונה וכעני הו מנייהו קדמא ופשיט לה מקראי
 דבתחלה העמדת מלך ואח"כ מחיית זרע עמלק ואח"כ
 פטין בית הכהונה וא"כ קיבי מלין למימר דמחיית
 עמלק לא דמי חיובא הלה עד ביאת הגואל והוא עלמו
 הכיה כל הכרייתא כעשין קי"ד גם מה שהכרית מקרא
 דכתוב והיה כהניח ה' אלהיך לך קסס רכנין בית
 הכהונה נמי נומא דלא מחיובא הלה עד ימות מלך
 המשיח רהא התם נמי כחיוב והיה כהניח לכם מכל
 איוביכם הלה ודאי דהא דכחב הרב אינה נוהגת הלה
 לימות מלך המשיח אין הכוונה לומר עד ביאת הגואל
 משיח דרקטו הלה לימות מלך אשר הוא משיח בקרן בן
 שמן למלוך על בית ישראל ולאפקוי רקודס שימת המלך
 אכיה לא נתחייבו וישראל להכרית זרעו של עמלק :

ומדן ז"ל בכ"מ כתב וז"ל ויש לתמוה על רבינו
 סקרא למלחמת ז"ע ומלחמת עמלק מלטה
 ולא קראם חובב ע"כ נראה דמין הקדוש הבין ממ"ס
 רבינו ועודת ישראל מיד לר שכל עליהם שהיה מלחמת
 מלטה דפסק כד"י דאי כרבנן הו מלחמת רשות הויא
 וא"כ ג' סוגין יש מלחמת ז"ע ועמלק חובה עזרת ישראל
 מיד לר מלטה מלחמת כ"ד להרויח רשות ולהכי פריך לים
 מרן אמאי לא קרא מלחמת ז"ע ועמלק חיוב וכמ"ס
 הרב החיטק ע"כ הלה שראיתי לו שכתב וז"ל ויש לארץ
 דכין דאיך חילוק ברוינסס לענין זה בין שיהיה מלטה
 בין שיהיה חובה לא חס לרקידק בלשונו ע"כ ואחרי
 נסיקת עשרות והכ לו עזרות נפלהתי כתיורן זה שהרי

האיבה דר"י קיימין ולירידיה נפקחא רכה איבה בין
 מלטה לחובה דכמלטה חוורים עליה מעורכי המלחמה
 וחזן פטור ולא נקראת מלטה הלה לענין דהעוסק כס
 פטור מן המלטה אבל מלחמת חובה הכל יולאין הפילו
 חזן מחדרו והנה עיניו הרווחת לרכיו כפ"ז שכתב
 בה"א שמחזירין אנשים אלו מערכי המלחמה במלחמת
 הרשות אבל כמ"מ הכל יולאין אפילו חזן מחדרו ע"כ
 ושם לא גילה לנו איזו היא מלחמת הרשות ואיזו היא
 ע"מ וכו' ראי דמסמך סמוך אהיה רפ"ה רשס פירש
 הענין וה"כ נפקחא רכחי איבה בין מלטה לחובה
 ושפיר קא מחמה מרן שהיל"ל לקראות מלחמת ז"ע
 ועמלק מלחמת חובה ור"ל דשס ג"כ כפ"ז שסס הוה
 עיקר הנפקוחא היל"ל אבל במלחמת חובה הכל יולאין
 ואיך נחלס קושיא זו דלא נפקא מנה לענין זה בין
 מלטה לחובה ואי לענין זה לא נפקא מנה סוף סוף הרי
 נמשך לענין זה לחורה מערכי המלחמה ואיבה נפקא
 מנה טובא ורכיו ז"ל לל"ח :

וה"ה מופרש"ל שס נפקסא כרכיו מרן וכרכיו
 הככ"ה הן חרי חמיהו חרה חיק סלקא דעתיהו
 ררכיו פסק כר"י והרי כפ"ז שנה בלשון המשנה בלשון
 חלמים כד"ה במלחמת הרשות וכו' אבל במלחמת מלטה
 וכו' הרי שפסק כחכמים וחמה על הככ"ה דפריך ליה
 למרן מפירוש המשניות רשס כחכ והין הלכה כר"י
 והמאי לא פריך ליה מניס וכוה מספר סוד ההיה רפ"ז
 ודפרקין דכחכ לענין רשות דכ"ר רע"ה ועוד תמה
 קיבי נוחא לכו למומר רכיו פסק כר"י מדקרי לעזרת
 ישראל מיד לר מלחמת מלטה והלה אפי' ר"י מודה
 דבעזרת ישראל מיד לר חוזרין עליה מערכי המלחמה
 ולא קראם מ"מ הלה לענין דהעוסק כס פטור ממלטה
 אחרייתו ורכיו סתם כפ"ז דבמלחמת מלטה אין חוזרין
 עליה מערכי המלחמה ומשמע אפי' בעזרת ישראל
 מיד לר ואסיק דבריהם כל"ע יע"כ ולידו הרויט חזו
 לי אחרי ניו"ק דמשום בני חמיהו לא איריח דמין ז"ל
 אחר שראם הגמרא והנפקוחא דכין ר"י ורבנן פריך
 בקיבור לרכיו אמאי קרא למלחמת ז"ע ועמלק
 מלחמת מלטה והי"ל לקרוס מלחמת חובה וכל הלו
 החמיהוה שחמה הרב מוהרש"ל כלוליס בלשוט הטהור
 דרדאי הין כוונת מרן כחמיהוה משום קריאת שס לחוד
 קראו כשמיחם זה חובב זה מלטה רמאי נפקא מינה
 בקריאת שס מלטה וחובה הלה וראי כוונתו משום
 הנמשך ממנו לומר דבקריאת שס חובה התם הוא דאין
 חוזרין עליה מערכי המלחמה משא"כ במלחמת מלטה
 והי"ל לקרוס מלחמת ז"ע מ"מ ולא הי"ל לסתום כפ"ז
 מלחמת מלטה אין חוזרים עליה מערכי המלחמה כל
 זה כללו מרן בלשון שוהב וקויד במוכן ולהכי לא פריך
 הככ"ה הן חרי חמיהו ריע דהיה נופה חמיהוה מרן והרב
 גופי הלכות דחק ליישב דעת רכיו דכ' מיני עזרת ישראל
 מיד לר איבה ראיבא דככר כאו גויס עליהם לכ"ע
 מלחמת מלטה הו וזו היא שכתב רבינו ועזרת ישראל
 מיד לר שכל עליהם ואם לא כאו נחיס הלה רששו שמה
 יוכאזו זו היא דאופלוגו כה דכנן וכולו וזהו דאמרו כס"ס
 דלא יתקו נכרים עליהו ורבנן ס"ל מלחמת רשות הו
 ורכיו פסק כרבנן והרב פיי שהרמה והרב מוהרש"ל
 חזקו תיורן זה כמסמרות נזעזעים יע"ש הגם הלום
 דיש לבגסם על חילוק זה מפירוש המשנה שב' הדמכ"ס
 וז"ל זאמנס מחלוקתם כהרינח ההורגם אותם
 ולהחליטם עד שלא יורגו וישראל ולא ילחמו כארסע"כ
 והם

והם כוונת השם דהבתי לא חקו נכרים עליהו אלא ראיבא למתש שמה יכוהו וקדמו ישראל ואלו לקראתם להמעיטם ולהחליש' מה הלשון אומרת כהרונת ההורגים אוקס דמשמע שכר באו וכו' למנקט לישנא דהש"ס ולומא מחלוקתם כהרונת גויס כדי להחלישם שלא יכוהו עליהם להלחם כהרלס ולריך לרחוק ולומר דכוונתו הכי כהרונת אוקס גויס שיש לחוש שמה יכוהו ויהרגו אותם ולכן הולכים אליהם להחלישם עד שלא יהרגו ישראל ולהלחם כהרץ מושכותם והולכים למקומותם להלחם כס ולהחלישם שלא יכוהו לערי ישראל :

והזינא

למה להר"כ קול יעקב ז"ל כדרוש שכת זכור שהביא חילוק זה וסמך שתי ידיו עליו דהרמב"ם עפ"ה למה שהי חילוק מכרייתא בפ' מי שהוליאורה דמ"ה חניא נמו הכי נכרים שררו על עיירות ישראל הון יולאים עליהם ככלי זיוין ריון מחללין עליהם ה"ת השבת כר"א כשכחו על עסקי ממון אבל כחו ע"ע נפשות יולאים עליהם ככלי זיוין וכירושלמי דפ"ק איתא הון מקיפין על עיר של גויס פחות מנ' ימים קודם השבת ה"ת דרומא במלחמת הרשות אבל במלחמת מלוא אפי' כשבת עיי"ש אלמא דרווקא במלחמת חובה יולאין אפילו כשבת עלמו אבל במלחמת הרשות הון יולאין כשבת עלמו אלא נ"י קודם השבת ואח"כ עושים מלחמה אפילו כשבת וכמ"ש הרמב"ם בפ"ג מה' שבת ורון מנה דכשכחו גויס להלחם עם ישראל ע"ע נפשות יולאין עליהם למלחמה אפי' כשבת עלמו ומחללין עליהם את השבת ש"מ דמלחמת חובה היא מרהוקר ללחם אפי' כשבת עלמו ומשם דן רבינו דלעזרת ישראל מוד לר שכל עליהם הווי"מ דהיינו חובה וכו' ומבואר מכל מאי דכתיבנא דרווקא במלחמת חובה הוקר לכטל מהמלואה שעוסק בה ללחם למלחמת מלואה וק"ו ה"ת ה"ס חילול שבת התמורה הוקרה כ"ש שאר מלואת ואפי' חתן מקדוהו וכלה מחופתה יולאין משא"כ במלחמת רשות דרווקא כשהס כחוק המלחמה הס פטורים מן המלואה מטעם כל העוסק במלואה פטור מן המלואה אבל לפטור עלמו מן המלואה שעושה בה כדי ללחם למלחמה ה"ת וריא לא מצי עכיד וריאיה מחתן כל שנתו עכ"ל והתרי נשוקת הרלפה דכרי הרב ז"ל שגבו גנו רמה שהכריח מהירושלמי דההיא כרייתא דנכרים שררו על עיירות ישראל הם ע"ע נפשות מחללין את השבת היינו מלחמת חובה מדאמר רבינו במלחמת חובה הון לריך נ"י קודם לשבת אלא אפי' כשבת עלמו ראיבא זו הינו מכיר בה שהרי דין הירוש' עלמו לא השכחן שכתבו הרמב"ם כהרוא וכנראה דהרמב"ם לא סבר ליה שהרי בפ"כ דשבת כתב רבינו ז"ל לריך על עיירות של כותים נ"י קודם לשבת וכו' ואע"פ שהיא מלחמת הרשות מפי השמועה למדו עד דתהא אפי' כשבת ואין ל"ל במלחמת מלואה ולא ככס יהושע את יריקו אלא בשבת ע"כ ומפשיט הדברים נראה דגם במלחמת מלואה כעיון נ"י קודם השבת דכתב ואין ל"ל כמ"מ וריו לכא מן הרון להיות כנרון והיו שמייע ליה לההיא דהירושלמי הול"ל בד"ה במלחמת הרשות אבל במלחמת חובה יולאין לכחילוא אפילו כשבת איכרה דהר"כ לח"ס ז"ל פירש ליה להרמב"ם כירוש' דההיא דקאמר והל"ל כמ"מ דהיינו יולאין לכחילוא אפי' כשבת האמנם ככר הרב החכ"כ שאריך למעניתי בה"ח סימן רמ"ט להוכיח מדרבי הרמב"ם דלא ס"ל הכי וגלע"ר דגם הרב המגיד ז"ל כשטת הכנהג קאי שכתב ע"ד הרמב"ם לריך על

עיירות כרייתא פ"ק דשבת ומ"ש אע"פ שהיא מלחמת הרשות מפורש כסיפרי ואם איתא דרכינו סבר לההיא דהירוש' מה לו להר"כ לחטויי מסיפרי והלא עיקר כרייתא במלחמת הרשות ה"ת לפי"ד הירוש' שכן אמרו על הברייתא ה"ת רחומא במלחמת הרשות וכו' וה"כ מ"ל ה"ל הסיפרי אלא וריא משום דרכינו לא ס"ל לההיא דירוש' וה"כ הון ראיבא דהברייתא במלחמת הרשות היא ואומא דרווקא כמ"מ ולכן הביא מהסיפרי איכרה דכרי מרן ז"ל ככ"מ קאים לע"ד דכפ"כ דשבת הביא דכרי הירוש' על דכרי הרמב"ם שכתב לריך על עיירות בפ"ק דשבת חנ"ה וכו' וכירושלמי שם הון מקיפין וכולי ולא ידעתי מה היתה כוונתו ז"ל כזה דאם דעמו לומר דהרמב"ם מודה כרין זה דהירוש' ולאסנו לה"מ שהביא מהסיפרי ולא הביא מהירוש' כולי האי הול"ל לפרושי הענין כהרוא ולבאר דכרי רבינו דמ"ש ואין ל"ל כמ"מ היינו שאין לריך ג' קודם השבת ועוד דכה' מלכים אחר שהגיה לשון הרמב"ם ככתוב"ש וכו' כמ"מ כן במלחמת רשות כתב שם הר"מ שכן מפורש כסיפרי והול"ל דמהירוש' הוליא דין זה :

נקטינן

הירוש' זה שממנו הכריח הרב קול יעקב דההיא כרייתא דע"ע נפשות מחללין את השבת היינו משום שהיא מלחמת חובה וברקאמר כירוש' דמלחמת חובה מקיפין אף כשבת במחלוקת הוא שנוי ה"ת סבר ליה הרמב"ם ה"ת דלהר"כ לח"ס סבר להאי דינא אבל לדעת הכנהג לא שמייע ליה האי ירוש' וכן במלחמת רשות כין כמ"מ הון לריך פחות מנ"י קודם לשבת ולע"ד ר"ג דה"מ הכי אית ליה וכוון שכן סיכוי מיתתי דאיה מהירוש' דפי' הכרייתא משום מלחמת חובה ושיי משמע דהרמב"ם לא שמייע ליה האי דינא דהירוש' כאשר הכריח הכנהג זמירי פלוגתא לא נפיק וכו' ה"ת א"כ מה יענו ספ"מ והכנהג כההיא כרייתא דנכרים שררו על עיירות ישראל ע"ע נפשות מחללין את השבת והכא קח פסיק וחני הון לריך פחות מנ"י קודם לשבת ה"ת לא קשייא דהתם לאו משום מלחמת חובה הקירו לחלל את השבת אלא מטעמא דשבת נפשות נגעו בה וההיא דהון לריך פחות מנ"י משום עונג שבת היא וכדכעיון מומר קמן :

עוד

יש לרקרק על הרב קול יעקב דלפי דעתו דההיא דנכרים דמחללין את השבת משום מלחמת חובה היא א"כ לא היה להם להקיר אלא שאם היו כחוק המלחמה ואירע שבת דמחללין כדקי"ל במלחמת חובה דהעוסק בה פטור מן המלואה היינו כהיותו עוסק בה כדכעיון מומר קמן אבל שיתכטל מן המלואה כדי ללחם למלחמה לא והכא קח אמרינן דמחללין את השבת ללחם לכחילוא כשבת . עוד יש לרקרק דההיא כרייתא דהון לריך על עיירות של נכרים פחות מנ"י ימים קודם לשבת ואוממר עלה כירושלמי ליה משום חילול שבת נאמרה דמיתתי מנה ראיבא לחילול שבת רק התם טעמא הוא משום עונג שבת וכמ"ש הר"ק והר"ש ז"ל דטעמא משום דלה מיתהני לכו מיכלא ומשקויה חוק שלשה ימים ראשונים משום טרדא ופחדא דלכא ולבאר שלשה ימים פרח פרחיה ומקוימי עונג שבת וכן כתב הרמב"ם בפ"ל מהלכות שבת :

הן

קשייא לי כדכרי הרב קול יעקב כמ"ש ומבואר מכל מאי דכתיבנא דרווקא במלחמת חובה הוקר לכטל מהמלואה העוסק בה ללחם למלחמה וכולי עד וריאיה מחתן כל שנתו ואנכי עשר ואשר לא ידעתי אוך וליא

קורו של משה

קול נסים דרוש א'

ולאו הלה הדברים מפה קדוש דמשמע דהא דפלוני רבין ור"י כדלא ליתו נכרים עליוהו או מיקרי מלחמת מלוא או מלחמת רשות ונ"מ לעוסק במלוא פטור מן המלוא היינו כדי שיבטל מן המלוא שעוסק בה כדי ללאת למלחמה דמר קרי לה רשות ומר קרי לה מלוא אבל כשעה שעוסק במלחמה אליבא דכ"ע מלוא מיקרי ופטור משאר מלוא ואחר הוואה דזה הפך פירש"י כש"ס שכתב כר"ה מלחמת יהושע לכבש בהא ליבא מאן דקרי לה רשות דאפי' חובה נמי אותה והעוסק בה כטור מן המלוא ע"כ גס כר"ה רשות דרבין וכולו הלא שר"י קורא אותה מלוא ונ"מ לפטור משאר מלוא כעודו עסקו בה ע"כ ועוד כהה כר"ה ומלחמת כ"ד וכו' ד"ה רשות ואפי' ר"י להא לאו מלוא קרי לה והעוסק בה אינו פטור מן המלוא ע"כ מכל אליו מוכת דה"ה דהמדין כענין המלחמה מלוא ורשות ונפקותא דפטור המלוא היינו כשעה שעוסקים במלחמה דבמלחמת הרשות אינם פטורים מן המלוא ובמלחמת מלוא פטורים ולא כמ"ס הוא ז"ל דאף במלחמת הרשות כשעה שעוסקים במלחמה הם פטורים משום העוסק במלוא פטור מן המלוא הא ליתא אלא גס כשעה שעוסק במלחמה חייב ועוד קשה כמ"ס דרוקא במלחמת חובה הוקר לבטל מהמלוא שעוסק ללאת למלחמה לא ידעתי היכי מנין למימר הכין וזיל בתר אויבא דמאחר דכבר עוסק במלוא אין לו לבטל המלוא כדי ללאת למלחמה דהעוסק במלוא פטור מן המלוא ולא אמרו אלא כשהוא עסק במלחמה ואיתרמי ליה מלוא אז ואמרו העוסק במלוא פטור מן המלוא גס מ"ס ק"ו הוא אם חילול שבת החמורה הותרה כ"ס שאר מלוא אחר המ"ד לאו ק"ו הוא דהחם כשכחו עליהם על עסקי נפשות פקוח נפש הוא ואין דבר שעומד בפני פקוח נפש אבל במלחמת חובה במלחמת יהושע ומלחמת עמלק מאן לומה לן שיתבטל מן המלוא כדי שילא למלחמת חובה והעוסק במלוא פטור מן המלוא ומ"ס ואפי' חתן מתדרו וכלה מחופתה הכל יולאין אפשר דשאי חתן מחדרו מדאשכחן שהחמירה עליו תורה במלחמת הרשות לעבור עליו ככ' לאוין כמ"ס כגמרא ופסקה הרמב"ם בפ"ו משמע דבמלחמת מלוא יולא ולא נשמע מנה לשאר מלוא של תורה ואפשר עוד לומר דמאחר דרז"ל הם קיבלו דלוי זה דלא יולא כלבא היא במלחמת הרשות דווקא אם בן במלחמת חובה אין כאן עוד מלוא דכי לותה תורה לא יולא כלבא במלחמת הרשות לותה :

המלחמה כדי ליראם ולהחלישם כי היכי דלא ליתו עליוהו דאז כשכבר באו הא הו"ל כנכרים שלרו על עיירות ישראל דמחללין את השבת לכתחילה ויולאין אפי' שבת והיכי קאמר דמלחמת מלוא היא לומר דכשהם עסיקין במלחמה פטורים מן המלוא אבל לכתחילה אינם יכולין להסתכל מן המלוא כדי ללאת למלחמה כדכרתו מפירש"י וסרי כנכרים שלרו על עיירות יש' לכתחילה מחללין את השבת ויולאין ויום השבת ותו היכי מני תנא למימר דמלחמת הרשות היא והעוסק בה חייב במלוא והלא קרא כתיב וחי בחם וסלכה רווחת בישראל אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש ולולי דכרי הרמב"ם בפ' המשנה שכתב והמנס מחלוקתם בהריגת ההורגים אותם וכו' הוה אפשר לומר דרבא איירי בכחו על עסקי ממון ולא על עסקי נפשות ולהכי מר קרי לה מלוא דכחיותו עוסק בה פטור מן המלוא אבל לכתחילה אינו מתבטל מן המלוא כדי ללאת למלחמה ומר קרי לה רשות אבל כשכחו על עסקי נפשות ודאי דלכתחילה מחללין את השבת ומבטלין את המלוא אך מה נעשה דפירוש הרמב"ם לא שבקינן למימר הכי שכתב בהריגת ההורגים אותם משמע על עסקי נפשות עסקינן ולכן על כורחין לריך לומר דרבא איירי דלא באו גוים ואין דעתם לבוא עתה אלא ליראם ולהחלישם כדי שלא יבואו ולהכי אפילו תנאי מר קרי לה רשות ומר קרי לה מלוא אבל אם כבר באו גוים על עסקי נפשות אז אפילו לכתחילה יולאין כשבת כמ"ס ככריתא דעירובין ומחללין את השבת ומבטלין מן המלוא דהתם לאו משום מלחמת חובה ומלוא נגעו בה אלא משום שכתב נפשות ואין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש ומ"ס מור"ם ז"ל כס' המפה סו' שכ"ט משם ה"ז על ההיא דנכרים שהקיפו לישראל ואפי' לא באו עדיין אלא רוצים לבוא ע"כ הא לא תברא דעכ"פ מיירי בירדעיון שרוצים לבוא ואף שלא באו מותר לחלל את השבת משום שכתב נפשות וההיא דאפילו כה תנאי היינו בשלא ידענו שרוצים לבוא אלא ויולאין אליהם ליראם ולהחלישם כי היכי דלא ליתו עליוהו וסהיה כריתא דאין לרין על עיר של גוים פחות מג' קודם לשבת ומאי דאתמר עלה בירושלמי הינו ענין לזה כלל דהתם לאו כשכנה ולא כענין חילול שבת איירי אלא במלחמה שיוולאין ישראל לזר על עיר של נכרים כגון מלחמת כ"ד לרוחם אין לריך פחות מג' קודם לשבת ולא מענין שכנה דרדאי כשאין שכנה כלל מיורי אלא משום עונג שבת היא וכהיא דאין מפליגין כשפינה פחות מג' קודם לשבת ובמלחמת חובה תלייה כפלוגתא דרבנן :

ומ"ש הרמב"ם בתחלת דבריו אין המלך נלחם תחלה אלא מלחמת מלוא הן לא ירענו זה מהיכן למד דכינו דהיינו דאז דנה וזה"מ וכל נושאי כלי רכיבו לא נתעוררו לכתוב שורש דבר איה מקום כבודו ובאמת אמרו בפ"ק דסנהדרין ג' מלוא נלטו וישראל ככניסתם לארץ להעמיר עליהם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולכנות בית הבחירה וסידרה הכי הוה אכן שלא יוכל המלך ללחום תחלה כי אם מלחמת מלוא זו לא שמענו מכריתא הללו ולא ידעתי מהיכה אפיק לה רבינו :

באופן כי הנלע"ד סדון אל דברים כך הוא דכשריזין ללאת למלחמת מלוא הכל יולאין אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה אך אם היה עוסק במלוא אז פטור מללאת למלחמה כשהוא דהעוסק במלוא פטור מן המלוא וכשהם עוסקים במלחמה הם פטורים

שוב דאיתו להרע"כ ז"ל בפ' המשנה כתב וז"ל ת"ק קרי לה רשות וסובר שאין אדם רשאי להסתכל מן המלוא כדי להלחם במלחמה כו' ע"כ ודבריו ז"ל כמ"ס הרב קול ועקב וכתב עליו התו"ט ז"ל ותימא דכ"ע הא ס"ל העוסק במלוא פטור וכו' וא"כ אפי' במלחמת מלוא אינו רשאי להסתכל מן המלוא וכו' וי"ל דהכי קאמר וסובר דאין אדם רשאי להסתכל מן המלוא הכאה לידו כשהוא עוסק במלחמה וזו משינו שכבר הוא עוסק במלוא ופטור מזה הכאה לידו דמלחמה זו ללא דמלוא היא ולפיכך לא יסתכל מהמלוא הכאה לידו ע"כ ושמחתי כעל כל הון בני מלואיו לירב :

אכן החילוק עלמו שכתב הרב גופי הלכות מוכרת הקבר מלד עלמו דהא דאמר דבא כי פלוני כדלא ליתו נכרים עליוהו ונ"מ לעוסק במלוא פטור מן המלוא היינו בשלא באו גוים להלחם אלא עיקר

פטורים מן המלות דיתרמו להו בעירנא ההוא דהעוסק במלוא פטור מן המלות וזה כשלא הניעו לשום חשש סכנה או כלא האו טעמא דהעוסק במלוא פטורים הם מן המלות שאין להן דבר שעימר בפני פקוח נפש וכמו שכתוב עור ואם המלחמה הקיף הוא מלחמת הרשות כמלחמת ב"ד לרוחה תזרין עליו מעורכי המלחמה ואין חתן יולא וכ"ש כל העוסק במלוא פטור מללאה ואפי' כהיותו עסקים כמלחמה או איתרמו להו דבר מלוא מחוייבין לקיים אותה מלוא כיון דמלחמת הרשות היא ורוקה שלא באו כמותה המלחמה לשום חשש סכנה דאם הם בספק סכנה אף שהיתה מלחמת הרשות כטורים מן המלות ואפי' שבת החמורה מחללין דאין להן דבר שעימר בפני פקוח נפש וכשהם רוצים ללאת למלחמה הלזו ולזור אל עיר אס היא מלחמת הרשות אין לרין פחות מנ"י קודם השבת משום עונג שבת ואם היא מלחמת מלוא כמלחמת ז' עממין ומלחמת עמלק איבא פלונתא דרכותא כרעת הרמב"ם דלהרב לח"ס ס"ל דאין לרין נ' ימים ואפי' כשבת יולאין ולהרב המגיד והרב הכ"ח אף במלחמת מלוא אין לרין פחות מנ"י קודם לשבת וכי אהו נכרים עליהו על עסקי נפשות או יולאין ואפי' יום השבת עלמו ומחללין את השבת וכ"ש שפטורים מן המלות ואפי' כבר היו עסקים במלוא מניחין אותה ויולאין למלחמה זו שאין להן דבר שעימר בפני פקוח נפש :

ומן

האמור בענין כיון נכין מאמר נלכ פתח השער כי הנה רכיבו בע"הט פסק להיהו דירוש' בסו' רמ"ט שכתב וז"ל אין לרין במלחמת הרשות על עיירות של נכרים אח"כ התחילו נ"י קודם השבת ואם התחילו אין מפסקין אכל מלחמת מלוא מחללין אפי' כשבת ע"כ וכבר נזכר לעיל דטעמא משום עונג שבת דכל חזן נ"י לא מייחבא דעתיהו מפסקים והינם יכולין לקיים עונג שבת וכמילתא פ' יתרו והביאו רש"י ז"ל כפסוק זכור את יום השבת ד' אלעזר בן חנניה אומר זכור את יום השבת לקדשו תהא זוכרו מאחר בשבת שאם נתמנה להן חפץ יפה תהא מתקנו לשם שבת ואוקי לה הרמב"ם ז"ל בפ' החורה כשמהו הזקן שהמרו עליו כל ימיו הוכל בכבוד שבת כילר מלא כהמה נאה אומר היו זו לשבת מלא אחרת נאה הימנם מניח השניה ואוכל הא' וע"ש וכל זה לקיים מלות עונג שבת ושמינין מנה דלרין לקיים וקראת לשבת עונג ואף למאי דאוקי לה הרמב"ם ז"ל כפסטים נאים וכלים נאים וככ"ע כאשר יראה הרוחה שם וראי שכל הוא לקיים מלות וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד וכבר כתבו מ"ש במנין המלות דמלות הכרתת זרעו של עמלק נוספת בכל מקום ובכל זמן ותויבין לזכור תמיד שנתו ואיבתו כדי להנקם ממנו ודו"ל אמרו ע"פ כי יד על כס ים מלחמה לה' כעמלק נשבע הקב"ה שאין השם שלם ואין הכסף שלם עד שיכרית זרעו של עמלק והנה ישראל סלקא דעתיהו כדסלקא דעתיהו דהרב הכ"ח דמדרכי רש"י דסנהדרין נראה דמלחמת עמלק מלחמת רשות היא ולאו מ"מ" וכוון שכן אין לרין עליו כי אם קודם השבת נ"י דוקא משום עונג שבת כדון מלחמת הרשות ולכן יהמר נה ישראל משה רבינו כתוב ה' אומר זכור את אשר עשה לך עמלק וקא קפיד דחמנא כל כול שנוכח. תמיד איבתו ושנאתו כדי להחנקם ממנו ולא נשבת מלבנו זה כל הימים ואפשר דמהרמי לן שנזכר עליה יום השבת עלמו או יום אחר או יומים מלפני

השבת וכתוב ה' אומר זכור את יום השבת לקדשו ומשם דאיה דלרין לענג את השבת ולקיים בו וקראת לשבת עונג א"כ יהאך יתקיימו כ' מקראות הללו דכי נזכר עליה יום השבת ויום ה' וכ' ימים לפני השבת לא מניין לקיים עונג שבת דמשום איהם ופחד לא מתהני ממיכלא ומשתייה ואיך יתקיימו כ' כתובים המכחישים זה"ז ה"ל מרע"ה אינו דומה כוס של קונדיטון לכוס של חומץ הע"ש שזה כוס וזה כוס הכא אע"ג דקרא כתוב זכור את יום השבת לקדשו ומיחייב איניש לבסומי ולקיים וקראת לשבת עונג אכל כבר נשבע הקב"ה שאין השם שלם ואין הכסף שלם עד שיכרית זרעו של עמלק וא"כ אין להן מלחמת מלוא גדולה מזו ולא בעינין נ"י קודם השבת ואפי' כשבת עלמו ותקבעל עונג שבת משום מחיית עמלק לקיים זכור את אשר עשה לך עמלק ורוק טוב דאיתו להרב בריך ולחק ז"ל בדרוש הפורים שדרך קלח כוס רק נכהו דרכי מרכוז"ל באשר וראה הרוחה :

ומעתה כמסלה נעלה עליו בא"ר קראו ירין המולנים כראש אמיר ואף שכבר דברו ככל זאת הרבנים מוהרש"ל וקול יעקב הלא תראה כי לא כל הדרכים שוים וכבר כתבנו לעיל דהרב קול יעקב סבר דהיהו ברויתא דנכרים שזרו על עיירות ישראל אס על עסקי ממון באו אין מחללין את השבת אכל אס על עסקי נפשות באו מחללין עליהן את השבת היינו משום דמלחמת חובה היא ומאלי טעמא נגעו כה ומשום מחללין את השבת דהעוסק במלוא פטור מן המלות ועל פי מהו דאסקין בעניותין דהיהו לאו מטעמא דמלחמת חובה נגעו כה ואף אס היה מלחמת הרשות תקרא אפ"ה מחללין את השבת ופטורין מן המלות שאין להן דבר שעימר בפני פקוח נפש וכבר הכרחנו לעיל דמאי דאמרו דמלחמת חובה פטורים מן המלות היינו כשהם עסקים במלחמה אכל להחטיל מן המלות כדי ללאת למלחמה לא דאדרבא מאחר שהיא עסוק מקודם במלוא פטור מללאה למלחמת חובה דהעוסק במלוא פטור מן המלות אף כשהוא עסוק במלחמה או איתרמו ליה דבר מלוא או ואמרו העוסק במלוא פטור מן המלות ופטור או מאותה מלוא וא"כ נשקא מינה טובא ולפי דעת הר"ב קול יעקב מלחמת נכרים שזרו על עיירות ישראל על עסקי נפשות דמטעם דמלחמת חובה היא א"כ אס היה עסוק כבר במלוא פטור מללאה לאותה מלחמה דהעוסק במלוא פטור מן המלות אף למאי דאסקין דהיהו לאו מטעמא דמלחמת חובה נגעו כה אלא משום סכנת נפשות א"כ אף אס תקרא מלחמת הרשות פטור מן המלות ואף אס היה כבר עסוק במלוא מתבטל מן המלות ויולא למלחמה זו שאין להן דבר שעימר בפני פקוח נפש וכבר ירוע דיושע תורתו אומנותו דכתוב נער לא ימוש מחוך האהל וכבר אמרו ז"ל דהא דמלחמת עמלק מלוא היא והזוירה תורה עליה היינו לאחר כניסתם להרץ והעמדת מלך אף קודם זה מלוא לובא :

ובזה

נא"ה יוכיא עמלק ולא תימא דכיהתו על עסקי ממון היא ואין כה סכנה אלא וילאם עם ישראל כרפודים דכוונתו להרע לאישי ישראל ועם ישראל ממש נלחם ולא על עסקי ממון וסכנת נפשות היה וכיון שכן ויאמר משה אל יחושע בשר לנו אנשים ולא הלחם כעמלק דוזה לומר לא מבית מדרשך והתבטל מתלמוד תורתך כדי להלחם כעמלק דמאחר דעל

דעל עסקי נפשות בא מותר הפי' לחלל את השבת
 להחטבל מן המלטה ומת' בדי להלחם מלחמה זו שאין
 לך דבר שעומד בפני פקוח נפש והנה יהושע הוא סבור
 כדכתב הרב קול יעקב והיה רנכרים שצרו מחללין
 את השבת היוצו מחמת מלחמת חובה נגעו בה וא"כ
 גפקא מנה שאינו יכול להחטבל מן המלטה ללא
 למלחמה ומה שאמרו השו"ס במלטה פטור מן המלטה
 היינו כשהוא עסוק במלחמה או אחרת ליה דבר מלטה
 פטור ממנה אבל שיהיה מלימודה ללא למלחמה
 לא ה"נ מאחר דכבר הורה זקן הוא רבו מרע"ה כו"ל
 דעתו בפני דעת רבו ו"ש ויעש יהושע בהשר אמר לו
 משה דהף לפי דעתו לא ה"ל להחטבל מלימודו עכ"ל
 עשה כאשר אמר לו משה להלחם בעמלק ובאשר ראה
 מרע"ה שלא יכול יהושע לבלות את עמלק ולאבר כל
 זכר למי אלה ויחלוש יהושע את עמלק חולש כל עמלק
 אז חשש ה' למא עשה שלא כהוגן וסכרת יהושע נכונה
 היא ולא ה"ל לכתלו מבית מדרשו וזאת היתה לסיבה
 עד שיתקלם יהושע ולכן לא עשה חקף מוכח דאפשר
 שלא עשה כ"ו כהוגן ולזה ויאמר ה' אל משה כתוב זאת
 זכרון בספר זאת מה שכתוב כאן זכרון מ"ש כנביאים
 כספר מ"ש כמגילה כמ"ש רז"ל דכל מלחמה לחודה
 קאי והינם שנים ויפה עשית כזאת משום סכנת נפשות
 יכולין לכתול מן התורה ומן המלות ללא למלחמה
 מש"כ ה"ה רנכרים דהתם מלחמת חובה היא והינם
 יכולין להחטבל מתורה וממלות ללא למלחמה אלא
 שאם היו עסוקין במלחמה ואחרת ליה ה"ו פטורים
 כספר דמגלה דהתם תרתי הו"ן שיהי פקוח נפש וכן
 שהיה מלחמת עמלק מלחמת חובה וכ"ל אמאי א"כ
 ויחלוש יהושע ולא זכה לאבר כל זכר למי לז"א כי משה
 אמחה את זכר עמלק כי לרוך הדבר שיעתא רבתי
 ממני שאמחה את זכר עמלק מחמת השמים ואמחה יפה
 עשית בדון זכה לכה ובאשר שמע מרע"ה ככל זאת
 שמת כלכו ויכן משה מוכח וכו' להודות לשם ה' נסו
 ויאמר כי יוד על בס ים מלחמה לה' בעמלק מדר רר
 דכן אמת עתה לזו מלחמת חובה היא מפאת מלחמת
 עמלק מ"מ אשר כניסוקינו לארץ אזי מלחמת חובה היא
 כי מלחמה לה' בעמלק מדר רר :

ובזה נכון קראי דשמואל א' י"ז וישמע אליהם החיו הגדול כדבריו אל האנשים ויתר אף אליהם

ברור ויאמר למה זה ירדת ועל מי נטעת מעט הלוא
 הסנה כמדבר אני ירעתו את ודונך ואת רוע לבכך כי
 למען ראות המלחמה ירדת ויאמר רוד מה עשיתי עתה
 הלא דבר הוא וצריכין להכין מה היתה הכוונה דאליהם
 כל חרי האף הגדול הזה ומה השיבו דהע"ה ועפי"ז
 נכון הדבר כי הנה אלם הלואן שהים רועה דוד לאן דישי
 היו כנדהם מכחובים דמשיחתו למלך ומטות כיבוד אב
 ואם רבה היא וככלל המלטה לעשות לו מלאכתו והיה
 מלחמה דפלטחים הוא כנכרים שצרו על ישראל על
 עסקי נפשות והרב כלו יקר ו"ל כתב משם מהר"א ו"ל
 שאליהם לא ראה לא להלחם ולא העריכות וחשב שלא יוד
 כי הם לראות המלחמה עוד כתב ע"פ מה עשיתי עתה
 עתה דויקא אבל עכ"פ יעשה והנה אליהם ס"ל כרעת
 הרב קול יעקב דמלחמת נכרים שצרו על ישראל על
 עסקי נפשות מלחמת חובה וה"כ נמשך מנה דלא מנו
 להחטבל ממלטה שעסקין בה כדי להלחם מלחמה זו כי
 הם היה עסוק במלחמה פטור מן המלטה דמקדמי ליה
 הו' ולכן כראותו את אליהם ולא ראה את הלחם ואת

העריכות חרם אצרו ברור ויאמר למה זה ירדת ואם
 תאמר להלחם במלחמה זו כי מלחמת חובה היא ועל
 מי נטעת מעט הלואן אשר היית חוננה להביך כי הלא
 עסוק במלטה הוא מלחמת חובה א"וה ופטור התם
 מהמלחמה דהעו"ס במלטה פטור מן המלטה וכדא"ו
 שלא להלחם במלחמה ירדת ואני ירעתו את ודונך ואת
 רוע לבכך כי למען ראות המלחמה דויקא ירדת ולא
 להלחם בה מאחר דפטור אתם וא"כ הייטב בעיני ה'
 לנטוש מעט הלואן לראות המלחמה ויאמר רוד מה
 עשיתי עתה זרמו חרמ"ז על האר"ש כי עתה לא
 עשיתי אך מוכן ומזומן אני לעשות ולהלחם מלחמה זו
 כי הלא דבר גדול הוא המלחמה הזאת כי סכנת נפשות
 היא ומכטלין את המלחמה לבקחילה כדי להלחם ולא כמו
 שאמרת דאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש ועל פי
 זה אל ה' ויהר לנו מק"ק הנאמרים במגילה וז"ל ויכו
 היהודים בכל אויביהם מכת חרב וחרג ואכרן ויעשו
 בשואליהם כרענא וכששן הבירא הרגו היהודים ואכר
 ת"ק איש ואת פרסדתא וכו' כיום ההוא בא מספר
 ההרונים בששן הכירה לפני המלך ויאמר המלך לאסתר
 המלכה בששן הכירה הרגו היהודים ואכר ת"ק איש
 ואת בני המן כשאר מדינות המלך מה עשו ומה שאלתך
 זינתן לך וכו' ותאמר אסתר אם על המלך טוב זינתן גם
 מאר ליהודים אשר בששן לעשות כדת היום ואת בני
 המן יתלו על העץ ויאמר המלך לעשות כן ותנתן דת
 בששן ואת בני המן תלו ויקטלו היהודים אשר בששן
 גם כיום ו"ד להרש אדר ויהרגו בששן ש' איש וכו' ואיכא
 למידק כהוא' מאחר דקאמר ויכו היהודים בכל אויביהם
 מכת חרב וחרג אמאי אינטידיק קו לומר ויעשו
 בשואליהם כרענא ועוד כמאי דקאמר כיום ההוא בא
 מספר ההרונים מתי נפקא מינה אי כיום ההוא או כיום
 אחר בקיטור הול"ל ויבוא מספר ההרונים וקו מה
 היתה כוונת המלך להגיד לאסתר שמלכה מספר
 ההרונים וגם לרעת את רעת אסתר ששאלה לעשות
 מאר כדת היום מאחר שכבר נסרנו המן ו' כניו והרגו
 בששן ת"ק איש ולא הספיק לה כאלו אלא גם למסר
 לערוך מלחמה גם אומרה לעשות כדת היום לעשות
 כיום יספיק וכן ותנתן דת מהו דת זה ומאי שנה דכיום
 א' הרגו ת"ק איש וכיום הב' ס' איש כמספר לא פחות
 ולא יותר :

ועי"ז האמר יבוא על נכון דכתרנוס אסתר איתא ובששן כירנתא קטלו זיהוראין וכו' ויבדו ת"ק

גוברין כולסון נפילין מרבית עמלק עור איתא ע"פ
 ויקטלו היהודים אשר בששן ואת כנשיו וסוראין די בששן
 אוף כוונת י"ד לירח אדר וקטלו בששן תלת מאס
 גוברין מרבית עמלק וכו' ושאר יהודאין די כפי לבי
 דמלכה אכנשו וכו' וקטלו כשנאיהון שכעין ושמשא
 הלשין מרבית עמלק וכו' כיום י"ג לירח אדר הו' קטיל
 כודעית דעמלק וכו' ויהודאין די בששן אכנשו לשיאלה
 זה כניו דעמלק כ"ג ביה וכו' ד ביה ע"כ למדנו מזה
 דכל הותם הקורנים שהרגו בית ישראל בין מה שהרגו
 בששן כיום י"ג וכיום י"ד ובין מה שהרגו בכל עדי
 המלך ע"ה אף כולם מזרע עמלק הם וכבר אמרנו
 לעיל דמלחמת עמלק מלחמת חובה היא וכל שהיה
 מלחמת חובה פטורים מתלמוד תורה ומכל מלות
 דמיתרמי להו כהותם עסקים במלחמה וכדא"ו כי
 כהותם עסקים כיום אחר לעשות כל אותה המלחמה
 כין בששן כין כמדינות המלך נחטלו ממטת הרבה
 דאיתרמי

מרינו טף ונשים לא תחוב כל נשמה כיום אחד ככל מרינות המלך החשורוש ואף שמלחמה כזו וכיום אחד בוראו ריתרמי להו מלחמה ומעשים טובים ולריבים הם להחטל מהם כהעצם עסקים להלחם מלחמה גדולה כזו כיום אחד עכ"ו לוח לן כה ולזכות תחשב להם דאין לך מלחמת חובב גדולה כזאת ועוסק במלחמה פטור מן המלחמה:

ג כזה יתורץ מה שרקדו רכני המפרשים ז"ל בקרא דכתיב ומרדכי ולא מלפני המלך כלכוש מלכות וכו' דאמאי לא נכתב פסוק זה כי החר מעשה רכ"ג סיון שלח אלה הכתובים ולא נכתב חכך אחר הריגת המן ונתינת כוחו למרדכי ומרדכי כח לפני המלך כי הנירה אסתר מה הוא לס כי שם כיתו להכתב שם אמנם עפי"ד נכון הדבר כי בעת הריגת המן די היה למרדכי נס גדול שנעשה לו אז והלחמה ותרוחיה מסתווה אכן אחר שכתב הכתובים הללו לכל בית ישראל לקיים מלחמה גדולה כזו מחייב זכר עמלק וקרא המעוררם והנורם להם לעשות רצון אבינו שבשמים וקי"ל גדול המעשה יותר מן העושה ואף כי עדיון לא עשו מ"מ קרא כתוב מיום אשר שמח לכך להשענות ואף שעדיין לא השענה כמשרו"ל כי על כן ומרדכי ולא מלפני המלך מש"ע ית"ש כלכוש מלכות חבלת וחור ועטרת זהב גדולה כי מעלה רבם קנה כעה תוספת מרוכה על שיעקר וגם ליהודים אשר נתנו את לבם לקיים מלחמה בוראם חממה את זכר עמלק היתה אורה ושמחה וששון ויקר כי מלחמה רבם היא שאין השם שלם ואין הכסף שלם עד אשר ימתו זכר עמלק:

וזהו ממש כוונת פסוק דקראי וקבל. והיהודים את אשר נתנו לעשות ואת אשר כתב מרדכי אליהם וכו' על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור על כן על כל דברי האגרת. וזאת ומא ראו על ככה ומא הגיע אליהם קיום וקבלו היהודים עליהם וכו' להיות עושים את כ' הימים האלה ככתבם וכזמנם בכל שנה ושנה ולריבים אנו למודעי פירוש דקראי כי נראין דכריהם כספר החתום ולרדכנו יתכארו סיטוב כי רש"י ז"ל פירש על כן על כל דברי האגרת הושת על כן נקבעו הימים האלה ולכך נכתבו לדעת דורות הבאים ע"כ ואמר וקבל הסודים את אשר החלו לעשות ואת אשר כתב מרדכי אליהם כי כל בני הגולה קבלו עליהם את אשר החלו לעשות במלחמת עמלק להלחם אותם מלחמה גדולה לעשות מלחמה אלהית ואת אשר כתב מרדכי אליהם להיות עושים את יום י"ד וט"ו בו ככל שנה ושנה על כן קראו לימים האלה פורים ע"ש הפור ע"כ נקבעו הימים האלה למען ידעו דורות הבאים כל מה שעבר על כל דברי האגרת הזאת וכו' ומה ראו על ככה מרדכי הלויק וכו' דינו להשמיר להקדש ולאכר כל הנפשות האלה ולהלחם מלחמה גדולה היתה ראש המן חטא כל אלה מה חטאו ובגורתו של המן וזווינו של אחאיוש מה שהיו רוצין לעשות ומה ששעם ולחטא ת"ו יחשב להם וכפרטו שבהיותם עסקים במלחמה הלזו כודאי שנכתבו מלחמה ומ"ט מה שהיו יכולים לעשות ומי התיר להם כל זאת ומה ראו על ככה לזה בא במשיב ומה הגיע אליהם לאו וראו מה הגיע אליהם למרדכי הלויק ולבית ישראל בני מרדכי ולא מלפני המלך כלכוש מלכות וכו' כגדולה נפלאה וליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר ואלו היה כהם ת"ו עין אשר חטא לא עביר קכ"ה יסא לשקרו וסחלו לעלות מעלה

דליתרמי להו כיום הסוף כיון שכיום אחד עשו כל אותה המלחמה ולכן אמר יובו היהודים ככל אויביהם נכתב חרב והרג ואכרן וב"ת שהכו אותם כל אותה המכה רבה כודאי שנכתבו מן המלחמה שהיה להם לעשות וכו' לעון יחשב להם כיוול המלחמה והתורה רמזה לזה רליתא דהא ויעשו כשונאיהם כרטנס ורמו רמו כו הם העמלקים נין עמלק אשר הם שונאיהם כטבע שאין שונאים לבית ישראל בעמלק וכיון ששונאיהם הם הו"ל מלחמת חובה וכדו"ה וריוני הם פטורים מן המלחמה כשהם עסקים במלחמה וקא מפרט והזיל סדר המלחמות שעשו כון בשושן כין בשאר מרינות המלך ובשושן הכירה הרנו היהודים ואכר ת"ק איש וכולן רופילין מרכות עמלק ודומין לו' בני המן נין עמלק וכולם עמלקים וחובה רמיוה על בית ישראל להלחם עממהם ולכן כיום ההוא בא מספר ההרונים רע"ג רכיום אחד הרנו כל ההרונים הם וכודאי שנכתבו ממלחמת ומעסק הקורה עכ"ו למלחמה תחשב להם ואין עליהם שום גמנוס מהכטלה כיון דמלחמת חובה הוא ייאמר המלך לאסתר המלכה כשאין הכירה הרנו היהודים והכר ת"ק איש וכולם דומים לו' בני המן דמורע עמלק אחר וכדו"ה נלחמו עממהם דחובה היא עליהם כשאר מרינות המלך מה עשו ומא שאלתך עוד דכבר אכרו זרעא כישא ההוא אמנושא נין עמלק ואין עוד מעתה מלחמת חובה שיתעסקו בה ואנכה יתכטלו מן המלחמה ומעסק הקורה ותען אסתר המלכה ותאמר לו ונתן גם מחר ליהודים אשר כשושן לעשות כרת היום כי עוד היום נשאר מאותו זרע פסול נין עמלק כרת היום דמלחמת חובה אכתי רמיוה עליהם ולאכתי ונתת דת כשושן והלכתא היא ולכן נקבלו גם כיום י"ד וההרג ש' איש מהנמלאים כשושן מורע עמלק אשר היו נשארים שם ושאר היהודים אשר במרינות המלך נקבלו וכו' והרגו כשונאיהם ע"ה אלף כיום י"ג לאחד אדר וכולן מורע עמלק ואף שכיום אחד הרנו כל החיל הכבר הזה וכודאי שנכתבו מהרבה מ"ו דליתרמי להו עכ"ו מלחמה גדולה היא להם דמלחמת חובה היא:

וזהו טעמו של מרדכי הלויק שכתב לכל בית ישראל להקהל ולעמוד על נפשם להשמור להרוג ולאכר את כל חיל עם ומדינה הלרים אותם ותיסגו ליה שיכחוב דליתכטלת גורתא דהמן הרשע ומה לו להשמיר להרוג ולאכר כהם כיון שהם לא היו רוצים מרעם כי אם על פי לוו המלך כגורת המן כן המרתא ועוד יש לדקדק דמתחילה כתיב ויכתוב כהם המלך אחשורוש ויחטום כטבעת המלך וישלח ספרים וכו' הרי שקראו בשמו המלך אחשורוש ושוכ כתיב אשר נתן המלך ליהודים אשר ככל עיר ועיר להקהל ולא כתיב פה מלך בשמו אשר נתן המלך אחשורוש ושוכ כתיב כיום אחד ככל מרינות המלך אחשורוש כו"ג לאחד ונקרא בשם במקרא זה במלך אחשורוש ומאי שנה במקרא ההמלעו לא נזכר שם אחשורוש אלא אשר נתן המלך סתם ובמקראות שלפניו ושל אחרייו קרא בשם המלך אחשורוש ואמנם כבר נורע משרו"ל כל מקום שאמרו המלך סתם כמגילה הוא המלך מלכו של עולם ותעלה הררו כי על כן כתב מרדכי הלויק כהם המלך אחשורוש הכתובים הללו ומה כתיב כהם אשר נתן המלך מלכו של עולם ית' דת ורין ליהודים אשר ככל עיר ועיר להקהל ולעמוד על נפשם להשמיר להרוג ולאכר את כל חיל עם ומדינה הלרים אותם הן הם זרע עמלק החייב והסוגא זרע

קורו שר משה

קול נסים דרוש א'

מעלה על גבי מעלה למעלה ראש על כל האומות אלה ורחו דמלוא וזכות היא להם דמלחמ' חוכה היא ועסקוים נמלוא גדולה שכנדות ולכן קימו וקבלו היסודים עליהם ועל זרעם להיות עושים את כ' הימים האלה ככל שנה ושנה ואף שהיו דורות הבאים כגלות בין האומות ולא יוכלו לקיים מלות מחיית עמלק מ"מ בהיותם עושים את כ' הימים האלה ככל שנה ושנה מעלה עליהם הכתוב באלו היו שם ומקיימין מלות תמחה את זכר עמלק בכל שנה ושנה :

ובפסוק

הנז' ויכו היסודים ככל אויביהם מכת חרב והרג ואכרין ויעשו כשונאיהם כרונם להכין הכפל אמור ויאמר העבד כהו'ן אחר כשנקרים מ"ש הרמב"ם כפ"ו מה' מלכים אין עושין מלחמה עם אדם כעולם ער שקוראין לו שלום אחד מלחמת הרשות ואחר מלחמת מלוא שנאמר כי תקרב אל עיר וכו' אם השלימו וקבלו ז' מלות שנלטו כ"ב עליהם אין הורגים מהם נשמה והרי הם למס שנאמר יהוה לך למס ועכרוד ע"כ ואמרו בירושלמי ג' כתובים שלח יהושע עד שלא נכנס לארץ ואחר מהם הוא מי שרולף להשלים ישלים ואף הראב"ד שמשני להרמב"ם כו"ע ועמלק היונו שאינו מספיק ששלימו כקבלת ז' מלות כ"ג אלא ששלימו להקנייד גרים גמורים כאשר יראה הרוואה שם והנה פשיטא וראו שאין דין זה אמור אלא כשהולכים ישראל להלחם אל אחת הערים מערי הנוים כמלחמת יהושע לכבש א"י וכמלחמת כ"ד לרוחה הכל הם כהו' גוים אל כות ישראל להלחם עמם אז יולאין ישראל לקראת נשק תקף ומיד להלחם עמם להומם ולהכרם ואין מחוייבין לקראת להם לשלום אם ישלימו עמם ועל זה נאמר הכא להורגן השכם להורגו דכו תקרב אל עיר כתיב ולא כי יקרבו אליך והנה הכא הו"ל ככהו' גוים להלחם על כות ישראל ולא שהם בות ישראל קרבו אליהם להלחם עליה' עד שיוצרכו לקרות להם לשלום שמה ישלימו שפיר כגולה היו עם מפוזר ומפורד כהרעם אלא משום שהן הם האומות וכפרט שסם מורע עמלק כמש"ל היו רוצים להכרית את שם ישראל ח"ו לכן קמו עליהם לעמוד על נפשם ואף שכבר נתחטלה הגזרה ע"י הכתובים השניים שלח מרדכי מ"מ מאחר שנילו דעתם שרונם להכחיד את ישראל ח"ו הרי ככבר כאו ואף שחזרו בהם שיינו מפחד מרדכי עליהם ואפשר שיחזרו בו אחשוורוש פעם אחרת כזכרו את המן ואח אשר עשה ויהפך לבו להרע לישראל ולא יזכר שם ישראל עוד ח"ו כי מלך הפספס היה כמשרו"ל וכיון שכן כדינא ודיינו יש להם לישראל להרוג את שונאיהם ולאכר כל זכר למן ואין עליהם שום חיוב לקרות להם לשלום שמה ישלימו דחיישינן שמה יתפך הרב פעם אחרת ונהפוך הוא וזהו ויכו היסודים ככל אויביהם הם הם זרעא כישא טין עמלק מכת חרב והרג ואכרין וכ"ת היה להם לקראת להם לשלום לכתחילה שמה ישלימו דכתיב כי תקרב אל עיר וכו' לזה השיב ויעשו כשונאיהם כרונם ר"ל כרונם שגויהם שהיו רוצים להשמיד ולאכר את כות ישראל ח"ו ומאחר דגן אין שום חיוב לקרות אליהם לשלום אלא יכו אותם מכת חרב והרג ואכרין ולכל כות ישראל היתה אודה ושמחה וששון ויקר :

ובזה

ויכן ג"כ מקרא דויכוח עמלק וילחם עם ישראל ברפידים ויאמר משה אל יהושע כחר לנו אנשים ולא הלחם כעמלק ראשמועין קרא דלא תימא דמלחמה זו דינה כמלחמת יהושע כו"ע דלרין

לקרות אליהם לשלום לכתחילה לזה אמר ויכוח עמלק דאיהו רורף כא זרון וילחם עם ישראל כבר אסויק כמלחמה וכו"ל הכא להורגן השכם להורגו כי על כן ויאמר משה אל יהושע כחר לנו אנשים ולא תקף כזריות הלחם כעמלק ואין אתה חושש להמלך בהם לקראת אליהם לשלום מאחר שכבר כא וילחם עם ישראל והפטר לומר בדרך הללוי ולא כזריות הלחם כעמלק מאחר כלי שום איחוד על דרך השכם להורגו זהו אומרם הלחם כעמלק מאחר השכם ככקר אתה כמלחמתך ואני כתפלתו :

ועל

מה שנתקשו בלשון הרמב"ם שכתב איוו הוא מלחמת מלוא זו מלחמת ז' ע ומלחמת עמלק ועורת ישראל מיד לר ברכר האמור לעיל אנכי הפעונו כנגס ע"ג ענק למדתי מדרכי הרכ החכ"כ לישב דעת הרמב"ם כסגנון אחר דר"יוח ס"ל דרכן ור"י פליגי לענין דינא כמ"ש הרכ החכ"כ רמ"ש השות דרכן מלוא דר"י כלומר הרין דהית להו רכנן דחורין עליה מעורכי המלחמה וחתן פטור וגם לריכה רשות דכ"ד רע"א יסבור אותו ר"י כמלחמת מלוא ג"כ דינא הכי נמו כמ"מ ורין דהית להו לרכנן כמ"מ דאין חורין עליה מעורכי המלחמה ויולאין חתן מחדרו וכלה מחופפה והינה לריכה רשות דכ"ד רע"א יסבור אותו ר"י כמלחמת חוכה זהו מה שפרש כדברי ר"יוח דלא ס"ל כפירוש רש"י דר"יוח נמו כריכא מפרש דמאחר דריון לאפוקי מתני' ממשמעותה דלא פליגי כחורת עורכי המלחמה דקא משתעי בה תנא אלא כענין עוסק כמלוא פטור מן המלוא דלא איירי בה תנא כל כי הוא מילתא לא הו"ל לר"יוח לסקות הרברים אלא לכאך כדריא רבך רחכ וכמ"ש רבא נ"מ לעוסק כמלוא פטור מן המלוא ומדלא ביאר הכי משמע דר"יוח ס"ל כדרינא דמתני' פליגי אכן כדברי רבא ס"ל כפירוש רש"י דלאו כרינא דמתני' פליגי אלא לעוסק כמלוא פטור מן המלוא דווקא ורכא פליג אדר"יוח כפירושא דמתני' זהו מה שסבר כפירוש הנשנה ומאחר דרכא כתרא פסק כותים כרכת סר"כ יד מלאכי ז"ל ככללו הנמרא אות קל"ד דסלכתא ככתראו אף כי פליגי כפירושא דמתני' וכרייתא ואף דמתני' דייקא טפי כקמאי אפ"ה הלכתא ככתראו יע"ש כולהני פסק כרכא וכת"ק ברם כחוכורו נפק דק ואשכח דרכרי רכא נמו מליגן לפרושי דכרינא דמתני' פליגי כמ"ש הכנ"הג והכי פירושה דמילתיה דרכא כי פליגי דלא ליתו נכרים עליוסו מד דהיינו ת"ק קרי לה מלוא והכי קאמר כד"א כמלחמת הרשות אבל מלחמת מלוא דלא ליתו נכרים עליוסו הכל יולאין מד דהיינו ר"י קרילה רשות לענין דסורין עליה מעורכי המלחמה והני קאמר כד"א שחזרין עליה מעורכי המלחמה כמלחמה דלא ליתו נכרים עליוסו דקרי לה ת"ק מלוא דמלחמת הרשות היא לענין חזרה מעורכי המלחמה אבל מלחמת חוכה הכל יולאין וקאמר רבא דה"כ מאי נ"מ דקרי לה ר"י למלחמה דלא ליתו נכרים עליוסו מלוא ומשיב נ"מ לעוסק בה פטור מן המלוא וכיון שכן דמילתיה דרכא לא מיכרעא מילתא ח"י ס"ל כר"יוח וכסאי פירושא הו' פליג אדר"יוח ופירושו כמ"ש להכי פסק רבינו כר"יוח דכ"הג לא אמרינן הלכתא ככתראו מאחר דאינו מכורר כיאור דכרי רכא וזוהי טילולנו ממאי דפריך הר"כ פרי האדמה להכנ"הג דכפירוש המשנה כתב מד קרי לה רשות היינו ת"ק ומד קרו לה מלוא שיינו ר"י וכמ"ש

ובמ"ש נתנושכ ומה שהקשה יד דהיכו קאמר ר"י קרי לה רשות וליתא. דר"י מלוקא קרי לה כבד נרמו תיורן לזכר כדכרי הכנ"סג דלאו קי לה רשות כמתני' קאמר ה"ה קרי לה רשות לענין חזת עורכי המלחמה וקושית הרב פ"ח ממש שהרניש רב"ה וקאמר נ"מ רבמתני' קרי לה ר"י מלוקא לאשמועין אנכ אורחיה דמורה ר"י דנקדחת מלוקא לענין עוקן כה פטור מן המלוקא :

קול נסים דרוש ב'

איתמר כשומר עו תכתב זאת לדור אחרון זה דורו של מרדכי שהיו נטויין למיתה ועצ נכרא יתל ים שנעשו כריה חדשה :

יודן כל החיים סודלל שירתא תשכחתא. רחמנא דרחמנותא. השס נפשו כחיים גאלה הריכתא. מימי קדם רמתח. בקום עליונו אדם ולא מלך ממוכן זה המן כוכ מאוסותא. עכרא דמרוד שרש פורה ראש ולגה נין עמלק עקרבא דתיכ הערקתא. דסגן כגילותא. הוהו סבר להשמרה ולהכרעא כנישתא קדישתא. סמא דכולה טלויא ועלוייתא. הפי' בר כי רב דריומא עד זיכולא כריוהא. ויקן כישן ה' גלויא דררניה ומחו ליה כמרופתא. הספק עליו בלהות מטרפו ליה שעתא. ה"ן אכות לגוי בני זנונים זרע מרעיו עשרה כריו דמסאכותא. בחדא זקופתא הזרקישו וקף הוא מת באותה מיתה. והאיש מרדכי גדול ליהודים עליון כחד כיתא. דלכיש מרא כלכוש מלכות שבאדגניתא. לריוק בארץ ישולם לפעלא טכא קרנ"א דשוכתא. כי יתן את רוחו עמד. על עמרו ככה ואל עמודא דרזולא פטיש החזק כחמה כחקופתא. והוא מלעק ורחצין למכעו כעד כולה כנישתא. הגלה אשר הנלתה. כאשר כא הרבר בקרתי דח"ה הנאמרים כאמת כסדר המגילה ו"ת ומרדכי ידע את כל אשר נעשה וקדע מרדכי את כגדיו וכו' ותקרא אסתר להסתר מפרסיו המלך אשר העמיד. לפניה ותלוהו על מרדכי לרעת מה זה ועל מה זה וילא הסך אל מרדכי אל דחוכ העיר אשר לפני שער המלך ויגד לו מרדכי את כל אשר קדשו ואת פרשת הכסף אשר אמר המן לשקול על נגו המלך כיהודים לאכרס ואת פתשגן כתב הרת אשר נתן כשושן להשמירס נתן לו להראות את אסתר ולהגיד לה ולתות עליה לבוא אל המלך להסתכן לו ולכקש מלפניו על עמה ויכוח הסך ויגד לאסתר את דברי מרדכי והאמר אסתר להסתר ותלוהו אל מרדכי כל עבדי המלך ועם מדינות המלך יודעים אשר כל איש ואשה אשר יכוח אל המלך אל החטר הפנימית אשר לה יקרא אחת דתו להמית לכד מאשר יושע לו המלך את את שרכיש הזהב וחי והאני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלשים יום ויגידו למרדכי את דברי אסתר ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר אל תדמי כנפשך להמלט בית המלך מכל היהודים כי אם הקדש תחרישי כעת הזהת רוח והללה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת וכית הכיך תאכרו ומי יודע אם לעת כזאת הנעת למלכות. ואיכא למירק א' מה היתס כוונת אסתר כאמרה מה זה ועמ"ז ומה הוא הכפל וכמרדש אמרו לרעת מה זה ועמ"ז אמרה לו לך אמור לו מימייהם של ישראל לא באו ללרה כזאת שמא כפרו כזה אלו ואלהו הו שמא כפרו בליחות דכתיב כזה מזה ומזה הס כתיבים ויגד לו

מרדכי את כל אשר קדשו אמר להסתר לך אל כן כנו של קדשו כה עליהם הוא דכתיב אשר קדך כדרך ע"כ והכתי קשה דמאחר שאמרה שמא כפרו כזה אלו ואלהו היינו שמא כפרו בליחות דהא שס כתיב הנכילא יהיה לך ועוד כדכרי מרדכי וקאמר את כל אשר קדשו ואת פרשת הכסף וכו' למה הוכפל תנא כקטור הול"ל ויגד לו מרדכי את פרשת הכסף וכו' ואת פתשגן וכו' והיינו הק דקדשו ולמה כפל ועוד כתיבת מרדכי השנית דקאמר אל תדמי. כנפשך להמלט בית המלך מכל סיהודים ופירש"י ו"ל אל תהי סוכרת להמלט כיוס ההרונה ככית המלך שאין את רולה לסכן עלמך עכשו על הספק לבוא אל המלך שלא כרשות ע"כ וקשה מהיכא תיתי להסלית לה הענין כהכרת שאינה נלולת ככית המלך כיוס ההרונה עד שתכניס עלמה עתה כסכנה על הספק ולכאורס נראה דאכתי טענתה חוקה ואלומא שאפשר שתמלט בית המלך כיוס ההרונה כי לא ועלה על הדעת שהמן קנה את המלכה דכיתו דמר להרוג אותה והקדוב לורתי שאינה ככלל הקדושים ושפיר קא מותבה דלא רמיוא עלה לקרוב לורתי סכנה להכנס שלא כרשות ועוד כמ"ש כי אם החרש תחרישו רות והללה יעמוד ליהודים ממקום אחר הן אמת כי גדול הדוננו ורב כח האל המושיע אמנס מנין לו להכריח הכרח זה שרות והללה יעמוד ליהודים ממקום אחר. ועוד כאומרו ואת וכית הכיך תאכרו מאי כל האי דיתחא כעשות ה' נס ופלא ורוח והללם יעמוד ליהודים ממ"ח גס הוא וכית אכיה בכלל היתמים ואמאי היא וכית אכיה ילאו מן הכלל ומאי היא הכוונה ומי יודע אם לעת כזאת הנעת למלכות :

ובטרים יקרב לכיאר הכתיבים הללו בין נכין מק"ק האמורים שס בסוף המגילה אלו הם ותען הסתר המלכה ותאמר אם מלאחי חן כעייניך המלך ואם על המלך טוב הנתן לי נפשי כשאלתי ועמי כבקשתי בי נמכרנו אני ועמי להשמיר להרוג ולאכד ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו כהרשתי כי אין הבר שום כנוק המלך ואיכא למידק ביון דאמרס תנתן לי נפשי כשאלתי ועמי כבקשתי למה כפלה עוד לומר כי נמכרנו אני ועמי וכו' כקטור הול"ל כי נמכרנו להשמיר וכו' וכפרט על עלמה וכללות עמם. קאי ותו מה הוה הכוונה כאמרה ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי ואמאי היתס מחרשת בין על עלמה בין על עמה ועוד כי אין הבר שום כנוק המלך אין לו מוכן וכבר רבני המפרשים ז"ל כל אחר לרדכי פנה אף אני הענה חלקי כס"ד ונקרים מ"ש הרמב"ם בפ"ו מיוסודי התורה ז"ל כל נכיה שיעמוד לנו ויאמר שס' שלחו אינו לריוך לעשות אות כאחר מאותות מרע"ס או באותות אליהו והלישע שיש בהם שינוי מנהגו של עולם אלא היות שלו שיאמר דברים העתידין להיות בעולם ויאמנו דבריו שנאמר וכו' תאמר כלככך איכא נדע את הרבר וכו' לפיכך כשיכוח הדס הראוי לנכוחם כמלאכות ה' ולה כח להוסיף ולה לגרוע אלא לעבוד את ה' כמלות ותורה אין הומרים לו קדע לנו את הים וכו' אלא ה"ל חס נכיה אחת אמור לנו הדברים העתידים להיות וסוף אומר ואלו מחכים לראות היכואו דבריו אם לא יכואו ואפי' נפל דבר אחד קטן כידוע שהוא נכיה שקר וכו' דבריו פורענות שהנכיה אומר כגון שיאמר פ' ימות או שנה פ' רעב או מלחמה וכיוצא בדברים אלו אם לא עמדו דבריו אין כזה הכחשה לנכוחתו ואין הומרים הנח

קולו של משה

קול נסים דרושב

הנה ה' רבו ולא בא שהקב"ה ארך אפים ורח סוד וניחם על הרעה ואפשר שבעט תשובה ונסלח להם באנשי לוינו או שקלה להם כחוקיה אבל אם הכבינו על הטובה ואמר שיהיה כך וכך ולא באה הטובה שאמר כידוע שהוא נביא שקר שכל דבר טוב שישגור האל אפילו על תנאי אינו חוזר ולא מליט שחזר בדבר טובה האל בחרבן א' שהכבינו ללדוקים שלא ימותו עם הדשעים וחזר בדבריו הא למדת שכדרכי הטובה כלבד יבחן הנביא הוא שירמיהו אמר בתשובתו לחנניה בן עוזר בשהיה ירמיהו מתנבא לרעה וחנניה לטובה אל לחנניה אם לא יעמדו דבריו הין כזה ראה שאני נביא שקר אבל אם לא יעמדו דבריו יודע שאתם נביא שקר : **ובדברי** אורחין בין נבין קראו רשמואל ב' סימן ז' והיה דבר ה' אל נתן לאמר לך ואמרת אל עבדו אל דוד כה אמר ה' האתה תבנה לי בית לשכתי וכו' כי ימלאו ימין וטבת את הביתך והקיימתו את זרעך אחריך אשר ילא ממשיך והכניותו את ממלכתו הוא יבנה בית לשמי ובוננתו את כסא ממלכתו עד טולם אני יהיה לו לאב והוא יהיה לי לכן אשר כהעומו והוכחתו בשבע אגשים וכנגעו בני הרים וחסדו לא יסור ממנו כאשר הסירותו מעם שאלו אשר הסירותו מלפניך ונאמן ביתך וממלכתך עד עולם לפניך כסאך יהיה נכון עד עולם ככל הדברים האלה וכל החזיון הזה כן רבר נתן אל דוד ואיבא למירק אמאי אילטרין דתמכא למימר ליה לנתן הנביא לך ואמרת אל עבדו אל דוד כה אמר ה' וכו' לומא ליה לך ואמרת אל עבדו אל דוד האתה תבנה וכו' ופיטא שהוא כשם ה' כי כבר מוזקין נתן לנביא נאמן וגם מסדר הנבואה שאמר לו נורע הדבר שבליחות ה' בא אליו כה אמר ה' ועד מאחר דאל' ובוננתו את כסא ממלכתו עד עולם וכו' והוכחתו וכו' וחסדו לא יסור וכו' אל' למה הולך חו לומר ונאמן ביתך וממלכתך עד עולם כסאך יהיה נכון עד עולם הדי כבר הכתיבו ככל זאת ועוד קשה במאמר ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה כן רבר נתן אל דוד ומי חסיד ח' נתן הנביא שלא ילך בשליחות ה' עד דאילטרין קרא לאשמעיו ולכל הפקות בחרה היסני והול' לכל הדברים האלה כן רבר נתן אל דוד ולמה כפל את הדבר במלות שונות ונקדים מאי דכתב חו הדמכ"ס כסאי עניינא בתפוחת המשנה וז' אל' אכל שיהמר הקב"ה לנביא להכבינו בני הרים בכשורה טובה במאמר מותלט כלל הנאי והא"כ לא יחקים הטוב שהוא זם כטל וה' א' להיות בשביל שלא נשאר לנו מקום לקיים בו האונת הנבואה והקב"ה נתן לנו בקורתו עיקר שהנביא ניכר בשואמנו הכטותיו וכו' עכ"ל למרנו מרדכי רבינו ז"ל כענין האמנת דבריו הנביא ובמה יודע איפוא אימתי ואמנו דבריו ובאיוס אופן חייסין להכובת הנביא ימלכר מה שחילק בס' הוד בין הכטחה לטובה לנבואה לרעה דבנבואת הרעה ליכא חשש הכובת הנביא אף אם לא תבא הרעה ההוא דיתכן להיות שישוב ה' מחרון אפו וניחם על הרעה אבל הכטחה לטובה אם לא תבא הטובה ההוא איכא הכובת הנביא עד למד הוהנו דעת לחלק בהכטחת הטובה עלמה בין נביא שלוח לאתרים להכטוח להם לכשתהיה ההכטחה לנביא עלמנו ואינו שלוח לאתרים דרוקא כשהוא שלוח לאתרים אם לא תתקיים יש בה הכובת הנביא אבל אם הוא לנביא עלמנו ולא שלוח לזולתו אם הינה מתקיימת אין בה חשש הכובת הנביא וכוה יתורן מה שיש להקשות מהרה

ירמיהו דגע ארכר עליו ועל ממלכה לכנות ולנטוע ועשה הרע בעיני לכלי שמוע בקולו ונחמתי על הטובה אשר אמרתי להיויב אחיו דהתם בלאו לנביא שלוח לזולתו איירי כאשר כתב כל זה הרב מוסר"ס יסה ז"ל בכ"ד פכ"ג סימן ה' :

האמנם

רכנו המקשים ז"ל הקשו על חילוק זה רכביא שלחמדתנא עד ועבור עמך ה' עד ועבור עם זו קנית זכיהא ב' כימי עזרא מכלאן אמרו ראויים היו ישראל יעשות להם נס כימי עזרה כדרך שנעשה להם נס כימי יהושע אלא שגרה החטא הרי דבהכטחת האתרים קיידי שהסס אמר למשה שיכטיח לישראל על כך ועו' לא נתקיימה כדכתב הרמ"ס ז"ל כפ' וישלח ולו תירץ הר"כ לח"ס ז"ל דכשהכטחה לנביא עלמנו אפי' על תנאי אינו חוזר כשהיה דמרע"ס דאל' הקלה הרף ממנו ואשמירס ואעשה אוחך לגוי גדול ואע"ג כעו רחמי עלה דפולחא וכיטלה אפ"ה חוקמים בזמנה שנאמר וכני משה גרשון ואליעזר דחביה דהש וגו רחבים רבו למעלה ותנו דכ יוסף למעלם מס"ד וימי דרוקא אם לא גרס החטא אכל אם גרס החטא יוד כו ולהכו נתורה יעקב רבינו ע"ה והא דהם גרס החטא חוזר בו היינו כשהכטחה לנביא עלמנו כההא דמרע"ה אבל אם ההכטחה היא לאתרים ונביא שח הוא אף כשיחטא הנבטח אינו חוזר בו הקב"ה נאום הכובת הנביא וההוא דער ועבור עמך ה' עד ועבור עם זו קנית אע"ג דזה היה רבר שאמר ה' למה רכל רבר שאמר משה משי הגבורה אמרו מ"מ אינוכתוב בקורה כשם ה' אלא כשם משם ומ"ס ז"ל לא לאת אמורה מפי הקב"ה כל' שאמר הקב"ה בקורה נפי עלמנו וכו' אבל אלו הם דבריו משה אע"פ ששמו תבורה אמין מ"מ כיון שאינם בלשון האל ית' ויפול בהם נחמה שינחם האל ית' עכ"ל למרנו מרדכי הרב ז"ל דהא דנביא שלוח כהכטחת הטובה אם לא תתקיים יש בה הכובת הנביא היינו כשאמר הנביא נבואתו כשם ה' כה אמר ה' אבל אם לא פירש נבואתו בהרייש כשם ה' אע"ג דמסתמא הוא נביא ה' עכ"ז אין בה הכובת הנביא :

עוד

כתב מוהר"ש יפה שם שהרלב"ג ז"ל הקשה לשיטת הרמב"ם הנזכרת שהיו ייער ה' טובה לכל ישראל ע"י דוד וכו' א' ושמתי מקיס לעמי ישראל ונטעתי ושכן תחתיו וכו' ולא נתקיים זהו מה שהקשה הרלב"ג יע"ש ופיטא וראי שאין לתרן לזה כחידון הרב לח"ס האמור דהתם בנבואת נתן הנביא שכל אל דוד וסוף בתלת קראי ריבן ושם כתוב כה תאמר לעבדי לדוד כה אמר ה' לנבואת וכו' ושמתי מקיס לעמי ישראל וכו' הרי דנבואתו כשם ה' היא ומוהר"ש יפה כתב עליו שם ויתר הים דאוי להקשות ממ"ס בקורה אם בתקומו תלבו וכו' וכל הייעודים הטובים שהיה ראוי שיהיו מחקיימים אע"פ שהיו על תנאי ואיהו גופיה מוהר"ש י' תירץ שם בכ' פנים האחד הנלך לעניינינו והוא שאע"פ שהטוב המיועד בתנאי יתקיים עכ"פ זהו כשלא יוכר הרע אמנם התנאי הכפול שאומר אם בתקומו תלבו וכו' ואם לא תשמעו לי וכו' הנם כחטאם יענשו מכח הקללה וכן ייעוד ושמתי מקיס וכו' הכרח שלא יתקיים אלא כשעת הכושר כי לא בא לכטל דבריו הקורה ע"כ שמעינן מהא דאף כי ואמר הנביא ליתיד או לריכס בשליחות ה' הכטחה לטובה אם יתנה על המקבל שיטיב דרכו ואם לאו רעה תבוא אליו הין בזה הכובת הנביא

להורות נלחמות הייעוד כי אין כח בייעוד להמשיך הטוב
שהוא לנלח אלא לשעקו כדבר מיוחד כי הלו קאמר שה'
דבר טוב על ישראל הנמלאים כימי דהע"ה אבל
להמשיך הייעוד הטוב הוא לנלח אין כח בהכטחה
הוא זולתי ע"י כרית או שכועה :

זאב ראינו למהרש"י שם שכתב על ז"ל והוא
אמת וראי ע"פ שאין לורך לתשובה זו על
קושיית הר"ן חסדאי לדעת הרב המחלק בין נבוא
שלוש לנבוא עלמנו כי כל אשר מלינו שכועה הוא בייעוד
אשר לנבוא עלמנו כנח ובאבות ודוד עכ"ל ודפסר לומר
כי הר"ן חסדאי ס"ל בדעת הדמ"ס דנת והאבות ודוד
היו נבואים שלוחים לבניהם אחריהם מאחר שהכטחות
הלו הם נמשכים לורעם אחריהם ע"כ וזהו נבוא
שלוש ולהכי אינן חסדאי חסדאי רביות ושכועה לקיים
הכטחה לנלח ולא ס"ל כמהרש"י דנפש האב ונפש
הבן אחת ובהכי תידן שהיא דער ועבור עמך ה' אלא
בתירוצו הרה"ס הב"ה לפנינו או בתירוצו הר"מ האמור
לעיל ולהכי אינן חסדאי לתירוצו הלו :

זע"פ תירוצו דהר"ן חסדאי הנ"ל בין נבין מקרא
שכתוב כדרכי הימים קו"ו וזכרו לעולם
כריתו דבר לזה להלף דור אשר ברת את אברהם
ושכועהו לילחק ויעמידה ליעקב לחק לישראל כרית
עולם לאמר לך אחן ארץ כנען חכל נחלקכם והרד"ק
ז"ל כתב וז"ל זכרו לעולם כריתו ובהלויים זכר לעולם
כריתו פי' הכרית שכרת עם אברהם זכר אחוה לעולם
ולכינו והדבר שהיה לו עמו וההכטחה שהכטיחהו לזה
שיעמדו להלף דור ע"כ :

והכוונה זכר לעולם כריתו שכרת עם אברהם
והדיבור זההכטחה שהכטיחו לום
שיעמדו להלף דור לעולם ועד וכי תימא אף שנקרא
אזע"ס נבוא שלוח לבניו אחריו ואין נופל מנבואתו
ארכה ואפי' דיבור קטן מ"מ הוינו דווקא לשעקו ולאחור
הדור ואין כח להכטחה הנבוא לקיים ההכטחה שהיא
לנלח לזה תירץ אשר כרת את אברהם ושכועהו לילחק
ומאחר שהוא בכרית ושכועה ודאי דכביכול רמיא עליה
כרית כחובא לקיים הכטחהו לעד לעולם משו"ה
ויעמידה ליעקב לחק לישראל כרית עולם :

והקרב לזה י"ל באופן אחר ע"פ שיטת מהרש"י
ז"ל הנ"ל דנבואת שירת הים למשה
ולישראל לא מיקרו נבוא שלוח לבניהם אחריהם דנפש
האב ונפש הבן אחת היא ברם אם יהיה ככרית או
בשכועה מתקיימת לנלח לדורות עולם וזוהו יומתק
מקרא שכתוב באזע"ס ע"פ לך ויסי אברהם בן ז"ט שנס
וירא אליו ה' ויאמר הני אל שדי שתהלך לפני זקנים
תמים ותקנה כריתו ביני וביניך וארכה אותך במאד
מאד ויפול אברהם על פניו וידבר אהו אלהים להמר אני
הנס כריתו אתך וכו' והקיימותו את כריתו ביני וביניך
ובין זרעך אחריו לירוחם לכרית עולם להיות לך
להלויים ולזרעך אחריו וכתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ
מגורך וכו' דקשה מאד דא"ל מתחלה והתנה כריתו
ביני וביניך למה הולך לכפול לו הכרית אחר נפילתו
על פניו וידבר אהו אלהים לאמר אני הנס כריתו אתך
הרי כבר אמר לו על דברי הכרית ועוד כפל והקיימותו
את כריתו ביני וביניך וכו' לירוחם לכרית עולם עוד
להבין אומריו וישל אברהם ע"פ נפילת אפיו מאי
עביר הכה ורש"י ז"ל פי' ממורא השכינה שלא מל לא
קיה בו כח לעמוד ור"ק נלכת עליו ע"כ ואכתו יט
להרהר

הנבוא אם יקלקל המקבל מעשיו ולא תקיים ההכטחה
הוא וענוש זענוש ההמנס פשיטא ודאי שחם התנאי
הוא באופן זה שחם ייטוב דרכיו אותו המקבל יקבל
אותה טובה ואם הח"כ ירוע מעשיו ילקה באיזה עונש
שיהיה אך אותה הכטחה לטובה לא תמוש מכיתו לעולם
עכ"פ הו' וראי חם תקור ממנו אותה טובה כדבר הימים
יש כה הכזבת הנבוא אף אם יתע"ה ואשם שהרי התנאי
הוא אם יקלקל מעשיו ענוש יענוש באיזה עונש שיהיה
זלא למשקל טיבותיה ושרייה וכו' בלי זקד ז"ל פי'
בקרואין הני אהיה לו להב רחמן וכו' והיותו כבן יקוד
לי יגרום אשר כהעוקו והוכחתיו תוכתה אב אך לא בשכט
הלוה הקשה לפני זענו מו יעמוד אלא בשכט הנשים
שכט הראוי להנשים חלשים ולורי אשה ובנגעו בני אדם
אשר בעפר יסודם וכו' והיה שמאל דוחה וימין מקרבת
וזהו וחסדי לא יסור ע"כ :

ובזה נבוא אל הביחור רחש המקום ב"ה הולי
שלא יהיה רהמע"ה לכו בטוח בהכטחה זו פן
יגרום החטא ויחזור בו לכן אמר לו לנתן הנבוא לך אל
עברו ה' דוד ואמרת אליו כה אמר ה' ומאחר דבן נכון
לכו בטוח שלא תחזור בי בהכטחה זו אף שיחטאו ראובא
חשם הכזבת הנבוא מאחר דקאמר לו הכטחה בשמי
כה אמר ה' והכטחה היא והקיימותו את זרעך אחריו
והקיימותו את ממלכתו אכן כתנאי שייטבו את דרכיהם
ולא יעוותו והם לא ייטבו דרכם והוכחתיו בשכט הנשים
ובנגעו בני אדם תוכתה אשר יוכל לשבול בשכט הראוי
להנשים חלשים ובנגעו ב"ה אשר בעפר יסודם ועכ"פ
וחסדי לא יסור ממנו כי אף שיחטא אינו נוטל המלכות
ממנו ומאחר דהתנאי לא הו' כי הוא תנאי דהם
כחקיתו תלכו דאם לא תשמעו לא יתקיים הייעוד הטוב
הוא אלא אררבה דעה תבוא אליהם משח"כ הב"ה
התנאי הוא אם יעוות אינו נוטל המלכות ממנו אלא
והוכחתיו וכו' דווקא מעתה נאמן לכך בטוח יהיה כי
ממלכתך ער עולם מושכת לעד כמו שהיה לפניך בסוף
יהיה נכון לעולם כי אף שיחטא לא התנאי עמו שאטול
המלכות ממנו אלא והוכחתיו וכו' וממילא כסא
מלכותו נכון יהיה ער לעולם כי אם נוטל המלכות
ממנו איבא חשם הכזבת הנבוא כיון דאמר הנבוא כה
אמר ה' ומשום לתא דהכזבת הנבוא אי אפשר בעולם
לתחוד מהכטחה זו ומש"ס אמר ככל הדברים האלה ד"ל
כמו שא"ל האל ית' לך אל דוד ואמרת אליו כה אמר ה'
כן בא אל דוד ואמר לו ככל הדברים כשם ה' כה אמר
ה' וגם ככל החזיון הזה שהתנאי היה הם יעוות דווקא
והוכחתיו וכו' אבל המלכות לא תזת ממנו לעולם
יעתה כדאי לו לדהע"ס שאי אפשר להתמוטט נכואה
זו כלל :

ובדרך זו נלך להבין מאמר דהע"ס בשמואל ב'
סו' ב"ב אמר אלהי ישראל לי דבר לור
ישראל מושל בדרם לריק מושל ורחת אלהים וכאור
בקר יורח שמש בקר לא עכות מנונה ממטר דשא מארץ
כי לא בן ביתי עם אל כי כרית עולם שם לי ערובה ככל
ישמרה וכל ישעי וכל חפץ כי לא ילמית ע"כ והנראה
כי כל דבריו כספר החתום וע"פ דרכנו וכו' על נכון
ונקדים עוד מה שכתב הר"ן חסדאי ז"ל והביאו הרב
היפה ז"ל שם שהקשה לפי הנחה זו דהרמב"ם דהכטחה
לטובה ע"י נבוא שלוח אי אפשר להשתנות משום
הכזבת הנבוא דא"כ למה הולרכו היום הכטחות לכרית
ולשכועה כמו כנח ואברהם ונשבע ה' לדוד ותירץ

קורו ישר משה

קור נסים דרוש ב'

כילקוטו"ח וזח הדבר אשר מל יהושע דבר א' א' למלך
 מה אדם סבורים שאדם נכנסים לארץ כשאתם ערלים
 כך אמר הקב"ה לאברהם ונחתו לך ולזרעך אחריו על
 מנת ואתה אח כריתו תשמור ע"כ וכל רבני המפרשים
 ז"ל היו תמהים הוסיף תוסף ארעמיין דישאל יכנסו
 לארץ ערלים ומקרא מלא ריבך הכתוב ואתם אח כריתו
 תשמור ועפי"ז יבוא ע"כ דכבר כתבנו תירוץ הרב ל"מ
 דאיכא רלא הו נכיה שלוח דאין חשש הכוזבת הנכיה
 אפילו על תנאי אינו חוזר והיינו דווקא כי ליבא גרם
 החטא הכלל אם גורם החטא יחזור בו וכוה יוכן מאמרין
 דישאל הו סבורים הגם קלוס דאע"ה לא מיקרי
 נכיה שלוח דנפש האב ונפש הבן אחת הו מ"מ הא
 אשכחן רבלי דיוכר שיא מפי הקב"ה אפי' על תנאי אינו
 חוזר בו ולא שאני להו כין תנאי לתנאי ולכן א"ל יהושע
 מה אתם סבורים שתכנסו לארץ כשאתם ערלים דע"כ
 הרב ילא מפי המלך מש"ע ונחתו לך ולזרעך אחריו
 ואינו חוזר בו טועים כזה כי לא נאמר הלא כתבתי
 גרודא כי הויה דמרע"ה ואכלס אום ח' ורעשה איתך
 ואין גרם החטא מש"כ כן דכל עזמו של תנאי ע"מ
 ואתם אח כריתו תשמור ודאי תעברו על תנאי הו"ל
 מזכרת עון וכגורם החטא ודאי תחזור בו מאחר דליבא
 הכוזבת הנכיה ולהכי כהשר שמעו חילוק נכון זה קיבלו
 עליהם למול את עזמם כל מה שקיבלו עליהם כשמתה:
נהדר לקראי דרע"ה הרע"ה ז"ל תירץ אהיה
 פירכה דעד יעבור עמך ה' דמשמע דחוזר
 הקב"ה אף ע"י נכיה שלוח ותירץ דהיה דעד יעבור
 עמך ה' אע"פ שלא נתקיימה לגמרי כמו כביא ה'
 מפני החטא מ"מ נתקיימה קלח כי כבר חזרו ומ"מ
 ירמיו לחנניה ב"ע דאיכא הכוזבת הנכיה היינו כשלא
 נתקיימה כלל לא כולה ולא מקלחה כרם מוהרש"ו ז"ל
 כתב עליו ולא נהירא גם הרב הגדול אדוני אבי זל"ה
 בדבר גבורות דרוש ח' פירך ליה מדכרי הרמב"ם ז"ל
 דתירץ להחקיים דכרי הנכיה כולו כאחד ואין נוטל דבר
 אחד מכל דברו הטוב וכבר כה לעיל תירוץ הר"מ
 דאינו נקרא נכיה שלוח כי אם כשאומר נכיהו בשם ה'
 כה אמר ה' ורש"י ז"ל פירש עליו דבר וזוה לור ישראל
 שהיה מושל בארם בישראל שנקראו אדם אתם ואהיה
 לרוב מושל וכאור בקר יורח שמם והבטיחתי שחלך
 גדולתי הולך וגדל כאור נוגס אשר הולך ואור בקר לא
 עבות אור שאינו אפל כי ברית עולם שם לכיתי להיות
 מלכותי קיימת:

ובזה נא"ה אמר הלקו ישראל לעברו הנכיהים
 הוא נתן הנכיה או שמואל הרמתי שיהמרו
 לי כה דבר יר ישראל ומאחר דכן הו"ל נכיה שלוח
 לאחרים דכל שאומר נכיהו בשם ה' הו"ל נכיה שלוח
 ומם הוה הנכיה מושל בארם בישראל הנקראים אדם
 אתם אמלוד עליהם ואהיה לרוב מושל וכאור בקר יורח
 שמש שתהא מלכותי הולך ואור וגדל מאד בקר לא עבות
 כעובא דשמשא שאינו מאור כטוב כי לא כן כיתי עס
 ה"ל רק ואור יורח כהור נוגס וכ"ת אע"ג שהוא ע"י
 נכיה שלוח מ"מ אין לו כח להחקיים כי אם למקומו
 ושתו ולא לנלח דאף משום ליתא דהכוזבת הנכיה היינו
 לחותו הדור וגם אף משום הכוזבת הנכיה אין נורף
 שחוקיים ההבטחה כולה כמות שהיה רק כקיים מקלחה
 קני כסכרת הרע"ה ז"ל לזה אמר ה' ליתא דאי משום
 להמשיך ההבטחה לנלח הכא ודאי בעי לאוקמה ליר
 דורים כי ברית עולם שם לי ומאחר דהבטחה ע"י כית
 נכון

נהרהר בדברות ראשונות הו"ל להשמעי' מילתא כדנה
 ואף דו"ל דסמוך לענין המולה נכחכ ודבר הלמד
 מענינו מ"מ אלו נכתב כחלת דבר והתר המולה
 כתוב וירא אליו ה' והוא יושב וכו' שמעינן שפיר דחסרון
 המולה גרמס לו הנפילה וע"י שיטת מוהרש"י אחי
 שפיר דרש"י פי' עוד והתנה כריתו כיני וכינוך כרית של
 אהבה וכרית הארץ להוריסה לך ע"י מלוה או ע"כ והנה
 אע"ה סבר כסכרת מוהרש"י דנפש האב ונפש הבן
 אחת הוה ולא מיקרי נכיה שלוח אף לא אסיק אדעתיה
 חילוק זה דהבטחה ככרית וכשכועה מחקיימת לנלח
 לרור דורים ולכן כאשר דבר איתו הנהיג התפלך לפני
 והוה חמים הוה מוצת המולה כדדרשו רז"ל והתנה
 כריתו כיני וכינוך כרית אהבה וכרית הארץ שם אל לבו
 טובה האר"ש כמאר מאר הבטחה זו כרם איכא למומש
 שלא תהיה נמשכת לזרעו אחריו-לרודות עולם דאין כה
 הכוזבת הנכיה דנפש האב ונפש הבן אחת הוה ולהיות
 כי עדיין לא נמול ולא יכול לעמוד בפני השכינה וגם
 אין לו פה להשיב בפ"ה ל"ח וכפומכי מאחר שעדיין לא
 קיים המלוה ואין תוכע כפה כשכיל זרעו אחריו ולכן
 ויפול הכרם על פניו וטמון כרמ"ז כי אכתו בעי
 ומתחנן שאל כענין להבטיחני כהויה לזרעו אחריו
 לעולם ועד ועל זה כהה החשוכה אנו הנה כריתו אף
 וכל שהבטחה ככרית הוה הוה מחקיימת לנלח והו
 הפשר כחלופה וקיימת לכך גויס וכו' והפתי הותך כמאר
 מאר וכיון שוקיימותי את כריתו כיני וכינוך שהוה ע"י
 השר הוה כורח עמך הוה נמשך ג"כ כיני וכין זרעך
 אחריו לדורות ומאחר שהוא ע"י כרית הוה הפשר
 להשתנות בשום זמן והאוי כרית דהבטחה זו לשני דכרית
 לכרית עולם להיות לך להקים שהוא כרית אהבה אהבת
 עולם וגם לענין הארץ שתרע כי ונחתו לך ולזרעך
 אחריו את ארץ מגידך דגם לנחיתת הארץ מהני
 כרית זו:

ובמ"ד איתא דבר לזה לאלף דור ה"ר קויה בר אבא
 לאלוף שכרור למעולם שכרור כדתנן תקוע
 אלפא לשמן הוה רב לזה לאלף דור ע"כ שמעי' דפירשו
 דו"ל לאלף דור הוה על אברהם אע"ה אלוף שכרור
 מעולה שכרור והר"ק פי' עוד לזה גור כמו ה' לא לזה
 זהו הכוונה זכרו לעולם כריתו איתם הוה יש' מוכטחים
 תהו זכרו לעולם כריתו הכרית והחסד השר כרת את
 הכרחה שאקיים לכם ההבטחה הוה ולא אחזור ממנה
 אף אם יתעלזו וכ"ת דבר לזה לאלף דור ההבטחה הוה
 כאותו דבר שהבטיחו וגור עמו הוה לאלוף שכרור
 למעולה שכרור הוה הכרחה עזמו ולא ע"י נכיה שלוח
 כי לא יקרא נכיה שלוח לזרעו אחריו דנפש האב ונפש
 הבן אחת הוה ומאחר שאינו נכיה שלוח לא מיקרי
 ההבטחה לרדיה עזמו אפי' שיגרום החטא ולא תקייס
 ההבטחה או שלא תקייס ההבטחה הוה לדורות עולם
 לזה כה כמתרץ הכא שאני כי אשר כרת את הכרחה
 ושכועתי ליתא ומאחר דע"י כרית ושכועה אינו חוזר
 בו לנלח נלחים משו"ה וועמידה ליעקב לחק ליש' כרית
 עולם והו"ל כאלו אמר לו הקב"ה בפירוש שאמר לזרעו
 כה אמר ה' אני נתן לך את הארץ לדורות עולם ראו
 אינו חוזר בו לעולם משום הכוזבת הנכיה זהו שאמר
 לאמר כאלו אמר לו לך ואומר להם לך אהן את ארץ כנען
 הכל נחלתכם ואז אינו חוזר בו לעולם:

ובשיטה הללו דמהרש"י דנפש האב ונפש הבן
 אחת הוה אל ה' ויהר לנו מארז"ל הוכח

קולו של משה

קול נסים דרוש ב'

רנא

נכון לבו בטוח שתקייים לנלח נלחיים ואי משום קיום ההכטחה כולה אין השוטח כהר"ס ז"ל אלא כמ"ס הרמב"ם שדרך שתקייים הכל כמות שהיא ומשו"ה ערוכה בכל מכל כל ההכטחה ואין נופל דבר קטון ארלה ושמורה לער לעולם :

מעשה

הרד"ק לפסוקי המגילה ונקדים עוד מ"ד ככ"ר פרשה ע"ו סי' ה' ר' ברכיה ור' חלבו כס"ס ר' שמואל בר נחמן מש"ס ר' נתן ראוים היו ישראל כליו חלולי שנסמכה דעתן על דעת הוקן אביהם אמרו מה אבינו יעקב שהכתיבו וז"ל והנה אנכי עמך נחירא אנו עבד"ו הוא שהכביא מקנחך את ישראל והומר להם ותשכח ה' עושך נוטף שמים ויוסד הרץ אמר להן אנשיהון מה אמר לכו כה אמר ה' אם ימרו שמים מלמעלה אם רחיקים שמים שמטו וארץ מתמוטטת מנטיית שמים וארץ לא היה לכם ללמוד אלה ותפחד תמיד כל היום ע"כ וכתיב מהרש"ו ז"ל ראוים היו ישראל כליו לפי שפחדו מגורת המן להשמיר להרוג ולהבד את כל היהודים כדכתיב שק ואפר יולע לרכים וה"ל לאס"ד שזה אי אפשר מחמת שאחשורוש מלך כגיפה היה כדאיתא בפ"ק רמגילה ואלו נתקיימה גזרתו אין שריד לשונאי ישראל ואנו כטוחים מזה כדכתיב אם ימרו שמים וכו' כדמפרש ואזיל ותימה שאף שלא יפחדו מכלים למה לא יפחדו שמה יגרנו רובם ושוב תתבטל הגזרה לשאריותם וכו' ועוד שמה שתקייים הכטחה ה' כי השכטים אשר התר הרו חשך דודאי חלו לא היו תחת ממשלת אחשורוש כי לא נשמעו בין העולים ככית ב' וכו' עכ"ל :

ולעד

וראה לישב הני תרי תמוהי על פי מה שהקשה עוד הרב שם ז"ל מה אמר לכו כה אמר ה' אם ימרו וכו' ואע"ג דזה כנכוחת ירמיה כתיב וישעיה דמקנחך קדמה נכוחתו הרכה לירמיה מ"מ וירעיש רבוי הנכוחה מסיני קודם שנאמרה מפי הנכוחים וכו' אך קשה למה לא קנחרם ממה שלא השגיחו במשה ואף גם זאת כהיותם בארץ אויביהם לא מאתקיים וכו' ושמה קרה לירמיה פירושא דההוא קרא הוא לומר שהכטחה ההיא קיימת כלי אפשרות כיטול כמו שלא ימרו שמים עכ"ל והכתיב יש להרהר סוף סוף ה"ל להזכיר עיקר קרא דמרע"ה ולא למסבך עיקריה דקרא ולמיתו קרא דפירוש הכתיב העיקרי הלא אפשר לתרץ הכל כקנא אחד כשנאמר דהא רהוה ישעיה הנכוח מקנחך את ישראל ותשכח ה' עושך וגו' ויוסד ארץ אע"ג דהיה בזמן בית ה' קודם החרבן עכ"ל על שם העתיר עומד ומתנכח כדאשכחן בדור הע"ה שנתנכח ע"ש העתיר על חרבן כ"המק כמו' על נהרות ככל ומו' באו גוים כנחלתך הכא נמי באלו ישעיה הנכוח היה עומד בדורו של מרדכי ומדבר אתם ומקנחרם מהכטחה ירמיה ששמעה הזנס נכוחתו אם ימרו שמים וכו' וההכטחה ההיא ירמיה לא היתה לי' השכטים אלא לישראל שגלו לכלל שהרי גלות י' השכטים כימי ישעיה הוה כדמפורש בקראי וירמיה בא את"כ והכטחה את ישראל אם ימרו שמים וכו' כודאי האמור עליהם נאמר הכטחה זו ולא על י' השכטים שכבר גלו לפי שלאותם ישראל שהיו אז בארץ ישראל מדבר אתם ומתי דמלינן מימר הוא דגם י' השכטים וכנסו ככלל הכטחה זו אבל לשנאמר שתקייים ההכטחה כולה כי השכטים ולא באותם שגלו לבבל ח"ו והם ילאו מסוב הכטחה הלזו ויאבד כל זכר למו ח"ו זה לא יתכן כלל שהרי אתם

עמם מדכה הכטחה זו ולא אשכחן כשום דוכתא אשר שמע עם קול הכטחה הנכוח בשם ה' ושוב תקייים אותה הכטחה כקלה העם אשר לא היו ולא שמעו אותה הכטחה והיו גולים בארץ מרחקים ואותם שנאמרה ההכטחה להם תקייים כס"ס וז"ל מהאוי קרא לירמיה מוכח דלאו על י' השכטים לחוד נאמרה נכוחה זו הלא לאותם ששמעו מהכטחה נאמר עליהם קרא זק וי' השכטים נטפלים נמי להכטחה זו עוד למדנו מהכטחה לירמיה דלא אפשר למימר שתקייים ההכטחה בקלתם ויאבדו ח"ו קלתם שהרי הנכוח מדמו לנטיית שמים וארץ וכמו שבשמים וארץ כל גופם ביחד עומד במקומו על מתכונתו ולא נתמוטטו לא כולם ולא מקלתם שאף מקלת מגוף השמים ומקלת מגוף הארץ לא נתמוטט הכי נמי כבית ישראל אי אפשר להתמוטט לא כולם יחד ולא מקלת מהם ולזה אמרו ז"ל ראוים היו ישראל כליו ח"ו כימי המן שפקפקו בכוחות ירמיה ויראו לנפשם חלולי שנסמכה דעתן ע"ד אביהם הוקן הוא שהכביא מקנחך את ישראל והוא ישעיה שנתנכח על העתיר וכאלו היה עומד שם באותו מעמד והומר להם אנשיהון מה אמר לכו כה אמר ה' אם ימרו שמים וכו' והיאך הון ששמעה נכוחת ירמיה יפחד מהמן דאלו הוה מהכטחת מרע"ה ואף גם זאת וכו' מיתו למימר דאפי' להתקייים כי' השכטים ולא עלינו תהיה ההכטחה ואף גם כנו דבר ה' אפשר שיהרגו הרוב ותקייים כמועט אבל אתם שמעתם נכוחת ירמיה להם לברס נתכם האר"ש אם ימרו שמים וכו' אי אפשר לומר וקנה שתלאו נקיים מהכטחה זו ותקייים בזולתכם שלא שמעה הזנס ההכטחה וכן מאחד דכנחוי אומר כס"ס ה' אם ימרו שמים וכו' כמו ששמים וארץ אי אפשר להתמוטט כל גופם יחד ולא מקלת מגופם הכי נמי אתם גם אתם אי אפשר להתמוטט לא הכל כסקירה אחת ולא מקלת מכס אלא כולכם יחד חיים וקיימים וכפרט שכל ישראל נקראים גוף אחד באיש אחד ונפש אחת כדמיון גוף דשמים וארץ גם מה שהקשה עוד הרב ז"ל שם ז"ל וק' מנ"ל שנתחיישו מן הגאולה כי מה שהלעו שק ואפר חלולי הוא לקרוא לה' כולם וככי אפשר לתרץ על פי שאר"ל הוכח בילקוט רמגילה ובכל מרינה ומדינה מקים אשר דבר המלך ודמו מגיע אבל גדול וביש אבל גדול ויש אבל קטן אלא בטובה שבעולם כל האכלים אכלן מתמעט וסולך עד לו' הוימים תוקפו ויש ה' וכל שהוא סולך הוא תשע עד שהוא יב"ס אבל זה דסמן כל מה שהוא סולך ומתגבר שכל ויש שהוא סולך ויולא היו אומרים ככר ילה ויש ח' מחיינו ע"כ הרי דנתיישבו מחיייהם ולא לוס וככי על דרך השוה נמליט למדים כי ישראל שכלותו סדור יראו לנפשם מגורת המן דהקדמוכטחו ע"י מרע"ה וירמיה עכ"ל תששו שתקייים ההכטחה בקלתם והשאר ילאו להריגה ח"ו וכן כתב מהרש"ו שם במסקנא דמלתיה ז"ל אבל ישראל יספקו שמה ומתו קלתם ויתקיימו ההכטחות בשארית ע"כ :

והראב"ע ז"ל כתיב פ' בחקיתו לא מהסתים לכלותם רק ליתרם עד שיכנע כלם ע"כ והנה כודאי אתם המלכה כוללת כל משפחתה ובית אביה כי אם היתה נטולת היא מתוקף הגזרה מלך היתה מלכה כודאי שהיתה מללת כל משפחת בית אביה מאחר שהם קרובי המלכה והנס דמרדכי לא היתה נלת ח"ו מרובה מחמת"ה שאני מרדכי דמתח המן הרשע מסיכותו היתה הכל שאר בית אביה היו מיללים והראוי

קורו של משה

קור נסים דרוש ב'

היה ראה לזה דהמר לה מרדכי אל תדמי כנפשו וכו' ואת
 וית אביך תחברו וכית אביה מאן דבר שמויהו אלא
 ידאי כוונתה להליל עלמה וכל משפחת בית אביה עמה
 כי היא כוללת כל המשפחה ורוע מ"ש רז"ל כל המלך
 האמור סקס כמנולה על מלכו של עולם איתמר
 וכדאיתא פ"ס על פ' כלילם ההוא נדרה שנת המלך :
ואחר הודיע אלהים הותנוהת כל זאת נא"ה הותען
 אסתך המלכה ותהמר נתןן לי נפשי
 כשאלתי ועמי כבקשתי כי הלא זה הרשע נזר נזרתה
 לעקור דבר מן התורה ומקרה מלא דבר הכתוב לא
 מהסתים ולא נעלמים לכלותם וכן ידמיה אמר הם ימדו
 שמים וכן לא יעשה דמעשה יש הכזבת הנביא כי
 נמכרנו אני ועמי להשמיר להרונ ולהכר כי אלו היה
 נזר על שהרית ושראל וקיה מוליה אוקי וכל משפחת
 בית אבי איכא לאוקומי נבואת הנביאים כנו וליכא
 הכזבת הנביא הכל מאתר שאני ועמי נמכרנו יחד זה
 או אפשר בעולם שתכטל ההכטחה ועוד זאת אלו
 לעבדים ולשפחות נמכרנו החדשתי כי מעשה ליכא
 הכזבת הנביא דהא לכלותם הוא דלא מאסתים אכן
 ליסרם עד שיכנע לבס אפשר להמכר לעבדים ולשפחות
 עד שיתורו למוטב אבל להמכר להשמיר להרונ ולאכר
 דה עקא כי הון הר שיה כנוק המלך מ"ע שיאמרו
 הון תורתו אמת וכנביאיו ישימו תהלה לאמר משה
 כדאי הוא וירמיה יזכו מימיו וע"כ תנתן לי נפשי
 כשאלתי ועמי כבקשתי דמאתר דעכ"פ לריך לטל
 הנזרה כלר מה לקיים הכטחתו או כי או בעמי תפול
 נה תנתני לפני המלך לטלם מכל וכל כי האי נדר
 שהתור מקלתו הותר כולו :

ומן האמור בענין מפורש יולא מאמר הנכב פ"ה
 דהביאו בלשון הזה ה"ם מוהר"ר חיד"א היו
 כספר דברים אחרים דרוש ח' רז"ל מה הלשון אומרת
 נטוין למיתה לקוחים למות הול"ל וגם להכין למה
 קראם בדיה חדשה אכן כבר נודע משז"ל דהבעל תשובה
 נקרא כרוה חדשה וכקטן שנולד דמי ולפי העלות
 מקרה ידמיה או אפשר שיהרנו ישראל כזמן המן לא
 טלם ולא מקלסם דהם ימדו שמים כתיב כמ"ל ולא
 מאסתים לכלותם רק ליסרם עד שיכנע לבס ולזה
 קאמר תכתב זאת לדוד אחרון זה דורו של מרדכי שהיו
 נטוין למותה ה"ל שכדאי הנמור לא היו מקים ואי
 אפשר לכלותם אלא נטוין הטויה בעלמה מלך מעשיהם
 הרעים ועם נכרה והלל יה שנעשו בדיה חדשה כי ע"י
 שנשכר לבס וכנענו תשובה מעלויא עיקרייה והיו הם
 בדיה חדשה וכקטן טולד דמו :

מעשה קוס קרא אלה קריא' דמנלם המונגים
 לשנוך ברוש אמיר ומרדכי ירע וכו' והרב
 שנות חיים ז"ל בפ' וילא דל"ה ע"ד כתב דהיכא דיש
 חטא מפורסם חוזר והון כזה הכזבת הנביא כיון שיש
 חטא מפורסם דהף שאמר ולא מאסתים וכו' היונו
 כשלא יקטלו חטא מפורסם הף אחר הנלות אבל
 כשחטאו חטא מפורסם אפשר שימאסם והון חשש
 הכזבת הנביא :

עוד נקדים מ"ם הרמב"ם בפ"א מהל' רוצח הי"ד
 ח"ל כל דיכול להליל ולא הליל עובר על לא
 העמוד על דם דעך וכן כדאיתא את חבירו טובע כוס
 או לסטין באין עליו או חיה רעה באה עליו ויכול
 להלילו הוא בעלמו או שיסכר אחרים להליל ולא הליל
 או ששמע כותים או מוקרים מחשבין עליו רעה ולא

גילה הון חבירו והודיעו או שרע ככותי וכאנס' שהא
 כה על חבירו ויכול לפייסו כער חבירו ולהסיר מה
 שכלנו ולא פייסו וכל כיוולא כרכדים אלו העושה איתם
 עובר על לא תעמוד על דם רעך וכו' וכל המקיים נפש
 אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא עכ"ל. וכתב מרן
 ככ"י ח"מ סי' תכ"ו רכירושלמי מסיק דאפי' להכניס
 עלמו כספק סכנה חייב והטעם מפני שהלם ודאי וזה
 ספק והון ספק מוליה מירו ודאי ע"כ והנה על כרחין
 לומר מ"ש רז"ל כמרדש מה זה ועמ"ז הם כפרו בזה
 אלו והנהו היינו שעברו ע"ז או כפרו בו' הדברות היונו
 כשאר הו' הדברות דאנכי ולא יהיה לך ככד נכלל בזה
 הלו והנהו אלא אשאר הדברות כנון נול וריתסה ולא
 תנקה וכיוולא ופשיטא ודאי הם כל ישראל יכערו בזה
 הלו ועברו ע"ז ודאי הוושא מולתא וכפרהסויה הו כי
 כשעוכרים ע"ז ודאי סהא מתפרסם לכל מאתר שניכר
 לעין כל שאין משתתים ועוכרים לחלוקינן שבשמים
 ומשתתים לע"ז אבל שאר דכמות אפשר שיהיה כלנעה
 כי יתכן שזה ינזול לזה כלנעה או ינכור לו הו ינאף את
 אשת רעהו וכדומה ומעתה נכוח אל הכת"ר ותקרה
 אסתך להקך ותטבו אל מרדכי לדעת מה זה ועמ"ז
 אמרה לו מימיהם של ישראל לא באו ללרה גדולה כזו
 שהיו מוכטחים הם בתורה ע"פי נבואת מרע"ה
 לא מאסתים לכלותם ואם יכלו ח"ו הרי יש הכזבת הנביא
 וה"כ הון זה כי אם משום שכפרו בזה אלו והנהו ועברו
 ע"ז וכל כי האי חז"ל חטא מפורסם וכשיש חטא
 מפורסם לובא תו חששת הכזבת הנביא כמ"ש הרב
 שנות חיים או אפשר דכפרו כי' הדברות ובעבירות
 החמורות שבהם כנלוי עריות וש"ד וכשמים ממעל
 חפסו השוטם כסכרת קרד"ק יהרלב"ג וסיעתם
 דהרכרים כפשתון ובכל תלוי כמעשה הארס ואם נחשך
 וסוער לטובם אפי' ע"י נכיה שלוח וטוב קלקל מעשיו
 חוזר כי הש"ת ומשו"ה אף שהוכטחו לא מאסתים
 לכלותם משום שהרעו מעשיהם ותטאו בלו ללרה זו
 ומעתה הון חשש להכזבת הנביא אלה הרברים שלחה
 אסתך המלכה לאמר למרדכי וינר לו מרדכי את כל
 אשר קרהו דמו לו הנם הלום כי רבו החולקים על סכרה
 זו וסכורה להו רהנס שתטאו כל שיש הכזבת הנביא
 הון חוזר בו הקב"ה כהכטחתו הלא מעיקרא הון זה
 משום עון ותקא רק בן בנו של קרה גין עמלק וכבר
 ידוע לך שנאתו אשר שניא את האומה ישראלית ולפן
 מאתר דביריך להליל את ישראל מלרה גדולה כזו טובה
 דמיא עליך דכתיב אל תעמוד על דם דעך ופילו
 להכניס ענמך כהפך סכנח מתוויכת את להלילם
 דהמליל נפש ח' וכו' ב"ש ושראל ככללות ולכן השיבה
 לו כל עבדי המלך וכו' וגמלה זה קייב לוראי הוא שאני
 בסכנה אם אלך בלתי רשות ואם תהמר שכדאי הקב"ה
 יעשה נס ע"י לקיים הכטחה הנביא מרע"ה ולא
 מאסתים לכלותם ולהכי מתוויכת אני ללכת שמה הף
 בלתי רשות הו ליתא דהא אפשר להתקיים ההכטחה
 כי ובמשפחת בית אבי ואף שאינם מתקיימת כל
 ההכטחה מתקיימת קלת וכמ"ש הר"ם וח"כ הדרינן
 שההללה היה כספק ואני נכנסת בסכנה ודאית וכל כי
 האי אינו מתוויכת בה ואפשר שהתחייב אני כנפשי
 ולזה השיב לה מרדכי אל תדמי כנפשו להמלט בית
 המלך בעת הנזרם מכל היוודים ושנית כדאיתא ודרכה
 עתה את מתייב' את עלמך ויתר שהרי אם החדש תחדשי
 כעת הזאת כודאי הנמור רוח והללה יעמוד ליהודים
 ממקום

קורו של משה קול נסים דרוש ג' רב

ממקום אחר דלית הלכתא כהר"ם דההכטחה שנתקיימה מקלטה כאלו נתקיימה כולה הא ליחא אלא לריך להקקיים כולה וכמ"ס הרמב"ם וא"כ כל ישראל הם ודאי בהכטחה זו של ולא מאסתים לכלותם ולא יספיק כוך וכמשתחח בית אביך הלא יעמוד גוהל אחר ויגאל את ישראל אך את וכות הכיך תאכרו דמאחר שעברת על מ"ש אל תעמוד על דם רעך ודאי שתקייב כנפשיך ומי יודע אם לעת כזאת הנעת למלכות כמה שוכית עתה למלכות זו להעשות נס זה ע"י לקיים הכטחתו לא מאסתים לכלותם ומטעם זה עלמו זכית למלכות :

קול נסים דרוש ג'

גרסינן כמררש וימלא המן על מרדכי חמה רוח הקדש אומרת חמה הין לי :

מי כה' אלהינו אב הרחמים שומר ישראל כמקום גדולתו. ככל דור ודור קיימו עלן עיניו עיניו כי כסלה לאונייא כתוא מכמר אך משאתו. וה' אלהים נחוק וכוף הרב את ריבנו מרום שבתו. לאו ורהו מאו דהוה הוה בקום עלינו אדם ולא מלך המן הרע הזה בזוי ושסוי כי הוא כסותו. ואלהינו מרחם טרם מכה טוץ דפואה פרת ראש מר דרור מרדכי הלויק באמונתו. עמד על עומדו ויש כנכור כעיו ומתחנן תפלות כעתר כי יתן את רוחו והוא מלעק כלע אמרתו. ה' סקו ואל תעניוהו. כהשר בא הרבר מבואר כקראי דמגלה ו"ת ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש סק ואפר וכו' ובכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ודחו מנוע אבל גדול ליהודים וצום וככי ומספר סק ואפר ילע לרבים וחבואינה נערות אסתר וסריסיה ויגורו לה ותתחלחל המלכה מאר ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר סקו מעליו ולא קבל יתקרא אסתר להתך מסריסיה המלך אשר העמיד לפניו יתטוהו על מרדכי לרעת מה זה ועל מה זה וילא התך אל מרדכי וכולו ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו ואת פרשת הכסף אשר אמר המן לשקול על גנוי המלך ביהודים לאכרם ואת פתשגן כתב הדת אשר נתן כשושן להשמירם נתן לו להראות את אסתר ולהגיד לה ולצוות עליה לבוא אל המלך להתחנן ולבקש מלפניו על עמה ויבא התך וכו' כל עכרי המלך ועם מדינות המלך יורעים אשר בל אום ואשה אשר יבוא אל המלך אל התר הפנימית אשר לא יקרה אסת דחו להמית ואני לא נקדחתו לבוא אל המלך זה ל' יום ויגורו למרדכי את דכרי אסתר ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר אל תדמי כנפשיך להמלט בית המלך מכל יהודים כי אם הקדש תחרישי כעת הוא ריוח והללה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת וכות אביך תאכרו ומי יודע אם לעת כזאת הנעת למלכות ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי לך כנוס את כל היהודים הנמנאים כשושן וצומו עליו וה' תהלה וה' תשתן ג' לילה ויום נס חני ונעדרותי אלוס כן וככן אבוא אל המלך אשר לה כרת וכאשר הכרתו הברית ויעבור מרדכי ויעש ככל אשר נותן עליו אסתר והנה עינא דשפיר ראה וראה מה שיש לדקדק במ"ק הללו ראשונה כמא דקאמר ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר סקו כי מן הראוי היה תחלה וראש שלח תשלח חקור דבר מה כל התורה הזאת ותשוב תנקמנו

להסיר סקו מעליו ולה שתשלח מראש מקדמי אר"ם להסיר סקו מעליו דאפשר רבר גדול וקסא מאר וחינו מסיר סק ואפר כאשר כן היה באמת ותו מה היתה הכונה באומרה מה זה ועל מה זה ולמס כפלה דכריו ודאי קראו ערער כזה כמ"ד ודרשו"ק ל"לך א"ל מימיהם של ישראל לא באו ללרה כזאת שמה כפרו ישראל כזה אלו ואטוהו ושמה כפרו כלותות דכתיב בהם מזה ומה הם כתיבים ותו באומרו ואת פתשגן כתב הרח וכו' נתן לו להראות את אסתר לריבין אנו למודעי אמאי אלטריך לשלוח לה פתשגן כתב הרח ומי תסידא אסתר ת"ו שלא להאמין לדבריו עד ראות עין בעין ומילתא דעבירה לאגלווי הוא ועוד קשה ככפל הדברים להראות את אסתר ולהגיד לה ולצוות עליה דהאי ולהגיד לה מילי דאגדתא שפת יתר הוא ועוד באומרו כי אם הקדש תחרישי ריוח והללה יעמוד ליהודים כי הן אמת גדול ארוגנו ורב כח און מעבור לה' להושיע אכן קשה מנה ליה להכריח כהכדס גמור כדאי שיעמוד ליהודים ריוח והללה ועוד באומרו ואת וכות הכיך תאכרו למה זה מקלל אותה וכו' אמרו תעלה כעדינות סגור ליה ועוד כמאמר אסתר המלכה וטמו עלי ואל תאכלו ואל תשקו למה כפלה קרברים וכשהם למוס כודיא דלא חכלו ולא שקו ועוד באומרה נס חני ונעדרותי אלוס כן דהאי תיבת כן דקאמרה דתיק לעלמא ודי שיאמר נס חני ונעדרותי אלוס :

ולכא עליו באר נקיים מאי דאמרי' כש"ס דר"ה רי"ז א"ד יוחנן גדולה תשובה שמקדעת גו"ד של ארס שנקאמר השמן לכ העם הזה ואזינו הככר ועיניו השע פן יראה כעיניו ובאזינו וישמע ולבבו יכון ושכ ודשא לו א"ל רב פפא לאכיו ודילמא לפני גו"ד א"ל ודשא לו כתיב איוהו דבר שלריך דפואה הוי אומר זס גו"ד מחיבי השכ בנתים מוחלין לו לא שכ בנתים אפי' הכיא כל אילי נכיות שבעולם אין מוחלין לו לה קשיא הא ביותר הא כלכור ת"ס יורדי הים באניות עושם מלאכה במים רבים קמה דאו מעשה ס' וכו' ויאמר ויעמר רוח סערה וכו' וילעקו אל ס' וכו' וידן לה' חסדו וכו' עשה להם סמניות כאכין ורקין שכתורס לומר לך לעקו קורס גו"ד נענון לעקו לאחר גו"ד אין נענון הטי נמי כיהודים דמו ת"ס שאלה כלורייא הנורות את רבן גמליאל כתיב כתורתכם אשר לה ושא פנים וכתיב ושה ה' פניו אליך וכו' עד שכל ר' עקיבא ולימך כהן קורס גו"ד כאן לאחר גו"ד הכא נמי כיהודי וכתבו הקוס' ז"ל כאן קורס גו"ד כפרק בתרא דגריה משני נמי סכי וקוה מני לשנווי דאמר להו קרב"ה למלאכי אסתר כת' מי שמתו דף ד' ולא השא פנים לישראל אטי שאמרתו וזכלת ושבעת וכרכת והס דקדקו על עלמס על כוית ועל ככלה ומיטו נס זה אמה שאף לישראל אינו נושא פנים הלא קורס גו"ד עוד אמרו כש"ס זגו"ד מי מקרע והכתוב אחר אומר ככסי מרעה לכך וכתיב אחר אומר כי אם תככסו כנתר ותרכי לך בורות נכתס עונך לפני מאי לאו בהן קורס גו"ד כאן לאחר גו"ד לא חידו והיודי לאחר גו"ד ולא קשיא כאן כגו"ד שיש עמו שבוים כאן כגו"ד שאין עמו שבוים והרב מוהראנ"ח ז"ל כפ' תלף הכיה דכרי הקוס' האמורים וככב וז"ל ומעתה ו"ל דלדקת ישראל העשויה כענין הפעודה דין הוא שתקפיר על כל האוכל אשר יאכל אשר לא כדת זקב"ה נש"ה להס פנים כזה וככל כ"הג' מודים אנחנו שמאס פנים יש דיבר שסיר אפי' כשתמלא לומר שלא יהא להס משוא פנים

פנים לכל החטאים ואף כשחמלה לומר שפני שרקרו על עלמן עד כזית ועד ככלה הקב"ה הקב"ה נוסא להם פנים לכל עון ולכל חטאת מ"מ יהיה זה דוקא בשמרם עקב סגולת ישראליות וכסם ישראל וכו' אבל בהפסודם תואר ישראליות לא חוסף יתח בזה להם וזו מדה כחורה דכל דבר המתקם לישראל להם לכרם ואין לזרים אחס לא ימלא להם אלא בשמרם עקב ישראליות ובענין שאמר פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתו מעל בני וכו' כי להיות שר"ל הקשו כתיב נוקם ה' ובעל חמה וכתיב חמה אין לי ל"ק כאן בישראל כאן כח"ה כאופן שישראל נפלאו מכל העמים שקמה אין להם זוהו סגולה להם לכרם האמנם לא ילדק זה אלא בהיותם כמלכ ישראל אכל בהיותם כמלכ הערלים ופסירו שם הישראליות ויהיו ככל משפחות הארמה וישראל נוקשו ונלכדו בעון ההוא לזנות בכנות מואב הפסידו וקוסם ולא יאמר להם שם ישראל בענין שאר"ל אכרסם אע"ה יושב על פתח גיהנם ואינו מניח ארס מהל מישאל להכנס בתוכו כר מהבא על הגויה כי חטאת בא על הגויה חוסף את בנה להפסיד תואר ישראליות ובהפסד תואר הישראליות יגורו מפני האף והחמה ככל משפחות הארמה וכו' ופינתם כמעשה ההוא השיב חמתו ית' מעל בני אל המקום אשר הים שם אהלו בתחלה והחזיר עטרה ליושנה עטרת תפארת ישראל אשר ילאו מתחת החמה :

ועל

פירכיו הרב הללו יבא על ככון מאמר הנלכ פ"ה רכל רבני המפרשים היו תמהו"ם דמאי הוה סלקא דעתין דמסוס דהמן הרשע הו"ל חמה נס למעלה השוה דעקו בכיכול להמן הרשע ולמה תפס הכתוב לשון חמה ולא לשון כעס וכו' ועפ"ה אחי שפיר דלא תימא מאחר דמשמיה מיהב יסבי ליה להמן הרשע יקר ונדולה את כל הכבוד הזה וסליטוסו ככל זה פשיטא דעל עון בית ישראל הוא וכמעלם אשר מעלו להשתחוח לללם נבוכדנצר ועקרו תואר הישראליות מהם וסדר ריטיוסו כגווי הארלות לעבור תחת השבת חמה מלך מלכו ש"ע לזה אמר ורו"הק אומרת חמה אין לי דכל בית ישראל על שנהנו מסעודתו של אהוה רשע וכדאי לדיקת ישראל כסעודתם אשר מחמירם על עלמם עד כזית ועד ככלה לכפר להם עון זה וכל כי האי גוונא ישא ה' פניו אליך ומסו"ה חמה אין לו למקום ב"ה חמה על ישראל :

ובזה

פירש הרב שם למאמר דו"ל אלא תלמודיו את דשב"י מפני מה נתקייבו שונאיהם של ישראל שאלוהו הדור כליה וכו' וז"ל והנה כי בן עטין המשוה פנים מיוחדים לישראל להם לכרם לא יתוחם להם אלא בהיותם כתואר הישראליות שהמורה בע"ז כאלו כופר בכל התורה כולה וסרי הוא כגוי לכל דבריו מעתה לא יתוחם להם משוה פנים כלל והוא מה שהקשו התלמודים וכי משוה פנים יש בדבר דבשלמא לירידן לא היו אלא כמומר אוכל נבילות לחיבתו והשתא השתחוחה לללם לא יחשוב ה' להם עון שלא היה ע"ז כדכתבו התוס' ככתובת אלא לירידת שאתה מוחם עון הכליה לזה שיש בו שמץ דבר ע"ז וכי משוה פנים יש בדבר ועל זה השיב להם על פי מדותיהם הם לא עשו אלא לפנים עכ"ל ונדחה מדבריו ז"ל שחילוק זה שמתלק בין שאר עבירות לתטא ע"ז וזנות היינו אפי' לכוור דאמרו בש"ס דנושא להם פנים אף לאחר גו"ד היינו דוקא בשאר חטאים שאינו נעקר מהם תואר הישראליות אבל אם

יחטאו בע"ז וזנות נעקר מהם תואר הישראליות הוה כמשפחות הארמה ואינו נטא להם פנים דהיא תפס כגורת המן לרח לכוור הויה ונז"ד של לכוור הויה ועלה מפרש דאינו נטא להם פנים כיון דעקרו מהם תואר הישראליות וכן בהיותם רפינחס נראה דנז"ד של לכוור הויה דכתיב השיב את חמתו מעל בני וזכאורה קשה לי על חילוק זה שהרי כפ"ח דיומא חתא ח"ר לוי גדולה תשובה שמנעת עד כסא הכבוד שנאמר שוכה ישראל עד ה' הליהך ר"ות אמר עד ולא עד בכלל ומו"ח יות הכי והאר"ות גדולה תשובה שדוחה ל"ח שבחורה שנא' הן ישלח איש את אשתו והלכה והיתה לאיש אחר וכו' ושוכו אלו נאום ה' ל"ק כאן בתיור כהן בלכוור ע"כ הרי דכלכוור מהני אפי' כחטא ע"ז שצוקר שם הישראליות וליבא לומר דהתם דר' יוחנן בעושין תשובה והכל רהמריין דנושא פנים כשאר עבירות אבל כחטא זנות וע"ז אינו נושא פנים כדלא עשה תשובה ואפי' כדאי הוא מה שמחמירין על עלמם עד כזית ועד ככלה לישא להם פנים דא"כ מעוקרא מאי פריך הכא בש"ס אר"ר יוחנן מדומיין דישא ה' פניו אליך וא"ר עקיבא כאן קודם גו"ד כאן לאחר גו"ד ופא הכא בלא תשובה איירי וד"ות גדולה תשובה שמקריע גו"ד של ארס קאמר ועל כורחין לריך לומר דחילוק הרב הוא בלכוור ולאחר גו"ד משו"ה מפלגיין בין שאר עבירות לזנות וע"ז כיון דהיבא תרתי לדיעותא הן לאחר גו"ד וכן כחטא ע"ז דעוקר שם הישראליות אבל הויה דיומא בקורם גו"ד הויה ואפי' ע"ז וזנות מהנייה תשובה :

ועפ"י

נכון מאמר דו"ל במ"ר ויבליקוט כשהלך אליהו ז"ל אלל אבות העולם ואלל מרע"ה אמר לו רועה נאמן כבר נכתבה אנרת כליוה על ישראל א"ל משה אם כטיט היא תתומה תפלתו נשמעת ואם כרס היא תתומה מה שהיה בוא א"ל כטיט היא תתומה א"ל משה לך והורע למררתי וקשה מהו זה החילוק מטיט לרס ומאי שנא ועור לא אשכתן כשם דוכתא חילוק כגו"ד בין טיט לרס אלא כיון גו"ד שיש עמו שבעה לשאין עמו שבעה והרב מפרש חילוק ז"ל כתב וז"ל יש מפרשים אם כטיט ר"ל אם הגזרה נתחמה בעון שנהנו מסעודת אחרושים יש תקוה ואם הגזרה כגזרה בעון שהשתחו לללם שהוא דבר שנוגע לרס הוא הנפש מה שהיה היה ח"מ אם כטיט היא תתומה ר"ל אם הגזרה היתה על שנהנו ואכלו מסעודה בלכוור יש תקוה ואם הגזרה היתה ג"כ על הנות שנתקלקלו בזומה ורס נדות מה שהיה היה ע"כ ואכתי קשה דמאי שנא והרי קו"ל אין לך דבר שצומד בפני התשו' ואמאי מאי דסוה הוה ועפ"ה אחי שפיר דבשלמא מה שנהנו מסעודתו של אהוה רשע נוסא להם פנים כיון שלא עקרו שם הישראליות ואף לאחר גו"ד כיון שסם רבים נקדע צור דינס אבל אם הוה כזנות או בע"ז שצקרו מהם שם הישראליות וכבר נגזר ונתתם הנו"ד אינו נושא להם פנים שאינו מתקדע ולכן אמר לו מרע"ה לאליהו ז"ל אם כטיט היא תתומה תפלתו נשמעת רכיון שהוה כטיט דר"ל על עון שנהנו מסעודתו של אהוה רשע נוסא להם פנים אבל אם כרס היא תתומה על עון זנות וע"ז אינו נושא להם פנים כיון שהוה לאחר גו"ד א"ל אליהו כטיט היא תתומה :

אמר

מעתה לפי דברי המדרש על פי פירוש המפרשים הלו חטאת ישראל היתה באותו פרק על שנהנו מן סעודתו של החשורש ולא עון זנות

קולו של משה

קול נסים דרוש ג'

הואו עגן המאכל ומשתה גם אני ונעורתי. אלוהים בן משום שתי סיבות הללו דאפשר גם עלי ועבור כחם ציוני הערכות זכנן אביה אל המלך אשר לה כדת וכאשר הכדתי הכרתו ואז כשמוע מרדכי אמרי חכמה עמד על דגלו ויעש ככל אשר נותם עליו אסתר ו"ש בילקוט ויעבור מרדכי שמואל אמר שעבר ערקאמא חימא לקבץ את כל היהודים הנמצאים שם ללוט ולשוב אל ה' הלהיט הב הרחמים הרון הסליחות :

קול נסים דרוש ד'

גריסין - בילקוט דמגילת ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה אמרו לו הוי יודע שאתה מפילט כחבר מה דאית לבעל קלוסין של מלך אמר שאתי איש יחודי ה"ל והוי מנינו אבותך שהשתחו לאבותיו שנה' וישתחו הרלה ו' פעמים ה"ל בנימין אבי במעי אמו היא ולא השתחוה והני בן בנו שנאמר איש ימינו וכשם שלה כרע אבי כך איני כורע ולא משתחוה :

אין הפה יכולה לרבר וכל לשון בא יכה כרנה מי חובה ספיק"א קמיה שמיא הא למנמר לבמור את ההלל הנמרה כסימני - על הנסים ועל הפורקן בקום עלינו ארם המלך לישראל נעשה ר"ש ולננס ריש כריוני - ממוכן זה המן ההוא המנושא חייא בישא ואית ליה קרני - יודע לאשקעווי לישנא בישא קורני כי מלכא שפתי חלקות מלמד שמטילות מו"ד שרי ביש כוורני - אמר הויכ תן לי הנפש ישאל קנין אחד זכנן וזכין תנר"א היקרי לעקור - טועב קדש ישראל דאריכי וקטיני - כהאר בא הענון במגלת ספר כתוב במקראי קדש חסו תארש ויאמר המן למלך אחשורוש ישנו עם אחד משור ומפורד בין העמים ככל מדינות מלכותך ורתיסה שונות מכל עם זאת דתי המלך אינס עושים ולמלך הין שיה להניחם הם על המלך טוב יכתב לאברם ועשרת אלפים כבר כסף אשקול להביא אל בניו המלך וכו' וכבר רבנו המפר' ו"ל חקרו למען רעת מחשבת המן הרע הזה כהאי ליסנא בישא דמה היתה הכוונה באומרו משור ומפורד ומאי נפקא מנח כזה ולמה כפל את דיבורו משור ומפורד וכתרא תיסנו גם באומרו ורתיסה שונות מכל עם זאת דתי המלך אינס עושים תרתי למה לי והיינו כך דמאחר דקאמר דתיסה שונות מכל עם הרי הכל בכלל ודתי המלך כאחד מהם ולמה הולך לפרט והת דתי המלך אינס עושים ועוד מאי ולמלך הין שיה להניחם הלוועז למלך נתנהו ולבא אל הביאור נקדים הא דאיתא במס' בתרא דף ל"ב היתמר המוכר שור לחבירו ונמלא נחנן רב אמר הרי זה מקח טעות ושמואל אמר יכול לומר לו לשחיטה מכרתי ורואה לומר האי נמלא נחנן קודם מכירה היה נחנן והיט ראי לחרישה הלה לשחיטה וקנאו בקסת רב סבר ה"ו מקח טעות כיון שהינו ראי לחרישה ושמואל סבר יכול לומר לו המוכר לשחיטה מכרתי לך ופריך הש"ס וליחוי חי גברא דזכין לנכסתא לנכסתא חי לרדייא לרדייא ר"ל אם לוקח זה דרכו לקנות לשחיטה ויודע אותו המוכר ודאי לשחיטה מכר ואם דרכו לקנות לרדייא כודאי לחרישה קנס וחיון שיוך האי פלוגתא דרבנן שמואל ומשני דזכין להכי ולהכי וכו' רב אמר הרי זה מקח טעות בתר רובא חזינן רובא לרדייא זכני ושמואל ח"ל כי חזינן בתר רובא בחיסוריה חבל בממונא לא ור"ל דבממונא

בגדים להלבוש את מרדכי לומר לו נכון לכו כעוה שיתקרב גו"ד וכל זה לא נחה רעתו דמרדכי הדיק ולא קבל להסיר שקו ובדאותה אסתר המלכה הלא נחה רעת לדיק כזה שפטה כדעתה דה"כ חטה חטאו בית ישראל בע"ו ונעקר חואר הישראליות מהם דמעתה הין הקב"ה נושא להם פנים וכמשפחות הארמה יחשכו אף הם ולכן ותקרה אסתר להתך ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה ועמ'ו שמה כפרו ח"ו כזה הלי ואנוכו או שמה כפרו כי' הרבנות דמזה ומזה הם כתוכים וכיון שכן הין תקומה ח"ו לסינאיהם של ישראל כיון דכבר התגורר גזירתא וילא התך וכו' ויגר לו מרדכי את כל אשר קרבו אמר לה ח"ו לה חטאו בע"ו דגם ללם דכ"נ אנדרטו של מלכים הוה ולא ע"ו הוה ולה חטהו כזנות הלה כל חטהם הוא מכן בני של קרבו ה"ה שגס להם לאכול ושקם מאכלות חסודות ונהט מסעודתו שא"ד ורין גרמ"א לחרון אף והאי גזירתא היה פרשת הכסף אשר אמר המן לשקול על בניו המלך ביהודים לאכרם ולאמת לה דבר זה רכיום המלודקיס שלה חטאו כי אם כסעודתו שא"ד פתשנן כתב הרת אשר נכתב ונחתם בשמים ממעל אשר נתן כשושן לידו מיר הליהו ז"ל נתן לו להרשות את אסתר ומשם תראה שהיא אהומה כעוה דשם רמ"ו שלא חטאו כי אם כסעודתו שא"ד ולא חטאו בע"ו וזנות שהינה תקומה ומש"ה תרע נהמנה ריכול נהיות שיתקרב גו"ד ולא תיסק ארעתה ג"כ כרס"ד רהס"ס דמרכתיב נכתם עונך לפני וכתיב ככסי מרעה לכך מוכח דכהן קודם גו"ד באן להחר גו"ד דלאחר גו"ד אינו מתקרב לזה אמר ולהגיד לה רכי חכמה דהין כן האמת הלה אף לאחר גו"ד מתקרב וישוכן דקראי בין גו"ד שיש עמו שבועה לגו"ד שאין עמו שבועה וכמ"ס כש"ס הלא שריך הדבר להיות כדרך טבע ולכן ולזנות עליה לבא אל המלך להתחן לו ולבקש מלפניו על עמה ומן השמים ירחמו לקרוע גו"ד ותאמר אסתר להשיב ל מרדכי כל עבדי המלך יודעי וגו' אשר כל איש ואשה וכו' וה"כ כדרך טבע אי אפשר לו להכנס ועל כן השיב לה אמרים כי אם החרש תחוישי בעת הזאת כודאי הנמור ריוח והללע יעמוד ליהודים ממקום אחר מאחר דכל חטאם הוא במאכל ומשתה כדאי הוא מה שמחמדין על עלמם עד כוית ועד ככלה לוישא להם פנים ורכים הם נפישו וכוותיהו וקודעין גו"ד ככות דין של מעלה אבל את וכות איכך שחטאך כזנות עם ערל טמא וכל שהוא חטא זנות לא מקרע גו"ד וכל שכן שאת וכות איכך כוחיריס רמו ואף לשאר עבירות לה מקרע גו"ד כמ"ס כש"ס על יורדי הים באנוות ומי יודע אם לעת בזאת לשנה האחרת הנעת למלכות וכל יקר ובדולה שאת בה בעת והוי כשומעה ככל הרבנים האלה פיה שתחה כחכמה לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן דמאחר דהכרתת שפיר דכל חטא בית ישראל הנה הוא במאכל ומשתה לכן כנוס את כל היהודים אף אותם שלא טימאו את פיהם ולא חטאו במאכל אפשר אף להם יגיע העון מתורת ערכות דאפשר בירם היה למחות ולא מוחו ולכן כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וקבלו תענית לשגי סיבת ההחת למכעו רחמי עלי שיהכני ה' לחן לחסר ולרחמים בעיני המלך אחשורוש כדי לבקש ממנו כערבם וזאת שנית לכפר אותם עון דמהכל ומשתה דהתיקון לדיק שיהיה מקביל לחטא וזכו אותמה וזמו עלי לסיכתי ולרגלי לבקש רחמים עלי ועוד ה' תחלו וה' תשור גו"ד לכפר

הבממונה הזולין כתר המוחוק כממון כיון שיש לו טענה
 לומר לשחיטה מכרחיו לך ויש קלח קונים לשחיטה אף
 דרוב קונים לחרישה אין מוילאין ממון מיר המוחוק ולא
 אזולין בחר רובא ופריך הש"ס אדשמואל ח"ס המוכר
 עבד לחבירו ונמלא נכח או קיבוסטוס הניעו ליסטוס
 מזוין או מוכחכ למלכות הומר לו הרי שלך לפניך רישא
 מ"ס לא לאו משום דרובא הכי איתנהו ור"ל דקשיא
 לשמואל רס"ל דלא אזולין בחר רובא ומשני לא כולהו
 הכי איתנהו והנה לכאורה קשיא הש"ס אין לה מוכן
 רמנ"ל למקשן להכרית רה"ה דרישא דנמלא נכח או
 קיבוסטוס הניעו היונו מטעמא דרובא הכי איתנהו
 והומר היונו טעמא משום דמוחוק המוכר ומשום
 חוקה הממון קתני הניעו ללוקח והרמב"ן ז"ל כשיטתו
 פירש דהכר דמקשן דכריתא איירו כדלא נתן עדוין
 הלוקח המעות מדקתני סופא כלוסטוס מזוין או
 מוכחכ למלכות ח"ל הרי שלך לפניך ולא קתני יחזור את
 הדמים ש"מ דאכתי לא יובי לוקח זוי ורישא נמי הכי
 הוי ור"כ על כורחין דטעמא משום דרובא הכי איתנהו
 וקשיא לשמואל וכן כתבו התוס' כמס' כחובות וע"ס
 ואכתי יש להרהר קלח דמה זה ועל מה זה דקח עצמו
 התרין לשנוי כולהו עבדי הכי איתנהו והרי השכחן טובי
 עבדו של ר"ג כשר הים והורדך להוליא אותו מכלל כל
 העבדים והו"ל לשנוי דכריתא איירו כשכבר נתן את
 הדמים ומשום חוקה הממון שמוחוק המוכר להכי
 הניעו ללוקח ולהו משום רובא ולא הו"ל לאוקומי כולהו
 עבדי כחוקה נכחי וקיבוסטוס דלא יכרר המעט מהם
 עבדי שפירו ואדריוקת מסופא נידוק מרישא דקתני
 הניעו ולא קתני סייב הלוקח ליתן את הדמים משמע
 כשכבר נתן איירו וסניעו עבדו ומפירוש רש"ס ז"ל
 נראה שסכין בשכר נתן את הדמים איירו בכריתא שכן
 כתב וסחס לוקח אעבדי שפירו יובי זוי ונלע"ד
 דרש"ס חיקן הענין כלשונו הטורד שכתב וז"ל רישא
 מ"ט הניעו והלא הין לך מוס גדול מזה מנכח או
 קיבוסטוס ורש"ס קנה לוקח ואע"ג דלא קבל עליו
 מומין כפירוש לאו משום דרובא דעבדי הכי איתנהו
 נכחים או קיבוסטוסין ולדעת כן קתאו הלוקח וכמי
 שקבל עליו דמי הלמא כממונה אזולין בחר רובא
 וקשיא לשמואל רכיון דלא אזול בחר רובא כפלגא
 ופלגא דמי ור"כ אמתו הניעו הרי לה סיה ודע הלוקח
 שהיה בו מוס זה וסחס לוקח אעבדי שפירו יובי זוי
 וכו' ומוס מבטל כל מקח וממכר הוכח רלא נודע ללוקח
 עכ"ל וכיונתו מכוורת דלגבי שור ונמלא נכחן טעמא
 לאו משום מוס הוא או הוי מוס או לאו אלא עיקר
 טעמא או זכין לדיוא או לנכסתא ושמואל לא אזול
 בחר רובא אלא אחד המוחוק כממון והוא רובא הו"ל
 כפלגא ופלגא ולכתי א"ל מוכר אנה לנכסתא זכנית לך
 הכל נכי עבדי סחס לוקח אעבדי שפירו יובי זוי ולא
 דאיכא רזכין הכי ואיכא רזכין הכי אלא הדבר תלוי או
 הוי מוס או לאו ורובא דעבדי נכחים וקיבוסטוסים
 ולשמואל דלא הזול בחר רובא אלא האו רובא הו"ל
 כפלגא ופלגא א"כ כסקנה עבד ונמלא נכח או
 קיבוסטוס הו"ל מוס מאחר דהוי פלגא דעבדי הכי
 ופלגא לאו נכחי נינהו ומאחר שהוא מוס אף שכבר נתן
 הדמים סוור כיון ונמלא חומץ דחזור אף שכבר נתן
 הדמים וזמאי קתני בכריתא הניעו ללוקח אלא ודאי
 דהזול בחר רובא ומאחר דרובא דעבדי נכחי נינהו לא
 הוי מוס וקשיא לשמואל דלא אזול בחר רובא זהו כוונת

רש"ס ז"ל נקטוין מהאו כריתא דהמוכר עבד לחבירו
 ונמלא שהוא נכח או קיבוסטוס הניעו ללוקח ואינו
 יכול לחזור כו' אבל אם הים ליסטוס מזוין או מוכחכ
 למלכות הרי זה מוס ויכול הלוקח לחזור כו' והנה דש"י
 ז"ל ורש"ס פירשו נכח נוכח ממון קיבוסטוס נוכח
 נפשות וכמוכתכ למלכות פי' ליהרג שיהרגנו כל מולאו
 חכל מלשון הרמב"ם ז"ל כפ' ט"ו מה' מכירה נראה
 דפי' מוכחכ למלכות לעבודת המלך שכן כתב וכן אם
 נמלא מוכחכ למלכות הרי זה מוס ומחויירו מפני שהמלך
 תופסו למלאכתו ככל עת שירלם ע"כ משמע שמוכחכ
 לעבודת המלך וכן כתבו הר"כ ב"ח ז"ל וסר"כ הפרישה
 ז"ל כפי' רל"כ דחולקים הרמב"ם ורש"י כפי' מוכחכ
 למלכות וע"ס ומן הדבר הקשה על הרב הלכות ז"ל
 שכלל שני הפירושים יחד כאלו כדור אחד נאמרו שכתב
 וכן אם נמלא מוכחכ למלכות כלומר שכבר קעה
 למלכות עד שהמלך ליה וגור עליו שכל מולאו יהרגנו
 ה"ו מוס ומחויירו מפני שהמלך תופסו למלאכתו ככל
 עת שירלם ע"כ ועין דואה שזין שני הפירושים שזין
 והפסד שיסבור הרב שכל מי שנתחייב סרינה למלכות
 הנה הוא נתפס לעבודת המלך כל ימי חייו וכמו
 שנהנין כן כקלח מלכות אכן מפשט לשון הרמב"ם
 דמוכחכ למלכות הויט לעבודת המלך וכמ"ס הרב"ח
 והפרישה ואפשר לי עוד לומר דלא פליגי הרמב"ם
 ורש"י לענין דינא דכין שיהיה מוכחכ לעבודת המלך
 כין שיהיה מוכחכ להריגה הרי זה מקח טעות וסוור
 כיון שמאכר נופו ממלאכתו והנה הרמב"ם כתב שס
 וז"ל כל הלוקח סחס אינו לוקח אלא הירב השלם מכל
 מהס ואס פירש המוכר ואמר ע"מ שאין אהה חוזר עליו
 כמוס הרי זה סוור עד שיפירש המוס שיש כממכרו
 וימחול הלוקח וכו' שהמולל לייך לידע דדבר שימחול
 לו כו' ויפירש הוור עבוד כתב המוכר עבד וכו' וכן אם
 נמלא ליסטוס מזוין הרי זה מוס המאכר את כולו מפני
 שהמלך תופס אותו והורגו וכן אם נמלא מוכחכ למלכות
 ה"ו מוס ומחויירו מפני שהמלך תופס אותו למלאכתו
 ככל עת שירלם אבל אם נמלא נכח או חוטף או נוכח
 נפשות או בורח קמוד או זולל וסוכא וכיולה כדכרית
 אלו אינו יכול להחזור שכל העבדים בחוקה שיש כהס
 כל הדעות הרעות ע"כ עוד נקדים מה שנודע כן כן נח
 מלוה מכלל ז' מלוות על שפיות דמים וכתוב שופך
 דס הארס בארס דמו ישפך וכ"ס אם הרג ישראל אבל
 אם ישראל תרג לכ"ן איט נהרג שהרי כתב הרמב"ם
 כפ' ה' מס' רולח ישראל שסרג כשנגה את העבד או את
 גר תושב גולה וכחכ עליו הראב"ד ז"ל ח"ל אין נראה
 לי כן מן ההלכה וכו' אלמא גר תושב אין גולין עליו ואין
 נהרג עליו ועוד כו' וכן את רעפו כתיב ע"כ וכחכ מרן
 ז"ל ככ"מ דריק למחוק תיבת גר תושב מל' הרמב"ם
 וע"ס הרי דאף כגר תושב והוא כ"ן שקיבל עליו לקיים
 ז' מלוות אם הרגו ישראל איט גולה ואינו נהרג עליו
 כ"ס כשאינו מקיים ז"מ כ"ן וכמ"ד אמרו ד"א ישנו עס
 אחר ח"ל שינחון דרכן שאוכלים ואתים ואומרים עונג
 שכת ועונג ו"ט שהס מכניסין פתח כממונו של עולם
 חדא לשבעה יומין שכתא חד לתלחין יומין ריש ירחא
 כניסין פסקא כסיון עלירתא כתשירי ריש שחא ולמא
 דכה ותנא דמטללקא וכו' גס יודע מ"ס רכני המפרשים
 ז"ל דאחשורוס כתב לעבדס דהיינו לעבדים וסמן זויפיה
 וכחכ להכרס :

ובזה נא"ה דהמזן הרשע כל מנמח לקנות את

ישראל

ישראל מאת אחזרוש כעניו עבדים ולכסוף לעשות בהם כרצונו אך תשם פן ואולי לא יתבאר לו אחזרוש כמכורה זו מפקדו שלא יתאור בו המן משום מומין הנמלאים בהם שיכול לפוס דיוא לחזור בו כי מרוב רשעו וחלאת עומאתו הלכיים בהם כל מומין שאמרנו רשייכו כעבר כי הם משפודים בין האומות ועל ידי כן הם נונכיים מהם ממוין וגם כהפדרם בין העמים נונכיים מהם נפשות וגם הם זוללים וסוכאים כי כל ימיהם כחניס וכמועדים והף גם זאת מאחר דקים להו ישראל שהרג לכו"ף אונו שהרג עליו כי דתיהם שונות מכל עם הם כן הורגים מכ"ן הרבה ולא תשחין וכו"ל כליוטטים מזויין ועוד זאת שאינם עושים עבודת המלך ומפקי לשחא כס"הי פה"ו יסוף כל סוף המלך תופסם למלאכתו כי הם מוכתבים לעבודת המלך וכיון שכן הרי יש בהם מומין שיכול לחזור בו הלוקח הם קונה סתם ולא פירש דמומין שירע לנחול ולכן כדי שלא להניח שום ספק כרעת המלך שלא יתראה כמכירה זו הקדים וסידר כלשנו זכרת ה' כל שפתי חלוקת כל המומין הן הותם שחזור כעכורס הן הותם שאינו יכול לחזור כעכורס אמר נכלישנו עם החד שהני רולה לקנותם מהת המלך לעכורים אכן תחלה וראש הני מכאד כל המומין שבהם ודעת כן הני קונה הותם וקברית וקבילות כי ודעתו כי הם עם אחד שונקין ורכינין שאוכלין ושחין תמיד לעונב שכת וי"ט ומכניסין פחת כממונו של עולם כי זוללים וסוכאים וגם מפוזר בין האומות ומפוזר בין העמים לגנוב מהם ממוין ולגנוב מהם נפשות ולהכי כפל תרתו מפוזר ומפוזר סנוכיי' ממוין ונפשות דהו"ל ננכיו וקיביוטטוסים ולא מכעיהו זס דאיני יכול לחזור מתמתן אלא אף גם זאת כי דתיהם שונות מכל עם כי הם ויהרגו לנכיים אינן חוששים וכעסים דמס ישכרון דלית להו לגנבי כ"ן שופך דס האדם בארס כי דתיהם שונות מכל עם שאס יהרגו מהם האומות הם הורגים ההרג משום שופך דס האדם כארס והס הם יהרגו מן כ"ן פוטרים עלמס מכל וכל וה"כ הו"ל כליוטטים מזויין כיון דהותדה להס הרטועה ועוד זאת ואת דתו המלך לעבודתו אינם עושים דמפקי לשחא כס"הי פה"ו וידעתו כינ"ו וידעתו ולמלך אין סוה להניחם כך כעלים מעבודת המלך וסוף סוף נתפסו לעבודת המלך ועל כל הלה סכרית וקבילות הם על המלך טוב וכתב לעכרס דמעשה אין שום לר פנה וויית שאוכל לחזור כי כקנייתו ולא תיחוש מזה כלל ויהי כשמוע המלך דכרי כרגן דלא שכת שום נרנדו אז תיכף ויסר המלך הת טכעתו :

ובזה

ותבארתי קראי דאסתר המלכה ותען אסתר המלכה ותאמר הם מלאתי תן כענין והם על המלך טוב תנתן לי נפשי כשאלתי ועמי ככקשתי כי נמכרנו אני ועמי להשמיר להרוג ולאכד ואלו לעכרים ולשפתות נמכרנו התרשתי כי אין הלר סוה כנוק המלך ויהמר המלך מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לנו לעשות כן ותאמר אסתר איס לר ואויב הה"ה והמן נכעת וכו' ולריכין אינו למורעו דמה היתה כיונת אסתר כאומרה ואלו לעכרים וכו' כקנייתו הו"ל כי נמכרנו אני ועמי להשמיר להרוג ולאכד ועוד לרעת נזק זה מהו כי אין הלר סוה כנוק המלך ועוד כתשכת אחזרוש מי הוא זה ואיזה הוא כל כך נעשה שכתן שכת גזרת המן וכפרט לפי דרשת דו"ל ככפל ויהמר ויהמר שירע דמודע שאול המלך הוא ואיך שכת מכירת היהודים ועל פי האמור ובל על נכון כי הנה רכני הפוסקים פסקו

הלכה כשמואל דלגבי איסורא אזלינן בחד רובא אכל לגבי ממוין לא אזלינן בחד רובא אלא אחר תוקת הממוין והנה רוב קונים עכרים לעכרות קונה הותם לשפתו ולעכור עכורתו וכן רוב העכרים הנקנים לעכרות הם נקנים ולא להריגה דלא שרי אינוש זוי ככרי ואלף הם המלא ימלא איזה לורר ומורה קונה עכר להחנקס ממנו ולהורגו מעט מן המעט סוה כטל כמיעוטו וזאס כן אס יקנה עכר איס מאת רעהו והלוקח אומר להריגה קניתי ודולה להורגו וסמוכד אומר לעכרות מכרתיו לך ורולה המוכר לחזור בו פשיטא ודאי דיכול לחזור בו ואפשר דחייב עליו להליל נפש הנקנה ואינו יכול הקונה לומר כיון שכבר החוקתי כעכר מלינא למימר להריגה קניתי שיהי אזלינן בחד תוקת הממוין ואיכא פורתא דקנו להריגה הוה ליתא והכ"ל הכיא גם הוה רכא איסורא הוה ואזלינן בחד רובא ורוב קונים עכרים לעכרות הם קונים ולא להריגה ואיסורא הוה איסורא שופך דס האדם כארס ולא מכעיהו דרוב קונים לעכרות ולא להריגה ואזלינן בחד רובא אלא אפי' הוו פלגא ופלגא עכ"ז יכול המוכר לחזור בו דלא הוה שרי הלא אי רוב קונים עכרים להריגה הם קונים אז אין המוכר יכול לחזור בו דהוה אזלינן בחד רובא כאיסורא אכל אי הוה פלגא ופלגא ודאי דיכול לחזור בו והמתק כטל משום איסורא דליכא רוב להיתרא וכל שכן דרוב קונים עכרים לעכרות הם קונים ולא להריגה דאס רולה הלוקח לשלות יר כעכר לפגוע בו דהמתק כטל והמוכר חוזר בו אכל אס הלוקח רולה להשתעכר כעכר כעניו עכרים פשיטא ודאי דמי להשתעכר כוה אף הם המלא ימלא איזה אנשים טוהגין עין טובה דקונים עכרים ומשחררים אותם מכל מקום מעט הם ורוב קונים עכרים להשתעכר בהם הם קונים ולא מני המוכר לימר אלא מאותם דמועוט ודעתא דישחרור זכנית לך ולכן אסתר המלכה כעומדה לפני המלך פיה פתחה בתפלה תנתן לי נפשי ועמי ככקשתי כי נמכרנו אני ועמי זהלוקת רולה להשמיר להרוג ולאכד וכדאי סגמור מכירס זו כטלה ומבוטלת היא דאיסורא איכא דשופך דס האדם כארס דאפילו אי סוה מחלית קונים עכרים להריגה ומחליתם לעכרות לא מני הלוקח למימר אלא דרקונים להריגה אלא משום איסורא כל שכן דרוב קונים לעכרות הם קונים ואלו לעכרים ולשפתות נמכרנו דרולה הלוקח להשתעכר בנו כעניו עכרים לא אדוניהם כעניו שפסא אע"ז דאיכא פורתא דקונים עכרים לשחררם עכ"ז התרשתי כיון דרוב קונים לעכרים והלוקח מותוק כל שכן דאזלינן בחד רובא אכל מאתר שכוונת הלוקח להשמיר להרוג ולאכד הרי מתק זה כטל ומבוטל הוא דאף אס נמלא מי שקונה להחנקס ממנו ושולח בו יד עכ"ז כטל כמיעוטו הוא דרוב קונים לעכרות הם קונים ואס כן אס יהרוג אותנו הלגבם פרי המלך נאחו כסכך כעון שופך דס האדם כארס כיון שיש כידו לחזור כמכירה זו דכטולה היא הלא שאין הלר סוה כנוק המלך להחטיאו ולהעבירו על רת שופך דס האדם כארס אז המלך כשמועו את דכרי המלכה תרה לו ותמתו כערס בו ויהמר מי הוה זה ואיזה הוא אשר מלאו לנו לעשות כן כי אני מכרתי להדיח בפירושא איתמר לעכרס כתורת עכרי' ומי הוא זה המסית ומרית להורגם ולהחטיאני ותאמר איס לר ואויב הה"ה ויהמר המלך ליהרג מרה כנגד מרה כי דוע כוונתו להעבירני על שופך דס האדם כארס דמו ישפך הרמין יתעביר : וכרי

וברי להבין כפל דבריה תנחן לי נפשי בשאלתי ועמי כבקשתי כי נמכרנו אני ועמי וכו' דבין האמרה בתחלה נפשי ועמי למה אלטרובא חו לומר כי נמכרנו אני ועמי כקטור היל"ל כי נמכרנו להסמור וכו' ועליו ועל עמה קאי ואפשר לומר על פי מה שפירש הרב הגדול מוהר"י אלגאזי ז"ל כס' שמעיעקב פ' תטוה וכותב שערב בין מרדכי ואסתר כל איש ואשה וכו' אל תרמי ככתבך וכו' כלפי מאי דק"ל ה"ן אומרום לארס טווא כרו שזוכה חכירך ורבותיו כעלי החום' ז"ל קילקו דרווקא כרו שזוכה חכירך יחיד ה"ן אומרום לו טווא אבל כרו שזוכה רבים אומרום לו לארס טווא כההוא דר' הליעזר שסיחר עכרו להשלימו לעשרה להקפול שזוכו עמו וגם הם החכר גרם לחכירו איסור אומרום לחכר טווא כרו שזוכה חכירך כיון שהוא היום כנר"ס המעלות והנה שאל המלך הוא היום כנרמא זו דנפק המן הרע דאלו קטליה לאנג לא הוה נפק המן והוא הוא הגורם כמ"ש דו"ל ואסתר המלכה חשכה דרכיה שלא לזכר לבית המלך להלל ישר' מחמת שני דבריו הראשון הוא דמתחלה באונס ועכשוו כדלון ועוד מחמת שנכנסת כספק סכנה ומאכרת את עצמה לדעת ולכן שלחה לאמר לו כל איש ואשה יודעים וכו' וכיון שכן ה"ן אומרום לארס טווא כשכול שזוכה חכירך דלא אסיקא אדעתה החילוקים של החום' ועל כן חירש לה מרדכי אל תרמי וכו' מכל היהודים דהללך רבים היא וכל שהוא לזכות לרבים אומרום לא"ח כרו שזוכו רבים ועוד את וכות אביך תאכרו כי בית אביך הוה גרמא לזרה זו דאלו קטליה שאל לאנג לא הוה נפק האי זרעא בי שא וכל שהוא גרמא אומרום לא"ח כרו שזוכה חכירך זהו ד' והאריך בהקדמה זו וע"ש. ואנכי הפעיע בדגליו העבודה לכאד קראין כי רמו רמזה לו לאחשורוש קורס שיקשה עליה כביאה זו ויאמר לה מי הקיר לך להכניס עצמך כסכנה להזיל את ישראל כי כל לגבי דירך מי הוא זה אשר יוכל לזנוע כחבת עין מלכת שכ"ה וכדראו נלוה את מלרם זו אלא לבקש על עמך וכיון שכן מי הקיר לך לזאת את דמך ולאכר עצמך לדעת להללך אחרים והלא ה"ן אומרום לא"ח כרו שזוכה חכירך ולכן קדמום לרשיעיא פתח דבריה תנחן לי נפשי בשאלתי ועמי כבקשתי ומאחר שהם עמי והנה הם רוכא רמכר אומרום לא"ח כרו שזוכה רבים ועוד זאת כי נמכרנו אני ועמי להסמור וכו' תרמי"ז כי אני סיבת עמי לזרם זו דאלו הוה קטליה מלכא זקני לאנג לא הוה נפקא לרם זו ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי כי לא הוה לי לאכר עצמי כרו להזילם מגורק עבדות אבל עתה שהגורה היא להסמור להרוג ולאכר כדונא ודיוני יש לי להכניס עצמי כסכנה כרו לזכות את ישראל מאחר שאנחנו היונו סיבה להם וגם הם הרבים :

ואפשר ליתם לזה מאדו"ל ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר המלכה ויאמר ויאמר למה לו ה"ר אבהו בתחלה ע"י מתורגמן כיון דאמרה ליה כת מלכוס אבה ומשאל קא חתונא מור ויאמר לאסתר המלכה ומלכד פשטן של דבריו אפשר לומר בדרך ררם ונבין בשום שכל היך כל איתו זמן מיום קחתו אותה עד איתו ויס לא נכר עמה פה אל פה כי אם ע"י מתורגמן היך מטינן למימר דלא על כל אוקס סומים קאמר שלא דבר עמה פניו בפניו כל הזמן ההוא על אהם שני סומים של המשחה רווקא דכבר מעת הבנסה אללו מיום איתמול הרגיש בה דלא על חנם באה כי אם להלל

הנשים כדאמר לה מה שאלתך ומה בקשתך ונקטה ליה כלפיה דלא עשקה כהונן להכניס עצמה כסכנה זו להליל אחרים דאין אומרום לא"ח כרו שזוכה חכירך ומאסכתו אותה לא סיכן בה רק שעשה לה את זאת שלא דובר עמה אז פה אל פה הלא ויאמר ע"י מתורגמן דנקט ליה כלכיה שלא עשקה כשורה כיון דא"ל כת מלכוס אבה ומשאל קא חתונא דאיהו גרם לזרם זו אז נחה דעתו דכדון עשקה כיון שהם הגורמים כל כי היא מילתא אומרום לא"ח כרו שזוכה ולכן דבר עמה פה אל פה ויאמר לאסתר המלכה :

ועל פי זה יאיר נתיב מאמר הנלכ פ"ה רקשה מהו זה שאמרו לו הוה יודע שאתה מפולגו כחכר מה דאית לבטל קלווסין של מלך דמשמע מגדולי הסנהדרין הם ראשי אלפי ישראל ואף נעלם מהם דין פשוט דכע"ז וסדר ואל יעבור ואם לפי דעתם אפ"ס הו"ל להשתחוות להמן מאזיה טעם א"כ מה חידש להם כתשוכתו הרמקה יסורי אני והלא עיניהם היואות כי איש יסורי הוא וסם גס הם יהודים כמורה ואפ"ס מלאו להם מקוס פטור להשתחוות להמן ומאי חדות להו כתשוכה זו ועפ"י וע"ן ונקרום עוד מ"ש עוד החום' דהא דה"ן אומרום לא"ח כרו שזוכה חכירך היונו דווקא כשאיתו חכירך פשע כאיזה פשיעה וכההיא דהרביק פת לתנור דהרביק פשע שהרביק כע"ש סמוך לחשוכה על כן לא החירו לחכר לדותה דאין או"ל לא"ח כרו שזוכה חכירך כיון שהוא היום פושע אבל היכא דחכרו לא הוה פושע אומרום לא"ח טווא כרו שזוכה חכירך וכוה פירש הרב ז"ל המקראות עצמם וע"ש ולכן אמרו ז"ל כמדדש רהני עכדי המלך מסנהדרין היו ויאמרו לו הוה יודע שאתה מפולגו כחכר והאנחנו רבים וכל שהם רבים אומרום לא"ח כרו לזכות את ישראל ועוד זאת מה דאית לבטל קלווסין של מלך דגזר להשתחוות להמן ואתם הגורמים לזרע פסול ממוכן זה המן דאלו קטליה שאלו זקנד לאנג לא הוה יולא איש הכניסם הלוה וכל שהוא הגורם אומרום לא"ח כרו שזוכה חכירך ועל זה אמר להם תשוכה נלחת וסורי אני דלטנו כזה כי הוא לכרו נשאר מותר היהודים והם פשעו מי אשר חטא כללם דנ"כ ומו אשר חטא סנהכו מסעורתו של איתו דשע על כן באה אלינו הלאה הזאת וכל כי היא אין או"ל לא"ח כרו שזוכה חכירך אשר הוא הפושע כי על כן אין לי להשתחוות להמן :

וכפי חילוק זה דרכים כין נכון מאמר דו"ל כילקוט תהלים וז"ת כספו לא נתן כנשך זה עובדיה שהכחיא את הנביאים במערה וקויה לואה שלווה והאכיל את הנביאים ולכאורם הדבר תמוה דמאי ריכותים דעובדיה דשכותי קא משכח ליה קרא כספו לא נתן כנשך ומו זוטרי איסור רבית והלא חמיר טוכא וכמה לאיו נאמרו כו כדכעיון מומר קמן ומיהו עדיפות הנביא שלא עבד על איסור רבית אכן כבר נודע מ"ש דו"ל כי עובדיה הוה מחכיא את הנביאים כימי אחאכ והוה הנביאים לעקה אל הלושע לאמר עבדך אישי מת והיושה כא וכו' הוא יהודים ואלו לא הוה מחכיאם ולוה ברבית ומאכילם היו גהרגין כגורק אזובל וא"כ אף דק"ל דאסור להלוות כרבית מדאדויותא עכ"ז הוה מני עובדיה להלוותם כרבית מה שהוה לוים מיהודים כרו להתיוותם מאחר דרכים נינהו וכנון דא אומרום לא"ח כרו שזוכה רבים ועל כן שכחיה נביא לעובדיה כספו לא נתן

קולו של משה

קול נסים דרוש ד'

ועוד למה הוצרכו לומר לו עוד כן נעשה כאשר אתה אומר כבר אמרו נשיב ומהם לא נבקש ומאי כאשר אתה אומר והלא עינינום הרואות כי פיו המדבר אליהם :

ולבא אל הכהן נקדים מ"ס מרן ז"ל כש"הט י"ד סי' קס"ז ז"ל המלוה את חבירו לא יעשה מלאכה בעבדו אפי' הוא כעל ונלע"ד דכל שכן שלא יעשה מלאכה בכניו ובנותיו של ליה שהם כרשותו כגון הסמוכים על שולחנו דהא בעבדו חס לא היה חייב לו כלום ותקף בעבדו ובעבד בו פטור כמ"ס בח"מ סי' ס"ג ובעמא דמילתא פירשו כמ"ס משום דיתא ליה דלא נסתרום לעבדיה כלומר שלא ילמוד דרכי הכטלה והפ"ה חס היה חייב אסור משום רבית כ"ס כנו ובחו שכרשותו דלא שייך בסו הוא טעמא דלא ניסתריה שחם ליה חייב שהאסור להשתעבד כהו ואיבא חבך רבית ולא לריבא לומר כלום עלמנו שאסור להשתעבד כי שהרי כתב מרן כש"ע סי' ק"ס לא יאמר לו הודיעני חס כא איש פ' ממקום פ' א"כ כ"ס להשתעבד כו ונלע"ד חס ק"ץ מתחלה שאמר לו הלויני ואעבדך או הלויני והשתעבד בכני ובנותי או בעבדי דהוי רבית קטולה ותייב לתת לו שכרו לסכרת הרמב"ם ז"ל דג"ל כפ"ז מה' מלוה דאם אמר לו הלויני ודור בחלוי ר"ק הוי ואסורא מדאורייתא חף כהלך דלא קיימא לאגדה כיון שק"ץ וכמ"ס מין כיתה יוסף סי' קס"ז א"כ גס בעבודת עלמנו ובניו חף דלא קיימי לאגדה חס ק"ץ שא"ל הלויני ואעבדך כך וכך רבית קטולה הוי ומדאורייתא אסור וזולתם בדיונים ואי זכרה קאי הוא וכנו לאגדה שחם לא היה מתעבד בעבודת המלוה היה נשכר אלל אחרים ויקח חלוטיו עבודתו חף להדמ"ב ז"ל ומדן כש"ע סימן קס"ז רבית קטלה הוי וזכרה יראה הוראה בענין זה :

עוד כתב מרן סי' קס"ה רבית דאורייתא שהוא בדרך הלואה כדבר קטוב וזולתם בדיונים שפוסים ומכין אותן עוד שתלא נפשו אבל אין ב"ד יורדין לנכסיו וכן בהלוקו על חלרו וה"ל ע"מ שדור בו חנם ע"כ וכתב הר"ב ס"ך ז"ל מכין אותו כדון שאר מ"ע דכתוב וקו אחך עמך אבל אין ב"ד וכו' גראה דאם כבר החזיר הרבית על פי ב"ד או מעלמו ואח"כ חזר ותפס משל ליה כער הרבית יורדים לנכסיו דהא הו"ל גזל ע"כ עוד כתב מרן שם חס בא' לעשות תשובה מעלמו להחזיר הרבית חס הוא דבר מסויים מקבלין ממנו וה"ל אינו דבר מסויים חס רוב עסקו ומחיהו ברבית אין מקבלין ממנו כדי לפתוח לו דרך לתשובה וכל המקבל הימנו אין רוח חכמים נוטה הימנו : עוד כתב מרן סי' ק"ס כל הנוחן ברבית נכסיו מתמוטטים וכאלו כופר ביולתא מלרים ובאלהי ישראל ואמרו כמ"ס כל המלוה ברבית נכסיו מתמוטטין והא קא חזינן דלא מחפזי ברבית וקא מתמוטטין אר"א הללו מתמוטטין ועולים והללו מתמוטטין ואינן עולים - והרמב"ם כתב שהמלוה ברבית עובר כשעה לחזון עוד כתב מרן מותר ללוות ברבית מפני פקוח נפש ולמדו כן ממ"ס הקוים כע"ה ר"ב כ"ו והא דאמרינן עובדיה ליה מהירוס כן החאכ ברבית כדי לפרנס הנכחיים אע"ג דיהודים ישראל מותר הוי ואסור ליתן לו רבית שאני התם לפיקוח נפש הוה ומלוה ע"כ וכתב הרב ט"ז ז"ל מותר ללוות וכו' אבל המלוה פשיטא שעושה היסוד דמה פיקוח נפש יש לו שריד ליקח רבית וכו' ולא כהותם שטועים כדבר והומרום שגם למלוה יש התר חלילה לומר כן ע"כ עוד

כתב

נאן כנשך זה עובדיה שהיה ליה כרבית ומאכיל לנכחיים ולא היה מלוה אותם חף דהוה מני למעבד הכי דאומרים לא"ח כחי עיניו דכיס אפ"ה כהב סילסול בעלמנו והתמור על עלמנו ולא הלוא להם מה שהיה ליה ונשאר החוכות עליו עד אשר מת ופא החיוב לקחת את כניו וזהו שכחו : **באופן** הפרת אמר ואמר העבד וכיין מה שאמרו עוד דז"ל על פסוק זה דבר הפר זה כ"ס וכ"ה שלא הוי מלמדים את התורה ברמיש ע"כ וקשה איך שייך דרשה זו על פסוק כספו לא נתן כנשך מה ענין שמתה אלל הר סיני כנשך לנכו לימוד תורה ברמיש ואמאי לא ניתא ליה לדבר הפר פירושא קמא דהתם גבי עובדיה שייך ענין הנשך ועל לכה מהמר זה איכונה כמקרא סדרן של כתובים הנאמרים כאמת כנחמיה סי' ה' ותהי לעקת העם ונשיהם גדולה אל החיים היהודים ויש אשר אומרים כניו זכנותיו אכנתו דכיס ונקחה רגן ונאכלה ונחיה ויש אשר אומרים שדותיו וברמינו ובנותיו אכנתו עורכים ונקחה רגן כרעב ויש אשר אומרים לוינו כסף למדח המלך שדותיו וברמינו ועשה ככשר אחינו כשרינו ככניהם כנינו והנה אכנתו כוכסום את בנינו ואת בנותיו לעבדים ויש מכנותיו ככסות ואין לאל ידיו ושדותיו וברמינו לאחריה ויתר לי מהר כאשר שמעתי את זעקתם ואת הדרכים האלה וימלך לבי עלי ואריבה את החורים ואת הסגנים ואומרה להם משא איש באחיו אתם נושאים והתן עליהם קהלה גדולה והומרת להם אכנתו קנינו את אחינו היהודים הנמכדים לגוים כדי כנו וגם אתם תמכרו את אחיכם ונמכרו לנו ויחרישו ולא מלאו דבר והומר לא טוב הדבר אשר אתם עושים הלוא כיראת אלתינו תלכו מחרפת הגוים הויכינו וגם אני אחי ונערי נושים כהם כסף ורגן נעזבה נא את המשא הזה השיבו נא להם כהיום שדותיהם כרמיהם וזיתיהם וכתיהם ומאת הכסף והרגן התידוש וסילתה אשר אתם נושים בהם ויאמרו נשיב ומהם לא נבקש כן נעשה כאשר אתם אומר ואקרא את הכהנים והשביעם לעשות כדבר הזה גם חלני נערתו ואומרה ככה ינער האלהים את כל האיש אשר לא יקים את הדבר הזה מכיתו ומיניעו וככה יהיה נעור ורק ויאמרו כל הקהל אמן ויהללו את ה' ויעש העם כדבר הזה ע"כ ועין רואה מה יש לדרק במקראות הללו כי רבו כהם הרקרוקים והיאל ראשונה במאי דקאמר בראשונה חס אשר אומרים כיון שהיא כת הראשונה הו"ל יש אשר אומרים ועוד בעת השנית שאמרו שדותיו וברמינו ולא זכרו כניהם וכנותיהם למה לא זכרום ומהו עורכים דקאמרו ומאי טעמא כת הראשונה אמרה ונקחה רגן ונאכלה ונחיה וכת שניה לא אמרו כי חס ונקחה רגן כרעב ולא אמרו ונאכלה ונחיה ועוד ככת שלישיית כי לא העלו על דל שפתם על המחיה ועל הכלכלה ומה היתה כוונתם באמרם כבשר אחינו כשרינו ולמה חזרו לומר עוד ושדותיו וברמינו לאחריה ותו קשה כדבר עזרא ויתר לו וכו' את זעקתם ואת הדרכים האלה למה כפל את דבריו כאמרו את זעקתם חסנו ועוד כמאמר ויחרישו ולא מלאו דבר כיון שהחרישו פשיטא ודאי שלא מלאו מענה ועוד כאמרו אליהם הלוא כיראת הלהינו תלכו מחרפת הגוים הויכינו הטו משום חרפת הויכינו לייך לקוות לנזיראח אלבים והלא כך היה חוכנתו ונעשנה ומאי מתרפה הגוים ועוד כמאמר הקודים נשיב ומהם לא נבקש כיון שישיבו פשיטא ודאי שלא יבקשו מהם

קולו של משה

קול נסים דרוש ד'

רבו

כתב הרמב"ם בפ"ה מה"מ וכן הסור לו ללמד את המלוה מקרא או במרה כל זמן שמעוהו בירו אם לא היה רגיל בזה מקורם שנאמר נשך כל דבר וכן כתב מרן ומשמע דה"ס היה רגיל מקורם מותר מאחר שמקדמת דנא קודם שגילה רגיל היה ללמדו שכן כתבו אם לא היה רגיל בזה :

זמזה נגע על פי הכת"ר למאמר ד"ל את כספו לא נתן כנשך זה עובדים שהכתוב את הנכסאים כמערה והיה לווה גמורם ברכות זמאכילס וזה הותר לו משום פיקוח נפש ולא תפס השיטה בהנפודם ד"ל דה"ק המלוה מותר לו והיה יכול להלוותם ברכות מה שגילה מיהורם אלף התמיד על עצמו כסברת הר"ב ט"ז והמלוה קאי באיסור ולכן כספו לא נתן כנשך שהלוה להם ברכות משום פיקוח נפש והדבר אחר לא הונח לו כזה דאכתיו קשה מאי רבותיה דעובדיה דפשיטא שהמלוה עושה איסור ומי התיר לו ליקח רכות משום פיקוח נפש ואין זה כל כך שכתב לכן אמר זה כ"ס וב"ה שלא היו מלמדין את התורה בדמים ר"ל כשכר המתנת הדמים שהיו לווים וה"ק למי שהיו נוהגין ללמדו מקודם שגילו ממנו רמדינה לא היה איסור בדבר שלא אסרו אלא כשלא היה רגיל מקודם אבל אם היה רגיל ללמד מקודם מותר ואפ"ה כ"ס וב"ה היו מתמירין על עצמם ולא היו מלמדים בדמים כהמתנת הדמים ה"ק למי שהיו רגילין ללמדו מקודם :

עוד נקדים מאי דאיתא במלועז' רמ"ה היתמר עירבון רב אמר כנגדו הוא קונה ור' זוטא אמר כנגד כולו הוא קונה ופירש"י ז"ל עירבון מקלח המעות נתן לו על פיסוק מרובה כנגדו הוא קונה אי מכירת קרקע הוא שניקנית בכסף קונה קנין גמור ואי מכירת מטלטלין הוא קונה כנגדו להתקייב כמי שפרע ור"י אמר בקרקע לקנין גמור זמטלטלין לקבל מי שפרע ופסקו הפוסקים ז"ל כד"ר דעירבון כנגד כולו הוא ונשאר שארית דמי הקניה טוב אלל הקונה :

עוד נקדים מאי דר"ל לסדר"ק ז"ל בפ' איזהו נשך אמרנו דמכר לו את השרה כמלוה את חבירו ומשכן לו את שדהו על מנת שיאכל את פירותיה ואין מנכה לו כלום רבות קטובה היא זיואלה בדיונים דהו"ל כהלוי ע"מ שהאכל שדה זו כתנס דהיינו רבות קטובה וכש"ר פרשת משפטים אמרו לא תהיה לו כנושה מכאן אתה למד שכל מי שהוה לוקח רכות אינו יורא אלהים - עוד כתב הרמב"ם פ"ו מה' מתנות עניים וז"ל חייבין הנו להזהר במלות לרקע ויתר מכל מלת עשה שהלרקע סימן ללריוק וזע אברהם אבינו שנה' כי ידעתיו למען אשר ילוס את בניו לעשות לרקע וכו' וכל מי שהוה אכזרי ואינו מרחם יש לחוש ליתסו שאין האכזריות מלויה אלא בכותים שנה' אכזרים המה ולא ירחמו וכל אשראל והגלוה עליהם כאחים הם שנאמר בניס אחס לה' אלהיכם ואם לא ירחם האח על האח מי ירחם עליו ולמו עניו ושאל נשאים עיניהם לכותים ששונאין אותם ודורפים אחריהן הא הין עיניהם הלויית אלא לאחיהם והקב"ה קרוב לשועת עניים שנאמר שועת עניים אתה תשמע לשיכך לריוך להזהר כלעקתם שהרי ברות כרותה להם שנאמר והיה כי ילעק אלי ושמעתי כי יתן אני עכ"ל :

ואחר הודיע אלהים אותנו את כל זאת הכא נבא לביאור הכתובים ותהי לעקת העם ונשיהם גדולה הן הם דלת העם והומללים שאין להם מה

להתפרנס והתקיים העשירים מתאחרים ואין מרחמין עליהם וילעקו לעקה גדולה ומרה אל אחיהם הקודים לומר אנשים אחים אנתנו ועלינו אמר קרה בניס אחס לה' אלהיכם ואם לא ירחם האח על האח מי ירחם עליו זו היא לעקת כת הראשונה ולאח כת הראשונה ונכנסה כת שכיה וישאו את קולם כלעקה לאמר וכו' זו כלכר עשולנו עשירו עם לאו וראו מה עשו לנו כי לוינו מהס ממון ולא רצו להלוות אלא בתנאי שיטעקו בנו ככנינו וככנותינו והוה ליה הלוינו והטעקו לנו לך דרכות קטובה היא ומדאורייתא אסורא דאמרין לעיל וכו"ה ולדירן מי ניתא והלא כסס שהמלוה עובר כך הלוה עובר כשני לאוין הא ליתא דהא לידון ליכא איסור דמותר ללוות ברכות משום פיקוח נפש כי אם לא נלוה מהס כדפוס זה הינס מפרנסים אותנו ואין לך פיקוח נפש גדול מזה פן נמות ברעב וז"ס ויש אשר אומרים היא כת שניה לא זו אף זו כי בנינו ובנותינו אנתנו רכים ולא הלוו אותנו עד שנטעקו להם אט וכנינו והוא רבות דאורייתא ולדירן שרי שהרי ונקחם דגן ונאכלה ונחיה וכיון שהוה להחיות את נפשנו אין לך פיקוח נפש גדול מזה נכנסה כת שלישיית ויאמר לאמר הרי אנתנו עשו עמנו עשירו עם רעה חולה משונה מזו כי לקחנו מה' עירבון כער שרותינו וכרמינו שפסקו עמם שיקנו את שרותינו וכרמינו כערך הטרע כנינו שהסכמנו עליו ונטלנו מהס עירבון מקלח המעות והנשאר דרמי שרותינו וכרמינו כתורת חוב כי נפסקה הלכה עירבון כנגד כולו הוא קונה וכפרט שהס קרקעות שנקיטס קנין גמור כמעות ואחר זמן תבענו מהס שארית דמי הקרקעות כדי שנתפרנס בהם ולא אבו שמוע לקיים מלות נקיטס וזהו אומרם ויש אשר אומרים שרותינו וכרמינו ובחינו שהס קרקעות אנתנו עורכים שלקחנו מהס עירבון בעד פיסוק דמיסה ואינס גזלים לתת לנו תשלום דמי קרקעותי ונקחם דגן ברעב ומעחה קדבו ויאחיון אנשי כת רביעית וכה דיכרו כי לנו אנתנו עשו לנו דבר אחר כי לוינו מהס למדת המלך לתת מס המלך מניה כלו והלך ואנתנו יש לנו מקום פטור בזה משום פיקוח ומשכנו בידם שרותינו וכרמינו על מנת שיאכלו פירותיהם חנם וכבר נזכר לעיל מ"ה הרי"ק משכנתא בלא נכיתא רכות קטובה זיואלה בדיונים ובעת כללו כל טענות הכתות יתה ויאמר לאמר כלפי הכת הראשונה ועתה כבשר אחינו כשדעו בני איס אחר נחנו ועליהם מוטל לרחם עלינו כי למי אנתנו גושאים את עינינו הלבוכים השנאים אותנו אין לנו להשען כי אם על אחינו כי כמונו כמוהם ככניהם במו וכנגד כת שניה אמרו והנה אנתנו כוכשים את בנינו ואח בנותינו לעכרים שלוינו מהס על מגח שיכבשו בנינו ובנותינו לעכרים ויש מבנותינו נכבשות ואין לאל ידיו לפדותם וכנגד כת שלישיית וכת רביעית אמרו ושדותינו וכרמינו לאחרים שאוכלים פירותיהם משום הטלויות כלי נכיתא ונס תשלום דמי הקרקעות אינס נותנים ויען עזרה הסופר ויאמר ויתר לי מאד כאשר שמעתי את ועקתם כי אין מרחם ונותן להם לרקע והקב"ה קרוב לשועת דלוס ואת ועקתם ישמע השמים ואת הדברים הילכה על דבר הרבות עבודת כניהם ובנותיהם לעבדים ופירות קרקעותיהם ונס את דמי הקרקעות שנתנו בערם עירבון וימלך לכו עליו ואידיה את החור"ס ואת הסננים ואמרה להם משא איס כאחיו אחס נשאים וקרא כקוב ולאחיק לא תשיך ואחן עליהם קהלה

קולו של משה

קול נסים דרוש ד'

העם כה' והללו את ה' ויעש העם כדבר הזה שהקוירו להם הכל וירחמם על אחיהם בית ישראל והללו את ה' אשר נטע כלכם אהבתו וחמלתו ודוק :

קול נסים דרוש ה'

גרסינן כילקוט ליהודים היתה אורה ושמחה אמר רב אורה זו תורה וכ"ל כי נר מלוא ותורה אור שמחה זה יום טוב וכה"ל ושמחה כחגך ששון זו מילה וכה"ל שש אנכי על אמתך ויקר אלנו תפלין וכה"ל וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ותניא ר' אליעזר הגדול הוא אומר אלנו תפלין שבראש ע"כ :

כל ישראל כדא כחייבא • להורות והלל לה' על כל הטובה • אשר גמלו ה' אית ליה דרב תסר"א כקבא רבה • מושיע ומגן חומה נשכנה • כימי מדרגה הניחוק ראש מר דרור דישא דדקבא • אר"ש נתקב כור דשע ממוכן זה המן אפר בירה שהסיקוה כקס וכנכבא • הזכ והזכה • נקיט ליה תוכבא • משום איבה • דכרי פיו און הכסול כחשך מוליא דכה • תכס להרע מידע ידוע להשתעווי לישנא כישא אש להכה • אמר אויב ישנו עם אחר מפורד ומפורד כון העמים ככל מדינות מלכותך ודתיסה שונות מכל עם ואת דתי המלך אינס עושים ולמלך אין שיה לטניחם והנה מומות החור"ק אמרתו אל לבי להשכיל כוונת אומרו מפורד ומפורד כון העמים ככל מדינות מלכותך על שום מה הולך להאריך ולומר לו ככל מדינות מלכותך מן הענין הדבר מכוון דעל מדינות מלכותו קא מישתעני דאי על אותם שבמלכות אחרות מהיבא תיסק שיגור עליהם איזה גזירות או זכון וזכין והם אינס תחת ממלכתו ובפרט לפי דרשת רז"ל למ"ד שאחשורוש מלך כפיסה א"כ פשיטא ודאי שבמדינות מלכותו הם ומה טעם ולמלך אין שיה לטניחם האמנם ידוע הוא הא דאיתא בפסחים א"ר אבשיא מ"ד לרקות פירוט כישא לרקת עשה הקב"ה עם ישראל שפיוון לכן האומות והיוו דאמר ההוא מיבא לר"ם און מעלין מנייבו דכתיב ככו כי ששם חדשים ישכ שם ויהי וכל היום ישראל עד הכרית כל זכר כהדוס והלו און אוחיבי אוחיביו כמה שנים ולא עכר' לכו מידו א"ל רבונך יטפל לך תלמוד אחר נטפל לו ר' אבשיא א"ל משום דלא ידעיתו היכי תיעברו תכלינהו לכולהו ליתנהו נבייבו תיכלו מאי דאיבא נבייבו קרו לכו מלכותא קטועא א"ל גשא דרומי כהא סלקינן וכהא נחתינן ע"כ :

ולזה אמר לו לאחשורוש ישנו עם אחר אשר זה העם אי ניחא קמיה מלכא להשמדא ולהוכרע כל זכר למו וכ"ת והרי הוא מפורד ומפורד כון העמים ומסתיי דלקרו לך מלכותא קטועה לא תיחוש להא דהא בכל מדינות מלכותך שמפורדים ומפורדים תחת ממשלך ולא במלכות אחרות עד דקרו לך מלכותא קטועא ומאחר כי דתיסה שונות מכל עם ואת דתי המלך אינס עושים כי על כן למלך אין שיה לטניחם ולא תיחוש פן יאמרו כגווס מלכותא קטועתא און דלא שייך הכה האמנם כדי להכין דקרוק אחר שיש לרקרק כדכרוו כאומרו ודתיסה שונות מכל עם ואת דתי המלך אינס עושים כי למה הולך לכפול את דכרוו כאשר יאמר ודתיסה שונות מכל עם פשיטא ודאי

קהלה גדולה ואומרה להם הנחנו קנינו את אחינו היהודים הנמכרים לגוים כדו כנו כפי יכולתנו וגם אתם סוף דבר שאין להם לפרוע לכם תוכותיכם וכדו שתתפרעו תוכותיכם תמכרו את אחיכם וכהכרח שנתאור פעם שנית לקנותם היטב כענין ה' כל המעשים האלה יחרישו ולא מלאו דבר שום מענה לא משום מניעת הירקה שקפלו ודיהם מלתק להם ולא מפאת הרבית ולא מחמת דמי הקרקע שלה נתנו להם ואומר לא טוב הדבר אשר אתם עושים דכרוו אלה כנגד כח שלעקו על אחיהם שנתנו להם עירובן ולא נתנו להם דמי הקרקעות כי לא טוב הדבר הזה שהרי אפי' במטלטלין דלא קנה מדינא קאי כמי שפרע כ"ש בקרקעות קנה והמעיות טוב אללס ואיך יעשו עולה ולא יתנו להם את הדמים לזון ולהתפרנסם וכנגד השתי כחות שטענו כי הלווס כרביה אמר אליהם הלא כיראת אלהינו תלכו וכל מי שלקח רבית אינו ירא אלהים רבופר כיליאת מל' ובלאהו ישראל ועובר כססה לאוין וא"כ מי יערכ הל לנו לעבור על כל אלה והלא כיראת אלהינו תלכו וכנגד הכת הלוועקים עכור הירקה אמר מה האכזריות הוו שמאכזרים על אחיכם היהודים ומי שהוא אכזר יש לתוש ליוסו וא"כ לכל הפחות היה לכם לתוש מחרפת הגוים היויבו פן יאמרו חלילה לא מכני ישראל המה ולכן אף גם זאת אני אחי ונערי נושים כהם וכו' נעובה נא את המשא הזה ואתם גם אתם השיבו נה להם כהווס שרותיהם וכרמיהם הן מה שלקחתם מהם מתמת עירובן אשר נתתם להם הן מה שלקחתם כחורת משכנתא וזיתיהם וכתיסה גם מחלו להם מאת הכסף ריכוו הכסף מה שלוו מכס גם תנו להם הרגן התורוש והילחר פירות שדותיהם וכרמיהם שלקחתם מחמת החוב אשר אתם נושים כהם כי כל זה רבית קלוס הוא ויולא כדיוניס ויאמרו נשיב כל קרקעותיהם וכל הרבית שלקחנו מהם וכ"ש ששכ מסס לא כקש דהא כרביה קלוס שילאה כדיוניס הנס שכ"ד כופין אותו ומכין אותו עכ"ל אין יודים לנכסיו אכן מאחר שנייב אס כקש מהס עור הו"ל גזל גמור וכ"ד יורדין לנכסיו :

א אפשר לומר דכוונתם היא שאמרו לו נשיב את כל הרבית שנטלנו מהם כרון כל רבית קלוס שילאה כדיוניס והקרקעות שלקחנו מהם מחמת עירובן ולא שילמנו כל הדמים ועתה נשיב כל הקרקעות כמות שהם כשלימות ולא זו אף זו מהס לא כקש אף הקרן שחייבין לנו מחלגו להם וגם העירובין להם מהס לא כקש עור וכ"ת שאין עלינו להחזיר הרבית והס גם הס אין להם לקבל ממנו כי המקבל אין רוח חכמים נוחה הימנו כרון כל הבא לעשות תשובה מעלמו אס אינו דבר מסויס אין מקבלין ממנו והכה לא רכד מסויס הוא ורוב עסקינו כרביה וא"כ לא יקבלו ממנו לזה אמרו הא ליתא דהא הכא לא מאלינו ומעלמינו עשינו זאת כי אס כן נעשה ונשיב להם כאשר אתה אומר שאתה כ"ד הגדול וכל שהוא ע"י כ"ד וככפיותם מחוייבין להתזיר להם והם עלמס הרשות כידס לקבל ממנו והקרא את הכהניס והשביעס לעשות כדבר הזה גם חלנו נערתו ואומרה ככה ינער האלהים את כל האיש אשר לא יקיס את הרכר הזה מכיתו ומגיעו כי בן הדין נתון כל מי שמלה כרביה נכסיו נתמוטטוס ולא תימא כדרך שאר מתמוטטון שחוזרים ועולים עור אלה ככה יקוס נעור ורק שלא יעלה עור לעולם ויאמרו כל הקהל אמן וקבלו עליהם להחזיר ומעתה ויאמינו

ור"ו שרתי המלך אינס עושים כי המלך בכלל העמים הוא וכבר אמר דחיהם שונות מכל עם ורו"ל דרשו כזה מה שדרשו ועוד יש לתקור מאחר דחכם להרע ואמרו רו"ל ליכא מאן דירע לאשקעווי לישנא כישא בוותיה והרי באזינונו שמענו אל דרך הגויים אה"ע כאשר ורו"ל לגזור גזרה דעה על שונאי ישראל ת"ו כעבור הית בתחלה הם נזרין שיקיימו דת אותה אומנה ואשר לא ישמע לקול מלחשים הרמין יתעבד ולא שחקף גזריתם כליה על שונאי ישראל וכיון שכך הו"ל לאמר למלך ואף כי בוונתו הרעה להשמיר שונאי ישראל כשנאחו יותם ולא קנאה מפאת הדת מכל מקום מאחר שנטע יסוד דבריו אל המלך על ענין הרע הו"ל לחוש אולי יאמר לו לא זה הדרך ולא זו העו"ר ולכא אל הכיחור נקדים מה שחקרו רבני המפרשים על מה שאוכלים ישראל ושוקים בע"הו כריות ולא כלמ"טם לאכול לשבעה ולמכסה עתוק וכתים מלהים כל טוב דכמעט כל זה הוא גזל ביד ישראל מאחר שיעקב אע"ה ועשו ככטן המלכה תלקו העולמות ויעקב בחר לו בע"הב עין לא ראתה ועשו לקח בע"הו חבלו ונחלקו לאכול ולשתות ולרשע את הארץ ככל אשר תמלא ידם ומאחר דכן מן הראוי היה שישראל לא יפשיטו ידם בע"הו לאכול ולשתות כי אם לתם לר ומים לתן מידו דיוון לקיום הנפש דווקא וה"ן כסות בקרה ועל הארץ נישן ארבע אמות של אדם ותו לא וכל היותר על זה גזל בידם זו לא כלה חלק יעקב והרבה תשובות נאמרו על זה ותשובה אחת שהשיב ה"ה מוהר"ש פרימו ז"ל דכבר ידוע רכשעת בריאת העולם תנאי התנה הקב"ה עם העולם אם יקבלו ישראל את הקורה מוטב ואם לאו ותיור העולם לתורה וכהו זה דמו ה' דיום הששי והיינו דקאמר קרא ארץ יראה ושקטם ורו"ל בתחלה יראה ולכסוף שקטתה כי יראה אולי לא יקבלו ישראל את התורה מאחר דה' מקיני בל ורת משעיר ולא קבלו כל שכעיס שרי א"הע את התורה תשעה שמה גם ישראל לא יקבלו ותיור עלמא כמלקדמין תהו וכהו ולכן יראה וכאשר דאתה שישראל קיבלו את התורה שזן ושמתה ומלא כה' השקט ל' וכל שקיימו את העולם והרי זה דומה למאי דק"ל המטיל מזוטו של ים ומשילוחו של נהר הרז אלו שלו וכישראל נמי דונה הכי דמאחר שהיתה העולם מעותד לחזור לתהו וכהו והם קיימו אותה הרי היה שלהם וכל שאוכלים ושוקים למעריטם וכגרי דקמה וכתי התלרים כרינא דוינו להם הוא גם ידוע מהו דק"ל בן נח נהרג על פתח משוה פרוטה ילא ניהן להשכון ורו"ל דרשו בש"ס דמנילה כלילה ההוא נדרה שנת המלך א"ר תנחום נדרה שנת מלכו של עולם :

עוכם את חודתו וכיון שכן הכל גזל בידם דמאחר שהם עזבו את התורה הדר דינויכו כדון בני נח דכנול לא נחן להשבון רק כנפשם דכרו ועל כן ולמלך אין שיה להניחם לאכול עוד ע"הו כי חלקם הוא ע"הב ועל מה שנולו לשעבר אם על המלך טוב יכתב לאכרם כי גזל בידם ודינס כמיתה ואם משום הנאה המלך מהם עשרת אלפים ככר כסף וכו' וזהו שרמוז רו"ל בש"ס וכמ"ד אמר דכא ליכא מאן דירע לאשקעווי לישנא כישא כהמן א"ל תה נכלינהו א"ל מסתפינא מאלרדון דילמא כההוא כרעבר כהו כקמאי א"ל ישנו מן המלכות א"ל אית כהו רבנן דמבעי עליהו דתמי א"ל עם אחר הם שנקיירא האשורוש דמאחר שמקיימין את התורה ועמודי עולם יקראו למו א"כ יעבור ליה כרעבר כקמאי דמעביר עליהם את הדין א"ל ישנו מן המלכות א"ל אית כהו רבנן וכחודתו יהנו וימס ולילה והתורה מעמדת את העולם א"ל הן עם אחר כולם שיון וכיון שכן הכל כאשר לכל גזל הוא בידם ודינס כהרינה :

ובזה

יובן מקרא שכתוב במשלי סי' ר' שמעו בניס מוסר אב והקשיכו לדעת כינה כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעוכו והרלב"ג ז"ל כתב שמעו בניס מוסר אב הש"ת שהוא אביכם והנה זה המוסר הוא תורתו שנתן לישראל והקשיכו ושמעו אותה וכו' כי לקח טוב נתתי לכם כי כבר נתתי לכם קנין טוב וכו' הנה אלה דברי הש"ת וכו' ע"כ ולרדכנו יתבאר באופן זה כי אבינו שכשמים דבר ידבר עם בית ישראל שמעו בניס מוסר שבהכרח לכם ששמעו מוסרי הוא התורה והקשיכו לדעת כינה כי לקח טוב קנין טוב הוא הע"הב וכדאמר התנא יפה שעה אחת של קורת דוח בע"הב מכל חיי הע"הו וזה קנין הטוב חיי הע"הב נתתי לכם לחלקכם ונחלקתם ובע"הו אין לכם חלק ונחלה כי לעשו נתתי אותה מורשה ואם תעובו את התורה אין לכם ליהנות מע"הו כי אם כרי קיום הנפש ותו לא מידו וכל מה שחנהו ממנה יחד על בן גזל נמור בידכם על כן אני מצוה אתכם תורתי אל תעוכו שעל ידי התורה תזכו גם לע"הו כדון ממליל מזוטו של ים דזכו מן ההפקר לכן בהכרח תורתי אל תעוכו :

ג

כזה יתבאר מקרא שכתוב כחבקוק עמר וימודר ארץ ראה ויהי גוים ויתפוללו הררי עד שחו נכעוה עולם הליכות עולם לו כי הנס דרו"ל דרשו ראה הקב"ה שוה לא"הע שבעה מטת בני נח ולא קיימום והתיר ממונס ואכתו יש לרקק אמאי אשמועינן כביא תודוש זה כהאי ענינה שהוא ענין נתינת התורה כמ"ש אלום מתומן ובהו וקדוש מהר פארן וכו' והלא ז' מטות מקדם דקמתה נלטו ולא קיימום ועפ"י האמור יבא היטב ודש"י ז"ל פי' הררי עד שרי האומות דקאמר כביא כנכוחת ה' עמר וימודר ארץ דהקב"ה עמר ומרד הארץ בתלקו"ת יסית חלק יעקב ע"הב ותלק עשו הע"הו ומרד להם חלוקותיהם שחלקו מקדמת דנא ויוכה לכל אחר חלקו אכן עתה שהתור התורה על השכעיס שירם ולא אחר כהם שרנה לקבלה כמ"ש אלום מתומן יבא וקדוש מהר פארן וזהו הומרו ראה שאין מי שקיבל התורה כי הם ישראל ויתר גוים התיר חלקו של עשו ליעקב ומעתה זוכים ישראל לשתי שולחנות דגם בע"הו זכו כה מן ההפקר דאלו לא קבלו את התורה תור עולם לתהו וכהו ורו"ל כמטיל מזוטו של ים ומשילוחו של נהר ועל כן ויתפוללו הררי עד שחו נכעוה עולם שרי א"הע דנתרוקנה רשותם גם מע"הו וזכו כה ישראל מטעם

ובזה

יבא על נכון ויאמר המן למלך אחשוורוש ישנו עם אחר וזה העם אוכל כל טוב הארץ כמ"ש רו"ל במ"ד מפזור ומפורד בין העמים ככל מדינות מלכותך האוכלים למעריטם שמנה לחמו דכל מקום אשר תירוך כף דגליהם כלכוש מלכות תכלת ותור וביתא אמתכתא ביק וכו' וכל מידו דמיטב ואחר הרואה כל כי התי נוונה גזל נמור כידם דאכיל דלאו דלילה שהרי דחיהם שונות מכל עם לסיכס הלזו להעמיד העולם על חלה נחן את התורה וכטענה זו יאכלו גם אכול משופרי שופרי ונתל את הארץ דהו"ל כמטיל מזוטו של ים ומשילוחו של נהר והנה כעת"ה הרי הימים החלה ואת דתי המלך מלכו של עולם אינס עושים על

קולו של משה

קול נסים דרוש ה'

מוטעם הליכות עולם לו אל חיקרו הליכות אלה הלכות
היא התורה ולכן עולם לו דנס העולם הזה לו הוא
לישראל :

ועל

פי זה יתבאר מאמר ארונו המלך דוד ע"ה
שרים דרפוני חנס ומדרכך פחד לבי שש הגני
על אמרתך כמולא שלל רכ דרכים חנו למודע"ו מי
אלה השרים הללו ועל שום מה דרפי חנס וגם להכין
פחד זה שפחד מהוזה טעם ואיך מרכו יח' פחד ופחד
היה לו ועוד להכין קשרן של דרכים מ"ש עור שש אנכי
על אמרתך ובפרט לפי דרשת רז"ל שהיא המילה מה
עיני המילה עם שרים ויועלי הר"ש ונקדים עוד מ"ש
זו"ה מופח הדור והדרו מוהר"ר תוד"ה נר"ו בס' ראש
דוד פ' תלזה דאפי' היבא שרפו ישראל ודיהס מן התורה
אחתי אית להו טענה אלימתא שמקיימין את העולם
והיא מלוח המילה שעליה גם כן דרשו חס לא כריתי
וימס ולינה חקת שמים והרץ לה שמתו דכרית זה היונו
המילה וה"ה נאות יעקב ז"ל כחלק מענה לשון ערך
דבור כתב משש הר"ב ש"ך ז"ל דרכו כינוי לתורה
שכתב גם הרב מוהר"ם אווידה ז"ל בפ"י מס' אבות פי'
פסוק לעולם ה' דרכך נלכ בשמים על טענת מלאכי
השרת שהם זוכים בתורה וע"ש הרי דרכך היא התורה :

איברה

כי תון ממערכת הדרוש ואמר לא כאופן
אחרת על פי דרכי הרב ש"ך הנו' דרכו
הוא כינוי לתורה שכתב ואמרה כינוי לתורה שבע"פ
וכבר נודע מה שכתבו רבני המפרשים ז"ל דטענת
המלאכים בתורה שהם הקודמים לזכות בה מדינה דבר
מלאכה והן הם היושבים בשמים ולהם יתתה וישוב אחר
ממה שנאמרו לזה כי ישראל בני אל חי איקרו דכתוב
כניס אהס לה' אלהיכם וכן כנכסו חביו הוא הקודם
לאחרים ולו תלות הקדימה אף שהאחרים שכניס דמירוי
הוא טעמא דהמלך קודם משום ועשית הושר והטוב
וכל לגבי הכן הושר והטוב הוא שזכה כנכסו חביו
האמנם דין זס דהבן קודם לשכן לה איתמר כהדיא
בתורה אלא שחכמים דרשו דמאחר דעיקר טעמא
דהמלך הו משום ועשית הושר והטוב וזכו הושר והישר
שהבן יהיה קודם לאחרים ומדרש חכמים הוא בתורה
שבע"פ ולכן אמר דרש"ה שרים הן הם שרי קודם שרפי
מעלה דרפוני כטענה כי חנס אהס כטלחם את התורה
כי מדינה הם הקודמים מדינה דבר מלאכה ומדרכך
שכתב בתורה שכתב ועשית הושר והטוב פחד לבי
כי מזה תלא תורה דהמלך קודם ומלאכי הקדש הם
מלכים והם זוכים בתורה ואני כאשר אכרתי אכרתי
כעני מאין תורה אכן שש אנכי על אמרתך היא תורה
שבע"פ כמולא שלל רב כי שס נאמר שהבן קודם למלך
כנכסו חביו וכניס אהסו וקודמים לזכות בתורה וזכו
יחובי יתכונן כי נחה שקטה האר"ש טענת מלאכי
קדש :

ואולם

על פי מערכת ראשונה אמר ואמר שרים
דרפוני הן הם שרי ה"ה ועו שרו של עשו
על נביהם כטענת חנס שאנו אוכלים ושוקים ונהנים
כע"ה חנס וגול הוא כידונו רכולי עלמא של עשו הוא
מאחר דכבר עמדו על החלוקה יעקב ועשו והע"ה
נטלו עשו חבלו ונחלתו וה"כ לא היה ליהנות כי חס
לחס ומיס כמשורה ועל הארץ נישן לקיום הכפש וכל
היתר על זה חנס הוא בול כידונו וכ"ת דבענת התורה
שאנחנו מקיימין את העולם זכינו כה כזוכה מזוטו של
יס כהאי פחדא אהי יתיב דמי הוא זה והיה הוא שיוכל

לעמוד כחובו לעסוק בה תמיד כל הימים לקיים והנות
כו יומם ולינה ולהעמיד את העולם שנאמר כה חס לא
כריתו יומם ולינה וכמ"ש כאוב לא ירפני עד כלעני
רוקן ומדרכך שהיא החורה רעל ידה נזכה לכל טוב
הע"ה כמלל מזוטו של יס פחד לבי מלאשיב להס
טענה זו דמי ויכל לעמוד כחובו ואין לו פה להשיב
חשובה הלזו הכל עכ"ז שש אנכי על אמרתך שהיא מלות
המילה כמולא שלל דכהא אשכחא מקום פטור מרדיפת
שרי ה"ה רעל ידי המלס שאנחנו מקיימין מעמדוין
אח העולם שנכרח וכל המעמוד זוכה כה מן ההפקד
כזוכה מזוטו של יס רעל המילה גם כן נאמר חס לא
כריתו וכו' ומענה אין להס עליו שום פחחון פה :

ומן

ההמור כענין כון נכין מק"ק הנאמרים בפ'
יחרו כה חאמר לכית יעקב וכו' אהס ראיחס
השר עשיתי למלכים ואשא אהכס על כנפי נשרים ואביא
אהכס הלי ועתה חס שמוע תשמעו בקולי ושמיחס את
כריתו והייחס לו סגולה מכל העמים כי לו כל הארץ
ואהס תהיו לו ממלכת כהניס וגוי קדוש דאיבא למידק
למה הולך לזכור להס וינחת מלרים מי איבא שפיקא
ששכחו וינחת מלרים והכתי לחלוחית הריו קיימת חוץ
מן המכוון אמינה כהנפח אחרונה כהקדים מ"ש
נגמרה כל העולם לנדולה מוחליון לו עושתיו וכמדרש
חיות איתא ר' יהושע בשם ר' תנין אמר גוי מקרב גוי
שהיו אלו ערלים ואלו ערלים אלו מגרלי כלורית ואלו
מגרלי כלורית אלו לוכסים כלאים ואלו לוכסים כלאים
ה"כ לא היתה מדת הרין נוחנת שינאלו לעולם ואמרו
ז"ל כל שעושים לו נס מכנין לו מזכותו מעתה קאמר
להו לישראל אהס ראיחס אשר עשיתי למלרים כל אותם
המכות והעושים על אשר שעברו ככס וכל הוד החוקה
אשר עשיתי לעיניכם ואשא אהכס על כנפי נשרים שנס
נאלתי אהכס כזרוע נטויה ואף שלא היתה מדת הרין
נוחתת שאנאלו ולא יענשו על יריכם כי מה אלו ערלים
וכו' ואפ"ה נאלתי אהכס ואביא אהכס אלי וכי תאמרו
דא תכרתנו כי תוכוד לנו עונות ראשונים ואס אמרו על
הלרוק העושים לו נס מכנין לו מזכותיו כ"ש כשאין
מעשיהם מרונים לפני המקום כ"ה ומענה נעל ברשת
זו לרה גדולה מן הראשונה או שעבור יותר קשה מן
הראשון לזה אמר אי מסא לא אירויא ולא תחשו מזה
כי ועתה חס שמוע תשמעו בקולי והייחס לו סגולה
מכל העמים שתעלו לנדולה ואהס תהיו לו ממלכת
כהניס ואמליך אהכס על כל האומות וכיון שכן שסו
תמו כל החטאים על כל פשעים כי העולה לנדולה
מוחליון לו על כל עושתיו עאחד שתהיו ממלכת כהניס
שרים כמ"ש רש"י ז"ל :

ולפי

סידרא קדמאה נכין עור כזוכה אומרו ואביא
אהכס הלי מה היתה הכזוכה כזה והרי
עיניהם הרוחות גם אומרו כי לו כל הארץ מי לא ירע
ככל אלה והנה הרב ראש דוד כתב עור בסוף פ' תלזה
זו"ל ועוד תירטו רבני אשכנז לעיקר התקירה הנו' דאיך
ישראל נהנים מהע"ה הו אפי' ל האחים שחלקו וילא שט"ח
על מוריס ופרע אחר מהס כטלה החלוקה וה"כ ישראל
פרעו השט"ח של שעבור מלרים המוטל על זרע אברהם
ככללו ועשו לא פרעו וכטלה מחלוקת ומטו ישראל
ליהנות כע"ה וקו אעיקרא קי"ו כל האמור כפ' מלך
מלך מואר כו וכתיב יקת וחתן לעבדיו קי"ו כן בנו של
קי"ו מלך מלכי המלכים ארון סכל ולמאן דינכי יתנינה
והוא ברטנו נטל ממון ורכוש מלרים ונתנו לעבדיו
וכינו

קולו של משה קול נסים דרוש ה' רכח

הו"ל כמול מווטו של ים וכו' בע"ה נוסף על חלקם הוא הע"ה ועוד טענה אחרת ויקר אלו תפלין ומסס באר"ה נסים ונפלאות אשר עשה לעינינו כמלכים הלכה וה"ן מורים אשר לו הכח והיכולת והממשלה בעליונים ובתחתונים ואם לגבי מלך הדיוט קי"ל מלך מותר בכל האמור בפ' מלך יקח ונתן לעבדיו כ"ש לגבי מלך הכבוד ארון הכל ולמאן דיכבי יתנוה וא"כ מה להם לא"הע עוד טענה על ישראל ומשולטן גבוה קא זכו ואף גם זאת בתפלין כו' תרמו"ז ליתאח מלרים ונאסס תורה וז"ל וזכו ישראל בע"ה דכיון דז"ל שט"ח על מוריס והמה עמרו לפירעון וכני עשו וישמעאל לא פרעו כלום א"כ כטלה החלוקה ושפיר זכו בית ישראל ככל טוב הארץ לאכול לאכילה וכחיים מלאים כל טוב וזוה יומתק טעם קבלת התורה שחזרו וקבלוה אז כדרז"ל קיימו וקבלו היהודים קיימו מה שקבלו כבר מלכד מה שדרשו דמאס טענת המודעה כמדע עוד זאת טעמא טעיס מאחד שהחייב אשכח עילה רכיון שריפו ודיהס מן התורה הו"ל גזל בידם כל הנהנה מן הע"ה על בן עתה קיימו התורה מה שקבלו כבר וזוה זוכים בע"ה רב אמר יאחזו ליכלו וליחזרו :

ואפ"ש לרמזו הטעמים האמורים במסרה אחת כחכיק ושם חכיון עוון ויתן לשכי עוון הללוהו בדיקיע עוון וגאסס מטרת עוון כי הנה בשאר טוב בפ' ה' בעוד ישמח מלך אמרו עוון זה מלכות כמ"ס ויתן עוון למלכו גם דרשו עוון זה תורה כמד"ה ה' עוון לעמו ויתן גם דרשו עוון כינוי לתפלין כראמרו מנון שהקב"ה מניח תפלין שנאמר נשבע ה' כימינו וכזרוע עוון ואין עוון אלה תפלין עיין להרב נאות ועקב ערך עוון וזוה יבא רמז המסרה ושם חכיון עוון ר"ל שם בע"ה שחיו עוון וישראל כי הארתו חלק ועקב שם נחבא עין לא ראתה אלהים וזולתך וא"כ לזה יקשה דבע"הו אין להם חלק ונאמרה וכל מה שנהנים בע"הו גזל הוא בידם לזה כה' כמתקן ויתן לשכי עוון שם רמז לשני הקירובים חדא ויתן לשכי לעם אשר היו כשכי בארץ השכי מלרים שדה זוען ומאחר שהיו כשכי ופרעו השט"ח כטלה החלוקה והרזיה ויתן לשכי עוון זה תפלין שכתוב בהם יז"ח מלרים ועוד שנית ויתן לשכי עוון זו תורה ומאחר שהם קיבלו את התורה זכו מן ההפקר ועוד טעם אחר הללוהו בדיקיע עוון היא מלכותו בכל משלה ומאחר שהוא מלך הכבוד נוטל מזה וניתן לזה כי כל האמור בפ' מלך מלך מותר בו ומכל אליו טעמי וגאסס מטרת עוון על דרך שדרשו ז"ל אמר ועקב אע"ה ויתן לך האלהים מטל השמים ע"י שהייתי עוסק בחורה שנמשלה למים זכיתי להתכרך בטל השמים והוה דרמזו דמטעמים הללו זכו וישראל לגאסס מטרת עוון להתכרך בטל ומטר נשמי רלון ברכה וכדכה :

קול נסים דרוש ו'

איתא בילקוט תהלים כך כטחו אלו מרדכי ואסתר אליך זעקו דכיו הלוטות וועקתם כך כטחו וככן אבא אל המלך ולא כושו ליהודים היתה אורה ושמתה :

אלו פינז מלא שירה כוס קרש הלולי"ס - אין די כה"ר החת מחלף אלפי אלפים ר"כ חסד"א אשר

ובנו זכו"ע"כ וכמילתא דרשו בדיקיע על כרות מילה יע"ס והנה הכה אכינו שבשמים רולה להכתיבם לישראל דע"י קיום התורה יגיעו לכל טוב הע"הו ככל מירי דמיטב הכל כדו שלא יאמרו איך נשיג לטובת הע"הו והלא הוא חלק עשו ואנחנו חלקנו לפון במקום רעין לא דתקה ואיך נגזול את אחינו בני עשו ועל כן כמערכה אל הדרוש יטמון כרמ"ז כל התשובות האמורים ואמר לו למרע"ה לך ואמור להם אתם דתיקם אשר עשיתי למלרים ומאסס תרעו נאמנה מורידת מלרים תשובה נלחת דמאחר שהשט"ח היה על שניכם יחד יעקב ועשו והתם לכדכס קיימתם מלות פריע"ה הרי כטלה החלוקה ושפיר יזכו כטוב הע"הו ועוד שנית והא"ה התכס ע"כ נאמרו והיבא התכס אלו הלו דייקא אנו חנו הוא מלך הכבוד וכתיב יקח ונתן לעבדיו והני הנוטן לך כח לזכות בע"הו ועוד זאת ועתה אם שמוע תשמעו בקולי לקבל את התורה הרי טענה אלימתא דהם לא תקבלו את התורה חנו מחזיר העולם לתהו ובהו וא"כ התם זוכים מן ההפקר כמול מווטו של ים ושפיר חזכו גם לע"הו ואף גם זאת ושמתם את בדיקיע זו מילה דעליה גם כן נאמר הם לא בדיקיע יומם ולילה וכה מקיימין את העולם וזוכין בו מן ההפקר כי על כל הלה והייתם לו סגולה מכל העמים אולר חכיב להאבילכם את טוב הארץ כמו חלב ודבש כי לו כל הארץ ולמאן דהכבי התנינה דכילו עלמא דילי כעין מלכותא דארעא דכתיב יקח ונתן לעבדיו כ"ש לגבי דידו כי לו כל הארץ ולכן והתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש שהמליך התכס על כל שרי האומות וכל מקום אשר תדרוך בו כף רגליכם לכם יהיה :

במסירה נעלה עלי כה"ר מאמר הנלכ פ"ה דלרדך להכין קשר ושיוכות הני דרשות הדרו ומה טעם נתעוררו בהם לעת עתה וכבר דכני המפר"ז ו"ל דרכו קשתם הלא כספרתם ועל פי סדר המערכה יבא על נכון ונקדים עוד מ"ס מרן ז"ל כש"הט סי' כ"ה על כוונת הנחת תפלין וז"ל יכוין בהנחתם שנינו הקב"ה להניח ר' פשוט אלו שיש בהם יתור שמוית ויז"ח מל' וכו' כדו שזכור נסים ונפלאות שעשה עמנו שהם מורין על יתורו והאשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרלנו וכעירובין יתא' ר' עקיבא אומר וכול יניח ארס תפלין כשכתות וי"ט ק"ל והיה לך לזאת על ירך מי שזריכין אות ילאו אלו שהם גופם אות ופירש"י מי שזריכין אות ימים שישראל זריכין להעמיד אות על עצמם להכיר שהם מחויקין בתורתם של הקב"ה וז"ל שכתות וי"ט שהם עצמם אות כיון הקב"ה לישראל דכתיב כי אות היא כינוי וכיניכם ע"כ ומעתה הדי הוא כמבוא"ר מאמרין דמאחר שכל טענתו של אותו רשע המן הרע הזה דמאחר שהחין שחלקו יעקב ועשו שני עולמות ה"כ גזל בידם כל הנאות וישראל בע"הו דהכול דלאו דלילה כי על כן קמו ונתעוררו להחזיק כמעו כל הטענות הסותרות לטענה הללו ולזה אמרו ליהודים היתה אורה זו תורה דע"י עסקם בחורה הקדושה מקיימין את העולם וזכו מן ההפקר דהו"ל כמול של ים וזכו לנפשיה ואין עליהם שום ערעור ולחוק את זה כמסמרות נטועים קיימו וקבלו עליהם שמתה זה יום טוב שהשכתות וימים טובים אות הם שהם מחויקין בחורה ועוד אחרת וששון זה מילה דגם ע"י קיום המילה הם מעמידין את העולם כל ימוט"ח"כ ממלות המילה גם כן

קורו של משה

קול נסים דרוש ו'

אשר נמלטו ה' רב פעלים. לא ולמד האוי מתי דקמן
 בקום עליו מרעיוס בא זדון המלך לישאל נעשה דר"ס
 ולענה תחלה נכר מאן דאליס. ואלהינו מרחס קדמיה
 לרשיעא האיר ודת רפואות תעלה להחיות רוח שעלים.
 לדיק ולדק שני המאורות הגדולים - המה הנכורים
 לעמוד כפרץ מלאכי אלהים עולים. על אתח כמה
 וכמה כרכורים כרכרו להוסיע את ישראל מיד לר
 לעבור גאולום. כאשר בא הענין מפורש במקראי קדש
 שכסדר המגלה וזכו תאורס ומרדכי ידע את כל אשר
 נעשה וכו' ותבאנה נערות אשתר וסריסיה ויגורו לה
 ותתחלת המלכה מהר ותשלח כנדים להלכיס את
 מרדכי ולהסיר שכו מעליו ולא קבל ותקרא אשתר
 להתך מסריסי המלך אשר העמיד לפניו ותלוכו אל
 מרדכי לרעת מה זה ועל מה זה וילא התך אל מרדכי
 וכולי ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו והת פרשת
 הכסף אשר אמר המן לשקול על גזיו המלך כיוסוריס
 להכרס והת פתשנן כתב הרח אשר נתן כסופן להשמירס
 נתן לו להרשות את אשתר ולסגיר לה ולטות עליה לבא
 אל המלך להתחנן ולבקס מלפניו על עמה ויבא התך
 ויגד לאשתר את דברי מרדכי ותאמר אשתר ותלוכו אל
 מרדכי כל עכדי המלך ועס מדינות המלך יודעים אשר
 כל הים זאסא אשר יבא אל המלך אל התלר הפנימית
 אשר לא יקרא אתח דתו להמית לכד מאשר יושיט לו
 המלך את שרביע הוסיב ותיה ואני לא נקראתי לבא אל
 המלך זה לוי ויגורו למרדכי את דברי אשתר ויאמר
 מרדכי להשיב אל אשתר אל תדמי כנפשך להמלט בית
 המלך מכל הוסיוריס כי אם התרס תחרישו כעת הזאת
 ריות זהללה ועמוד ליוסוריס ממקום אתר והת וכית
 אפיך תאכדו ומי וידע לעת הזאת הגעת למלכות והנה
 כדרשוס הקורמים כתבט מה שיש לרקק במקראות
 הללו והנה בעת"ה יתישכו קלת מהס כאשר ידרוך
 הקור"ה אין לורך כחור"ת רק את זה דקרוק אתר דק
 מתוספק כרכרי אשתר המלכה שאמרה כל עכדי המלך
 וכו' אתח דתו להמית דהאי תיבת אתח יתו"ר כפי"ס
 דהול"ל אשר לא יקרא דתו להמית ולבא אל הוסיב סדר
 המקראות נקדים מאי דאתמר כפ' כל הנשכעין אהה
 דנגזל נשכע זוטל אמ"ר נתמן האוי מאן דנקיט נרגה
 כידיה ואמר איזיל וקטליה לרקלה דפלגיויה ואשתבת
 דקטיל לא אמדין דהוא קטליה דעכדי אוניס דגזוס ולא
 עכיר ומתימרח זו למד מוסיוריק"ו ז"ל לנדון דידיה על
 שמעון שטען על אלמנת אחיו שנתן לה יתר מכתובתה
 ת"ק וסוכיס כי היה אנוס על פי הדב"ר של אחיה
 שהגזיס עליו שיוליכו לעש"ג ומתימתו נתן והשיב הרב
 ז"ל דאין כטענת שמעון כלום דעכיר אוניס דגזוס ולא
 עכיר והביא ראיה מהא דרב נתמן דאפי' כמתון הקל
 עכיר דגזוס ולא עכיר כ"ס למסור ישראל לא"ה הע כתוא
 מכמר ואין לתלק דאף כי אמר ה"נ דלא מתויבינן ליה
 כאמרו איזיל ואיקטיל וכו' היינו משום דהילמא גזוס ולא
 עכיר ומכל מקום תשיב אונס היבא דגזוס דמסתפי
 איך דילמא עכיר שהרי כתב המרדכי פ' הנוקין וז"ל
 מעשה כיוסוריס שרתקו את תכוריהם כתפיהם לקבל
 עליהם תרס לתת להם כ"ך ופקק הר"ס ז"ל דהין באותו
 תרס ממש כיון דאנוסין היו אפי' תלויה ויהיב לא היו
 מהתב כ"ס ככדון זה דאכתו לא יהיב מידי אלא קבלו
 לתת ולא ירמי לגזרה קמיתת ומליעתת דסקריקון
 דאמרינן הכא דאנב אונסיה גמר ומקני דשאני התס
 רהגזוס היו לריכיס להורגו מפני היראה גמר ומקני

ואפי' צמיעתת דאמרו כל דקטיל ליתוב ד' זווז ולא
 היו לריכיס להורגו מכל מקום הוסיוריס ידאוס שיון
 דככה הורגלו להורגן מכת הגזרה הא' ואנב אונסא גמר
 ומקני אבל הכא לא שייך דאוי משום דמגזמי עכיר
 איניס דגזוס ולא עכיר וכו' ע"כ תשובת מוהר"ם והנה
 הא דסקריקון דמיתו הרב הוא משום שפרק הנוקין לא
 היה סקריקון כיוסוריס כדורגו מלחמה מההוני המלחמה
 זאילך יש כה סקריקון כילד לקח מסקריקון וזמר זלקח
 מבעל הכית מקחו כעל זפירש"י לא היה סקריקון
 כיוסוריס סקריקון כותי דולח שנתן לו ישראל קרקע
 כפריון נפשו ואומר לו שא קרקע זו ואל תמיתו
 כהורגו המלחמה מלחמת טיטוס שהיתה כיוסוריס
 וכיוסוריס - מקחו כעל דאמרינן מיראה עכר ר"ל בעל
 הכית זה שמכר לישראל הקונה מן הסקריקון באונס היה
 שמכר ומקח ישראל זה כעל ואמרו כש"ס השקח כהורגו
 המלחמה לא היה בה סקריקון מההוני מלחמה והילך
 יש בה סקריקון אמר רב יוסוריס לא דנו כה דין סקריקון
 קאמר דאמר ר' אסי שלש גזרות גזרו קמיתת
 כל דלא קטיל ליקטלוהו מליעתת כל דקטיל ליתו
 ארכעה זו בתריתת כל ליקטלוהו הילכך קמיתת
 ומליעתת כיון דקטילי אנב אונסיה גמר ומקני בתריתת
 אמרי האידנא לי שקול למחר תבענא ליה כרינא ופירש"י
 לא דנו דין סקריקון כהורגו המלחמה דקני לגמרי
 והלוקח ממנו מקחו קיים הכל מההוני המלחמה זאילך
 הלוקח ממנו יש לו דין המפורש כמסתמי דא"ר אסי
 ג' גזרות גזר טיטוס כפולמוס שלו כל דלא קטיל ישרא
 כל היבא רמסכת ליה לקטלוהו הלכך אנב אונסיה כו
 אמר ליה שא קרקע זו וסניתי אקנייה גיהליה בלב
 שלס וקי"ל תלוייה וכוין זכיוס זכיוס ע"כ ועל זה קאמר
 הר"ס דלא דמי גזון דידיה להסיה דסקריקון דשאני
 התס שהגזיס היו לריכין להורגו כי כן גזר טיטוס ולכן
 היהודי גמר ומקני ואפי' כגזרה מליעתת דגזר כל מאן
 דקטיל ליתוב ד' זווי מ"מ היהודי ירא כיון דהורגלו
 הגזיס להורגס מכת גזרה קמיתת והנב אונסיה גמר
 ומקני וישאל השני הקונה מן הסקריקון קנה שפור
 ואין לו לבעל הקרקע עליו שום דין ורכיסי כלל
ואפשר להסמוך דין זה בקראי דשלמה הע"ס
 משלי כ"ד התרפית כיוס לרס לר כתבה
 הלל לקוחס למות ומטיס להרג חס תתשך כי תאמר
 הן לא ידענו זה הלא תכן לכות הוא יכין ונלר כפשך הוא
 ידע והשיב לארס כפעלו ועין רואה כי רבריו בלו כספר
 התתוס ומאי מותיב ומאי מפרק וכבר רכני המפרשים
 ז"ל דשו כיוס הלא כספרתס ועל פי דין האמור אפשר
 לומר דעל יוס לרס דגזרת טיטוס רומ"ז באר"ס התרפית
 כיוס לרס לר כתבה מתמת גזרתו של אותו דשע טיטוס
 ומתימה ופתר שלא יהרגון נתון תתן קרקע שלך לאנסי
 לאמר לו שא קרקע זה ואל תמיתני הלל לקוחיס למות
 שאס תכות קרקע זו כעבור הללה לקוחיס למות שגזר
 גזרה קמיתת כל דלא קטיל ליקטיל והרי כריה הנוקח
 וסכנתת סמורה ולא מכעיויה זו שהיתה ההללה ללקוחיס
 למות כגזרה קמיתת אלא אף גס זאת ומטיס להרג
 כגזרה מליעתת דלא כריה כל כך ההרג דאדרכה גזר
 כל דקטיל ליתוב ד' זווי אלא מטיס להרג מתמת שהורגלו
 מגזרס קמיתת ככל הני רינא הוי אס תתשך רחס זו
 היא חוכה כמו אס כסף תלוה ורואה לומר אס ילא בעל
 הקרקע לטעון טעון על ישראל הקונה מן האנס קרקע
 זו שלי והאנס לקחה ממני באונס וקרקע כל היבא
 דאיתת

דאיתא בראשון רמארה היתא אס תחשך חוכה שחשך
בעל הקרקע מעל ישראל הקונס ביהון לו עליו כלום
כי תאמר כלכבך הן לא ידענו זה טעמא דמילתא כי
כאמת הוסי היה בעל קרקע זו ולמה לא חוכהו ושלו
הוא נוטל לזה כי כמי שיש לו סלה חוכן לבוח הוא יוכן
ונלך נפשך הוא ידע כי מחמת הונסך נמר ומקני כלב
שלא לאנס והו"ל כאלוה וזכין דזכיוה זכיוה וישר' הקונה
נמנו וזה כמקחו ואם תאמר ואיך אסכול זהא דאכלו
זרים וניעו ויעני דואות לזה השיב הלהים כשמים ד"ן
ירון והשיב לאדם אחוה אנס כפעלו והתה הגהנס המקום
ימלא חסדונך :

יטו השוכ לרכי מוקרי"קו ז"ל דמתשוכה זו
דמוהר"ס למד דאף לנבי אונס אס הפחידו
להורנו ומתשחד הולך למכור לא חשיב הונס דעבד
הוינש דגוים ולא עבד והרכ הגדול מוקרימ"ט ז"ל
ח"מ"שי"מ"כ נשא ונתן כיר החוקה והרכה להשיב על
מוהרי"קו כהשר יראה הרוחה שס ואנכי הפעוט אחר
שכתבתי מה שהשיג ודי יד כהה להלין בעד הרבומהו
דחיות קשה בדברי הרב מוקרימ"ט שוב דאיתו להר"כ
שער הפירוש ז"ל ק"כ שכתב בהנה ובהנה ומשכתי
את ידיו והנה רבוקיני בעלי סקוס" ז"ל על ההוא דאיוול
והיקטיל דיקלא דפלגויה דעבד דגוים ול"ע כחבו
פירש הרוקח דוקא כססא ארס הכל כמחוק לך לא
וכן נראה ע"כ גם הרשב"א ז"ל כחשו' קפ"א כתב
כיוצא בזה ומרן ז"ל ביתה ווסף סימן ל"ד מחדשין כ"ג
יוחס סברא זו להנהות השירי ונעתיק לשונו לקמן
זהר"ב מוקרימ"ט ז"ל ח"מ"סו"ג כחכ וז"ל ומ"ש
ראב"ה הוינו כישאל דשייך גוים ולא עבד אכל כנרון
זה דמשומד כופר בעוקר גזלן ולא נאמן עבד ולא
גוים מיקרי וזה ברור ע"כ גם הרב שער אפרים שס
חילק חילוק זה בין ישראל למומר והבוא ראיה לזה
מתשו' מיומויות פסקה מור"ס ז"ל סי' פ"ו והרב החסיד
כמהר"י אלנהו ז"ל בס' קהלת יעקב חלק מדות
חכמים סוף נ"ע הסי' דברי מוקרימ"ט הלז וסויעו
מתשו' הנו' ולא רהתה עין של מעלה חשו' שער הפירוש
וע"ש : והרב מוקרימ"ט ז"ל חסון ז"ל כתשו' הוא מולאח
כס' מקור כרוך דף פ"ו כתב וז"ל והשי' לרכי האומרים
דעבד איניש דגוים ולא עבד מ"מ יראה דכאלו
הנכנסים בשערי המלכים הם מחוקים לעשות רעה
לחבוריהם ויש לחוש הרבה לזה ולא אמרונן בהו עבד
איניש דגוים ול"ע ע"כ :

ומעתה נגע על פי הכח"ר קראי דיון כי הנה
הר"כ טור ברקח ז"ל הביא דבריו ה"ה
מפת הדור וסדרו כמוהר"י אזולאי גר"ו בס' דברים
החדים דרוש טו"כ וז"ל ועוד הגזרה לא היתה אלא
לאיום עליוס להביא הותס למוסר אכל לא כיוון
החשורוס לעשות מעשה ולא היה חושד להמן לעקור
הומה שלימה רק כהיותס עם חרף למלך ולרתו וכתב
להכרס להכניעס וע"י הכתיבה ישכר גהון עוזס ויהיו
כנניעס כי יתמרו מאן דעבד לאיום למחר יעשה
מעשה ויכלעו ג"כ ונאמר כי הסקר המלכה שמעה
כל העניין והת שיש בה וידעה כי מעולם לא עלתה על
לכ החשורוס לעקור הומה שלימה כי אס מפני הוראה
כדי להכניעס ולשכר גאהון עוזס ולכן לא חששה מזה
וכהשר בלו נערוקיה ויגידו לה על הלעז הגדול של
מרדכי הלך כי לבוש סק ואפר וזעק זעקה גדולה

ומרה ותחלחל המלכה מאר על לערו של דיק ותשלח
בגדים להלכיס אח מרדכי ולהסיר שקו מעליו כי אינו
לריך הדבר לכל זה הלעז ומרדכי לא שמע הליס ולא
קבל ויהי כרהוס הסקר המלכה אשר לא ישמע לקול
דבריה ותקרה הסקר לסקר ותטוהו אל מרדכי לדעת
מה זה רולה לומר מה חידוש הווס שעשית כל המכוהא
הזהח ואס כשביל גזרחו של המן שחכ על וס' להכרס
על מה זה כל הלעז והרי קו"ל עבדו איניש דגוים ולא
עבד ועל מה זה חרדת אלינו כל הסדרה הזאת וזה
לע"ר שות שחי הלעז"ס אז פיו פחה כחכמה מימר
אמר להחך לך אמור לה כי לא כיוונה יפה להלכה ולא
אמרו על זה גוים איניש ולא עבד ויגד לו מרדכי הן
כל השר קרהו כן כנו של קרהו כון עמלק וכבר מלומד
זרע פסול זה להכר לישראל כדרך כלאחנו ממלכים
ולולי ה' שהיס לנו לא השאיר שריו ופלוט משונאו ישרל
והרי הוא מוחוק להרע לישראל וכל שהוא מוחוק גוים
ועבד אמרו עליו ועור זאת ואח פרשת הכסף אשר
אמר המן לשקול על גויו המלך כיוסודיס להכרס ולא
המרו גוים ולא עבד אלא כישאל ולא אשר אמר המן
רשע שכמותו כופר בעוקר דהדרבה עבד ולא גוים
ופשוטא ודאי כמורה גדול יש לנו לירא ממנו וגס רמו
לה חילוק מוקרימ"ט ז"ל חסון כי הנכנסים לשערי המלך
מוחוקין הם לעשות רעה כל שכן אשר אמר המן אשר
הוא משנה למלך וישס את כסאו מעל כל השירים כוראי
הגמור שיש לחוש ממנו דמוחוק הוא רע רע יתמר
והת פתשנן כחכ הרת אשר נתן כשוסן להשמירס נתן לו
להרהות הן הסקר ולהגיד לה אמרי כינס כחילוקים
הללו ולא עת לחשות לסמך על הנו מילי שכנענה
זלשות עליה לכא אל המלך לסתחן לו ולבקש מלפניו
על עמה וכשומעה הלה כרכוס מילין השיבתי מטוים
מניה וכיה פוחים ומטעמיה והיה גם היה לא חוכל
עשוהו כי כל איש והשה אשר יבא אל המלך אל החמר
הפנימית אשר לא יקרא אחת דתו להמית דלא תימא
דרך גוזמא בעלמא ברו להטיל הימת מלכות גוים ולא
עבד און זה דרכו של המלך הלה אחת דתו להמית ככח
אחת דתו להמית ומוחוק בזה וכל שהוא מוחוק גוים
ועבד הו וכו"ס שהוא עלמו מלך וממלכו א"הע והנה
הכני לא נקרהחי לכא אל המלך זה ל"ו וא"כ כוראי
הגמור שהני כהכנה עלומה אס אכנס אליו ומאכרת
עלמי לדעת ומאי קווח דדמא דידכו סומק טפו ועל
כן השיב אמרוס לה כי און דמיונס עולה יפה שהרי
כלאו הכי הוא בכלל סכנה ישראל ואל תדמי כנפשך
להמלט בית המלך מכל סוכודיס שאת ג"כ בכלל קהל
עדת ישראל רק חדעו לך היפה כנסיס מה אח מפסרת
בסכרתיך זו בי אס חרש חריושו כעת סואת כוראי
הגמור דיוח והללה יעמוד ליוסודיס ממקוס אחר כי
סכרתיך דעבד איניש דגוים ולא עבד לנבי שמים
מחוקמא דאס כישאל אמרו כן כל שכן לנבי הלהו
מדתס חכ הרחמים דגוים ולא עבד וכרור הוא כי ריוח
והללה יעמוד ליוסודיס ממקוס אחר אכל אח ויכית אכין
תאכרו מאחר שכריך הוה לעמוד כסרן להטיל הן ישראל
והת מונעח עלמך מגאולתי ישראל ומי וירע שכל עלמך
ללורך עת זואת הנעת למלכות ואת עליח לגדולה זו
להללתי ישראל :

ובזה נכון סיפא דקראי ותען אסגר המלכה
ותאמר וכו' נתת לי כפשי בשאלתי ועמי
כנקשתי

קורו יש משה

קור נסים דרוש ז

בכקשתי כי נמכרנו חינו ועמי להסמיר להרוג ולאבד
 ואלו וכו' ויאמר המלך החשורש ויאמר לאסתר המלכה
 מי הוא זה ואי זה קור אשר מלאו לבו לעשות כן ויאמר
 איש לר ואויב הה' וכו' וקשה היך נעשה שכן ושכח
 כל פרשת העכו"ד כינו זכין סמן ואכתי לחלוחים הריו
 קיימת וגם להכין בינוי זה שכינה להמן ולא בכינוי
 אחר והנה ערן כיקה יוסף סי' ל"ד כתיב משם הגהות
 אשריו דאינו דקני לחכמה זה"ל בפני רבים אזילנה
 ומסרנה לך רשע הוא ופסול לעדות וסיים עלה מרן וז"ל
 ז"ל רהיינו כמוחוק מעשה מעשה כי עוכרה דרכ שלח
 פ' הרואה הו החרו בו כי היה דרכ כהנה הא לאו הכי
 לא רעכיר אינו רגוים ול"ע והפטר דמשו"ה נקט סני
 לחכמה וגם ה"ל בפני רבים לומר דכיון דכני ליה וגם
 ה"ל בפני רבים אע"פ שלא החרו בו כיון שהעיו פניו
 כל כך חוקתו שימסור והרי הוא פסול ע"כ ופסקה
 כשלאנו הטור ולכאורה קשה דמרן ו"ל פסק כסו"ר"ה
 לגבי מכירה כחונס כהרמב"ם דהף אם הפחירו כירכ
 שכירו לעשות סוי חונס ולא פסק כעוקרי קו זהם כן
 למה הולך לאוקמה להיה רה"ה בשונה וז"ל בפני
 רבים ולריך לומר דרעחו ו"ל דהף רלגבי מכירה כחונס
 אם הפחירו סוי חונס ולא אמרינן גוים ולא עכיר מכל
 מקום לענין לפסלו לעדות לא פסלינן ליה ער דהא
 כיהא ואם הפחירו אכתי לא פסלינן ליה אלא אם כן הוא
 שוגא לו מתמול שלשום וז"ל בפני רבים רהו סוי
 כמוחוק וכפרק כל הנט איתא אמר רב כמכירי כהונה
 ולויה ופירש"י ו"ל כמו איש מאת מכרו שהם מכירו
 ויהיבנו נמלא שפירוש מכירו הוא לשון היכר והמרה
 לו הסקר המלכה לחשורש חנן לי נפשי בשאלתי ועמי
 בכקשתי כי נמכרנו ונתאמת לנו והוכרה מכירה זו
 שהיא להסמיר להרוג ולאבד כי הו"ש זה גוים ועכיר
 ואלו ידענו נאמנה דלעכדים ולש' נמכרנו התרשתי אך
 היכר העכו"ד דרעחו להסמיר להרוג ולאבד ויאמר לה
 המלך מי הוא זה ואי זה קור אשר מלאו לעשות כן
 מעשה כפועל שהרי להגוים כעלמא עשיתי זאת
 ומכטתני כהמן רגוים ול"ע עמי ועשה כן עכיר עכירתא
 והנה הסקר המלכה לא רחקה לאמר לו חילוקים שאמר
 לה מררכי דאי משום עמלק חששא אולי לא יאמין כזה
 וחילוק דכין ישראל לא"הע וגם הנכנסים לחצר המלך
 חששא פן יכין דעליו כוונה ויחכעם עליה ולכן רמזה לו
 חילוק דמרן כהנהות אשרי והמרה איש לר ואויב הה' ס'
 וכיון דסני לורר כל היסודים ואמר כן בפני רבים וכתב
 כתבים פשיטא רגוים ועכיר. האויב הזה :

ובדרך

הוא יומתק לחכי געם החשורש שהאריך
 אפו על המן כל זם כי כתיב והמלך קס
 בחמתו ממתה היון וכו' והמלך שכ מגנה הכיון אל
 בית המשתה היון והמן נפל על המטה אשר אסתר עליה
 ויאמר הנס לכבוד אח המלכה עמי ככית ויאמר תרכונא
 נס הנה העץ אשר עשה המן למררכי אשר דבר טוב
 על המלך עומר ככית המן נכוח ו' אמה ויאמר המלך
 חלוהו עליו ויתלו את המן על העץ אשר הכין למררכי
 וחמת המלך שככה וקשה למה לא גזר עליו תיכף הריגה
 מאחר שספירה לו אסתר רוע כוונתו וכפרט כי עשה
 ידע שמררכי קרוב לאסתר כמ"ש רז"ל על פסוק ויאמר
 ויאמר שדע שהיא מורע שאל המלך וכוראוי שספירה
 לו ג"כ כי מררכי רוד הוא לה מאחר שבאוחו יוס עשה
 לו כל הכבוד הזה ועכ"ז ככש אח בעסו וכפרט לרשת

זו"ל והמלך קס והמלך שכ מקיש שיכה לקימה מע
 קימה בחימה אף שיכה בחימה שראם מלאכים כדמות
 בני גמן מחכלים ברמים ואפ"ה לא העיר כל חמתו
 וכ"פ כראוחו אוחו נופל על המיטה ונגע ככבוד קמלך
 אל עלמא זאל כשרו וכל זה אינו טו טוב להרוג את המן
 וכמימר קרישין הלא זה ארזי אליהו על העץ אשר עשה
 המן למררכי או נתעורר באיש אשר ועוד גשנתו לאמר
 תלוהו עליו אחמקא ועפי"ד יסודין היטב והנה אהיה
 דהנהות אשרי דאוקמה גרן כדסני ליה וז"ל בפני
 רבים רהו"ל כמוחוק ולהכי קאמר כהנ"ה דפסול לעדות
 סויים עלה מרן וז"ל ומיהו לענין להורנו ע"י כך לא
 כירא לי מילתא וכסוף ס' הכל בו כחוב אמ"ר פלטוי
 מוסר פסול לעדות ול"ס מוסר גמור אלא חפילו אדם
 מפורסם ומריב עם חכדו וז"ל אלך ואמסור ממוכך
 הואיל ומעוז פניו כפרהסויא נחשך רשע ופסול לעדות
 ע"כ וראיתו לה"ה קהלת ועמ"ס ז"ל כחלק מרוח חכמים
 הו"ג סעוף נ"ט כחכ עמ"ס מרן ע"ד ההג"ה הנו'
 וז"ל הן אמת שגראה רהו"ה ז"ל נסת"ר מחמת' שכתב
 וכסוף ס' הכלבו וכו' ושמא י"ל דכוונה מרן שהכיה
 כסוף רכיוו הא דהכלבו לומר דלפ"ד אין אנו לריכין
 לחילוקים שכתב כהסיה רבנ"ה ואפי"ה לא החרו בו ואפי'
 אינו מוחוק כאמרתו נפסל ע"כ ואחר כקשח המ"ד
 מעלמחווי הקדושות אין שום סחורה דסא דכתב הכלבו
 אדם מפורסם סיינו לומר שהוא מוחוק וגם מ"ש הואיל
 ומעוז פניו כפרהסויא היינו כרכים ושפיר הו כעין
 מ"ש ע"ד סנ"ה ועוד קשה לפי דכדיו וז"ל רכל עלמו
 דמרן רהוקמה כרסני ליה וז"ל בפני רבים משום רגוים
 ולא עכיר והיך נחה דעתו כדכרי ס' הכלבו שוב ראיתי
 להרכ הכנ"ה ז"ל אוח ע"ג שהכיה מהמררכי ומקרי' ו
 ומפרד"ז שפי' כן לרכי הכלבו יע"ש ולא דאקה עין
 היפה דהרכ ז"ל ללשון הכנ"ה נקטינן מררכי מרן
 דהיכא דסני ליה וז"ל בפני רבים למוסרו אפ"ה להורנו
 אין להקל כזה וחשש מיהא איכא דלאו מוסר גמור מיקרי
 ולכן הנס שאמרה לו אסתר המלכה איש לר ואויב
 עכ"ז חשש להורנו דאפשר רגוים ולא עכיר ומשום
 חומרה רשופך דם הארס כארס ואף שקס וטב כחימה
 עכ"ז לבו נוקפו להורנו ואררבה חמתו בערה בו שאינו
 מולא כרין להורנו וגם כשראהו נופל על המטה מאחר
 דלא עכיר מיורי לא מלאו לבו לשפוך את דמו וכאשר
 אמר לו חרכונא גס הנה העץ אשר עשה המן למררכי
 א"כ מעתה הרי עשה מעשה כפועל והו"ל דודף ושפיר
 סוירינו לסריגה דהו"ל דודף ולזה אמר כעת תלוהו עליו
 והו ויתלו את המן על העץ אשר הכין למררכי דמסיבה
 שהכין ועשה מעשה חלוהו עליו וחמת המלך שככה
 דמלא ידיו ורגליו לפוס דינא לתלות אוחו :

וזהו שאמר החשורש לאסתר המלכה ולמררכי
 היהודי הנה בית המן נתתי לאסתר ואותו תלו
 על העץ על שלח ידו כיהורים דלא תימא משום שגפל
 על המטה או משום שאמרה לו אסתר איש לר ואויב
 רגוים ועכיר הא ליחא רהכתי אין לסמוך על זה להורנו
 כמ"ש מרן הלא ואותו תלו על העץ אשר שלח ירו
 כיהודים ועשה מעשה כפועל כעץ אשר הכין למררכי
 דעתה שפיר מיקרי דודף וחייב הריגה ואפשר לרמוז
 כזה הכרייתא רבש"ס דמגלה אשר הכין לו תנא לו
 הכין וכבר רכני המפרשים ז"ל אהו לע"ד ככרייתא זו
 ולרדכנו אפשר לומר דרלו כזה כי אלו לא הכין העץ
 למררכי

דאס לנבי ישראל אמרינן עביר אוניס דגווס ולא עביר
 כ"ס לנבי שמים אלהיט מרחס דגוים ולא עביר ועל כן
 כך בטחו וידעו נאמנס שאינו עושה כלים כישראל ת"ו
 וכל זה כדו ליראס ולהפקידס עד אשר ישובו אליו
 בתשובה שלימה ולכן אליך זעקו רבדו סגמוות וזעקתס
 והתזיקו לכל ישראל למוטב כך בטחו זבסן אבא אל
 המלך דודאי עושה לה נסזפלא ומכטל הגזרת ולא כושו
 ליהודיס היחה קודם ושמתה וששן זיקר :

למדרכי אכתי הים מפקפק אחשורוס מלהורנו אך
 מאחר שהכין העץ ועביר עובדה נאחו בסכך תזר עליו
 התליה לזה אמרו תנא לו הכין לדעתו הכין דאלו לא
 הכין העץ הים אפשר שלא יתלהו אחשורוס אך מאחר
 שהכין העץ הרבר ילא מפי המלך ונמר אומר דלפוס
 דינא נהרג ולרעתו סכין :
ומן האמור בענין כין נבון מאמר הכלב פתח
 עיניס כך בטחו זה מדרכי ואסתרי שרט ק"ו

ת"ו של ב"ע

מפתחות

פתחי שערים לספר **קולו של משה** דרוש דרש נכבד דנפיש נסוחים - זרע קדש מע' הרכ הנדול הממזכר זנוק"ל כר"א כרעותיה מעין שופרים - ה"ה מעלת הרכ המופלא כמוהר"ד **משה גלאנטי** זנוק"ל ערץ ל' נהנה מזיו השכינה במחוי' של לויקים קדושים אשר בארץ הקיים המה ואדונו .

	קול שרים		קול חתן
	דרוש א' מספרים	דף קע"ה ע"ה	דרוש א' לנשאין
	ההלות ה' על מכות	קע"ה ע"ב	דרוש ב' להנ"ל
	פרעה ומצרים ונאו'	קע"ח ע"ב	דרוש א' לתשובה
דף ר"ד ע"ד	ישראל	קפ"א ע"ג	דרוש ב' להנ"ל
ר"ו ע"ד	דרוש ב' להנ"ל	קפ"ה ע"ה	דרוש ג' להנ"ל
ר"ז ע"ג	דרוש ג' להנ"ל	קפ"ח ע"ג	דרוש ד' להנ"ל
ר"כ ע"ד	דרוש ד' להנ"ל	קצ"ג ע"ג	דרוש ה' להנ"ל
	קול נסים	קל"ה ע"ב	דרוש ו' להנ"ל
	דרוש א' לפורים ומחויית		קול מצוה
ר"ד ע"ג	עמלק וכו'	קל"ח ע"ג	דרוש א' על קיום המלות
ר"ט ע"א	דרוש ב' להנ"ל	ר' ע"ב	ושכרן
רכ"ב ע"א	דרוש ג' להנ"ל	ר"ג ע"ב	דרוש ב' להנ"ל
רל"ו ע"ד	דרוש ה' להנ"ל		קול צעקה
			דרוש א' להספר ב"מ

ברוך נותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה
הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו

